

အရှင်နေကာဘိဝံသ
၏

တတိယကျမ်းစာ

အခြေပြုသဒ္ဒါ

၁၃၈၂ခုနှစ်

ပြာသိုလ

အရှင်နေကာဘိဝံသ

၏

တတိယကျမ်းစာ

ကစည်းသတ်စဉ်ကို

သုတ်နက်-ဥဒါဟရုဏ်-ရုပ်တွက်ပုံ-အဓိပ္ပာယ်တို့ဖြင့်

တန်ဆာဆင်၍ စီရင်အပ်သော

အခြေပြုသဒ္ဒါ

အငယ်-အလတ်တန်းစာမေးပွဲများကို အောင်မြင်ရန်နှင့်
အခြေခံရဖို့ရန် တာဝန်ခံသည်။

နိဒါန်းအချို့

ဥ၊ နမော တေ ဝိဇေတုံ မေ၊

ဇယတော ဒဒတော ဇယံ၊

နဌထမ္ဘံ သဗ္ဗသန္တံ၊

ကရ မေ ဇယမင်္ဂလံ။

သဒ္ဓါကျမ်း။ ။ ပါဠိစကားသံဖြစ်စေ၊ မြန်မာစကားသံဖြစ်စေ၊ အင်္ဂလိပ်စကားသံဖြစ်စေ ထိုထိုစကားသံဟူသမျှကို “သဒ္ဓ”ဟု ခေါ်၏။ (ရုပ် ၂၈-ပါးတွင် ပါဝင်သော သဒ္ဓရုပ်ပင်တည်း။) ထိုသဒ္ဓရုပ်အပေါင်း ဖြစ်သော “ဗုဒ္ဓ-ဘဂဝါ”စသော ပညတ္တိသဒ္ဓကို ယခုအခါ “သဒ္ဓါ”ဟု ခေါ်ကြသည်။ ထိုသဒ္ဓကို အလွန်ဝေးသော ရှေးကာလကပင် လူကြီး သူမတို့ စထွင်ပြောဆိုခဲ့ကြသောကြောင့် နောင်လာနောက်သားတို့မှာ “မည်သည့်သဒ္ဓက မည်သည့်အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြသည်”ဟု ကျနစွာ မသိနိုင်ကြချေ။ ထို့ကြောင့် ဆင်အစစ်ကို မမြင်ဖူးသူအား ဆင်အစစ် ၏ အမျိုးအစားကို နားလည်ဖို့ရာ ဆင်အရုပ်ကို ပြရသကဲ့သို့၊ ထို့အတူ သဒ္ဓအရင်းအမြစ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်ဖို့ရာ သဒ္ဓကျမ်း အစောင်စောင်ဖြင့် သဒ္ဓအတု-သဒ္ဓအရုပ်ကို စီရင် ပြုလုပ်၍ ပြရပေ သည်။ ဤစကားအရ “သဒ္ဓကျမ်းများသည် သဒ္ဓအစစ်ကို နားလည် ဖို့ရာ အတုအရုပ် ပြုလုပ်အပ်သောကျမ်းများ ဖြစ်သည်”ဟု မှတ်ပါ။ [ထိုသဒ္ဓကို ရေးချထည့်၍ သဒ္ဓါဟု ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။]

သဒ္ဓါကြီး၊ သဒ္ဓါငယ်။ ။ ထိုသဒ္ဓါကျမ်းများသည် “သင်သကြိုက်”ဟု ခေါ်အပ်သော သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်း ယခု မြန်မာနိုင်ငံ၌ အများအပြား သုံးစွဲအပ်သော ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်း စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိ၏။ ပါဠိသဒ္ဓါ ကျမ်းများတွင်လည်း အရှင်မဟာကစ္ဆည်း စီရင်အပ်သော “အတ္ထော အက္ခရသညာတော” စသော ကျမ်းကို “ကစ္ဆည်းသဒ္ဓါကျမ်း”ဟု ခေါ် ၏။ ကစ္ဆည်းကျမ်း၏ နောက်၌ သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ - ကစ္ဆာယနသာရ စသော သဒ္ဓါကျမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါ ကစ္ဆည်းကျမ်းက စာအနေများ၍ ဘေဒစိန္တာ စသည်တို့က စာနေနည်းသောကြောင့် ကစ္ဆည်းကျမ်းကို သဒ္ဓါကြီး၊ ဘေဒစိန္တာ စသည်ကို သဒ္ဓါငယ်ဟု ခေါ် ဆိုကြသည်။

ကန္တည်းကျမ်းဆရာ။ ။ထိုကစွည်းကျမ်း၌ သုတ်၊ ဝုတ္တိ၊ ဥဒါဟရုဏ်
ဟု ၃-မျိုး ခွဲပြီးလျှင်-

**“ကစွာယနေန ကတော ယောဂေါ၊ ဝုတ္တိ စ သံဃနန္တိနာ၊
ပယောဂေါ ဗြဟ္မဒက္ကေန၊ နာသော ဝိမလဗုဒ္ဓိနာ”**

ဟူသည်နှင့်အညီ သုတ်ကိုသာ အရှင်ကစွည်း စီရင်၍ ဝုတ္တိကို အရှင်
သံဃနန္တိ၊ ဥဒါဟရုဏ်ကို အရှင်ဗြဟ္မဒက္က စီရင်သည်ဟု ပြောစမှတ်
ပြုကြ၏။ သို့သော် ဝုတ္တိဟူသော နာမည်သည် သုတ်ကို ဖွင့်ပြသော
စကားအားလုံး (ပြယုဂ် စ-ပိ-ဝါသဒ္ဓါ ယောဂဝိဘာဂများ)၏ နာမည်
ဖြစ်သင့်၏။ (ရူပသိဒ္ဓိ ၁၈၈-သုတ်ကို ကြည့်ပါ။) ထို့ကြောင့် ဝုတ္တိနှင့်
ဥဒါဟရုဏ်ကို ဆရာတစ်ပါးစီ စီရင်သည်ဟူသော အယူဝါဒကို
စဉ်းစားရာ၏။ ဤကျမ်းကား-သုတ်ကို အရှင်ကစွည်း စီရင်၍ “ကြွင်း
သမျှအားလုံးကို အခြားဆရာတစ်ပါးတည်းသာ စီရင်သည်”ဟု ယူလို
ပေသည်။[ထိုဝုတ္တိဆရာကိုကား မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု မဆုံးဖြတ်နိုင်။]

ကန္တည်းကျမ်းပေါ်ထွက်ချိန်။ ။သုတ်ကိုစီရင်သော အရှင်ကစွည်း
ကိုလည်း ဘုရားလက်ထက်တော်က ဧတဒဂ်ရ မဟာသာဝကဖြစ်
သော အရှင်မဟာကစွည်းဟု ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။ အပဒါန်အဋ္ဌကထာ
ကပင် ဖွင့်ပြလေသတဲ့။ ထိုအပဒါန်အဋ္ဌကထာ၏ အချိုးအစားကို
ဤကျမ်းကလေးက မစဉ်းစားလိုပါ။ အကယ်၍ ဧတဒဂ်ရ အရှင်
ကစွည်းထေရ် စီရင်ရိုးမှန်ပါလျှင် သက္ကတကျမ်းက သုတ်များနှင့်
များစွာမထပ်မိလေရာ၊ ယခု ကစွည်းသုတ် တွေကား သက္ကတကျမ်းက
(အထူးအားဖြင့် ကလာပ်ကျမ်းက) သုတ်တွေသာ လျှင် များလေသည်။
ထို့ကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယ သျာဒိကဏ္ဍ ၁၆၅-နံပါတ်သုတ်၌
ကစွည်းကျမ်းကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၀၀-ကျော် (သာသနာ သက္ကရာဇ်
၆၀၀-ကျော်)မှ ပေါ်ထွန်းလာသောကျမ်းဟု ဆုံးဖြတ်ထား၏။ ထိုအဆုံး
အဖြတ်အတိုင်း အရှင်ကစွည်းသည် ဘုရားလက်ထက်တော်က မဟာ
သာဝကနှင့် နာမည်ချင်းတူသော ဆရာတော်တစ်ပါးသာ ဖြစ်သည်ဟု
မှတ်ယူသင့်ပေသည်။

ကစွည်းကျမ်းကို မှီရပ်။ ။ထိုအရှင်ကစွည်း၏ ကစွည်းကျမ်းသည် ယခုအခါ စာမေးပွဲတိုင်းမှာပင် အသုံးဝင်လျက်ရှိသောကြောင့် စာသင်သားတိုင်း လက်မလွှတ်နိုင်ကြသဖြင့် ဤမြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂုဏ်အင်ကြီးမားသော သတို့သားကဲ့သို့ အများ၏ စက္ခုဖြင့် အကြည့်ရှု အခံရဆုံး ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခေတ်နှင့်တန်အောင် အခြေပြုသဒ္ဒါကျမ်းကို တည်ထောင်လိုလျှင် ကစွည်းကျမ်းကိုပင် မူတည်ရလိမ့်မည်ဖြစ်၍ ယခုကာလ စာပြန်ပွဲ၏ အငယ်တန်း၊ အလတ်တန်းကို လက်မလွှတ်စေရအောင် ကစွည်းသုတ်စဉ်ကို သုတ်နက် အဓိပ္ပာယ် ရုပ်တွက်ပုံတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်လျက် အခြေပြုသဒ္ဒါကို စီရင်ရပေသည်။

**သောတူနု ပါဒဘာဝါယ၊ ကစွာယနသုတ္တက္ကမံ၊
မဏ္ဍေသံ သာဓိပ္ပာယေန၊ နိဿယေန သဒါ သုဘံ။**

သောတူနု-နာယူလေ့ကျက်၊ ဆောင်ရွက်ကြလို့၊ စာသင်ပျို့တို့၏၊ ပါဒဘာဝါယ-အရှေ့ကျစ်လစ်၊ အခြေဖြစ်ဖို့အကျိုးငှာ၊ ကစွာယနသုတ္တက္ကမံ-ကစွည်းအရှင်၊ စတည်ထွင်သည့်၊ သုတ်စဉ်ခေါ်ဆို၊ လုလင်ပျို့ကို၊ သာဓိပ္ပာယေန-သုတ်နှင့်တန်ရာ၊ မချန်ပါဘဲ၊ တန်ဆာဥသုံး၊ ရုပ်တွက်ပုံနှင့်တကွဖြစ်သော၊ နိဿယေန-သဒ္ဒါမပျက်၊ မြန်မာနက်ဟု၊ ညက်ညက်ညောညော၊ ချောမောသော နိဿယဖြင့်၊ သဒါ သုဘံ-သူ့အပိုင်းဖြင့်၊ ရှုတိုင်းတင့်အောင်၊ မဏ္ဍေသံ-တစ်သန့်တစ်သန့်၊ အကန့်ကန့်လျက်၊ ခုံခုံယဉ်ယဉ်၊ ဆင်ပြင်ပေအံ့သတည်း။

အဓိအဓိနှင့်မှတ်သားပွယ်

ဤအခြေပြုသဒ္ဒါကျမ်း တတိယနှိပ်စာအုပ်၌ ၁-သုတ်နက်၊ ၂-ဥဒါဟရဏ်၊ ၃-သုတ်အဓိပ္ပာယ်၊ ၄-ရုပ်တွက်ပုံ၊ ၅-လေ့ကျင့်ရန်ရုပ်များ ပါရှိ၏။ [သုတ်စဉ်ကိုကား ကလေးများအတွက် ပစ်စလက်ခဲ ကိုင်နိုင်ဖို့ရာ နာမ်ဂိုဏ်း အာချာတ်ဂိုဏ်းများနှင့် တွဲဖက်၍ စာအုပ်ငယ်တစ်အုပ် ပြုလုပ်ထားသည်။]

သုတ်နက်။ ။သုတ်ကို မြန်မာလိုအနက်ပြန်ခြင်းကို “သုတ်နက်” ဟု ခေါ်ရသည်။ ထိုသုတ်နက်ကို သဒ္ဒါနည်းမပျက် ကျက်လို့လည်းလွယ်အဓိပ္ပာယ်လည်း ထင်ရှားအောင် ရေးသားထားသဖြင့် အဖွင့်ဝုတ္တိနှင့် မညီမှုကြောင့် အပြစ်မရှုထိုက်ပါ။

ဥဒါဟရဏ်။ ။ဆိုင်ရာသုတ်၏ အဆိုနှင့်လျော်အောင် ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာတို့မှ ထုတ်ဆောင်အပ်သော ပါဠိအတိုစားကလေးကို ပါဠိလို-ဥဒါဟရဏ၊ မြန်မာလို-ဥဒါဟရဏ်ဟု ခေါ်၏။ [ဥ-ပါဠိတော်စသည်မှ ထုတ်ဖော်၍ + အာဟရဏ = ဆောင်ပြအပ်သောပါဠိ၊] ထိုဥဒါဟရဏ်ကိုပင် ဆိုင်ရာသုတ်၌ ယှဉ်စပ်သုံးစွဲအပ်သောကြောင့် ပါဠိလို ပယောဂ၊ သက္ကတလို ပြယောဂ၊ မြန်မာလို ပြယုဂ် (ပရယုဂ်) ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ ထိုပြယုဂ်ကိုပင် သုတ်အဆိုနှင့် သက်ဆိုင်သော နမူနာပုံစံဖြစ်သောကြောင့် ဆရာမြတ်တို့က “ပုံစံ”ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြပေသည်။ ထိုဥဒါဟရဏ်ပြယုဂ် ပုံစံကို ထိုထို သုတ်အဆိုနှင့် လျော်ကန်ရုံသာ တစ်ရုပ်၊ နှစ်ရုပ်စသည်မျှ ထုတ်ပြထားသဖြင့် အကျက်ရလွယ်ကူသည်မှာ ယုံမှားဖွယ်ရာမရှိတော့ပါ။

သုတ်အဓိပ္ပာယ်။ ။“အနက်ကို အကွရာတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ သိအပ်၏” စသည်ဖြင့် သုတ်နက်ကို မြန်မာလိုသက်သက်ပြောခြင်း၊ ခက်ဆစ်ခက်ရာကို နားလည်အောင် ခွဲခြား၍ ပြောပြခြင်းကို သုတ်အဓိပ္ပာယ်ဟု ယခုအခါ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ထိုသုတ်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ဆိုင်ရာသုတ်များ၌ အခွင့်ရှိသလောက် ရေးသားထားသည်။ [မြန်မာလိုသက်သက် ပြောပြခြင်းမှာ လွယ်ကူသောအရာဖြစ်၍ နောက်

နောက် အချို့သုတ်များ၌ ရေးသားလိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။]

ရုပ်တွက်ပုံ။ ။သဒ္ဒါကျမ်းတွင် တွေ့မြင်ရသော ပြယုဂ်များသည် သဒ္ဒါအစစ်၏ အရုပ်အတုများဖြစ်၏။ သင်ပုန်းပေါ်(သို့မဟုတ် စက္ကူပေါ်)၌ တချောက်ချောက် တချက်ချက် ရေးသားခြင်းကို “ဂဏန်းတွက်သည်၊ စာရင်း တွက်သည်၊ ဗေဒင်တွက်သည်”ဟု ခေါ်ဝေါ်ရိုးပြုသကဲ့သို့၊ ထိုအတူ ထိုထိုအရုပ်ဖြစ်သော ပြယုဂ်များကို “မူလကဏ္ဍကဲ့သို့ တည်ရ၏။ နောက်မှ မည်သည့်သုတ်ဖြင့် စီရင်၍ ဤသို့ ဖြစ်လာသည်”ဟု တွက်ချက်ရေးသားမှုကို “ရုပ်တွက် (ရုပ်ဖြစ်အောင် တွက်ချက်)သည်”ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြ၏။ ထိုရုပ်တွက်ပုံကိုလည်း ရှေးနိဿယများကဲ့သို့ ကျယ်ဝန်းစွာ မဆိုဘဲ အခြေပြုသူတို့ ဉာဏ်ရှင်းဖို့ရာ အလွယ်ဆုံးနည်းကိုသာ ပြထားသည်။ [အခြေရပြီးသည့်အခါ နာသ စသည်ကို ကြည့်ရုံမျှဖြင့် အလိုလို သိကြ ပါလတ္တံ့။]

လေ့ကျင့်ရန်ရုပ်။ ။“သက္ကတ-အင်္ဂလိပ် စသော သင်္ခန်းစာများ၌ လေ့ကျင့်ခန်းများကို တရိုတသေ တခမ်းတနား ပြကြလေသည်။ ထိုလေ့ကျင့်ခန်းများသည် လေးစားလောက်အောင်ပင် အကျိုးများစေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်း၌ ကျက်မှတ်ဖို့နေရာဝယ် ပြယုဂ်များကို အနည်းငယ်သာ ပြထားသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်အတွင်း၌ အလားတူရုပ်များကို ထည့်သွင်းထားသောကြောင့် သဒ္ဒါကြီးက ပြယုဂ်များအောက် ယုတ်လျော့ နည်းပါးလှမည် မဟုတ်ပါ။ ထိုရုပ်များကို ကြည့်ရှုလေ့ကျင့်ခြင်းသည် အမှန်ပင် အသိဉာဏ်ကို ရင့်သန်စေနိုင်သည် ဖြစ်၍ ကြိုးကြိုးစားစား လေ့ကျင့်ဖို့ရာ အချို့သုတ်များ၌ ထုတ်ပြထားသည်။

ကိရုပ်။ ။“ကွစိတိ ကသ္မာ၊ ဝါတိ ကိမတ္ထံ”စသည်ဖြင့် ကိဟူသော ပုစ္ဆာထုတ်၍ ပြအပ်သောရုပ်များကို “ကိရုပ်”ဟု ခေါ်၏။ ထိုသုတ်ဖြင့် စီရင်သင့်လျက် ဘာကြောင့် မစီရင်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ “ကွစိသဒ္ဒါက တားမြစ်သောကြောင့်၊ ဝါသဒ္ဒါက တားမြစ်သောကြောင့် မစီရင်ရ”ဟု ကွစိသဒ္ဒါ ဝါသဒ္ဒါစသည်တို့၏ အကျိုးကို ပြလိုသည့်

အတွက် အပိုထည့်စွက်ရသော ရုပ်များဖြစ်သည်။ ထိုရုပ်များ တွက်ရ ပုံမှာ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ အသုံးဝင်သောအရာ မဟုတ်၊ ကွစိသဒ္ဒါ ဝါသဒ္ဒါ ပါသည့် တစ်သုတ်အတွက်သာ အကျိုးရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအခြေပြု၌ ကိရုပ်များကို မပြသော်လည်း အခြေရပြီး သည့်အခါ နာသစသည်ကို ကြည့်ရှုရုံမျှဖြင့် နားလည်ကြပါလိမ့်မည်။

ဤကျမ်းအကျိုး။ ။ဤအခြေပြုသဒ္ဒါကျမ်း၌ သုတ်ကို အနက် ပေးခြင်းသည် ကစွည်းကျမ်းက သုတ်ကို ဖွင့်ပြသော (ဝုတ္တိခေါ်သော) စကားနှင့် တန်းတူညီမျှ၏။ ပြယုဂ်များကိုလည်း ကစွည်းကျမ်းကဲ့သို့ ကျက်ဖွယ် မများဘဲ သုတ်နှင့်ဆိုင်ရုံမျှ ထုတ်ပြပြီးလျှင် အဓိပ္ပာယ်၌ အပိုပြယုဂ်များကို ထည့်သွင်းထားသဖြင့် ကစွည်းကျမ်းက ပြယုဂ်များ အတော်စုံလင်စွာ ပါရှိ၏။ သုတ်အဓိပ္ပာယ်ကိုကား ရူပသိဒ္ဓိကို ဂရုစိုက် လျက် ရေးသားထား၏။ ထို့ကြောင့် ဤအခြေပြုသဒ္ဓါကို လေ့လာသူတို့ သည် ကစွည်းကျမ်းလာ များစွာသောအဆိုကို အလိုလို နားလည်ရုံ သာမက ရူပသိဒ္ဓိ အခြေရနိုင်လောက်သည့်အပြင် ပါဠိတော် အဋ္ဌက ထာတို့၌ သက်ဝင်နိုင်သောဉာဏ်ကို ဧကန်ရရှိကြပါလိမ့်မည်။

၁၂၉၇
ဝါဆိုလ

အရှင်ဇနကာဘိဝံသ

အမှာ။ ။ ဤစာအုပ်၌ စာစပ်အခန်းကိုလည်း ထည့်ထား၏။ ထို စာစပ် သည် ပိဋကတ်၌ အသုံးဝင်လှသောကြောင့် မလေ့လာဘဲ ချန်လှပ်၍ မထားသင့်ပါ။ [သုတ်စဉ်၊ နာမ်ဂိုဏ်း၊ အာချာတ် ဂိုဏ်းများကိုကား စာအုပ်ငယ် တစ်ခု သိခြားပြုထားပါသည်။]

အခြေပြုသဒ္ဒါ

သန္နိသုတ်နက်အစဉ်

သန္နိပိုင်း။ ။ “ဒွိန္နံ ပဒါနံ-နှစ်ပုဒ်တို့၏၊ အန္တရံ-အကြားကို၊ အဒဿေတွာ-မပြုမူ၍၊ သမ္မာဓိယတိ-ကောင်းစွာ ထားအပ်၏၊ ဝါ-စပ်အပ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သန္နိ-သန္နိမည်၏” ဟူသည်နှင့်အညီ၊ တစ်ဝိဘတ်ဆုံးလျှင် တစ်ပုဒ်ခေါ်၏၊ ဥပမာ-ယဿ + ဣန္ဒြိယာနိ၌ ယဿက တစ်ပုဒ်၊ ဣန္ဒြိယာနိက တစ်ပုဒ်တည်း၊ ထိုကဲ့သို့ နှစ်ပုဒ် အလယ်မှာ အကြားမရှိအောင် “ယဿိန္ဒြိယာနိ” ဟု စပ်ထားမှုကို “သန္နိ” ဟု ခေါ်၏၊ နှစ်ပုဒ်မစပ်ဘဲ တစ်ပုဒ်တည်း၌ အက္ခရာပြောင်းလွဲ၍ ချောမောအောင် ပြုမှုကိုလည်း သန္နိဟု ခေါ်သေး၏၊ ထိုတွင် နှစ်ပုဒ်စပ်မှုကို ပဒသန္နိ၊ တစ်ပုဒ်တည်း၌ ချောမောအောင် ပြုမှုကို ဝဏ္ဏသန္နိဟု ခေါ်၏၊ ထိုသန္နိနှစ်မျိုးကို ပြရာအပိုင်းသည် သန္နိပိုင်းမည်၏။

သန္နိရုပ်၌မှတ်ဖွယ်။ ။ ဤသန္နိပိုင်း၌ ရုပ်တွက်သည့်အခါ စပ်ထားသော ပုဒ်များကို မူလအတိုင်း ထင်ရှားအောင် ပုဒ်ဖြတ် ပုဒ်ခွဲ၍ ရုပ်တွက်ရလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ပုဒ်ဖြတ်သည့်အခါ ရှေ့ပုဒ်အဆုံးနှင့် နောက်ပုဒ်အစကိုသာ ဂရုစိုက်ရမည်၊ ရှေ့ပုဒ်အဆုံးကိုသာ ဆိုင်ရာ သုတ်ဖြင့် စီရင်မှ ပင်ကိုစပ်ထားတိုင်း ဖြစ်မည်ဆိုလျှင် ရှေ့ပုဒ်အဆုံးကို စီရင်လိမ့်မည်၊ နောက်ပုဒ်အစကို စီရင်မှ ပင်ကိုစပ်ထားတိုင်း ဖြစ်မည်ဆိုလျှင် နောက်ပုဒ် အစကို စီရင်ရလိမ့်မည်၊ ရှေ့ပုဒ်အဆုံး နောက်ပုဒ်အစ နှစ်ဌာနလုံးကို စီရင်မှ မူလအတိုင်း ပြီးမည်ဖြစ်လျှင် နှစ်ဌာနလုံးကိုပင် စီရင်ရလိမ့်မည်၊ နှစ်ပုဒ်အလယ်၌ သန္နိစပ်ထားကြောင်း သိဖို့ရာ “.” အစက်ကလေးကိုပြု၍ ပုဒ်ခွဲထားကြောင်း သိဖို့ရာ “+” ကြက်ခြေကို ပြထားသည်။

သုတ် ၄-မျိုး။ ။ “အတ္ထေ သူစေတီတိ သုတ္တံ၊ အတ္ထေ-အနက် အဓိပ္ပာယ်တို့ကို၊ သူစေတီ-ထင်ရှားပြတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သုတ္တံ-သုတ်မည်၏” နှင့်အညီ ဆိုလိုရာအနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြသော စကား

တစ်ရပ် (ဝါကျတစ်ခု)ကို “သုတ်”ဟုခေါ်၏။ ထိုသုတ်များကို အချုပ်အားဖြင့် ခွဲခြားလျှင် သညာသုတ်၊ အဓိကာရသုတ်၊ ပရိဘာသာသုတ်၊ ဝိမိသုတ်ဟု ၄-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် နာမည်မှည့်သောသုတ်သည် သညာသုတ်မည်၏။ ရှေ့သုတ်သို့ဖြစ်စေ၊ နောက်သုတ်သို့ဖြစ်စေ လိုက်သောသုတ်သည် အဓိကာရသုတ်မည်၏။ တစ်နေရာ၌ ဆိုထားရုံမျှဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ပျံ့နှံ့အောင် ဆိုအပ်သောသုတ်သည် ပရိဘာသာသုတ်မည်၏။ “ချေရမည်၊ ရသေ့ပြုရမည်၊ ဒီဃပြုရမည်”စသည်ဖြင့် စီရင်သောသုတ်သည် ဝိမိသုတ် မည်၏။ ဤဝိမိသုတ်ကား လောပဝိမိစသည်ဖြင့် ၈-မျိုးပြား၏။ [ထိုသုတ်များ၏ သဘောမှာ ဆိုင်ရာသုတ်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့၊ အတိဒေသသုတ်၊ နိယမသုတ်များလည်း အနည်းငယ် ရှိသေး၏။]

[ဆောင်] ၁။ သညာ အဓိကာ၊ ပရိဘာ၊ တစ်ဖြာ ဝိမိသုတ်။

၂။ နာမည်မှည့်သော်၊ သညာခေါ်၊ လိုက်သော် အဓိကာ။

၃။ တစ်နေရာ၌၊ ဆိုလိုက်ရုံဖြင့်၊ လုံးစုံနှံ့စေ၊ ဆိုအပ်ပေ၊
ခေါ်လေ ပရိဘာ။

၄။ စီရင်သည်ပင်၊ ဝိမိတွင်၊ လေးအင် သုတ်အလာ။

၅။ လောပါ-ဒေသ၊ အာဂမနှင့်၊ ဒီဃ-ရသေ့၊ ပတိသေဓ၊
ပစ္စယထည့်၊ ဝိဘတ္တိ၊ ဝိမိ သုတ်ရှုဒ်ဖြာ။

မှားထားချက်။ ။ မျဉ်းကြောင်းအထက်က စာလုံးအကြီးဖြင့် ပြထားအပ်သော သုတ်နက်နှင့် ပြယုဂ်ပုံစံများသည် အရကျက်ဖို့ရန် ဖြစ်၏။ စာလုံးအငယ်ဖြင့် ပြထားသော အဓိပ္ပာယ်ကား ဆောင်ပုဒ်နှင့် ရုပ်တွက်ပုံကိုသာ ကျက်၍ ကျန်သမျှအားလုံးမှာ ကြည့်ရှုမှတ်သားဖွယ်ချည်းသာ ဖြစ်သည်။ ပြယုဂ်ထုတ်ရာ၌ အလားတူပြယုဂ်များ ရှိသေးလျှင် “စသည်တည်း”ဟု ဆို၍ အလားတူပြယုဂ် မရှိလျှင် “ဟူသည်တည်း”ဟု ဆိုထားသည်။

သန္နိသုတ်နက်

၁။ အတ္ထော အက္ခရာသညာတော။ ။အတ္ထော-အနက်ကို၊
အက္ခရာသညာတော-အက္ခရာတို့ဖြင့်သာ ကောင်းစွာသိအပ်၏။

သုတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်

၁။ “အနက်” ဆိုတာ ဘာလဲ။ ။ “အတ္ထော-အနက်” ဟု ဆိုရာ၌ လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြ၍ ရကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ မရကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ စိတ်၌ သိအပ်သော အရာဝတ္ထုဟူသမျှကို ပါဠိလို-အတ္ထ၊ မြန်မာလို-အနက်ဟု ခေါ်၏။ ပါဠိကို မြန်မာလို နိဿယအနက်ပေးခြင်းကား အနက် မဟုတ်သေး၊ ပါဠိဘာသာကို မြန်မာဘာသာလို ပြန်ပြောခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဥပမာ-“ပုရိသော-ယောက်ျား” ဟု ဆိုရာ၌ ပုရိသောကား ပါဠိသဒ္ဒါ၊ ယောက်ျားကား ထိုပါဠိကို မြန်မာလို ပြန်ပြောအပ်သော မြန်မာသဒ္ဒါတည်း။ ယောက်ျားအထည်ကိုယ်ခြင်(လူကောင်ကြီး) သာ အနက်ဖြစ်သည်။ “အာကာသော-ကောင်းကင်” ဟု ဆိုရာ၌ အာကာသောကား ပါဠိသဒ္ဒါ၊ ကောင်းကင်ဟူသည်ကား မြန်မာသဒ္ဒါ၊ ဟာလာဟင်းလင်းအရပ်သည်သာ အနက်တည်း။

အက္ခရာဖြင့် သိရပုံ။ ။ အက္ခရာဟူသည် ယခုပြတော့မည့် အာ က ခ စသည်တို့တည်း။ စကားပြောနေသည်ကို နားထောင်ရာ၌ ဖြစ်စေ၊ စာပေကို ကြည့်ရာ၌ဖြစ်စေ ထိုအက္ခရာတို့ဖြင့်သာ ဆိုလိုရင်း အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို သိကြရပေသည်။ ပါဠိအက္ခရာဖြစ်စေ၊ မြန်မာအက္ခရာဖြစ်စေ (အခြားဘာသာအက္ခရာဖြစ်စေ) တစ်လုံးတလေ မှားယွင်းပြောဆိုလျှင် သို့မဟုတ် မှားယွင်းရေးသားထားလျှင် ကြားရကြည့်ရသူတို့မှာ အနက်အဓိပ္ပာယ် အယူအဆလွဲလေတော့၏။ ထို့ကြောင့် “အတ္ထော အက္ခရာသညာတော-အနက်အဓိပ္ပာယ်အမှန်ကို မမှားယွင်းသော အက္ခရာတို့ဖြင့်သာသိနိုင်တယ်” ဟု အရှင်ကစ္ဆည်းဆရာ မိန့်ခဲ့ပေသည်။ ဤစကားဖြင့် ပါဠိဘာသာ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်လိုလျှင် ပါဠိအက္ခရာ မှန်၊မမှန်ကို သိတတ်သောဉာဏ် အရေးကြီး၏။

၂။ အက္ခရာပါဒယော ဧကစတ္တာလီသံ။ ။အက္ခရာအပိ-
 အက္ခရာတို့မည်သည်လည်း၊ အာဒယော-အ အစရှိကုန်သော၊
 ဧကစတ္တာလီသံ-လေးဆယ့်တစ်လုံးတည်း၊ အ အာ ဣ ဤ
 ဥဥ ဧ ဩ၊ က ခ ဂ ဃ င၊ စ ဆ ဇ ဈ ဉ၊ မှ မှ ဖ ဖ ဏ၊ တ
 ထ ဒ ဓ န၊ ပ ဖ ဗ ဘ မ၊ ယ ရ လ ဝ သ ဟ ဌ အံ
 ဟူသည်တည်း။

၃။ တတ္ထောဒန္တာ သရာ အဋ္ဌ။ ။တတ္ထ-ထို ၄၁-လုံးသော
 အက္ခရာတို့တွင်၊ ဩဒန္တာ-ဩအဆုံးရှိကုန်သော၊ အဋ္ဌ-၈-လုံး

ထိုဉာဏ်ကို “အက္ခရ ကောသလ္လဉာဏ်”ဟု ခေါ်၏။ ထိုဉာဏ်ကို ရဖို့ရာ
 ဤသဒ္ဒါကျမ်းကို သင်ကြပါဟု အရှင်ကစွည်းဆရာ တိုက်တွန်းလိုရင်း
 ဖြစ်ပါသည်။

၂။ အက္ခရာပါဒယော ဧကစတ္တာလီသံသုတ်သည် “အ-အစရှိ
 သော ၄၁-လုံးသည် အက္ခရာမည်၏”ဟု နာမည်မှည့်သော သညာ
 သုတ်တည်း-ဟု ဆိုကြ၏။ ၄၁-လုံးကို အ-အာ စသည်ဖြင့် ရေတွက်
 လေ၊ ဤ ၄၁-လုံးကို “ဝဏ္ဏ”ဟုလည်း ခေါ်နိုင်သေး၏။ အက္ခရာ
 ပါဒယောကို အက္ခရာ+အပိ+အာဒယော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ထိုအပိသဒ္ဒါ၏
 ပြန်၍ငဲ့ခြင်း အပေက္ခာအနက်ကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊
 ဧကစတ္တာလီသံပုဒ်က “ဝိသဏှာဒိ၊ နဝုတိ၊ ဣတ္ထိဧကဝုဒ်”နှင့်အညီ
 ဧကဝုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် “၄၁-လုံးတည်း”ဟု ဧကဝုဒ်နက် ပေးရ
 သည်။

နာမည်မှည့်ခြင်းအကျိုး။ ။နာမည်ဟူသည် တစ်ပါးသော နေရာ
 ၌ ခေါ်ဝေါ်ဖို့ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အက္ခရာပါဒယော ဧကစတ္တာလီသံ
 သုတ်ဖြင့် အက္ခရာ ဟု နာမည်မှည့်ခြင်းသည် အတ္ထော အက္ခရာသညာ
 တော၊ အက္ခရေဟိ ကာရ စသောသုတ်တို့၌ အ အာ စသည်တို့ကို

သော အကွရာတို့သည်၊ သရာ-သရတို့မည်၏။ အ အာ က္က ဤ ၂၂ ဧ ဩ ဟူသည်တည်း။

၄။ လဟုမတ္တာ တယော ရဿာ။ ။တတ္ထ-ထို ၈-လုံးသော သရတို့တွင်၊ လဟုမတ္တာ-လျင်မြန်သော ရွတ်ရာကာလရှိကုန် သော၊ တယော-၃-လုံးသော သရတို့သည်၊ ရဿာ-ရဿတို့ မည်၏။ အ က္က ၂ ဟူသည်တည်း။

အကွရာဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းအကျိုးရှိ၏-ဟု ဆိုကြသည်။

၃။ တတ္ထော.ဒန္တာကို “တတ္ထ+ဩဒန္တာ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဤသုတ်ကား အ အာ စသော ၈-လုံးကို “သရမည်၏”ဟု နာမည်မှည့်သောသုတ် တည်း။ “သရ”ဟု နာမည်မှည့်ခြင်းသည် သရာ သရေ လောပံ စသော သုတ်၌ အ-စသည်ကို “သရ”ဟု ခေါ်ရခြင်းအကျိုးရှိ၏။

၄။ ဤသုတ်ကား အ က္က ၂ ၃-လုံးကို “ရဿ”ဟု နာမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။ ရဿသဒ္ဒါသည် အတိုဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ အ- စသည်ကို ရွတ်ဆိုသည့်အခါ အချိန်နည်းနည်း တိုတိုဖြင့် ပြီး၏။ မျက်စိ တစ်မှိတ်ခန့်သာ ကာလကြာ၏။ ထိုမျက်စိတစ်မှိတ်ခန့်ကာလကို “ဝ မတြာ”ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌ သုံးစွဲ၏။ ဤသုတ်ဖြင့် ရဿမှည့်ခြင်းသည် ရဿ စသောသုတ်၌ အ က္က ၂တို့ကို ရဿဟု ခေါ်ဝေါ်ရခြင်းအကျိုး ရှိ၏။

သုတ်တို့၏သဘော။ ။သုတ်တို့၏သဘောမှာ အကွရာ နည်းပါးလျက် အနက်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရမည်။ သို့အတွက် သုတ်၌ အကွရာမများစေဘဲ ရှေးရှေးသုတ်မှ လိုက်သင့်သောပုဒ်များ ကို နောက်နောက်သုတ်များသို့ လိုက်စေရသည်။ ဤလဟုမတ္တာ သုတ်၌ “တတ္ထ”သဒ္ဒါ မပါဘဲလျက် ရှေ့သုတ်မှ တတ္ထပုဒ်ကို လိုက်စေ၍ အနက်ပေးသည်။ “ဟောတိ၊ ဟောန္တိ” စသည်တို့မှာ ဖြစ်သင့်သလို အပိုထည့်ရသောပုဒ်တည်း။

၅။ အညေဒီဃာ။ ။အညေ-ရဿမှတစ်ပါး ၅-လုံးသော သရတို့သည်၊ ဒီဃာ-ဒီဃတို့မည်၏။ အာ ဤ ၂၊ ၆ ဩ ဟူသည် တည်း။

၆။ သေသာ ဗျဉ္ဇနာ။ ။သေသာ-သရမှ ကြွင်းသော ၃၃-လုံးသော အက္ခရာတို့သည်၊ ဗျဉ္ဇနာ-ဗျဉ်းတို့မည်၏။ က ခ ဂ ဃ င, စ ဆ ဇ ဈ ည, ဋ ဌ ဒ သ ပ ဇာ, တ ထ ဒ ဓ န, ပ ဖ ဗ ဘ မ, ယ ရ လ ဝ သ ဟ ဌ အံ ဟူသည်တည်း။

၅။ ဤသုတ်ကား အာ-စသော သရ ၅-လုံးကို ဒီဃဟု နာမည် မှည့်သော သုတ်တည်း။ ဒီဃသဒ္ဒါသည် အရှည်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ အာ-စသည်ကို ရွတ်ဆိုသည့်အခါ မျက်စိ နှစ်မှိတ်ခန့်ကာလ (၂-မကြာ)ကြာမှ ပြီး၏။ ဤသုတ်ဖြင့် ဒီဃမှည့်ခြင်းသည် ဒီဃစသော သုတ်၌ အာ-စသည်ကို ဒီဃဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းအကျိုးရှိ၏။

၆။ ဤသုတ်ကား က စသော ၃၃-လုံးကို ဗျဉ်းဟု နာမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။ ဤသုတ်ဖြင့် ဗျဉ်းဟု မှည့်ခြင်းသည် အံ ဗျဉ္ဇနေ နိဂ္ဂဟိတံ စသော သုတ်၌ က ခ စသည်ကို ဗျဉ်းဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းအကျိုးရှိ၏။

အထူးမှတ်သားဖွယ်။ ။အ အာ စသော သရ ၈-လုံးသည် ဗျဉ်းနှင့် မတွဲဘဲ သူတို့ချည်းသက်သက် အသံပီသစွာ ရွတ်ဖြစ်၏။ က ခ စသော ဗျဉ်းတို့ကား သူတို့ချည်းနေတဲ့အခါ အသံပီသစွာ ရွတ်မဖြစ်။ က်-ခ်-ဂ် စသည်ဖြင့် လေသံလောက်သာ အသံထွက်သည်။ အ-စသော သရများနှင့် တွဲမှ က ခ ဂ စသည်ဖြင့် ပီသစွာ အသံထွက် နိုင်သည်။ အံဟု ရွတ်ဆိုရသော နိဂ္ဂဟိတံဗျဉ်းကိုကား အ ဣ ဥဟူသော ရဿသရများနှင့်သာ တွဲရသည်။ ထိုသို့ သရကို မှီ၍ ဖြစ်ကြရာ၌ က အစ ဌ အဆုံး ၃၂-လုံးသည် ဗျဉ်းက ရှေ့, သရက နောက်နေရ၏။ နိဂ္ဂဟိတံမှာ သရက ရှေ့, ဗျဉ်းက နောက်နေသည်။ ဇယားပုံကို ကြည့် ပါ။

၇။ ဝဂ္ဂါ ပဉ္စပဉ္စသော မန္တာ။ ။မန္တာ-မ အဆုံးရှိသော ၂၅-လုံးသောဗျဉ်းတို့သည်၊ ပဉ္စပဉ္စသော-ငါးလုံးတစ်စု ငါးလုံးတစ်စု အားဖြင့်၊ ဝဂ္ဂါ-က ဝဂ်, စ ဝဂ်, ဋ ဝဂ်, တ ဝဂ် ပဝဂ်တို့မည်၏။ က ခ ဂ ဃ င, စ ဆ ဇ ဈ ည, ဋ ဌ ဒု ပ ဏ, တ ထ ဒ ဓ န, ပ ဖ ဗ ဘ မ ဟူသည်တည်း။

၈။ အံဏှတိ နိဂ္ဂဟီတံ။ ။အံဏှတိ-အံ ဟူသော ဤဗိန္ဒုပြောက်သည်၊ နိဂ္ဂဟီတံ-နိဂ္ဂဟိတ်မည်၏။ အံဟု ရွတ်ဆိုရာ၌ အသရ မဖက် ဗိန္ဒုပြောက်သက်သက်သာ နိဂ္ဂဟိတ် မည်၏။

၇။ ဤသုတ်ကား က-အစ မ-အဆုံး ၂၅-လုံးသောဗျဉ်းကို “ဝဂ်” ဟူ၍ နာမည်မှည့်သောသုတ်တည်း။ ဤသုတ်ဖြင့် “ဝဂ်”ဟု နာမည် မှည့်ခြင်းသည် “ဝဂ္ဂေ ယောသာ. ယောသာနံ တတိယပဌမာ”သုတ်၌ “ဝဂ်”ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းအကျိုးရှိ၏။ ဝဂ္ဂသဒ္ဒါသည် “အစု”ဟု သောအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “က ခ ဂ ဃ င” ၅-လုံးအစုကို (ဌာန်ချင်းတူသောကြောင့်) အစဆုံး ကအက္ခရာဖြင့် နာမည်တပ်၍ “ကဝဂ်”ခေါ်သည်ဟု မှတ်၊ နောက်ဝဂ်များ၌လည်း ဤနည်းပင်၊ ယ ရ လ ဝ သ ဟ ဌ အံတို့မှာ (ဌာန်ချင်းမတူရကား) စု၍ မဖြစ်သော ကြောင့် “အဝဂ်”ဟု ခေါ်ရသည်။ [အ-ဝဂ်-အစုမဟုတ်။]

၈။ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ရေးသားရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချည်းသက်သက် ရေးလျှင် ရွတ်၍ မဖြစ်သောကြောင့် အသရနှင့်တွဲဖက်၍ - (အံ)ဟု ရေးသားရ သည်၊ ဤသုတ်ဖြင့် “နိဂ္ဂဟိတ်”ဟု နာမည်မှည့်ခြင်းသည် အံဗျဉ်း နိဂ္ဂဟိတ်သုတ်၌ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းအကျိုးရှိ၏။ [ဤပြခဲ့သော သရ ဗျဉ်း တို့ကို ရေးနည်းနှင့်တကွ သိဖို့ရာ နောက်ဘက်က ဇယားကွက်ကို ပြ၍ ဆရာက ပြောပြပါလေ။]

သရ မျဉ်းတို့ ရေးနှင်းအမျိုးမျိုးပုံစံ

သရသက်သက်ပုံ	အ	အာ	ဣ	ဤ	ဥ	ဦ-ဥ၊	ဧ	ဩ
မျဉ်းနှင့်တွဲရမည့်သရပုံ	၊	ါ -၁	ိ -	ိ -	ါ	။	ေ -	ေါ
မျဉ်းသက်သက်ပုံ	က်	ိ	ိ	ိ	ိ			.
သရနှင့်မျဉ်းတို့အမှန်တွဲရမည့်ပုံ	က၊ ၊	ကာ ဝ	ကဝ ၊	ကဓ က	ကျ	ကျ	ကဓ	ကေါ
ရေးဖို့အတိုင်း သရ မျဉ်းတွဲပုံ	က ၊	ကာ ဝ	ကို ၊	ကို ကံ	ကို ဝိ	ကူ ကံ	ကေ	ကော

၉။ ပရသမညာ ပယောဂေ။ ။ပယောဂေ-သုံးစွဲသင့်သည်။ (သတိ-ရှိလတ်သော်) ပရသမညာ-တစ်ပါးသော သက္ကတကျမ်းတို့၏ အမည်တို့ကိုလည်း၊ ယုဇ္ဈန္တေ-သုံးစွဲအပ်ကုန်၏။ က ခ, စ ဆ, ဋ ဌ, တ ထ, ပ ဖ, သ ဤ ၂၁-လုံးတို့၏ အယောသအမည်, ဂ ဃ င, ဇ ဈ ဉ, ခု ဃ ဏ, ဒ ဓ န, ဗ ဘ မ, ယ ရ လ ဝ ဟ ဠ ဤ ၂၁-လုံးတို့၏ ယောသအမည် စသည်များတည်း။

၁၀။ ပုဗ္ဗ.မဓောဌိတ.မဿရံ သရေန ဝိယောဇယေ။ ။ပုဗ္ဗ-ရှေ့ဗျဉ်းကို၊ အဓောဌိတံ-ရှေ့ဟူသောအောက်၌ အစဉ်မပျက် တည်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ အဿရံ-သရ မရှိသည်ကိုလည်းကောင်း၊ (ကတွာ-ပြု၍) သရေန-သရမှ၊ ဝိယောဇယေ-ခွဲရာ၏။

၉။ ဤ “ပရသမညာ ပယောဂေ” သုတ်ကား နာမည်ကို တိုက်ရိုက် မမှည့်ဘဲ ဤကစွည်းကျမ်းမှ တစ်ပါးသော သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ အမည်များစွာ ရှိလေသေး၏။ “ထိုအမည်များကိုလည်း သုံးစွဲသင့်က ဤကျမ်း၌ ယူ၍ သုံးစွဲပါလေ”ဟု ဆိုလိုသည်။ သုတ် ၄-မျိုးတွင် နာမည်ကို သိစေတတ်သော ပရိဘာသာသုတ်တစ်မျိုးတည်း၊ အနိစ္စတိုင်းသားတို့ အသုံးများသော သဒ္ဒါကျမ်းကို သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းဟု ခေါ်သည်။ ဤယောသ အယောသအမည်ကို “ဝဂ္ဂေ ယောသာ. ယောသာနံ တတိယပဌမာ” သုတ်၌ သုံးစွဲသင့်၏။ ဝဏ္ဏ-သံယောဂ-လိင်္ဂစသော အမည်များလည်း ပရသမညာပင်တည်း၊ ထိုအမည်များ မှာ နောက်၌ ထင်ရှားပါလိမ့်မည်။

၁၀။ [“ပုဗ္ဗ+အဓောဌိတံ+အဿရံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။] ပုဗ္ဗ.မဓောဌိတ. မဿရံ သရေန ဝိယောဇယေသုတ်ကား “ရှေ့ဗျဉ်းကို နောက်သရမှ ခွဲထားရမည်”ဟု ပြ၏။ ဤသုတ်ကို နေရာတိုင်းမှာ အသုံးပြုရမည် ဖြစ်သောကြောင့် သုတ် ၄-မျိုးတွင် ပရိဘာသာသုတ်တည်း။

မေး။ ။ ဗျဉ်းကို ဘာပြုလို့ သရမှ ခွဲထားရမည်နည်း။

ဖြေ။ ။ မခွဲလိုရှိလျှင် ဗျဉ်းက အုပ်ထားသောကြောင့် အချို့နေရာ၌ သရရှိမှန်း မသိနိုင်၊ က ခ စသည်၌ “ါ” သရ မြုပ်နေသည်ကို ကြည့်ပါ။ သရရှိမှန်း မသိရလျှင် ထိုသရကို ချေခြင်း၊ ဒီဃပြုခြင်း စသော အစီအရင်များပြုဖို့ရန် ခဲယဉ်းသည်။ ထို့ကြောင့် သရရှိမှန်း သိစေခြင်းအကျိုးငှာ ဗျဉ်းကို သရမှ ခွဲ၍ ပြရလေသည်။ ဤစကားအရ “သရကို တစ်စုံတစ်ခု ပြုစီရင်လိုမှ ခွင်းရမည်၊ တစ်စုံတစ်ခု မပြုလိုလျှင် ခွင်းဖွယ်မလို” ဟု မှတ်။

[ဆောင်] ဗျဉ်းက အုပ်ထား၊ သရများ၊ မှတ်သား မထင်ရှား၊
သရ-အရှိကို၊ သိစေလို၊ မိန့်ဆို ခွဲ၍ထား။

မေး။ ။ ဗျဉ်းသည် နောက်သရကို မှီသော က ခ စသော ဗျဉ်း၊ ရှေ့သရကို မှီသော နိဂ္ဂဟိတ်ဗျဉ်းဟု ၂-မျိုးရှိသည်တွင် အဘယ်ဗျဉ်းကို သရမှ ခွဲရမည်နည်း။

ဖြေ။ ။ ပုဗ္ဗ-ဟု ဆိုသောကြောင့် သရနှင့်တွဲသည့်အခါ ရှေ့ကနေသော က ခ စသော ဗျဉ်း ၃၂-လုံးကိုသာ ခွဲရမည်၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုကား မခွဲနိုင်။

မေး။ ။ ရှေ့ဗျဉ်းကို သရမှ ခွဲသည်ရှိသော် နောက်ထပ် သရအသစ် မှီရာထည့်၍ ခွဲရမည်လော၊ သရမပါဘဲ ဗျဉ်းချည်းသာ ခွဲရမည်လော။

ဖြေ။ ။ အသရ-ဟု ဆိုသောကြောင့် နောက်ထပ် သရအသစ် မပါစေရ၊ ဗျဉ်းချည်းသက်သက် ခွဲထားရမည်။

မေး။ ။ ခွဲပြီးလျှင် သင်ပုန်း၌ ရေး၍ ရုပ်တွက်သည့်အခါ ထိုဗျဉ်းကို ဘယ်နေရာ၌ ထားရမည်နည်း။

ဖြေ။ ။ အဓောဌိတံ-ဟု ဆိုသောကြောင့် အောက်၌ ထားရမည်။

၁၁။ နယေ ပရံ ယုတ္တေ။ ။ယုတ္တေ-သန္တိစပ်သင့်ရာဌာန၌၊ ပုဗ္ဗံ-သရမရှိသော ရှေ့ဗျဉ်းကို၊ ပရံ-နောက်အကွရာသို့၊ နယေ-ဆောင်ကပ်ရာ၏။

ဣတိ သန္တိကပ္ပေ ပဌမော ကဏ္ဍော။ ။သန္တိကပ္ပေ-သန္တိ ကျမ်း၌၊ ပဌမော-ရှေ့ဦးစွာသော၊ ကဏ္ဍော-အခန်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

“အောက်”ဟု ဆိုသော်လည်း မြန်မာများခေါ်သလို စာကြောင်း အောက်၌ ချထားရမည်မဟုတ်။ ရှေ့တည့်တည့်ကိုပင် ပါဠိအသုံး အားဖြင့် “အောက်” ဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ပင်ကိုက ကပ်နေ သော သရ၏ရှေ့တည့်တည့်မှာ အနည်းငယ် ရှေ့ထားရမည်”ဟု မှတ်ပါ။ “ရှေ့-ဟု ဆိုအပ်သော အောက်တည်း၊ စာကြောင်းအောက် မဟုတ်”ဟူလို။

အမှာ။ ။ဆရာများက သင်ပုန်း၌ ချ၍ သေသေချာချာ ပြောပြပါ။ ရုပ်တွက်သည့်အခါ၌လည်း ဗျဉ်းကို သရမရှိမှန်း သိဖို့ရာ က် ခ် စသည်ဖြင့် တံခွန်ကလေးပြပါ။ ခွဲသည်ကိုပင် ရှေးက “ခွင်း”ဟု အသုံးပြုသည်။

၁၁။ ဤ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်လည်း “သန္တိစပ်သင့်ရာဌာန၌ သရ မရှိသော ရှေ့ဗျဉ်းကို နောက်အကွရာသို့ ဆောင်ကပ်လေ”ဟု ပြောသော ပရိဘာသာသုတ်ပင်တည်း။ ဤ ၁၀-၁၁ နံပါတ်သုတ်များ၌ ရုပ်တွက်ဖွယ် မလိုသေး၊ ခွင်းစရာရှိလျှင် ရှေ့ပုဗ္ဗမ၊ဓောဌိတ စသော သုတ်ဖြင့် ခွင်း၍ ကပ်စရာရှိလျှင် ဤနယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် ကပ်ရမည်ကို အမြဲသတိပြု။

ဣတိ သန္တိကပ္ပေ-စသည်ကား ပဌမအခန်းကို အုပ်ဖုံးသော နိဂုံး စကားတည်း။ အပိုင်းကြီးတစ်ပိုင်းဝယ် သဘောတူ အနက်အဓိပ္ပာယ် တစ်ကန့်ကို ပြရာ အခန်းငယ်တစ်ခန်းကို “ကဏ္ဍ”ဟု ခေါ်၏။ ဤပဌမ ကဏ္ဍသည် အမည်သညာနှင့် ပရိဘာသာကို ပြရာအခန်းတည်း။

၁။ လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

[ကျက်ပြီး သုတ်နက်များကို ကြေး-မကြေး အပြန်ခိုင်း၍
အောက်ပါ မေးခွန်းများကို မေးပါ။]

- က။ အကွရာ ဘယ့်လောက်ရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။
- ခ။ ထိုအကွရာများကို နာမည်တစ်မျိုး ဘယ်လို ခေါ်သေးသနည်း။
- ဂ။ သရ၊ ရဿ၊ ဒီဃတို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း၊ အသီးသီး ရေတွက်ပြပါ။
- ဃ။ ဗျဉ်း၊ ဝဂ်၊ အဝဂ်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။
- င။ အံ၊ ဣ၊ ဥဟု ချွတ်ဆိုရာဝယ် ဘယ်ဟာကို နိဂ္ဂဟိတ်ဟု ခေါ်သနည်း။
- စ။ ယောသမည်မျှ-အယောသမည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။
- ဆ။ ပရသမညာ ပယောဂေသုတ်သည် ဘာကို ပြသောသုတ်နည်း။
- ဇ။ ဗျဉ်းကို သရမှ ခွင်းစရာရှိလျှင် အဘယ်သုတ်ဖြင့် ခွင်းရမည်နည်း။
- ဈ။ ဗျဉ်းကို သရသို့ ကပ်စရာရှိလျှင် အဘယ်သုတ်ဖြင့် ကပ်ရမည်နည်း။
- ဥ။ ဤသန္တိပဌမခန်း၌ ဘာကို ပြသနည်း။

သန္တိပဌမခန်းပြီး၏။

၁၂။ သရာ သရေ လောပံ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ သရာ-ရှေ့သရတို့သည်၊ လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့၊ ပပွောန္တိ-ရောက်ကုန်၏၊ ယဿိ၊ နြို့ယာနိ စသည်တည်း။

၁၂။ ဤ သရာ သရေ လောပံသုတ်သည် “နောက်သရကြောင့် ရှေ့ သရတို့ကို ချေ”ဟု စီရင်သော ဝိမိသုတ်တည်း၊ ဤအစီအရင်အရ နောက် သရနှောင်းလျှင် ရှေ့သရကို ချေသင့်က ချေရသည်။[ယဿိ၊ နြို့ယာနိ=ယဿ+ကုန္တိ၊ နြို့ယာနိ။ ယဿ=အကြင်သူ၏ + ကုန္တိ၊ နြို့ယာနိ= ကုန္တေတို့။]

နှုတ်တက်ဆောင်ရန်

ရုပ်အကျဉ်းတွက်ပုံ။ ။ယဿိ၊ နြို့ယာနိကို “ယဿ+ကုန္တိ၊ နြို့ယာနိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ပုဗ္ဗမဓာဠိတမဿရံ သရေန ဝိယောဇယေသုတ်ဖြင့် အ သရမှ သံဗျဉ်းကို ခွင်း၍ ရှေ့ဟူသောအောက်၌ အစဉ် မပျက်ထား၊ သရာ သရေ လောပံသုတ်ဖြင့် ရှေ့ အသရကို ချေ၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေ သုတ်ဖြင့် သရကင်းသော သံဗျဉ်းကို နောက် ကူသို့ ကပ်၊ ယဿိ၊ နြို့ယာနိ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဂဏန်းမှန်အောင် တွက်ပြသကဲ့သို့ ပင်ကို အရုပ်အတိုင်း မှန်အောင်တွက်ခြင်းကိုလည်း “ရုပ်တွက်”ဟု ခေါ်၏၊ သင်ပုန်း၌ ကလေးများကိုယ်တိုင် ရေးသား၍ ရုပ်တွက်စေခြင်းသည် လက်တွေ့သင်ပြခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ကလေးများကို သင်ပုန်း၌ ချ၍ ရုပ်တွက်ပြသည့်အခါ အောက်ပါပုံအတိုင်း ဖြစ်နေပါလိမ့်မည်။

- ယဿ ဝိန္တိယာနိ (ပုဒ်ဖြတ်ထားပုံ)
- ယဿိ ၊ ဝိန္တိယာနိ (၊ သရမှ သံဗျဉ်းကို ခွင်းထားပုံ)
- ယဿိ ဝိန္တိယာနိ (၊ သရ ကျေပုံ)
- ယဿိ၊ နြို့ယာနိ (ပင်ကိုအတိုင်း ပြီးနေပုံ)

၁၃။ ဝါ ပရော အသရူပါ။ ။အသရူပါ-တူသောရုပ်သွင် ရှိသည် မဟုတ်သော ရှေ့သရမှ၊ ပရော-နောက်သရသည်၊ ဝါ- ဝိကပ်အားဖြင့်၊ လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့၊ ပပွေတိ- ရောက်၏၊ စတ္တာရော. မေ စသည်တည်း။

၁၃။ ဤ ဝါ ပရော အသရူပါသုတ်သည် “ရုပ်သွင်သဏ္ဌာန်မတူ သော ရှေ့သရမှ နောက်ဖြစ်သော သရကို ချေ”ဟု စီရင်သော ဝိမိ သုတ်တည်း။ [ဣမေ-ဤတရားတို့သည်၊ စတ္တာရော-၄ ပါးတို့တည်း။]

သရူပ-[သ=တူသော+ရူပ=ရုပ်, အသွင် သဏ္ဌာန်။] ရုပ်တွက်ရာ၌ ရှေ့နောက်ယှဉ်နေသော သရ ၂-လုံးသည် ရုပ်သွင်တူနေလျှင် သရူပ သရဖြစ်၍ ဤသုတ်ဖြင့် မချေနိုင်၊ အနှင့် အာသည် ရုပ်သွင်တူ၏၊ ရွတ်ဆိုသံလည်း တူ၏၊ အနည်းငယ် အရှည်အတိုကွဲသည်မှာ မပြောပ လောက်ချေ၊ အ-အချင်းချင်းတူနေပုံမှာ ပြောဖွယ်မရှိပြီ၊ ဣနှင့်ဤ၊ ဥနှင့်ဥတို့လည်း ရုပ်သွင်တူ၏၊ ဧ-အချင်းချင်း၊ ဩ-အချင်းချင်းလည်း သရူပသရပင်ဖြစ်၏။ [အသရူပဟု အချို့က ပြောကြ၏၊ စဉ်းစားပါ။]

အချုပ်ကား - “အ အာတို့နောင် ဣ ဤ ဥ ဥ ဧ ဩ ၆- လုံးသည် အသရူပတည်း၊ ဣ ဤနောင် အ အာ ဥ ဥ ဧ ဩ ၆- လုံးသည် အသရူပ တည်း၊ ဥ ဥနောင် အ အာ ဣ ဤ ဧ ဩ ၆- လုံးသည် အသရူပတည်း၊ ဧ နောင် အ အာ ဣ ဤ ဥ ဥ ဩ ၇- လုံးသည် အသရူပတည်း၊ ဩနောင် အ အာ ဣ ဤ ဥ ဥ ဧ ၇- လုံးသည် အသရူပတည်း”ဟု သိပါလေ။

ရုပ်တွက်။ ။စတ္တာရော.မေကို “စတ္တာရော ဝိမေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ပုဗ္ဗ.မဓောဌိတ.မဿရံ သရေန ဝိယောဇယေသုတ်ဖြင့် -၀-သရမှ ရံဗျဉ်းကို ခွင်း၍ ရှေ့ဟူသောအောက်၌ အစဉ်မပျက်ထား၊ “ဝါ ပရော အသရူပါ” သုတ်ဖြင့် နောက် -၀-သရကို ချေ၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ် ဖြင့် သရကင်း သော ရံဗျဉ်းကို နောက် -၀-သို့ ကပ်၊ စတ္တာရော.မေ ပြီး၏။

ဌာန်အကြောင်း။ ။ဌာန်ကို နားလည်ပြီးမှ ဆိုလတ္တံ့သုတ်၌ သဝဏ္ဏ၊ အသဝဏ္ဏကို နားလည်နိုင်မည်။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ တစ်ရက်တက်စာဟု သဘောထား၍ ဌာန်တို့ကို လေ့လာပါဦး။ လည်ချောင်းမှ အထက်၌ အကွရာသံပေါ်ထွက်ရာ ဌာနရှိ၏။ ထိုဌာနကိုပင် “ဌာန်”ဟု ခေါ်၏။ ထိုဌာန်သည် ကဏ္ဍဌာန်၊ တာလုဌာန်၊ မုဒ္ဒဌာန်၊ ဒန္တဌာန်၊ ဩဌာန်၊ နာသိကာဌာန်ဟု ၆-ပါး ရှိ၏။

ကဏ္ဍဇ။ ။ ထိုတွင် အဝဏ် ၂-လုံး၊ ကဝဏ် ၅-လုံး၊ ဟ အကွရာ ဤ ၈-လုံးသည် လည်ချောင်းအရပ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ကဏ္ဍဇမည်၏။

တာလုဇ။ ။ ကုဝဏ် ၂-လုံး၊ စဝဏ် ၅-လုံး၊ ယ အကွရာ ဤ ၈-လုံးသည် အာစောက်အရပ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် တာလုဇမည်၏။

မုဒ္ဒဇ။ ။ မူဝဏ် ၅-လုံး၊ ရ - ဌကြီး အကွရာ ဤ ၇-လုံးသည် အာထိပ်အရပ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် မုဒ္ဒဇ မည်၏။

ဒန္တဇ။ ။ တဝဏ် ၅-လုံး၊ လ - သ အကွရာ ဤ ၇-လုံးသည် သွားအရပ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဒန္တဇ မည်၏။

ဩဌဇ။ ။ ဥဝဏ် ၂-လုံး၊ ပဝဏ် ၅-လုံး ဤ ၇-လုံးသည် နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဩဌဇ မည်၏။

ဒွိဇအကွရာများ။ ။ [ဌာန် ၂-ခု၌ ဖြစ်သော အကွရာကို “ဒွိဇ”ဟု ခေါ်၏။] ဇ သည် လည်ချောင်း၊ အာစောက် ၂-ဌာန်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ကဏ္ဍတာလုဇ မည်၏။ ဩ သည် ကဏ္ဍ၊ ဩဌ ၂-ဌာန်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ကဏ္ဍောဌဇ မည်၏။ ဝ သည် ဒန္တ ဩဌ ၂-ဌာန်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဒန္တောဌဇ မည်၏။ နိဂ္ဂဟိတ်သည် နှာခေါင်းအရပ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် နာသိကဇ မည်၏။

၁၄။ ကွစာ.သဝဏ္ဏံ လုတ္တေ။ ။လုတ္တေ-ရှေ့သရ ကျေပြီးသော်၊ ပရော-နောက် ကြိုက် ဥဝဏ် သရ ၄-လုံးသည်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ အသဝဏ္ဏံ-ဧ ဩဟူသော အသဝဏ်အဖြစ်သို့၊ ပပ္ဖောတိ-ရောက်၏၊ ဗန္ဓုဿေ.ဝ, နော.ပေတိ စသည်တည်း။

အမှာ။ ။ကဏ္ဍ-လည်ချောင်း၊ တာလု-အာစောက် (အာခေါင်)၊ မုဒ္ဒ-အာထိပ်၊ ဒန္တ-သွား၊ ဩဌ-နှုတ်ခမ်း၊ နာသိကာ-နှာခေါင်း၊ ဇ-ဖြစ်သော အကွရာ။

[ဆောင်] ၁။ ကဝဂ် ပဉ္စ, အ အာ ဟ, အဋ္ဌ ကဏ္ဍဇာ။

၂။ စဝဂ် ပဉ္စ, ဣ ဤ ယ, အဋ္ဌ တာလုဇာ။

၃။ ဋဝဂ် ပဉ္စ, ရ နှင့် ဋ, သတ္တ မုဒ္ဒဇာ။

၄။ တဝဂ် ပဉ္စ, လ နှင့် သ, သတ္တ ဒန္တဇာ။

၅။ ပဝဂ် ပဉ္စ, ဥ ဥ၊ ဖျ၊ သတ္တ ဩဋ္ဌဇာ။

၆။ ကဏ္ဍ တာလု, ဧ ကို ခူလျက်, ဩ အတွက်ပြု, ကဏ္ဍောဋ္ဌတည်း၊ ဝ ကား ဒန္တောဋ္ဌ, မုန်အောင် ရွတ်စိတ်, နိဂ္ဂဟိတ်, ကြိတ်လိပ် နာသိကာ။

၁၄။ ဤ ကွစာ.သဝဏ္ဏံ လုတ္တေသုတ်သည် “ရှေ့သရ ကျေပြီးသော် နောက် ကြိုက်ကို ဧ, ဥ ဝဏ်ကို ဩ အသဝဏ်ပြု”ဟု စီရင်သော သုတ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်က မစီရင်ခင် သရာ သရေ လောပံ သုတ်ဖြင့် ရှေ့သရကို ချေရမည်။ [ဗန္ဓုဿေ.ဝ-ဗန္ဓုဿ+ကွဝ-ဆွေမျိုး၏+ကဲ့သို့၊ နော.ပေတိ = န+ဥပေတိ- မကပ်ရောက်။]

သဝဏ္ဏံ- [သ=တူသော+ဝဏ္ဏံ=ပုံသဏ္ဌာန် (ဝါ)ဌာန်။] ပုံသဏ္ဌာန် အားဖြင့်လည်းကောင်း, ကဏ္ဍစသော ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း အတူရှိသော သရများသည် သဝဏ္ဏမည်၏၊ အနှင့်အာသည် သဝဏ္ဏ,

ကုန်၍သည် သဝဏ္ဏ၊ ဥနှင့်ဥသည် သဝဏ္ဏမည်၏။ ဤစကားအရ သဝဏ္ဏသရ ၆-လုံးဟု မှတ်၊ ဧ မှာ ပုံသဏ္ဌာန်တူသော တွဲဖက်မရှိ၊ ဩမှာလည်း မရှိ၊ သို့အတွက် ဧ ဩတို့သည် သဝဏ္ဏသရ မဟုတ်၊ အသဝဏ္ဏသရများတည်း။ ထို့ကြောင့် “အသဝဏ္ဏ-ဧ ဩဟူသော အသဝဏ်အဖြစ်သို့”ဟု ဆိုသည်။

ဧ ဩ-အသဝဏ်ပြုရာ၌ ဌာန်တစ်စိတ်တူသည်ကို သတိပြု၍ ကုဏ်ကို ဧ၊ ဥဏ်ကို ဩ ပြုရမည်။ မှန်၏- ကုဏ် ၂-လုံးသည် တာလုဌာန်၌ ဖြစ်၍ ဧသည် ကဏ္ဍတာလုဌာန်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဌာန်တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းအားဖြင့် တူ၏။ ဥဏ်သည် ဩဌာန်ဖြစ်၍ ဩသည် ကဏ္ဍ၊ ဩဌာန်၌ဖြစ်သောကြောင့် ဌာန်တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အားဖြင့် တူသည်။

[ဆောင်] ၁။ အဆင်းပုံဟန်၊ ဌာန်တူသမှု၊ အစွဲပြု၍၊ နှစ်ခုတွဲကာ၊
အနှင့်အာ ယူ၊ ဣ ဤ ဟူ၊ ဥ ဥ သဝဏ္ဏ။

၂။ အဆင်းပုံဟန်၊ ဌာန်တူမနှော၊ ဧနှင့်ဩ၊ မှတ်လော
အသဝဏ္ဏ။

၃။ ဌာန်တစ်စိတ်ချင်း၊ တူသည့်ခင်းကြောင့်၊ မယွင်းစွဲဆို၊
ကုဏ်ကို ဧ၊ ဥဏ် ဒွေး၊ မှတ်ရေး ဩပြုရ။

ရုပ်တွက်ပုံ။ ။ ဗန္ဓုဿေ-ဝကို “ဗန္ဓုဿ ဝိဝ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သ်ခွင်း (ဗန္ဓုဿိ ၊ ဝိဝ) သရာ သရေ လောပံသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ ကို ချေ၊ ကွစာ သဝဏ္ဏ လုတ္တေသုတ်ဖြင့် နောက် ဝိ သရကို ဧ အသဝဏ် ပြု၊ သ်ကို ဧ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [“နောပေတိကို န+ဥပေတိ ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ န် ခွင်း၊ ၊ သရ ချေ၊ ဥ သရကို ဤသုတ်ဖြင့် ဩအသဝဏ်ပြု”ဟု ဆိုလေ။]

၁၅။ ဒီဃံ။ ။လုတ္တေ-ရှေ့သရ ကျေပြီးသော်၊ ပရော-နောက်
ရဿသရသည်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဒီဃံ-ဒီဃအဖြစ်သို့၊
ပပ္ပောတိ-ရောက်၏၊ သန္တိ.ဓ စသည်တည်း။

၁၆။ ပုဗ္ဗော ခ။ ။လုတ္တေ-နောက်သရ ကျေပြီးသော်၊ ပုဗ္ဗော
စ-ရှေ့ရဿသရသည်လည်း၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဒီဃံ-ဒီဃ
အဖြစ်သို့၊ ပပ္ပောတိ-ရောက်၏၊ ကိသု.ဓ စသည်တည်း။

၁၅။ ဤဒီဃံသုတ်သည် “ရှေ့သရကျေပြီးလျှင် နောက်ရဿ
သရကို ဒီဃပြု”ဟု စီရင်သော ဝိမိသုတ်တည်း။ ဒီဃပြုတဲ့အခါလည်း
ဌာန်တူကို သတိပြု၍ အ ကို အာ၊ ဣ ကို ဤ၊ ဥ ကို ဥ၊ ဒီဃပြုရမည်။
[သန္တိဓ-သဒ္ဓါ + ဣဓ၊ ဣဓ-ဤလောက၌၊ သဒ္ဓါ-သဒ္ဓါသည်။]

ရုပ်ဗွက်။ ။သန္တိ.ဓကို “သဒ္ဓါ ဝိမ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ နွဲ့ခွင်း၊ သရာ
သရေ လောပံသုတ်ဖြင့် ရှေ့ -၁ သရကို ချေ၊ ဒီဃံသုတ်ဖြင့် နောက်
ဝိ ကို ဝိ ဒီဃပြု၊ နွဲ့ ကို ဝိ သို့ ကပ်၊ သန္တိဓ ပြီး၏။

၁၆။ ဤပုဗ္ဗော စသုတ်သည် “နောက်သရကျေပြီးလျှင် ရှေ့သရကို
ဒီဃပြု”ဟု စီရင်သော ဝိမိသုတ်တည်း။ [ကိသု.ဓ-ကိသု+ဣဓ-ဤ
လောက၌+အဘယ်တရားနည်း။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ကိသု.ဓကို “ကိသု ဝိမ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သ်ခွင်း
(ကိသ် ဝိမ), ဝါ ပရော အသရူပါသုတ်ဖြင့် နောက်ဝိ သရကို ချေ၊
(ကိသ်ဓ) ပုဗ္ဗော စသုတ်ဖြင့် ရှေ့ | ကို ။ ဒီဃပြု၊ သ် ကို ။ သို့ ကပ်၊
ကိသုဓ ပြီး၏။

၁၇။ ယ.မေဒ.န္တဿာ.ဒေသော။ ။သရေ-နောက်သရ
ကြောင့်၊ ဧအန္တဿ-ပုဒ်အဆုံးဖြစ်သော ဧ ၏။ ယံ-ယဟူသော၊
အာဒေသော-အာဒေသသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ မျာ.ယံ စသည်
တည်း။

၁၈။ ဝ.မောဒုဒ.န္တာနံ။ ။သရေ - နောက်သရကြောင့်၊ ဩ
ဥ အန္တာနံ-ပုဒ်အဆုံးဖြစ်သော ဩ ဥ တို့၏။ ဝံ-ဝ ဟူသော၊

၁၇။ [မေဒန္တဿာဒေသောကို “ယံ+ဧအန္တဿ+အာဒေသော”ဟု
ပုဒ်ဖြတ်၊] “နောက်သရကြောင့် မေ တေ ပုဒ်တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော
ဧကို ယ ပြု”ဟု စီရင်သောသုတ်တည်း။ [မျာ.ယံ=မေ+အယံ=
ငါသည်+ဤတရားကို။]

ပုဒ်အဆုံးဖြစ်သော ဧ။ ။မျာ.ယံကို “မေ+အယံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်သည့်
အခါ မေက တစ်ပုဒ်၊ အယံက တစ်ပုဒ်တည်း။ မေကို သဒ္ဒါစည်းကမ်း
ကျအောင် ရေးလျှင် “မေ”ဟု မ ကို ရှေ့, - သရကို နောက်ထား၍
ရေးသားရသည်။ [ရေးနည်းဇယားကို ပြန်ကြည့်။] ထို့ကြောင့် မေ၌
ဧ-သရသည် ပုဒ်အဆုံးပင် ဖြစ်၏။ “ဧန္တဿ-တေ မေ၏ အစိတ်
ဧ ၏”ဟု အနက်ဆိုခြင်းမှာ ရူပသိဒ္ဓိက ကိရိပ်နှင့် မညီ။

ယဟူသော အာဒေသ။ ။ဧကို ယပြုခြင်းသည် အာဒေသဝိမိ
တစ်မျိုးတည်းဟု သိစေလို၍ “ယံ-ယဟူသော၊ အာဒေသော-အာဒေ
သသည်”ဟု အာဒေသသဒ္ဒါထည့်သည်။ ဧကို ယပြုရာ၌ ယပင့်ပြုပါ။

ရုပ်တွက်။ ။မျာ.ယံကို “မေ ၊ ယံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ မ်ခွင်း (မ်- ၊
ယံ) ယမေဒန္တဿာဒေသောသုတ်ဖြင့် ပုဒ်အဆုံးဖြစ်သော ဧ-သရကို
“ယံ”ပြု၊ တတိယပိုင်း ဒီဃံသုတ်ဖြင့် ၊ ကို -ဒီဃပပြု၊ နယေ ပရံ
ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် သရကင်းသော ယံဗျည်းကို နောက် -သို့ ကပ်၊ မ်ကို
လည်း ယာသို့ကပ် မျာယံ ပြီး၏။

အာဒေသော-အာဒေသသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အထခွ.ဿ၊
ဝတ္ထေတ္ထ စသည်တည်း။

၁၉။ သဗ္ဗော ခံတိ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ သဗ္ဗော-
အလုံးစုံသော၊ တိ-အတိ ပတိ ဣတိသဒ္ဒါတို့၏ အဆုံးတိသည်၊
စံ-စအဖြစ်သို့၊ ပပ္ပောတိ-ရောက်၏။ အစွ.န္တံ၊ ပစ္စာ.ဟရတိ၊
ဣစ္စေတံ စသည်တည်း။

၁၈။ [“ဝံ + ဩ ဥ အန္တာနံ”ဟု သုတ်ကို ပုဒ်ဖြတ်၊] ဤသုတ်ကား
“နောက်သရကြောင့် ပုဒ်အဆုံးဖြစ်သော ဥ ဩတို့ကို ဝ ပြု”ဟု စီရင်
သော ဝိမိသုတ်တည်း။[အထခေါ+အဿ-ထိုအခါ၌ + ထိုသူအား၊
ဝတ္ထ+ဧတ္ထ-တည်နေရာကို + ဤအရပ်၌။]

ရုပ်ဗွက်။ ။အထခွဿကို “အထခေါ ၊ ဿ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ခံ
ခွင်း (အထခံ-ဝေါ၊ ဿ) ဝမောဒုဒန္တာနံသုတ်ဖြင့် ပုဒ်အဆုံးဖြစ်သော
ဝေါ ကို ဝံ ပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် ဝံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ခံကို
လည်း ဝ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ဝတ္ထေတ္ထကို ဝတ္ထု - ဣ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
ဣ ခွင်း၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပုဒ်အဆုံးဖြစ်သော ၊ ကို ဝ ပြုဟု ဆို။]

၁၉။ ဤသုတ်ကား “နောက်သရကြောင့် အတိ၊ ပတိ၊ ဣတိသဒ္ဒါ
တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော တိ ကို စ ပြု”ဟု စီရင်သည်။ “အလုံးစုံသော
တိ”ဟု ဆိုသဖြင့် တ နှင့် ဝ ကို ခွဲ၍ မပြုရ၊ တိ တစ်ခုလုံးကိုသာ
စပြုရမည်ဟုမှတ်။ [အစွန္တံ=အတိ+အန္တံ=စင်စစ်၊ ပစ္စာဟရတိ= ပတိ+
အာဟရတိ-တစ်ဖန် ဆောင်၏။ ဣစ္စေတံ=ဣတိ+ဧတံ၊ ဣတိ-ဤသို့၊
ဧတံ-ဤစကားကို။]

ရုပ်ဗွက်။ ။အစွန္တံ ကို “အတိ ၊ န္တံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သဗ္ဗော စံတိ
သုတ်ဖြင့် အတိသဒ္ဒါ၏အဆုံး တိကို စံ ပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့်

၂၀။ ဒေါ ခဿ စ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ ခဿ စ-
ခအောက်မြိုက်၏လည်း၊ ဒေါ စ-ဒထွေးအပြုသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧကမိဒါဟံ သည်တည်း။

သရကင်းသော စ်ဗျဉ်းကို နောက် ၊ သို့ကပ်၊ ပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေ
သုတ်ဖြင့် စ ၏ သဒိသဒွေဘော် စ် လာ၊ အစွန္တံ ပြီး၏။

“သဒိသဒွေဘော်”ဟူသောစကား၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ပရဒွေဘာဝေါ
ဌာနေသုတ်၌ သိရလတ္တံ့၊ ပစ္စာဟရတိ၌ ပတိသဒ္ဓါ၏အဆုံး တိကိုဟု
လည်းကောင်း၊ ဣစ္စေတ၌ ဣတိသဒ္ဓါ၏အဆုံး တိကိုဟုလည်းကောင်း
ဆိုရုံသာ ထူးသည်။

၂၀။ [ဧကံ+ဣဓ+အဟံ၊ ဧကံ-တစ်ခုသောအခါ၌၊ ဣဓ-ဤအရပ်
၌၊ အဟံ-ငါသည်။] ဤသုတ်ကား “သရနှောင်းရာ၌ ခအောက်မြိုက်ကို
ဒထွေးပြု”ဟု စီရင်သော ဝိမိသုတ်တည်း၊ ဧကနောက်၌ ရှိသော ဣဓ
သဒ္ဓါ၏ ဓ ကိုသာ ဒထွေးပြုရမည်ဟု ရူပသိဒ္ဓိဆို၏။

[ဆောင်] ဧက နောက်ရှိ၊ ဣဓ သဒ္ဓါ၊ ဓ ကိုသာ၊ ရံခါ ဒထွေးပြု။

ရုပ်တွက်။ ။ဧကမိဒါဟံကို “ဧကမိဓ ၊ ဟံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဒေါ
ခဿ စသုတ်ဖြင့် ဓ ကို ဒ ပြု၊ ခ်ဗျဉ်းကို ခွင်း (ဧကမိဒိ ၊ ၊ ဟံ)
သရာ သရေ လောပံသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ချေ၊ ဒီဃံသုတ်ဖြင့်
နောက် ၊ သရ ကို -၊ ဒီဃပြု၊ ဒ်ကို နောက် -၊ သို့ကပ်၊ ဧကမိဒါဟံ
ပြီး၏။ [ဧကနှင့်မိဒကို လည်း သန္နိစပ်ထားသည်၊ “မဒါ သရေ”သုတ်၌
တွက်တတ်လတ္တံ့။]

စသဒ္ဓါ၏အကျိုး။ ။စ ဝါ ပိ အပိ သဒ္ဓါတို့သည် ကျမ်းဆရာတို့
အလိုအားဖြင့် အဓိပ္ပာယ်များစွာကို ပြနိုင်ကုန်၏၊ သုတ်နက်ပေးသည့်
အခါ ကျမ်းဆရာ၏ အလိုကျအောင် ထို စ ပိ ဝါသဒ္ဓါစုကို သင့်ရာပုဒ်
နှင့် တွဲစပ်၍ သင့်သလို အနက်ပေးကြရ၏၊ ထို့ကြောင့် ခဿ စ၌

၂၁။ ဣဝဏ္ဏော ယံ နဝါ။ ။သရေ-အသရူပသရကြောင့်၊
ဣဝဏ္ဏော-ဣဝဏ်သည်၊ နဝါ-အချို့အရာ၌၊ ယံ-ယအဖြစ်သို့၊
ပပွေတိ-ရောက်၏၊ ပတိသန္တာရဂုဏ်.ဿ၊ နဒျာ.သန္တော
စသည်တည်း။

စသဒ္ဓါကို “ဒေါ စ”ဟု နေရာရွှေ့၍ အနက်ပေးထားသည်။ မြန်မာ
စကား၌ “သူလဲ သွားသည်”ဟု ဆိုသဖြင့် “ငါလဲ သွားသည်”ဟူသော
စကားသည် မပြောဘဲ ပြီးတော့သကဲ့သို့ “ဒေါ စ-ဒထွေးလည်း ပြု”ဟု
ဆိုသဖြင့် အခြားပြုလိုသော အချက်တစ်ခု ရှိသင့်၏။ ထိုအချက်ကား
“သာဟု ဒဿနံ”၌ ဓကို ဟ ပြုလိုခြင်းတည်း။ [ဒဿနံ-မြင်ရခြင်း
သည်၊ သာဟု (သာဓု)-ကောင်း၏။]

ကစည်းဝူတ္တိ၌ ဒေါ ဓဿ စနှင့် အလားတူ “ဌော တဿ” စသော
သုတ်ကလေးများကို ပြထား၏။ ထိုသုတ်ကလေးများကို “ယောဂ
ဝိဘာဂ”ဟု ခေါ်၏။ [ယောဂ-သုတ်ကို+ဝိဘာဂ=ခွဲခြားဝေဖန်ခြင်း။]
အနုပဒိဋ္ဌာနံသုတ်၌ ပြလတ္တံ့သော ယောဂဝိဘာဂ ၃-မျိုးတွင် ဝိသု
ကရဏယောဂဝိဘာဂတည်း။ ထိုယောဂဝိဘာဂသုတ်ကလေးများကို
အသုံးမပြုဘဲ ဒေါ ဓဿ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့်လည်း “တ ကိ မူ ပြ၊ က ကိ
ခ ပြ၊ ပ ကိ ဖ ပြ၊ ဝ ၂-လုံး ဗ ၂-လုံးပြ”စသော အစီအရင်များကို
ရူပသိဒ္ဓိပြသည်။

[ဆောင်] ဒေါ ဓဿ စ၊ သုတ်၌ စဖြင့်၊ တကိုလည်း ဋ၊ ကကို
ခနှင့်၊ ပစောက် ဖရေး၊ ဝ နှစ်ထွေး၊ ဗ ဒွေး စသည်ပြု။

ရုပ်တွက်။ ။သာဟုကို “သာဓု”ဟုတည်း။ ဒေါ ဓဿ စ၌ စသဒ္ဓါ
ဖြင့် ဓအောက်ခြိုက်ကို “ဟ” ပြု၊ သာဟု ပြီး၏။

၂၁။ [ပတိသန္တာရဂုတ္တိ-ပတိသန္တာရဖြင့် အသက်မွေးခြင်း ရှိသည်၊
အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ နဒီ အာသန္တော-မြစ်၏အနီး၊] ဤသုတ်ကား

၂၂။ ဧဝါ.ဒိဿ ခိ၊ ပုဗ္ဗော စ ရသော။ ။ဧဝါ.ဒိဿ-ဧဝသဒ္ဒါ၏အစ ဧ၏၊ ခိ-ရိ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပုဗ္ဗော စ-ရှေ့သရသည်လည်း၊ ရသော-ရဿအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ယထာရိဝံ၊ တထာရိဝံ ဟူသည်တည်း။

“အသရူပသရနှောင်းရာ၌ က္ကဝဏ်ကို ယပင့်ခေါ်သော ယပြု”ဟု စီရင်သော ဝိမိသုတ်တည်း။ [က္ကဝဏ်အရ က္က ဤ ၂-လုံးကို ယူရမည်၊] နဝါသဒ္ဒါနှင့် ကွစိသဒ္ဒါသည် အနက်တူ၏။ “အချို့အရာ၌”ဟုဆိုသဖြင့် တချို့တလေ၌သာ စီရင်နိုင်၍ မစီရင်နိုင်သော အရာကများသည်ဟုမှတ်။

ရုပ်တွက်။ ။ပတိသန္တာရဥတုဿကို “ပဋိသန္တာရဥတ္တိ ၊ သာ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဣဒ္ဓင်း၊ က္ကဝဏော ယံ နဝါသုတ်ဖြင့် တွိ၏အဆုံး ၊ ကို “ယံ”ပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် ယံ ကို ၊ သို့ကပ်၊ တွိကိုလည်း ယံသို့ ကပ်၊ ဗျဉ္ဇနော စ ဝိသညောဂေါသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဣဗျဉ္ဇ ၂-လုံးတွင် ၁-လုံးကို ချေ၊ ပြီး၏။ [ဥတုတု ဟု ဖတ်ရသော ရှေ့က “တ်”ကို (အထက်က “တ်”ကို) ချေရမည်၊] နဒျာသန္ဓောကို နဒီ + အာသန္ဓော ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဒီ ၏ ဤ ကို (ယံ) ပြု၊ စသည် စီရင်။

၂၂။ [ယထာ+ဧဝ= အကြင်ကဲ့သို့၊ တထာ+ဧဝ= ထိုကဲ့သို့။] “ဧဝသဒ္ဒါ၏ ဧ ကို ရိ ပြု၊ ရှေ့ ဒီဃသရကိုလည်း ရဿပြု”ဟု စီရင်သော ဝိမိသုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ယထာရိဝံ ကို “ယထာ ဧဝ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဧဝါဒိဿ ခိ ပုဗ္ဗော စ ရသောသုတ်ဖြင့် ဧဝသဒ္ဒါ၏ ဧ ကို ရိပြု၍ ရှေ့ထာ၏ -ါ ကိုလည်း ရဿပြု၊ ယထာရိဝံ ပြီး၏။ “တထာရိဝံ=တထာ+ဧဝ”ကိုလည်း တွက်ပါ။

ဣတိ သန္နိကပ္ပေ ဒုတိယော ကဏ္ဍော။ ။သန္နိကပ္ပေ-သန္နိ
ကျမ်း၌၊ ဒုတိယော-နှစ်ခန်းမြောက်သော၊ ကဏ္ဍော-အခန်း
သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ဤဒုတိယအခန်းသည် သရနှင့်ဆိုင်ရာကို စီရင်သောကြောင့်
သဘောတူသည့်အတွက် တစ်ခန်းဖွဲ့ရသော သရသန္နိခန်းတည်းဟု
မှတ်ပါ။

၂။ လေ့ကျင့်ခန်း

၁၇။ (က) တျာ.ဟံ = တေ + ၊ ဟံ။

(ခ) တျ.ဿ = တေ + ၊ ဿ။

၁၈။ (က) သွ.ဿ = သော + ၊ ဿ။

(ခ) ကွ.တ္ထော = ကော + ၊ တ္ထော။

(ဂ) ပါတွာ.ကာသိ = ပါတု + ၊ ကာသိ။

[ကွတ္ထော၌ “ကွ + ၊ တ္ထော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ၁၂-နံပါတ်သုတ်ဖြင့်
ရှေ့သရချေရသော နည်းလည်း ရှိ၏။]

၁၉။ (က) အစော.ဒါတာ = အတိ + ဧ-၊ ဒါတာ။

(ခ) ပစ္စု.တ္တရိတွာ = ပတိ + ၊ တ္တရိတွာ။

(ဂ) ဣစ္စ.ဿ = ဣတိ + ၊ ဿ။

၂၀။ ဝိကျာ.နဘူယတေ = ဝိတ္တိ + ၊ နဘူယတေ။

[တ္တိ ၌ ဝိ ကို “ယံ” ပြုပြီးနောက် တတိယခန်း ဒီဃသုတ်ဖြင့် ၊ ကို
-၇ ဒီဃပြုရသေးသည်။ ၂၀-၂၂ သုတ်တို့၌ လေ့ကျင့်ရန်ရပ် မလို။]

သန္နိဒုတိယခန်းပြီး၏။

၂၃။ သရာ ပကတိ ဗျဉ္ဇနေ။ ။ဗျဉ္ဇန-နောက်ဗျဉ်းကြောင့်၊ သရာ-ရှေ့သရတို့သည်၊ ပကတိ-ပင်ကိုအတိုင်းသည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ စသည်တည်း။

၂၄။ သရေ ကွစိ။ ။သရ-နောက်သရကြောင့်၊ သရာ-ရှေ့သရတို့သည်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ပကတိ-ပင်ကိုအတိုင်းသည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကော.ဣမံ စသည်တည်း။

၂၃။ [မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-စိတ်သာလျှင် ရှေ့သွားရှိကုန်၏။] ဤသုတ်ကား “နောက်ဗျဉ်းကြောင့် ရှေ့သရကို ပင်ကိုအတိုင်းနေပေစေ”ဟု စီရင်သော ဝိမိသုတ်တစ်မျိုးတည်း။ “ပင်ကိုအတိုင်းနေပေစေ”ဟု ဆိုသဖြင့် နောက်လာလတ္တံ့သော ဒီယံ၊ ရသံ၊ လောပဉ္စ တကြာကာရော သုတ်တို့ဖြင့် နေရာတိုင်းမှာ ဒီယပြုခြင်း၊ ရသပြုခြင်း၊ ချေခြင်းများကို မစီရင်ပါနှင့် ဟု ထိုသုတ်များကို တားမြစ်ရာ ရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ကို “ပတိသေဓဝိမိသုတ်”ဟု မှတ်။

ရုပ်တွက်။ ။မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာကို “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ”ဟုပင် တည်၊ နံ ဗျဉ်းကို ခွင်း (မ နံ ငါ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ) သရာ ပကတိ ဗျဉ္ဇနသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ငါကို ပင်ကိုအတိုင်းထား၊ နံ ငါသို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ပုဒ်ချင်း ခွဲဖြတ်ရမည့်ရုပ် မဟုတ်သောကြောင့် “ပုဒ်ဖြတ်”ဟု မဆိုရ။]

၂၄။ [ကော-အဘယ်သူသည်၊ ဣမံ-ဤဟာကို။] ဤသုတ်ကား “နောက်သရကြောင့် ရှေ့သရကို အချို့အရာ၌ ပင်ကိုအတိုင်းနေပါစေ”ဟု စီရင်သော ပတိသေဓဝိမိသုတ်တစ်မျိုးပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤ သရေ ကွစိသုတ်သည် ဒုတိယအခန်း၌ ပြခဲ့သော နောက်သရ နှောင်းရာ၌ ရှေ့သရကို စီရင်သည့် သရာ သရေ လောပံ၊ ပုဗ္ဗော စ၊ ယမေ-ဝမော-ဣဝဏ္ဏောသုတ်များကို တားမြစ်သည်ဟု မှတ်။

၂၅။ ဒီဃံ။ ။ဗျဉ္ဇနေ-နောက်ဗျဉ်းကြောင့်၊ သရာ-ရှေ့သရ
တို့သည်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဒီဃံ-ဒီဃအဖြစ်သို့၊ ပပ္ပောန္တိ-
ရောက်ကုန်၏။ မုနိ.စရေ စသည်တည်း။

၂၆။ ရဿံ။ ။ဗျဉ္ဇနေ-နောက်ဗျဉ်းကြောင့်၊ သရာ-ရှေ့သရ
တို့သည်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ရဿံ-ရဿအဖြစ်သို့၊ ပပ္ပောန္တိ-
ရောက်ကုန်၏။ ဘောဝါဒီ.နာမ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ကော.ဣမံကို “ကောဣမံ”ဟုပင် တည်၊ ကံခွင်း၊
သရေ ကွစိသုတ်ဖြင့် ရှေ့ -ေါကို ပင်ကိုအတိုင်းထား၊ ကံ ကို -ေါ သို့
ကပ်၊ ပြီး၏။ [ဤအရာ၌ ပကတိပြုခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော
ပကတိပြုရာ ဌာနများကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

၂၅။ [မုနိ-ရဟန်းသည်+စရေ-ကျင့်ရာ၏။] ဤသုတ်ကား “ဗျဉ်း
နှောင်းရာ၌ ရဿဖြစ်နေသော သရကို ဒီဃ ပြု”ဟု စီရင်သော ဝိမိ
သုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။မုနိ.စရေကို “မုနိစရေ”ဟု တည်၊ နံ ခွင်း၊ ဒီဃံ
သုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ၊ ဒီဃပြု၊ နံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

၂၆။ [ဘောဝါဒီ+နာမ-ဘော ဘောဟု ဆိုလေ့ရှိသူမည်၏။]
ဤသုတ်ကား “ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ ဒီဃသရတို့ကို ရဿ ပြု”ဟု
စီရင်သော ဝိမိသုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဘောဝါဒီ.နာမကို “ဘောဝါဒီနာမ”ဟု တည်၊ ဒံ
ခွင်း၊ ရဿံသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ၊ ရဿပြု၊ ဒံ ၊ သို့ ကပ်၊
ပြီး၏။

၂၇။ လောပဉ္စ၊ တတြာ.ကာရော။ ။ဗုဉ္ဇနေ စ-နောက်ဗျဉ်း
ကြောင့်လည်း၊ သရာ-ရှေ့သရတို့သည်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊
လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့၊ ပပ္ပောန္တိ-ရောက်ကုန်၏၊ တတြ-
ထိုကျေရာ၌၊ အကာရော စ-အ အကွရာ လာသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သ.သီလဝါ စသည်တည်း။

၂၈။ ပရဒ္ဒေဘာဝေါ ဌာနေ။ ။ဌာနေ-သင့်လျော်ရာဌာန၌၊
သရမ္မာ-သရမှ၊ ပရ-နောက်ဗျဉ်း၏၊ ဒ္ဒေဘာဝေါ-ဒွေးဘော်
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဣဓ.ပုမာဒေါ စသည်တည်း။

၂၉။ [သော-ထိုသူသည်+သီလဝါ-သီလရှိ၏။] ဤသုတ်ကား
“ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ ရှေ့သရကို ချေ၊ ထိုကျေရာ၌ အ အကွရာလာ”ဟု
ချေခြင်း လာခြင်း ၂-မျိုးကို စီရင်သော လောပဝိမိ၊ အာဂမဝိမိသုတ်
တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။သ.သီလဝါကို “သော သီလဝါ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သံ
ခွင်း၊ လောပဉ္စ တတြာကာရောသုတ်ဖြင့် သော၏အဆုံး ငါး ကို
ချေ၊ ထို ကျေရာ၌ ၊ လာ၊ သံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ သသီလဝါ ပြီး၏။

၃၀။ [ဣဓ-ဤလောက၌+ပမာဒေါ-မေ့လျော့ခြင်း။] ဤသုတ်ကား
“သင့်လျော်ရာဌာန၌ သရမှ နောက်ဖြစ်သော ဗျဉ်းသည် ဒွေးဘော်
ဖြစ်၏” ဟု စီရင်သောသုတ်တည်း၊ ဒ္ဒေဘာဝ=ဒွေး-နှစ်လုံး+ဘာဝ-
ဖြစ်ကြောင်း၊ “၂-လုံး ဖြစ်ကြောင်း”ဆိုလျှင် နောက်ထပ် ၁-လုံး
လာဖို့ပင် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “နောက်ထပ် ၁-လုံး လာခြင်းကို
“ဒ္ဒေဘာဝ”ဟု မှတ်။

ရုပ်တွက်။ ။ဣဓပုမာဒေါ ကို “ဣဓ ပမာဒေါ” ဟု တည်၊ ပရ
ဒ္ဒေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ပ် ဗျဉ်း၏ သဒ္ဒိသဒ္ဒေးဘော် ပ် လာ၊
ပြီး၏။[ပ်ကို နောက် ပသို့ ကပ်-ဟု ဆိုဖွယ်မလို၊ လာတုန်းကပင်
ကပ်ပြီးသား အဖြစ်ဖြင့် လာသည်။]

၂၉။ ဝဂ္ဂေ ယောသာ.ယောသာနံ တတိယပဌမာ။ ။ဌာနေ-
သင့်လျော်ရာဌာန၌၊ ဝဂ္ဂေ-ဝဂ်၌၊ တတိယပဌမာ-တတိယကွရာ၊
ပဌမကွရာတို့သည်၊ ယောသာ.ယောသာနံ-ယောသ အယော
သ ဖြစ်ကုန်သော စတုတ္ထ ဒုတိယအကွရာတို့၏၊ ဒွေဘာဝံ-
အသဒိသဒွေးဘော်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကုန်၏၊ ဧသေဝ
စဇ္ဈာနပ္ပလော၊ ယတြဌိတံ စသည်တည်း။

၂၉။ [ဧသော ဧဝ စ-ဤတရားသည်ပင်+ဈာနပ္ပလော-ဈာန်ဟူ
သော အကျိုးရှိ၏၊ ယတြ+ဌိတံ-အကြင်အရပ်၌+တည်သူကို။]
ဤသုတ်ကား အသဒိသဒွေးဘော် လာဖို့ရန် စီရင်သော ဝိဓိသုတ်
တည်း။ တစ်ဝဂ် တစ်ဝဂ်၌ “ပဌမ ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထအကွရာ”ဟု
စဉ်၍ ထား၊ ပဌမအကွရာမှာ ဤသုတ်နှင့် မဆိုင်၊ ထိုတွင် တတိယနှင့်
စတုတ္ထသည် ယောသ၊ ပဌမနှင့် ဒုတိယသည် အယောသတည်း။
သို့သော် လာမည့်အကွရာများက တတိယ ပဌမဖြစ်သောကြောင့်
“ယောသာ.ယောသာနံ”အရ စတုတ္ထနှင့် ဒုတိယအကွရာများကိုသာ
ယူ။

“ယောသာ.ယောသာနံ+တတိယပဌမာ”ဟု အစဉ်ကို ရှု၍ လာ
မည့် အကွရာသည် တတိယအကွရာဖြစ်လျှင် လာရာဌာနက
ယောသဖြစ်သော စတုတ္ထအကွရာတည်း။ လာမည့်အကွရာက ပဌမ
အကွရာဖြစ်လျှင် လာရာဌာနက အယောသဖြစ်သော ဒုတိယ
အကွရာတည်း။ ဤသို့ လာမည့်အကွရာနှင့် လာရာဌာနတို့ အကွရာ
ချင်း မတူသောကြောင့် ဤဒွေဘော်ကို “အသဒိသဒွေးဘော်”ဟု
ခေါ်၏။ ရှေ့သုတ်လာ ဒွေးဘော်ကိုကား လာရာဌာနနှင့် တူသော
ကြောင့် “သဒိသဒွေးဘော်”ဟု ခေါ်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။စဇ္ဈာနကို “စ ဈာန”ဟု တည်၊ ဝဂ္ဂေ ယောသာယော
သာနံ တတိယပဌမာသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထအကွရာ ဈာ ခေါ်အသဒိသ

ဣတိ သန္တိကပ္ပေ တတိယော ကဏ္ဍော။ ။သန္တိကပ္ပေ-
သန္တိကျမ်း၌၊ တတိယော-သုံးခန်းမြောက်သော၊ ကဏ္ဍော-အခန်း
သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ဒွေဘော် ၆ လာ၊ စဇ္ဈာန ပြီး၏။ [ယတြဌိတံကို “ယတြ+ဌိတံ”ဟု
တည်၊ ဝဂ္ဂေ ယောသာယောသာနံစသော သုတ်ဖြင့် ဒုတိယက္ခရာ ၄
၏ အသဒိသ ဒွေဘော် ၆ လာ၊ ပြီး၏။]

ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဒွေဘော်လင်္ကာကြီး

သောတုနနယ်၊ မှတ်သားလွယ်အောင်၊ ဓိပ္ပာယ်ရွှင်ပျ၊ ဒွေဘာဝ၏၊
ဌာနသဘော၊ အမြွက်ဟောပိမ့်၊ နစ်နောကြည်စွ၊ ကျက်မှတ်ကြလေ၊
ရဿသရာ၊ အာဒိဃာ၏၊ နောက်မှာရောက်ရှိ၊ ပ-ပတိနှင့်၊ ပဋိ-
ကမ၊ ဂဟ-ဒ-ကီ၊ တစ်လီ ကုသ၊ ဉ-ဇုတ-ဟု၊ ကုဓ-သိ-သု၊
သမ္ဘ-သရ၊ သသ-စဇ၊ ကိလေသာ-ပီတိ၊ တိကာဒိတို့၊ အာဒိ
ဗျဉ်းမှာ၊ ဒွေဘော်သာတည်း၊ ပုနာ-ဝတု၊ နိ-ဥ-ဒ-တ၊ စတု-ဆ
နှင့်၊ သန္တိကို ပြု-သဗျဉ်းစုနောက်၊ ဒွေဘော်ရောက်၏၊ မဖောက်
တဿ-စဝဂ္ဂနှင့်၊ ယဝတံ-ဇဟေ၊ သယေ-တစ်တန်၊ သဗ္ဗော စံဟု၊
ငါးတန်သော သုတ်၊ ပြီးပြယုဂ်လည်း၊ ဆင့်ထုတ် ဒွေချည်း၊ စဖြင့်
ဆည်းသည့်၊ ဖြင့်ပည်းများကို၊ ဝ-ကို ဗ-ပြု၊ ဆန္ဒာ.နရက်၊
အချက်ချက်မှာ၊ ဒွေဘော်သာတည်း၊ ဝဂ္ဂါဒုတိယ၊ စတုတ္ထလည်း၊
ဌာနချင့်ထောက်၊ ဒွေဘော်ရောက်၏၊ ရွေးကောက်မမှား၊ အကျဉ်း
ထားသည်၊ မှတ်သားလွယ်ဖို့ ကဗျာတည်း။

[အဓိပ္ပာယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ချ၊]

သန္တိတတိယခန်းပြီး၏။

၃၀။ အံ ဗျဉ္ဇနေ နိဂ္ဂဟိတံ။ ။ဗျဉ္ဇနေ-နောက်ဗျဉ်းကြောင့်၊ နိဂ္ဂဟိတံ-နိဂ္ဂဟိတ်သည်။ အံ-အံ အပြုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဧဝံဝုတ္တေ စသည်တည်း။

၃၁။ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေ။ ။ဝဂ္ဂေ-ဝဂ်ဗျဉ်းကြောင့်၊ နိဂ္ဂဟိတံ-နိဂ္ဂဟိတ်သည်။ ဝဂ္ဂန္တံ-နှောင်းသောဝဂ်၏ အဆုံးဖြစ်သော င ၂ ၏ န မ အဖြစ်သို့လည်း၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ပပွေတိ-ရောက်၏။ ဧဝံခေါ စသည်တည်း။ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို လပြု၍ ပုလ္လိဂီ စသည် ဖြစ်သေး၏။

၃၀။ [ဧဝံ-ဤသို့+ဝုတ္တေ-ဆိုအပ်သော်။] ဤသုတ်ကား “ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို အံ ပြု”ဟု စီရင်သောသုတ်တည်း။ “အံ ပြု”ဟု ဆိုရာ၌ အ သရ မပါဘဲ ဗန္ဓုပြောက်ချည်း ပြုရမည်။ “i”၌ အသရကို ရွတ်၍ ဖြစ်ရုံသာ ထည့်ထားသည်။ “နိဂ္ဂဟိတ်ကို နိဂ္ဂဟိတ် ပြု”ဟု ဆိုခြင်းနှင့် မထူးပြီ။ ၂၃, ၂၄ သုတ်များ၌ ပကတိပြုခြင်းမျိုးပင် တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဧဝံဝုတ္တေကို “ဧဝံဝုတ္တေ”ဟု တည်၊ ဝ ခွင်း (ဧဝံ i ဝုတ္တေ) အံ ဗျဉ္ဇနေ နိဂ္ဂဟိတံသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို i ပြု၊ ဝ ကို i သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [အခြားတွက်နည်းတစ်နည်းကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို အံ ပြုရခြင်း၏ အကျိုးကို ကစွည်းဘာသာဓိကာမှာ ရှုပါ။]

၃၁။ [ဧဝံ+ခေါ-ဤသို့+လျှင်၊ ပုလ္လိဂီ-ပုလ္လိန်ကို။] ဤသုတ်ကား “ဝဂ်ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဝဂ္ဂန္တံ ပြု”ဟု စီရင်သည်။ [ဝဂ္ဂ+အန္တ၊ ဝဂ္ဂ=ဝဂ်၏+အန္တ=အဆုံး။] ကဝဂ်၏ အဆုံးသည် င တည်း။ စဝဂ်၏ အဆုံးသည် ၂ တည်း။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထိုထိုဝဂ်၏ အဆုံးဖြစ်သော င ၂ ၏ န မ ကို “ဝဂ္ဂန္တံ” ခေါ်သည်ဟု မှတ်။ ကြွင်းသော မှတ်ဖွယ်ကို ကစွည်း-ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဓိကာမှာ ရှု။

၃၂။ ဧ.ဟေ ဉံ။ ။ဧဟေ-ဧ အက္ခရာ ဟ အက္ခရာကြောင့်၊ နိဂ္ဂဟိတံ-နိဂ္ဂဟိတံသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဉံ-ဥ အဖြစ်သို့၊ ပပ္ပောတိ-ရောက်၏။ တ.ညေဝ, ဧဝဉ္စိ စသည်တည်း။

၃၃။ သ ယေခ။ ။ယေစ-ယကြောင့်လည်း၊ သ-နှောင်းသော ယနှင့်တကွ၊ နိဂ္ဂဟိတံ-နိဂ္ဂဟိတံသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဉံ-ဥ အဖြစ်သို့၊ ပပ္ပောတိ-ရောက်၏။ သ.ညောဂေါ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဧဝခေါ်ကို “ဧဝံ ခေါ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေ သုတ်ဖြင့် ဝနောက်၌ ရှိသော နိဂ္ဂဟိတံကို ကဝဂ္ဂန္တံ “င”ပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် သရကင်းသော “င”ဗျည်းကို နောက် ခ သို့ကပ်၊ ဧဝခေါ ပြီး၏။ [ဝ နှင့် နိဂ္ဂဟိတံကို အမှန်အတိုင်းရေးလျှင် “ဝ•” ဤသို့ ဝ ကို ရှေ့၊ နိဂ္ဂဟိတံကို နောက်ထား၍ ရေးရသည်။]

ပုလ္လိကီ ကို “ပုလိကီ”ဟုတည်၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ပုံ၌ နိဂ္ဂဟိတံကို လ ပြု၊ လကို နောက် လိသို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

၃၂။ [တံ+ဧဝ=သင့်ကို+သာ၊ ဧဝံ+ဟိ=ဤသို့+လျှင်။] “ဧ, ဟ နှောင်းရာ၌ နိဂ္ဂဟိတံကို ဥပြု”ဟု စီရင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။တညေဝကို တံ ဧ-ဝ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဧဟေ ဉံသုတ် ဖြင့် တ နောက်၌ ရှိသော နိဂ္ဂဟိတံကို ဥပြု၊ ဉံကို ဧ-သို့ကပ်၊ ပရဒ္ဒေဘာဂေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ဥ ၏ သဒိသဒ္ဓေးဘော် ဉံ လာ၊ တညေဝ ပြီး၏။

ဧဝဉ္စိကို “ဧဝံ ဟိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဧဟေ ဉံ သုတ်ဖြင့် ဝနောက်၌ ရှိသော နိဂ္ဂဟိတံကို ဉံပြု၊ ဉံကို ဟိသို့ကပ်၊ ပြီး၏။ [သင်ပုန်း၌ ရုပ်တွက်ပြသည့်အခါ ဟိကို ဟထိုးဖြင့် ရေးလေ။]

၃၃။ [သံ+ယောဂေါ-ယှဉ်စပ်ခြင်း။] “နောက် ယ ဗျည်းကြောင့် ထို နှောင်းသော ယနှင့်တကွ နိဂ္ဂဟိတံကို “ဥပြု”ဟု စီရင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။သညောဂေါကို “သံယောဂေါ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သ
ယေစ သုတ်ဖြင့် ယနှင့်တကွ သနောက်၌ရှိသော နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဉ်ပြု၊
ဉ်ကို ဂေါ သို့ကပ်၊ ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ဥ ဇာ သဒိသ
ဒွေဘော် ဉ် လာ၊ ပြီး၏။

၃။ လေ့ကျင့်ခန်း

၃၀။ (က) တံ.သာဓု = တံ + သာဓု။

(ခ) ဧကံ.သမယံ = ဧကံ + သမယံ။

၃၁။ (က) တ.ကာရုဏိကံ = တံ + ကာရုဏိကံ။

(ခ) ဓမ္မ.ဥရေ = ဓမ္မံ + စရေ။

(ဂ) တ.ဣာနံ = တံ + ဌာနံ။

(ဃ) တ.န္တိစ္စတံ = တံ + နိစ္စတံ။

(င) စိရ.ပဝါသိံ = စိရံ + ပဝါသိံ။

[နိဂ္ဂဟိတ်ကို “မ” ပြုပြီးနောက် ယဝမဒနသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် “မ” ကို
ပ ပြုရသေးသည်။]

၃၂။ (က) ပစ္စတ္တ.ညေဝ = ပစ္စတ္တံ + ဧဝံ။

(ခ) တဦ = တံ + ဟိ။

၃၃။ (က) သညတ္တံ = သံ + ယုတ္တံ။

(ခ) ယညဒေဝ = ယံ + ယဒေဝ။

၃၄။ မ.ဒါ သရေ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ နိဂ္ဂဟိတံ-
နိဂ္ဂဟိတံသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ မဒါ-မ အဖြစ်၊ ဒ အဖြစ်တို့
သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ တ.မဟံ၊ ဧတ.ဒဝေါစ စသည်တည်း။

၃၅။ ယဝမဒနတရလာ စာ.ဂမာ။ ။သရေ-နောက်သရ
ကြောင့်၊ ယဝမဒနတရလာ စ-ယဝမဒနတရလ အက္ခရာ
တို့သည်လည်း၊ အာဂမာ-လာကုန်၏၊ ယထယိဒံ စသည်
တည်း။

၃၄။ [တံ-ထိုသူ့ကို + အဟံ-ငါသည်၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ အဝေါစ-
ပြောဆိုပြီ။] “နောက်သရကြောင့် ရှေ့နိဂ္ဂဟိတံကို (မ)ပြု၊ (ဒ)ပြု”ဟု
စီရင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။တမဟံကို “တံ၊ ဟံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ မဒါ သရေသုတ်ဖြင့်
တ နောက်၌ရှိသော နိဂ္ဂဟိတံကို မ်ပြု၊ မ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ တမဟံပြီး၏။
ဧတဒဝေါစကို “ဧတံ ၊ ဝေါစ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ မဒါ သရေသုတ်ဖြင့် တ
နောက်၌ရှိသော နိဂ္ဂဟိတံကို ဒံ ပြု၊ ဒံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

၃၅။ [ဣဒံ+ယထာ-ဤစိတ်+ကဲ့သို့။] “သရနှောင်းရာ၌ ယ
စသည် လာ”ဟု စီရင်သော အာဂမဝိဓိသုတ်တည်း၊ လာ စ၌ စသဒ္ဒါ
ပိုဖြင့် ဂ စသော အက္ခရာများ လာဖို့ရန် ဆည်းယူသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ယထယိဒံကို “ယထာ ိဒံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ယ ဝ မ
ဒ န တ ရ လာ စာဂမာသုတ်ဖြင့် နောက်ဣသရကြောင့် ယံ လာ၊
ထံ ခွင်း၊ ရသသုတ်ဖြင့် -ါ ကို ၊ ပြု၊ ထံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ယထယိဒံ
ပြီး၏။ [ကြွင်း ပုံစံများကို ကစွည်းစသည်မှာ ရှု။]

၃၆။ ကွစိ ဩ ဗျဉ္ဇနေ။ ။ ဗျဉ္ဇနေ-နောက်ဗျဉ်းကြောင့်၊
ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဩ-ဩသည်၊ အာဂမော-လာ၏၊ အတိပ္ပ
ဂေါခေါ စသည်တည်း။

၃၆။ [အတိပ္ပ+ခေါ-အလွန် စောသေး၏။] “ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌
အတိပ္ပသဒ္ဒါ ပရသဒ္ဒါတို့၏ နောက်ဖြစ်သော အချို့အရာဝယ် ဩလာ”
ဟု စီရင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ အတိပ္ပဂေါခေါကို “အတိပ္ပခေါ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ကွစိ
ဩ ဗျဉ္ဇနေသုတ်ဖြင့် နောက် ခဗျဉ်းကြောင့် ရှေ့၌ ဂေါလာ၊
ယဝမဒနတရလာ စာဂမာသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် နောက် ဂေါသရ
ကြောင့် ဂံ လာ၊ ပြီး၏။

၄။ လေ့ကျင့်ခန်း

၃၄။ (က) ယ.မာဟု = ယံ + ဂါဟု။

(ခ) ယဒနိစ္စံ = ယံ + အနိစ္စံ။

၃၅။ (က) န.ယိမဿ = န + ဝိ မဿ။

(ခ) ဝု.ဒိက္ခတိ = ဝု + ဒိက္ခတိ။

(ဂ) လဟုမေ.ဿတိ = လဟု မေ-ဿတိ။

(ဃ) သမ္ပဒ.ညာ = သမ္ပာ + ညာ။

(င) စိရံ.နာယတိ = စိရံ ဂါ ယတိ။

(စ) ယသ္မာတိဟ = ယသ္မာ ဝိဟ။

(ဆ) သဗ္ဗိရေ.ဝ = သဗ္ဗိ မေ-ဝ။

(ဇ) ဆဠာဘိညာ = ဆာ + ဘိညာ။

[လနှင့် ဠ မထူးသောကြောင့် ဠလာ။]

၃၆။ (က) ပရောသတံ = ပရ + သတံ။

၃၇။ နိဂ္ဂဟိတဉ္စ။ ။သရေဝါ-သရကြောင့်လည်းကောင်း၊
ဗျဉ္ဇနေဝါ-ဗျဉ်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိဂ္ဂဟိတဉ္စ-နိဂ္ဂဟိတ်သည်
လည်း၊ အာဂမော-လာ၏။ စက္ခုဥပါဒိ၊ အဝံသိရော စသည်
တည်း။

၃၈။ ကွဓိ လောပံ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ နိဂ္ဂဟိတ်-
နိဂ္ဂဟိတ်သည်၊ ကွဓိ-အချို့အရာ၌၊ လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့
ပပွေတိ-၏။ တာသာ.ဟံ စသည်တည်း။

၃၇။ [စက္ခု-စက္ခုသည်+ဥပါဒိ-ထင်ရှားဖြစ်ပြီ၊ အဝံသိရော-
ဦးစောက်ပြောင်းပြန်။] “သရနှောင်းရာ၌ဖြစ်စေ၊ ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ဖြစ်
စေ နိဂ္ဂဟိတ်လာ”ဟု စီရင်သောသုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။စက္ခုဥပါဒိကို “စက္ခု ဥပါဒိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ်ဖြင့် နောက်ဥသရကြောင့် ကျ နောက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊
ပြီး၏။

အဝံသိရောကို “အဝံ သိရော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ်ဖြင့်
နောက်သဗျဉ်းကြောင့် ဝ နောက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ အဝံသိရော ပြီး၏။

၃၈။ [အဟံ-ငါသည်+တာသံ-ထိုသူမတို့၏။] “သရနှောင်းရာ၌
နိဂ္ဂဟိတ်ကို အချို့နေရာဝယ် ချေ”ဟု စီရင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။တာသာဟံကို “တာသံ ၊ ဟံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ကွဓိ
လောပံသုတ်ဖြင့် နောက် အသရကြောင့် သ နောက်၌ရှိသော
နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ သံ ခွင်း (တာသံ ၊ ၊ ဟံ) သရာ သရေ လောပံသုတ်
ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ချေ၊ ဒီသံသုတ်ဖြင့် နောက် ၊ ကို -၊ ဒီသပြု၊ သံ
ကို -၊ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

မှတ်ချက်။ ။၃၇, ၃၈, ၃၉ သုတ်တို့ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို လာစေခြင်း၊
ချေခြင်းသည် ရွတ်၍ ချောမောခြင်း၊ ဂါထာစီရန်၌
ဆန်းဂိုဏ်းကောင်းခြင်းအကျိုးရှိ၏။

၃၉။ ဗျဉ္ဇနေ ခ။ ။ဗျဉ္ဇနေ စ-ဗျဉ်းကြောင့်လည်း၊ နိဂ္ဂဟိတံ-
နိဂ္ဂဟိတံသည်၊ ကွစိ-အချို့နေရာ၌၊ လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့
ပပွေတိ-၏။ အရိယသစ္စာန.ဒဿနံ စသည်တည်း။

၄၀။ ပရော ဝါ သရော။ ။နိဂ္ဂဟိတမှာ-နိဂ္ဂဟိတံမှ၊ ပရော-
နောက်ဖြစ်သော၊ သရော-သရသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
လောပံ-သို့၊ ပပွေတိ-၏။ အဘိနန္ဒု.တိ စသည်တည်း။

၄၁။ ဗျဉ္ဇနော ခ ဝိသညောဂေါ။ ။နိဂ္ဂဟိတမှာ-နိဂ္ဂဟိတံမှ၊
ပရသ္မိ-နောက်ဖြစ်သော၊ သရေ-သရသည်၊ လုတ္တေ-ကျေပြီး
သော်၊ ဗျဉ္ဇနော-သံယုဂ်ဗျဉ်းသည်၊ ဝိသညောဂေါ-ကင်းသော
သံယုဂ်ရှိသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဧဝံ.သ တေ စသည်တည်း။

၃၉။ [အရိယသစ္စာနံ-အရိယသစ္စာတို့ကို+ဒဿနံ-မြင်ခြင်း။]
“ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ နိဂ္ဂဟိတံကို အချို့အရာဝယ် ချေ”ဟု စီရင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။အရိယသစ္စာနဒဿနံကို “အရိယသစ္စာနဒဿနံ”ဟု
တည်၊ ဗျဉ္ဇနေ စသုတ်ဖြင့် န နောက်၌ရှိသော နိဂ္ဂဟိတံကို ချေ၊
ပြီး၏။

၄၀။ [ဘိနန္ဒု - အလွန်နှစ်သက်ကြကုန်ပြီ + ဣတိ - ပြီး၏။]
“နိဂ္ဂဟိတံမှ နောက်ဖြစ်သော သရကို ချေ”ဟု စီရင်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။အဘိနန္ဒုတိကို “အဘိနန္ဒု ဣတိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
ပရော ဝါ သရောသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံမှ နောက်ဖြစ်သော ဣသရကို
ချေ၊ ပြီး၏။

၄၁။ [ဧဝံ-ဤသို့+အဿ-ထိုသူ၏။] “ပရော ဝါ သရောသုတ်ဖြင့်
နိဂ္ဂဟိတံမှ နောက်ဖြစ်သော သရကို ချေပြီးလျှင် ထိုနိဂ္ဂဟိတံနောက်၌
သံယုဂ်ဗျဉ်းရှိက သံယုဂ် မဟုတ်အောင် ပြုလေ”ဟု စီရင်သည်။

ဗုဒ္ဓနော စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် အဂ္ဂာဂါရံ စသော ရုပ်များ၌ ဗျည်း ၃-လုံး တွဲနေရာဝယ် သဘောတူ ဗျည်း ၂-လုံး၏ အစ ၁-လုံးကို ချေဖို့ရန် ဆည်းယူသည်။

ဣတိ သန္တိကပ္ပေ စတုတ္ထော ကဏ္ဍော။ ။သန္တိကပ္ပေ-၌၊ စတုတ္ထော-လေးခန်းမြောက်သော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ဝိသံယောဂ။ ။အဿ၊ အဂ္ဂ စသည်၌ သာ၊ ဂ္ဂတို့ကဲ့သို့ သရ တစ်လုံး တည်း၌ ဗျည်း ၂-လုံး ၃-လုံး ပူးတွဲနေခြင်းကို “သံယောဂ= သံယုဂ်-ယုဂ်စပ် နေခြင်း”ဟု ခေါ်၏။ ထိုသို့ ယုဂ်စပ် ပူးတွဲနေရာတွင် ရှေ့အက္ခရာနှင့် တွဲ၍ “အသ်-အဂ်”ဟု ရွတ်ဖတ်ရသော ရှေ့က သ်၊ ဂ်ကို ချေဖျက်ခြင်းကို ပါဠိလို ဝိသညောဂပြုသည်၊ မြန်မာလို သံယုဂ် ကင်းအောင်ပြုသည်ဟု သုံးစွဲထားသည်။ [ချေဖျက်ရမည်ကိုပင် “ချေဖျက်”ဟု မဆိုဘဲ စကားသုံး ယဉ်ကျေးအောင် “ဝိသံယောဂ ပြု”ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ဧဝံ သ ကို “ဧဝံ ၊ သာ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ပရော ဝါ သရော သုတ်ဖြင့် ၊ သရကို ချေ၊ ဗုဒ္ဓနော စ ဝိသညောဂေါသုတ်ဖြင့် သံယုဂ်ဖြစ်သော သာ ကို သံယုဂ်ကင်းသော သ ပြု၊ ဧဝံသ ပြီး၏။

အဂ္ဂာဂါရံ ကို “အဂ္ဂိ -ါ ဂါရံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဂ္ဂ ခွင်း၊ ဣဝဏ္ဏော ယံ နဝါသုတ်ဖြင့် ူ ကို “ယံ”ပြု၊ ယံ ကို -ါ သို့ ကပ်၊ ဂ္ဂ ကိုလည်း ယာသို့ ကပ်၊ (အဂ္ဂာဂါရံ) ဗုဒ္ဓနော စ ဝိသညောဂေါသုတ်၌ စသဒ္ဒါ ဖြင့် ဂ္ဂ ဗျည်း ၂-လုံးတွင် ၁-လုံးကို ချေ၊ အဂ္ဂာဂါရံ ပြီး၏။

ဤ စတုတ္ထအခန်းကား နိဂ္ဂဟိတ်ဆိုင်ရာကို စီရင်သော နိဂ္ဂဟိတ သန္တိခန်းတည်း။ အနည်းငယ် အာဂမ ပါသည်မှာ မပြောပလောက်ချေ။

သန္တိစတုတ္ထခန်းပြီး၏။

၄၂။ ဂေါ သရေ ပုထဿာ.ဂမော ကွစိ။ ။သရေ-နောက် သရကြောင့်၊ ပုထဿ-ပုထနိပါတ်၏အဆုံး၌၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဂေါ-ဂသည်၊ အာဂမော-လာ၏၊ ပုထဂေဝ စသည်တည်း။

၄၃။ ပါဿ စ.န္တော ရသေသာ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ ပါဿ စ-ပါနိပါတ်၏ အဆုံး၌လည်း၊ ဂေါ-ဂသည်၊ အာဂမော-လာ၏၊ အန္တော စ-ပါ၏အဆုံး အာသည်လည်း၊ ရသေသာ-ရဿအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပဂေဝ စသည်တည်း။

၄၂။ [ပုထ+ဧဝ=တသိတခြားသာလျှင်။] “သရနှောင်းရာ၌ ပုထနိပါတ်၏အဆုံးဝယ် ဂ အက္ခရာ လာ”ဟု စီရင်သည်။ [နိပါတ်ခေါ်သော ပုဒ်တစ်မျိုးရှိ၏၊ နောင်ခါ သိရလိမ့်မည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ပုထဂေဝ ကို “ပုထ-ဧဝ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဂေါ သရေ ပုထဿာဂမော ကွစိသုတ်ဖြင့် နောက် ဧ သရကြောင့် ပုထနိပါတ်၏ အဆုံး၌ ဂ လာ ပြီး၏။ [စည်းကမ်းကျအောင် ရေးလျှင် “ပုထဂေဝ”ဟု ရေးရ၏။ သို့အတွက် ပုထ၏အဆုံး၌ ဂ လာလျှင် -သရကို ကပ်ပြီး ဖြစ်တော့ရကား နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် ကပ်ဖွယ် မလိုတော့ပါ။]

၄၃။ [ပါ ဧဝ-ရှေးဦးမစွ အစကပင်လျှင်။] “ပါနိပါတ်ပုဒ်၏ အဆုံး၌ ဂ လာပြီးလျှင် ပါ၏ အဆုံး -ါ ကိုလည်း၊ ရဿပြု”ဟု စီရင်သည်။ [ဤသုတ်၌ (ဂ)လာမှု၊ ရဿပြုမှု”ဟု အစီအရင် ၂-ခု ပါသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ပဂေဝ ကို “ပါဂေ-ဝ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ပါဿ စန္တော ရသေသာ သုတ်ဖြင့် နောက် ဧ သရကြောင့် ပါ နိပါတ်၏ အဆုံး၌ ဂ လာ၊ ပါ ၏ အဆုံး -ါ ကိုလည်း၊ ရဿ ပြု၊ ပဂေဝ ပြီး၏။

၄၄။ အဗ္ဗော အဘိ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ အဘိ-
အဘိ ဥပသာရပုဒ်သည်၊ အဗ္ဗော-အဗ္ဗ အပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ အဗ္ဗဒီရိတံ စသည်တည်း။

၄၅။ အဗ္ဗော အဓိ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ အဓိ-
အဓိ ဥပသာရပုဒ်သည်၊ အဗ္ဗော-အဗ္ဗ အပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ အဗ္ဗောကာသော စသည်တည်း။

၄၆။ တေ န ဝါ ဣဝဏ္ဏေ။ ။ဣဝဏ္ဏေ-ဣဝဏ်ကြောင့်၊
တေ-ထိုအဘိ အဓိပုဒ်တို့၏ အဗ္ဗ အဗ္ဗ အပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်
အားဖြင့်၊ န-မဖြစ်ကုန်၊ အဘိ.စွိတံ၊ အဓိရိတံ စသည်တည်း။

၄၄။ [အဘိ+ဥဒီရိတံ=လွမ်းမိုး၍+ပြောဆိုအပ်၏။]

ရုပ်တွက်။ ။အဗ္ဗဒီရိတံကို “အဘိ | ဒီရိတံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အဗ္ဗော
အဘိသုတ်ဖြင့် နောက်ဥပသာရကြောင့် အဘိဥပသာရပုဒ်ကို အဗ္ဗပြု၊
ဗ္ဗခွင်း၊ သရာ သရေ လောပံသုတ်ဖြင့် ရှေ့၊ သရကို ချေ၊ ဗ္ဗံကို |
သို့ကပ်၊ ပြီး၏။

၄၅။ [အဓိ+ဩကာသော=လွင်တီးခေါင်(အမိုးမရှိသောအရပ်)။]

ရုပ်တွက်။ ။အဗ္ဗောကာသောကို အဓိ-ဝါကာသော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
အဗ္ဗော အဓိသုတ်ဖြင့် နောက်သရကြောင့် အဓိဥပသာရပုဒ်ကို
အဗ္ဗပြု၊ ဗ္ဗ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။

၄၆။ [အဘိ+°စွိတံ=အလွန်+လိုချင်အပ်၏၊ အဓိ+°ရိတံ=
လွမ်းမိုး၍+ဆိုအပ်၏။] ဤသုတ်ကား “၄၄, ၄၅-သုတ်တို့၏ အစီ
အရင်ကို ဣဝဏ် နှောင်းရာ၌ မပြုပါနှင့်”ဟု တားမြစ်သော ပတိသေဓ
ဝိမိသုတ်တည်း၊ တားမြစ်ပုံမှာ ရုပ်တွက်ရာ၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

၄၇။ အတိဿ စန္ဒဿ။ ။ ကုဝဏ္ဏေ-ကုဝဏ်ကြောင့်၊
အတိဿ စ-အတိဥပသာရပုဒ်၏လည်း၊ အန္တဿ-အဆုံး
တိသဒ္ဓါ ၏၊ တံ-ထို သဗ္ဗော စံ တိသုတ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော စ
အပြုသည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ အတိ.သိဂဏော စသည်တည်း။

ရုပ်ဗွက်။ ။ အဘိဓမ္မာကို “အဘိ ွ ဓမ္မာ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အဗ္ဘော
အဘိသုတ်ဖြင့် နောက် ကုသရကြောင့် အဘိကို အဗ္ဘုပြုသင့်သော်
လည်း တေ န ဝါ ကုဝဏ္ဏေသုတ်က တားမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊
ဘ် ခွင်း၊ ရှေ့ ွ ကို ချေ၊ ဘ် နောက် ွ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

အဓိရိတံကို “အဓိ ွ ရိတံ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အဇ္ဈော အဓိသုတ်ဖြင့်
နောက် ဤသရကြောင့် အဓိကို အဇ္ဈ ပြုသင့်သော်လည်း တေ န ဝါ
ကုဝဏ္ဏေသုတ်က တားမြစ်သောကြောင့် မပြုရဟု ဆို။

၄၇။ [အတိ + ကုသိဂဏော - လွန်သော(များသော) ရသေ့
အပေါင်း။] ဒုတိယပိုင်း သဗ္ဗော စံ တိသုတ်က “သရဇ္ဇောင်းရာဝယ်
အတိ၊ ပတိ၊ ကုတိသဒ္ဓါတို့၏ အဆုံး တိကို စပြုရမည်” ဟု ဆိုခဲ့၏။
ဤသုတ်ကား ထို“စအပြုကို ကုဝဏ်သရဇ္ဇောင်းရာဝယ် မပြုရ” ဟု
သဗ္ဗော စံ တိသုတ်၏ အစီအရင်ကို တားမြစ်သော ပတိသေဝဓိမိ
သုတ်တည်း၊ အတိဿ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ပတိသဒ္ဓါကို ဆည်းယူသည်ဟု
ရူပသိဒ္ဓိဆို၏။

ရုပ်ဗွက်။ ။ အတိသိဂဏောကို “အတိ ွ သိဂဏော” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
သဗ္ဗော စံ တိသုတ်ဖြင့် နောက်ကုသရကြောင့် အတိသဒ္ဓါ၏အဆုံး
တိကို စပြုသင့်သော်လည်း အတိဿ စန္ဒဿသုတ်က တားမြစ်သော
ကြောင့် မပြုရ၊ ဘ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။

၄၈။ ကွစိ ပဋိ ပတိဿ။ ။သရေ ဝါ-သရကြောင့်လည်း
ကောင်း၊ ဗျဉ္ဇနေ ဝါ-ဗျဉ်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပတိဿ-ပတိ
ဥပသာရပုဒ်၏။ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ပဋိ-ပဋိအပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပဋိ.ဂ္ဂိ, ပဋိဟညတိ စသည်တည်း။

၄၉။ ပုထဿ ဗျဉ္ဇနေ။ ။ဗျဉ္ဇနေ-နောက်ဗျဉ်းကြောင့်၊
ပုထဿ-ပုထသဒ္ဒါ၏။ အန္တော-အဆုံးအသရသည်၊ ဥ-ဥအပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပုထု.ဇ္ဇနော စသည်တည်း။

၄၈။ [ပဋိ+အဂ္ဂိ-မီးကြို(ကြိုတင်၍ ရှို့အပ်သောမီး)၊ ပတိဟညတိ-
ထိခိုက်အပ်၏။] ဥပသာရပုဒ်တို့တွင် “ပတိ”ဟူသော ပုဒ်သည် ရှိ၏။
ထိုပတိကို ဋသန်လျင်းချိတ်ဖြင့် “ပဋိ”ပြုဟု စီရင်သည်။ သို့သော်
ကွစိဟုဆိုသောကြောင့် မပြုသောအရာက များ၏။ ပဋိဂ္ဂိကား သရ
နှောင်းရာ၌ ပုံစံ၊ ပဋိဟညတိကား ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ ပုံစံတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ပဋိဂ္ဂိကို “ပတိ ၊ ဂ္ဂိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ကွစိ ပဋိ ပတိဿ
သုတ်ဖြင့် နောက် အသရကြောင့် ပတိကို ပဋိပြု၊ ဋခွင်း၊ ဝိချေ၊
နောက် အသို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ပတိဟညတိကိုလည်း “ပတိ+ဟညတိ”ဟု
တည်၊ ဆို၍ နောက် ဟ ဗျဉ်းကြောင့်ဟုလည်း ဆို။]

၄၉။ [ပုထ+ဇ္ဇနော=အရိယာတို့မှ တသီးတခြားဖြစ်သော+လူ၊ ဝါ-
ပုထုဇဉ်။] ဗျဉ်းနှောင်းရာ၌ ပုထသဒ္ဒါ၏ အဆုံးဖြစ်သော အသရကို
ဥပြုဟု စီရင်သည်။ [“အန္တော-အစိတ်”ဟု မဆိုဘဲ “အဆုံး”ဟု
အနက်ဆိုမှ သာ၍ရှင်းသောကြောင့် “အဆုံး”ဟုချည်း ဆိုသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ပုထုဇ္ဇနောကို “ပုထ ဇ္ဇနော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ထ် ခွင်း၊
ပုထဿ ဗျဉ္ဇနေသုတ်ဖြင့် ပုထသဒ္ဒါ၏ အဆုံးဖြစ်သော ၊ ကို ၊ ပြု၊
ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ဇ၏ သဒိသဒွေးဘော် ဇ လာ၊ ထ်
၂ သို့ကပ်၊ ပြီး၏။ [အန္တသဒ္ဒါပို၏အကျိုးကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ
ရှု။]

၅၀။ ဩ အဝဿ။ ။ ဗျဉ္ဇနေ-နောက်ဗျဉ်းကြောင့်၊ အဝဿ-အဝ ဥပသာရပုဒ်၏။ ဩ-ဩအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏။ ဩနဒ္ဒေါ စသည်တည်း။

၅၁။ အနုပဒိဋ္ဌာနံ ဝုတ္တယောဂတော။ ။ အနုပဒိဋ္ဌာနံ-မပြအပ်ခဲ့သော ရုပ်တို့၏။ သိဒ္ဓိ-ပြီးခြင်းကို၊ ဝုတ္တယောဂတော-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိအပ်၏။ အရိယော၊ တဒမိနာပိ စသည်တည်း။

၅၀။ [အဝ+နဒ္ဒေါ=မြွေးယှက်အပ်၏။] “အဝ”ဟု ခေါ်အပ်သော ဥပသာရပုဒ်တစ်မျိုး ရှိ၏။ ထို အဝ ကို ဩ ပြုသော သုတ်တည်း။ ဩနဒ္ဒေါကို “အဝ နဒ္ဒေါ”ဟု တည်၊ ဩ အဝဿသုတ်ဖြင့် အဝကို ဩပြု၊ ပြီး၏။

၅၁။ [အရိယော=အယိရော-အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၊ တံ+ဣမိနာပိ၊ တံ-ထိုအကြောင်းကို၊ ဣမိနာပိ-ဤစကားဖြင့်လည်း။] ဤသုတ်ကား အချို့သော သန္တိရုပ်အထူးအဆန်းများ ရှိသေး၏။ ထိုရုပ်များကို ဆိုခဲ့ပြီးသော သုတ်များဖြင့် သင့်လျော်သလို ပြီးစေနိုင်ပါသည်။ “ပြီးအောင် စီရင်ပါလေ”ဟု ဆိုခဲ့ပြီး သုတ်များကို ညွှန်ပြသော အတိဒေသသုတ် တစ်မျိုးတည်း။ ဤသုတ်၏ ညွှန်ပြချက်အရ သန္တိဆိုင်ရာရုပ်များကို ဆိုခဲ့ပြီးသော သုတ်များဖြင့် မပြီးပြီးအောင် စီရင်ရပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် အချို့ရုပ်များကို သုတ်အဆိုအတိုင်းဖြင့် စီရင်၍ မဖြစ်လျှင် သုတ်၌ ပါသော စသဒ္ဓါ ဝါသဒ္ဓါ ယောဂဝိဘာဂ စသည်ဖြင့် စီရင်ရလေသည်။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။ [ယောဂ=သုတ်ကို+ဝိဘာဂ=ခွဲစိတ်ဝေဖန်ခြင်း၊] သုတ်ကို ပင်ကိုရှိရင်း အစီအရင်မှ တစ်မျိုးပြောင်းပြီး စီရင်နိုင်အောင် ခွဲစိတ် ဝေဖန်ခြင်းကို ယောဂဝိဘာဂဟုလည်းကောင်း၊ သုတ္တဝိဘာဂ

ဣတိ သန္တိကပ္ပေ ပဉ္စမော ကဏ္ဍော။ ။သန္တိကပ္ပေ-၌၊
ပဉ္စမော-ငါးခန်းမြောက်သော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ဟုလည်း ကောင်း ခေါ်ဆိုရလေသည်။ ထိုယောဂဝိဘာဂသည်- “ဝိနာ-
ဝိသုံ၊ ဒွိဓာဇ္ဈိ၊ သုံးပုံ သုတ်ယောဂ” ဟူသည်နှင့် အညီ ဝိနာဓိကာရ
ယောဂဝိဘာဂ၊ ဝိသုံကရုဏယောဂဝိဘာဂ၊ ဒွိဓာကရုဏယောဂ
ဝိဘာဂ ဟု ၃-မျိုး ရှိ၏။ ထို ၃-မျိုးတွင် အလိုက်ကို ကြဉ်၍ သုတ်ကို
ဝေဖန်ခြင်းသည် ဝိနာဓိကာရယောဂဝိဘာဂ မည်၏။ မူလသုတ်နားကို
မြှောင်၍ အလားတူသုတ်များကို ပြုခြင်းသည် ဝိသုံကရုဏယောဂ
ဝိဘာဂ မည်၏။ မူလသုတ်ကို ၂-မျိုး ခွဲလိုက်ခြင်းသည် ဒွိဓာကရုဏ
ယောဂဝိဘာဂ မည်၏။ ဤ ယောဂဝိဘာဂများကိုလည်း ရုပ်ထူး
ရုပ်ဆန်းကို စီရင်ရာ၌ များစွာ အသုံးပြုရပေသည်။

ရုပ်တွက်။ ။အရိယောကို “အယိရော”ဟု တည်၊ ဒေါ ဓဿ
စသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ယံ နှင့် ရံ ကို ရှေ့နောက်ပြန်၊ အရိယော
ပြီး၏။

တဒမိနာပိကို “တံ ိ မိနာပိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ပရော ဝါ သရော
သုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်မှ နောက်ဖြစ်သော ိ သရကို ချေ၊ လောပဉ္စ
တကြာကာရောသုတ်၌ “တကြာကာရော”ဟူသော ဒွိဓာကရုဏ
ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ထို ိကျေရာ၌ ၊ လာ၊ မ ဒါ သရေသုတ်ဖြင့်
နိဂ္ဂဟိတ်ကို န် ပြု၊ န် ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

ဤ ပဉ္စမအခန်းကား သရဆိုင်ရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ဗျဉ်းဆိုင်ရာ၌ ဖြစ်စေ
ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်တွေကို စီရင်ရာအခန်းတည်း။

သန္တိပဉ္စမခန်းပြီး၏။

စသဒ္ဓါ၏ အနက်များ။ ။ “အနကဗုဒ္ဓ၊ သမ္ပိတ္တနှင့်၊ သမုစ္စယတစ်ဖြာ၊
အဝဇာ၊ ဝါစာသိလိဋ္ဌ” ဟူသည်နှင့်အညီ ကစွည်းကျမ်း၌ အသုံးပြုသော
စသဒ္ဓါ၏အနက်သည် ၅-မျိုး ရှိသတတ်။ ထိုတွင် ရှေးရှေးသုတ်၌
ရှိသောပုဒ်ကို မိမိသုတ်သို့ လိုက်ပါလာအောင် ဆွဲငင်ဆောင်ယူ
နိုင်သော စသဒ္ဓါသည် အနကဗုဒ္ဓအနက်ရှိသော စသဒ္ဓါ မည်၏။
တစ်သုတ်တည်း၌ စကား ၂-ရပ် (၂-ဝါကျ) ရှိလျှင် နောက်ဝါကျ၌
စသဒ္ဓါ ပါရှိအံ့။ ထိုစသဒ္ဓါသည် ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်အပေါ်မှာ ထပ်
လောင်း၍ အနက်တစ်မျိုးကို ပေါင်းပေးသောကြောင့် သမ္ပိတ္တဗုဒ္ဓ
အနက်ရှိသော စသဒ္ဓါ မည်၏။

သုတ်၌ တိုက်ရိုက်မပါ၊ ရှေ့သုတ်ကလည်း ဆွဲယူစရာ မရှိ၊ သို့သော်
ရသင့်ရာ အပိုအနက်ကို စုစည်းနိုင်သော စသဒ္ဓါသည် သမုစ္စည်း
အနက်ရှိသော စသဒ္ဓါတည်း။ ဧဝသဒ္ဓါ၏ (သာလျှင်ဟူသော) အနက်
မျိုးကို ဟောလျက် မလိုရာအနက်ကို ကန့်ကွက်သော စသဒ္ဓါသည်
လည်းကောင်း၊ “ပင်လျှင်”ဟူသော အနက်ကို ဟောလျက် မိမိအနက်
ကို ခိုင်မြဲစေသော စသဒ္ဓါသည်လည်းကောင်း အဝဇာရဏ စသဒ္ဓါ
တည်း။ အနက်အထူးမရ၊ စကားပြေပြစ်ရုံမျှဖြစ်သော စသဒ္ဓါသည်
ဝါစာသိလိဋ္ဌ မည်၏။ ထို အားလုံး၏ အကျယ်ကို ကစွည်း၊ ရူပသိဒ္ဓိတို့၌
တွေ့ရလတ္တံ့။

[ဆောင်] ၁။ ရှေ့နောက်ဆက်ပြ၊ နှစ်ဝါကျတွင်၊ နောက်ကဝါကျ၊
စ ထိုင်လေနဲ့၊ ရှေ့ကိုငဲ့က၊ ဤသည့် စ၊ မှတ်ကြ
သမ္ပိတံတည်း။

၂။ အသစ်စကား၊ ဆည်းတုံငြား၊ မှတ်သားသမုစ္စည်း။

၃။ အနကဗုဒ္ဓဟူ၊ သူ့အမှု၊ ခေါ်ယူရှေ့ပါဌ်တည်း။

သန္ဓိသုတ်နက်နှင့်
ရုပ်တွက်အဓိပ္ပာယ်ပြီး၏။

နာမ်ဝိဘတ်သွယ်အကျဉ်း

(ကျက်ရန်မဟုတ်၊ အချို့စကား)

နာမ်။ ။ ပုရိသ (ယောက်ျား၊)၊ ဣတ္ထိ (မိန်းမ၊)၊ ရုက္ခ (သစ်ပင်၊)၊ တိဿ (တိဿ၊)၊ ရာဇပုတ္တ (မင်းသား၊)၊ နာဝိက (လှေသမား၊)၊ ဥပါသက (သီတင်းသည်) စသည်ဖြင့် နာမည်ဟောသဒ္ဒါတွေကို ပါဠိလို-နာမ၊ မြန်မာလို-နာမ်ဟု ခေါ်၏။ ထိုနာမ်ပုဒ်များကို ပြရာကျမ်းကို “နာမကပ္ပ=နာမ်ကျမ်း”ဟု ခေါ်သည်။ ယခုအခါ ထိုနာမ်ကျမ်းကို ပြတော့မည် ဖြစ်၍ နာမ်ဝိဘတ်အပြားနှင့်တကွ ဝိဘတ်သက်ပုံကို ရှေးဦးစွာ နားလည်သင့်ကြပေသည်။

ဝိဘတ်နှင့်ဝုဇ်။ ။ဝိဘတ်သည် ပဌမာ ဒုတိယာ တတိယာ စတုတ္ထိ ပဉ္စမိ ဆဋ္ဌိ သတ္တမိဟု ခုနစ်သွယ်ရှိ၏။ တစ်သွယ်လျှင် ဧကဝုဇ် ဗဟုဝုဇ်ဟု ၂-မျိုးစီရှိသည်။ ထိုတွင် တပေါင်း တစ်စု တစ်ခုသော အနက်ကို ဟောသော သိ အစရှိသော ဝိဘတ်သည် ပါဠိလို-ဧကဝစန၊ မြန်မာလို-ဧကဝုဇ်မည်၏။ နှစ်ပေါင်း နှစ်ဖွဲ့ နှစ်စု နှစ်ခုသော အနက်မှ စ၍ များစွာသော အနက်ကို ဟောနိုင်သော ယော စသောဝိဘတ် သည် ဗဟုဝစန(ဗဟုဝုဇ်) မည်၏။ [ဧကဝစန၊ ဧက=တစ်ခုသော အနက်ကို+ဝစန=ဟောသောသဒ္ဒါ၊ ဗဟုဝစန၊ ဗဟု=များသောအနက် တို့ကို+ဝစန=ဟောသောသဒ္ဒါ။]

အနက်ဆိုရာ၌မှတ်ဖွယ်။ ။ဧကဝုဇ်အနက်ဆိုရာ၌ “တို့-များ-ကုန်-ကြ”ဟူသောအသံ မပါစေရ။ “ယောက်ျားသည်+သွား၏”စသည် ဖြင့် ဆိုရမည်။ ဗဟုဝုဇ်အနက်ဆိုရာ၌ကား “တို့-များ-ကုန်-ကြ” ဟူသော အနက်များပါစေ၍ “ယောက်ျားတို့သည်+သွားကုန်၏=ယောက်ျားများသည်+သွားကြ၏” စသည်ဖြင့် ဆိုရမည်။

- [ဆောင်] ၁။ တို့-များ-ကုန်-ကြ၊ မပါက၊ မှတ်ကြ ဧကဝုဇ်။
၂။ တို့-များ-ကုန်-ကြ၊ ပါသမျှ၊ မှတ်ကြ ဗဟုဝုဇ်။

ဝိဘတ်သက်။ ။နာမ်ရုပ်တွက်သည့်အခါ ထိုထိုရုပ်များ၌ အနက် အားလျော်စွာ ဆိုင်ရာဝိဘတ်ကို သက်ရောက်စေရသောကြောင့် အမြဲ သုံးစွဲရသော အနက်များအတွက် ဝိဘတ်သက်ပုံကို အတိုချုပ်ပြဆိုပေအံ့၊ နှုတ်တက်ရအောင် ကျက်မှတ်ကြပါလေ၊ တစ်ခါတစ်ရံတွေ့ရသော အနက်များအတွက် ဝိဘတ်သက်ပုံမှာ ကာရကပိုင်း၌ သူ့သုတ်နှင့်သူ လွယ်ကူစွာ တွေ့ရလတ္တံ့။ [ထိုထိုပုဒ်နောက်၌ ဝိဘတ်များ ကျရောက်သည်ကို “ဝိဘတ်သက်”ဟု ခေါ်၏၊ “သက်ရောက်သည်=ကျရောက်သည်”ဟူလို။]

(ကျက်မှတ်ရန်)

၁။ (သိ) အို-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အာလပနေ စသုတ်ဖြင့် အာလုပ်အနက်၌ ပဌမာဧကဝုဇ် သိဝိဘတ်သက်။

(ယော)အိုတို့-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အာလပနေ စသုတ်ဖြင့် အာလုပ်အနက်၌ ပဌမာဧကဝုဇ် ယောဝိဘတ်သက်။

၂။ (သိ) သည်-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် လိင်္ဂတ္ထေ ပဌမာသုတ်ဖြင့် လိင်္ဂအနက်၌ ပဌမာဧကဝုဇ် သိဝိဘတ်သက်။

(ယော)တို့သည်-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် လိင်္ဂတ္ထေ ပဌမာသုတ်ဖြင့် လိင်္ဂအနက်၌ ပဌမာဧကဝုဇ် ယောဝိဘတ်သက်။ [လိင်္ဂအနက် အမှန်ကို လိင်္ဂတ္ထေ ပဌမာသုတ်၌ ကြည့်။]

၃။ (အံ) ကို-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ သုတ်ဖြင့် ကံအနက်၌ ဒုတိယာဧကဝုဇ် အံဝိဘတ် သက်။

(ယော) တို့ကို-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ သုတ်ဖြင့် ကံအနက်၌ ဒုတိယာ ဗဟုဝုဇ် ယောဝိဘတ် သက်။

[“သို့-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်၊ တို့သို့-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်”ဟု ဆို၍လည်း အံဝိဘတ်၊ ယောဝိဘတ်များ သက်ရသည်။]

၄။ (နာ) ဖြင့်-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကရဏေ တတိယာ သုတ်ဖြင့် ကရိုဏ်းအနက်၌ တတိယာဧကဝုဇ် နာ ဝိဘတ်သက်။

(ဟိ) တို့ဖြင့်-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကရဏေ တတိယာသုတ်ဖြင့် ကရိုဏ်းအနက်၌ တတိယာဗဟုဝုဇ် ဟိ ဝိဘတ်သက်။

၅။ (သ) အား-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိ သုတ်ဖြင့် သမ္ပဒါန်အနက်၌ စတုတ္ထိဧကဝုဇ် သ ဝိဘတ် သက်။

(နံ) တို့အား-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိသုတ်ဖြင့် သမ္ပဒါန်အနက်၌ စတုတ္ထိဗဟုဝုဇ် နံ ဝိဘတ်သက်။

၆။ (သွာ) မှ-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အပါဒါနေ ပဉ္စမိ
သုတ်ဖြင့် အပါဒါန်အနက်၌ ပဉ္စမိဧကဝုဇ် သွာဝိဘတ်
သက်။

(ဟိ) တို့မှ-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အပါဒါနေ ပဉ္စမိ
သုတ်ဖြင့် အပါဒါန်အနက်၌ ပဉ္စမိဗဟုဝုဇ် ဟိဝိဘတ်
သက်။

၇။ (သ) ဇါ-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သာမိသို့ ဆဋ္ဌိ သုတ်
ဖြင့် သာမိအနက်၌ ဆဋ္ဌိဧကဝုဇ် သ ဝိဘတ်သက်။

(နံ) တို့ဇါ-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သာမိသို့ ဆဋ္ဌိ
သုတ်ဖြင့် သာမိအနက်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဝုဇ် နံ ဝိဘတ်သက်။

၈။ (သ္မိ) ဌ-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဩကာသေ သတ္တမိ
သုတ်ဖြင့် ဩကာသအနက်၌ သတ္တမိဧကဝုဇ် သ္မိ
ဝိဘတ်သက်။

(သု) တို့ဌ-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဩကာသေ
သတ္တမိ သုတ်ဖြင့် ဩကာသအနက်၌ သတ္တမိဗဟုဝုဇ်
သု ဝိဘတ်သက်။

ဝိဘတ်သွယ်အကျဉ်းပြီး၏။

နာမ်သုတ်နက်

၁။ ဇိနဝစနယုတ္တံဟိ။ ။ ဇိနဝစနယုတ္တံဟိ-ဇိနဝစနယုတ္တံဟိ
ဟူသော ဤသုတ်သည်၊ အဓိကာရော-ရှေ့နောက်သုတ်များသို့
လိုက်သောသုတ်တည်း။

၂။ လိင်္ဂိဉ္စ နိပစ္စတေ။ ။ လိင်္ဂိဉ္စ-လိင်ကိုလည်း၊ နိပစ္စတေ-
အပြီးအစီးတည်ထားအပ်၏။ ပုရိသ၊ ကညာ၊ စိတ္တ စသည်တည်း။

သုတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်

၁။ ဤ ဇိနဝစနယုတ္တံ ဟိကို ပါဠိလို-အဓိကာရသုတ်၊ မြန်မာလို-
လိုက်သုတ်ဟု ခေါ်သည်။ [ဇိန-ဘုရားရှင်၏+ဝစန-စကားတော်၊
ပိဋကတ်တော်အား+ယုတ္တံ ဟိ- သင့်လျော်ညီညွတ်သည်သာ။]
“သန္တိပိုင်း၌ ဆိုခဲ့သော ရှေ့ကသုတ်များနှင့် နောက်ဆိုအပ်လတ္တံ့သော
သုတ်များသည် ဘုရားဟောဖော် ပိဋကတော်နှင့် သင့်လျော်ညီညွတ်
သည်ချည်းသာ ဖြစ်စေရမည်”ဟူလို။ [ရှေ့သုတ် နောက်သုတ်များသို့
လိုက်ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၂။ [ပုရိသ-ယောက်ျား+ကညာ-သတို့သမီး+စိတ္တ-စိတ်။] ဤသုတ်
ကား နာမ်ရုပ်တွက်သည့်အခါ “လိင်ပုဒ်ကို အပြီးအစီး တည်ထားရ
မည်”ဟု ပရိဘာသာပြုသော သုတ်တည်း။ “အပြီးအစီးတည်ထား”
ဟူရာ၌ ပုရိသဝယ် ပုရဓာတ် ဣသပစ္စည်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အရင်း
အမြစ်ကို မစိစစ်တော့ဘဲ လိင်အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီး အနေဖြင့် “ပုရိသ”
စသည် တည်ထားရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။

၃။ တတော စ ဝိဘတ္တိယော။ ။တတော စ-ထိုလိင်တို့မှ လည်း၊ ပရာ-နှောင်းကုန်သည်ဖြစ်၍၊ ဝိဘတ္တိယော-ဝိဘတ်တို့ သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပုရိသ၊ သိ စသည်တည်း။

၄။ သိ-ယော၊ အံ-ယော၊ နာ-ဟိ၊ သ-နံ၊ သ္မာ-ဟိ၊ သ-နံ၊ သ္မိ-သု။ ။သိယော အံယော နာဟိ သနံ သ္မာဟိ သနံ သ္မိသု-သိ ယော၊ အံ ယော၊ နာ ဟိ၊ သ နံ၊ သ္မာ ဟိ၊ သ နံ၊ သ္မိ သု ဟူသော တစ်ဆယ့်လေးလုံးသည်၊ ဝိဘတ္တိယော-ဝိဘတ်တို့ မည်၏။

လိင်္ဂံ၊ ပဒ။ ။ဤ“လိင်္ဂံ”ဟူသော နာမည်သည် ဝိဘတ်မသက်ရ သေးသော ပုရိသ-ကည-စိတ္တ စသော နာမ်ပုဒ်များ၏ နာမည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပုရိသစသည်ကို ဝိဘတ်မသက်ရသေးခင် “လိင်္ဂံ”ဟု ခေါ် ၍၊ ဝိဘတ်သက်ပြီးသည့်အခါကျမှ “ပဒ”ဟု ခေါ်သည်ဟု မှတ်။

ဓ၏အနက်။ ။လိင်္ဂံ၌ စသဒ္ဒါက “လိင်္ဂံကိုလည်း တည်ထား”ဟု ဆိုသဖြင့် အာချာတ်ရုပ်၊ ကိတ်ရုပ် တွက်သည့်အခါ “ဓာတ်ကိုလည်း တည်ထား”ဟု ဓာတုကို ဆည်းယူသတဲ့။

၃။ တတော စ ဝိဘတ္တိယောသုတ်ကား “သိ စသော ဝိဘတ်များ ကို ထိုပုရိသစသော လိင်္ဂံများ၏ နောက်မှာ သက်ရောက်စေရမည်”ဟု ဝိဘတ်သက်ဖို့ နေရာကို ညွှန်ပြသော သုတ်တည်း။

၄။ ဤသုတ်ကား -တတော စ ဝိဘတ္တိယောသုတ်၌ “ဝိဘတ်- ဝိဘတ်”ဟု ဆိုခဲ့ပြီ၊ ထိုဝိဘတ်များကား အဘယ်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “သိအစ သု အဆုံး” ၁၄-လုံးကို ဝိဘတ်ခေါ်သည်ဟု သိစေဖို့ရန် ဝိဘတ်နာမည်ပေးသော သညာသုတ်တည်း၊ သိ ယောတို့ကား ပဌမာ-

၅။ တ.ဒနုပရောဓေန။ ။တ.ဒနုပရောဓေန-ထိုဘုရား
ဟောဖော်၊ ပါဠိတော်နှင့် မဆန့်ကျင်သဖြင့်၊ လိင်္ဂဉ္စ-လိင်ကိုလည်း၊
နိပစ္စတေ-ပြီးစေအပ်၏။ ပုရိသော၊ ပုရိသာ စသည်တည်း။

၆။ အာလပနေ သိ ဂသညော။ ။အာလပနေ-အာလုပ်
အနက်၌၊ သိ-သိ ဝိဘတ်သည်၊ ဂသညော-ဂ အမည်ရှိသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘောတိ အယျေ စသည်တည်း။

ဝိဘတ်မည်၏၊ အံ ယောတို့ကား ဒုတိယာဝိဘတ်မည်၏ စသည်ဖြင့်
လည်းကောင်း၊ ရှေးရှေးဝိဘတ်ကို ဧကဝုဏ်၊ နောက်နောက်ဝိဘတ်ကို
ဗဟုဝုဏ်ဟုလည်းကောင်း မှတ်ပါ။

၅။ ဤသုတ်ကား “ရုပ်တွက်၍ ပြီးသောအခါ ဘုရားပါဠိတော်နှင့်
မဆန့်ကျင်အောင် ပြီးစေရမည်”ဟု ပရိဘာသာပြုပြန်သောသုတ်
တည်း။ ထို့ကြောင့် လိင်္ဂဉ္စ နိပစ္စတေသုတ်က ရုပ်တည်ဖို့ရန်အတွက်
ပရိဘာသာ ပြု၍ ဤတ.ဒနုပရောဓေနသုတ်က ရုပ်ပြီးဖို့အတွက်
ပရိဘာသာပြုသည်ဟု (ရူပသိဒ္ဓိအလို) မှတ်ထားခဲ့ပါ။ ပုရိသောသည်
ဧကဝုဏ်ဝိဘတ်သက်၍ ရုပ်ပြီးသောပုံစံ၊ ပုရိသာကား ဗဟုဝုဏ်သက်၍
ရုပ်ပြီးသောပုံစံတည်း။

၆။ [ဘောတိ အယျေ-အို အရှင်မ၊ အာ+လပန=အာ-ရှေးရှု+
လပန-ခေါ်ခြင်း၊ ထူးခြင်း။] တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက်ကို ခေါ်
ခြင်း၊ ခေါ်လိုက်သည့်အခါ ထူးခြင်းကို “အာလပန=အာလုပ်”ဟု ခေါ်
၏။ ထိုအာလုပ်အနက်၌ သက်သော သိဝိဘတ်ကို ဤသုတ်က “ဂ”ဟု
နာမည်မှည့်သည်။ ဤကဲ့သို့ သိဝိဘတ်ကို “ဂ”အမည်မှည့်ခြင်းသည်
သဒ္ဓတော ဂဿေ ဝါ စသော သုတ်များ၌ သုံးစွဲခြင်းအကျိုးရှိ၏။

၇။ ကုဏ္ဍဝဏ္ဏ၊ ဝဏ္ဏာ ဗျလာ။ ။ ကုဏ္ဍဝဏ္ဏ၊ ဝဏ္ဏာ-ကုဏ္ဍ ဥဝဏ္ဏ
တို့သည်၊ ဗျ လာ-အစဉ်အတိုင်း ဗျ လ တို့မည်သည်၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏။ အဂ္ဂိနော စသည်တည်း။

၈။ တေ ကုတ္တိဗျာ ပေါ။ ။ ကုတ္တိဗျာ-ကုတ္တိလိင်ကို ဟောကုန်
သော၊ တေ-ထို ကုဏ္ဍ ဥဝဏ္ဏတို့သည်၊ ပေါ-ပမည်သည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ကုတ္တိယာ စသည်တည်း။

အမှာ။ ။ ဤပြခဲ့သော သုတ်များ၌ နာမ်ရုပ်တွက်ရန် မလိုသေး၊
စီရင်သော သုတ်များမစုံခင် ရုပ်တွက်စေခြင်းသည် လူငယ်များဉာဏ်
၌ ရှုပ်ပွေဖို့ရန်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် စီရင်သောသုတ်များ ပြည့်စုံမှ
ရုပ်များကို တွက်ပြပေအံ့။

၇။ [အဂ္ဂိနော-မီးအား၊ မီး၏။] ဤသုတ်ကား ကုဏ္ဍ ၂-လုံးကို
ဗျ၊ ဥဝဏ္ဏ ၂-လုံးကို လ အမည်မှည့်သောသုတ်တည်း။ ဤသို့ ဗျ
လမှည့်ခြင်းသည် “ဗျလတော သဿ နော ဝါ” စသောသုတ်၌
ကုဏ္ဍကို ဗျ၊ ဥဝဏ္ဏကို လ ဟု ခေါ်ဝေါ်ရ သုံးစွဲခြင်းအကျိုးရှိ၏။

၈။ [ကုတ္တိယာ-မိန်းမဖြင့်။] ဤသုတ်ကား ကုတ္တိလိင်ကို ဟောသော
ကုဏ္ဍ ဥဝဏ္ဏ ၄-လုံးကို ပ အမည်မှည့်သောသုတ်တည်း။ ဤသို့ ပ
အမည်မှည့်ခြင်းသည် “ပတော ယာ” စသောသုတ်၌ ကုဏ္ဍ ဥဝဏ္ဏ
များကို ပ-ဟု ခေါ်ဝေါ်ရ သုံးစွဲခြင်းအကျိုးရှိ၏။

၉။ အာ ဃော။ ။ကုတ္တိချော-ကုတ္တိလိင်ကို ဟောသော၊
အာ-အာအက္ခရာသည်၊ ဃော-ဃမည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
ကညာယ စသည်တည်း။

၁၀။ သာ.ဂမော သေ။ ။သေ-သဝိဘတ်ကြောင့်၊ သာ.
ဂမော-သ၏ လာခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပုရိသဿ စသည်
တည်း။

၉။ [ကညာယ-သတို့သမီးဖြင့်။] ဤသုတ်ကား ကုတ္တိလိင်ဟော
သော အာအက္ခရာကို ဃအမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။ ဤသို့ ဃ
အမည်မှည့် ခြင်းသည် “ဃတော နာဒီနံ” စသောသုတ်၌ သုံးစွဲရခြင်း
အကျိုးရှိ၏။

၁၀။ [ပုရိသဿ-ယောက်ျားအား၊ ယောက်ျား၏။] ဤသုတ်ကား
သဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ သံတစ်လုံးလာသော သုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသဿကို “ပုရိသ”လိင်တည်း၊ အားဟူ၍ အနက်
ပေးသောကြောင့် ၊ပေ၊ ဧကဝုဓ် သဝိဘတ်သက်၊ သာ.ဂမော
သေသုတ်ဖြင့် နောက်သဝိဘတ်ကြောင့် ရှေ့၌ သ်လာ၊ ပုရိသဿ
ပြီး၏။ [“ပေ”ဟု ပြထားရာ၌ ဝိဘတ်သွယ် မကြွေသေးလျှင် ဖော်၍
ဆိုပါ။]

အမှာ။ ။“သ်-လာ”ဟု ဆိုရာ၌ “သ်”ဗျဉ်းလာရမည်၊ လာကတည်း
က သဝိဘတ်နှင့် ကပ်လျက်လာသောကြောင့် နယေ ပရံ ယုတ္တေ
သုတ်ဖြင့် နောက် သသို့ ကပ်ဖွယ် မလို၊ သ် လာပြီးတဲ့အခါ “သသ”ဟု
သ နှစ်လုံး ဆက်နေသင့်သော်လည်း သ တစ်လုံးကို တစ်ခြမ်းသာ
ယူ၍ “သ”ဟု ရေးရိုးပြုကြသည်။

၁၁။ သံသာသွေကဝစနေသု ၁။ ။ဧကဝစနေသု-ဧကဝုစ်
ဖြစ်ကုန်သော၊ သံသာသု စ-သံအပြု၊ သာအပြုတို့ကြောင့်လည်း၊
သာ.ဂမော-သ၏ လာခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧတိသံ၊
ဧတိဿာ စသည်တည်း။

၁၂။ ဧတိ.မာသ.မိ။ ။ဧကဝစနေသု-ကုန်သော၊ သံသာသု-
တို့ကြောင့်၊ ဧတိ.မာသံ စ-ဧတာ ဣမာတို့၏ အဆုံးအာသည်
လည်း၊ ဣ-ဣအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဧတိသံ၊ ဣမိသံ၊
ဣမိဿာ စသည်တည်း။

၁၃။ တဿာ ဝါ။ ။ဧကဝစနေသု-ကုန်သော၊ သံသာသု-
တို့ကြောင့်၊ တဿာ-တာသဒ္ဒါ၏ အဆုံးအာသည်၊ ဣ-ဣအပြု
သည်၊ ဝါ-ဖြင့်၊ ဟောတိ-၏၊ တိသံ၊ တိဿာ စသည်တည်း။

၁၁။ [ဧတိသံ-ဤသူမ၌၊ ဧတိဿာ-ဤသူမအား၊ ဤသူမ၏။]
ဤသုတ်ကား ဧကဝုစ်ဖြစ်သော သံ သာ အပြု နှောင်းရာ၌ သံ လာ
ဟု စီရင်သောသုတ်တည်း၊ “ဧတာသံ-ဤသူမတို့အား” စသည်၌
ဗဟုဝုစ် သံအပြုကို တားမြစ်လို၍ “ဧကဝစနေသု”ဟု ဆိုသည်၊
ဃပတော သို့သာနံ သံသာသုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်ရမည်။

၁၂။ [ဣမိသံ-ဤသူမ၌၊ ဣမိဿာ-ဤသူမအား၊ ဤသူမ၏။]
ဤသုတ်ကား ဧကဝုစ် သံအပြု၊ သာအပြု နှောင်းရာ၌ ဧတာ
ဣမာသဒ္ဒါတို့၏အဆုံးဖြစ်သော အာကို ဣပြုဟု စီရင်သည်၊ သံသာ
သွေကဝစနေသု စသုတ်က လိုက်ပါလာသော စသဒ္ဒါဖြင့် (အညိသံ၊
အညိဿာ) စသည်၌လည်း ဣပြုလေဦးဟု ဆည်းယူသည်။

၁၃။ [တိသံ-ထိုသူမ၌၊ တိဿာ-ထိုသူမအား၊ ထိုသူမ၏။] ဧကဝုစ်
သံသာအပြုတို့ကြောင့် တာသဒ္ဒါ၏အဆုံး အာကို ဣပြုသောသုတ်
တည်း၊ ဝါသဒ္ဒါကြောင့် အာကို ဣ-မပြုဘဲ တသံ၊ တဿာဟုလည်း
ရှိ၏။

၁၄။ တတော သဿ သာယ။ ။တတော-ထို တာ, ဧတာ, ကုမာသဒ္ဓါတို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ သဿ-သဝိဘတ်၏၊ သာယ-သာယ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တိဿာယ, ဧတိဿာယ, ကုမိဿာယ စသည်တည်း။

၁၅။ ဃော ရဿံ။ ။ဧကဝစနေသု-ဧကဝုစ်ဖြစ်ကုန်သော၊ သံသာသု-သံအပြု, သာအပြုတို့ကြောင့်၊ ဃော-ဃအမည်ရှိသော အာသည်၊ ရဿံ-ရဿအဖြစ်သို့ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ တဿံ, တဿာ စသည်တည်း။

၁၄။ [တိဿာယ-ထိုသူမအား, ၏၊ ဧတိဿာယ, ကုမိဿာယ-ဤ သူမအား, ၏။] ဤသုတ်ကား တာ ဧတာ ကုမာသဒ္ဓါတို့မှ နောက်ဖြစ်သော သ ဝိဘတ်ကို သာယပြုသောသုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။တိဿာယကို “တာ”လိင်တည်၊ အားဟူ၍ အနက် ပေးသောကြောင့် ၊ပေ၊ သဝိဘတ်သက်၊ တတော သဿ သာယ သုတ်ဖြင့် သကို သာယပြု, တဿာ ဝါသုတ်ဖြင့် တာ၏ အဆုံး ၊ ကို ူ ပြု, တိဿာယ ပြီး၏။ [ဧတိဿာယ, ကုမိဿာယတို့၌ ဧတာ, ကုမာတည်၍ ဧတိမာသမိသုတ်ဖြင့် အာကို ကုပြုရုံသာ ထူး၏။]

၁၅။ [တဿံ-ထိုသူမ၌၊ တဿာ-ထိုသူမအား, ၏။] အာ ဃော သုတ်က အာကို ဃအမည် မှည့်ခဲ့ပြီ၊ ဤသုတ်ကား ဧကဝုစ်ဖြစ်သော သံအပြု, သာအပြု နှောင်းရာ၌ ထိုဃအမည်ရှိသော အာကို အ ရဿပြုသော သုတ်တည်း၊ ယပတော သ္မိသာနံ သံသာသုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်ပါ။

၁၆။ နော စ ဒွါဒိတော နံမိ။ ။နံမိ-နံဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဒွါဒိတော စ-ဒွိ စတု အစ၊ အဌာရသအဆုံးရှိသော သင်္ချာသဒ္ဒါ တို့မှ နောက်၌လည်း၊ နော စ-န အက္ခရာလည်း လာသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဒွိန္နံ၊ စတုန္နံ စသည်တည်း၊ စသဒ္ဒါဖြင့် သံလာခြင်းကို ဆည်း၍ တိဿန္နံ၊ စတဿန္နံ ဟု ဖြစ်၏။

၁၆။ [ဒွိန္နံ-နှစ်ခုတို့အား၊ နှစ်ခုတို့၏၊ (ဣဏ္ဏမိဏ္ဏန္တံ တိဟိ သင်္ချာဟိ သုတ်က စီရင်လတ္တံ့ဖြစ်၍ တိဏ္ဏံကို ဤသုတ်က မစီရင်၊) စတုန္နံ-လေးခုတို့အား၊ တို့၏။] ဒွါဒိတောနောင် ထိုင်သော စသဒ္ဒါဖြင့် ဂုအပြု စသည်မှ နောက်၌လည်း န-အက္ခရာလာခြင်းကို ဆည်း၍ “ဂုန္နံ-နွားတို့အား၊ တို့၏”ဟူသော ရုပ်ဖြစ်၏။ တိဿန္နံ-၃ ယောက်သော မိန်းမတို့အား၊ တို့၏။ စတဿန္နံ-၄ ယောက်သော မိန်းမတို့အား၊ တို့၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဒွိန္နံကို “ဒွိ”လိင်တည်၊ တို့အားဟူ၍ အနက်ပေးသော ကြောင့်၊ ပေ၊ ဗဟုဝစ် နံဝိဘတ်သက်၊ နော စ ဒွါဒိတော နံမိသုတ်ဖြင့် ဒွိမှ နောက်၌ နံ လာ၊ ဒွိန္နံ ပြီး၏။ [စတုန္နံကို စတု တည်၍ တွက်၊ ပဉ္စန္နံ စသည်ကို ပဉ္စ စသည် တည်၍ ပဉ္စာဒိနမတ္တံသုတ်ကျမှ တွက်၊ ဂုန္နံကို သုဟိနာသု စ သုတ်ကျမှ တွက်။]

တိဿန္နံကို “တိ”လိင်တည်၊ နံဝိဘတ်သက်၊ နော စ ဒွါဒိတော နံမိ သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် တိမှ နောက်၌ သံလာ (တိဿနံ) ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် သာနောက်၌ရှိသော နိဂ္ဂဟိတ်ကို တဝဂ္ဂန္တံ “နံ”ပြု၊ နံ ကို နံသို့ ကပ်၊ တိဿန္နံ ပြီး၏။ [စတဿန္နံကို စတုတည်၍ တိဿန္နံအတိုင်းတွက်၊ စတုဿန္နံဟု ပြီးသည့်အခါ တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ် ကြီးဖြင့် စတု၏ ၊ ကို (အ) ပြုရုံသာ။]

၁၇။ အမာ.ပတော သိပ္ပံသွာနံ ဝါ။ ။ပတော-ပအမည် ရှိသော က္ကဝဏ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သိပ္ပံသွာနံ- သိပ္ပဝိဘတ်၊ သွာဝိဘတ်တို့၏။ အံအာ-အစဉ်အတိုင်း အံအပြု၊ အာအပြုတို့ သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ရတျံ၊ ရတျာ စသည်တည်း။ “အာ.ပတော”ဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂဖြင့် နာဝိဘတ် သဝိဘတ်တို့ကို အာပြု၍ ရတျာ၊ ပထဗျာ စသောရုပ်များ ဖြစ်သေး၏။

၁၇။ [ရတျံ-ညဉ့်၌၊ ရတျာ-ညဉ့်မှ၊ ညဉ့်ဖြင့်၊ ညဉ့်အား၊ ညဉ့်၏။ ပထဗျာ-မြေဖြင့်၊ မြေအား၊ မြေ၏။] တေ က္ကတ္ထိချာ ပေါသုတ်ဖြင့် က္ကဝဏ်ကို ပ-အမည် မှည့်၍၊ ဤသုတ်က သိပ္ပံကို အံ၊ သွာ ကို အာ ပြုသည်။ ထိုနောက်မှ ပထညဿ စသုတ်က က္က ဤ ကို ယ ပြုလတ္တံ့။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။သုတ်၌ပါသော အံနှင့် သိပ္ပံသွာနံ ဝါကို ချန်ထား ၍ အာနှင့် ပတောကို ခွဲထုတ်လျက် “အာ ပတော”ဟု သုတ်တစ်မျိုး လုပ်ခြင်းကို “ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂ”ဟု ဆိုသည်။ “ယောဂ ဝိဘာဂ”ဟူသမျှ၌ သုတ်အပိုတစ်မျိုး တိုးလာသည်ဟု မှတ်၊ ထို့ကြောင့် ထို “အာ ပတော”ဟူသောသုတ်ဝယ်-

“ပတော-ပအမည်ရှိသော က္ကဝဏ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန် သော၊ နာသာနံ-နာဝိဘတ် သဝိဘတ်တို့၏။ အာ-အာအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ရတျာ-ညဉ့်ဖြင့်၊ ပထဗျာ-မြေအား၊ မြေ၏”ဟု သုတ်နက်၊ ပုံစံနက်များကို ထည့်၍ ဆိုတတ်ပါစေ။

၁၈။ အာဒိတော ဩ စ။ ။အာဒိတော စ-အာဒိသဒ္ဓါမှ လည်း၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သို့-သို့ဝိဘတ်သည်၊ အံ စ-အံ အပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဩ စ-ဩအပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အာဒိ၊ အာဒေါ ဟူသည်တည်း။

၁၈။ [အာဒိ၊ အာဒေါ-အစ၌။] သုတ်၌လာသော ရုပ်တို့ကို အနက် ပေးရာ၌ သုတ်အစီအရင်ကို သတိပြုပါ။ သုတ်က သို့ဝိဘတ်ကို အံ-အာ ပြုသောကြောင့် ဝိဘတ်သွယ်တုန်းက အဆိုအတိုင်း “၌”ဟု အနက်ပေးရသည်။ [ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သို့-သို့ဝိဘတ်သည်”ဟု အနက်ပေးရာ၌ သို့နောင် ပဌမာဝိဘတ် အကျေကြ်သည်၊ သို့ဝစနံဟု နပုလ္လိန်ကို ငဲ့၍ “ပရံ”ဟု ထားသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။အာဒေါကို “အာဒိ”လိင်တည်၊ ၌ဟူ၍ အနက်ပေး သောကြောင့်၊ ပေ၊ ဧကဝုဏ် သို့ဝိဘတ် သက်၊ (အာဒိသို့) အာဒိတော ဩ စသုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်ကို ငေါ ပြု၊ န ခွင်း(အာ န ူ ငေါ) သရလောပေါ မာဒေသပစ္စယာဒိမိ သရလောပေ တု ပကတိသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ူ သရကို ချေ၊ ငေါ ကိုလည်း ငေါ ဟု ပကတိပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် န ကို ငေါသို့ ကပ်၊ အာဒေါ ပြီး၏။ [အာဒိ ကို အံမော နိဂ္ဂဟိတံ ဈလပေဟိ သုတ်၌ တွက်တတ်လတ္တံ့။]

စသဒ္ဓါ။ ။အာဒိတော စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ရတ္တိသဒ္ဓါနောင် သို့ ဝိဘတ်၏ ဩအပြုကို ဆည်း၍ “ရတ္တော-ညဉ့်၌”ဟု ဖြစ်၏။ ကစ္စည်း ဝုတ္တိ၌ ဒိဝနောင် သို့ ကို အာ ပြု၍ “ဒိဝါ-နေ၌” ဗာရာဏသီနောင် သို့ ကို အံ ပြု၍ “ဗာရာဏသီ-ဗာရာဏသီပြည်၌”ဟူသော ရုပ်တို့ကို လည်း ပြသေး၏။ ထိုရုပ်များနှင့်စပ်၍ မှတ်ချက်ကို ကစ္စည်းဘာသာ ဋီကာ၌ ပြထား၏။

၁၉။ ဈလောနု.မိယုဝါ သရေ ဝါ။ ။သရေ-နောက်သရ
ကြောင့်၊ ဈလောနု-ဈ လအမည်ရှိသော က္ကဝဏ် ဥဝဏ်တို့၏၊
ဣယုဝါ-ဣယအပြု၊ ဥဝအပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ အဂ္ဂိယာ.ဂါရေ၊ ဘိက္ခုဝါ.သနေ စသည်တည်း။

၁၉။ [အဂ္ဂိ+အာဂါရေ-မီးရှိသောအိမ်၊ မီးတင်းကုပ် (မီးဖိုထားတဲ့
တဲကုပ်)၌၊ အဂါရ-အာဂါရ ၂-မျိုးလုံး “အိမ်”ဟူသော အနက်ကို
ဟော၏၊ ဘိက္ခု+အာသနေ-ရဟန်းတို့၏ နေရာ၌။] ဤသုတ်ကား
သရနှောင်းရာ၌ ဈမည်သော က္ကဝဏ်ကို ဣယ၊ လမည်သော ဥ-
ဏ်ကို ဥဝ ပြုသော သုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။အဂ္ဂိယာဂါရေကို “အဂ္ဂိ -၁ ဂါရေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
က္ကဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဈလောသုတ်ဖြင့် ဝိ ကို ဈအမည် မှည့်၊ ဈလောနု.
မိယုဝါ သရေ ဝါ သုတ်ဖြင့် ဝိ ကို ဝိယံ ပြု (အဂ္ဂိယံ ၁ ဂါရေ၊
ယံကို ၁သို့ ကပ်၊ အဂ္ဂိယာဂါရေ ပြီး၏။

ဘိက္ခုဝါသနေကို “ဘိက္ခု ၁ သနေ”ပုဒ်ဖြတ်၊ ၊ ကို လအမည်မှည့်၊
ဤသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၊ဝံ ပြု၊ ဝံကို ၊ သို့ကပ်၊ ဘိက္ခုဝါသနေ ပြီး၏။

[အောက်ပါ ရုပ်များကိုလည်း တွက်ပါ။]

တိ.ယန္တံ = တိ + ၊ န္တံ = သုံးပါးသော အပိုင်းအခြား။

ပစ္ဆိ.ယာဂါရေ = ပစ္ဆိ + ၁ ဂါရေ = ခြင်းတောင်း၌ (နှီးစသည်ဖြင့်
ပြုလုပ်အပ်သော တောင်းတစ်မျိုး။)

ပုထု.ဝါသနေ = ပုထု + ၁ သနေ = အသီးအခြားနေရာ၌။

သယမ္ဘူ.ဝါသနေ = သယမ္ဘူ + ၁ သနေ = ဘုရား၏နေရာတော်၌။

အမှာ။ ။ ဤသုတ်နှင့် နောက်သုတ်၏ ပုံစံများနှင့်စပ်၍ မှတ်
ဖွယ်ကို ကစွည်းဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။

၂၁။ ယဝကာရာ စ။ ။သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ ဈာန-
ဈာ လ အမည်ရှိသော ဣဝဏ် ဥဝဏ်တို့၏၊ ယဝကာရာ စ-
အစဉ်အတိုင်း ယအပြု၊ ဝအပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊
အဂျာ.ဂါရံ၊ စက္ခာပါတံ စသည်တည်း။

၂၂။ ပသညဿ စ။ ။သရေ-ဝိဘတ်အပြုဖြစ်သော ဩအာ
အံ သရကြောင့်၊ ပသညဿ စ-ပ အမည်ရှိသော ဣဝဏ်၏
လည်း၊ ယကာရာ-ယအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ရတျာ၊
ရတျံ စသည်တည်း။

၂၃။ [အဂ္ဂိ+အာဂါရံ=မီးတင်းကုပ်၊ စက္ခု+အာပါတံ=စက္ခု၌
ကျရောက်ခြင်းသို့။] ဤသုတ်ကား သရနှောင်းရာ၌ ဈာ အမည်ရှိသော
ဣဝဏ်ကို ယ၊ လ အမည်ရှိသော ဥဝဏ်ကို ဝ ပြုသော သုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။အဂျာ.ဂါရံကို “အဂ္ဂိ ၂ ဂါရံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဣဝဏ္ဏ၊
ဝဏ္ဏာ ဈာသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ဈာအမည်မှည့်၊ ယဝကာရာ စသုတ်ဖြင့်
၂ ကို “ယံ”ပြု၊ ရှိ ကို ၂ သို့ကပ်၊ ဗျဉ္ဇနော စ ဝိသညောဂေါသုတ်၌
စသဒ္ဓါဖြင့် ၃ ဗျဉ္ဇ ၂-လုံးတွင် ၁-လုံးချေ၊ အဂျာဂါရံ ပြီး၏။ [ဤရုပ်ကို
ဗျဉ္ဇနော စ ဝိသညောဂေါသုတ်၌ ဣဝဏ္ဏော ယံ နဝါဖြင့် ယံ ပြု၍
လည်း တွက်ပြခဲ့ပြီ။]

စက္ခာပါတံကို “စက္ခု -ပါတံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ၊ ကို လအမည်မှည့်၊
ဤသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၆ ပြု၊ ကွကို အာသို့ကပ်၊ စက္ခာပါတံပြီး၏။
[သွာ.ဂတံ=သု+ ဂတံ၊ ဗဟ္မာဗာဓော=ဗဟု+ ဂါဗာဓော” ရုပ်များကို
လည်း တွက်။]

၂၄။ [ရတျာ=ညဉ့်တို့သည်၊ တို့ကို၊ ရတျာ=ညဉ့်မှ၊ ရတျံ=
ညဉ့်၌။] ဤသုတ်ကား ဝိဘတ်ကို ပြုစီရင်၍ ဖြစ်လာသော ဩသရ၊
အာသရ၊ အံသရ နှောင်းရာ၌ ပအမည်ရှိသော ဣဝဏ်ကို “ယံ”ပြု
သောသုတ်တည်း။

၂၂။ ဂါဝ သေ။ ။သေ-သဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဂေါ-ဂေါသဒ္ဒါ၏
ဩသည်၊ အာဝ-အာဝ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂါဝဿ
ဟူသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ရတျာကို “ရတ္တိ” လိင်တည်၊ မှဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် ၊ပေ၊ သွာဝိဘတ်သက်၊ တေ ဣတ္ထိချာ ပေါသုတ်ဖြင့် ၊ ကို
ပအမည်မှည့်၊ အမာပတော သို့သွာနံ ဝါသုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို ၊
ပြု၊ ပသညဿ စသုတ်ဖြင့် ၊ ကို “ယ”ပြု၊ ဣ၊ ကို ၊ သို့ကပ်၊
ဗျဉ္ဇနော စ ဝိသညောဂေါသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဣ ဗျည်း ၂-လုံးတွင်
၁-လုံးကိုချေ၊ ပြီး၏။

ရတ၌ သွာဝိဘတ်ကို အမာပတော သို့သွာနံ ဝါသုတ်ဖြင့် ၊ ပြုရုံသာ
ထူးတော့သည်၊ ရုပ်တွက်လေ၊ ရတျာကိုကား တတော ယောနမော
တု သုတ်ကျမှ တုသဒ္ဒါဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ဂေါ ပြု၍ စီရင်နိုင်လတ္တံ့။

မတျော-ပညာတို့သည်၊ မတျာ-ပညာမှ၊ မတျံ-ပညာ၌၊ ဤရုပ်များ
ကိုလည်း “မတိ” လိင်တည်၍ ရုပ်တွက်လေ၊ ဗျဉ္ဇနော စ ဝိသညော
ဂေါ သုတ်ဖြင့် တ ၁-လုံးကို မချေရခြင်းသာ ထူးတော့သည်။

၂၂။ [ဂါဝဿ-နွားအား၊ နွား၏။] သဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဂေါသဒ္ဒါ
၏ ဩကို အာဝ ပြုသောသုတ်တည်း၊ ဂါဝ သေ၌ ဂါဝကို ဂေါ+
အာဝ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။

ရုပ်တွက်။ ။ဂါဝဿကို “ဂေါ”လိင်တည်၊ အားဟူ၍ ၊ပေ၊
သဝိဘတ် သက်၊ ဂ် ခွင်း၊ ဂါဝ သေသုတ်ဖြင့် ဂေါသဒ္ဒါ၏ ဂေါ ကို
ဂါဝ ပြု၊ ဂ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ သာဂမော သေသုတ်ဖြင့် ရှေ့၌ သ် လာ၊
ဂါဝဿ ပြီး၏။

၂၃။ ယောသု စ။ ။ယောသု စ-ယောဝိဘတ်တို့ကြောင့်လည်း၊ ဂေါ-ဂေါသဒ္ဓါ၏ဩသည်၊ အာဝ-အာဝ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂါဝေါ ဟူသည်တည်း၊ ယောသု စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် နာ သွာ သို့ သုဝိဘတ်တို့ကြောင့် အာဝ အပြုကို ဆည်း၍ ဂါဝေန၊ ဂါဝါ၊ ဂါဝေ၊ ဂါဝေသု-ဟု ဖြစ်၏။

၂၄။ အံမိ စ။ ။အံမိ စ-အံ ဝိဘတ်ကြောင့်လည်း၊ ဂေါ-ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဩသည်၊ အဝ စ-အဝ အပြုသည်လည်းကောင်း၊ အာဝ စ-အာဝ အပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂဝံ၊ ဂါဝံ ဟူသည်တည်း၊ အံမိ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဂါဝသေ၊ ယောသုစ ဟူသော ရှေ့ ၂-သုတ်တို့၌ ဆိုအပ်ခဲ့သော “ယောနှစ်လုံးနာ၊ သနှစ်ဖြာ၊ သွာ သို့ သု”ဟူသော ဝိဘတ် ရှစ်လုံးတို့ကြောင့် အဝ အပြုကို ဆည်း၍ ဂဝေါ၊ ဂဝေန၊ ဂဝဿ၊ ဂဝါ၊ ဂဝေ၊ ဂဝေသု-ဟု ဖြစ်၏။

၂၃။ [ဂါဝေါ-နွားတို့သည်၊ နွားတို့ကို၊ ဂါဝေန-နွားဖြင့်၊ ဂါဝါ-နွားမှ၊ ဂါဝေ-နွား၌၊ ဂါဝေသု-နွားတို့၌။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဂါဝေါကို “ဂေါ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ ဂံ ခွင်း၊ ယောသု စသုတ်ဖြင့် ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဂေါကို ၂ဝ ပြု၊ ဂံ ကို ၂သို့ကပ်၊ (ဂါဝယော) တတော ယော နမော တုသုတ်၌ တုသဒ္ဓါဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ဂေါ ပြု၊ ဂံ ခွင်း(ဂါဝံ၊ ဂေါ) သရလောပေါမာဒေသပစ္စယာဒိမ္မိ စသော သုတ်ဖြင့် ၀ ၏ ၊ ကို ချေ၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် ဂံကို ဂေါသို့ ကပ်၊ ဂါဝေါပြီး၏။ [ဂါဝေန စသည်ကား အလိုလို ပြီးလိမ့်မည်။]

၂၄။ အံမိကို “အဝ+အံမိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဂဝံ-နွားကို၊ ဂဝေါ-နွားတို့သည်၊ နွားတို့ကို၊ ဂဝေန-နွားဖြင့်၊ ဂဝဿ-နွားအား၊ နွား၏၊ ဂဝါ-နွားမှ၊ ဂဝေ-နွား၌၊ ဂဝေသု-နွားတို့၌။

၂၅။ အာဝဿု ဝါ။ ။အံမှိ-အံဝိဘတ်ကြောင့်၊ အာဝဿ-
အာဝ အပြု၏ အသည်၊ ဥ-ဥအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂါဝံ ဟူသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဂဝံကို “ဂေါ”လိင်တည်၊ ကိုဟူ၍ ၊ပေ၊ ၊ ဝိဘတ်သက်၊
ဂံခွင်း၊ (ဂံ-ေါ ၊) အံမှိ စသုတ်ဖြင့် ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဂေါကို ၊ဝ ပြု (ဂံ
၁၀ ၊) နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် ဂံကို ၊ သို့ကပ်(ဂဝံ ၊) ဂံခွင်း၊
သရလောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် ဝ၏ ၊ ကို ချေ၍ နောက် ၊ ကိုလည်း
၊ ဟု ပကတိပြု၊ ဂံ ၊ သို့ကပ်၊ ဂဝံ ပြီး၏။

[ဂါဝံ၌ “ဂေါ” ပြုရုံသာ ထူးသည်၊ ဂဝေါ၊ ဂဝေန၊ ဂဝါ၊ ဂဝေ၊
ဂဝေသု တို့၌ “ဂေါ”တည်၊ ဆိုင်ရာဝိဘတ်သက်၊ အံမှိ စသုတ်၌
စသဒ္ဓါဖြင့် ဂေါ၏ ဂေါကို ၊ဝ ပြု စသည်ဖြင့် တွက်လေ၊ ဂဝဿ၌ကား
ဤသုတ်က စသဒ္ဓါဖြင့် အပြု၍ သာဂမော သေသုတ်ဖြင့် သံ
လာရုံသာ။]

၂၅။ [အာဝဿုကို “အာဝဿ+ဥ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဂါဝံ-နွားကို။]
အံဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဩကို အံမှိ စသုတ်ဖြင့် အာဝပြု
ပြီးနောက် ဤသုတ်က အာဝ၏ (ဝထံ၌ ပါသော) အကို ဥပြုသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဂါဝံကို “ဂေါ”လိင်တည်၊ ၊ ဝိဘတ်သက်၊ ဂံ ခွင်း၊
အံမှိ စသုတ်ဖြင့် ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဂေါကို ၊ဝ ပြု (ဂံ ၊ ဝ ၊) ဂံကို ၊သို့
ကပ်၊ ဂံ ခွင်း၊ အာဝဿု ဝါသုတ်ဖြင့် ၊ဝ အပြု၏ ၊ ကို ၊ ပြု (ဂါဝံ ၊)
ဣဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဈလသုတ်ဖြင့် ၊ ကို လ အမည်မှည့်၊ အံမောနိဂ္ဂဟိတံ
ဈလပေဟိ သုတ်ဖြင့် ၊ ဝိဘတ်ကို နိဂ္ဂဟိတံပြု၊ ဂါဝံ ပြီး၏။ ၊ ၊
ဝိဘတ်ကို နိဂ္ဂဟိတံပြုသည့်အခါ၊ သရပျောက်၍ ဗိန္ဒုအပြောက်သာ
ကျန်ပုံကို အံမောနိဂ္ဂဟိတံ ဈလပေဟိသုတ် ကြည့်ပါ။]

၂၆။ တတောန.မံ ပတိမ္မာ.လုတ္တေ စ သမာသေ။ ။ပတိမ္မိ-
ပတိသဒ္ဓါကြောင့်၊ အလုတ္တေ-အလုတ္တဖြစ်သော၊ သမာသေ စ-
သမာသ်၌လည်း၊ တတော-ထိုဂေါသဒ္ဓါမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊
နံ-ဝိဘတ်သည်၊ အံ-အံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂေါ-
ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဩသည်၊ အဝ စ-အဝ အပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ဂဝံပတိ စသည်တည်း၊ အလုတ္တေ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့်
သမာသ်မဟုတ်ရာ၌ နံဝိဘတ်၏ အံ အပြု၊ ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဩ၏
အဝ အပြုကို ဆည်း၍ ဂဝံ ဟုလည်း ဖြစ်၏။

၂၆။ [ဂဝံပတိ-ဂဝံပတိမည်သော ရဟန္တာ၊ ဂဝံ-နွားတို့အား၊ တို့
၏။] သမာသ်အရာဝယ် လုတ္တသမာသ်၊ အလုတ္တသမာသ်ဟု ၂-မျိုး
ရှိ၏။ သမာသ်ဖြစ်ပြီးသောအခါ ဝိဘတ်ကျေလျှင် လုတ္တ၊ မကျေလျှင်
အလုတ္တတည်း။ ဤသုတ်ကား အလုတ္တသမာသ်မျိုးဝယ် ပတိသဒ္ဓါ
နှောင်းရာ၌ နံဝိဘတ်ကို ၊ ပြုပြီးလျှင် ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဂေါကိုလည်း
ဤသုတ်ဖြင့်ပင် ၊ ဝ ပြုရမည်ဟု ဆိုကြသည်။ ဂဝံပတိရုပ်ကို သမာသ်
ကျမှ သမာသ်ရုပ်တွက်ရမည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဂဝံကို “ဂေါ”လိင်တည်၊ တို့အားဟူ၍ ၊ပေ၊ ဗဟုဝုစံ
နံဝိဘတ်သက်၊ ဂ်ခွင်း၊ တတောန.မံ ပတိမ္မာ.လုတ္တေ စ သမာသေ
သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် နံဝိဘတ်ကို ၊ပြု၍၊ ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဂေါကိုလည်း ၊ဝ
ပြု၊ ဂ် ၊သို့ ကပ်၊ ဂ်ခွင်း၊ သရလောပေါစသောသုတ်ဖြင့် ၊ ကိုချေ၍
နောက် ၊ ကိုလည်း ၊ ဟု ပကတိပြု၊ ဂဝံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။အဝံမ္မိ စ သုတ်၌ အံဝိဘတ်ဖြင့်လည်း ဂဝံ ရှိခဲ့သည်။
ထို့ကြောင့် ဂဝံ ရုပ်ကို အံဝိဘတ်၊ နံဝိဘတ်ဖြင့် ၂-မျိုးရှိသည်ဟု
သိပါ။ “ဂဝံဝ သိဂီနော သိဂီ”စသော ဇာတ်ပါဠိတော်၌ကား သဝိဘတ်
ဖြင့်လည်း ဂဝံရုပ် ရှိသေး၏။

၂၇။ ဩ သရေ ခ။ ။သရေ စ-သရကြောင့်လည်း၊ သမာသေ-လုတ္တသမာသ်၌၊ ဩ-ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဩသည်၊ အဝ-အဝအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂဝဿကံ စသည်တည်း၊ သရေ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် သ္မိဝိဘတ် ယောဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဥဝဏ်၏ ဥဝ, အဝ, ဥရ အပြုကို ဆည်း၍ ဘုဝိ, ပသဝေါ, ဂုရဝေါ, စတုရော စသည်ဖြစ်၏။

၂၈။ တဗ္ဗိပရိတု.ပပဒေ ဗျဉ္ဇနေ ခ။ ။ဗျဉ္ဇနေ စ-ဗျဉ်းကြောင့်လည်း၊ ဥပပဒေ-နာမ်, ဓာတ်တို့၏ အနီးပုဒ်၌၊ အဝဿ-အဝသဒ္ဓါ၏၊ တဗ္ဗိပရိတော-ထိုဩ၏ ဝိပရိတ်ဟု, ဥ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဥဂ္ဂတေ, ဥဂ္ဂစ္ဆတိ စသည်တည်း။

၂၇။ [ဂဝဿကံ-နွား, မြင်း၊ ဘုဝိ-မြေ၌၊ ပသဝေါ-သားကောင်တို့သည်, တို့ကို၊ ဂုရဝေါ-ဆရာတို့သည်, တို့ကို၊ စတုရော-၄ ခုတို့သည်, တို့ကို။] ဤသုတ်ကား လုတ္တသမာသ်အရာဝယ် သရနှောင်းရာ၌ ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဩကို အဝပြုသော သုတ်တည်း၊ ဂဝဿကံကို သမာသ်တွင်းရောက်မှ ကျနစွာ ရုပ်တွက်နိုင်မည်၊ ဤ၌ အကျဉ်းမျှ တွက်ပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ဂဝဿကံကို “ဂေါ ၊ သကံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဂ်ခွင်း၊ ဩ သရေ စသုတ်ဖြင့် ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဂေါကို အဝပြု, ဂ်ကို ၊ သို့ကပ်, ဂ်ခွင်း, သရလောပေါစသောသုတ်ဖြင့် ဂ်၏ ၊ ကိုချေ, ဂ်ကို ၊ သို့ကပ်, ဂဝဿကံ ပြီး၏။ [ဘုဝိ, ပသဝေါ, ဂုရဝေါ, စတုရော တို့ကို တတောယောနမော တု, တတော သ္မိမိသုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်ရမည်။]

၂၈။ [ဥဂ္ဂတေ+အဝဂတေ-သက်လျှောသည်ရှိသော်၊ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ-အဝဂစ္ဆတိ-သက်လျှော၏။] နာမ်အနီး, ဓာတ်အနီး (ရှေ့က)ပုဒ်ကို “ဥပပဒ”ဟု ခေါ်၏။ [ဥပ-အနီးဖြစ်သော+ပဒ-ပုဒ်။] အဝဂတေ၌ ဂတေကား နာမ်, ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၌ ဂစ္ဆတိကား ဓာတ်တည်း, အဝကား

၂၉။ ဂေါဏ နံမှိ ဝါ။ ။နံမှိ-နံဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဂေါ-ဂေါ သဒ္ဓါသည်၊ ဂေါဏ - ဂေါဏ အပြုသည်၊ ဝါ - ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂေါဏာနံ ဟူသည်တည်း။

၃၀။ သုဟိနာသု စ။ ။သုဟိနာသု စ-သုဝိဘတ်, ဟိဝိဘတ်, နာဝိဘတ်တို့ကြောင့်လည်း၊ ဂေါ - ဂေါ သဒ္ဓါသည်၊ ဂေါဏ-ဂေါဏ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂေါဏေသု, ဂေါဏေဟိ, ဂေါဏေန ဟူသည်တည်း။ စသဒ္ဓါဖြင့် ဂေါဏ နံမှိ ဝါ, သုဟိနာ သု စ ဤ ၂ သုတ်တို့၌ တိုက်ရိုက်ပါသော ဝိဘတ်တို့မှ ကြွင်း ကျန်သမျှ သိစသော ဝိဘတ်တို့ကြောင့် ဂေါသဒ္ဓါ၏ ဂေါဏ အပြုကိုလည်းကောင်း, နံဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဂု အပြုကိုလည်း ကောင်း ဆည်းယူသည်။

ဥပပဒတည်း၊ ဤသုတ်က “အဝ ကို ဥ ပြု”ဟု ဆိုလိုသော်လည်း၊ ဥ ကို ဩ၏ ဝိပရိတ ခေါ်သည်ဟု အခေါ်တစ်မျိုးကို နားလည်စေလို သောကြောင့် “တပ္ပိပရိတ-ထိုဩ၏ ဝိပရိတ် ပြု”ဟု ဆိုထားသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဥဂ္ဂတေကို “အဝဂတေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ တပ္ပိပရိတုပ ပဒေ ဗျဉ္စနေ စသုတ်ဖြင့် အဝကို ဩ၏ ဝိပရိတ် ဥပြု (ဥဂတေ), ပရဒ္ဒေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ဂ၏ သဒ္ဓါသဒ္ဓေးဘော် ဂ်လာ, ဥဂ္ဂတေ ပြီး၏။ [ဥဂ္ဂစ္ဆတိ ကိုလည်း အဝဂစ္ဆတိ တည်၍ ရုပ်တွက်။]

၂၉။ [ဂေါဏာနံ-နွားတို့အား, နွားတို့၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ဂေါဏာနံကို “ဂေါ”လိင်တည်, တို့အားဟူ၍ ပေ၊ စတုတ္ထိ ဗဟုဂုဏ် နံဝိဘတ်သက်၊ ဂေါဏ နံမှိ ဝါသုတ်ဖြင့် ဂေါသဒ္ဓါကို ဂေါဏပြု၊ ဇာတိ, သုနံဟိသု စသုတ်ဖြင့် ဇာ၏ အစိတ် ၊ ကို ၁ ပြု, ဇာကို ၁ သို့ ကပ်, ဂေါဏာနံ ပြီး၏။

၃၀။ [ဂေါဏေသု-နွားတို့၌၊ ဂေါဏေဟိ-နွားတို့ဖြင့်, တို့မှ၊ ဂေါဏေန-နွားဖြင့်။] ဤရုပ်များသည် သုဟိသုဂကရာ ဇ, အတော

၃၁။ အံမော နိဂ္ဂဟိတံ ချလပေဟိ။ ။ဈလပေဟိ-ဈလပ တို့မှ၊ ပရော-နောက်ဖြစ်သော၊ အံမော-အံ ဝိဘတ် မ အက္ခရာ သည်၊ နိဂ္ဂဟိတံ-နိဂ္ဂဟိတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဂ္ဂိ၊ ဘိက္ခု၊ ပုလ္လိဂီ စသည်တည်း။

နေနသုတ်တို့၌ ပြီးလတ္တံ့၊ စသဒ္ဓါဖြင့် ဂေါဏော(သိ)، ဂေါဏာ(ယော)، ဂေါဏံ(အံ)، ဂေါဏဿ(သု)، ဂေါဏာနံ(နံ)، ဂေါဏသွာ(သွာ)، ဂေါဏသ္မိ(သ္မိ)，ဂုန္နံ (နံဝိဘတ်၊ ဂေါသဒ္ဓါကို ဂု ပြု၊ နော စ ဒ္ဓါဒိတော နံမိသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် နံ လာ) ရှေ့သုတ်နှင့် ဤသုတ် ပေါင်းလျှင် ဝိဘတ် ဂု-သွယ်၌ ဂေါဏအပြု ပြည့်စုံ၏။

၃၁။ [အဂ္ဂိ-မီးကို၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းကို၊ ပုလ္လိဂီ-ပုလ္လိန်၊] ဤသုတ်ကား ကုဝဏ္ဏ၊ဝဏ္ဏာ ဈလ၊ တေ ကုတ္တိချာ ပေါသုတ်ဖြင့် ကုဝဏ္ဏံ ဥဝဏ္ဏံကို ထိုက်သင့်သလို ဈ လ ပ အမည်မှည့်ပြီးနောက် အံဝိဘတ် မအက္ခရာ ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြုသော သုတ်တည်း၊ နိဂ္ဂဟိတ်ပြုတဲ့အခါ အ-သရပျောက် ၍ ဗိန္ဒုပြောက်(သေးသေးတင်)သာ ကျန်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ် ဖြင့် အံကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြုခြင်းသည် အ သရကျေပျောက်ခြင်းအကျိုးရှိ၏ ဟု မှတ်။

အ သရပျောက်၍ ကျန်ရစ်သော ထိုဗိန္ဒုပြောက်လည်း မိမိမှီရာ သရ မရှိ၍ ရှေ့သရကို အလိုလို ကပ်ရောက်သည်၊ ဥပမာ သစ်ပင် ၂-ပင် ရှိရာတွင် အနောက်သစ်ပင်၌ ငှက်တစ်ကောင် နားနေစဉ် ထိုသစ်ပင်ကို ခုတ်လိုက်သည့်အခါ ငှက်သည် အရှေ့သစ်ပင်သို့ အလို လို ကူးပြောင်း သွားသကဲ့သို့တည်း၊ သစ်ပင် ၂-ပင်နှင့် ရှေ့နောက် သရ ၂-လုံး၊ ငှက်နှင့် နိဂ္ဂဟိတ်၊ ငှက်နားနေရာသစ်ပင်ကို ခုတ်ခြင်းနှင့် နိဂ္ဂဟိတ်၏မှီရာသရ ပျောက်ခြင်းတို့ တူကြသည်။ [ဤနည်းကို “ရုက္ခသကုဏ(သစ်ပင်နှင့် ငှက်)နည်း”ဟု ခေါ်သည်။]

ရုပ်တွက်။ ။အဂ္ဂိကို “အဂ္ဂိ”လိင်တည်၊ ကိုဟူ၍ ပေ၊ ၊ ဝိဘတ် သက်၊ ကုဝဏ္ဏ၊ဝဏ္ဏာ ဈလသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ဈအမည်မှည့်၊ အံမော နိဂ္ဂဟိတ် ဈလပေဟိသုတ်ဖြင့် ၊ ဝိဘတ်ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊ အဂ္ဂိ ပြီး၏။

၃၂။ သရလောပေါ.မာဒေသပစ္စယာဒိမ္မိ၊ သရလောပေ တု ပကတိ။ ။အမာဒေသပစ္စယာဒိမ္မိ-အံဝိဘတ်, အာဒေသ, ပစ္စည်း, အာဂုံသရကြောင့်၊ သရလောပေါ-ရှေ့သရ၏ ကျေခြင်း သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သရလောပေ-ရှေ့သရကျေပြီးသည်ရှိ သော်၊ ပကတိ-နောက်သရ၏ ပကတိအဖြစ်သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ တု-ရှေ့သရ မကျေသောအရာလည်း ရှိသေး၏၊ ပုရိသံ, ပုရိသေ, ပါဝိယော စသည်တည်း။

အာဒိတော ဩ စသုတ်က အာဒိကို “အာဒိ”လိင်တည်၊ ဌိဟူ၍ ပေါ၊ သ္မိဝိဘတ်သက်, အာဒိတော ဩ စသုတ်ဖြင့် သ္မိံ ကို၊ ပြု, ^၁ ကို ဈမှည့်, ဤသုတ်ဖြင့် ၊ ကို နိဂ္ဂဟိတ် ပြုလေ။

ဘိက္ခုကို “ဘိက္ခု”လိင်တည်၊ ၊ ဝိဘတ်သက်, ၊ ကို လအမည်မှည့်ရုံ သာ၊ ပုလ္လိဂီကို ပုမဿ လိဂီဒီသု သမာသေသုသုတ်ကျမှ တွက်၊ ဒဏ္ဍိ (တုတ်ရှိသူကို), သယမ္ဘူ (ဘုရားကို)စသော ရုပ်များလည်း ဤသုတ်နှင့် ဆိုင်၏၊ အယော ရဿမေကဝစနယောသ္မိံ စသုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်။

၃၂။ အံဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ဖြစ်စေ, တစ်စုံတစ်ခုကို ပြုစီရင်ထား သော အာဒေသသရ နှောင်းရာ၌ဖြစ်စေ, အာ, ဤ, ဣနီ စသော ပစ္စည်းသရ နှောင်းရာ၌ဖြစ်စေ, (ပစ္စယာဒိမ္မိ၌ အာဒိဖြင့် အာချာတ် ကိတ်အရာဝယ် ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမ္မိ, ဣဝဏ္ဏာဂမော ဝါ, ယထာ.ဂမမိ ကာရောသုတ်တို့ဖြင့် လာသော အာဂုံသရကို ယူ၍ ထိုအာဂမခေါ်) အာဂုံသရနှောင်းရာ၌ဖြစ်စေ ဤသုတ်ဖြင့် ရှေ့သရ ကို ချေရမည်၊ ထိုသို့ ရှေ့သရချေပြီးမှ နောက်သရကို ပကတိအတိုင်း နေပေစေ, (တစ်စုံတစ်ခု မပြုစီရင်ရ-ဟု) ပြဆိုသော သုတ်တည်း၊ ဝိမိရုဏ်မျိုးတွင် လောပဝိမိ, ပတိသေဓဝိမိ ၂-မျိုးပါသောသုတ်ဟု မှတ်။

၃၃။ အယော ရဿ.မေကဝစနယောသ္မပိ စ ။ ။ဧက
ဝစနယောသု-ဧကဝုဏ်ဝိဘတ်, ယောဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊
အယော-ဃ မမည်သော ဒီဃသရသည်၊ ရဿ-ရဿအဖြစ်သို့

တုသဒ္ဒါက ဘိက္ခုနီ (ဘိက္ခု+က္ကနီ) စသည်၌ ရှေ့သရကို မချေဖို့ရန်
တားမြစ်၏။ ရှေ့သရ မချေလျှင်ကား ဤသုတ်ဖြင့် နောက်သရကို
ပကတိပြုခွင့်လည်း မရှိပြီ။ ပုရိသံ-ယောက်ျားကို (အဝိဘတ်ပုံစံ),
ပုရိသေ-တို့ကို (အာဒေသပုံစံ), ပါပိယော-အထူးယုတ်မာသူ (ပစ္စည်း
ပုံစံ)။

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသံကို “ပုရိသ”လိင်တည်၊ ကိုဟူ၍ ၊ပေ၊ ၊ ဝိဘတ်
သက်, သ်ခွင်း (ပုရိသံ ၊ ၊), သရလောပေါမာဒေသပစ္စယာဒိမ္မိ သရ
လောပေ တု ပကတိသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ချေ၍ ၊ ကိုလည်း ၊ ဟု
ပကတိပြု, နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် သ်ကို ၊ သို့ကပ်, ပုရိသံ ပြီး၏။
[ပုရိသေ ပါပိယောတို့ကို နောက်မှ တွက်။]

သရာ သရေနှင့်ဤသုတ် ခွဲခြားပုံ။ ။သန္တိကိစ္စ၌ တစ်ဝိဘတ်ဆုံး
သော ရှေ့တစ်ပုဒ်နှင့်နောက်တစ်ပုဒ်ကို စပ်ဟပ်ပေးဖို့ အရေးကြီး၏။
သို့ဖြစ်၍ ၂-ပုဒ်ရှိရာ၌ နောက်ပုဒ်က အစသရကြောင့် ရှေ့ပုဒ်က
အဆုံးသရကို ချေလိုလျှင် သရာ သရေ လောပံသုတ်ဖြင့် ချေရမည်၊
(ယသိန္ဒြိယာနိ=ယဿ+ ဝိန္ဒြိယာနိကို ကြည့်)၊ တစ်ပုဒ်တည်း၌
နောက်သရကြောင့် ရှေ့သရကို ချေလိုလျှင် ဤ သရလောပေါသုတ်
ဖြင့် ချေရမည်၊ (ပုရိသံ ကြည့်), ဤသို့ (ခွဲခြား)သင့်သည်။

[ဆောင်] ၁။ နှစ်ပုဒ်စပ်ရာ, ချေသောခါ, သရာ သရေသုတ်။

၂။ တစ်ပုဒ်တည်းမျှ, ချေလိုက, သရလောပေါသုတ်။

၃၃။ [သာ-ခွေးတို့သည်၊ ကုတ္တိ-မိန်းမကို၊ သယမ္ဘု-ဘုရားကို။]
ဤသုတ်ကား ဧကဝုဏ်ဝိဘတ်စုနှင့် ယောဝိဘတ် နှောင်းရာ၌ ဃ-
အမည်မရှိသော အာ, ဤ, ဥ၊ ဒီဃသရများကို ရဿပြုသောသုတ်
တည်း။ အပိသဒ္ဒါက သိဝိဘတ် နှောင်းရာ၌ အချို့ ရဿ မပြုရဟု

အာပဇ္ဇတေ စ-ရောက်သည်သာလျှင်တည်း၊ အဝိ-သိဝိဘတ်ကြောင့် မရောက်သည်လည်း ရှိသေး၏။ သာ၊ ကုတ္တိ၊ သယမ္ဘူစသည်တည်း။

တားမြစ်၏။ စသဒ္ဓါက သိဝိဘတ်မှ တစ်ပါးသော ဧကဝုဇ်ဝိဘတ်စုနှင့် ယောဝိဘတ်ကြောင့် အမြဲပြုလေဟု ခိုင်မြဲစေသည်။ [“ဧဝလည်း ထိုင်၊ စလည်း ထိုင်၊ လှံကို ခွေးခေါ်နည်း”ဟူသော နိယာမမှာ ဆည်းဖွယ် ခေါ်ဖွယ် အနက်မရှိသဖြင့် ဤသုတ်နှင့် မဆိုင်။]

“ဃ အမည် မရှိသော ဒီဃသရကို ရဿပြု”ဟု ဆိုသောကြောင့် “အာ ယော” သုတ်ဖြင့် ဃ အမည်မှည့်ထားသော ကုတ္တိလိင်အရာ၌ အာဒီဃကို ရဿ မပြုရ၊ ကုတ္တိလိင် မဟုတ်၍ ဃ မမှည့်ရသော “သာ” ကဲ့သို့သော အာဒီဃနှင့် ဤ ဥ ဝိဃတို့ကိုကား ရဿပြုရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။သာကို “သာ” လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊ ယောဝိဘတ် သက်၊ သံခွင်း၊ အယော ရဿမေကဝစနယောသွပ် စသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ၊ ရဿပြု၊ သဗ္ဗယောနိနမာဇသုတ်ဖြင့် ပဌမာယောဝိဘတ်ကို အာ ပြု၊ သရလောပေါမာဒေသ ပစ္စယာဒိမ္မိ သရလောပေ တု ပကတိသုတ်ဖြင့် ရှေ့သရကို ချေ၍ နောက် ၁ ကိုလည်း ၁ ဟု ပကတိပြု၊ သံကို ၁ သို့ ကပ်၊ သာ ပြီး၏။

ကုတ္တိကို “ကုတ္တိ” လိင်တည်၊ ကိုဟူ၍ ၊ပေ၊ ၁ ဝိဘတ် သက်၊ ဟွံခွင်း၊ တေ ကုတ္တိချာ ပေါသုတ်ဖြင့် ၂ ကို ပအမည်မှည့်၊ အယော ရဿ ၊ပေ၊ ဝိစ သုတ်ဖြင့် ၂ ကို ၂ ရဿပြု (ကုတ္တိ ၂) အံမောနိဂ္ဂဟိတံ ဈလပေဟိ သုတ်ဖြင့် ၁ ဝိဘတ်ကို နိဂ္ဂဟိတံပြု (ကုတ္တိ ၁) ဟွံကို ၁ သို့ကပ်၊ ကုတ္တိ ပြီး၏။ [သယမ္ဘူကိုလည်း “သယမ္ဘူ” လိင်တည်၊ ကုဝဏ္ဏ၊ ဝဏ္ဏာ ဈလာ သုတ်ဖြင့် ၂ ကို လ အမည်မှည့်၊ ၂ ကို ၊ ရဿ ပြုရုံသာ ထူးသည်၊ ဒဏ္ဍိကို ဒဏ္ဍိတည်၊ ၂ ကို ဈမှည့်၍ ၂ ရဿပြုရုံသာ ထူးသည်။]

၃၄။ န သိသို့မနပုံသကာနိ။ ။သိသို့-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ အနပုံသကာနိ-နပုံလိင်မဟုတ်သော ကုတ္တိလိင် ပုလ္လိင်တို့သည်၊ န-အယော ရဿသုတ်ဖြင့် ရဿမဖြစ်ကုန်၊ ကုတ္တိ၊ သယမ္ဘူ စသည်တည်း၊ နပုလ္လိင်၌ကား ဤသုတ်က မတားမြစ်သော ကြောင့် အယော ရဿသုတ်ဖြင့် ရဿ ပြု၍ သုခကာရိ၊ ဂေါတြဘူ စသည်ဖြစ်၏။

၃၄။ [ကုတ္တိ-မိန်းမသည်၊ သယမ္ဘူ-ဘုရားသည်၊ သုခကာရိ-ချမ်းသာကို ပြုလေ့ရှိသော ဒါနသည်၊ ဂေါတြဘူ-ဂေါတြဘူစိတ်သည်။] ဤသုတ်ကား အယော ရဿသုတ်က “ဧကဝုဏ်ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ရဿပြု”ဟု ဧကဝုဏ် အားလုံးကို သိမ်းကျုံးပြောထားသော ကြောင့် စကားလွန်နေသည့်အတွက် “ကုတ္တိလိင် ပုလ္လိင်၌ သိဝိဘတ်နှောင်းလျှင် ရဿ မပြုပါနှင့်”ဟု စကားလွန်ကို ပြန်နုတ်သည်။

အယော ရဿသုတ်တုန်းက အပိသဒ္ဒါလည်း ထိုစကားလွန်ကို ပြန်၍ နုတ်ရှာပေ၏။ သို့သော် “မည်သည့် လိင်အရာဝယ် မည်သည့် ဝိဘတ် နှောင်းရာ၌”ဟု တပ်အပ်တိတိ မပြနိုင်သည့်အတွက် ဤ န သိသို့မ နပုံသကာနိသုတ်က ကျကျနန သတ်မှတ်ပြရလေသည်။ အချုပ်မှာ အယော ရဿသုတ်က အပိသဒ္ဒါနှင့် ဤ န သိသို့မနပုံသကာနိသုတ်သည် “ကုတ္တိလိင် ပုလ္လိင်အရာဝယ် သိဝိဘတ်နှောင်းလျှင် ရဿ မပြုရ” ဟု တားမြစ်လိုခြင်းအားဖြင့် သဘောတူမျှသည် ဟူလို။

ရုပ်တွက်။ ။ကုတ္တိကို “ကုတ္တိ”လိင်တည်၊ သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊ သိဝိဘတ် သက်၊ အယော ရဿမေကဝစနယောသ္မပိ စသုတ်ဖြင့်
 ၂ ကို ၂ ရဿ ပြုသင့်သော်လည်း န သိသို့မနပုံသကာနိသုတ်က

၃၅။ ဥဘာဒိတော န.မိန္ဒံ။ ။ဥဘာဒိတော-ဥဘာ
အတူရှိသော သင်္ချာသဒ္ဒါမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ နံ-နံဝိဘတ်
သည်၊ ကုန္ဒံ-ကုန္ဒံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဥဘိန္ဒံ စသည်
တည်း။

တားမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့်
သိဝိဘတ်ကို ချေ၊ ကုတ္တိ ပြီး၏။ [သယမ္ဘူကို “သယမ္ဘူ”လိင်တည်း၊
ဝဇူကိုလည်း “ဝဇူ”လိင်တည်း၊ တုတ်ရှိသူကို ဟောသော ဒဏ္ဍိကိုလည်း
“ဒဏ္ဍိ”လိင်တည်း၍ တွက်။]

သုခကာရီကို “သုခကာရီ”လိင်တည်း၊ သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊ သိဝိဘတ်
သက်၊ ရံ ခွင်း၊ (အပိသဒ္ဒါ၊ န သိသ္မိမနပုံကာနိသုတ်တို့က နပုံလိင်
အရာ၌ မတားမြစ်သောကြောင့်) အယော ရဿ စသောသုတ်ဖြင့်
၁ ကို ၁ ရဿပြု၊ ရံ ၁ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ဂေါတြဘူကို “ဂေါတြဘူ”
တည်း၊ ဥကို ရဿပြုရုံသာ ထူးသည်၊ လျင်မြန်စွာ သွားလေ့ရှိသော
စိတ်ကိုဟောသော “သီဃယာယိ”သဒ္ဒါကို “သီဃယာယိ”တည်၍
တွက်။]

၃၅။ [ဥဘိန္ဒံ-ဒုဝိန္ဒံ-နှစ်ခုတို့အား၊ နှစ်ခုတို့၏။] ဥဘာဒိ၌ အာဒိ
သဒ္ဒါသည် “အတူ”ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် ၂-ခုသင်္ချာ
ဟောချင်းလည်း တူ၊ အက္ခရာ ၂-လုံးချင်းလည်း တူသော “ဒုဝိ”ကို
အာဒိဖြင့် ယူ။

ရုပ်တွက်။ ။ဥဘိန္ဒံကို “ဥဘ”လိင်တည်း၊ တို့အားဟူ၍ ၊ပေ၊
နံဝိဘတ် သက်၊ ဥဘာဒိတော န.မိန္ဒံသုတ်ဖြင့် နံဝိဘတ်ကို ၁-နံ ပြု၊
ဘိခွင်း၊ ချေ၊ ဘိ ကို ၁ သို့ ကပ်၊ ဥဘိန္ဒံ ပြီး၏။ [အာဒိသဒ္ဒါဖြင့်
ဒုဝိကို ယူ၍ ဒုဝိန္ဒံ ဟု ကစွည်းကျမ်း ဆို၏၊ ယောသု ဒွိန္ဒံ ဒွေ စ
သုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်ရလတ္တံ့။]

၃၆။ ဣဏ္ဏမိဏ္ဏန္တံ တိဟိ သင်္ချာဟိ။ ။တိဟိ-တိဟူကုန်သော၊ သင်္ချာဟိ-သင်္ချာသဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရ-နောက်ဖြစ်သော၊ နံ-နံဝိဘတ်သည်၊ ဣဏ္ဏမိဏ္ဏန္တံ-ဣဏ္ဏအပြု၊ ဣဏ္ဏန္တံအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တိဏ္ဏံ၊ တိဏ္ဏန္တံ ဟူသည်တည်း။

၃၇။ ယောသု ကတနိကာရလောပေသု ဒီဃံ။ ။ကတနိကာရလောပေသု-ပြုအပ်ပြီးသော နိအက္ခရာ၊ ပြုအပ်ပြီးသော ကျေခြင်းရှိကုန်သော၊ ယောသု-ယောဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ သရာ-သရတို့သည်၊ ဒီဃံ-ဒီဃအဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇန္တေ-ရောက်ကုန်၏၊ အဋ္ဌိနိ၊ အဋ္ဌိ စသည်တည်း။

၃၆။ [တိဏ္ဏံ၊ တိဏ္ဏန္တံ-၃ ခုတို့အား၊ တို့၏။] ၁-၂- ၃ စသော အရေအတွက် သင်္ချာကို ဟောသည့် သဒ္ဒါများကို သင်္ချာသဒ္ဒါဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “တိဟိ သင်္ချာဟိ”ဟု ဆိုပေသည်။

ရုပ်တွက်။ ။တိဏ္ဏံကို “တိ”လိင်တည်၊ တို့အားဟူ၍ ပေ၊ နံဝိဘတ်သက်၊ ဣဏ္ဏမိဏ္ဏန္တံ တိဟိ သင်္ချာဟိသုတ်ဖြင့် နံဝိဘတ်ကို ဝိဏ္ဏံ ပြု၊ တံခွင်း၊ သရလောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် နောက် ဝိ သရကြောင့် ရှေ့ ဝိ ချေ၊ တံကို ဝိ သို့ကပ်၊ တိဏ္ဏံ ပြီး၏။ [တိဏ္ဏန္တံ ကိုလည်း ဝိဏ္ဏန္တံ ပြု၍ ရုပ်တွက်လေ။]

၃၇။ [အဋ္ဌိနိ၊ အဋ္ဌိ-အရိုးတို့သည်၊ တို့ကို။] ဤသုတ်ကား ယောဝိဘတ်ကို “အတော နိစ္စံ၊ ယောနံ နိ နပုံသကေဟိ”သုတ်တို့ဖြင့် နိပြုပြီးသော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် “ဃပတော စ ယောနံ လောပေါ”သုတ်ဖြင့် ချေပြီးသော်လည်းကောင်း ရှေ့ ရဿသရကို ဒီဃပြုသော သုတ်တည်း။

သုနံဟိသု ၁။ ။ သုနံဟိသု-သုဝိဘတ်, နံဝိဘတ်, ဟိဝိဘတ်
တို့ကြောင့်၊ သရာ-သရတို့သည်၊ ဒီဃံ-ဒီဃအဖြစ်သို့ အာပဇ္ဇန္တေ-
ရောက်ကုန်၏။ စ-မရောက်သည်လည်း ရှိသေး၏။ အဂ္ဂိသု၊
ဘိက္ခုနံ, အာယူဟိ စသည်တည်း။

ရုပ်ဗွက်။ ။ အဋ္ဌိနိကို “အဋ္ဌိ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊
ယော ဝိဘတ်သက်, ယောနံ နိ နပုံသကေဟိသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို
နိ ပြု (အဋ္ဌိနိ), ဌ ခွင်း, ယောသု ကတနိကာရလောပေသု ဒီဃံ
သုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ၊ ဒီဃပြု, ဌ ကို ၊ သို့ ကပ်, ပြီး၏။

အဋ္ဌိကို “အဋ္ဌိ” လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ် သက်, ၊ ကို စု မှည့်,
ယပတော စ ယောနံ လောပေါသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ချေ, ဤ
သုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၊ ဒီဃပြု။ [ရတ္တိ (ညဉ့်တို့သည်), ယာဂူ (ယာဂူတို့သည်)
ဟူသော ရုပ်များလည်း အဋ္ဌိအတိုင်းပင်၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်၍ တေ
ဣတ္ထိချာ ပေါသုတ်ဖြင့် ပ အမည်မှည့်ရုံသာထူးသည်။]

၃၈။ [အဂ္ဂိသု-မီးတို့၌၊ ဘိက္ခုနံ-တို့အား, တို့၏၊ အာယူဟိ-အသက်
တို့ဖြင့်, တို့မှ။] စသဒ္ဒါက “ဒီဃ မဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏”ဟု တားမြစ်
သောကြောင့် အဂ္ဂိသု, ဘိက္ခုနံ, အာယူဟိ စသော ရဿရုပ်များလည်း
ရှိကောင်း၏။

ရုပ်ဗွက်။ ။ အဂ္ဂိသုကို “အဂ္ဂိ”လိင်တည်၊ တို့၌ဟူ၍ ၊ပေ၊
သုဝိဘတ် သက်, ဂ္ဂံ ခွင်း (အဂ္ဂိ ၊ သု), သုနံဟိသု စသုတ်ဖြင့် ၊ ကို
၊ ဒီဃပြု, ဂ္ဂံကို ၊ သို့ ကပ်, အဂ္ဂိသု ပြီး၏။ [ဘိက္ခုနံကို “ဘိက္ခု”တည်၊
အာယူဟိကို “အာယူ”တည်၊ ဆိုင်ရာ ဝိဘတ်သက်၍ ဒီဃပြုလေ၊
အဂ္ဂိသု စသည်ကား ဆိုင်ရာ ဝိဘတ်သက်ရုံမျှဖြင့် ပြီး၏။]

၃၉။ ပဉ္စာဒီန.မတ္တံ။ ။သုနံဟိသု-သုဝိဘတ်, နံဝိဘတ်, ဟိဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ပဉ္စာဒီနံ-ပဉ္စ အစ, အဌာရသ အဆုံးရှိသော သင်္ချာသဒ္ဒါတို့၏ အဆုံး အ-သည်၊ အတ္တံ-အ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ပဉ္စသု, ပဉ္စန္ဒ, ပဉ္စဟိ စသည်တည်း။

၄၀။ ပတိဿိ.နိမ္မိ။ ။ဣနိမ္မိ-ဣနိပစ္စည်းကြောင့်၊ ပတိဿ- ပတိသဒ္ဒါ၏အဆုံး ကုသည်၊ အတ္တံ-အ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ- ရောက်၏၊ ဂဟပတာနိ ဟူသည်တည်း။

၃၉။ [ပဉ္စသု-ငါးခုတို့၌၊ ပဉ္စန္ဒ-ငါးခုတို့အား, တို့၏၊ ပဉ္စဟိ-ငါးခု တို့ဖြင့်, တို့မှ။] ကစ္စည်းကျမ်း၌ “အတ္တံ”ဟူသော ဘာဝနိဇ္ဇေသဖြင့် စီရင်သော ရုပ်များကို ရူပသိဒ္ဓိက “နော စ ဒွါဒိတော နံမိ”သုတ်ဖြင့် စီရင်ထားပြီး၊ [ပဉ္စာဒီနံ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ယူရသောပုဒ်များကို ပဉ္စာဒီန. မကာရောသုတ်၌ ကြည့်၊ အ ကို (အ)ထပ်ပြုခြင်းသည် သုနံဟိသု စ, သုဟိသုကာရော ဧ သုတ်တို့၏ ဧ အပြု, ဒီဃအပြုကို တားမြစ်ရ ခြင်းအကျိုးရှိ၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ပဉ္စသုကို “ပဉ္စ”လိင်တည်၊ တို့၌ဟူ၍၊ ပေ၊ သုဝိဘတ် သက်, နှိခွင်း, ပဉ္စာဒီန.မတ္တံသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၊ ထပ်ပြု, နှိကို ၊ သို့ကပ်, ပဉ္စသု ပြီး၏။ [ပဉ္စန္ဒံ ပဉ္စ တည်, နံဝိဘတ်သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၊ ထပ်ပြု, နော စ ဒွါဒိတော နံမိသုတ်ဖြင့် န် အက္ခရာလာ, ပဉ္စဟိ၌ ဟိဝိဘတ်သက်၍ ၊ ကို ၊ ထပ်ပြုရုံသာ။]

၄၀။ [ဂဟပတာနိ-အိမ်ရှင်မ။] ဣနိပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ပတိ သဒ္ဒါ၏ အဆုံး ၂ ကို ၊ ပြုသောသုတ်တည်း၊ ရုပ်ကို ပတိဘိက္ခုရာဇိ ကာရန္တေဟိ ဣနိသုတ်ကျမှ တွက်ရလတ္တံ့။

၄၁။ နန္ဒိယသန္တော ယောသု စ။ ။ ယောသု စ-ယောဝိဘတ်တို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ သုဟိန်သု စ-သုဝိဘတ်၊ နိဝိဘတ်၊ ဟိဝိဘတ်တို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ နန္ဒိယ-နန္ဒိယစွမ်း၏။ အန္တော-အဆုံး ဥသည်။ အတ္တံ-အ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ ဂုဏဝန္တာ၊ ဂုဏဝန္တေ၊ ဂုဏဝန္တေသု၊ ဂုဏဝန္တာနံ၊ ဂုဏဝန္တေဟိ စသည်တည်း။ ယောသု စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် အံ နာ သွာ သို့ ဝိဘတ် ၄-လုံးနှောင်းရာ၌ နန္ဒိယအဆုံး ဥကို အပြု၍ ဂုဏဝန္တံ၊ ဂုဏဝန္တေန၊ ဂုဏဝန္တသွာ၊ ဂုဏဝန္တသို့ ဟု ဖြစ်၏။ အန္တသဒ္ဒါပိုဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ဣ ပြု၍ ဂုဏဝန္တံ ဟုလည်း ရှိသေး၏။

၄၁။ [ဂုဏဝန္တာ-ဂုဏရှိသူတို့သည်၊ ဂုဏဝန္တံ-ကို၊ ဂုဏဝန္တေ-တို့ကို၊ ဂုဏဝန္တေန-ဖြင့်၊ ဂုဏဝန္တေဟိ-တို့ဖြင့်(တို့မှ)၊ ဂုဏဝန္တာနံ-တို့အား(တို့၏)၊ ဂုဏဝန္တသွာ-မှ၊ ဂုဏဝန္တသို့-၌၊ ဂုဏဝန္တေသု-ဂုဏရှိသူတို့၌၊ ဂုဏဝန္တံ-ဂုဏရှိသောအမျိုးတို့သည်။] သုတ်ရင်းဖြင့် ယော ၂-လုံး၊ သု၊ နံ ၂-လုံး၊ ဟိ ၂-လုံး၊ စသဒ္ဒါဖြင့် အံ၊ နာ၊ သွာ၊ သို့ ၄-လုံးနှောင်းရာ၌ နန္ဒိယအဆုံး ဥကို အ ပြုသဖြင့် သိနှင့် သဝိဘတ်များသာ အခြားသုတ်များက စီရင်ဖို့ရာ ကျန်တော့သည်။

[ဆောင်] သုတ်ရင်းနှင့် စ၊ နန္ဒိယနုဖြင့်၊ သိ သချန်လုပ်၊ ကြွင်းဝိဘတ်ကြောင့်၊ မှတ်လေ အန္တ၊ အဆုံးဥ၊ ပြုလေ အ ကိုသာ။

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဂုဏဝန္တံကို “ဂုဏဝန္တံ”လိင်တည်း။ ကိုဟူ၍ ၊ ပေ ၊ ဝိဘတ် သက်၊ နန္ဒိ ခွင်း၊ နန္ဒိယသန္တော ယောသု စသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် နန္ဒိယအဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ သရလောပေါမာဒေသပစ္စယာဒိမိ သရလောပေ တု ပကတိ သုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ချေ၍၊ နောက် ၊ ကိုလည်း ၊ ဟု ပကတိပြု၊ နန္ဒိ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [အ မပြုဘဲ နန္ဒိ ဥကို ချေ၍ ကပ်လျှင်လည်း ဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏။]

၄၂။ သဗ္ဗဿ ဝါ အံသေသု။ ။အံသေသု-အံဝိဘတ်, သ
ဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော နန္ဒပစ္စည်း၏၊ အတ္တံ-
အ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သတိမံ၊
သတိမဿ စသည်တည်း။

ဂုဏဝန္တာနံ၌ ၊ ကို ၊ ပြု၍ သုနံဟိသု စသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၁ ဒီဃ
ပြု၊ ဂုဏဝန္တသွာ, ဂုဏဝန္တသ္မိတို့ကား ဝိဘတ်သက်ပြီးနောက် ၊ ကို
၊ ပြုရုံသာ၊ အခြားရုပ်များ၌ ဤသုတ်ဖြင့် ဥကို အ ပြုပြီးနောက်
သဗ္ဗယောနိနိမာ ဧ, အတောနေန, သုဟိသုကာရောစသုတ်တို့ဖြင့်
စီရင်လတ္တံ့။ [အန္တသဒ္ဓါပို၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ
၉။]

၄၂။ [သတိမံ-သတိရှိသူကို၊ သတိမဿ-အား, ၏။] အံဝိဘတ်
သဝိဘတ် နှောင်းရာ၌ အဆုံး ဥ သာမက, နန္ဒ တစ်ခုလုံးကို အ
ပြုသော သုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။သတိမံကို “သတိမန္တ”လိင်တည်၊ ကိုဟူ၍ ၊ပေ၊
၊ ဝိဘတ် သက်, သဗ္ဗဿ ဝါ အံသေသုသုတ်ဖြင့် အလုံးစုံသော နန္ဒကို
၊ ပြု, မံ ခွင်း (သတိမံ ၊ ၊ ၊) သရလောပေါစသောသုတ်ဖြင့် ရှေ့ (၊)
၂-လုံးကို ချေ၍, နောက် ၊ ကိုလည်း ၊ ဟု ပကတိပြု, မံကို ၊သို့
ကပ်, သတိမံ ပြီး၏။

သတိမဿကို “သတိမန္တ”လိင်တည်၊ သ ဝိဘတ်သက်, သဗ္ဗဿ
ဝါ အံသေသုသုတ်ဖြင့် အလုံးစုံသော နန္ဒကို ၊ ပြု, မံ ခွင်း, ချေ,
ကပ်, သာဂမော သေသုတ်ဖြင့် သ်လာ, ပြီး၏။

[ဗန္ဓုမံ (ဆွေမျိုးရှိသူကို)၊ ဗန္ဓုမဿ (ဆွေမျိုးရှိသူအား, ၏)၊ ဂုဏဝံ-
(ဂုဏ်ရှိသူကို)၊ ဂုဏဝဿ-(အား, ၏) စသည်လည်း ရှိ၏။]

၄၃။ သိမ္ဗိ ဝါ။ ။သိမ္ဗိ-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ နန္ဒိယ-နန္ဒိပစ္စည်း၏၊ အန္တော-အဆုံး ဥသည်၊ အတ္တံ-အ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ဝိကပ် အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဟိမဝန္တော စသည်တည်း။

၄၄။ အဂ္ဂိဿိ.နိ။ ။သိမ္ဗိ-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ အဂ္ဂိဿ-အဂ္ဂိ သဒ္ဒါ၏ အဆုံး က္က သည်၊ က္ကနိ-က္ကနိ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ် အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဂ္ဂိနိ ဟူသည်တည်း။

၄၅။ ယောသွ.ကတရဿော ဧဈာ။ ။ယောသု-ယော ဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ အကတရဿော-မပြုပြင်အပ်၊ ပင်ကိုရဿ ဖြစ်သော၊ ဧဈာ-ဈ အမည်ရှိသော က္ကသရသည်၊ အတ္တံ-အ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ အဂ္ဂယော စသည်တည်း။

၄၃။ [ဟိမဝန္တော-ဆီးနှင်းရှိသော(ဟိမဝန္တာ)တောင်။]

ရုပ်တွက်။ ။ဟိမဝန္တောကို “ဟိမဝန္တ”လိင်တည်၊ သိသက်၊ သိမ္ဗိ ဝါ သုတ်ဖြင့် နန္ဒိ၏ အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ သောဟူသော သုတ်ဖြင့် သိဝိ ဘတ်ကို ခေါ် ပြု၊ နန္ဒိ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဟိမဝန္တော ပြီး၏။ [ဂုဏဝန္တော ဟုလည်း ဤသုတ်အရ ရှိသင့်၏။]

၄၄။ [အဂ္ဂိနိ-မီးသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။အဂ္ဂိနိကို “အဂ္ဂိ”လိင်တည်၊ သည်ဟူ၍၊ ပေ၊ သိဝိဘတ် သက်၊ ဂ္ဂိခွင်း အဂ္ဂိဿိ.နိသုတ်ဖြင့် အဂ္ဂိသဒ္ဒါ၏ အဆုံး ခ ကို ခနိ ပြု၊ ဂ္ဂိ ခ သို့ ကပ်၊ သေသတော လောပံ ဂသိဝိသုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ ပြီး၏။

၄၅။ [အဂ္ဂယော-မီးတို့သည်၊ တို့ကို။] ရဿသည် အဂ္ဂိကဲ့သို့ ပင်ကိုက ရဿဖြစ်နေသော အကတရဿ၊ ပင်ကိုက ဒီဃပင်ဖြစ် သော်လည်း တစ်စုံတစ်ခုသောသုတ်ဖြင့် စီရင်ထားသည့်အတွက်

၄၆။ ဝေဝေါသု ဇော ၁။ ။ဝေဝေါသု-ဝေ အပြု၊ ဝေါ အပြုတို့ကြောင့်၊ အကတရဿော-မပြုပြင်အပ်၊ ပင်ကိုရဿ ဖြစ်သော၊ ဇော ၁-လအမည်ရှိသော ဥသရသည်လည်း၊ အတ္တ-အ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခဝေါ စသည်တည်း။

၄၇။ မာတုလာဒီနံ.မာနတ္ထံ.မိကာရေ။ ။ဤကာရေ-ဤ ပစ္စည်းကြောင့်၊ မာတုလာဒီနံ-မာတုလ အတူရှိသော အကာရန္တ

ရဿဖြစ်ရသော ဒက္ခိ၊ သယမ္ဘ၊ စသော ကတရဿဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုရဿ ၂-မျိုးတွင် ဤသုတ်က အကတရဿ ။ သရကို ယောဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ (အ) ပြုသည်။

ရုပ်တွက်။ ။အဂ္ဂယောကို “အဂ္ဂိ”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ ဂ္ဂိ ခွင်း၊ ဣဝဏ္ဏ၊ဝဏ္ဏာ ဈာသုတ်ဖြင့် ။ ကို ဈာမည်မှည့်၊ ယောသွကတ ရသော ဈောသုတ်ဖြင့် ။ ကို ၊ ပြု၊ ဂ္ဂိ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ အဂ္ဂယော ပြီး၏။[“မုနယော-ရဟန်းတို့သည်၊ အာဒယော-အစတို့ သည်” ရုပ်များ၌ မုနိ၊ အာဒိတည်။]

၄၆။ [ဘိက္ခဝေ-ရဟန်းတို့၊ ဘိက္ခဝေါ-ရဟန်းတို့၊ ရဟန်းတို့သည်၊ ရဟန်းတို့ကို (၃-နက်)။] ဤသုတ်ကား ပဌမပိုင်းအဆုံးနားမှာ လာမည့် ဝေ ဝေါ အပြုတို့ကြောင့် အကတရဿဖြစ်သော လ မည်သော ဥသရကို (အ)ပြုသော သုတ်တည်း၊ ရုပ်ကို ထိုသုတ်များကျမှ တွက်ရလတ္တံ့။

၄၇။ [မာတုလာနီ= အဒေါ(ဦးကြီး ဦးလေး၏ ဇနီး)သည်၊ အယုကာနီ-အဖွားသည်၊ ဝရုဏာနီ-ဝရုဏနတ်၏ကတော် (မယား) သည်။]

သဒ္ဒါတို့၏ အဆုံး (အ) သည်၊ အာနတ္တံ - အာန အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-၏၊ မာတုလာနီ၊ အယျကာနီ၊ ဝရုဏာနီ စသည်တည်း။

၄၈။ သ္မာဟိသ္မိနံ မှာဘိမိ ဝါ။ ။သဗ္ဗတော-အလုံးစုံသော လိင်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သ္မာဟိသ္မိနံ-သ္မာဝိဘတ်၊ ဟိဝိဘတ်၊ သ္မိဝိဘတ်တို့၏၊ မှာဘိမိ-မှာ အပြု၊ ဘိ အပြု၊ မိ အပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပုရိသမှာ၊ ပုရိသေဘိ၊ ပုရိသမိ စသည်တည်း။

ဤသုတ်ကား “နဒါဒိတော ဝါ ဤ”သုတ်ဖြင့် ဤပစ္စည်းသက်ပြီး နောက် မာတုလနှင့် အာနပြု၍ ပြီးကောင်းချင်းတူသော အယျက၊ ဝရုဏသဒ္ဒါတို့၏ အဆုံး အကို အာနပြုသော သုတ်တည်း။ [ဤသုတ်၌ ကစ္စည်းကျမ်းဝယ် “အာနတ္တံ”ဟူသော ဘာဝနိဒ္ဒေသဖြင့် ရုပ်တစ်မျိုးပြသေး၏။]

ရုပ်ဇွက်။ ။မာတုလာနီကို “မာတုလ”လိင်တည်၊ နဒါဒိတော ဝါဤ သုတ်ဖြင့် ။ ပစ္စည်းသက်၊ မာတုလာဒိနမာနတ္တမိကာရေ သုတ်ဖြင့် မာတုလသဒ္ဒါ၏အဆုံး ၊ ကို ၇ ဖြု၊ နံခွင်း၊ ၊ ချေ၊ နံကို ။ သို့ ကပ်(မာတုလာနီ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ သိချေ၊ ပြီး၏။ [အကျယ်ကို နောင်ခါသိလတ္တံ့၊ အယျက ဝရုဏ တည်၍ အယျကာနီ၊ ဝရုဏာနီရုပ်များကိုလည်း တွက်ပါ။]

၄၉။ [ပုရိသမှာ-ယောက်ျားမှ၊ ပုရိသေဘိ-ယောက်ျားတို့ဖြင့်၊ တို့မှ၊ ပုရိသမိ-ယောက်ျား၌။]ဤသုတ်အစီအရင်သည် ပုဒ်တိုင်းမှာပါဝင်၏။

ရုပ်ဇွက်။ ။ပုရိသမှာကို “ပုရိသ”လိင်တည်၊ မှဟူ၍ ၊ပေ၊ သ္မာဝိဘတ် သက်၊ သ္မာဟိသ္မိနံ မှာဘိမိ ဝါသုတ်ဖြင့် သ္မာဝိဘတ်ကို မှာပြု၊ ပုရိသမှာ ပြီး၏။ [ပုရိသေဘိကို သုဟိသ္မကာရော ဧသုတ်ကြည့်၊ ပုရိသမိ၌ သ္မိကို မှိပြု။]

၄၉။ နု တိမေဟိ ကတာကာရေဟိ။ ။ကတာကာရေဟိ-
ပြုအပ်ပြီးသော အ အဖြစ်ရှိကုန်သော၊ တိမေဟိ-တသဒ္ဒါ၊ က္လမ
သဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သွာသ္မိနံ-သွာဝိဘတ်
သ္မိဝိဘတ်တို့၏၊ မှာမိ-မှာ အပြု မှိ အပြုတို့သည်၊ န-မဖြစ်ကုန်၊
အသွာ၊ အသ္မိ ဟူသာ ရုပ်ရှိခြင်းတည်း။

၅၀။ သုဟိသွ.ကာရော ဇ။ ။သုဟိသု-သုဝိဘတ် ဟိဝိဘတ်
တို့ကြောင့်၊ အကာရော-အ အက္ခရာသည်၊ ဇ-ဇ အဖြစ်သည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပုရိသေသု၊ ပုရိသေဟိ စသည်တည်း။

၅၁။ သဗ္ဗနာမာနံ နံမိ စ။ ။နံမိ စ-နံဝိဘတ်ကြောင့်လည်း၊
သဗ္ဗနာမာနံ-သဗ္ဗနာမံပုဒ်တို့၏၊ အကာရော-အ အက္ခရာသည်၊

၄၉။ [အသွာ-ထိုသူ(ဤသူ)မှ၊ အသ္မိ-ထိုသူ(ဤသူ)၌။] နောက်၌
တွေ့ရလတ္တံ့သော သသွာသ္မိ သံသာသ္မတ္တံသုတ်၊ က္လမသဒ္ဒဿ စသုတ်
တို့ဖြင့် တသဒ္ဒါ၊ က္လမသဒ္ဒါကို အ-ပြုပြီးလျှင် ထိုအသဒ္ဒါနောက်၌
သွာဟိသ္မိနံ မှာဘိမိ ဝါသုတ်ဖြင့် သွာကို မှာ၊ သ္မိကို မှိ မပြုပါနှင့်ဟု
တားမြစ်သော သုတ်တည်း။ ထိုသို့ တားမြစ်သောကြောင့် “အမှာ
(ထိုသူမှ)، အမှိ (ထိုသူ၌)”ဟု ရုပ်မရှိပြီ။

၅၀။ [ပုရိသေသု-ယောက်ျားတို့၌၊ ပုရိသေဟိ-တို့ဖြင့်၊ တို့မှ။]

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသေသုကို “ပုရိသ” လိင်တည်၊ တို့၌ဟူ၍၊ ပေ၊
သုဝိဘတ် သက်၊ သ် ခွင်း (ပုရိသ် ၊ သု)၊ သုဟိသွကာရော ဇ သုတ်
ဖြင့် သ၏ အဆုံး ၊ ကို ဇ- ပြု၊ သ် ကို ဇ- သို့ ကပ်၊ ပုရိသေသု ပြီး
၏။ [ပုရိသေဟိကိုလည်း ဟိဝိဘတ်သက်၍ ရုပ်တွက်၊ ပုရိသေဟိ
ဖြစ်တဲ့အခါ သွာဟိသ္မိနံ မှာဘိမိ ဝါသုတ်ဖြင့် ဟိကို ဘိပြုလျှင်
ပုရိသေဘိဟု ဖြစ်၏။]

ဧ- ဧ အဖြစ်သည်။ ဟောတိ- ဖြစ်၏။ သဗ္ဗေသံ၊ သဗ္ဗေသာနံ စသည်တည်း။

၅၂။ အတော.နေန။ ။အတော-အကာရန္တမှ၊ ပရံ-နောက် ဖြစ်သော၊ နာ-နာဝိဘတ်သည်။ ဧန-ဧနအပြုသည်။ ဟောတိ- ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓေန စသည်တည်း။

၅၃။ သော။ ။အတော-အကာရန္တမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သိ-သိဝိဘတ်သည်။ ဩ-ဩအပြုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓေါ စသည်တည်း။

၅၁။ [သဗ္ဗေသံ၊ သဗ္ဗေသာနံ-အလုံးစုံတို့အား၊ တို့၏။] သဗ္ဗနာမ်ဟု ခေါ်ရသော နာမ်ပုဒ်တစ်မျိုးရှိ၏။ ဤသုတ်ကား နံဝိဘတ်ကြောင့် ထို သဗ္ဗနာမ်တို့၏ အဆုံး အကို ဧပြုသောသုတ်တည်း။ ရုပ်ကို သဗ္ဗ တော နံ သံသာနံသုတ်၌ တွက်တတ်လတ္တံ့။ [သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်များကို သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်း၌ ပြထားသည်။]

၅၂။ [ဗုဒ္ဓေန-ဘုရားဖြင့်။] နေနကို “နာ+ဧန”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။

ရုပ်တွက်။ ။ဗုဒ္ဓေနကို “ဗုဒ္ဓ”လိင်တည်၊ ဖြင့်ဟူ၍ ၊ပေ၊ နာဝိဘတ် သက်၊ အတောနေနသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို -န ပြု၊ ဌ ခွင်း၊ သရ လောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ချေ၍၊ နောက် -နကို လည်း -နဟု ပကတိပြု၊ ဌ ကို - သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ဓမ္မေန၊ သံဃေန၊ ပုရိသေန၊ စိတ္တေန တို့ကိုလည်း တွက်။]

၅၃။ [ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားသည်။] သော ကို “သိ+ဩ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။

အကာရန္တ။ ။အကာရ=အ အကွရာ+အန္တ=အဆုံးရှိသည်။ ဗုဒ္ဓ၌ ဒွကို သေသေချာချာ ရေးလျှင် “ဒွါ”ဟု ဒွ ဗျင်းကို ရှေ့၊ ၊ သရကို

၅၄။ သော ဝါ။ ။အတော-အကာရန္တမှ၊ ပရံ-သော၊ နာ-
နာဝိဘတ်သည်။ သော-သောအပြုသည်။ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
ဟောတိ-၏။ အတ္တသော၊ ဗျဉ္ဇနသော စသည်တည်း။

၅၅။ ဒီဃော.ရေဟိ။ ။ဒီဃော.ရေဟိ-ဒီဃ၊ ဩရသဒ္ဓါတို့မှ၊
ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သွာ-သွာဝိဘတ်သည်။ သော-သော
အပြုသည်။ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဒီဃသော၊
ဩရသော ဟူသည်တည်း။

နောက်ထား၍ ရေးရသည်။ ထိုသို့ အ သရဆုံးသောပုဒ်ကို အကာရန္တ
ဟု ခေါ်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဗုဒ္ဓေါကို “ဗုဒ္ဓ”လိင်တည်။ သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊ သိဝိဘတ်
သက်၊ သောဟူသောသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို - ဝါ ပြု၊ နှိ ခွင်း၊ ချေ၊
ကပ်၊ ဗုဒ္ဓေါ ပြီး၏။[ဓမ္မော၊သံဃော၊ပုရိသောကိုလည်း ရုပ်တွက်။]

၅၄။ [အတ္တသော-အနက်အားဖြင့်၊ ဗျဉ္ဇနသော-သဒ္ဓါအားဖြင့်။]

ရုပ်တွက်။ ။အတ္တသောကို “အတ္တ”လိင်တည်။ ဖြင့်ဟူ၍ ၊ပေ၊
နာဝိဘတ်သက်၊ သော ဝါသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို သော ပြု၊
အတ္တသော ပြီး၏။ [ဗျဉ္ဇနသော၊ ပဒသော(အစုအားဖြင့်)، ထာမသော
(အစွမ်းအား ဖြင့်)ကိုလည်း ရုပ်တွက်လေ။]

၅၅။ [ဒီဃသော-အလျား (အရှည်)မှ၊ ဩရသော-အတွင်းမှ။]

ရုပ်တွက်။ ။ဒီဃသောကို “ဒီဃ”လိင်တည်။ မှဟူ၍ ၊ပေ၊ သွာ
ဝိဘတ် သက်၊ ဒီဃောရေဟိသုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို သောပြု၊
ဒီဃသော ပြီး၏။ [ဩရသောကိုလည်း “ဩရ”တည်၍ ရုပ်တွက်လေ။]

၅၆။ သဗ္ဗယောနိနု.မာဇ။ ။အတော-အကာရန္တမှ ပရေသံ-
နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗယောနိနု-အလုံးစုံသော ပဌမာ ယော
နိ, ဒုတိယာ ယော နိတို့၏။ အာဇ-အစဉ်အတိုင်း အာ အပြု, ဇ
အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ပုရိသာ, ပုရိသေ, စိတ္တာ,
စိတ္တေ စသည်တည်း။

၅၆။ ပုရိသာ-ယောက်ျားတို့သည်၊ ဤကား ပဌမာ ယောကို
အာပြုရာ ပုံစံ၊ ပုရိသေ-ယောက်ျားတို့ကို၊ ဤကား ဒုတိယာ ယောကို
ဇ ပြုရာပုံစံ၊ ဤသို့လျှင် ပုလ္လိင်၌ ယောကို တစ်ခါတည်း အာ ဇ ပြု။
စိတ္တာ-စိတ်တို့သည်၊ စိတ္တေ-စိတ်တို့ကို၊ ဤကား ယောဝိဘတ်ကို
အတော နိစ္စံသုတ်ဖြင့် နိပြုပြီးနောက် ထိုနိကိုမှ အာ ဇပြုရာ ပုံစံများ
တည်း၊ ဤသို့လျှင် နပုလ္လိင် အရာ၌ အတော နိစ္စံသုတ်က ယောကို
အမြဲ နိပြုသောကြောင့် ထိုနိကိုမှ အာ ဇ ပြုရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသာကို “ပုရိသ” လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊
ဗဟုဝဏ် ယောဝိဘတ်သက်၊ သဗ္ဗယောနိနုမာဇသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်
ကို ၁ ပြု၊ သံခွင်း (ပုရိသံ ၊ ၁) သရလောပေါသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ ကို
ချေ၍၊ နောက် ၁ ကိုလည်း ၁ ဟု ပကတိပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့်
သံ ကို ၁ သို့ ကပ်၊ ပုရိသာ ပြီး၏။

ပုရိသေ၌ ဤသုတ်ဖြင့် ဒုတိယာ ယောဝိဘတ်ကို - ပြု၊ နှုဿ-
န္တော ယောသု စ သုတ်၌ ပဌမာ ယောဖြင့် ဂုဏဝန္တာ, ဒုတိယာ
ယောဖြင့် ဂုဏဝန္တေကိုလည်း ရုပ်တွက်လေ၊ စိတ္တာ, စိတ္တေတို့ကား
အတော နိစ္စံသုတ်ကျမှ တွက်ရမည်။

၅၇။ သွာသ္မိနံ ဝါ။ ။အတော-အကာရန္တမှ၊ ပရေသံ-နောက်
ဖြစ်ကုန်သော၊ သွာသ္မိနံ-သွာဝိဘတ်၊ သ္မိဝိဘတ်တို့၏၊ အာ
ဇ-အစဉ်အတိုင်း အာ-အပြု၊ ဇ-အပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်
အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-နံ၏၊ ပုရိသာ၊ ပုရိသေ စသည်တည်း။

၅၈။ အာယ စတုတ္ထေ.ကဝစနဿ တု။ ။အတော-
အကာရန္တမှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ စတုတ္ထေ.ကဝစနဿ-
စတုတ္ထိဧကဝုဏ် သဝိဘတ်၏၊ အာယတု-အာယ အပြုသည်
လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အတ္ထာယ၊ ဟိတာယ၊ သုခါယ
စသည်တည်း။

၅၇။ [ပုရိသာ-ယောက်ျားမှ၊ ပုရိသေ-ယောက်ျား၌။]

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသာကို “ပုရိသ”လိင်တည်၊ မှဟူ၍ ၊ပေ၊ သွာ
ဝိဘတ် သက်၊ သွာသ္မိနံ ဝါသုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို ၁ ပြု၊ သ် ခွင်း
(ပုရိသ် ၊၇)၊ သရလောပေါသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကိုချေ၍ နောက် ၁
ကိုလည်း ၁ ဟု ပကတိပြု၊ သ် ကို ၁ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

ပုရိသေကို “ပုရိသ”လိင်တည်၊ ၌ဟူ၍ ၊ပေ၊ သ္မိဝိဘတ်သက်၊
သွာသ္မိနံ ဝါသုတ်ဖြင့် သ္မိဝိဘတ်ကို - ပြု၊ သ် ခွင်း၊ ၊ ချေ၊ သ် ကို
-သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

၅၈။ ဤသုတ်ကား အကာရန္တပုဒ်နောင် ငှာဟူ၍ အနက်ပေးရ
သော စတုတ္ထိဧကဝုဏ် သဝိဘတ်ကို အာယပြုသောသုတ်တည်း။
[အတ္ထာယ-အကျိုးငှာ၊ ဟိတာယ-စီးပွားအလို့ငှာ၊ သုခါယ-ချမ်းသာ
ခြင်းငှာ။] သက္ကတသဒ္ဒါတို့၌ကား ငှာဟု အနက်ပေးရသည်ဖြစ်စေ၊
မပေးရသည်ဖြစ်စေ အကာရန္တနောင် စတုတ္ထိဧကဝုဏ် သဝိဘတ်မှန်
လျှင် အမြဲ အာယ ပြု၏၊ ထို့ကြောင့် သက္ကတလေသံကို လိုက်၍
“နမော ဗုဒ္ဓါယ၊ သိဒ္ဓံ”ဟု သင်ပုန်းကြီးအစ၌ ဘုရားရှိခိုး ဆိုရိုးပြုခဲ့

၅၉။ တယော နေဝ စ သဗ္ဗနာမေဟိ။ ။သဗ္ဗနာမေဟိ-
သဗ္ဗနာမ်အကာရန္တတို့မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သွာသ္မိ
သာနံ-သွာဝိဘတ်၊ သ္မိဝိဘတ်၊ သဝိဘတ်တို့၏၊ တယော-အာ၊
ဧ၊ အာယ အပြု ၃-ပါးတို့သည်၊ နေဝ ဟောန္တိ-မဖြစ်ကုန်သည်
သာတည်း၊ စ-အနည်းငယ်လည်း ဖြစ်သေး၏။

ကြပေသည်။ [ဗုဒ္ဓါယ-ဘုရားရှင် အား၊ နမော-ရှိခိုးပါ၏၊ သိဒ္ဓံ-လိုရာ
ပြီးမြောက်ပါစေသတည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။အတ္ထာယကို “အတ္ထ”လိင်တည်၊ ဌာဟူ၍ အနက်ပေး
သောကြောင့် ၊ပေ၊ သဝိဘတ်သက်၊ အာယ စတုတ္ထေကဝစနဿ
တု သုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို ၂ယ ပြု၊ ဣ ခွင်း၊ ၊ ချေ၊ ဣ ကို ၂
သို့ကပ်၊ အတ္ထာယ ပြီး၏။ [ဟိတာယကို ဟိတ၊ သုခါယကို သုခ
တည်၍တွက်။]

တုသဒ္ဓါ။ ။အာယ တု၌ တု သဒ္ဓါသည် သမုစ္စည်းအနက် ရှိ၏၊
ထို့ကြောင့် စတုတ္ထိသဝိဘတ်ကို ၊ ပြု၍ “ဒဿနံ-ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊
ဓမ္မဿဝနံ-တရားနာခြင်းငှာ” စသော ရုပ်များ ဖြစ်၏၊ ဒဿန၊
ဓမ္မဿဝန တည်၊ သသက်၊ ဤသုတ်၌ တုသဒ္ဓါဖြင့် သ ကို ၊ ပြုလေ။

၅၉။ ဤသုတ်ကား သွာသ္မိနံ ဝါနှင့်အာယ စတုတ္ထေ.ကဝစနဿ
တု ၂-သုတ်၏ အစီအရင်ကို သဗ္ဗနာမ် အကာရန္တဖြစ်သော ပုဒ်များ
နောင် မပြုရဟု တားမြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်များ၌ သွာ
ဝိဘတ်ဖြင့် သဗ္ဗာ၊ သ္မိဝိဘတ်ဖြင့် သဗ္ဗေ၊ သဝိဘတ်ဖြင့် သဗ္ဗာယ
ဟု မရှိနိုင်၊ သို့သော် နေဝ စ၌ စသဒ္ဓါက တချို့အရာ၌ အနည်းငယ်ရှိ
နိုင်ဖို့ရာ ဆည်းယူသောကြောင့် ပုဗ္ဗစသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်များဝယ်
သွာဖြင့် “ပုဗ္ဗာ” သို့ဖြင့် “ပုဗ္ဗေ” စသောရုပ်များ ရှိသတဲ့၊ ဤအရာ
မျိုးကို “ဧဝလည်းထိုင်၊ စလည်းထိုင်၊ လှံကိုင်ခွေးခေါ်နည်း”ဟု
ပြောကြ၏၊ ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှူ။

၆၀။ ဃတော နာဒီနံ။ ။ ဃတော-ဃအမည်ရှိသော အာ
အက္ခရာမှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ နာဒီနံ-နာအစ
ရှိသော ဧကဝုဏ်ဝိဘတ် ၅-လုံးတို့၏၊ အာယ-အာယ
အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကညာယ စသည်တည်း။

၆၁။ ပတော ယာ။ ။ ပတော-ပ အမည်ရှိသော ဣဝဏ်
ဥဝဏ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ နာဒီနံ-နာအစရှိသော
ဧကဝုဏ်ဝိဘတ် ၅-လုံးတို့၏၊ ယာ-ယာ အပြုသည်၊ ဟောတိ-
၏၊ ရတ္တိယာ၊ ဣတ္တိယာ၊ ဝဇယာ စသည်တည်း။

၆၀။ အာ ယောသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ဃ အမည်မှည့်ပြီးနောက် နာ
သ သွာ သ သ္မိ ဝိဘတ် ၅-လုံးကို အာယ ပြုသော သုတ်တည်း၊
ကညာယ-သတို့သမီးဖြင့်၊ သတို့သမီးအား၊ သတို့သမီးမှ၊ သတို့သမီး
၏၊ သတို့သမီး၌။

ရုပ်တွက်။ ။ ကညာယကို “ကညာ”လိင်တည်၊ ဖြင့်ဟူ၍ ၁ပေ၊
နာဝိဘတ် သက်၊ ည် ခွင်း၊ အာ ယောသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ဃအမည်မှည့်၊
ဃတော နာဒီနံသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို ၁ယ ပြု (ကည် ၁၁ယ)،
သရလောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် ရှေ့၁ ကို ချေ၍ နောက် ၁ ကိုလည်း
၁ ဟု ပကတိပြု၊ ည် ကို ၁ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ သဝိဘတ်စသော ဝိဘတ် ၄ လုံးသက်၍လည်း ဤနည်း
အတိုင်း တွက်၊ “ကညာ” ဟု ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယော သုတ်ဖြင့်
အာပစ္စည်းသက်ပြီး၊ နာမ်ငဲ့ပြီးဟု သဘောထားပါ၊ ပစ္စည်းသက်ပုံ၊
နာမ်ငဲ့ပုံကို နောက်မှ သိလတ္တံ့။

၆၁။ ဤသုတ်ကား တေ ဣတ္ထိချာ ပေါသုတ်ဖြင့် ဣဝဏ်
ဥဝဏ်ကို ပအမည် မှည့်ပြီးနောက် နာအစရှိသော ဧကဝုဏ်ဝိဘတ်

၆၂။ သခတော ဂဿေ ဝါ။ ။သခတော-သခသဒ္ဓါမှ၊
ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဂဿ-ဂအမည်ရှိသော သိဝိဘတ်၏၊
ဧ-ဧ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဟေ သခေ
ဟူသည်တည်း။

၅-လုံးကို ယာ ပြုသောသုတ်တည်း၊ ရက္ခိယာ-ညဉ့်ဖြင့်၊ ညဉ့်အား၊
ညဉ့်မှ၊ ညဉ့်၏၊ ညဉ့်၌၊ ကုက္ကိယာ-မိန်းမဖြင့်၊ ယာဂုယာ-ယာဂုဖြင့်၊
ဝဇုယာ-ချွေးမ (မိန်းမ)ဖြင့် စသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ရက္ခိယာကို “ရက္ခိ”လိင်တည်း၊ ဖြင့်ဟူ၍ ၊ပေ၊
နာဝိဘတ် သက်၊ ဣ ခွင်း၊ တေ ကုက္ကိယာ ပေါသုတ်ဖြင့် ။ ကို ပ
အမည် မှည့်၊ ပတော ယာသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို ယာ ပြု၊ ဣ ကို
၁ သို့ ကပ်၊ ရက္ခိယာ ပြီး၏။ [ကုက္ကိယာကို ကုက္ကိ တည်း၊ ယာဂုယာကို
ယာဂု တည်း၊ ဝဇုယာကို ဝဇု တည်၍ ရုပ်တွက်လေ၊ ကုက္ကိ ဝဇုတို့၌
၁ ။ တို့ကို (အယော ရဿ စသောသုတ်ဖြင့်) ရဿပြုရမည်ကိုလည်း
သတိပြု။]

၆၂။ [ဟေ သခေ-အို မိတ်ဆွေ။] ဟေကား အာလုပ်အနက်
ထင်ရှားအောင် အပိုထည့်ရသော နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ သခေ-သာ
လိုရင်းဖြစ်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။သခေကို “သခ”လိင်တည်း၊ အိုဟူ၍ ၊ပေ၊ သိဝိဘတ်
သက်၊ အာလပနေ သိ ဂသညောသုတ်ဖြင့် အာလုပ် သိကို ဂအမည်
မှည့်၊ သခတော ဂဿေ ဝါသုတ်ဖြင့် ဂသိကို ဧ- ပြု၊ ခ် ခွင်း (သခ
၊ ဧ-), ရှေ့ ၊ သရကို ချေ၊ ခ် ကို ဧ- သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ကစ္စည်း
ဝုတ္တိအဆိုကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၆၃။ ဃတေ ခ။ ။ဃတော-ဃ အမည်ရှိသော အာ
အက္ခရာမှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဂဿ-ဂ အမည်ရှိသော
သိ ဝိဘတ်၏။ ဧ စ-ဧ အပြုသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
ဘောတိ အယျေ စသည်တည်း။

၆၄။ န အမ္မာဒိတော။ ။အမ္မာဒိတော-အမ္မာအတူရှိသော
မိခင်ဟောသဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဂဿ-ဂ အမည်
ရှိသော သိဝိဘတ်၏။ ဧ-ဧ အပြုသည်၊ န-မဖြစ်၊ ဘောတိ
အမ္မ၊ ဘောတိ အမ္မာ စသည်တည်း။

၆၃။ [ဘောတိ အယျေ-အို အရှင်မ။] အယျေ သာ လိုရင်းတည်း၊
ဘောတိကား အာလုပ်အနက် ထင်ရှားအောင် အပိုထည့်ပါ၌ဖြစ်
သည်။ ဃတေ ကို “ဃတော+ဧ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။

ရုပ်တွက်။ ။အယျေကို “အယျာ”လိင်တည်၊ အိုဟူ၍ ၊ပေ၊
သိဝိဘတ် သက်၊ အာလပနေ သိ ဂသညောသုတ်ဖြင့် အာလုပ်သိကို
ဂအမည်မှည့်၊ ယျ ခွင်း၊ အာ ယောသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ဃအမည်မှည့်၊
ဃတေ စသုတ်ဖြင့် ဂသိကို ဧ- ပြု၊ သရလောပေါသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၁
ကို ချေ၍ နောက် ဧ- ကိုလည်း ဧ-ဟု ပကတိပြု၊ ယျကို ဧ-သို့ ကပ်၊
အယျေ ပြီး၏။

ဘောတိ ကညေ-အို သတို့သမီး (ကညာတည်)၊ ဘောတိ ခရာ
ဒိယေ-အို ခရာဒိယာမည်သော နှမ (ခရာဒိယာ တည်၍နည်းတူ
တွက်)။ ဧ စဉ် စသဒ္ဒါသည် အဝဓာရဏ (ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်
ခြင်း)အနက်ရှိ၏။ သခတော ဂဿေ ဝါသုတ်က ဝါသဒ္ဒါကဲ့သို့ အခြား
သုတ်ဖြင့် စီရင်ခွင့် မပြု၊ ဧ သာ ပြုရမည် ဟူလို၊ ဤကား ကစွည်းဝုတ္တိ
အလိုတည်း။

၆၄။ [ဘောတိ အမ္မ၊ အမ္မာ-အို မိခင်။] အမ္မာဒိ၌ အာဒိဖြင့်
အမ္မာနှင့် အာကာရန္တချင်း အက္ခရာ ၂-လုံးချင်းတူ၊ မိခင်ဟူသော

၆၅။ အကတရဿာ လတော ယွာလပနဿ ဝေဝေါ။
 အကတရဿာ-မပြုပြင်အပ်၊ ပင်ကိုရဿဖြစ်သော၊ လတော-
 လအမည်ရှိသော ဥအက္ခရာမှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊
 ယွာလပနဿ-အာလုပ် ယောဝိဘတ်၏၊ ဝေဝေါ-ဝေအပြု၊ ဝေါ
 အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခဝေါ
 စသည်တည်း။

အနက်ဟောချင်းတူသော သဒ္ဒါတို့ကို ယူ၊ ထိုသဒ္ဒါစုနောင် ဂသိကို
 ဧ မပြုနှင့်ဟု ဃတေ စ သုတ်ကို တားမြစ်သောသုတ်တည်း။ ထို့
 ကြောင့် “အမ္မ-အမ္မာ၊ အန္တ-အန္တာ၊ အမ္မ-အမ္မာ၊ တာတ-တာတာ”
 ဟူသာ ရှိ၏။ “အမ္မေ၊ အန္တေ၊ အမ္မေ၊ တာတေ”ဟု မရှိနိုင်။

ရုပ်တွက်။ ။အမ္မာကို “အမ္မာ”တည်၊ အာလုပ် သိသက်၊ ဂ
 မှည့်၊ အာ ယောသုတ်ဖြင့် အာ ကို ဃ မှည့်၊ ဃတေ စသုတ်ဖြင့်
 ဂသိကို ဧပြုသင့်သော်လည်း န အမ္မာဒိတောသုတ်ဖြင့် တားမြစ်သော
 ကြောင့် မပြုရ၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် ဂသိ ချေ၊
 ပြီး၏။ [အန္တာ စသည်၌လည်း နည်းတူ၊ အမ္မ စသည်၌ အာကာရော
 ဝါသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ရဿ ပြု၊ ဂ သိ ချေ။]

၆၅။ [ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခဝေါ-အို ရဟန်းတို့။] ဤသုတ်ကား မပြု
 မပြင်အပ်ဘဲ ပင်ကိုက ရဿဖြစ်နေသော လ-အမည်ရှိသော
 ဥအက္ခရာနောင် အာလုပ် ယောဝိဘတ်ကို ဝေ၊ ဝေါ ပြုသော သုတ်
 တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဘိက္ခဝေကို “ဘိက္ခ”လိင်တည်၊ အိုတို့ဟူ၍ ၊ပေ၊
 ယော ဝိဘတ်သက်၊ က္ခံ ခွင်း၊ ဣဝဏ္ဏ၊ဝဏ္ဏာ ဈာသုတ်ဖြင့် ၊ ကို
 လ အမည်မှည့်၊ အကတရဿာ လတော ယွာလပနဿ ဝေဝေါ

၆၆။ ချလတော သဿ နော ဝါ။ ။ဈလတော-ဈလတို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ သဿ-သဝိဘတ်၏၊ နော-နော အပြုသည်၊ ဝါ - ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဂ္ဂိနော၊ ဒဏ္ဍိနော၊ ဘိက္ခုနော၊ သယမ္ဘနော စသည်တည်း။

သုတ်ဖြင့် အာလုပ် ယောဝိဘတ်ကို ဝေ ပြု၊ ဝေဝေါသု လော စသုတ် ဖြင့် ၊ ကို ၊ ပြု၊ ကွံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ဘိက္ခုဝေ ပြီး၏။ [ဘိက္ခုဝေါ၌ ဝေါ ပြုရုံသာ ထူးသည်၊ ဟေ တဝေ၊ ဟေ တဝေါ (အို အကြောင်းတို့)၊ ဟေတု တည်၍ ရုပ်တွက်။]

၆၆။ [အဂ္ဂိနော-မီးအား၊ ၏၊ ဒဏ္ဍိနော-တုတ်ရှိသူအား၊ ၏၊ ဘိက္ခုနော-ရဟန်းအား၊ ၏၊ သယမ္ဘနော-ဘုရားအား၊ ၏။] ဤသုတ် ကား ဈအမည်ရှိ သော ဣဝဏ် ၂-လုံး၊ လ အမည်ရှိသော ဥဝဏ် ၂-လုံးနောင် သဝိဘတ်ကို နော ပြုသောသုတ်တည်း။ သို့အတွက် ဣဝဏ် ဥဝဏ်စုံအောင် ပုံစံ ၄ -မျိုး ထုတ်လိုက်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။အဂ္ဂိနောကို “အဂ္ဂိ”လိင်တည်၊ အားဟူ၍ ၊ပေ၊ သဝိဘတ် သက်၊ ဂ္ဂံ ခွင်း၊ ဣဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဈလသုတ်ဖြင့် ။ ကို ဈ အမည်မှည့်၊ ဈလတော သဿ နော ဝါသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို နော ပြု၊ ဂ္ဂံ ကို ။ သို့ ကပ်၊ အဂ္ဂိနော ပြီး၏။ [ဘိက္ခုနော၌ ဥ ကို လ မှည့်ရုံသာ။]

သယမ္ဘနောကို “သယမ္ဘ” လိင်တည်၊ သ ဝိဘတ်သက်၊ မ္ဘံ ခွင်း၊ ဣဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဈလသုတ်ဖြင့် ။ ကို လ အမည်မှည့်၊ အယော ရဿ မေကဝစနယောသွပ် စသုတ်ဖြင့် ။ ကို ၊ ရဿပြု၊ ဈလတော သဿ နော ဝါသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို နော ပြု၊ မ္ဘံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ သယမ္ဘနော ပြီး၏။ [ဒဏ္ဍိနောကိုလည်း “ဒဏ္ဍိ”တည်၊ ။ ကို ဈ မှည့်၊ ရဿပြု၍ ရုပ်တွက်လေ။]

၆၇။ ယပတော စ ယောနံ လောပေါ။ ။ယပတော စ-
ယပတို့မှလည်းကောင်း၊ ဈလတော စ-ဈလတို့မှလည်းကောင်း၊
ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယောနံ-ယောဝိဘတ်တို့၏၊
လောပေါ-ကျေခြင်းသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-၏၊
ကညာ၊ ရတ္တိ၊ ဣတ္ထိ၊ ယာဂူ၊ ဝဇူ၊ အဂ္ဂိ၊ ဒဏ္ဍိ၊ ဘိက္ခု၊ သယမ္ဘူ
စသည်တည်း။

၆၇။ ယ ပ ဈ လ စုံအောင် ပုံစံများစွာ ထုတ်လိုက်သည်။ ကညာ-
သတို့သမီးတို့သည်၊ တို့ကို၊ ရတ္တိ-ညည်းတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဣတ္ထိ-မိန်းမ
တို့သည်၊ တို့ကို၊ ယာဂူ-ယာဂတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဝဇူ-ချွေးမတို့သည်၊
တို့ကို၊ အဂ္ဂိ-မီးတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဒဏ္ဍိ-တုတ်ရှိသူတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဘိက္ခု-
ရဟန်းတို့သည်၊ တို့ကို၊ သယမ္ဘူ-ဘုရားတို့သည်၊ တို့ကို။

ရုပ်ဇွက်။ ။ကညာကို “ကညာ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ ပေါ
ယောဝိဘတ် သက်၊ ည် ခွင်း၊ အာ ယောသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ယ အမည်
မှည့်၊ ယပတော စ ယောနံ လောပေါသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို
ချေ၊ ည် ကို ၁ သို့ ကပ်၊ ကညာ ပြီး၏။ [ဒုတိယာ ယောဝိဘတ်ဖြင့်
လည်း ဤနည်းအတိုင်း တွက်လေ။]

ရတ္တိကို “ရတ္တိ”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ ဣ ခွင်း၊ တေ
ဣတ္ထိချာ ပေါ သုတ်ဖြင့် ၁ ကို ပ အမည်မှည့်၊ ယပတော စ ယောနံ
လောပေါ သုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ချေ၊ ယောသု ကတနိကာရ
လောပေသု ဒီဃံသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၁ ကို ၁ ဒီဃ ပြု၊ ဣ ကို ၁ သို့ ကပ်၊
ရတ္တိ ပြီး၏။

ဣတ္ထိ ဝဇူ ဒဏ္ဍိ သယမ္ဘူ တို့ကို “ဣတ္ထိ ဝဇူ ဒဏ္ဍိ သယမ္ဘူ”ဟု
ဒီဃ ဖြင့် တည်ရသောကြောင့် ယောဝိဘတ်ကို ချေရုံသာ၊ ဣတ္ထိနှင့်
ဝဇူကား ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်သောကြောင့် တေ ဣတ္ထိချာ ပေါသုတ်ဖြင့်
ပအမည်မှည့်၊ ဒဏ္ဍိ၊ သယမ္ဘူတို့ကား ပုလ္လိင်ဖြစ်သောကြောင့်

၆၈။ လတော ဝေါကာရော စ။ ။လတော-လ
အမည်ရှိသော ဥဝဏ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယောနံ-
ယောဝိဘတ်တို့၏၊ ဝေါကာရော စ-ဝေါအပြုသည်လည်း၊ ဝါ-
ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေါ၊ သယမ္ဘဝေါ
စသည်တည်း၊ ကာရသဒ္ဒါပုံဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို နှောပြု၍လည်း
ဂုရုနော၊ ဇန္တုနော စသည် ဖြစ်သေး၏။

ဣဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဈာသုတ်ဖြင့် ခု ကို ဈ၊ ။ ကို လ မှည့်။

ယာဂူ၊ အဂ္ဂိ၊ ဘိက္ခူတို့ကို “ယာဂူ အဂ္ဂိ ဘိက္ခူ”ဟု ရသဖြင့်
တည်ရသောကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ် ချေပြီးနောက်
ယောသု ကတနိကာရ လောပေသု ဒီဃံသုတ်ဖြင့် ဒီဃပြုရသေးသည်။
ဣတ္ထိလိင် ယာဂူ ကို ပ အမည်မှည့်၊ ပုလ္လိန် အဂ္ဂိကို ဈ၊ ဘိက္ခူကို လ
အမည်မှည့်လေ၊ အဋ္ဌိ၊ အာယူ စသော နပုံလိင်ရုပ်များလည်း ရှိသေး
၏၊ ဤရုပ်များ၏ လိင်ချင်း မတူပုံကို နာမ်ဂိုဏ်းကျလျှင် သိရလတ္တံ့။

၆၉။ [ဘိက္ခဝေါ-ရဟန်းတို့သည်၊ တို့ကို၊ သယမ္ဘဝေါ-ဘုရားတို့
သည်၊ တို့ကို၊ ဂုရုနော-ဆရာတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဇန္တုနော-သတ္တဝါ
တို့သည်၊ တို့ကို။] အကတရဿာ လတောသုတ်သည် အကတရဿာ
ဖြစ်သော လနောက်က အာလုပ်ယောကိုသာ ဝေ ဝေါပြုသည်။
ထိုသုတ်အစီအရင်မှ ကြွင်းသမျှ အာလုပ် ပဌမာ ဒုတိယာ ယောတို့ကို
ဤသုတ်က ဝေါသာ ပြုသည်၊ ဝေ မပြု။

သို့အတွက် အာလုပ်ဖြင့် “သယမ္ဘဝေ” ဟု လည်းကောင်း၊ ပဌမာ
ဒုတိယာယောတို့ဖြင့် “ဘိက္ခဝေ” စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရှိသင့်၊
မရှိသင့်ကို စဉ်းစားလျှင် သယမ္ဘူ ပုဒ်ရင်းဖြစ်၍ အကတရဿာ
မဟုတ်သောကြောင့် “သယမ္ဘဝေ”ဟု မရှိနိုင်ကြောင်း၊ ယွာလပန
မဟုတ်သောကြောင့် ဒုတိယာ ယောဖြင့် “ဘိက္ခဝေ” စသည် မရှိနိုင်
ကြောင်း ထင်ရှားသည်။

ဣတိ နာမကပ္ပေ ပဌမော ကဏ္ဍော။ ။နာမကပ္ပေ-နာမ်
ကျမ်း၌၊ ပဌမော-ရှေးဦးစွာသော၊ ကဏ္ဍော-အခန်းသည်၊
ဣတိ-ပြီးပြီ။

ရုပ်တွက်။ ။သယမ္ဘဝေါကို “သယမ္ဘ” လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍
၊ပေ၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ မ္ဘိ ခွင်း၊ ။ ကို လ မှည့်၊ အယော ရဿမေက
ဝစန ယောသွပ် စသုတ်ဖြင့် ။ ကို ၊ ရဿပြု၊ လတော ဝေါကာရော
စသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ဝေါ ပြု၊ သယမ္ဘဝေါ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဘိက္ခဝေါကို “ဘိက္ခု” တည်၍ တွက်လေ၊ ရဿပြုဖွယ်
မလို၊ ဟေတုနော၊ ဇန္တုနောတို့ကို “ဟေတု၊ ဇန္တု”တည်၍ လမှည့်
ပြီးလျှင် လတော ဝေါကာရော စ သုတ်၌ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် ယောဝိဘတ်
ကို နောပြုဟု ဆို၍ ရုပ်တွက်လေ။

နာမကပ္ပေ။ ။ဇရာသ၌ သန္တိ၊ နာမ်၊ အာချာတ်၊ ကိတ်တို့ကို
“စတ္တာရိ ပကရဏာနိ-၄ ကျမ်းတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ-ဆိုအပ်ကုန်၏”ဟု
ဖွင့်ထားသောကြောင့် ထိုအဖွင့်တိုင်းပင် ကစွည်းဘာသာဋီကာ၌
လည်း ပြထား၏။ ဤစာအုပ် ယခုအကြိမ်ရိုက်၌လည်း “နာမကပ္ပေ-
နာမ်ကျမ်း”ဟု အနက်ပေးသည်။ “သန္တိကပ္ပေ၊ အာချာတ်ကပ္ပေ၊ ကိတ်
ကပ္ပေ”တို့၌လည်း နည်းတူ၊ ကာရက၊ သမာသနှင့် တဒ္ဓိတ်တို့ကား
နာမ်ကျမ်း၌ ပါဝင်ကြသည်။

နာမ်ပဌမခန်းပြီး၏။

၆၉။ အမှဿ မမံ သဝိဘတ္တိဿ သေ။ ။သေ-သဝိဘတ်
ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-ဝိဘတ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ အမှဿ-
အမှသဒ္ဒါ၏၊ မမံ-မမံအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မမံ ဟူသည်
တည်း။

၇၀။ မယံ ယောမိ ပဌမေ။ ။ပဌမေ-ပဌမာဖြစ်သော၊
ယောမိ-ယောဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ
ဖြစ်သော၊ အမှဿ-အမှ သဒ္ဒါ၏၊ မယံ-မယံ အပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မယံ ဟူသည်တည်း။

၇၁။ န္တုဿ န္တော။ ။ပဌမေ-ပဌမာဖြစ်သော၊ ယောမိ-
ယောဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ န္တုဿ-န္တုပစ္စည်း ၏၊
န္တော-န္တောအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဂုဏဝန္တော စသည်တည်း။

၆၉။ အမှသဒ္ဒါသည် “ငါ၊ ကျွန်ုပ်၊ တပည့်တော်” စသည်ဖြင့်
ကိုယ့်ကိုယ်ကို ခေါ်ဆိုညွှန်ပြသော အရာ၌ သုံးစွဲအပ်သော သဒ္ဒါ
တည်း။ ဤသုတ်မှ “သဝိဘတ္တိ”သဒ္ဒါသည် “အာနေ သ္မိ မှိ ဝါ”သုတ်တိုင်
အောင် လိုက်သွားလိမ့်မည်။ [မမံ-ငါအား၊ ငါ၏။]

ရုပ်တွက်။ ။မမံကို “အမှ”လိင်တည်၊ သဝိဘတ်သက်၊ အမှဿ
မမံ သဝိဘတ္တိဿ သေသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မမံ
ပြု၊ မမံ ပြီး၏။

၇၀။ [မယံ-ငါ၊ ကျွန်ုပ်၊ တပည့်တော်တို့သည်။] မယံကို “အမှ”လိင်
တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ မယံ ယောမိ ပဌမေသုတ်ဖြင့် ပဌမာ
ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မယံပြု၊ မယံ ပြီး၏။

၇၁။ စာနေကျဉ်းသွားအောင် “သဝိဘတ္တိဿ-သော”ဟု ဆိုထား
သော်လည်း “သဝိဘတ္တိဿ-ဝိဘတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော”ဟု အနက်ဆို
လေ။

၇၂။ နန္ဒဿ သေ ဝါ။ ။သေ-သဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ နန္ဒဿ-နန္ဒပစ္စည်း၏၊ နန္ဒဿ-နန္ဒဿ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-၏၊ ဂုဏဝန္တဿ စသည်တည်း။

၇၃။ အာ သိမ္မိ။ ။သိမ္မိ-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ နန္ဒဿ-နန္ဒပစ္စည်း၏၊ အာ-အာအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂုဏဝါ စသည်တည်း။

၇၄။ အံ နပုံသကေ။ ။သိမ္မိ-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ နပုံသကေ-နပုံလိင်၌၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ နန္ဒဿ-နန္ဒပစ္စည်း၏၊ အံ-အံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဂုဏဝံ စသည်တည်း။

[ဂုဏဝန္တော-ဂုဏရှိသူတို့သည်။] ဂုဏဝန္တောကို “ဂုဏဝန္တ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍၊ ပေ၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ နန္ဒဿ နန္တသုတ်ဖြင့် ပဌမာယောဝိဘတ်နှင့်တကွ နန္ဒပစ္စည်းကို နန္တ ပြု၊ ဂုဏဝန္တော ပြီး၏။

၇၂။ [ဂုဏဝန္တဿ-ဂုဏရှိသူအား၊ ၏။] ဂုဏဝန္တဿကို “ဂုဏဝန္တ”လိင်တည်၊ သဝိဘတ်သက်၊ နန္ဒဿ သေ ဝါသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်နှင့်တကွ နန္ဒပစ္စည်းကို နန္ဒဿ ပြု၊ ဂုဏဝန္တဿ ပြီး၏။

၇၃။ [ဂုဏဝါ-ဂုဏရှိသူသည်။] ဂုဏဝါကို “ဂုဏဝန္တ” လိင်တည်၊ သိသက်၊ အာ သိမ္မိသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ နန္တကို ၁ ပြု၊ ဝံ ခွင်း၊ ၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။

၇၄။ [ဂုဏဝံ-ဂုဏရှိသောအမျိုးသည်။] ဂုဏဝံကို “ဂုဏဝန္တ”လိင်တည်၊ သိသက်၊ အံ နပုံသကေသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ နန္တကို ၁ ပြု၊ ဝံ ခွင်း၊ ၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။

၇၅။ အဝဏ္ဏာ စ ဂေ။ ။ဂေ-ဂသိကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-
သော၊ နန္ဒဿ-နန္ဒပစ္စည်း၏။ အဝဏ္ဏာ စ-အဝဏ္ဏအပြုတို့သည်
လည်းကောင်း၊ အံ စ-အံအပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏။ ဘော ဂုဏဝ၊ ဘော ဂုဏဝါ၊ ဘော ဂုဏဝံ စသည်
တည်း။

၇၆။ တောတိတာ သသ္မိနာသု။ ။သသ္မိနာသု-သဝိဘတ်၊
သ္မိဝိဘတ်၊ နာဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ နန္ဒဿ-
၏။ တောတိတာ-တော အပြု၊ တိ အပြု၊ တာ အပြုတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဂုဏဝတော၊ ဂုဏဝတိ၊ ဂုဏဝတာ စသည်
တည်း။

၇၅။ အဝဏ္ဏာ စ၌ စသဒ္ဒါက အံ နပုံသကေသုတ်မှ အံကို ဆွဲငင်
သောကြောင့် “အံ စ-အံအပြုသည်လည်းကောင်း”ဟု ထည့်ရသည်။
အနှင့် အာကို အဝဏ္ဏဟု ခေါ်သည်။ [ဘော ဂုဏဝ၊ ဘော ဂုဏဝါ၊
ဘော ဂုဏဝံ-အို ဂုဏရှိသူ။]

ရုပ်တွက်။ ။ဂုဏဝကို “ဂုဏဝန္တိ”လိင်တည်၊ အာလုပ် သိသက်၊
ဂအမည်မှည့်၊ အဝဏ္ဏာ စ ဂေသုတ်ဖြင့် ဂသိနှင့်တကွ နန္ဒပစ္စည်းကို
၊ ပြု၊ ဝိ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဂုဏဝ ပြီး၏။ [ဂုဏဝါ၌ ၊ ပြု၊ ဂုဏဝံ၌
၊ ပြု။]

၇၆။ [ဂုဏဝတော-ဂုဏရှိသူအား၊ ၏။ ဂုဏဝတိ-ဂုဏရှိသူ၌၊
ဂုဏဝတာ-ဂုဏရှိသူဖြင့်။] ဂုဏဝတောကို “ဂုဏဝန္တိ” လိင်တည်၊
သဝိဘတ် သက်၊ တောတိတာ သသ္မိနာသုသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်နှင့်
တကွ နန္ဒကို တော ပြု၊ ဂုဏဝတော ပြီး၏။ [ဂုဏဝတိ၌ သ္မိဝိဘတ်
နှင့်တကွ နန္ဒကို တိ ပြု၊ ဂုဏဝတာ၌ နာဝိဘတ်နှင့်တကွ နန္ဒကို တာ
ပြု။]

၇၇။ နံမှိ တံ ဝါ။ ။နံမှိ-နံဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-
သော၊ န္တုဿ-န္တုပစ္စည်း၏၊ တံ-တံအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
ဟောတိ-၏၊ ဂုဏဝတံ စသည်တည်း။

၇၈။ ဣမဿိဒေ.မံသိသု နပုံသကေ။ ။အံသိသု-အံဝိဘတ်၊
သိဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ နပုံသကေ-နပုံလိင်၌၊ သဝိဘတ္တိဿ-
သော၊ ဣမဿ-ဣမသဒ္ဒါ၏၊ ဣဒံ-ဣဒံအပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ဣဒံ ဟူသည်တည်း။

၇၉။ အမုဿာ.ဒံ။ ။အံသိသု-အံဝိဘတ်၊ သိဝိဘတ်တို့
ကြောင့်၊ နပုံသကေ-၌၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ အမုဿ-အမုသဒ္ဒါ
၏၊ အဒံ-အဒံအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အဒံ ဟူသည်တည်း။

၇၇။ [ဂုဏဝတံ-တို့အား၊ တို့၏။] ဂုဏဝတံကို “ဂုဏဝန္တု”တည်၊
နံ သက်၊ နံမှိ တံ ဝါသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ န္တု ကို တံပြု၊ ပြီး၏။

၇၈။ [ဣဒံ-ဤစိတ်ကို၊ ဤစိတ်သည်။] ဣဒံကို “ဣမ” လိင်တည်၊
ဝိဘတ်သက်၊ ဣမဿိဒေ.မံသိသု နပုံသကေသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်
တကွ ဣမကို ဣဒံပြု၊ ဣဒံ ပြီး၏။ [သိဝိဘတ်ဖြင့်လည်း ရုပ်တွက်
လေ။]

၇၉။ [အဒံ- ထိုစိတ်ကို၊ ထိုစိတ်သည်။] အဒံကို “အမု” လိင်တည်၊
ဝိဘတ်သက်၊ အမုဿာ.ဒံသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမုသဒ္ဒါကို
အဒံပြု၊ အဒံ ပြီး၏။ [သိဝိဘတ်ဖြင့်လည်း ရုပ်တွက်လေ၊ ဣဒံနှင့်အဒံ
ရုပ်တို့၏ နပုံလိင်ဖြစ်ကြောင်း နာမ်ဂိုဏ်း၌ ထင်ရှားပါလိမ့်မည်။]

၈၀။ ကုတ္တိပုမနပုံသကသချီ။ ။ကုတ္တိပုမနပုံသကသချီ-
ကုတ္တိပုမနပုံသကသချီ ဟူသော ဤသုတ်သည်၊ အဓိကာရော-
လိုက်သုတ်တည်း။

၈၁။ ယောသု ခွိန္နံ ဒွေ ခ။ ။ယောသု-ယောဝိဘတ်တို့
ကြောင့်၊ သဝိတ္တိနံ-ဝိဘတ်နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ကုတ္တိပုမ
နပုံသကသချာနံ-ကုတ္တိလိင်၊ ပုံလိင်၊ နပုံလိင်ကိုဟောသည့်
သချာသဒ္ဓါဖြစ်ကုန်သော၊ ခွိန္နံ-ဒွိသဒ္ဓါတို့၏၊ ဒွေ ၈-ဒွေအပြု
သည်လည်း၊ ဟောတိ-၏၊ ဒွေ ၈၌ ၈သဒ္ဓါဖြင့် ယောဝိဘတ်
ကြောင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ ဒုဝေ အပြု၊ နံ ဝိဘတ်ကြောင့် ဒုဝိ
အပြုကို ဆည်း၍ ဒုဝေ၊ ဒုဝိန္နံ ဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။

၈၀။ ဤသုတ်ကား နောက် ၃-သုတ်သို့ လိုက်သော အဓိကာရ
သုတ်တည်း။ လိုက်ပုံမှာ ထိုသုတ်များ၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

၈၁။ [ဒွေ-၂ ယောက်ကုန်သော ယောက်ျားတို့သည်၊ တို့ကို (ပုံလိင်)၊
၂-ယောက်ကုန်သော မိန်းမတို့သည်၊ တို့ကို (ကုတ္တိလိင်)၊ ၂-ပါးကုန်
သော စိတ်တို့သည်၊ တို့ကို (နပုံလိင်)၊ ဒုဝေ-၂ ယောက်တို့သည်၊
တို့ ကို၊ ဒုဝိန္နံ-၂ ယောက်တို့အား၊ တို့၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ဒွေကို “ဒွိ”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ ယောသု
ခွိန္နံ ဒွေ ၈သုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ ဒွိသဒ္ဓါကို ဒွေပြု၊ ဒွေ
ပြီး၏။[ဒုဝေကို “ဒွိ”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ ယောသု ခွိန္နံ ဒွေ
၈သုတ်၌ ၈သဒ္ဓါဖြင့် ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ ဒွိသဒ္ဓါကို ဒုဝေပြု။]

ဒုဝိန္နံကို “ဒွိ”လိင်တည်၊ နံဝိဘတ်သက်၊ ယောသု ခွိန္နံ ဒွေ ၈သုတ်၌
၈သဒ္ဓါဖြင့် နံဝိဘတ်ကြောင့် ဒွိသဒ္ဓါကို ဒုဝိပြု၊ ဥဘာဒိတော နမိန္နံသုတ်
ဖြင့် ဒုဝိနောင် နံဝိဘတ်ကို - နံ ပြု (ဒုဝိ - နံ)၊ ဝ ခွင်း၊ - ကို ချေ၊

၈၂။ တိစတုန္ဒံ တိဿော စတဿော တယော စတ္တာရော
 တိဏိ စတ္တာရိ။ ။ယောသု-ယောဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊
 သဝိဘတ္တိနံ-ဝိဘတ်နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ကုတ္တိပုမနပုံသက
 သချာနံ-ကုတ္တိ လိင်၊ ပုံလိင်၊ နပုံလိင်ကိုဟောသည့် သချာသဒ္ဒါ
 ဖြစ်ကုန်သော၊ တိစတုန္ဒံ-တိ စတုသဒ္ဒါတို့၏၊ တိဿော
 စတဿော တယော စတ္တာရော တိဏိ စတ္တာရိ-တိဿော
 စတဿော၊ တယော စတ္တာရော၊ တိဏိ စတ္တာရိအပြုတို့သည်၊
 ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ တိဿော စတဿော၊ တယော စတ္တာရော၊
 တိဏိ စတ္တာရိ ဟူသည်တည်း။

ကို ၉ သို့ ကပ်၊ ဒုဝိန္ဒ ပြီး၏။ [ဥဘ၊ ဥဘယတို့ကား ဒွိသဒ္ဒါမှ ပြောင်း
 လာသောပုဒ်များ မဟုတ်၊ ပင်ကို ပုဒ်ရင်းဖြစ်ကြောင်း နာမ်ဂိုဏ်း၌
 သိရလတ္တံ့။]

၈၂။ “ကုတ္တိပုမနပုံသကသချာနံ”ဟူသော အစဉ်အတိုင်း
 “တိဿော စတဿောတို့ကား ကုတ္တိလိင်တည်း၊ တိဿော-၃ ယောက်
 သောမိန်းမတို့သည်၊ တို့ကို၊ စတဿော-၄ ယောက်သောမိန်းမ
 တို့သည်၊ တို့ကို၊ တယော စတ္တာရောတို့ကား ပုံလိင်တည်း၊ ၃-ယောက်
 သောယောက်ျားတို့သည်၊ တို့ကို၊ ၄-ယောက်သောယောက်ျားတို့သည်၊
 တို့ကို၊ တိဏိ စတ္တာရိတို့ကား နပုံလိင်တည်း၊ ၃-ပါးသောစိတ်တို့သည်၊
 တို့ကို၊ ၄-ပါးသောစိတ်တို့သည်၊ တို့ကို”ဟု အနက်ပေး၊ စိတ္တသဒ္ဒါက
 နပုံလိင်ဖြစ်၍ နပုံလိင်ကို ပြရာ၌ စိတ်ကိုချည်း အနက်ပေးကြသည်။

ရုပ်တွက်။ ။တိဿောကို “တိ”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊
 တိ စတုန္ဒံ တိဿော စတဿော တယော စတ္တာရော တိဏိ စတ္တာရိ
 သုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ တိသချာသဒ္ဒါကို တိဿောပြု၊

၈၃။ ပဉ္စာဒီနု.မကာရော။ ။ယောသု-ယောဝိဘတ်တို့
ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိနံ-ဝိဘတ်နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ကုတ္တိပုမ
နပုံသက သင်္ချာနံ-ကုတ္တိလိင်၊ ပုံလိင်၊ နပုံလိင်ကိုဟောသည့်
သင်္ချာ သဒ္ဒါဖြစ်ကုန်သော၊ ပဉ္စာဒီနံ-ပဉ္စ အစ၊ အဋ္ဌရသအဆုံး
ရှိသော သဒ္ဒါတို့၏ အဆုံး အသည်၊ အကာရော-အ အပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပဉ္စ၊ ဆ စသည်တည်း။

တိသော ပြီး၏။ [တယော၊ တိဏိတို့ကိုလည်း “တယောပြု၊ တိဏိပြု”
ဟု ဆို၍ တွက်လေ။]

စတသောကို “စတု”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့်
ဝိဘတ်နှင့်တကွ စတုသင်္ချာသဒ္ဒါကို စတသောပြု၊ စတသော ပြီး၏။
[စတ္တာရော၊ စတ္တာရိ တို့ကိုလည်း “စတ္တာရောပြု၊ စတ္တာရိပြု”ဟု ဆို။]

၈၄။ [ပဉ္စ-၅ ခုတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဆ-၆ ခုတို့သည်၊ တို့ကို။] ပဉ္စ
အစ၊ အဋ္ဌာရသ အဆုံးရှိသော သင်္ချာသဒ္ဒါတို့၏ အဆုံး အ သရကို
ဝိဘတ်နှင့် တကွ (အ)ထပ်ပြုသော သုတ်တည်း၊ ထိုသို့ (အ)ထပ်ပြု
သဖြင့် သဗ္ဗာ ယောနိနမာဇသုတ်၏ အာ၊ ဧ အပြုကို တားမြစ်ရခြင်း
အကျိုးရှိသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ပဉ္စကို “ပဉ္စ”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ နှ့်
ခွင်း၊ ပဉ္စာဒီနမကာရောသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ ပဉ္စသဒ္ဒါ၏
အဆုံး ၊ ကို ၊ ထပ်ပြု၊ နှ့် ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ပဉ္စ ပြီး၏။

ဆ-၆ ခုတို့၊ သတ္တ-၇ ခုတို့၊ အဋ္ဌ-၈ ခုတို့၊ နဝ-၉ ခုတို့၊ ဒသ-၁၀
တို့၊ ဧကာဒသ-၁၁ တို့၊ ဒွါဒသ-၁၂ တို့၊ တေရသ-၁၃ တို့၊ စုဒ္ဒသ-၁၄
တို့၊ ပနုရသ-၁၅ တို့၊ သောဠသ-၁၆ တို့၊ သတ္တရသ-၁၇ တို့၊
အဋ္ဌာရသ-၁၈တို့သည်၊ တို့ကို၊ ဤရုပ်များလည်း ပဉ္စအတိုင်း
တွက်လေ။

၈၄။ ရာဇဿ ရညောရာဇိနော သေ။ ။သေ-သဝိဘတ်
ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ ရာဇဿ-ရာဇသဒ္ဓါ၏၊ ရညော
ရာဇိနော-ရညော အပြု၊ ရာဇိနော အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏၊ ရညော၊ ရာဇိနော ဟူသည်တည်း။

၈၅။ ရညံ နံမိ ဝါ။ ။နံမိ-နဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-
သော၊ ရာဇဿ-ရာဇသဒ္ဓါ၏၊ ရညံ-ရညံ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်
အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ရညံ ဟူသည်တည်း။

၈၆။ နာမိ ရညာ ဝါ။ ။နာမိ-နာဝိဘတ်ကြောင့်၊
သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ ရာဇဿ-ရာဇသဒ္ဓါ၏၊ ရညာ-ရညာ အပြု
သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ရညာ ဟူသည်
တည်း။

၈၄။ [ရညော၊ ရာဇိနော - မင်း(ရှင်ဘုရင်)အား၊ ၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ရညောကို “ရာဇ”လိင်တည်၊ သဝိဘတ်သက်၊
ရာဇဿ ရညောရာဇိနော သေသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်နှင့်တကွ ရာဇ
သဒ္ဓါကို ရညော ပြု၊ ရညော ပြီး၏။ [ရာဇိနော၌ “ရာဇ”လိင်တည်၍
သဝိဘတ်နှင့်တကွ ရာဇိနောပြုဟု ဆိုလေ။]

၈၅။ [ရညံ-မင်းတို့အား၊ တို့၏။ ရညံကို “ရာဇ”လိင်တည်၊ နဝိဘတ်
သက်၊ ရညံ နံမိ ဝါသုတ်ဖြင့် နဝိဘတ်နှင့်တကွ ရာဇသဒ္ဓါကို ရညံ
ပြု၊ ရညံ ပြီး၏။

၈၆။ [ရညာ-မင်းဖြင့်။] ရညာကို “ရာဇ”လိင်တည်၊ နာဝိဘတ်
သက်၊ နာမိ ရညာ ဝါသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်နှင့်တကွ ရာဇသဒ္ဓါကို
ရညာ ပြု၊ ရညာ ပြီး၏။

၈၇။ သို့မှီ ရဥညရာဇိနိ။ ။သို့မှီ-သို့ဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ ရာဇဿ-ရာဇသဒ္ဒါ၏၊ ရဥညရာဇိနိ-ရဥည အပြု၊ ရာဇိနိ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ရဥည၊ ရာဇိနိ ဟူသည်တည်း။

၈၈။ တုမ္မာ.မှာကံ တယိ မယိ။ ။သို့မှီ-သို့ဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိနံ-ဝိဘတ်နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ တုမ္မာ.မှာကံ-တုမ္မာ၊ အမှသဒ္ဒါတို့၏၊ တယိ မယိ-တယိ အပြု၊ မယိ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ တယိ၊ မယိ ဟူသည်တည်း။

၈၉။ တွ.မဟံ သိမှီ ခ။ ။သိမှီ-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမ္မာ.မှာကံ-တို့၏၊ တုံအဟံ စ-တုံ အပြု၊ အဟံအပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ တုံ၊ အဟံ

၈၇။ [ရဥည၊ ရာဇိနိ-မင်း၌။] ရဥညကို “ရာဇ”လိင်တည်၊ သို့ဝိဘတ် သက်၊ သို့မှီ ရဥညရာဇိနိသုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်နှင့်တကွ ရာဇသဒ္ဒါကို ရဥည ပြု၊ ရဥည ပြီး၏။ [ရာဇိနိ ပြုလျှင် ရာဇိနိ ပြီး၏။]

၈၈။ [တယိ-သင်၌၊ မယိ-ငါ၌။] တုမ္မာ.မှာကံဟု သိဟိုင်စွာ ရှိသည်၊ တုမ္မ+အမှာကံ ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ တုမ္မသဒ္ဒါသည် မိမိနှင့်အတူနေ ခိုက်ဖြစ်သော သူတစ်ပါးကို ဟော၏၊ “သင်၊ နင်၊ မင်း၊ အရှင်” စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။

ရုပ်တွက်။ ။တယိကို “တုမ္မ”လိင်တည်၊ သို့ဝိဘတ်သက်၊ တုမ္မာ.မှာကံ တယိမယိသုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမ္မသဒ္ဒါကို တယိပြု၊ တယိ ပြီး၏။ [မယိကို “အမှ” တည်၊ သို့ သက်၊ သို့ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မယိ ပြုလေ။]

စသည်တည်း၊ တုံ အဟံ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် တုမှသဒ္ဒါ၏ တုဝံ အပြုကို ဆည်း၍ တုဝံ ဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။

၉၀။ တဝ မမ သေ။ ။သေ-သဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမှာ.မှာကံ-တုမှ၊ အမှသဒ္ဒါတို့၏၊ တဝ မမ-တဝ အပြု၊ မမ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ တဝ၊ မမ ဟူသည် တည်း။

၉၁။ တုယံ မယုဉ္ဇ။ ။သေ-သဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမှာ.မှာကံ-တုမှ၊ အမှသဒ္ဒါတို့၏၊ တုယံ မယုဉ္ဇ-တုယံ အပြု၊ မယံ အပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ တုယံ၊ မယံ ဟူသည်တည်း။

၉၂။ [တုံ၊ တုဝံ-သင်သည်၊ အဟံ-ငါသည်။] တုံကို “တုမှ”လိင် တည်၊ သိဝိဘတ်သက်၊ တွ.မဟံ သိမိ စသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှ သဒ္ဒါကို တုံ ပြု၊ တုံ ပြီး၏။

အဟံကို “အမှ”လိင်တည်၍ သိဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှ သဒ္ဒါကို အဟံ ပြု၊ တုဝံကို “တုမှ”လိင်တည်၊ သိသက်၊ တွ.မဟံ သိမိ စသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် သိဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှ သဒ္ဒါကို တုဝံ ပြု။

၉၃။ [တဝ-သင်အား၊ ၏၊ မမ-ငါအား၊ ၏။] တဝကို “တုမှ”တည်၊ သဝိဘတ်သက်၊ တဝမမ သေသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှ သဒ္ဒါကို တဝပြု၊ ပြီး၏။ [မမကို “အမှ”တည်၊ ဝိဘတ်နှင့်တကွ မမ ပြု။]

၉၄။ [တုယံ-သင်အား၊ ၏၊ မယံ-ငါအား၊ ၏။] တုယံကို “တုမှ” တည်၊ သဝိဘတ် သက်၊ တုယံမယုဉ္ဇသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါကို တုယံ ပြု၊ ပြီး၏။ [မယံကို “အမှ”တည်၍ ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှ ကို မယံ ပြု။]

၉၂။ တံမ.မံမှီ။ ။ အံမှီ-အံဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိနံ-
ကုန်သော၊ တုမှာ.မှာကံ-တုမှ အမှသဒ္ဒါတို့၏၊ တံ မံ-တံ အပြု၊
မံ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-နံ၏၊ တံ, မံ ဟူသည်တည်း။

၉၃။ တဝံ မမဉ္ဇ နဝါ။ ။ အံမှီ-အံ ဝိဘတ်ကြောင့်၊
သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမှာ.မှာကံ-တို့၏၊ တဝံ မမဉ္ဇ-တဝံ
အပြု၊ မမံ အပြုတို့သည်လည်း၊ နဝါ-အချို့အရာ၌၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏၊ တဝံ, မမံ ဟူသည်တည်း။

၉၄။ နာမှီ တယာမယာ။ ။ နာမှီ-နာဝိဘတ်ကြောင့်၊
သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမှာ.မှာကံ-တို့၏၊ တယာ မယာ-
တယာ အပြု၊ မယာ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ တယာ၊
မယာ ဟူသည်တည်း။

၉၂။ [တံ-သင့်ကို၊ မံ-ငါ့ကို။] တံကို “တုမှ”လိင်တည်၊ အံဝိဘတ်
သက်၊ တံမမံမှီသုတ်ဖြင့် အံဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါကို တံ ပြု၊ တံ
ပြီး၏။ [မံ ကို “အမှ”တည်၍ အံဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မံ ပြု။]

၉၃။ [တဝံ-သင့်ကို၊ မမံ-ငါ့ကို။] တဝံကို “တုမှ”လိင်တည်၊ အံ
ဝိဘတ် သက်၊ တဝံ မမဉ္ဇ နဝါသုတ်ဖြင့် အံဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှ
သဒ္ဒါကို တဝံ ပြု၊ တဝံ ပြီး၏။ [မမံကို “အမှ”တည်၍ အံဝိဘတ်နှင့်
တကွ မမံ ပြု။]

၉၄။ [တယာ-သင့်ဖြင့်၊ မယာ-ငါဖြင့်။]

တယာကို “တုမှ” လိင်တည်၊ နာဝိဘတ်သက်၊ နာမှီ တယာ မယာ
သုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါကို တယာ ပြု၊ တယာ ပြီး၏။
[မယာကို “အမှ”တည်၍ နာဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မယာပြု။]

၉၅။ တုမှဿ တုဝံ တွ.မံမိ။ ။အံမိ-အံ ဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-ဝိဘတ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ တုမှဿ-တုမှသဒ္ဒါ ၏၊ တုဝံ တွံ-တုဝံ အပြု၊ တွံ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ တုဝံ, တွံ ဟူသည်တည်း။

၉၆။ ပဒတော ဒုတိယာစတုတ္ထိဆဋ္ဌိသု ဝေါနော။ ။ဒုတိယာ စတုတ္ထိဆဋ္ဌိသု-ဒုတိယာ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ ဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်ကြောင့်၊ ပဒတော-ပုဒ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမှာ.မှာကံ-တုမှ အမှသဒ္ဒါတို့၏၊ ဝေါနော-အစဉ် အတိုင်း ဝေါ အပြု၊ နော အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပဟာယ ဝေါ ဂမိဿာမိ, မာ နော အဇ္ဇ ဝိကန္တိသုံ စသည်တည်း။

၉၅။ [တုဝံ, တွံ-သင့်ကို။] တုဝံကို “တုမှ”လိင်တည်၊ အံဝိဘတ် သက်, တုမှဿ တုဝံတွမမိသုတ်ဖြင့် အံ ဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါကို တုဝံ ပြု, တုဝံ ပြီး၏။ [တွံကို “တုမှ”တည်၍ အံဝိဘတ်နှင့်တကွ တွံ ပြု။]

၉၆။ ဤသုတ်ကား-ဒုတိယာ ယောဝိဘတ်, စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ နံဝိဘတ် တို့ နှောင်းရာ၌ ဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဒါကို ဝေါ, အမှသဒ္ဒါကို နော ပြုသော သုတ်တည်း။

ပဒတောပရအဓိပ္ပာယ်။ ။“ပဒတော, ပရေသံ”ဟု ဆိုသော ကြောင့် ဂါထာစီရာ၌ “နော ဘဝံ ဌာတု သီသကေ”ကဲ့သို့ နော ကို ထိုထိုပါဒ၏ အစမှာ မထားရ၊ “ဘဝံ နော ဌာတု သီသကေ”စသည် ဖြင့် ၁-ပုဒ် ၂-ပုဒ် စသည်တို့၏ နောက်၌သာ ထားရသည်။ စုက္ကိယ စီရာ၌ “ဝေါ ဂါမံ ဂစ္ဆေယျာထ”စသည်ဖြင့် ဝါကျ၏အစမှာ ဝေါ နော ကို မထားရ၊ “ဂါမံ ဝေါ ဂစ္ဆေယျာထ”စသည်ဖြင့် ၁-ပုဒ် ၂-ပုဒ် စသည်တို့၏ နောက်၌သာ ထားရသည်။ ဤပဒတောပရနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ရှိသေးသည်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

၉၇။ တေမေ.ကဝစနေသု စ။ ။ကေဝစနေသု စ-စတုတ္ထိ
ဆဋ္ဌိ ကေဝစရိဘတ်တို့ကြောင့်လည်း၊ ပဒတော-ပုဒ်မှ၊ ပရေသံ-
ကုန်သော၊ သဝိဘတ္ထိနံ-ကုန်သော၊ တုမှ၊ မှာကံ-တို့၏၊
တေမေ-အစဉ်အတိုင်း တေ အပြု၊ မေ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒဒါမိ တေ၊ ဒဒါဟိ မေ စသည်တည်း။

ဓု ယော။ ။ဝေါ-သင်တို့ကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ ဂမိဿာမိ-
သွားတော့အံ့၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ နော-ငါတို့ကို၊ မာ ဝိကန္တိသုံ-မခုတ် မဖြတ်
မသတ်ပါစေကုန်လင့်၊ ဤကား ဒုတိယာယော၏ နောပြုရာ ပုံစံများ
တည်း။

စတုတ္ထိ နံ။ ။ဓမ္မံ ဝေါ ဒေသေဿာမိ (သင်တို့အား တရားဟော
တော်မူမည်) သံဝိဘဇေသ နော ရဇ္ဇေန (ကျွန်ုပ်တို့အား တိုင်းပြည်ကို
ဝေဖန် ပေးပါ) ဤကား စတုတ္ထိနံဝိဘတ်၏ ပုံစံ။

ဆဋ္ဌိ နံ။ ။တုဋ္ဌော.သ္မိ ဝေါ ပကတိယာ (သင်တို့၏ ပင်ကိုအတိုင်း
ဖြင့် အားရတော်မူ၏) သတ္တာ နော အနုပ္ပတ္တော(ကျွန်ုပ်တို့၏ဆရာ
ကြွရောက်တော်မူလာပြီ) ဤကား ဆဋ္ဌိနံဝိဘတ်၏ ပုံစံတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဝေါကို “တုမှ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍၊ ပေ၊ ယော
ဝိဘတ် သက်၊ ပဒတော ဒုတိယာစတုတ္ထိဆဋ္ဌိသု ဝေါနောသုတ်ဖြင့်
ယောဝိဘတ် နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဓါကို ဝေါပြု၊ ဝေါပြီး၏။ [နောကို
“အမှ”တည်၊ ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဓါကို နောပြု၊ စတုတ္ထိ
ဆဋ္ဌိနံဝိဘတ်သက်၍လည်း ဤနည်းအတိုင်း တွက်။]

၉၈။ ဤသုတ်၌ ကေဝစနေသုဟုဆိုသောကြောင့် ရှေ့ ပဒတော
ဒုတိယာ စသောသုတ်က ဗဟုဝစ်နှောင်းရာ စီရင်ကြောင်း သိနိုင်
သည်၊ ရှေ့သုတ်မှ ဒုတိယာ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ ၃-မျိုးလုံး လိုက်လာသင့်သော်
လည်း နောက်လာမည့် “န အံမှီ”သုတ်က ဒုတိယာ အံဝိဘတ်၏

၉၈။ န အံမိ။ ။အံမိ-အံဝိဘတ်ကြောင့်၊ ပဒတော-ပုဒ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမှာ၊ မှာကံ-တို့၏၊ တေမေ-တေ အပြု၊ မေ အပြုတို့သည်၊ န-မဖြစ်ကုန်၊ ပဿေယျ တံ၊ သော မံ အဗြဝိ စသည်တည်း။

တေ မေအပြုကို တားမြစ်လတ္တံ့ဖြစ်၍ ဒုတိယာ မလိုက်ဘဲ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိသာ လိုက်သည်။

တေ-သင့်အား၊ ဒဒါမိ-ပေး၏၊ မေ-ကျွန်ုပ်အား၊ ဒဒါဟိ-ပေးတော်မူပါ၊ ဤကား စတုတ္ထိ သ၏ ပုံစံ၊ ဣဒံ တေ ရဌံ (ဤနိုင်ငံကား အရှင်၏ တိုင်းနိုင်ငံပါ) အယံ မေ ပုတ္တော (ဤသူကား ငါ၏ သား၊) ဤကား ဆဋ္ဌိသ၏ ပုံစံ။

ရုပ်ဗွက်။ ။တေကို “တုမှ”လိင်တည်၊ အားဟူ၍၊ ပေ၊ သဝိဘတ်သက်၊ တေမေကဝစနေသု စသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဓါကို တေ ပြု၊ ပြီး၏။ [မေကို “အမှ”တည်၊ မေ ပြု၊ ဆဋ္ဌိ သ ဖြင့်လည်း နည်းတူ။]

၉၈။ [တံ-သင့်ကို၊ ပဿေယျ-မြင်ပါစေလော၊ သော-ထိုသူသည်၊ မံ-ငါ့ကို၊ အဗြဝိ-ပြောဆိုပြီ။] တေမေကဝစနေသု စသုတ်၌ ဧကဝစနေသုဟု သာမညဆိုထားသဖြင့် “ပဒတော ဒုတိယာစတုတ္ထိဆဋ္ဌိသု ဝေါနော” သုတ်၌ ပါသမျှဝိဘတ် ၃-မျိုးလုံး လိုက်လာမည် စိုး၍ ဤသုတ်က ဒုတိယာ ဧကဝုဇ် အံ ဝိဘတ်ကို ချန်လှပ်ဖို့ရန် တားမြစ်ရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် “ပဿေယျ တေ၊ သော မေ”ဟု ဒုတိယာ ဧကဝုဇ်ဖြင့် တေ မေ အပြု မရှိနိုင်၊ “ပဿေယျ တံ၊ သော မံ”၌ တံ မံ တို့ကို “တံမ.မံမိ”သုတ်ဖြင့် ရုပ်တွက်လေ။

၉၉။ ဝါ တတိယေ စ။ ။တတိယေ စ-တတိယာ ဧကဝုဉ်
ဝိဘတ်ကြောင့်လည်း၊ ပဒတော-ပုဒ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်
သော၊ သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမ္မာ.မှာကံ-တို့၏၊ တေမေ-
တေ အပြု၊ မေ အပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏၊ ကတံ တေ၊ ကတံ မေ စသည်တည်း။

၁၀၀။ ဗဟုဝစနေသု ဝေါနော။ ။ဗဟုဝစနေသု-တတိယာ
ဗဟုဝုဉ်ဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ပဒတော-ပုဒ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်
ကုန်သော၊ သဝိဘတ္တိနံ-ကုန်သော၊ တုမ္မာ.မှာကံ-တို့၏၊
ဝေါနော- ဝေါ အပြု၊ နော အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊
ကတံ ဝေါ၊ ကတံ နော စသည်တည်း၊ ဗဟုဝစနေသုဟု ဗဟုဝုဉ်
သဝိဘတ် ဖြင့် ဆိုခြင်းကြောင့် ပဌမာဗဟုဝုဉ် ယောနှောင်းရာ၌
ဝေါ နော ပြု၍ ဂါမံ ဝေါ ဂစ္ဆေယျာထ၊ ဂါမံ နော ဂစ္ဆေယျာမ
ဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။

၉၉။ တေ-သင်သည်၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီ၊ မေ-ငါသည်၊ ကတံ-ပြုအပ်
ပြီ၊ ဤပုံစံ၌ “တေ-သင်သည်”ဟု အနက်ဆိုသော်လည်း ပဌမာ မဟုတ်၊
အဝုတ္တကတ္တာအနက်၌ သက်ရသော တတိယာဝိဘတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။တေကို “တုမ္မာ”လိင်တည်၊ သည်ဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် အဝုတ္တကတ္တာအနက်၌ တတိယာဧက
ဝုဉ် နာဝိဘတ်သက်၊ ဝါ တတိယေ စသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်နှင့်တကွ
တုမ္မာသဒ္ဒါကို တေပြု၊ တေ ပြီး၏။ [မေ ကို “အမ္မ”တည်၍ ရုပ်တွက်
လေ။]

၁၀၀။ ဤသုတ်က ဗဟုဝစနေသုဟု ဆိုသောကြောင့် “ဝါ တတိ
ယေ စ”သုတ်၌ တတိယာဧကဝုဉ်ဟု ဆိုခဲ့ရပေသည်။ [ဝေါ-သင်တို့
သည်၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီ၊ နော-ငါတို့သည်၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီ၊ ဝေါ-သင်တို့

၁၀၁။ ပုမန္တဿာ.သိမ္ဗိ။ ။ သိမ္ဗိ-သိ ဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ ပုမန္တဿ-ပုမ၏အဆုံး အ၏၊ အာ-အာ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပုမာ ဟူသည်တည်း၊ အန္တသဒ္ဓါပိ ဖြင့် မဃဝါ၊ ယုဝါ၊ အဒ္ဓါ ဟုလည်း ဖြစ်၏။

သည်၊ ဂါမံ-ရွာသို့၊ ဂစ္ဆေယျာယ-သွားကြကုန်လော၊ နော-ငါတို့သည်၊ ဂါမံ-ရွာသို့၊ ဂစ္ဆေယျာမ-သွားကုန်အံ့။]

ရုပ်တွက်။ ။ဝေါကို “တုမှ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ အနက်ပေး သောကြောင့် ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် အဝုတ္တကတ္တားအနက်၌ တတိယာ ဗဟုဝုဇ် ဟိဝိဘတ်သက်၊ ဗဟုဝစနေသု ဝေါနောသုတ်ဖြင့် ဟိဝိဘတ် နှင့်တကွ တုမှ သဒ္ဓါကို ဝေါ ပြု၊ ဝေါ ပြီး၏။ [နောကို “အမှ”တည်၍ တွက်။]

●ဗဟုဝစနေသု၏အဓိပ္ပာယ်။ ။ထုံးစံအတိုင်းဆိုလျှင် အနက်တစ်ခု ကို ဧကဝုဇ်ဖြင့် ဆို၍ အနက်များကိုမှ ဗဟုဝုဇ်ဖြင့် ဆိုရသည်။ ဝါ တတိယေ စသုတ်၌ တတိယာဧကဝုဇ်ဝိဘတ်က “နာ”တစ်လုံးတည်း ရှိသည့်အတွက် “တတိယေ”ဟု ဧကဝုဇ် သ္ဘိဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုထားခြင်း သည် ထုံးစံကျပေ၏။ ဤသုတ်၌ တတိယာဗဟုဝုဇ်ဝိဘတ်သည် “ဟိ” တစ်လုံးတည်း ဖြစ်ပါလျက် “ဗဟုဝစနေသု”ဟု ဗဟုဝုဇ်သုဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုထားခြင်းသည် ထုံးစံမကျချေ။ ထို့ကြောင့် ဟိဝိဘတ်အပြင် ကျမ်းဆရာ၏ ရည်ရွယ်ချက် အနက်တစ်ခု ရှိသေး၏။ ထိုအနက်ကား ပဌမာဗဟုဝုဇ် ယောဝိဘတ်ပင်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဝေါကို “တုမှ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊ ဗဟုဝုဇ် ယောဝိဘတ်သက်၊ ဗဟုဝစနေသု ဝေါနောသုတ်၌ ဗဟုဝုဇ် သုဝိဘတ် ကို ဆိုခြင်းကြောင့် ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှသဒ္ဓါကို ဝေါပြု၊ ဝေါပြီး၏။ [နောကို “အမှ” တည်၍ ရုပ်တွက်လေ။]

၁၀၂။ [ပုမာ-ယောက်ျား-အထီး-အဖိုသည်၊ မဃဝါ-သိကြားသည်၊ ယုဝါ-လူပျိုသည်၊ အဒ္ဓါ-ကာလသည်။] ပုမာ ကို “ပုမ” လိင်တည်၊

၁၀၂။ အ.မာလပနေက.၁၈နေ။ ။အာလပနေကဝစနေ-
အာလုပ် ဧကဝုဏ် ဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊
ပုမန္တဿ- ပုမ၏ အဆုံး အ ၏၊ အံ-အံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ဟေ ပုမံ ဟူသည်တည်း။

၁၀၃။ သမာသေ ၈ ဝိဘာသာ။ ။အာလပနေကဝစနေ-
အာလုပ် ဧကဝုဏ်ဝိဘတ်ကြောင့်၊ သမာသေ ၈-သမာသ်အရာ၌
လည်း၊ သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ ပုမန္တဿ-ပုမ၏ အဆုံး အ ၏၊

သိဝိဘတ်သက်၊ မ် ခွင်း၊ ပုမန္တဿာ.သိမ္ဗိသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်နှင့်တကွ
ပုမ ၏အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြု၊ ပုမာ ပြီး၏။

အန္တသဒ္ဓါပိ။ ။“ပုမဿ-ပုမ၏အဆုံး အ သည်”ဟု အန္တ မပါဘဲ
“အဆုံး”ဟူသော အနက်ကို ဆိုနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ထို အန္တသဒ္ဓါပိဖြင့်
မဃဝ၊ ယုဝ၊ အဒ္ဓတိ၏ အဆုံး အ ကို အာ ပြုလေ။

မဃဝါ ကို “မဃဝ”လိင်တည်၊ သိဝိဘတ်သက်၊ ပုမန္တဿာ.သိမ္ဗိ
သုတ်၌ အန္တသဒ္ဓါပိဖြင့် သိဝိဘတ်နှင့်တကွ မဃဝသဒ္ဓါ၏အဆုံး ၊
ကို ၁ ပြု၊ မဃဝါ ပြီး၏။ [ယုဝါကိုလည်း “ယုဝ”တည်၊ အဒ္ဓါကိုလည်း
“အဒ္ဓ” တည်၍ တွက်လေ။]

၁၀၂။ [ဟေ ပုမံ-အို ယောက်ျား။] ပုမံကို “ပုမ”လိင်တည်၊ အိုဟူ၍
၊ပေ၊ ဧကဝုဏ် သိဝိဘတ်သက်၊ မ်ခွင်း၊ အမာလပနေကဝစနေ သုတ်
ဖြင့် အာလုပ်သိနှင့်တကွ ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြု၊ မ်ကို ၁သို့ကပ်၊
ပုမံ ပြီး၏။

၁၀၃။ [ဟေ ဣတ္ထိပုမံ၊ ဟေ ဣတ္ထိပုမ၊ ဟေ ဣတ္ထိပုမာ-အို မိန်းမ
ယောက်ျား။] ဤသုတ်ကား သမာသ်အရာဝယ် အာလုပ်ဧကဝုဏ်
သိဝိဘတ်နှင့်တကွ ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြုသောသုတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့်

ဝိဘာသာ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အံ-အံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
ဟေ ကုတ္တိပုမံ၊ ဟေ ကုတ္တိပုမ၊ ဟေ ကုတ္တိပုမာ စသည်တည်း။

၁၀၄။ ယောသ္မော.နော။ ။ ယောသု-တို့ကြောင့်၊ သဝိဘတ္တိ
ဿ-သော၊ ပုမန္တဿ-ပုမ၏ အဆုံး အ ၏။ အာနော-အာနော
အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏။ ပုမာနော ဟူသည်တည်း။

၁၀၅။ အာနေ သ္မိမ္မိ ဝါ။ ။ သ္မိမ္မိ-သ္မိ ဝိဘတ်ကြောင့်၊
သဝိဘတ္တိဿ-သော၊ ပုမန္တဿ-၏။ အာနေ-အာနေ အပြု
သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပုမာနေ ဟူသည်
တည်း။

“ကုတ္တိပုမံ”ဟု ၊ ပြုရာရပ်ကို ပြထားသည်။ သို့သော် ဝါသဒ္ဓါနှင့်
အနက်တူ ဝိဘာသာ သဒ္ဓါကို ဆိုထားသဖြင့် အံ အပြု မမြဲကြောင်း
သိရ၏။ ထို့ကြောင့် “ဘော ပုရိသ၊ ဘော ပုရိသာ”ကဲ့သို့ ဟေ ကုတ္တိပုမ၊
ဟေ ကုတ္တိပုမာ”လည်း ရှိနိုင်ပြန်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ကုတ္တိပုမံကို “ကုတ္တိပုမ”လိင်တည်၊ အိုဟူ၍၊ ပေ၊ သိ
ဝိဘတ်သက်၊ သမာသေ စ ဝိဘာသာသုတ်ဖြင့် အာလုပ် သိနှင့်တကွ
ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ ကုတ္တိပုမံ ပြီး၏။

၁၀၄။ [ပုမာနော-ယောက်ျားတို့သည်၊ တို့ကို။] ပုမာနောကို “ပုမ”
လိင် တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်၊ မိခွင်း၊ ယောသ္မော.နောသုတ်ဖြင့်
ယောဝိဘတ် နှင့်တကွ ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၁နော ပြု၊ မိကို ၁ သို့ကပ်၊
ပုမာနော ပြီး၏။

၁၀၅။ [ပုမာနေ-ယောက်ျား၌။] ပုမာနေကို “ပုမ”လိင်တည်၊ သ္မိ
ဝိဘတ် သက်၊ မိခွင်း၊ အာနေ သ္မိမ္မိ ဝါသုတ်ဖြင့် သ္မိဝိဘတ်နှင့်တကွ
ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၁နေ ပြု၊ မိကို ၁ သို့ကပ်၊ ပုမာနေ ပြီး၏။

၁၀၆။ ဟိဝိဘတ္တိမိ ၁။ ။ဟိဝိဘတ္တိမိ ၈-ဟိဝိဘတ်ကြောင့် လည်း၊ ပုမန္တဿ-ပုမ၏အဆုံး အ ၏၊ အာနေ-အာနေ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ပုမာနေဟိ စသည်တည်း၊ စသဒ္ဓါ ဖြင့် ဝိဘတ်အားလုံးကြောင့် မဃဝ, ယုဝ စသည်တို့၏ အဆုံး အ ကို ဝိကပ် အာနပြု၍ မဃဝါနော, ယုဝါနော စသည် ဖြစ်၏။

၁၀၇။ သုသ္မိ.မာ ဝါ။ ။သုသ္မိ-သုဝိဘတ်ကြောင့်၊ ပုမန္တဿ- ပုမ၏အဆုံး အ ၏၊ အာ-အာ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-၏၊ ပုမာသု ဟူသည်တည်း။

၁၀၆။ [“ပုမာနေဟိ-ယောက်ျားတို့ဖြင့်, တို့မှ၊ မဃဝါနော-သိကြား သည်၊ ယုဝါနော-လူပျိုသည်။] “ဟိမိ ၈”ဟူသာ မဆိုဘဲ, ဟိဝိဘတ္တိမိ ၈ ဟု ဆိုခြင်း၏အကျိုးကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

ရုပ်တွက်။ ။ပုမာနေဟိကို “ပုမ”လိင်တည်၊ ဟိဝိဘတ်သက်, မ်ခွင်း, ဟိဝိဘတ္တိမိ စသုတ်ဖြင့် ဟိဝိဘတ်ကြောင့် ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၁နေ ပြု, မ် ကို ၁ သို့ကပ်, ပုမာနေဟိ ပြီး၏။

မဃဝါနောကို “မဃဝ”လိင်တည်၊ သိဝိဘတ်သက်, ဝ်ခွင်း, ဟိဝိဘတ္တိမိ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် သိဝိဘတ်ကြောင့် မဃဝ၏အဆုံး ၊ ကို ၁နေ ပြု, ဝ်ကို ၁ သို့ ကပ် (မဃဝါနသိ), သော ဟူသောသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို -ဝါ ပြု, န်ခွင်း, သရလောပေါသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ချေ, န်ကို -ဝါ သို့ ကပ်, မဃဝါနော ပြီး၏။ [ယုဝါနောကိုလည်း “ယုဝ”တည်၍ ရုပ်တွက်၊ ကစွည်းပုတ္တိ၌ကား စသဒ္ဓါအတွက် အခြားအစီအရင်များ လည်း ရှိသေး၏၊ ဤ၌ ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်း ဆိုထားသည်။]

၁၀၇။ [ပုမာသု-တို့၌။] ပုမာသုကို “ပုမ” တည်၊ သု သက်, မ်ခွင်း, သုသ္မိ.မာ ဝါသုတ်ဖြင့် သုဝိဘတ်ကြောင့် ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြု, မ် ကို ၁ သို့ကပ်, ပြီး၏။

၁၀၈။ ဥ နာမိ စ။ ။နာမိ စ-နာ ဝိဘတ်ကြောင့်လည်း၊
ပုမန္တဿ-ပုမ၏အဆုံး အ ၏။ ဥ စ-ဥ အပြုသည်လည်းကောင်း၊
အာ စ-အာ အပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-၏။ ပုမုနာ၊
ပုမာနာ ဟူသည်တည်း။

၁၀၉။ [ပုမုနာ၊ ပုမာနာ-ယောက်ျားဖြင့်။] ဤသုတ်၌ စ သဒ္ဒါ
သည် သုသ္မိမာ ဝါသုတ်မှ အာ ကို ဆွဲငင်၏ဟု ကစွည်းဝတ္ထိဆို၏။
“ပုမ၊ ကမ္မ၊ ထာမ၊ အဒ္ဓတို့၏ အဆုံး အ ကို သ သွာနှောင်းရာ၌ ဥ
ပြုဖို့ရန် ဆည်းယူသည်ဟု ရူပသိဒ္ဓိ စာကိုယ်ဋီကာ ဆို၏။

[ဆောင်] ဥ နာမိလာ၊ စသဒ္ဓါကာ၊ အာကိုငင်မှု၊ ကစွည်းပြုလည်း၊
ပုမ ကမ္မ၊ ကာမဒ္ဓတို့ သနှင့် သွာ၊ နှောင်းလေရာဝယ်၊
လျော်စွာ နှိုင်းဆ၊ ဥ ပြုရ၊ ရူပသိဒ္ဓိဆို။

ရုပ်တွက်။ ။ပုမုနာကို “ပုမ” လိင်တည်း၊ နာဝိဘတ် သက်၊ မ်
ခွင်း၊ ဥ နာမိ စသုတ်ဖြင့် ပုမ၏ အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ မ် ကို ၊ သို့ကပ်၊
ပုမုနာ ပြီး၏။ (ပုမာနာ၌ ၁ ပြုရုံသာ ထူးသည်။)

ပုမုနောကို “ပုမ”လိင်တည်း၊ သဝိဘတ်သက်၊ မ်ခွင်း၊ ဥ နာမိ စ
၌ စသဒ္ဓါဖြင့် သဝိဘတ်ကြောင့် ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ ဣဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ
ဈလာသုတ် ဖြင့် ၊ ကို လ အမည်မှည့်၊ ဈလတော သဿနော
ဝါသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို နော ပြု၊ မ် ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ပုမုနော ပြီး၏။

ကမ္မုနော (အမှုအား၊ ၏)، ထာမုနော (အစွမ်းအား၊ ၏)، အဒ္ဓုနော
(ကာလအား၊ ၏)တို့ကို ကမ္မ၊ ထာမ၊ အဒ္ဓ တည်၍ ဤနည်းအတိုင်း
ရုပ်တွက်၊ ပုမုနာ၊ ကမ္မုနာ၊ ထာမုနာ၊ အဒ္ဓုနာ တို့ကား သွာဝိဘတ်
သက်၍ စတုတ္ထပိုင်း ဈလတော စ သုတ်ကျလျှင် အလိုလို ပြီးလတ္တံ့။

၁၀၉။ အကမ္မန္တဿ စ။ ။နာမိ-နာဝိဘတ်ကြောင့်၊
ကမ္မန္တဿ စ-ကမ္မသဒ္ဓါ အဆုံး အ ဇာလည်း၊ အ စ-အ
အပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဥ စ-ဥ အပြုသည်လည်းကောင်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကမ္မနာ၊ ကမ္မနာ ဟူသည်တည်း။

ဣတိ နာမကပ္ပေ ဒုတိယော ကဏ္ဍော။ ။နာမကပ္ပေ-၌၊
ဒုတိယော-သော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊ ဣတိ-ပြီ။

၁၀၉။ [ကမ္မနာ၊ ကမ္မနာ-အမှုဖြင့်။] ကမ္မန္တဿ စ၌ အန္တသဒ္ဓါပိဖြင့်
နာဝိဘတ်ကြောင့် ထာမ၊ အဒ္ဓသဒ္ဓါတို့၏ အဆုံး ၊ ကို [ပြုဟု ရူပသိဒ္ဓိ
ဆို၏။ စသဒ္ဓါဖြင့် နာဝိဘတ်၊ သုဝိဘတ်ကြောင့် မဃဝ၊ ယုဝသဒ္ဓါတို့၏
အဆုံး ၊ ကိုလည်း အာပြုဖို့ရန် ဆည်းယူပြန်သည်ဟု ကစွည်းဝတ္တိနှင့်
ရူပသိဒ္ဓိတို့မှာ ဆို၏။ ထို့ကြောင့် ထာမနာ (အစွမ်းဖြင့်)၊ အဒ္ဓနာ
(ကာလဖြင့်)ဟူသော ရုပ်၊ မဃဝါနာ (သိကြားဖြင့်)၊ မဃဝါသု (တို့၌)၊
ယုဝါနာ (လူပျိုဖြင့်)၊ ယုဝါသု (တို့၌)ဟူသော ရုပ်များရှိနိုင်သည်။

[ဆောင်] ၁။ အကမ္မန္တ သုတ်အန္တဖြင့်၊ ထာမ အဒ္ဓ၊ အဆုံး(အ)ကို၊
ဥပြု ဆို၊ ရူအလို နာကြောင့်သာ။

၂။ စအတွက်မှာ၊ သုနှင့်နာကြောင့်၊ မဃဝါ ယုဝ၊
အဆုံး အ လည်း၊ အပြုဆည်း၊ ကစွည်း ရှုတို့လာ။

ရုပ်တွက်။ ။ကမ္မနာကို “ကမ္မ”လိင်တည်၊ နာဝိဘတ်သက်၊ မိ
ခွင်း၊ အကမ္မန္တဿ စသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကြောင့် ကမ္မ၏ အဆုံး ၊
ကို [ပြု၊ မှီကို [သို့ ကပ်၊ ကမ္မနာ ပြီး၏။

ကမ္မနာကို “ကမ္မ”လိင်တည်၊ နာဝိဘတ်သက်၊ မိ ခွင်း၊ ဤသုတ်ဖြင့်
ကမ္မ၏အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ မှီကို ၊ သို့ကပ်၊ ကမ္မနာ ပြီး၏။ [အ ကို
(အ)ထပ် မပြုလျှင် [ပြု၍ ကမ္မနာ၊ နာကို နေပြု၍ ကမ္မေန ဟုချည်း
ဖြစ်သွားရာ၏။ အ ကို (အ) ထပ်ပြုလိုက်သည့်အခါ ထိုအစီအရင်များ

မလာတော့ဘဲ “ကမ္မနာ” ဟုလည်း နေနိုင်ခွင့် ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် အ ကို (အ) ထပ်ပြုရသည်။]

ထာမုနာကို “ထာမ” လိင်တည်း၊ နာဝိဘတ်သက်၊ မ်ခွင်း၊ အကမ္မန္တ သူ စသုတ်၌ အန္တသဒ္ဒါဖြင့် နာဝိဘတ်ကြောင့် ထာမ၏အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ မ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ထာမုနာ ပြီး၏။ [အဒ္ဓါနာကို “အဒ္ဓ” တည်၍ ရုပ်တွက်၊ မဃဝါနာ၊ မဃဝါသု၊ ယုဝါနာ၊ ယုဝါသု တို့၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ၊ ကို ၁ ပြု။]

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်း

- (က) အမှဿ မမံ သဝိဘတ္တိဿ သေသုတ်မှ သဝိဘတ္တိသဒ္ဓါ သည် ဘယ်သုတ်တိုင်အောင် လိုက်သနည်း။
- (ခ) ပဇ္ဇာဒီနမကာရောသုတ်ဖြင့် အ ကို အ ထပ်ပြုခြင်းသည် ဘာအကျိုးရှိသနည်း။
- (ဂ) ပဒတော ဒုတိယာစတုတ္ထိဆဋ္ဌိသု ဝေါနော စသော သုတ် များအရ ဝေါ နော တေ မေ တို့၏ ပဒတောပရ ဖြစ်ဟန်ကို ပုံစံနှင့်တကွ ပြပါ။
- (ဃ) ဗဟုဝစနေသု ဝေါနောသုတ်၌ တတိယာဗဟုဝစံသည် “ဟိ” တစ်လုံးတည်းဖြစ်လျက် ဘယ်ဝိဘတ်ကို ယူလိုသေး၍ ဗဟုဝစနေသု-ဟု ဗဟုဝစံ “သု” သဒ္ဓါကို ဆိုပါသနည်း။
- (င) ဥနာမိ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါ၏ အကျိုးကို ပြယုဂ်နှင့်တကွ ပြပါ။
- (စ) အကမ္မန္တဿ စသုတ်၌ န္တသဒ္ဓါ စသဒ္ဓါတို့၏ အကျိုးကို ပြပါ။

နာမ်ဒုတိယခန်းပြီး၏။

၁၁၀။ တုမှာ.မေဟိ န.မာကံ။ ။တုမှာ.မေဟိ-တုမှ အမှသဒ္ဒါ
တို့မှ၊ ပရ-နောက်ဖြစ်သော၊ နံ-နံဝိဘတ်သည်၊ အာကံ-အာကံ
အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ တုမှာကံ၊ အမှာကံ ဟူသည်တည်း။

၁၁၁။ ဝါယော.ပုဌမော။ ။တုမှာ.မေဟိ-တို့မှ၊ ပရော-
နောက်ဖြစ်သော၊ အပုဌမော-ပဌမာ မဟုတ်သော၊ ယော-ယော
ဝိဘတ်သည်၊ အာကံ-အာကံ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
ဟောတိ-၏။ တုမှာကံ၊ အမှာကံ ဟူသည်တည်း။

၁၁၀။ [တုမှာကံ-သင်တို့အား,တို့၏၊ အမှာကံ-ငါတို့အား,တို့၏။]

ရုပ်တွက်။ ။တုမှာကံကို “တုမှ”လိင်တည်၊ နံသက်၊ တုမှာ.မေဟိ
န.မာကံသုတ်ဖြင့် နံဝိဘတ်ကို ၂ကံ ပြု၊ မှ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။
[အမှာကံကို အမှ တည်။] ရူပသိဒ္ဓိ၌ သသံသုတ်မှ အံ ကို နောက်ပြန်
လိုက်စေ၍ “တုမှာ.မေဟိ န.မာကံ”သုတ်ဖြင့် နံဝိဘတ်ကို ၂ ပြုပြီးလျှင်
“တုမှ-သင်တို့ အား, တို့၏၊ အမှ-ငါတို့အား, တို့၏”ဟုလည်း ရုပ်စီရင်
၏။

၁၁၁။ ယော.ပုဌမောကို “ယော+အပုဌမော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ပဌမာ
မဟုတ်သော ယောဝိဘတ်ဟူသည် ဒုတိယာယောပင်တည်း။ ထို့
ကြောင့် “တုမှာကံ-သင်တို့ကို၊ အမှာကံ-ငါတို့ကို”ဟု အနက်ဆို၊
ဤသုတ်၌ ဝါ သဒ္ဓါက ဝိကပ်ဟု ဆိုသောကြောင့် အာကံ မပြုတဲ့အခါ
သဗ္ဗယောနိန မာဇသုတ်ဖြင့် ဧ ပြု၍ တုမှေ အမှေဟုလည်း ရုပ်ရှိ၏။

ရုပ်တွက်။ ။တုမှာကံကို “တုမှ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍ ၊ဝေ၊
ယော ဝိဘတ်သက်၊ ဝါ ယော.ပုဌမောသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို
၂ကံ ပြု၊ မှ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ တုမှာကံ ပြီး၏။ [အမှာကံကိုလည်း
ရုပ်တွက်။]

၁၁၂။ သသံ။ ။တုမှာ.မေဟိ-တုမှ အမှသဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရဿ-
နောက်ဖြစ်သော၊ သဿ-သဝိဘတ်၏၊ အံ-အံ အပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တုမှ, အမှ ဟူသည်တည်း။

၁၁၃။ သဗ္ဗနာမ.ကာရတေ ပဌမော။ ။သဗ္ဗနာမ.
ကာရတော-သဗ္ဗနာမ် အကာရန္တမှ၊ ပရော-နောက်ဖြစ်သော၊
ပဌမော-ပဌမာ ယောဝိဘတ်သည်၊ ဧ-ဧ အပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗေ စသည်တည်း။

၁၁၄။ ဒန္တဌာ ဝါ။ ။ဒန္တဌာ-ဒွန်သမာသ်၌ တည်သော၊
သဗ္ဗနာမကာရတော-သဗ္ဗနာမ် အကာရန္တမှ၊ ပရော-သော၊
ပဌမော-သည်၊ ဧ-ဧ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ကတရကတမေ, ကတရကတမာဝါ စသည်တည်း။

၁၁၂။ [တုမှ-သင်အား, ၏၊ အမှ-ငါအား, ၏။]

တုမှကို “တုမှ”လိင်တည်၊ သဝိဘတ်သက်, သသံသုတ်ဖြင့် တုမှ
သဒ္ဒါမှ နောက်ဖြစ်သော သဝိဘတ်ကို ၊ ပြု, မှ ခွင်း, ချေ, ကပ်, တုမှ
ပြီး၏။ [အမှကိုလည်း “အမှ” တည်၍ ရပ်တွက်။]

၁၁၃။ [ကာရတေကို “ကာရတော+ဧ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သဗ္ဗေ-အလုံး
စုံတို့သည်။] သဗ္ဗေကို “သဗ္ဗ”လိင်တည်၊ ယောဝိဘတ်သက်, သဗ္ဗနာမ.
ကာရတေ ပဌမောသုတ်ဖြင့် ပဌမာယောဝိဘတ်ကို - ပြု, ဗ္ဗ ခွင်း,
ချေ, ဗ္ဗ ကို - သို့ကပ်, ပြီး၏။ [ယေ စသော သဗ္ဗနာမ်များကို
လည်းတွက်။]

၁၁၄။ [ကတရ ကတမေ-ဘယ်ဟာ, ဘယ်ဟာတို့နည်း။] ပုဒ် ၂-
ခု ဖြစ်စေ, ၃-ခု ဖြစ်စေ တွဲနေသည်ကို သမာသ်အရာ၌ ဒွန်သမာသ်ဟု
ခေါ်၏။ ကတရနှင့် ကတမတို့ကဲ့သို့ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်များကို ဒွန်တွဲရာ
၌ ပဌမာယောဝိဘတ်ကို ရံခါ ဧ ပြု၍ “ကတရကတမေ”ဟုလည်း

၁၁၅။ နာညံ သဗ္ဗနာမိကံ။ ။ဒန္တဌေ-ဒွန်၌တည်သော၊
သဗ္ဗနာမေ-သဗ္ဗနာမိ၌၊ အညံ-ပဌမာယောဝိဘတ်ကို ဧ ပြုခြင်းမှ
တစ်ပါးသော၊ သဗ္ဗနာမိကံ-သဗ္ဗနာမိ၌ဖြစ်သော သံသာနံ
စသော အစီအရင်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ ပုဗ္ဗာ.ပရာနံ
စသည်တည်း။

၁၁၆။ ဗဟုဗ္ဗိဟိမိ ခ။ ။ဗဟုဗ္ဗိဟိမိစ-ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်၌
လည်း၊ သဗ္ဗနာမိကံ-သဗ္ဗနာမိ၌ဖြစ်သော အစီအရင်ဟူသမျှ
သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ ပိယပုဗ္ဗာ, ပိယပုဗ္ဗာယ, ပိယပုဗ္ဗာယံ
စသည်တည်း။

ကောင်း၊ ရံခါ ဧ မပြုဘဲ သဗ္ဗယောနိနမာဧသုတ်ဖြင့်၊ ပြု၍ “ကတရ
ကတမာ”ဟု လည်းကောင်း ရှိရသည်။

ကတရကတမေကို “ကတရကတမ”လိင်တည်၊ တို့သည်ဟူ၍၊ ပေ၊
ပဌမာဗဟုဝုစ် ယောဝိဘတ်သက်၊ ဒန္တဌာ ဝါသုတ်ဖြင့် ပဌမာယော
ဝိဘတ် ကို - ပြု, မိ ခွင်း, ချေ, ကပ်, ကတရကတမေ ပြီး၏။

၁၁၅။ [ပုဗ္ဗာ.ပရာနံ-အရှေ့ အနောက်အရပ်တို့အား, တို့၏။]
သဗ္ဗနာမာနံ နံမိ စသုတ်က နံဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ သဗ္ဗနာမိတို့၏အဆုံး
(အ)သရကို ဧ ပြု၏၊ သဗ္ဗတော နံ သံသာနံသုတ်က နံဝိဘတ်ကို သံ
ပြု, သာနံ ပြု၏၊ ထိုသုတ်များ အဆိုအတိုင်း ရုပ်နေလျှင် “ပုဗ္ဗာ.
ပရေသံ, ပုဗ္ဗာ.ပရေသာနံ”ဟု နေရလိမ့်မည်၊ သို့သော် ဤ နာညံ
သဗ္ဗနာမိကံသုတ်က ဒွန်သမာသ်၌တည်သော သဗ္ဗနာမိဝယ် ထို ၂-
သုတ်ဖြင့် စီရင်ဖွယ် မလိုဟု တားမြစ်ထားသောကြောင့် ထိုရုပ်များ
မရှိဘဲ “ပုဗ္ဗာ.ပရာနံ”ဟုသာ ရှိရလေသည်၊ ပုဗ္ဗာ.ပရာနံကို ပုဗ္ဗာပရ
တည်၍ ပုရိသာနံ ကဲ့သို့ ရုပ်တွက်။

၁၁၆။ သမာသ်ပိုင်း၌ ဗဟုဗ္ဗိဟိခေါ်သော သမာသ်တစ်မျိုးကို
တွေ့လတ္တံ့၊ ထိုသမာသ်၌ သဗ္ဗနာမိနှင့်ဆိုင်သော အစီအရင်များ မရှိ

၁၁၇။ သဗ္ဗတော နံ သံသာနံ။ ။သဗ္ဗတော-အလုံးစုံသော၊ သဗ္ဗနာမတော-သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်မှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ နံ-နံဝိဘတ်သည်။ သံ သာနံ-သံအပြု၊ သာနံအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ သဗ္ဗေသံ၊ သဗ္ဗေသာနံ စသည်တည်း။

သင့်ဟု တားမြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပဌမာယောကို “သဗ္ဗနာမ. ကာရတေ ပဌမော”သုတ်ဖြင့် ဧ ပြု၍ “ပိယပုဗ္ဗေ”ဟု မရှိသင့်၊ ပုရိသာကဲ့သို့ “ပိယပုဗ္ဗာ”ဟုသာ ရှိရမည်။ ပိယပုဗ္ဗာ-ရှေးက ဇနီးချစ်ရှိသော ယောက်ျားတို့သည်။

ပိယပုဗ္ဗာယ ပိယပုဗ္ဗာယံတို့၌လည်း “ဃပတော သ္မိံ သာနံ သံသာ” သုတ်ဖြင့် သ္မိံ ဝိဘတ်ကို သံ၊ သ ဝိဘတ်ကို သာ ပြု၍ ပိယပုဗ္ဗသံ၊ ပိယပုဗ္ဗသာဟု မရှိရ၊ ကညာယ၊ ကညာယံကဲ့သို့ ပိယပုဗ္ဗာယ၊ ပိယပုဗ္ဗာယံ ဟုသာ ရှိရမည်။ ပိယပုဗ္ဗာယ-ရှေးက ခင်ပွန်းချစ်ရှိသော မိန်းမအား၊ ၏၊ ၌၊ ပိယပုဗ္ဗာယံ-ရှေးက ခင်ပွန်းချစ်ရှိသော မိန်းမ၌။

ပိယပုဗ္ဗာနံ၌လည်း သဗ္ဗတော နံ သံသာနံဖြင့် နံဝိဘတ်ကို သံ သာနံ ပြု၍ ပိယပုဗ္ဗေသံ၊ ပိယပုဗ္ဗေသာနံ၊ ပိယပုဗ္ဗာသံ၊ ပိယပုဗ္ဗာသာနံ ဟု မရှိရ၊ ပုရိသာနံ ကညာနံတို့ကဲ့သို့ ပိယပုဗ္ဗာနံ ဟုသာ ရှိရမည်။ ပိယပုဗ္ဗာနံ-ရှေးက ဇနီးချစ်ရှိသော ယောက်ျား၊ ခင်ပွန်းချစ်ရှိသော မိန်းမတို့အား၊ တို့၏။

ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်နှင့်နာမ်ဂိုဏ်းကို နားလည်ပြီးမှ ဤရုပ်နှင့် အနက် အသွားကို နားလည်ပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာများသည် ဤသုတ်က ရုပ်များကို သူငယ်များအား မပြောပြသေးဘဲ သုတ်နက်နှင့် ရုပ်ပါဠိ ရရုံမျှလောက်သာ ဂရုစိုက်ကြပါလေ။ ဤသုတ်နက် ပေးပုံမှာ ကစွည်း၊ ရူပသိဒ္ဓိတို့ ဖွင့်ပုံနှင့် မတူ၊ ဤကျမ်း၏အယူကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာရှု။

၁၁၇။ [သဗ္ဗေသံ သဗ္ဗေသာနံ-အလုံးစုံတို့အား၊ တို့၏။] သဗ္ဗေသံကို “သဗ္ဗ”လိင်တည်၊ နံဝိဘတ်သက်၊ ဗွခွင်း (သဗ္ဗံ ၊ နံ)၊ သဗ္ဗနာမာနံ

၁၁၈။ ရာဇဿ ရာဇု သုနံဟိသု စ။ ။ သုနံဟိသု-သုဝိဘတ်၊ နံဝိဘတ်၊ ဟိဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ရာဇဿ-ရာဇသဒ္ဒါ၏၊ ရာဇု-ရာဇုအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ စ-မဖြစ်သည်လည်း ရှိသေး၏၊ ရာဇုသု၊ ရာဇုနံ၊ ရာဇုဟိ ဟူသည်တည်း။

၁၁၉။ သဗ္ဗဿိ.မဿေ ဝါ။ ။ သုနံဟိသု-သုဝိဘတ်၊ နံဝိဘတ်၊ ဟိဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော၊ ဣမဿ-ဣမသဒ္ဒါ၏၊ ဧ-ဧအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧသု၊ ဧသံ၊ ဧသာနံ၊ ဧဟိ ဟူသည်တည်း။

နံမှ စသုတ်ဖြင့် သဗ္ဗ၏အဆုံး ၊ ကို ဧ- ပြု၊ ဗွကို ဧ- သို့ကပ်၊ သဗ္ဗတော နံ သံသာနံသုတ်ဖြင့် နံကို သံပြု၊ ပြီး၏။ [သဗ္ဗေသာနံ၌ နံကို သာနံပြု။]

၁၁၈။ [ရာဇုသု-မင်းတို့၌၊ ရာဇုနံ-မင်းတို့အား၊ တို့၏၊ ရာဇုဟိ-မင်းတို့ဖြင့်၊ တို့မှ၊ စသဒ္ဒါက တားမြစ်သောကြောင့် (ပုရိသေသု စသည်ကဲ့သို့) ရာဇေသု ရာဇာနံ ရာဇေဟိ ဟုလည်း ရုပ်ရှိသေးသည်။]

ရာဇုသုကို “ရာဇ” လိင်တည်၊ သု ဝိဘတ် သက်၊ ရာဇဿ ရာဇု သုနံဟိသု စသုတ်ဖြင့် ရာဇသဒ္ဒါကို ရာဇ ပြု၊ ဇံ ခွင်း၊ သုနံဟိသု စသုတ်ဖြင့် ဇု ၏ အဆုံး ၊ ကို ။ ဒီဃပြု၊ ဇံကို ။ သို့ကပ်၊ ရာဇုသု ပြီး၏။ [ရာဇုနံ၊ ရာဇုဟိတို့ကိုလည်း နံဝိဘတ် ဟိဝိဘတ်သက်၍ ဤနည်းအတိုင်းတွက်။]

၁၁၉။ [ဧသု-ဤသူတို့၌၊ ဧသံ၊ ဧသာနံ-တို့အား၊ တို့၏၊ ဧဟိ-တို့ဖြင့်။]

ဧသုကို “ဣမ” လိင်တည်၊ သုဝိဘတ်သက်၊ သဗ္ဗဿိ.မဿေ ဝါ သုတ်ဖြင့် ဣမသဒ္ဒါကို ဧ ပြု၊ ဧသု ပြီး၏။ [ဧဟိ၌ ဟိဝိဘတ်သက် ရုံသာ၊ ဧသံ၌ နံသက် ဧပြု၊ သဗ္ဗတော နံ သံသာနံသုတ်ဖြင့် နံကို သံပြု၊ ပြီး၏၊ ဧသာနံ၌ သာနံ ပြုရုံသာ ထူးသည်။]

၁၂၀။ အနိမိ နာမိ စ။ ။ နာမိ-နာဝိဘတ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗဿ-
သော၊ ကုမဿ-၏၊ အနိမိ-အန အပြု၊ ကုမိ အပြုတို့သည်၊
စ-အမြဲ၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ အနေန၊ ကုမိနာ ဟူသည်တည်း။

၁၂၁။ အနပုံသကဿာယံ သိမိ ။ ။ သိမိ-ကြောင့်၊
အနပုံသကဿ-နပုံလိင် မဟုတ်သော၊ သဗ္ဗဿ-သော၊
ကုမဿ-၏၊ အယံ-အယံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အယံ
ဟူသည်တည်း။

၁၂၂။ အမုဿ မော သံ။ ။ သိမိ-ကြောင့်၊ အနပုံသကဿ-
နပုံလိင် မဟုတ်သော၊ အမုဿ-အမုသဒ္ဒါ၏၊ မော-မ အက္ခရာ
သည်၊ သံ-သ အဖြစ်သို့၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇတေ-
ရောက်၏၊ အသု ဟူသည်တည်း။

၁၂၀။ [အနေန၊ ကုမိနာ-ဤသူဖြင့်။]

ရုပ်ဇွက်။ ။ အနေနကို “ကုမ”လိင်တည်း၊ နာဝိဘတ်သက်၊
အနိမိ နာမိ စသုတ်ဖြင့် ကုမသဒ္ဒါကို အနပြု (အနနာ)، အတော
နေနသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို -န ပြု၊ န်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ အနေန
ပြီး၏။ [ကုမိနာ၌ ကုမိ ပြုလေ။]

၁၂၁။ [အယံ-ဤသူသည်(ပုလ္လိင်), ဤသူမသည်(ကုတ္တိလိင်)။]

ရုပ်ဇွက်။ ။ အယံကို “ကုမ”လိင်တည်း၊ သိသက်၊ အနပုံသ
ကဿာယံ သိမိသုတ်ဖြင့် ကုမသဒ္ဒါကို အယံပြု၊ သေသတော လောပံ
ဂသိပိသုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ ပြီး၏။

၁၂၂။ [အသု-ဤသူသည်, ဤသူမသည်။]

ရုပ်ဇွက်။ ။ အသုကို “အမု”လိင်တည်း၊ သိ သက်၊ အမုဿ
မောသံသုတ်ဖြင့် အမုသဒ္ဒါ၏ မ ကို သ ပြု၊ သေသတော လောပံ
ဂသိပိသုတ်ဖြင့် သိ ကို ချေ၊ ပြီး၏။

၁၂၃။ တေတေသံ တော။ ။သိမ့်-ကြောင့်၊ အနုပုံသကာနံ-
နုပုံလိင် မဟုတ်ကုန်သော၊ ဧတတေသံ-ဧတသဒ္ဒါ၊ တသဒ္ဒါတို့၏၊
တော-တ အက္ခရာသည်၊ သံ-သ အဖြစ်သို့ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်
၏၊ ဧသော၊ သော စသည်တည်း။

၁၂၄။ တဿ ဝါ နတ္တံ သဗ္ဗတ္ထ။ ။သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော
လိင်တို့၌၊ တဿ-တသဒ္ဒါ၏၊ နတ္တံ-န အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်
အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ နံ စသည်တည်း။

၁၂၃။ [ဧသော-ဤယောက်ျားသည်၊ သော-ထိုယောက်ျားသည်၊
“သော-ဤမိန်းမသည်၊ သာ-ထိုမိန်းမသည်”ဟူသော ရုပ်များလည်း
ရှိ၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ဧသောကို “ဧတ”လိင်တည်၊ သိသက်၊ ဧတတေသံ
တောသုတ်ဖြင့် ဧတ၏ တကို သပြု၊ သောဟူသော သုတ်ဖြင့် သိ
ဝိဘတ်ကို - ၇ ပြု၊ သံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဧသော ပြီး၏။

သောကို “ဧတ”လိင်တည်၊ သိသက်၊ ဧတတေသံ တောသုတ်ဖြင့်
ဧတ၏ တကို သပြု၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် သိကို
ချေ၊ သော ပြီး၏။ [သောကို “တ”လိင်တည်၊ သာကို “တာ”လိင်
တည်၍ ရုပ်တွက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် တ ကို သ ပြုဟု ဆိုရုံသာထူးသည်။]

၁၂၄။ သဗ္ဗတ္ထဟု ဆိုသောကြောင့် လိင် ၃-ပါးလုံး၌ တသဒ္ဒါကို
န ပြုနိုင်၏။ [နံ-ထိုမိန်းမ၊ ယောက်ျား၊ နပုံးကို၊ ကြွင်းသောဝိဘတ်များ
၌ န ပြုပုံကို နာမ်ရိုက်ကျမှ သိရလတ္တံ့။]

ရုပ်တွက်။ ။နံ ကို “တ”လိင်တည်၊ ဝိဘတ်သက်၊ တဿ ဝါ
နတ္တံ သဗ္ဗတ္ထသုတ်ဖြင့် တ ကို န ပြု၊ နံခွင်း၊ ချေ၊ နံ ကို ဝါ သို့ ကပ်၊
နံ ပြီး၏။

၁၂၅။ သသ္မာသ္မိသံသာသ္မ.တ္တံ။ ။သသ္မာသ္မိသံသာသု-သ
ဝိဘတ်, သ္မာဝိဘတ်, သ္မိဝိဘတ်, သံအပြု, သာအပြုတို့ကြောင့်၊
သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသောလိင်တို့၌၊ တဿ-တသဒ္ဒါ၏၊ အတ္တံ-အ
အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဿ၊
အသ္မာ, အသ္မိ, အသံ, အဿာ ဟူသည်တည်း။

၁၂၆။ ဣမသဒ္ဒဿ ၁။ ။သသ္မာသ္မိသံသာသု-သ ဝိဘတ်,
သ္မာဝိဘတ်, သ္မိဝိဘတ်, သံအပြု, သာအပြုတို့ကြောင့်၊ သဗ္ဗတ္ထ-
အလုံးစုံသောလိင်တို့၌၊ ဣမသဒ္ဒဿ ၁-ဣမသဒ္ဒါ၏လည်း၊
အတ္တံ-အ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-၏၊ အဿ၊
အသ္မာ, အသ္မိ, အသံ, အဿာ ဟူသည်တည်း။

၁၂၅။ အဿ-ထိုယောက်ျား, ထိုနပုံးအား, ၏၊ အသ္မာ-ထို
ယောက်ျား, ထိုနပုံးမှ၊ အသ္မိ-ထိုယောက်ျား, ထိုနပုံး၌၊ (ဤ ၃-ရုပ်ကား
ပုံလိင်, နပုံလိင်တည်း၊) အသံ-ထိုမိန်းမ၌၊ အဿာ-ထိုမိန်းမအား,
၏။ (ဤ ၂-ရုပ်ကား ဣတ္ထိလိင်တည်း။)

ရုပ်တွက်။ ။အဿကို “တ” လိင်တည်း၊ သသက်, သသ္မာသ္မိသံသာ
သ္မတ္တံ သုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကြောင့် တ ကို အ ပြု, သာဂမော သေသုတ်
ဖြင့် သံ လာ, အဿ ပြီး၏။ [အသ္မာ, အသ္မိ တို့၌ “တ” လိင်တည်း၊
သ္မာ, သ္မိ သက်ရုံသာ၊ အသံ, အဿာတို့ကို ယပတော သ္မိသာနံ
သံသာသုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်။]

၁၂၆။ ရှေ့သုတ်၌ တ ကို အ ပြုသောကြောင့် “အဿ-ထို
ယောက်ျား, ထိုနပုံးအား” စသည်ဖြင့် “ထို” ဟု အနက်သုံးရသလို
ဤသုတ်၌ ဣမ ကို (အ) ပြုသောကြောင့် “ဤ” ဟု အနက်သုံးရခြင်း
သာ ထူးသည်၊ ထို့ကြောင့် “အဿ-ဤယောက်ျား, ဤနပုံးအား”
စသည်ဖြင့် အနက်ဆိုလေ၊ ရုပ်တွက်ရာ၌လည်း “ဣမ” လိင်တည်၍

၁၂၇။ သဗ္ဗတော ကော။ ။သဗ္ဗတော-အလုံးစုံသောပုဒ်မှ၊ ပရေ-နောက်၌၊ ကော-က အက္ခရာ လာသည်၊ ဝါ-ဝိကပ် အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗကော စသည်တည်း။

၁၂၈။ ဃပတော သိဿာနံ သံသာ။ ။ဃပတော-ဃ အမည်၊ ပ အမည်ရှိသော သဗ္ဗနာမ်တို့မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ် ကုန်သော၊ သိဿာနံ-သိဝိဘတ်၊ သဝိဘတ်တို့၏၊ သံသာ- အစဉ်အတိုင်း သံ အပြု၊ သာ အပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧတိဿံ ဧတိဿာ၊ ဣမိဿံ ဣမိဿာ၊ တိဿံ တိဿာ၊ တဿံ တဿာ၊ အဿံ အဿာ၊ အမုဿံ အမုဿာ စသည်တည်း။

ဆိုင်ရာဝိဘတ် သက်ပြီးလျှင် ဣမသဒ္ဒဿ စသုတ်ဖြင့် ဣမကို “အ”ပြု ဟု ဆိုရုံသာ ထူးသည်။

၁၂၇။ [သဗ္ဗကော-အလုံးစုံသော ယောက်ျားသည်။] သဗ္ဗကောကို “သဗ္ဗ”လိင်တည်၊ သဗ္ဗတော ကောသုတ်ဖြင့် သဗ္ဗနောင် က လာ၊ သိဝိဘတ် သက်၊ သော ဟူသောသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို -ေ၊ ပြု၊ က် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သဗ္ဗကော ပြီး၏။ [ရူပသိဒ္ဓိနည်းအတိုင်း တွက်သည်။]

“အသုကော၊ အမုကော-ထိုယောက်ျားသည်”စသည်ဖြင့် များစွာ သော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နောင် က-အက္ခရာ လာ၏။ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နောင် သာမက “သဗ္ဗတော-အလုံးစုံသောပုဒ်မှ”ဟု ဆိုသောကြောင့် သဗ္ဗနာမ် မဟုတ်သော “ဟိန၊ ပေါတ”စသောသဒ္ဒါတို့နောင် က-အက္ခရာ လာ၍ “ဟိနကော-ယုတ်ညံ့သူ၊ ပေါတကော-သူငယ်”စသည် ဖြစ်သေး၏။

၁၂၈။ ဧတိမာသမိ၊ တဿာ ဝါ၊ ဃော ရဿံသုတ်တို့၌ ရုပ်မတွက်ခဲ့ရ သေးသောကြောင့် ဤသုတ်ကျမှ ပုံစံကို စုံစုံလင်လင် ထုတ်ပြလိုက်ရသည်။

[ဧတိဿံ၊ တိဿံ၊ အဿံ၊ အမုဿံ-ထိုမိန်းမ၌၊ အဿံ၊ ဣမိဿံ-ဤမိန်းမ၌၊ ဧတိဿာ၊ တိဿာ၊ အဿာ၊ အမုဿာ-ထိုမိန်းမအား၊ ဧ၊ အဿာ၊ ဣမိဿာ-ဤမိန်းမအား၊ ဧ။] အမုဿံ၊ အမုဿာ တို့သည် ပအမည်ရှိသော ဥဝဏ်နောင် သို့ကို သံ၊ သကို သာပြုသော ပုံစံများတည်း။ ကြွင်းပုံစံတို့ကား ယအမည်ရှိသော အာ-နောင် သို့၊ သတို့ကို သံ၊ သာပြုသောပုံစံများတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဧတိဿံကို “ဧတာ”လိင်တည်၊ သို့သက်၊ တံခွင်း၊ အာ ယောသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ယအမည်မှည့်၊ ယပတော သို့သာနံ သံသာ သုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်ကို သံပြု၊ ဧတိမာသမိသုတ်ဖြင့် ဧတာဧါအဆုံး ၁ ကို ၁ ပြု၊ တံကို ၁ သို့ကပ် (ဧတိသံ)၊ သံသာသွေကဝစနေသု စသုတ်ဖြင့် သံ လာ၊ ပြီး၏။

ဣမိဿံ၌ “ဣမာ”တည်၍ ဧတိမာသမိသုတ်ဖြင့် ဣမာဧါအဆုံး ၁ ကို ၁ ပြု၊ တိဿံ၌ “တာ”တည်၍ တဿာ ဝါသုတ်ဖြင့် တာဧါအဆုံး ၁ ကို ၁ ပြု၊ တသံ၌ကား ယော ရသံသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ရသပြု။

အဿံကို “တာ”လိင်တည်၊ သို့သက်၊ တံခွင်း၊ အာ ယောသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ယအမည်မှည့်၊ ယပတော သို့သာနံ သံသာသုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ် ကို သံပြု၊ တံကို ၁ သို့ကပ် (တာသံ)၊ ယော ရသံသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ၁ ရသပြု (တသံ)၊ သသ္မာသို့ သံသာသွေတ္တံသုတ်ဖြင့် တ ကို အ ပြု (အသံ)၊ သံသာ သွေကဝစနေသု စသုတ်ဖြင့် သံ လာ၊ အဿံ ပြီး၏။ [အဿံ-ဤမိန်းမ၌ဟု အနက်ဆိုရာ၌ “ဣမာ”တည်၊ ဣမသဒ္ဒသ သုတ်ဖြင့် “ဣမ”ကို (အ) ပြု။]

အမုဿံကို “အမု”တည်၊ သို့သက်၊ ၂ ကို ပမှည့်၊ ယပတော သို့သာနံ သံသာသုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်ကို သံပြု (အမုသံ)၊ သံ လာ။ [ဧတိဿာ၊ ဣမိဿာ၊ တိဿာ၊ တဿာ၊ အဿာ၊ အမုဿာတို့၌ သဝိဘတ် သက်၍ ယပတော သို့သာနံ သံသာသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို သာပြုရုံ သာ ထူးသည်။]

၁၂၉။ နေတာဟိ သ္မိ.မာယယာ။ ။တောဟိ-ဤယ
ပအမည် ရှိသော သဗ္ဗနာမ်တို့မှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သ္မိ-
သ္မိဝိဘတ် သည်၊ အာယယာ-အာယအပြု၊ ယာအပြုတို့သည်၊
န ဟောန္တိ-မဖြစ်ကုန်။

၁၃၀။ မနောဂဏာဒိတော သ္မိနာန.မိအာ။ ။မနောဂဏာဒိ
တော-မနောဂဏာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်
သော၊ သ္မိနာနံ-သ္မိဝိဘတ်၊ နာဝိဘတ်တို့၏၊ ဣအာ-
အစဉ်အတိုင်း ဣ အပြု၊ အာ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ -
ဖြစ်ကုန်၏၊ မနသိ၊ မနသာ စသည်တည်း။

၁၃၁။ သဿ.စော။ ။မနောဂဏာဒိတော-မနောဂဏာဒိ
ဂိုဏ်းသဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ သဿ စ-
သဝိဘတ် ၏လည်း၊ ဩ - ဩ အပြုသည်၊ ဟောတိ -
ဖြစ်၏၊ မနသော စသည်တည်း၊ သဿ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့်

၁၂၉။ ယတော နာဒိနံသုတ်သည် နာ အစ၊ သ္မိ အဆုံး ဧကဝုစ်
ဝိဘတ် ၅-လုံးကို အာယ ပြု၏၊ ပတော ယာသုတ်သည် ထိုဝိဘတ်
၅-လုံးကို ယာ ပြု၏၊ ဤသုတ်ကား သ္မိဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ယ ပ
အမည်ရှိသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့နောင် ထိုသုတ်တို့က အာယ၊ ယာ
မပြုရဟု တားမြစ်သည်၊ ဤသုတ်အမိန့်အတိုင်းဆိုလျှင် သ္မိ ဝိဘတ်ဖြင့်
“တာယ၊ ဒက္ခိဏာယ”စသည်ဖြင့် မရှိသင့်ချေ၊ သို့သော် ပါဠိ အဋ္ဌက
ထာများ၌ကား ရှိသေး၏၊ အကျယ်ကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

၁၃၀။ [မနသိ-စိတ်၌၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်။] နာမ်ဂိုဏ်း၌ “မနော
ဂိုဏ်း၊ မနောဂဏာဒိဂိုဏ်း”ဟု တွေ့လတ္တံ့၊ ထိုမနောဂိုဏ်းနှင့် မနော
ဂဏာဒိဂိုဏ်းစု သဒ္ဒါနောင် သ္မိဝိဘတ်ကို ဣ၊ နာဝိဘတ်ကို အာ
ပြုသောသုတ်တည်း၊ ရုပ်ကို သ သရေ ဝါဂမောသုတ်ကျမှ တွက်။

အံဝိဘတ်၏ ဩအပြုကို ဆည်း၍ “မနော (ဥ တွာ)” စသည် ဖြစ်၏။

၁၃၂။ ဧတေသ.မော လောပေ။ ။လောပေ-ဝိဘတ်ကျေပြီး သည်ရှိသော်၊ ဧတေသံ-ဤ မနောဂိုဏ်းသဒ္ဒါတို့၏၊ အန္တော- အဆုံးသရသည်၊ ဩ-ဩ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မနောမယံ၊ မနောဂဏော စသည်တည်း။

၁၃၃။ သ သရေ ဝါ.ဂမော။ ။သရေ - နောက်သရကြောင့်၊ မနောဂဏာဒိတော - မနောဂဏာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရေ - နောက်၌၊ သ-သအက္ခရာသည်၊ ဝါ-ပြယုဂ်အားလျော်စွာ၊ အဂမော-လာ၏၊ မာနသိကံ၊ ဝါစသိကံ စသည်၌ အမြဲ သ

၁၃၁။ [မနသော-စိတ်အား၊ ၏၊ မနော-စိတ်ကို၊ ဥ တွာ-သိ၍၊ မနသောကို သ သရေ ဝါဂမောသုတ်ကျမှ တွက်။] မနောကို “မန” လိင်တည်၊ ၊ ဝိဘတ် သက်၊ သဿ စောသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ၊ ဝိဘတ်ကို ဂေါ ပြု၊ နံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ မနော ပြီး၏။

၁၃၂။ [မနောမယံ-စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည် (စိတ်တိုင်းကျ ပြီးသည်)၊ မနောဂဏော-မနောဂိုဏ်း၊ မနနှင့်တူသော သဒ္ဒါအပေါင်း။] ဤသုတ် ကား နာမ်ရုပ် ရိုးရိုး၌ စီရင်သောသုတ် မဟုတ်၊ သမာသ် တဒ္ဒိတ်အရာ မှာ စီရင်သော သုတ်တည်း၊ မနောမယံသည် တဒ္ဒိတ်ပုဒ်၊ မနော ဂဏောကား သမာသ်ပုဒ်တည်း၊ ဆိုင်ရာဝိဘတ်များ ကျေပြီးမှ “မန မယ၊ မနဂဏ”ဟု ဖြစ်နေတဲ့အခါ ဤသုတ်က န ၏ အဆုံး ၊ ကို ဂေါ ပြု၍ “မနောမယ၊ မနောဂဏ”ဟု ဖြစ်သည်၊ ရုပ်တွက်ပုံကို သမာသ် တဒ္ဒိတ်ကျမှ သိရလတ္တံ့။

လာ၍ မနသာ မနေန စသည်၌ ဝိကပ် သ လာ၏။ မနော၊
မနာ စသည်၌ လုံးဝ (သ) မလာ။

၁၃၄။ သန္တသဒ္ဓဿ သော ဘော၊ ဇော စန္တေ။ ။ဘော စ-
ဘကုန်းကြောင့်လည်း၊ သန္တသဒ္ဓဿ-သန္တသဒ္ဓါ၏။ သော-သ
အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အန္တေ-သ အပြု၏အဆုံး၌၊ ဗော
စ-ဗထက် [ခိုက်] လာသည်လည်း၊ ဟောတိ-၏။ သဒ္ဓိ
ဟူသည်တည်း၊ ဘော စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဘကုန်းမနှောင်းရာ၌ လည်း
သန္တ သဒ္ဓါ၏ သ အပြုကို ဆည်း၍ သက္ကာရော စသည် ဖြစ်၏။

၁၃၃။ [မာနသိကံ-စိတ်၌ ဖြစ်သည်၊ ဝါစသိကံ-နှုတ်၌ ဖြစ်သည်။]
မနသာ၊ မနေန-စိတ်ဖြင့်၊ မနော-စိတ်သည်၊ မနာ-စိတ်တို့သည်၊ ဤ
သုတ်၌ ကစ္စည်းဝုတ္တိဖွင့်ပုံကို မလိုက်ဘဲ ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်းရေးသည်၊
မာနသိကံ၊ ဝါစသိကံတို့ကား တဒ္ဓိတ်ရုပ်များတည်း၊ တဒ္ဓိတ်ကျမှ ရုပ်
တွက်။

မနသာကို “မန”လိင်တည်၊ နာဝိဘတ်သက်၊ မနောဂဏာဒိတော
သ္မိနာနမိအာသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို ၁ ပြု၊ သ သရေ ဝါဂမောသုတ်
ဖြင့် သ် လာ၊ မနသာ ပြီး၏။ [မနေနကို “အတော နေန”သုတ်ဖြင့်
မနောကို “သော”သုတ်ဖြင့် မနာကို သဗ္ဗယောနိနမာဇသုတ်ဖြင့်
စီရင်၊ မနောဂဏာဒိတော သ္မိနာနမိအာ၊ သဿ စောသုတ်၌ ပြခဲ့
သော မနသိ၊ မနသောတို့ကား ထိုသုတ်တို့ဖြင့် သ္မိကို ၂၊ သ ကို
၆-၁ ပြုပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် သ် လာလျှင် ပြီး၏။]

၁၃၄။ [သဒ္ဓိ-သူတော်ကောင်းတို့ဖြင့်၊ တို့မှ၊ သက္ကာရော-သူတော်
တို့ ပြုအပ်သော ပူဇော်မှု။] သုတ်ရင်းဖြင့် ဘကုန်းနှောင်းရာ၌ သန္တ
သဒ္ဓါကို “သ”ပြု၍ သ၏ အဆုံး၌ ဗထက်[ခိုက်] လာသည်၊ စသဒ္ဓါဖြင့်
ဘကုန်း မနှောင်း၊ အခြားအက္ခရာ နှောင်းရာ၌ သန္တကို “သ” ပြု
သည်။

၁၃၅။ သိမ့် ဂစ္ဆန္တာဒိနံ-န္တသဒ္ဓေါ အံ။ ။သိမ့်-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိနံ-ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဓါတို့၏၊ န္တသဒ္ဓေါ-န္တသဒ္ဓါသည်၊ အံ-အံ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ဂစ္ဆံ စသည်တည်း။

၁၃၆။ သေသေသု န္တုဓ။ ။သေသေသု-သိမ့် ကြွင်းသောဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိနံ-ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဓါတို့၏၊

ရုပ်တွက်။ ။သတ္တိကို “သန္တ”လိင်တည်၊ ဟိဝိဘတ်သက်၊ သွာဟိသို့နံ မှာဘိမ့် ဝါသုတ်ဖြင့် ဟိကို ဘိပြု၊ သန္တသဒ္ဓဿ သော ဘေဗော စန္တေ သုတ်ဖြင့် သန္တကို “သ”ပြု၊ သအဆုံး၌ ဗထက်ခြိုက်လာ၊ သတ္တိ ပြီး၏။

သဗ္ဗတော-ထင်ရှားရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၊ သဗ္ဗာဝေါ-ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၊ ဤရုပ်များ၌ “သန္တဘူတော သန္တဘာဝေါ”တည်၍ သန္တသဒ္ဓါကို “သ” ပြု၊ အဆုံး၌ “ဗ” လာ၍ ပြီးစေ။

သက္ကာရောကို “သန္တကာရော”တည်၊ သန္တသဒ္ဓဿ သော ဘေဗော စန္တေ သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် သန္တကို သ ပြု (သကာရော)، ပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် က၏ သဒိသဒ္ဓေးဘော် က် လာ၊ သက္ကာရော ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဤရုပ်များကို ရည်ရွယ်၍ “သန္တကို ပြု၊ သဗျဉ်းစုနောက်၊ ဒွေးဘော်ရောက်၏”ဟု သန္တိ တတိယပိုင်း အဆုံး၌ ဆိုခဲ့သည်။

၁၃၅။ [ဂစ္ဆံ-သွားသောသူသည်၊ နာမ်ဂိုဏ်း၌ “ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း”ဟု သော ဂိုဏ်းတစ်မျိုး တွေ့ရလတ္တံ့။] ဂစ္ဆံကို “ဂစ္ဆန္တ”လိင်တည်၊ သိသက်၊ သိမ့် ဂစ္ဆန္တာဒိနံ န္တသဒ္ဓေါ အံ သုတ်ဖြင့် န္တ ကို i ပြု၊ န္တ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် သိ ကို ချေ၊ ဂစ္ဆံ ပြီး၏။

န္တသဒ္ဒေါ- န္တသဒ္ဒါကို၊ န္တ၀- န္တကိုကဲ့သို့၊ ဒဌဗော- မှတ်အပ်၏။
ဂစ္ဆတော စသည်တည်း။

၁၃၇။ ဗြဟ္မတ္တသခရာဇာဒိတော အ.မာနံ။ ။ဗြဟ္မတ္တသခ
ရာဇာဒိတော-ဗြဟ္မ အတ္တ သခ ရာဇ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ၊
ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ အံ-အံဝိဘတ်သည်၊ အာနံ-အာနံ အပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗြဟ္မာနံ, အတ္တာနံ, သခါနံ, ရာဇာနံ
စသည်တည်း။

၁၃၆။ [ဂစ္ဆတော-သွားသောသူအား၊ ၏။] သိနှောင်းရာ၌ ရှေ့
သုတ်က စီရင်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် သိကို ချန်ထားသည်။ ဤသုတ်ကို
သဒ္ဒါကျမ်းတို့က “ကာရိယာတိဒေသ”သုတ်ဟု နာမည်ပေး၏။ ကာရိ
ယ-အစီအရင်ကို+အတိဒေသ-ညွှန်ပြသောသုတ်၊ “ကိုယ်တိုင် မစီရင်
ဘဲ အခြားသုတ်များ စီရင်ကြဖို့ရန် ညွှန်ပြသည်”ဟူလို၊ ဤသုတ် အစီ
အရင်ကြောင့် န္တ သည် န္တ ဖြစ်သွားသည်ဟု မမှတ်ရ၊ “န္တတော
န္တပါပဲ၊ သို့သော် ရုပ်စီရင်တဲ့အခါ န္တ ကို စီရင်သလို န္တ ကိုလဲ စီရင်
ကြပါ”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဂစ္ဆတောကို “ဂစ္ဆန္တ”လိင်တည်၊ သဝိဘတ်သက်၊ သေသေသု န္တ၀
သုတ်က န္တ ကို န္တ ကဲ့သို့ စီရင်လေဟု ညွှန်ပြသောကြောင့် တောတိတာ
သသ္မိနာသုသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်နှင့်တကွ န္တ ကို တော ပြု၊ ဂစ္ဆ
တော ပြီး၏။

၁၃၇။ ဗြဟ္မာနံ-ဗြဟ္မာကို၊ အတ္တာနံ-အတ္တကို၊ သခါနံ-မိတ်ဆွေကို၊
ရာဇာနံ-မင်းကို၊ အံဝိဘတ်ဖြစ်၍ “ကို”ဟု အနက်ဆိုရသည်။ ရာဇာဒိ
တော၌ အာဒိဖြင့် အာတုမ သဒ္ဒါကို ယူကြ၏။ အာတုမာနံ-ကိုယ်ကို။

ဗြဟ္မာနံကို “ဗြဟ္မ”လိင်တည်၊ အံဝိဘတ်သက်၊ ဗြဟ္မတ္တသခရာဇာဒိ
တော အမာနံ သုတ်ဖြင့် အံဝိဘတ်ကို ၁နံ ပြု၊ ဟု ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊
ဗြဟ္မာနံ ပြီး၏။ [အတ္တာနံ=အတ္တ၊ သခါနံ=သခ၊ ရာဇာနံ=ရာဇ၊
အာတုမာနံ=အာတုမ တည်၍ တွက်လေ။]

၁၃၈။ သျှာ ခ။ ။ ဗြဟ္မတ္ထသခရာဇာဒိတော-တို့မှ၊ ပရံ-
သော၊ သိ-သိဝိဘတ်သည်။ အာ-အာ အပြုသည်။ ဟောတိ
စ-ဖြစ်သည်သာတည်း။ ဗြဟ္မာ၊ အတ္တာ၊ သခါ၊ ရာဇာ စသည်
တည်း။

၁၃၉။ ယောန.မာနော။ ။ ဗြဟ္မတ္ထသခရာဇာဒိတော-တို့မှ၊
ပရေသံ-ကုန်သော၊ ယောနံ-ယောဝိဘတ်တို့၏။ အာနော-
အာနော အပြုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဗြဟ္မာနော၊ အတ္တာနော၊
သခါနော၊ ရာဇာနော၊ အာတုမာနော ဟူသည်တည်း။

၁၄၀။ သခတော စာ.ယောနော။ ။ သခတော စ-သခသဒ္ဓါ
မှကား၊ ပရေသံ-ကုန်သော၊ ယောနံ-တို့၏။ အာယောနော-
အာယောအပြု၊ နောအပြုတို့သည်။ ဟောန္တိ-ကုန်၏။
သခါယော၊ သခိနော ဟူသည်တည်း။

၁၃၈။ [ဗြဟ္မာ-ဗြဟ္မာသည် စသည်ဖြင့် အနက်ဆိုပါ။ သျှာကို
“သိ+ အာ”ဟု ဖြတ်။] အတ္တာကို “အတ္တ”လိင်တည်း။ သိသက်၊ သျှာစ
သုတ်ဖြင့် သိင်္ဂါ ပြု၊ ဣဒ္ဓဗ္ဗေ၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ဗြဟ္မာ စသည်ကိုလည်း
တွက်။]

၁၃၉။ [ဗြဟ္မာနော-ဗြဟ္မာတို့သည်၊ တို့ကို စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။]
ရာဇာနောကို “ရာဇ” လိင်တည်း။ ယော ဝိဘတ်သက်၊ ယောန.မာနော
သုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ဂါနော ပြု၊ နိ ခွင်း၊ ချေ၊ ပြီး၏။ [ဗြဟ္မာနော
စသည်ကိုလည်း တွက်။]

၁၄၀။ [သခါယော၊ သခိနော-မိတ်ဆွေတို့သည်၊ တို့ကို။]

သခါယောကို “သခ” လိင်တည်း။ ယောသက်၊ သခတော စာ.ယော
နော သုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ဂါယော ပြု၊ နိ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊
သခါယော ပြီး၏။ [သခိနောကို သခန္တသိ နောနာနံသေသု သုတ်ကျ
မှ တွက်။]

၁၄၁။ သို့.ဧမ။ ။သခတော-သခသဒ္ဓါမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်
သော၊ သို့-သို့ဝိဘတ်သည်၊ ဧ-ဧအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
သခေ ဟူသည်တည်း။

၁၄၂။ ဗြဟ္မတော ဂဿ စ။ ။ဗြဟ္မတော-ဗြဟ္မသဒ္ဓါမှ၊
ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဂဿ စ-ဂသိ၏လည်း၊ ဧ-ဧ အပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဟေ ဗြဟ္မေ ဟူသည်တည်း။

၁၄၃။ သခန္တဿိ နောနာနံသေသု။ ။နောနာနံသေသု-
နော အပြု၊ နာ ဝိဘတ်၊ နံ ဝိဘတ်၊ သ ဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊
သခန္တဿ-သခသဒ္ဓါ၏အဆုံး အ၏၊ ဣ-ဣအပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သခိနော၊ သခိနာ၊ သခိနံ၊ သခိဿ ဟူသည်
တည်း။

၁၄၁။ [သခေ-မိတ်ဆွေ၌။] သခေကို “သခ”လိင်တည်၊ သို့သက်၊
သို့မေသုတ်ဖြင့် သို့ကို ဧ- ပြု၊ ခ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သခေ ပြီး၏။

၁၄၂။ [ဟေ ဗြဟ္မေ-အိုဗြဟ္မာ။] ဗြဟ္မေကို “ဗြဟ္မ”လိင်တည်၊ အိုဟူ
၍၊ ပေါသိဝိဘတ်သက်၊ အာလုပ် သိကို ဂအမည်မှည့်၊ ဗြဟ္မတော
ဂဿစ သုတ်ဖြင့် ဂသိကို ဧ-ပြု၊ ဟွ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဗြဟ္မေ ပြီး၏။

၁၄၃။ [သခိနော-တို့သည်၊ တို့ကို သခိနာ-ဖြင့်၊ သခိနံ-တို့အား၊
တို့၏၊ သခိဿ-အား၊ ၏။] သခိနောကို “သခ”လိင်တည်၊ ယောဝိ
ဘတ်သက်၊ သခတော စာယောနောသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို နော
ပြု၊ သခန္တဿိ နောနာနံသေသုသုတ်ဖြင့် သခ၏အဆုံး ၊ ကို ဝိ ပြု၊
ပြီး၏။

သခိနာ၌ နာဝိဘတ်သက်၍ ဤသုတ်ဖြင့် သခ၏ အဆုံး ၊ ကို
ဝိ ပြု၊ သခိနံ၌ သခ၏ အဆုံး ၊ ကို ဝိ ပြုပြီးနောက် ဝိ ကို ဝိ ဒီယပြု၊
သခိဿ၌ သ သက်၊ ၊ ကို ဝိ ပြု၊ သ် လာ။

၁၄၄။ အာရော ဟိမ္မိ ဝါ။ ။ ဟိမ္မိ-ဟိ ဝိဘတ်ကြောင့်၊ သန္တဿ-သခဏိ အဆုံး အ ဇာ၊ အာရော-အာရ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-၏၊ သခါရေဟိ စသည်တည်း။

၁၄၅။ သုန.မံသု ဝါ။ ။ သုန.မံသု-သုဝိဘတ်, နံဝိဘတ်, အံဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ သန္တဿ-သခဏိ အဆုံးအ၏၊ အာရော-အာရ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သခါရေသု, သခါရာနံ, သခါရံ ဟူသည်တည်း။

၁၄၆။ ဗြဟ္မတောတု သ္မိ နိ။ ။ ဗြဟ္မတောတု-ဗြဟ္မသဒ္ဓါမှ လည်း၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သ္မိ-သ္မိဝိဘတ်သည်၊ နိ-နိအပြု သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗြဟ္မနိ ဟူသည်တည်း၊ တုသဒ္ဓါဖြင့်

၁၄၇။ [သခါရေဟိ-မိတ်ဆွေတို့ဖြင့်, တို့မှ။] သခါရေဟိကို “သခ” လိင်တည်၊ ဟိဝိဘတ် သက်, အာရော ဟိမ္မိ ဝါသုတ်ဖြင့် ဟိဝိဘတ် ကြောင့် သခဏိ အဆုံး ၊ ကို ၇၂ ပြု (သခါရဟိ), ရံ ခွင်း, သုဟိသ္မကာ ရော ဧ သုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၆- ပြု, ရံ ကို ၆- သို့ ကပ်, သခါရေဟိ ပြီး၏။

၁၄၈။ [သခါရေသု-မိတ်ဆွေတို့၌၊ သခါရာနံ-မိတ်ဆွေတို့အား, တို့၏၊ သခါရံ-မိတ်ဆွေကို။]

သခါရေသုကို “သခ” လိင်တည်၊ သု သက်, သုန.မံသု ဝါသုတ်ဖြင့် သခဏိ အဆုံး ၊ ကို ၇၂ ပြု (သခါရသု), ရံ ခွင်း, သုဟိသ္မကာရော ဧ သုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၆- ပြု, ရံ ကို ၆- သို့ ကပ်, ပြီး၏။ [သခါရာနံ၌ ၊ ကို ၇၂ ပြု၍ သုနံဟိ သု စသုတ်ဖြင့် ရ ဇာ အဆုံး ၊ ကို ၇ ပြု၊ သခါရံကား ၊ ဝိဘတ်ကြောင့် ၊ ကို ၇၂ ပြု၍ ရံ ခွင်း, ချေ, ကပ်။]

ကမ္မ၊ စမ္မ၊ မုဒ္ဒ၊ အဒ္ဒ စသော သဒ္ဒါတို့နောင် သ္မိဝိဘတ်၏ နိ
အပြုကို ဆည်း၍ ကမ္မနိ၊ စမ္မနိ၊ မုဒ္ဒနိ၊ အဒ္ဒနိ ဟု ဖြစ်၏။

၁၄၇။ ဥတ္တံ သနာသု။ ။သနာသု-သဝိဘတ်၊ နာဝိဘတ်တို့
ကြောင့်၊ ဗြဟ္မဿ-ဗြဟ္မသဒ္ဒါ၏၊ အန္တော-အဆုံး အသည်၊ ဥတ္တံ-
ဥ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ဗြဟ္မုနော၊ ဗြဟ္မုနာ ဟူ
သည်တည်း။ သနာသုကို ဖြုတ်၍ “ဥတ္တံ”ဟူသော ဒွိဓာကရဏ
ယောဂဝိဘာဂဖြင့် နံ ဝိဘတ်ကြောင့် ဗြဟ္မ၏ အဆုံး အ ကို ဥ
ပြု၍ ဗြဟ္မုနံ ဟု ဖြစ်သေး၏။

၁၄၆။ [ဗြဟ္မနိ-ဗြဟ္မာ၌၊ ကမ္မနိ-အမူ၌၊ စမ္မနိ-အရေ၌၊ မုဒ္ဒနိ-
ဦးထိပ်၌၊ အဒ္ဒနိ-အခွန်၌။] ဗြဟ္မနိကို “ဗြဟ္မ”လိင်တည်း။ သ္မိသက်၊
ဗြဟ္မတောတု သ္မိနိ သုတ်ဖြင့် သ္မိဝိဘတ်ကို နိ ပြု၊ ဗြဟ္မနိ ပြီး၏။

ကမ္မနိကို “ကမ္မ”လိင်တည်း။ သ္မိသက်၊ ဗြဟ္မတောတု သ္မိနိသုတ်၌
တုသဒ္ဒါဖြင့် သ္မိဝိဘတ်ကို နိ ပြု၊ ကမ္မနိ ပြီး၏။ [စမ္မနိကို “စမ္မ”တည်း။
မုဒ္ဒနိကို “မုဒ္ဒ”တည်း။ အဒ္ဒနိကို အဒ္ဒ တည်း။]

၁၄၇။ [ဗြဟ္မုနော-ဗြဟ္မာအား၊ ၏၊ ဗြဟ္မုနာ-ဗြဟ္မာဖြင့်၊ မှ၊ ဗြဟ္မုနံ-
ဗြဟ္မာတို့အား၊ တို့၏။] ဗြဟ္မုနောကို “ဗြဟ္မ”လိင်တည်း။ သသက်၊
ဥတ္တံ သနာသုသုတ်ဖြင့် ဗြဟ္မ၏ အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု (ဗြဟ္မဿ)၊ ဣဝဏ္ဏ၊
ဝဏ္ဏာ ဈလသုတ်ဖြင့် ၊ ကို လအမည်မှည့်၊ ဈလတော သဿ နော
ဝါသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို နော ပြု၊ ဗြဟ္မုနော ပြီး၏။

ဗြဟ္မုနာ၌ နာဝိဘတ်သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဗြဟ္မ၏ အဆုံး ၊ ကို ၊
ပြု၊ သ္မာဝိဘတ်ဖြင့် ဗြဟ္မုနာကို ဈလတော စသုတ်ဖြင့် ပြီးလတ္တံ့။
ဗြဟ္မုနံကို “ဗြဟ္မ”တည်း။ နံသက်၊ ဥတ္တံ သနာသုသုတ်၌ ဥတ္တံဟူသော
ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ၊ ကို ၊ ပြု၊ ဗြဟ္မုနံ ပြီး၏။

၁၄၈။ သတ္ထုပိတာ.ဒီန.မာ သိသ္မိံ, သိလောပေါ စ။ ။
 သိသ္မိံ-သိဝိဘတ်ကြောင့်၊ သတ္ထုပိတာ.ဒီနံ-သတ္ထု, ပိတု အစရှိ
 သောသဒ္ဓါတို့၏၊ အန္တော-အဆုံး ၂ သည်၊ အာ-အာ အပြုသည်၊
 ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သိလောပေါ စ-သိဝိဘတ်၏ ကျေခြင်းသည်
 လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သတ္ထာ, ပိတာ စသည်တည်း။

၁၄၉။ အညေသွာ.ရတ္တံ။ ။အညေသု-သိမှတစ်ပါးသော
 ဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ သတ္ထုပိတာဒီနံ-သတ္ထု, ပိတု အစရှိသောသဒ္ဓါ
 တို့၏၊ အန္တော-အဆုံး ၂ သည်၊ အာရတ္တံ-အာရ အဖြစ်သို့၊
 အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ သတ္တာရံ, ပိတရံ စသည်တည်း။

၁၄၈။ [သတ္ထာ-ဆရာ(ဘုရား)သည်၊ ပိတာ-အဘသည်။] သတ္ထု
 ပိတု စသော သတ္ထာဒီဂိုဏ်းလာ သဒ္ဓါတို့၏ အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြုပြီးလျှင်
 သိဝိဘတ်ကိုလည်း ချေသောသုတ်တည်း။ [ဤသုတ်က စသဒ္ဓါ၏
 သမ္ပိဏ္ဍနသဘောကို သန္တိနောက်ဆက်တွဲ ပြန်ကြည့်။]

သတ္ထာကို “သတ္ထု”လိင်တည်၊ သိသက်, သတ္ထုပိတာဒီနမာ သိသ္မိံ
 သိလောပေါ စသုတ်ဖြင့် သတ္ထု၏ အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြု, သိကိုလည်း
 ချေ, သတ္ထာ ပြီး၏။ [ပိတာကို “ပိတု”လိင်တည်၍ တွက်။]

၁၄၉။ [သတ္တာရံ-ဆရာကို၊ ပိတရံ-အဘကို။] သိဝိဘတ်မှ
 တစ်ပါးသော ဝိဘတ်များကြောင့် သတ္ထု ပိတု စသော သဒ္ဓါတို့၏
 အဆုံး ၊ ကို ၁ရ ပြုသော သုတ်တည်း။ သို့သော် အချို့ဝိဘတ်များ၌
 သီးခြားစီရင်မည့်သုတ် ရှိသောကြောင့် ဝိဘတ်တိုင်းမှာ အမြဲစီရင်မည်
 မဟုတ်။

သတ္တာရံကို “သတ္ထု”လိင်တည်၊ ၊ ဝိဘတ်သက်, အညေသွာ.ရတ္တံ
 သုတ်ဖြင့် သတ္ထု၏ အဆုံး ၊ ကို ၁ရ ပြု (သတ္တာရံ ၁), ရံ ခွင်း, ချေ,
 ကပ်, သတ္တာရံ ပြီး၏။ [ပိတရံကို ပိတာဒီနမသိမှီသုတ်ကျမှ တွက်။]

၁၅၀။ ဝါ နံမှီ။ ။နံမှီ-နံဝိဘတ်ကြောင့်၊ သတ္တုပိတာဒိနံ-
သတ္တု၊ ပိတု အစရှိသောသဒ္ဒါတို့၏၊ အန္တော-အဆုံး ၂ သည်၊
အာရတ္တံ-အာရအဖြစ်သို့၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇတေ-
ရောက်၏၊ သတ္တာရာနံ၊ သတ္တာနံ စသည်တည်း။

၁၅၁။ သတ္တုနု.တ္တဇ္ဇ။ ။နံမှီ-နံဝိဘတ်ကြောင့်၊ သတ္တုနံ စ-
သတ္တုသဒ္ဒါတို့၏လည်းကောင်း၊ ပိတာဒိနံ စ-ပိတုသဒ္ဒါတို့၏
လည်းကောင်း၊ အန္တော-အဆုံး ၂ သည်၊ အတ္တံ-အ အဖြစ်သို့၊
အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ သတ္တာနံ၊ ပိတာနံ စသည်တည်း။

၁၅၀။ [သတ္တာရာနံ၊ သတ္တာနံ-ဆရာတို့အား၊ တို့၏။] ဤသုတ်ကား
နံ ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ အာရ အပြု မမြဲကြောင်းကို ပြသောသုတ်တည်း၊
ထို့ကြောင့် ဝါ နံမှီသုတ်က အာရပြု၍ “သတ္တာရာနံ”ဟုလည်းကောင်း၊
အာရ မပြုဘဲ နောက်သုတ်ဖြင့် ၂ ကို (အ)ပြု၍ သတ္တာနံ ဟုလည်း
ကောင်း ရှိနိုင်သည်။

သတ္တာရာနံကို “သတ္တု”လိင်တည်၊ နံ ဝိဘတ်သက်၊ ဝါ နံမှီသုတ်
ဖြင့် သတ္တု၏ အဆုံး ၊ ကို ၇၇ ပြု (သတ္တာရနံ)، ရံ ခွင်း၊ သုနံဟံသု
စသုတ်ဖြင့် ရ ၏ အဆုံး ၊ ကို ၇ ဒီဃပြု၊ ရံ ကို ၇ သို့ ကပ်၊ ပြီး၏။

၁၅၁။ [သတ္တာနံ-ဆရာတို့အား၊ တို့၏၊ သတ္တုနုတ္တဇ္ဇကို “သတ္တုနံ+
အတ္တဇ္ဇ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။] သတ္တာနံကို “သတ္တု”လိင်တည်၊ နံ ဝိဘတ်သက်၊
သတ္တုနုတ္တဇ္ဇသုတ်ဖြင့် သတ္တု၏ အဆုံး ၊ ကို ၇၇ ပြု (သတ္တုနံ)، ဟံ ခွင်း၊
သုနံဟံသု စသုတ်ဖြင့် ဟံ ၏ အဆုံး ၊ ကို ၇ ဒီဃပြု၊ ဟံ ကို ၇ သို့
ကပ်၊ သတ္တာနံ ပြီး၏။ [ပိတာနံ ကိုလည်း “ပိတု”တည်၍ ရုပ်တွက်
လေ။]

၁၅၂။ ဥ သသ္မိံ, သလောပေါ စ။ ။သသ္မိံ-သဝိဘတ်ကြောင့်၊ သတ္ထုပိတာဒိနံ-သတ္ထု ပိတု အစရှိသောသဒ္ဒါတို့၏၊ အန္တော-အဆုံး ဥ သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဥ-ဥ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ သလောပေါ စ-သဝိဘတ်၏ကျေခြင်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သတ္ထု, ပိတု, သတ္ထုဿ, ပိတုဿ, သတ္ထုနော, ပိတုနော စသည်တည်း။

၁၅၂။ [သတ္ထု, သတ္ထုနော, သတ္ထုဿ-ဆရာအား, ၏၊ ပိတု, ပိတုနော, ပိတုဿ-အဘအား, ၏။] ဤသုတ်က စသဒ္ဒါလည်း သမ္ပိဏ္ဏနအနက် ရှိ၏။

ဥ ကို ဥ ထပ်ပြုရကျိုး။ ။ဥ ကို ဥ ထပ်ပြုရခြင်းသည် အညေသွာရတ္တံသုတ်ဖြင့် အာရ အပြုကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုးရှိ၏။ ဝါ နံမှီသုတ်မှ လိုက်လာသော ဝါသဒ္ဒါကြောင့် ဥ ကို အမြဲ ဥ ထပ်မပြုဘဲ “သတ္ထုဿ သတ္ထုနော”စသော ရုပ်များလည်း ရှိသေးသည်။

[ဆောင်] သ ဝိဘတ်တွေ, နှောင်းပချေသော်, အညေသွာရ, သုတ်အရ၏, အာရပြုကို, တားမြစ်လို, ဥကို ဥထပ်ပြု။

ရုပ်တွက်။ ။သတ္ထုကို “သတ္ထု”လိင်တည်၊ သဝိဘတ်သက်, ဥသသ္မိံ သလောပေါ စသုတ်ဖြင့် သတ္ထု၏ အဆုံး၊ ကို ပြု, သဝိဘတ်ကိုလည်း ချေ, သတ္ထု ပြီး၏။

သတ္ထုဿ၌ သဝိဘတ်သက်, သ လာရုံသာ၊ သတ္ထုနော၌ သ သက်, ကို လမှည့်, ဈလတော သဿ နော ဝါသုတ်ဖြင့် သ ဝိဘတ်ကို နောပြု, ပြီး၏။ [ပိတု ပိတုဿ ပိတုနောကိုလည်း ရုပ်တွက်။]

၁၅၃။ သကမန္တာတာ.ဒီနုဉ္ဇူ။ ။သကမန္တာတာ.ဒီနုဉ္ဇူ-သကမန္တာတု အစရှိသော သဒ္ဒါတို့၏လည်း၊ အန္တော-အဆုံး ၂ သည်၊ ၂-၂ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သလောပေါစ-သည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သကမန္တာတု၊ မန္တာတု စသည်တည်း။

၁၅၄။ တတော ယောနု.မောတု။ ။တတောတု-ထို အာရအပြုမှလည်း၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယောနံ-ယောဝိဘတ်တို့၏၊ ဩ-ဩအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သတ္ထာရော၊ ပိတရော စသည်တည်း၊ တုသဒ္ဒါဖြင့် တစ်ပါးသော သဒ္ဒါနောင်ယောဝိဘတ်၏ ဩ အပြုကို ဆည်း၍ ဂါဝေါ၊ ဥဘော၊ စတုရော ရုပ်များလည်း ရှိသေး၏။

၁၅၅။ [သကမန္တာတု-မန္တာတ်မင်းအလား ကြီးမားသော စည်းစိမ်ရှိသော သကမင်းအား၊ ၏၊ မန္တာတု-မန္တာတ်စကြာမင်းအား၊ ၏။] သကမန္တာတု စသော ပုံစံများ၌ အမြဲ ၂ ပြုခြင်းငှာ ဤသုတ်ကို ဆိုရသတဲ့၊ ထို့ကြောင့် သကမန္တာတုဿ၊ သကမန္တာတုနော-ဟု မရှိရ။

ရုပ်တွက်။ ။သကမန္တာတုကို “သကမန္တာတု”လိင်တည်၊ သသက်၊ သကမန္တာတာဒီနုဉ္ဇူသုတ်ဖြင့် သကမန္တာတုသဒ္ဒါ၏ အဆုံး ၂ ကို ၂ ပြု၊ သဝိဘတ်ကိုလည်း ချေ၊ သကမန္တာတု ပြီး၏။ [မန္တာတုကိုလည်း တွက်။]

၁၅၆။ [သတ္ထာရော-ဆရာတို့သည်၊ တို့ကို၊ ပိတရော-အဘတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဂါဝေါ-နွားတို့သည်၊ တို့ကို၊ ဥဘော-၂ ယောက်တို့သည်၊ တို့ကို၊ စတုရော-၄ ယောက်တို့သည်၊ တို့ကို။]

ရုပ်တွက်။ ။ သတ္ထာရောကို “သတ္ထု” လိင်တည်၊ ယော သက်၊ အညေသွာရတ္တံသုတ်ဖြင့် သတ္ထု၏အဆုံး ၂ ကို ၁ရ ပြု (သတ္ထာရယော)၊ တတော ယောနုမော တု သုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ၁ ပြု၊

၁၅၅။ တတော သို့မိ။ ။တတော-ထိုအာရ အပြုမှ၊ ပရံ-
နောက်ဖြစ်သော၊ သို့-သို့ဝိဘတ်သည်၊ ကု-ကု အပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သတ္တရိ စသည်တည်း၊ တတောသဒ္ဓါပိုဖြင့်
အာရ အပြုမှတစ်ပါး အခြားသဒ္ဓါနောင် သို့ဝိဘတ်ကို ကု ပြု၍
ဘုဝိ, ဒိဝိ စသည် ဖြစ်သေး၏။

ရံ ခွင်း, ချေ, ကပ်, သတ္တာရော ပြီး၏။ [ပိတရောကို ပိတာဒိနမသိမ္ပိ
သုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်၊ ဂါဝေါ ကို ယောသု စ သုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ။]

ဥဘောကို “ဥဘ”လိင်တည်၊ ယောသက်, တတော ယောနမော
တု သုတ်၌ တုသဒ္ဓါဖြင့် ယောကို ခေါ်ပြု, ဘ် ခွင်း, ချေ, ကပ်, ဥဘော
ပြီး၏။

စတုရောကို “စတု”လိင်တည်၊ ယောသက်, ဩ သရေ စသုတ်၌
စသဒ္ဓါဖြင့် စတုသဒ္ဓါ၏ အဆုံး ၊ ကို ၊ရ ပြု, တတော ယောနမော တု
သုတ်၌ တုသဒ္ဓါဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို ခေါ် ပြု, ရံ ခွင်း, ချေ, ကပ်,
စတုရော ပြီး၏။

၁၅၅။ [သတ္တရိ-ဆရာ၌၊ ဘုဝိ-မြေ၌၊ ဒိဝိ-နတ်ပြည်၌။] ရှေ့သုတ်မှ
တတောသဒ္ဓါ အလိုက်ခံ၍ “သို့မိ”ဟု ဆိုလျှင် ပြီးလောက်လျက်
“တတော သို့မိ”ဟု ဆိုသောကြောင့် “တတော”သဒ္ဓါ ပိုသည် ဟုလို၊
သတ္တရိကို နောက်မှ ရုပ်တွက်။

ဘုဝိကို “ဘူ”လိင်တည်၊ သို့သက်, ဩ သရေ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်
ဘူသဒ္ဓါ၏ ။ ကို ၊ ဝ ပြု (ဘုဝသို့), တတော သို့မိသုတ်၌ တတော
သဒ္ဓါပိုဖြင့် သို့ဝိဘတ်ကို ခေါ် ပြု, ဝ ခွင်း, ချေ, ကပ်, ဘုဝိ ပြီး၏။ [ဒိဝိ
ကို “ဒိဝ” တည်။]

၁၅၆။ နာ အာ။ ။တတော-ထို အာရ အပြုမှ၊ ပရံ-နောက် ဖြစ်သော၊ နာ-နာဝိဘတ်သည်၊ အာ-အာ အပြုသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ သတ္ထာရာ စသည်တည်း။

၁၅၇။ အာရော ရဿ၊ မိကာရေ။ ။ဣကာရေ-ဣအက္ခရာ ကြောင့်၊ အာရော-အာရ အပြု၏ အာသည်၊ ရဿ-ရဿ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ သတ္ထရိ စသည်တည်း။

၁၅၆။ [သတ္ထာရာ-ဆရာဖြင့်။] သတ္ထာရာကို “သတ္ထ”လိင်တည်၊ နာဝိဘတ်သက်၊ အညေသွာရတ္တံသုတ်ဖြင့် သတ္ထု၏ အဆုံး ၊ ကို ၂ရ ပြု (သတ္ထာရနာ)၊ နာ အာသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို ၂ ပြု၊ ရံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။[တတော ယောနမော တုသုတ်မှ လိုက်လာ သော တတောသဒ္ဓါကို ကြည့်၍ “နာအာ”ဟူသော ဝိနာမိကာရယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် အခြားသဒ္ဓါနောင် နာဝိဘတ်ကို အာပြု၍ “အတ္ထဝသာ- အနက်၏အစွမ်းဖြင့်”စသော ရုပ်များ ဖြစ်နိုင်သေး၏။]

၁၅၇။ ဤသုတ်ကား “အညေသွာရတ္တံ”သုတ်ဖြင့် အာရပြု၍ တတော သို့မိသုတ်က သို့ကို ခြုံပြီးနောက် ထိုဣအက္ခရာကြောင့် ၂ရ၏ ၂ ကို ရဿပြုသော သုတ်တည်း။

သတ္ထရိကို “သတ္ထ”လိင်တည်၊ သို့ဝိဘတ်သက်၊ အညေသွာရတ္တံ သုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်ကြောင့် သတ္ထု၏အဆုံး ၊ ကို ၂ရ ပြု၊ တတော သို့မိ သုတ်ဖြင့် ၂ရ အပြုမှ နောက်ဖြစ်သော သို့ကို ခြုံ ပြု (သတ္ထာရ ခြုံ)၊ အာရော ရဿမိကာရေသုတ်ဖြင့် ၂ရ ၏ ၂ ကို ၊ ရဿပြု (သတ္ထရ ခြုံ)၊ ရံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သတ္ထရိ ပြီး၏။

၁၅၈။ ပိတာဒိနု.မသိမ္မိ။ ။အသိမ္မိ-သိမ္မိ တစ်ပါးသော
ဝိဘတ်ကြောင့်၊ ပိတာဒိနု-ပိတု အစရှိသောသဒ္ဒါတို့၏၊ အာရော-
အာရ အပြု၏ အာသည်၊ ရဿ-ရဿအဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-
ရောက်၏၊ ပိတရံ၊ ပိတရော စသည်တည်း။

၁၅၉။ တယာတယိနံ တကာရော တွတ္တံ ဝါ။ ။တယာ
တယိနံ-တယာ အပြု၊ တယိ အပြုတို့၏၊ တကာရော-တအက္ခရာ
သည်၊ တွတ္တံ-တွအဖြစ်သို့ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇတေ-
ရောက်၏၊ တွယာ၊ တွယိ ဟူသည်တည်း။

၁၅၈။ [ပိတရံ-ကို၊ ပိတရော-တို့သည်၊ တို့ကို။] ပိတရံကို “ပိတု”
လိင်တည်း၊ ၊ ဝိဘတ်သက်၊ အညေသွာရတ္တံသုတ်ဖြင့် ပိတုသဒ္ဒါ၏
အဆုံး၊ ၊ ကို ၂ ရ ပြု၊ ပိတာဒိနုမသိမ္မိသုတ်ဖြင့် ၂ ရ အပြု၏ ၂ ကို ၊ ရဿ
ပြု၊ ရံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပိတရံ ပြီး၏။

ပိတရောကို “ပိတု” လိင်တည်း၊ ယောသက်၊ အာရ ပြု၊ ဤသုတ်
ဖြင့် ၊ ရဿပြု၊ တတော ယောနမော တုသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို
-ေါ ပြု၊ ရံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပိတရော ပြီး၏။ [ပိတရံ (အာ၌)
စသည်ကိုလည်း ၂ ရ ပြု၊ (အ)ရဿ ပြုပြီးနောက် တတော သို့မိ
သုတ်ဖြင့် စီရင်လေ။]

အသိမ္မိ ဝိ။ ။အသိမ္မိ သဒ္ဒါပုံဖြင့် တောပစ္စည်း နှောင်းရာ၌
ပိတု စသည်၏ အဆုံး၊ ၊ ကို ၁ ပြု၍ ပိတိတော စသည်ဖြစ်၏။ ပိတိ
တော-အဘမှ၊ [ကွစိတော ပဉ္စမုတ္တေသုတ်ဖြင့် တောပစ္စည်း သက်ပြီး
သည့်အခါ ဤရုပ်ကို အလိုလို နားလည်လတ္တံ့၊ အသိမ္မိသဒ္ဒါ ပုံပုံကား
ကစ္စည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှူ။]

၁၅၉။ [တွယာ-သင်ဖြင့်၊ တွယိ-သင်၌။]

တွယာကို “တုမှ” လိင်တည်း၊ နာသက်၊ နာမ္မိ တယာ မယာသုတ်
ဖြင့် တုမှ သဒ္ဒါကို ဝိဘတ်နှင့်တကွ တယာ ပြု၊ တယာတယိနံ

ဣတိ နာမကပ္ပေ တတိယော ကဏ္ဍော။ ။နာမကပ္ပေ-၌၊
တတိယော-သော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

တကာ ဧရာတွတ္တံ ဝါသုတ်ဖြင့် တယာ အပြု၏ တကို တွ ပြု၊ တွယာ
ပြီး၏။ [တွယ်၌ တုမ္မာ.မှကံ တယ်မယ်သုတ်ဖြင့် သ္မိဝိဘတ်နှင့်တကွ
တုမ္မသဒ္ဓါကို တယ် ပြုပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် တယ် အပြု၏ တ ကို
တွ ပြုလေ။]

ဧလေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်း

- (က) နေတာဟိ သို့မာယယာသုတ်သည် ဘယ်သုတ်ကို တားမြစ်
သနည်း။
- (ခ) ဗြဟ္မတောတု သ္မိနိသုတ်၌ တုသဒ္ဓါ၏ အကျိုးကို ပြပါ။
- (ဂ) ဗြဟ္မနံကို နိဝိဘတ်ဖြင့် အဘယ်သို့ ရုပ်စီရင်ရမည်နည်း။
- (ဃ) ဥ သသ္မိ သလောပေါ စသုတ်ဖြင့် ဥကို ဥထပ်ပြုရခြင်း
သည်၊ ဘာအကျိုးရှိသနည်း။
- (င) သကမန္တာတာဒိနဉ္စသုတ်ကို ဆိုခြင်းသည် အဘယ် အကျိုး
ရှိသနည်း။
- (စ) တတော ယောနမော တု၌ တုသဒ္ဓါဖြင့် အဘယ်ကို စီရင်
သနည်း။
- (ဆ) တတောသ္မိမိ၌ တတောသဒ္ဓါပိုဖြင့် အဘယ်ကို စီရင်
သနည်း။
- (ဇ) နာ အာ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ရသင့်သော အကျိုးကို ပြပါ။

နာမ်တတိယခန်းပြီး၏။

၁၆၀။ အတ္တန္တော ဟိသ္မိ.မနတ္တံ။ ။ဟိသ္မိ-ဟိဝိဘတ်ကြောင့်၊ အတ္တန္တော-အတ္တသဒ္ဒါ၏အဆုံး အသည်၊ အနတ္တံ-အနအဖြစ်သို့ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ အတ္တနေဟိ ဟူသည်တည်း။ အနတ္တံ ဟူသော ဘာဝနိဒ္ဒေသဖြင့် သုဝိဘတ်ကြောင့် အတ္တ၏ အဆုံး အ ကို အန ပြု၍ “အတ္တနေသု”ဟု ဖြစ်သေး၏။

၁၆၁။ တတော သ္မိ နိ။ ။တတော-ထိုအတ္တသဒ္ဒါမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သ္မိ-သ္မိ ဝိဘတ်သည်၊ နိ-နိ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အတ္တနိ ဟူသည်တည်း။

၁၆၂။ သဿ နော။ ။တတော-ထိုအတ္တသဒ္ဒါမှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ သဿ-သဝိဘတ်၏၊ နော-နော အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အတ္တနော ဟူသည်တည်း။

၁၆၀။ [အတ္တနေဟိ-မိမိတို့ဖြင့်၊ တို့မှ၊ အတ္တနေသု-မိမိတို့၌။]

အတ္တနေဟိကို “အတ္တ”လိင်တည်၊ ဟိသက်၊ အတ္တန္တော ဟိသ္မိ. မနတ္တံ သုတ်ဖြင့် အတ္တ၏အဆုံး ၊ ကို ၊ န ပြု (အတ္တနဟိ), နံ ခွင်း, သုဟိသ္မိ.ကာရော ဧသုတ်ဖြင့် န၏ အစိတ် ၊ ကို - ပြု, နံ ကို - သို့ ကပ်, အတ္တနေဟိ ပြီး၏။ [အတ္တနေသု၌ အတ္တန္တော ဟိသ္မိ.မနတ္တံ သုတ်၌ အနတ္တံ ဟူသော ဘာဝနိဒ္ဒေသဖြင့် အတ္တ၏ အဆုံး ၊ ကို ၊ န ပြုဟု ဆိုလေ။]

၁၆၁။ [အတ္တနိ-မိမိ၌။] အတ္တနိကို “အတ္တ” လိင်တည်၊ သ္မိ သက်, တတော သ္မိနိ သုတ်ဖြင့် သ္မိဝိဘတ်ကို နိ ပြု, အတ္တနိ ပြီး၏။

၁၆၂။ [အတ္တနော-မိမိအား, ၏။] အတ္တနောကို “အတ္တ” လိင်တည်၊ သသက်, သဿ နောသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို နော ပြု, အတ္တနော ပြီး၏။

၁၆၃။ သွာနာ။ ။တတော-ထိုအတ္တသဒ္ဓါမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သွာ-သွာ ဝိဘတ်သည်၊ နာ-နာ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အတ္တနာ ဟူသည်တည်း။

၁၆၄။ ချလတော ခ။ ။ဈလတော စ-ဈ လတို့မှလည်း၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သွာ-သွာ ဝိဘတ်သည်၊ နာ-နာ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဂ္ဂိနာ၊ ဒဏ္ဍိနာ၊ ဘိက္ခုနာ၊ သယမ္ဘနာ စသည်တည်း။

၁၆၃။ [အတ္တနာ-မိမိမှ] အတ္တနာကို “အတ္တ”လိင်တည်၊ သွာသက်၊ သွာ နာသုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို နာပြု၊ အတ္တနာ ပြီး၏။ [သွာကို နာကဲ့သို့ ငဲ့လျှင် ပြီးနိုင်လျက် ဤသုတ်ပိုကို ဆိုရခြင်း အကျိုးကို ကစွည်းဘာသာ နိကာမှာ ရှု။]

၁၆၄။ [အဂ္ဂိနာ-မီးမှ၊ ဒဏ္ဍိနာ-တုတ်ရှိသူမှ၊ ဘိက္ခုနာ-ရဟန်းမှ၊ သယမ္ဘနာ-ဘုရားမှ။] ရှေ့နှစ်ရပ်သည် ဈ အမည်ရှိသော ဣ ဤ နောင် အစဉ်အတိုင်း ပုံစံတည်း၊ နောက်နှစ်ရပ်ကား လ အမည်ရှိသော ဥ ဥရောင် ပုံစံတည်း၊ ရုပ်တွက်ရာ၌ ဤသုတ်ကို မမြင်နိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏၊ သတိပြုပါ။

ရုပ်တွက်။ ။အဂ္ဂိနာကို “အဂ္ဂိ”လိင်တည်၊ သွာသက်၊ ဣဝဏ္ဏ၊ ဝဏ္ဏာ ဈလသုတ်ဖြင့် ။ ကို ဈ အမည်မှည့်၊ ဈလတော စသုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို နာ ပြု၊ အဂ္ဂိနာ ပြီး၏။

ဒဏ္ဍိနာကို “ဒဏ္ဍိ”လိင်တည်၊ သွာသက်၊ ဈမှည့်၊ အယော ရဿမေက ဝစနယောသ္မိ စသုတ်ဖြင့် ။ ကို ။ ရဿပြု၊ ဈလတော စသုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို နာ ပြု၊ ဒဏ္ဍိနာ ပြီး၏။ [ဘိက္ခုနာ၌ ၊ ကို လ မှည့်ရုံသာ၊ သယမ္ဘနာ၌ “သယမ္ဘ”တည်း။ ။ ကို လမှည့်၊ ရဿပြု၍ ရုပ်တွက်လေ။]

၁၆၅။ ဃပတော သို့ ယံ ဝါ။ ။ ဃပတော-ဃပတို့မှ၊ ပရံ-
နောက်ဖြစ်သော၊ သို့-သို့ဝိဘတ်သည်၊ ယံ-ယံ အပြုသည်၊ ဝါ-
ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကညာယံ၊ ရတ္တိယံ၊ ဣတ္ထိယံ၊
ယာဂုယံ၊ ဝဓုယံ စသည်တည်း။

၁၆၆။ ယောနံ နိ နပုံသကေဟိ။ ။ နပုံသကေဟိ-နပုံလိင်
တို့မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယောနံ-ယောဝိဘတ်
တို့၏၊ နိ-နိ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
အဋ္ဌိနိ၊ သုခကာရီနိ စသည်တည်း။

၁၆၅။ ဃအမည်ရှိသော အာ၊ ပ အမည်ရှိသော ဣဝဏ်၊ ဥဝဏ်
နောင် သို့ကို ယံပြုသောသုတ်တည်း။ [ကညာယံ-သတို့သမီး၌၊
ရတ္တိယံ-ညဉ့်၌၊ ဣတ္ထိယံ-မိန်းမ၌၊ ယာဂုယံ-ယာဂု၌၊ ဝဓုယံ-ချွေးမ
(မိန်းမ)၌။]

ရုပ်တွက်။ ။ ကညာယံကို “ကညာ”လိင်တည်း၊ သို့သက်၊ အာ
ယောသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ဃအမည်မှည့်၊ ဃပတော သို့ ယံ ဝါသုတ်ဖြင့်
သို့ဝိဘတ်ကို ယံ ပြု၊ ကညာယံ ပြီး၏။

ရတ္တိယံကို “ရတ္တိ”တည်း၊ ယာဂုယံကို “ယာဂု”တည်း၊ ဣ ဥကို ပမှည့်၍
သို့ ကို ယံ ပြုရုံသာ၊ ဣတ္ထိယံကို “ဣတ္ထိ”တည်း၊ ဝဓုယံကို “ဝဓု”တည်း၊
ပ မှည့်၊ အယော ရဿ စသောသုတ်ဖြင့် ဤ ၃ ကို ရဿပြု၍ သို့
ကို ယံပြုလေ။

၁၆၆။ [အဋ္ဌိနိ-အရိုးတို့သည်၊ တို့ကို၊ သုခကာရီနိ-ချမ်းသာကို
ပြုလေ့ရှိသော ဒါနတို့သည်၊ တို့ကို။] အဋ္ဌိနိကို “အဋ္ဌိ”လိင်တည်း၊ ယော
သက်၊ ယောနံ နိ နပုံသကေဟိသုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်ကို နိပြု၊
ယောသု ကတနိကာရလောပေသု ဒီပံ သုတ်ဖြင့် ၁ ကို ၁ ဒီပံပြု၊
အဋ္ဌိနိ ပြီး၏။ [သုခကာရီနိကို “သုခကာရီ”တည်း၊ ယောဝိဘတ်ကို
နိ ပြုရုံသာ။]

၁၆၇။ အတော နိစ္စံ။ ။အတော-နပုံလိင် အကာရန္တမှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယောနံ-ယောဝိဘတ်တို့၏၊ နိ-
နိ အပြုသည်၊ နိစ္စံ-အမြဲ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ယာနိ၊ စိတ္တာနိ စသည်
တည်း။

၁၆၈။ သိ။ ။အတော-နပုံလိင် အကာရန္တမှ၊ ပရံ-နောက်
ဖြစ်ကုန်သော၊ သိ-သိဝိဘတ်သည်၊ အံ-အံ အပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗံ၊ စိတ္တံ စသည်တည်း။

၁၆၇။ ရှေ့သုတ်က ယော ကို နိ ပြုသော်လည်း ဝိကပ်အားဖြင့်သာ
(ရံခါ)ပြုသည်။ သို့အတွက် နပုံလိင် အကာရန္တနောင် ယော ကို အမြဲ
နိ ပြုဖို့ရန် ဤသုတ်ကို အားထုတ်ရပြန်သည်။ အတော နိစ္စံသုတ်က
အကာရန္တနောင် အမြဲ နိ ပြု၍ ယောနံ နိ နပုံသကေဟိသုတ်က ဣ
ဤ၊ ဥ ဥ၊ ဩ ကာရန် ၅-မျိုးနောင် ရံခါ နိပြုသည်ဟု ခွဲခြားပါ။
[ယာနိ စိတ္တာနိ-အကြင် စိတ်တို့သည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ယာနိကို “ယ”တည်၊ ယောသက်၊ အတော နိစ္စံသုတ်
ဖြင့် ယောကို နိပြု၊ ယံ ခွင်း (ယံ ၊ နိ)၊ ယောသု ကတနိကာရလောပေသု
ဒီဃသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ သရကို ၁ ဒီဃပြု၊ ယံကို ၁ သို့ ကပ်၊ ယာနိ ပြီး
၏။ [စိတ္တာနိကို “စိတ္တ” တည်။]

၁၆၈။ နပုံလိင်အရာဝယ် အကာရန္တနောင် သိဝိဘတ်ကို အံပြု
သော သုတ်တည်း။ သိ ကို သိ ၊ ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ [သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊
စိတ္တံ-စိတ်သည်။] သဗ္ဗံကို “သဗ္ဗ”လိင်တည်၊ သိသက်၊ ဗ္ဗံ ခွင်း၊ သိဟူ
သော သုတ်ဖြင့် သိ ကို ၊ ပြု၊ သရလောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် ဗ္ဗ
၏ အဆုံး ၊ ကို ချေ၊ ဗ္ဗံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ သဗ္ဗံ ပြီး၏။ [စိတ္တံကို “စိတ္တ”
တည်၍ တွက်။]

၁၆၉။ သေသတော လောပံ ဂ သိပိ။ ။သေသတော-သိသော သျှာ စ၊ စသည်ကလျှင်၊ စီရင်မပြု၊ ကြွင်းကျန်သောလိင်စုမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဂ-အာလုပ် သိ သည်လည်းကောင်း၊ သိပိ-လိင်္ဂိတ္ထ သိသည်လည်းကောင်း၊ လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ ဘောတိ ဣတ္ထိ၊ သာ ဣတ္ထိ စသည်တည်း။

၁၆၉။ သိ ဟူသောသုတ်က သိဝိဘတ်ကို အံ ပြု၏။ သော ဟူသောသုတ်က သိဝိဘတ်ကို ဩ ပြု၏။ သျှာ စသုတ်က သိဝိဘတ်ကို အာ ပြု၏။ ဤသို့လျှင် သိဝိဘတ်ကို အမျိုးမျိုးစီရင်သော သုတ်တွေ (ပုမန္တဿာ သိမိ၊ ဗြဟ္မတော ဂဿ စ၊ ယ တေ စ စသည်ဖြင့်) များစွာရှိသည်အားလျော်စွာ ထိုသုတ်တို့က စီရင်၍ ပြီးနိုင်သော လိင် (ရုပ်)များလည်း အများအပြားပင် ရှိပေသည်။

ဤ သေသတော လောပံ ဂ သိပိသုတ်ကား ထိုသုတ်တို့က မစီရင်ဘဲ ကြွင်းသော လိင်(ရုပ်)များနောင် ဂ အမည်ရသော အာလုပ်သိကိုလည်းကောင်း၊ လိင်္ဂိတ္ထေ ပဌမာသုတ်ဖြင့်သက်သော လိင်္ဂိတ္ထ သိကိုလည်းကောင်း ချေသောသုတ်တည်း။ “အခြားသုတ်တို့က မစီရင်၍ ကျန်နေသမျှ သိဝိဘတ်ကို ဤသုတ်က အမြဲချေသည်” ဟူလို။

[ဘောတိ ဣတ္ထိ-အို မိန်းမ၊ သာ ဣတ္ထိ-ထိုမိန်းမသည်၊ ဘောတိ ဣတ္ထိကို “ဗျလပါ ရဿ” သုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်၊ သာ ရုပ်တွက်ပုံကို တေတေသံ တောသုတ် ကြည့်။]

ဣတ္ထိကို “ဣတ္ထိ”လိင်တည်း။ သိသက်၊ သေသတော လောပံ ဂ သိပိသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို ချေ၊ ဣတ္ထိ ပြီး၏။ [ကညာ၊ ရတ္ထိ စသည်၌ ကညာ၊ ရတ္ထိ စသည် တည်း။ သိသက်၊ ချေ။]

မှတ်ချက်။ ။ဤသုတ်၌ အာလုပ် သိကို “ဂ”ဟု သီးခြားဆိုသဖြင့် အခြားသုတ်များ၌ “သိ”ဟု သာမညဆိုလျှင် အာလုပ်မပါ၊ လိင်္ဂိတ္ထ သိ ကိုသာ ဆိုသည်ဟု မှတ်။

၁၇၀။ သဗ္ဗာသ.မာဓုသော.ပသဂ္ဂနိပါတာ.ဒီဟိ စ။ ။
 အာဝုသော.ပသဂ္ဂနိပါတာ.ဒီဟိ စ-အာဝုသောဟူသော
 အာလုပ်, ဥပသာရ, နိပါတ်အစရှိသည်တို့မှလည်း၊ ပရာသံ-
 နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗာသံ-အလုံးစုံသောဝိဘတ်တို့၏၊
 လောပေါ-ကျေခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ တံ ပနာ.ဝုသော,
 တုမေ ပနာ.ဝုသော, ပဟာရော, ပရာဘဝေါ, ပဒသော, သွေ,
 စ, ဝါ စသည်တည်း။

၁၇၁။ ဤသုတ်ကား အာဝုသောဟူသော အာလုပ် ဥပသာရ
 နိပါတ်နောင် သက်လေသမျှ ဝိဘတ်တွေကို ချေသောသုတ်တည်း၊
 နိပါတာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဥပသာရ နိပါတ်တို့မှတစ်ပါးသော
 ရိုးရိုးနာမ်များနောင် ဝိဘတ်တို့ကို ချေသင့်က ချေနိုင်သည်။

နာမ်, အာချာတ်။ ။ပုဒ်သည် နာမ်ပုဒ်, အာချာတ်ပုဒ်, ဥပသာရ
 ပုဒ်, နိပါတ်ပုဒ်အားဖြင့် ၄-မျိုးရှိ၏။ ထို ၄-မျိုးတွင် ဝိဘတ် ၇-
 သွယ်လုံးဖြင့် ဧကဝုဏ် ဗဟုဝုဏ်ရုပ် အမျိုးမျိုးရှိကောင်းသော ပုရိသော
 ကညာစသော ပုဒ်မျိုးသည် နာမ်ပုဒ်မည်၏။ တိ အန္တိစသော အာ
 ချာတ်ဝိဘတ်သက်ရာ “ဂစ္ဆတိ ပစတိ”စသောပုဒ်များသည် အာချာတ်
 ပုဒ်မည်၏။

ဥပသာရပုဒ်။ ။အာချာတ်ပုဒ်နှင့် တွဲဖက်၍ဖြစ်စေ, နာမ်ပုဒ်များ
 နှင့် တွဲဖက်၍ဖြစ်စေ သုံးစွဲရသော ပ ပရာစသော ပုဒ် ၂၀-သည်
 ဥပသာရပုဒ် မည်၏။ ဥပသာရပုဒ် ၂၀ ကား-ပ, ပရာ, နိ, နီ, ဥ,
 ဒု, သံ, ဝိ, အဝ, အနု, ပရိ, အဓိ, အဘိ, ပတိ, သု, အာ, အတိ, အပိ,
 အပ, ဥပ ဟူသည်တည်း။ ဤ ၂၀ ကို နှုတ်တက်အရ ကျက်ပါ။

နိပါတ်ပုဒ်။ ။ဝိဘတ် ၇-သွယ်ဖြင့် ရုပ်အမျိုးမျိုး လဲလှယ်၍
 မရှိနိုင်သော ပုဒ်ဟူသမျှ နိပါတ်ချည်းတည်း။ စ, ဝါ, ဟေ, အဟေ,
 ရေ, အရေ, သွေ, ပဒသော, အတ္ထိ, သက္ကာ, လဗ္ဘာ စသည်ဖြင့်
 အလွန်များ၏။

အာဝုသောကို သီးခြားဆိုရကျိုး။ ။အာဝုသော အာလုပ်ပုဒ်လည်း နိပါတ်ပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် “အာဝုသော-ငါ့ရှင်၊ တွံ ပန-သင်သည် ကား”ဟု ဧကဝုဇ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ “အာဝုသော-ငါတို့ရှင်၊ တုမေ ပန-သင်တို့ သည်ကား”ဟု ဗဟုဝုဇ်ဖြင့်လည်းကောင်း ရှိနိုင်ကြောင်းကို သိစေလို၍ အာဝုသောပုဒ်ကို သုတ်ထဲ၌ သီးခြားထည့်ဆိုသည်။ အခြား နိပါတ်များကား ဧကဝုဇ်သာ ရှိ၏ဟု ကစွည်းဆရာ ဆိုလိုသည်။ သို့သော် အခြားနိပါတ်များ၌လည်း ဗဟုဝုဇ်ရှိနိုင်သေးကြောင်းကို ကစွည်းဘာသာမူကား၌ ပြထားပြီ။

အနက်။ ။ပဟာရော-ပုတ်ခတ်ခြင်း၊ ပရာဘဝေါ-ပျက်စီးခြင်း၊ ပဒသော-ပုဒ်အားဖြင့်၊ သွေ-နက်ဖြန်၌၊ စ၊ ဝါတို့ကား တခြားပုဒ်နှင့် တွဲမှ အနက်ထင်ရှားသည်။

ရုပ်တွက်။ ။အာဝုသောကို “အာဝုသော”တည်၊ အိုဟူ၍ ၊ပေ၊ ပဌမာ ဧကဝုဇ် သိသက်၊ သဗ္ဗာသမာဝုသောပသဂ္ဂနိပါတာဒီဟိ စ သုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ အာဝုသော ပြီး၏။ [ယောသက်၍လည်း ဤနည်းအတိုင်း ချေ။]

ပဟာရောကို “ပ+ဟာရ”တည်၊ ပ ဥပသာရနောင် သိဝိဘတ် သက်၊ သဗ္ဗာသမာဝုသော ၊ပေ၊ ဒီဟိ စသုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ ဟာရ နောင် သိသက်၊ ယောဟူသောသုတ်ဖြင့် သိကို ဧ-၁ ပြု၊ ရ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပဟာရော ပြီး၏။ [ပရာဘဝေါ၌ ပရာနောင် သိသက်၊ ဤသုတ် ဖြင့် ချေ၊ ဘဝနောင် သိသက်၊ ဧ-၁ ပြု၊ ပြီး၏။]

ပဒသောကို “ပဒသော”တည်၊ အားဖြင့်ဟူ၍ အနက်ပေးသော ကြောင့် ဝိသေသနေ စသုတ်ဖြင့် ဝိသေသနအနက်၌ ဧကဝုဇ် နာ ဝိဘတ်သက်၊ သဗ္ဗာသမာဝုသော ၊ပေ၊ ဒီဟိ စသုတ်ဖြင့် နာဝိဘတ်ကို ချေ၊ ပြီး၏။

သွေကို “သွေ”တည်၊ ၌ဟူ၍၊ပေ၊ သို့ဝိဘတ်သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် သို့ ဝိဘတ်ကို ချေ၊ သွေ ပြီး၏။ [စ၊ ဝါတို့နောင်လည်း သိသက်၊ ချေ၊ ဤပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဥပသာရပုဒ်၊ နိပါတ်ပုဒ်တို့နောင် (အနက်ပေးပုံ ကြည့်၍) ဆိုင်ရာဝိဘတ်များ သက်ရပုံကို သတိပြုပါ။]

၁၇၁။ ပုမဿ လိင်္ဂီဒီသု သမာသေသု။ ။သမာသေသု-
သမာသ်တို့၌၊ လိင်္ဂီဒီသု-လိင်္ဂ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့ကြောင့်၊
ပုမဿ-ပုမ၏ အဆုံး အသည်၊ လောပံ-သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-
ရောက်၏၊ ပုလ္လိဂီ၊ ပုမ္ဘာဝေါ၊ ပုကောကိလော စသည်တည်း။

၁၇၂။ အံ ယ.မိတော ပသညတော။ ။ပသညတော-ပ
အမည်ရှိသော၊ ဤတော-ဤအက္ခရာမှ၊ ပရံ-သော၊ အံ-အံ
ဝိဘတ်သည်၊ ယံ-ယံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတ္ထိယံ စသည်
တည်း။

၁၇၃။ ဤသုတ်ကား သမာသ်ပိုင်း၌ အသုံးပြုရမည့် သုတ်တည်း၊
သို့သော် အသရကို ချေသောသုတ် ဖြစ်၍ ချေမှုကို စီရင်သော သုတ်
တို့နှင့် ရောနှောထားသည်။ [ပုလ္လိဂီ-ပုလိင်၊ ပုမ္ဘာဝေါ-အထီး၏အဖြစ်၊
ပုကောကိလော-အထီးဖြစ်သော ဥဩငှက်။]

ရုပ်တွက်။ ။ပုလ္လိဂီကို “ပုမလိဂီ”တည်း၊ မ် ခွင်း၊ ပုမဿ လိင်္ဂီဒီသု
သမာသေသုသုတ်ဖြင့် ပုမ၏အဆုံး ၊ ကို ချေ(ပုမလိဂီ)，ပုမ၏အဆုံး
၊ ကို လ အမည်မှည့်၊ အံမော နိဂ္ဂဟိတံ ဈလပေဟိသုတ်ဖြင့် မ်ကို
နိဂ္ဂဟိတံပြု (ပုလိဂီ)，ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံကို
လံ ပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် လံ ကို နောက် လိ သို့ ကပ်၊
ပုလ္လိဂီ ပြီး၏။ [ပုမ္ဘာဝေါကို “ပုမဘာဝေါ”တည်း၊ ပုကောကိလောကို
“ပုမကောကိလံ” တည်း၊ နိဂ္ဂဟိတံကို ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် မ် ပြု၊
င် ပြုလေ။]

၁၇၂။ [ဣတ္ထိယံ-မိန်းမကို၊] ဣတ္ထိယံကို “ဣတ္ထီ”တည်း၊ ၊ ဝိဘတ်
သက်၊ ၊ ကို ပ အမည်မှည့်၊ အံ ယ.မိတော ပသညတောသုတ်ဖြင့်
၊ ဝိဘတ်ကို ယံ ပြု၊ အယော ရဿစသောသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၊ ရဿပြု၊
ဣတ္ထိယံ ပြီး၏။ [အယော ရဿသုတ်ဖြင့် စီရင်တဲ့အခါ ဧကဝုဇ်ဝိဘတ်

၁၇၃။ နံ ဈတော ကတရဿာ။ ။ကတရဿာ-ပြုအပ်ပြီးသော ရဿအဖြစ်ရှိသော၊ ဈတော-ဈအမည်ရှိသော က္ကသရမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ အံ-အံဝိဘတ်သည်၊ နံ-နံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒဏ္ဍိနံ စသည်တည်း။

၁၇၄။ ယောနံ နော။ ။ကတရဿာ-ပြုအပ်ပြီးသော ရဿအဖြစ်ရှိသော၊ ဈတော-ဈအမည်ရှိသော က္ကသရမှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယောနံ-ယောဝိဘတ်တို့၏၊ နော-နော အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒဏ္ဍိနော စသည်တည်း။

မရှိတော့ဘဲ ယံ ပြုပြီး ဖြစ်နေ၏။ သို့သော် ပင်ကိုက ၊ ဝိဘတ်အမည်ကို တင်စား၍ (ဌာနူပစာရနည်းအားဖြင့်) ယံ ကို ဧကဝုဗ္ဗဝိဘတ်ဟု ဆိုသည်။]

၁၇၃။ [ဒဏ္ဍိနံ-တုတ်ရှိသူကို၊ ကတရဿ၊ အကတရဿ သဘောကို ယောသွကတရဿော ဈောသုတ် ပြန်ကြည့်။] ဒဏ္ဍိနံကို “ဒဏ္ဍိ”တည်း။ ၊ ဝိဘတ်သက်၊ က္ကဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဈလာသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ဈအမည်မှည့်၊ အယော ရဿ စသောသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၊ ရဿပြု၊ နံ ဈတော ကတရဿာသုတ်ဖြင့် ၊ ဝိဘတ်ကို နံ ပြု၊ ဒဏ္ဍိနံ ပြီး၏။ [ဘောဂိနံ (စည်းစိမ် ရှိသူကို)၊ “ဘောဂိ”တည်၍ ရုပ်တွက်လေ။]

၁၇၄။ သဒ္ဓါနည်းကျနအောင် “ပြုအပ်ပြီးသော ရဿအဖြစ်ရှိသော”ဟု အနက်ဆိုလိုက်ရသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ “ရဿပြုပြီးသော”ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဒဏ္ဍိနော-တုတ်ရှိသူတို့သည်၊ တို့ကို။] ဒဏ္ဍိနောကို “ဒဏ္ဍိ”တည်း၊ ယော သက်၊ ၊ ကို ဈအမည်မှည့်၊ ၊ ရဿပြု၊ ယောနံ နောသုတ်ဖြင့် ယော ကို နော ပြု၊ ဒဏ္ဍိနော ပြီး၏။

၁၇၅။ သို့ နိ။ ။ကတရဿာ-ပြုအပ်ပြီးသော ရဿအဖြစ် ရှိသော၊ ဈာတော-ဈာမည်ရှိသော ကုသရမှ၊ ပရ-နောက်ဖြစ် သော၊ သို့-သို့ဝိဘတ်သည်၊ နိ-နိ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒဏ္ဍိနိ စသည်တည်း။

၁၇၆။ ကိဿ က ဝေ ခ။ ။ဝေ စ-ဝ ပစ္စည်းကြောင့်လည်း၊ ကိဿ-ကိသဒ္ဓါ၏၊ က-က အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကွ (ဂတော.သိ) စသည်တည်း။

၁၇၇။ ကု ဟိဟံသု ခ။ ။ဟိဟံသု စ-ဟိပစ္စည်း၊ ဟံပစ္စည်း တို့ကြောင့်လည်း၊ ကိဿ-ကိသဒ္ဓါ၏၊ ကု-ကု အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကုဟိ၊ ကုဟံ ဟူသည်တည်း။

၁၇၅။ [ဒဏ္ဍိနိ-တုတ်ရှိသ၌။] ဒဏ္ဍိနိကို “ဒဏ္ဍီ”လိင်တည်၊ သို့ သက်၊ ဈာနည်၊ ၊ ကို ၊ ရဿပြု၊ သို့ နိသုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်ကို နိ ပြု၊ ဒဏ္ဍိနိ ပြီး၏။

၁၇၆။ [ကွ-အဘယ်အရပ်သို့၊ ဂတော-သွားသည်၊ အသိ-ဖြစ်သ နည်း။] “ကွ” တစ်ခုသာ ပုံစံတည်း၊ “ဂတောသိ”ကား တွဲဖက်ဖြစ်၍ ထည့်သည်၊ ရုပ်ကို ကိ သွာ ဝေါသုတ်ကျမှ တွက်၊ ဝေ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဝပစ္စည်းမှတစ်ပါး သော ထ၊ ဟံ၊ ဒါ စသော ပစ္စည်းနှင့် ဝိဘတ်များ ကြောင့် ကိသဒ္ဓါကို “က” ပြုဟု ကစ္စည်းဝုတ္တိ ဆို၏။

၁၇၇။ [ကုဟိ၊ ကုဟံ-အဘယ်အရပ်၌။] စသဒ္ဓါဖြင့် ဟိဉ္စနံ၊ ဒါစနံ ပစ္စည်းကြောင့် ကိသဒ္ဓါ၏ ကု အပြုကို ဆည်း၍ “ကုဟိဉ္စနံ၊ ကုဒါစနံ” ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ရုပ်ကို ဟိ ဟံ ဟိဉ္စနံသုတ်ကျမှ တွက်။

၁၇၈။ သေသေသု စ။ ။ သေသေသု စ-ဝ ပစ္စည်းမှ ကြွင်းသော ပစ္စည်း ဝိဘတ်တို့ကြောင့်လည်း၊ ကိဿ-ကိသဒ္ဓါ၏၊ က-က အပြုသည်၊ ဟောတိ- ၏၊ ကော ပကာရော ကထံ၊ ကံ ပကာရံ ကထံ စသည်တည်း။

၁၇၉။ ဩတောထေသု စ။ ။ ဩတောထေသု စ-ဩပစ္စည်း၊ တောပစ္စည်း၊ ထပစ္စည်းတို့ကြောင့်လည်း၊ ကိဿ-ကိသဒ္ဓါ၏၊ ကု-ကု အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကုဩ၊ ကုတော၊ ကုတ္ထ ဟူသည်တည်း။

၁၇၈။ ကိဿ က ဝေ စသုတ်က ဝ ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ကိသဒ္ဓါကို ကပြသောကြောင့် ဤသေသေသု စသုတ်က ဝပစ္စည်းမှ ကြွင်းသမျှ ပစ္စည်း ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ကိသဒ္ဓါကို ကပြသည်ဟု မှတ်သင့်၏။ အဖွင့်ဋီကာနှင့် ဆရာတို့အယူမှာ အမျိုးမျိုး ရှိလေသည်။ [ကော ပကာရော-အဘယ် အပြားနည်း၊ ကထံ-အဘယ်အပြားနည်း၊ ကံ ပကာရံ-အဘယ်အပြားကိုနည်း၊ ကထံ-အဘယ်အပြားကိုနည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။ ကောကို “ကိ” လိင်တည်၊ သိသက်၊ သေသေသု စ သုတ်ဖြင့် ကိကို က ပြု၊ သောဟူသောသုတ်ဖြင့် သိကို ငါ ပြု၊ ကံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ကော ပြီး၏။ [ကံ ပကာရံ၌ ၊ ဝိဘတ်သက်၊ ဝိဘတ် ၇-သွယ်လုံး၊ လိင် ၃-ပါးလုံးမှာပင် ဤအစီအရင်ကို “ကေန၊ ကဿ၊ ကာ၊ ကာယော”စသည်ဖြင့် နာမ်ရိုက်၌ တွေ့ရလတ္တံ့။]

၁၇၉။ [ကုဩ၊ ကုတ္ထ-အဘယ်အရပ်၌၊ ကုတော-အဘယ်အရပ်မှ၊ ကွစိ တော ပဉ္စမုတ္တေ၊ ဩထ သတ္တမိယာသုတ်တို့ကျမှ ရုပ်တွက်၊ သုတ်စဉ်ကို ယခုရှုတိုင်းမဟုတ်ဘဲ “ကိဿ က ဝေ စ၊ သေသေသု စ၊ ကု ဟိဟံသု စ၊ ဩတော ထေသု စ”ဟု စဉ်ရလျှင် ကိဿ၊ က၊ ကု ပုဒ်တို့ နောက်နောက်သုတ်သို့ လိုက်ဖို့ရာ သာ၍ အဆင်ပြေ၏။]

၁၈၀။ သဗ္ဗဿေ.တဿာ.ကာရော ဝါ။ ။တောထေသု-
တောပစ္စည်း၊ ထပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော၊ ဧတ
ဿ-ဧတသဒ္ဒါ၏၊ အကာရော-အ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အား
ဖြင့်၊ ဟောတိ-၏၊ အတော၊ ဧတ္တော၊ အတ္ထ၊ ဧတ္တဟူသည်တည်း။

၁၈၁။ ဧတြ နိစ္စံ။ ။ဩ-ဩပစ္စည်းကြောင့်၊ သဗ္ဗဿ-
အလုံးစုံသော၊ ဧတဿ-ဧတ သဒ္ဒါ၏၊ အကာရော-အ အပြု
သည်၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဩ ဟူသည်တည်း။

* ဧ တောထေသု ခ။ ။တောထေသု စ-တောပစ္စည်း၊ ထ
ပစ္စည်းတို့ကြောင့်လည်း၊ သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော၊ ဧတဿ-ဧတ
သဒ္ဒါ၏၊ ဧ-ဧ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧတ္တော၊ ဧတ္ထ ဟူသည်
တည်း။

၁၈၀။ တောပစ္စည်း၊ ထပစ္စည်းနှောင်းရာဝယ် ဧတသဒ္ဒါတစ်ခုလုံး
ကို အ ပြုသောသုတ်တည်း။ [အတော၊ ဧတ္တော-ဤအရပ်မှ၊ အတ္ထ၊
ဧတ္ထ-၌။]

သဗ္ဗဿ။ ။အ အပြုက အက္ခရာတစ်လုံးတည်း ဖြစ်သောကြောင့်
ဧတသဒ္ဒါ၌လည်း ဧကိုဖြစ်စေ၊ တကိုဖြစ်စေ တစ်လုံးကိုသာ ပြုရမည်
လောဟု တွေးတောဖွယ်ရှိ၍ “သဗ္ဗဿ”ဟု ဆိုသည်၊ ဧတသဒ္ဒါ
တစ်ခုလုံးကို (အ)ပြုပါ ဟူလို၊ သဗ္ဗဿ ပါလေသမျှ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို
သတိပြု၊ ရုပ်ကို ပဉ္စမပိုင်း ပစ္စည်းသက်သော သုတ်များကျမှ တွက်။

၁၈၁။ သဗ္ဗဿေတဿာကာရော ဝါသုတ်၌ ဝါသဒ္ဒါ ပါသည့်
အတွက် အ အပြု မမြဲသောကြောင့် အတော အတ္ထ အပြင် ဧတ္တော
ဧတ္ထ ဟုလည်း ရှိနိုင်၏၊ ဤသုတ်ကား အမြဲစီရင်သောကြောင့် အဩ
ဟုသာရှိ၍ ဧတြ ဟု မရှိနိုင်။ [အဩ-ဤအရပ်၌၊ ဤအရာ၌။]

* သဗ္ဗဿေ.တဿာကာရော ဝါသုတ်က အ အပြု မမြဲသော
ကြောင့် ဤသုတ် အစီအရင်အရ “ဧတ္တော၊ ဧတ္ထ”ဟု ဖြစ်သည်။

၁၈၂။ က္လမဿိ ထံဒါနိဟတောဓေသု စ။ ။ထံဒါနိဟတော
ဓေသု စ-ထံ, ဒါနိ, ဟ, တော, ဓ ၅-ပစ္စည်းတို့ကြောင့်လည်း၊
သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော၊ က္လမဿ-က္လမသဒ္ဒါ၏၊ က္လ-က္လအပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ က္လတ္ထံ, က္လဒါနိ, က္လဟ, က္လတော, က္လဓ
ဟူသည်တည်း။

ဇာသအလို ဤသုတ် အပို။ ။ဇာသအလိုအားဖြင့် သရလောပေါ
မာဒေသပစ္စယာဒိမှ၌ ပစ္စယအရ သရပစ္စည်း, ဗျဉ်းပစ္စည်း အားလုံးယူ
သောကြောင့် “ဧတ္တော၌ ဧတ တည်၊ တောပစ္စည်းသက်, သရလောပေါ
စသောသုတ်ဖြင့် တ၏အဆုံး ၊ ကို ချေ၍ တ် ကို တောသို့ ကပ်လျှင်”
ဧတ္တော ပြီးနိုင်၏၊ ဧတ္တ၌လည်း ထပစ္စည်း သက်၍ ဤနည်းအတိုင်း
ပြီးနိုင်၏၊ သို့အတွက် ဇာသအလို ဤသုတ်ကို သုတ်ပိုဟု ဆိုကြသည်။

ရူပသိဒ္ဓိအလို ဤသုတ် မပို။ ။ရူပသိဒ္ဓိအလိုမှာ ပစ္စယာဒိမှ၌
ပစ္စယအရ ဗျဉ်းပစ္စည်းကို မယူနိုင်၊ အစ၌ သရပါသော ူယ, ူဌ,
ူက စသောပစ္စည်းနှင့် သရသက်သက် (၊ , ူ) စသော ပစ္စည်းများ
ကိုသာ ယူသောကြောင့် တောပစ္စည်း, ထပစ္စည်း နှောင်းရာဝယ်
သရလောပေါသုတ်ဖြင့် ရှေ့သရကို မချေနိုင်၊ သို့အတွက် “ဧတ္တောကို
ဧတ တည်၊ တောပစ္စည်းသက်, ဧ တောထေသု စသုတ်ဖြင့် ဧတကို
ဧပြု (ဧတော), ပရဒေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် သဒိသဒ္ဓေးဘော်
တ် လာလျှင်” ဧတ္တော ပြီးနိုင်၏၊ ဧတ္တ၌လည်း နည်းတူ၊ ထို့ကြောင့်
ရူပသိဒ္ဓိအလို ဤသုတ် မပို။

၁၈၂။ [က္လတ္ထံ-ဤအပြားသည်၊ က္လဒါနိ-ဤအခါ(ယခုအခါ)၌၊
က္လဟ, က္လဓ-ဤအရပ်၌၊ က္လတော-ဤအရပ်မှ၊] ရုပ်ကို ပဉ္စမပိုင်းကျမှ
တွက်၊ က္လမဿိကို “က္လမဿ+က္လ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။

၁၈၃။ အ ဓုနာမိ ခ။ ။ဓုနာမိ စ-ဓုနာပစ္စည်းကြောင့်လည်း၊
သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော၊ ကုမဿ-ကုမသဒ္ဒါ၏၊ အ-အ အပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဓုနာ ဟူသည်တည်း။

၁၈၄။ ဧတ ရဟိမိ ခ။ ။ရဟိမိ စ-ရဟိပစ္စည်းကြောင့်လည်း၊
သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော၊ ကုမဿ-ကုမသဒ္ဒါ၏၊ ဧတ-ဧတအပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧတရဟိ ဟူသည်တည်း။

၁၈၅။ ဣတ္ထိယ.မတော အာပစ္စယော။ ။ဣတ္ထိယံ-ဣတ္ထိ
လိင်၌၊ အတော-အကာရန္တမှ နောက်၌၊ အာပစ္စယော-အာ
ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗာ, ကညာ စသည်တည်း။

၁၈၃။ [အဓုနာ-ယခုအခါ၌။] ရုပ်ကို ပဉ္စမပိုင်းကျမှ တွက်။

၁၈၄။ [ဧတရဟိ-ဤအခါ၌, ယခုအခါ၌။]

၁၈၅။ [သဗ္ဗာ-အလုံးစုံသော၊ ကညာ-သတို့သမီးသည်။]

ဤသုတ်ကား ကုတ္တိလိင်အရာဝယ် အကာရန္တနောင် အာပစ္စည်း
သက်သော သုတ်တည်း။ ဤသုတ်က အာပစ္စည်းနှင့် နောက်သုတ်
များ၌လာမည့် “ဤ, ဣနီ”ပစ္စည်းများကို ကုတ္တိလိင်ဖြစ်ကြောင်းကို
ထွန်းပြသောကြောင့် ကုတ္တိဇောတက”ပစ္စည်းဟု ခေါ်၏။ အာ, ဤ,
ဣနီ ကုတ္တိဇောတကပစ္စည်းဆုံးသော သဒ္ဒါများကို “တဒ္ဒိတသမာသ
ကိတကာနာမံ ဝါ တဝေတုနာဒီသု စ”သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် “နာမ်”ဟု
ဇွဲရသည်။ ထိုသို့ နာမ်ဇွဲရာ၌ အကြောင်းယုတ္တိကို ရူပသိဒ္ဓိ ဤသုတ်မှာ
၇။

ရုပ်တွက်ပုံ။ ။သဗ္ဗာကို“သဗ္ဗ”လိင်တည်၊ ကုတ္တိယမတော အာပစ္စ
ယော သုတ်ဖြင့် ၁ ပစ္စည်းသက်, ဗွဲ ခွင်း, ချေ, ကပ် (သဗ္ဗာ), တဒ္ဒိတ
သမာသ ကိတကာနာမံ ဝါ တဝေတုနာဒီသု စသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့်
သဗ္ဗာဟူသော ကုတ္တိပစ္စယန္တသဒ္ဒါကို နာမ်ဟု ဇွဲ, သည်ဟူ၍ အနက်ပေး

၁၈၆။ နဒါဒိတော ဝါ ဤ။ ။ ကုတ္တိယံ-ကုတ္တိလိင်၌၊ နဒါဒိတော ဝါ-နဒသဒ္ဒါ အတူရှိသော အကာရန္တသဒ္ဒါမှ နောက်၌ လည်းကောင်း၊ အနဒါဒိတော ဝါ-နဒါဒိ မဟုတ်သော ဥ၊ ဩ ကာရန္တသဒ္ဒါမှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ ဤ-ဤပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ နဒီ၊ ပုထဝီ၊ ဂီရိ စသည်တည်း။

သောကြောင့် ၊ပေ၊ ဧကဝုဇ် သိဝိဘတ်သက်၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို ချေ၊ သဗ္ဗာ ပြီး၏။ [ကညာကိုလည်း “ကည” လိင်တည်၍ ဤအဆိုအတိုင်း တွက်လေ၊ ယတေ စသုတ်၌ကား လွယ်ကူအောင် အာ ပစ္စည်းသက်ပြီးအနေအားဖြင့် “အယျာ၊ ကညာ” တည်၍ တွက်ပြခဲ့သည်။]

၁၈၆။ နဒ၌ ဒအက္ခရာဝယ် အသရဆုံးလျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “နဒ” ကို အကာရန္တသဒ္ဒါဟု ခေါ်သည်။ နဒါဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် ပကာရ (အတူဟူသော)အနက်ရှိ၏။ သို့အတွက် နဒသဒ္ဒါနှင့် အကာရန္တချင်း တူသော မဟ၊ ကုမာရ၊ တရုဏ စသည်ကို အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ယူရာ၏။

ဝါသဒ္ဒါ။ ။ နဒါဒိတော ဝါ၌ ဝါသဒ္ဒါကား ပေါင်းဆည်းခြင်း (သမ္ပိဏ္ဏန) အနက်ရှိ၏။ [သမုစ္စည်းအနက်ကိုပင် သမ္ပိဏ္ဏနဟု ဤ နေရာ၌ ရူပသိဒ္ဓိ သုံးစွဲသည်။] ထိုဝါသဒ္ဒါဖြင့် (နဒါဒိတွင် မပါဝင် သော) သဒ္ဒါစုကို ပေါင်းဆည်းသည်။ ထို့ကြောင့် အနဒါဒိတော ဝါဖြင့် ပုထဝီ၌ ပုထုကဲ့သို့သော ဥကာရန္တသဒ္ဒါ၊ ဂီရိ၌ ဂေါကဲ့သို့သော ဩကာရန္တသဒ္ဒါစုကို ယူ။ [နဒီ-မြစ်သည်၊ ပုထဝီ-မြေကြီးသည်၊ ဂီရိ-နွားမသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ နဒီကို “နဒ” လိင်တည်၊ နဒါဒိတော ဝါ ဤသုတ်ဖြင့် ။ ပစ္စည်းသက်၊ ဒိ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်(နဒီ)، တဒ္ဓိတသမာသကိတကာနာမံ ဝါ တဝေတုနာဒိသု စသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် နဒီဟူသော ကုတ္တိပစ္စယန္တ သဒ္ဒါကို နာမ်ဟု ငဲ့၊ သည်ဟူ၍ ၊ပေ၊ သိသက်၊ သေသတော လောပံ

၁၈၇။ ၏က ကောယျ ဣန္ဒြိယံ။ ။ဣန္ဒြိယံ-ဣန္ဒြိယံ
၌၊ ၏က ကောယျ ဣန္ဒြိယံ-ဣန္ဒြိယံ၊ ၏ကပစ္စည်း၊
ကောယျပစ္စည်း၊ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းတို့မှနောက်၌၊ ဤ-ဤပစ္စည်း
သည်၊ ဟောတိ-၏၊ မာနဝီ၊ နာဝီကီ၊ ဝေနတေယျိ၊ ဂေါတမီ၊
သာမာဝတီ စသည်တည်း။

ဂသိ ပိသုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ နဒိ ပြီး၏။ [ဣန္ဒြိယံလည်း “ဣန္ဒြိယံ”တည်၍
ရုပ်တွက်လေ။]

ပုထဝီကို “ပုထ”တည်၊ ပုထဿ ပုထုပဌာမော ဝါသုတ်ဖြင့် ပုထကို
ပုထုပြု၊ နဒိဒိတော ဝါ ဤသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ဝါသုတ်သက်၊ ထံ
ခွင်း၊ ဩ သရေ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ထု၏အဆုံး၊ ။ ကို၊ ဝပြု၊ ထံကို
၊ သို့ ကပ်၊ ဝခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်(ပုထဝီ၊ နာမ်ဟုတ်၊ သိသက်၊ ချေ၊
ပုထဝီ ပြီး၏။

ဂါဝီကို “ဂေါ”တည်၊ နဒိဒိတော ဝါ ဤသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ဝါ
ပစ္စည်းသက်၊ ဂါဝ သေသုတ်၌ “ဂါဝ”ဟူသော ယောဂဝိဘာဂသုတ်ဖြင့်
ဂေါ သဒ္ဓါ၏ အဆုံး ဝေါ ကို ဂါဝ ပြု၊ ဝ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ဟုတ်၊
သိ သက်၊ ချေ၊ ဂါဝီ ပြီး၏။

၁၈၈။ ၏က ကောယျ ဣန္ဒြိယံ ပစ္စည်းတို့ကား တဒ္ဓိတ်ပိုင်းမှာ
လာမည့် “ဣန္ဒြိယပစ္စည်းဟိ၊ ယေန ဝါ သံသဌံ တရတိ စရတိ ဝဟတိ
ဣန္ဒြိယံ၊ ကောယျာ ကတ္တိကာဒိဟိ၊ ဝါဣန္ဒြိယံ၊ ဂုဏာဒိတော ဝန္တိ”
စသော သုတ်တို့ဖြင့် သက်သောပစ္စည်းများတည်း။ ထိုပစ္စည်းများ
သက်ပြီးသော ပုဒ်တို့နှင့် ဣန္ဒြိယံအရာဝယ် ဤသုတ်က ဝါသုတ်
ထပ်သက်ရသည်။ ရုပ်တွက်ရာ၌ကား ထိုတဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းများ သက်ပြီး
သားအနေ မှန်း၍ ရုပ်တွက်ရမည်။ [မာနဝီ-မနုဿမိ (ဣန္ဒြိယံ
ပုံစံ)၊ နာဝီကီ-လောသုကြီးကတော် (ဣန္ဒြိယံ)၊ ဝေနတေယျိ-ဂဠုန်မ၏
သမိ (ကောယျ)၊ ဂေါတမီ-ဂေါတမ၏ အနွယ်ဖြစ်သော အမျိုးသမီး
(ဣန္ဒြိယံ)၊ သာမာဝတီ-ရွှေအဆင်းရှိသော မိန်းမ (ဣန္ဒြိယံ)။]

၁၈၈။ ပတိဘိက္ခုရာဇိ.ကာရန္တေဟိ ဣနိ။ ။ ဣတ္ထိယံ-ဣတ္ထိလိင်၌၊ ပတိဘိက္ခုရာဇိ.ကာရန္တေဟိ ဝါ-ပတိ, ဘိက္ခု, ရာဇ, ဤကာရန္တသဒ္ဒါတို့မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ အညေဟိ ဝါ-တစ်ပါးသော ဝိဒူ, ယက္ခစသော သဒ္ဒါတို့မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ ဣနိ-ဣနိပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂဟပတာနိ, ဘိက္ခုနိ, ရာဇိနိ, ဒဏ္ဍိနိ, ပရစိတ္တဝိဒူနိ, ယက္ခိနိ စသည်တည်း။

ရုပ်ဗွက်။ ။ မာနဝိကို “မာနဝ”တည်၊ ဣဝဏိကဏေယျဣန္ဒြိယံ သုတ်ဖြင့် ူပစ္စည်းသက်, ဝိဒွင်း, ချေ, ကပ်(မာနဝိ), နာမ်ဟုင့်, သိသက်, သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို ချေ, မာနဝိ ပြီး၏။ [ကျန်ရပ်များကိုလည်း “နာဝိက, ဝေနတေယျ, ဂေါတမ”တည်၍ တွက်၊ သာမာဝတီကို န္ဈဿ တမိကာရေသုတ်ကျမှ တွက်ရမည်။]

၁၈၉။ ဤသုတ်ကား ဣတ္ထိလိင်အရာဝယ် ဣနိပစ္စည်းသက်သော သုတ်တည်း။ ဂဟပတာနိ-အိမ်ရှင်မသည် (ပတိသဒ္ဒါနောင် ူနိ ပစ္စည်းသက်သော ပုံစံ)၊ ဘိက္ခုနိ-ရဟန်းမသည်၊ ရာဇိနိ-မင်းကတော် (မိဖုရား)သည်၊ ဒဏ္ဍိနိ-တုတ်ရှိသောမိန်းမသည်၊ ဒဏ္ဍိဟု ရုပ်တည်ရ၍ ူ အဆုံးရှိသော ပုဒ်နောင် ဣနိသက်သောပုံစံတည်း။) နဒါဒိတော ဝါ ဤသုတ်မှ ဝါသဒ္ဒါ လိုက်သောကြောင့် ထိုဝါသဒ္ဒါဖြင့် ဤသုတ်၌ တိုက်ရိုက်မဆိုအပ်သော ဝိဒူစသော ဥုကာရန္တသဒ္ဒါ, ယက္ခစသော အကာရန္တသဒ္ဒါစုကို ဆည်းယူ၍ “ပရစိတ္တဝိဒူနိ-သူတစ်ပါးစိတ်ကို သိနိုင်သောမိန်းမသည်၊ ယက္ခိနိ-ဘီလူးမသည်”ဟူသော ပုံစံများ ဖြစ်၏။

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဂဟပတာနိကို “ဂဟပတိ”လိင်တည်၊ ပတိဘိက္ခုရာဇိ ကာရန္တေဟိ ဣနိသုတ်ဖြင့် ူ နိပစ္စည်း သက်, ပတိသိနိမ္မိသုတ်ဖြင့်

၁၈၉။ နွဲ့ဿ တ.မိကာရေ။ ။ ဤကာရေ-ဤပစ္စည်းကြောင့်
နွဲ့ဿ-နွဲ့ပစ္စည်း၏။ တံ-တ အပြုသည်။ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂုဏဝတီ၊ ဂုဏဝန္တိ စသည်တည်း။

ပတိသဒ္ဓါ၏ အဆုံး ခံ ကို ၊ ပြု (ဂဟပတ ခံ နိ)၊ တံ ခွင်း (ဂဟပတ
၊ ခံ နိ)၊ ဝါ ပရော အသရူပါသုတ်ဖြင့် ခံ သရကိုချေ (ဂဟပတ ၊ နိ)၊
ပုဗ္ဗော စ သုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ ကို ၇ ဒီဃပြု၊ တံ ကို ၇ သို့ကပ် (ဂဟပတာနိ)၊
နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ပြီး၏။

ဘိက္ခုနီကို “ဘိက္ခု”တည်း။ ခံ နိပစ္စည်းသက်၊ ဝါ ပရော အသရူပါ
သုတ်ဖြင့် ခံ သရကိုချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ပြီး၏။ [ရာဇိနိ-ရာဇ-
ခံနိ၊ ဇ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဒဏ္ဍိနိ-ဒဏ္ဍိ+ ခံနိ၊
ဏ္ဍိခွင်း၊ ချေ၊ ဏ္ဍိ ခံ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ပရစိတ္တဝိဒူနိ-
ပရစိတ္တ ဝိဒူ+ ခံနိ၊ ။ မှ နောက်ဖြစ်သော ခံ ကို ချေ၊ ယက္ခိနိ-ယက္ခ-
ခံနိ၊ ကွဲခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ။]

၁၈၉။ ခံ ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ နွဲ့ကို တပြုသော သုတ်တည်း။
ဂုဏဝတီသည် တ ပြုသောပုံစံ၊ ဂုဏဝန္တိကား ဝါသဒ္ဓါက တားမြစ်၍
တ-မပြုသော ပုံစံတည်း။ [ဂုဏဝတီ၊ ဂုဏဝန္တိ-ဂုဏ်ရှိသောမိန်းမ။]

ရုပ်တွက်။ ။ ဂုဏဝတီကို “ဂုဏဝန္တိ”လိင်တည်း။ ဣဏိက
ဏေယျဏန္တဟိသုတ်ဖြင့် ခံ ပစ္စည်းသက်၊ နွဲ့ဿ တ.မိကာရေသုတ်ဖြင့်
နွဲ့ကို တ ပြု၊ တံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်(ဂုဏဝတီ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊
ပြီး၏။ [ဂုဏဝန္တိ ကား ခံ ပစ္စည်းသက်၊ နွဲ့ အဆုံး ၊ ကို ချေ၊ နွဲ့ ခံ
သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ။]

၁၉၀။ ဘဝတော ဘောတော။ ။ ဤကာရေ-ဤပစ္စည်း
ကြောင့်၊ ဘဝတော-ဘဝန္တသဒ္ဓါ၏၊ ဘောတော-ဘောတ အပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဘောတိ၊ ဘောတိ စသည်တည်း။

၁၉၁။ ဘော ဂေ တု။ ။ ဂေ တု-ဂသိကြောင့်ကား၊
ဘဝတော-ဘဝန္တသဒ္ဓါ၏၊ ဘော-ဘော အပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ဘော ဟူသည်တည်း။

၁၉၁။ နဒါဒိတော ဝါ ဤသုတ်ဖြင့် ။ ပစ္စည်းသက်ပြီးနောက်
ဘဝန္တ သဒ္ဓါကို ဘောတ ပြုသည်။ [ဘောတိ-ရှင်မသည်၊ ဘောတိ-
အို ရှင်မ။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဘောတိကို “ဘဝန္တ”လိင်တည်း၊ နဒါဒိတော ဝါ ဤ
သုတ်ဖြင့် ။ ပစ္စည်းသက်၊ ဘဝတော ဘောတောသုတ်ဖြင့် ဘဝန္တ
သဒ္ဓါကို ဘောတပြု၊ တံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဘောတိ)، နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊
ချေ၊ ဘောတိ ပြီး၏။

ဘောတိကား အာလုပ်ဧကဝုဏ်တည်း၊ ဘောတိဟု ဖြစ်သောအခါ
အာလုပ် သိသက်၊ ဂ မှည့်၊ ။ ကိုလည်း ပ မှည့်၊ ဗျလပါ ရသသုတ်ဖြင့်
။ ကို ။ ရသပြု၊ ဂသိချေ။ [ဘောတိ ကညေ စသည်၌ ဘောတိသဒ္ဓါ
ကိုလည်း ဤသုတ်လာ “ဘောတိ”ဟု မှတ်။]

၁၉၁။ [ဘော-အို အရှင်။] ဘောကို “ဘဝန္တ”လိင်တည်း၊ အိုဟူ၍
၊ ဝေ၊ သိဝိဘတ်သက်၊ အာလုပ်နေ သိ ဂသညောသုတ်ဖြင့် အာလုပ်
သိကို ဂ အမည်မှည့်၊ ဘောဂေ တုသုတ်ဖြင့် ဘဝန္တသဒ္ဓါကို ဘောပြု၊
သေသတော လောပံ ဂသိဝိသုတ်ဖြင့် ဂသိကို ချေ၊ ဘော ပြီး၏။
[ဘော ပုရိသစသည်၌ ဤသုတ်က ဘောသဒ္ဓါတည်း၊ နိပါတ်ပုဒ်
“ဘော”လည်း ရှိသေး၏၊ ဤသုတ် နှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို နာမ်ဂိုဏ်း
ကျမှ ပြအံ့။]

၁၉၂။ အကာရပိတာဒျန္တာနံ.မာ။ ။ဂေ-ဂသိကြောင့်၊
အကာရပိတာဒျန္တာနံ-အကာရန္တသဒ္ဒါ၊ ပိတု အစရှိသောသဒ္ဒါ
တို့၏ အဆုံးသရတို့၏။ အာ-အာ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
ဘော ပုရိသာ၊ ဘော ပိတာ စသည်တည်း။

၁၉၃။ ဈလပါ ရသသံ။ ။ဂေ-ဂသိကြောင့်၊ ဈလပါ-ဈ၊ လ၊ ပ
အမည်ရှိသော ဤ၊ ဥသရတို့သည်၊ ရသသံ-ရဿအဖြစ်သို့၊
အာပဇ္ဇန္တေ-ရောက်ကုန်၏။ ဘော ဒက္ကိ၊ ဘော သယမ္ဘ၊ ဘောတိ
ကုတ္တိ၊ ဘောတိ ဝဓု စသည်တည်း။

၁၉၂။ ဂသိနှောင်းရာ၌ ပုရိသစသော အကာရန္တသဒ္ဒါတို့၏
အဆုံး အ အက္ခရာကိုလည်းကောင်း၊ ပိတု သတ္တုစသည်တို့၏ အဆုံး
ဥ ကိုလည်းကောင်း အာပြုသောသုတ်တည်း။ [ဘော ပုရိသာ-အို
ယောက်ျား၊ ဘော ပိတာ-အို အဘ။]

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသာကို “ပုရိသ”လိင်တည်း၊ အိုဟူ၍ ၊ပေ၊ သိဝိဘတ်
သက်၊ အာလုပ်သိကို ဂ အမည်မှည့်၊ သ် ခွင်း(ပုရိသ် ၊ သိ)၊ အကာရ
ပိတာဒျန္တာနံ.မာသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၁ ပြု၊ သ် ကို ၁သို့ ကပ်၊ သေသတော
လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် ဂသိကို ချေ၊ ပုရိသာ ပြီး၏။ [ပိတာကို
ပိတုတည်း၊ အာလုပ်သိသက်၊ ဂမှည့်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပိတု၏ အဆုံး ၊
ကို ၁ ပြု၊ သိ ချေ၊ ပိတာ ပြီး၏။]

၁၉၃။ ဂသိဟူသည် ဧကဝုဇ်ဝိဘတ်ပင်တည်း၊ ဤ၊ ဥသရတို့
လည်း အာ ယောသုတ်ဖြင့် ဃအမည် မရကြကုန်၊ ထို့ကြောင့်
ဂသိနှောင်းရာ၌ ဈလပအမည်ရှိသော ဤ၊ ဥသရတို့ကို အယော
ရဿမေကဝစနယောသွပိ စသုတ်ဖြင့် ရဿပြုမည်ဆိုလျှင် ပြုနိုင်၏။
သို့သော် ဤသုတ်ကို ထပ်၍ ဆိုသည့်အတွက် “ဈ လ ပအမည်ရသော
ဤ၊ ဥတို့ကို ဂသိနှောင်းရာ၌ အမြဲ ရဿပြု”ဟု သတ်မှတ်ရခြင်း

၁၉၄။ အာကာရော ဝါ။ ။ဂေ-ဂသိကြောင့်၊ အာကာရော-
အာ အက္ခရာသည်၊ ရသံ-ရဿအဖြစ်သို့၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ ဘော ပုရိသ၊ ဘော ပုရိသာ၊ ဟေ
သ၊ ဟေ သာ၊ ဘော ပိတ၊ ဘော ပိတ စသည်တည်း။

အကျိုးရှိသည်။ [ဘော ဒက္ခိ (ပုလ္လိန် ဈမည်သောပုံစံ) အို တုတ်ရှိသူ၊
ဘော သယမ္ဘ (လမည်သောပုံစံ) အို ဘုရားရှင်၊ (ဘော သုခကာရိ၊
ဘော ဂေါတြဘူဟူသော နပုံလိင်ပုံစံများကိုလည်း သတိပြု)၊ ဘောတိ
ဣတ္ထိ (ဣတ္ထိလိင် ပမည်သောပုံစံ) အို မိန်းမ၊ ဘောတိ ဝဇ (ဣတ္ထိလိင်
ပမည်သောပုံစံ) အို ခွေးမ။]

ရုပ်တွက်။ ။ဒက္ခိကို “ဒက္ခိ”တည်း၊ အိုဟူ၍၊ ပေ၊ အာလုပ်သိသက်၊
အာလပနေ သိ ဂသညောသုတ်ဖြင့် အာလုပ်သိကို ဂအမည်မှည့်၊
ဣဝဏ္ဏ၊ဝဏ္ဏာ ဈလသုတ်ဖြင့် ။ ကို ဈ အမည်မှည့်၊ ဈလပါ
ရသံသုတ်ဖြင့် ။ ကို ။ ရဿပြု၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့်
ဂသိကို ချေ၊ ဒက္ခိ ပြီး၏။ [သယမ္ဘကို “သယမ္ဘ”တည်း။ ။ ကို
လအမည်မှည့်၊ ဣတ္ထိကို “ဣတ္ထိ”တည်း၊ ။ ကို ပ အမည်မှည့်၊ ဝဇကို
“ဝဇ”တည်း။ ။ ကို ပမှည့်။]

၁၉၄။ ဤသုတ်နှင့်ဆိုင်သော အာ အက္ခရာသည် ပုံလိင် နပုံလိင်
များသာတည်း၊ ဣတ္ထိလိင် အာ မဟုတ်၊ သို့အတွက် အာ ယောသုတ်
ဖြင့် ယ အမည် မမှည့်နိုင်၊ ယ မမည်လျှင် အယော ရဿစသော
သုတ်ဖြင့် ရဿ ပြုမည်ဆိုက ပြုနိုင်၏။ သို့သော် ဤသုတ်ကို ဆိုသည့်
အတွက် “ယ မမည်သော အာ ကို ဂသိနှောင်းရာ၌ တစ်ရံတစ်ခါသာ
ရဿပြု”ဟု သတ်မှတ် ရခြင်းအကျိုးရှိသည်။ [ဈလပါ ရသံ၊
အာကာရော ဝါ သုတ်တို့နှင့် စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

ဣတိ နာမကပ္ပေ စတုတ္ထော ကဏ္ဍော။ ။နာမကပ္ပေ-
နာမ် ကျမ်း၌၊ စတုတ္ထော-လေးခန်းမြောက်ဖြစ်သော၊ ကဏ္ဍော-
အခန်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ပုံစံများ။ ။ဘော ပုရိသ၊ ဘော ပုရိသာ-အို ယောက်ျား၊ ဟေ
သ၊ ဟေ သာ-ဟဲ့ ခွေး၊ ဘော ပိတ၊ ဘော ပိတာ-အို အဘ၊ ပုရိသာ
ပိတာတို့ကား အကာရပိတာဒျန္တာန.မာသုတ်၏ ပုံစံတည်း၊ သာကား
ပင်ကို အာဒိယအတိုင်း ရှိရသောပုံစံတည်း၊ ဤသုတ်၏ ရဿအပြု
မမြဲကြောင်း ပြလို၍ “ပုရိသာ၊ ပိတာ၊ သာ”ဟု ဒီဃပြုထားသော၊
ဒီဃအတိုင်းလည်းရှိသော ရုပ်များကို ထည့်လိုက်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသကို “ပုရိသ”လန်တည်၊ အာလုပ် သိသက်၊
ဂမ္ဘည့်၊ သ် ခွင်း၊ အကာရပိတာဒျန္တာန.မာသုတ်ဖြင့် သ၏ အဆုံး ၊
ကို ၁ ပြု၊ အာကာရော ဝါသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ၊ ရဿပြု၊ သေသတော
လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် ဂသိကို ချေ၊ ပုရိသ ပြီး၏။

ပိတကို “ပိတု”တည်၍ အာလုပ် သိဝိဘတ် သက်၊ အကာရပိတာ
ဒျန္တာ န.မာသုတ်ဖြင့် ၂ ကို ၁ ပြု၊ ၁ ကို ဤသုတ်ဖြင့် ၊ ရဿပြု၊ ဂ
သိကို ချေ၊ ပိတ ပြီး၏။

သ ကို “သာ”လိင်တည်၊ အာလုပ် သိသက်၊ ဂမ္ဘည့်၊ ဤသုတ်ဖြင့်
၁ ကို ၊ ရဿပြု၊ သိ ချေ၊ သ ပြီး၏။ [သာကို “သာ”တည်၊ အာလုပ်
သိ သက်၊ ဂ မ္ဘည့်၊ ချေရုံသာ။]

နာမ်စတုတ္ထခန်းပြီး၏။

၁၉၅။ တွာဒယော ဝိဘတ္တိသညာယော။ ။တွာဒယော-
တော အစရှိသော ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝိဘတ္တိသညာယော-ဝိဘတ်
အမည်ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ သဗ္ဗတော စသည်တည်း။

၁၉၆။ ကွဓိ တော ပဉ္စမုတ္တေ။ ။ပဉ္စမုတ္တေ-ပဉ္စမိဝိဘတ်၏
အနက်၌၊ ကွဓိ-အချို့သောအရာ၌၊ တော-တောပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကုတော စသည်တည်း။

၁၉၅။ ပြုလတ္တံ့သော တော အစရှိသော ပစ္စည်းများကို “ဝိဘတ်
မည်၏”ဟု ဝိဘတ်အမည် မှည့်သော သုတ်တည်း၊ ဆိုလိုရင်း
ကား ဝိဘတ်မပါလျှင် ပုဒ်အရာ မဝင်ချေ၊ သို့အတွက် တောပစ္စည်း
ဩပစ္စည်းစသည်တို့ကို ပဉ္စမိဝိဘတ် သတ္တမိဝိဘတ်ဟု နာမည်မှည့်ပါ၊
ထိုသို့ ဝိဘတ်နာမည် မှည့်လိုက်လျှင် သဗ္ဗတော စသောပုဒ်များသည်
ဝိဘတ်သက်ထားသော ပုဒ်၊ ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ပုဒ်များ ဖြစ်လေ
တော့သည် ဟူလို၊ [သဗ္ဗတော-အလုံးစုံမှ] ရုပ်ကို နောက်မှ တွက်။

၁၉၆။ ဤသုတ်က ပဉ္စမိဝိဘတ်၏အနက်၌ တောပစ္စည်းသက်
သောကြောင့် တွာဒယော ဝိဘတ္တိသညာယောသုတ်ဖြင့် တောပစ္စည်း
ကို ပဉ္စမိဝိဘတ် အမည်မှည့်ရသည်။ [ကုတော-အဘယ်အရပ်မှ၊
အဘယ်အရပ်တို့မှ၊ ဧကဝုဏ် ဗဟုဝုဏ် ၂-နက် သင့်၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ကုတောကို “ကိ”လိင်တည်၊ ကွဓိတော ပဉ္စမုတ္တေ
သုတ်ဖြင့် တောပစ္စည်း သက်၊ တွာဒယော ဝိဘတ္တိသညာယော သုတ်
ဖြင့် တောပစ္စည်းကို ပဉ္စမိဝိဘတ် အမည်မှည့်၊ ဩတောထေသု စ
သုတ်ဖြင့် ကိသဒ္ဓါကို ကု ပြု၊ ကုတော ပြီး၏။

၁၉၇။ ဩထ သတ္တမိယာ သဗ္ဗနာမေဟိ။ ။သတ္တမိယာ-
သတ္တမိဝိဘတ်၏။ အတ္ထေ-အနက်၌၊ သဗ္ဗနာမေဟိ-သဗ္ဗနာမ်
တို့မှ နောက်၌၊ ဩထ-ဩပစ္စည်း၊ ထပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏။ ကုတြ၊ ကုတ္ထ စသည်တည်း။

သဗ္ဗတော စသည်၌ “သဗ္ဗ” စသည်တည်း၊ တောသက်၊ ပဉ္စမိဝိဘတ်
မှည့်ရုံသာ။ အတော၊ ကုတောတို့၌ကား ဧတ၊ ကုမ တည်၊ သဗ္ဗသေ
တဿာကာရော ဝါ ဖြင့် ဧတကို (အ)ပြု၊ ကုမသိ ထံဒါနိ ဟတော
ဓေသု စ ဖြင့် ကုမကို ကု ပြုရခြင်းသာ ထူး၏။ [ဧတ္ထော၌ကား
ဧတောထေသုစဖြင့် ဧတကို ဧ ပြု၊ တ် ဒွေးဘော်လာ။]

ယောဂဝိဘာဂ။ ။ဤ ကွစိ တော ပဉ္စမုတ္တေသုတ်၌ “ကွစိ
တော” ဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂဖြင့် ပဌမာစသော
အနက်၌လည်း တောပစ္စည်းသက်နိုင်သေး၏။ အကျယ်ကို ကစ္စည်း
ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

၁၉၇။ [ကုတြ၊ ကုတ္ထ၊ ကတ္ထ-အဘယ်အရပ်၌၊ အဘယ်အရပ်
တို့၌။] ကုတြကို “ကိ”လိင်တည်၊ ဩထ သတ္တမိယာ သဗ္ဗနာမေဟိ
သုတ်ဖြင့် ဩပစ္စည်း သက်၊ တွာဒယော ဝိဘတ္တိသညာယောသုတ်ဖြင့်
ဩပစ္စည်းကို သတ္တမိဝိဘတ်အမည်မှည့်၊ ဩတောထေသု စသုတ်ဖြင့်
ကိသဒ္ဓါကို ကုပြု၊ ကုတြ ပြီး၏။ [ကုတ္ထ၌ ထပစ္စည်းသက်၊ ကိကို
ကုပြု၊ တ တစ်လုံး ဒွေးဘော် လာ။]

ကတ္ထကို “ကိ”တည်၊ ထပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်မှည့်၊ သေသေသု
စ သုတ်ဖြင့် ကိသဒ္ဓါကို က ပြု၊ ထ၏ အသဒိသဒွေးဘော် တ် လာ၊
ပြီး၏။ [ဧတ္ထကို “ဧတ”တည်၊ ထသက်၊ ဝိဘတ်မှည့်၊ ဧ တောထေသု
စသုတ်ဖြင့် ဧတကို ဧ ပြု၊ တ် ဒွေးဘော်လာ။]

၁၉၈။ သဗ္ဗတော ခိ။ ။သတ္တမုတ္တေ - သတ္တမိဝိဘတ်၏ အနက်၌၊ သဗ္ဗတော-သဗ္ဗသဒ္ဓါမှနောက်၌၊ ခိ-ခိပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သဗ္ဗမိ ဟူသည်တည်း။

၁၉၉။ ကိသ္ဓာ ဝေါ။ ။သတ္တမုတ္တေ-သတ္တမိဝိဘတ်၏အနက်၌၊ ကိသ္ဓာ-ကိသဒ္ဓါမှနောက်၌၊ ဝေါ-ဝ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကွ(ဂတော.သိ) ဟူသည်တည်း။

၂၀၀။ ဟိဟံဟိဉ္ဇနံ။ ။သတ္တမုတ္တေ-၌၊ ဟိဟံဟိဉ္ဇနံ-ဟိ ပစ္စည်း၊ ဟံပစ္စည်း၊ ဟိဉ္ဇနံပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ကုဟိ၊ ကုဟံ၊ ကုဟိဉ္ဇနံ ဟူသည်တည်း။

၁၉၈။ [သဗ္ဗမိ-အလုံးစုံ၌၊ တို့၌။] သဗ္ဗမိကို “သဗ္ဗ” လိင်တည်၊ သဗ္ဗတော ခိသုတ်ဖြင့် ခိပစ္စည်း သက်၊ တွာဒယော စသောသုတ်ဖြင့် ခိပစ္စည်းကို သတ္တမိဝိဘတ် အမည်မှည့်၊ သဗ္ဗမိ ပြီး၏။

၁၉၉။ [ကွ-အဘယ်အရပ်၌၊ ဝါ-အဘယ်အရပ်သို့၊ ဂတော-သွားသည်၊ အသိ-ဖြစ်သနည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။ကွကို “ကိ”လိင်တည်၊ ကိသ္ဓာ ဝေါသုတ်ဖြင့် ဝပစ္စည်း သက်၊ သတ္တမိဝိဘတ်အမည်မှည့် (ကိဝံ၊) ကိဿ က ဝေ စသုတ်ဖြင့် ကိ သဒ္ဓါကို က ပြု (ကဝံ၊) ကံ ခွင်း (ကံ ၊ ဝ) တေသု ဝုဒ္ဓိလောပေါ၊ ဂမဝိကာရ ဝိပရိတာ.ဒေသာ စဟူသောသုတ်ကြီးဖြင့် က ၏ ၊ ကို ချေ၊ ကံ ကို ဝသို့ ကံ၊ ကွ ပြီး၏။ [က၏ ၊ ကို နှာသ၌ သရလောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် ချေ၏။]

၂၀၀။ [ကုဟိ၊ ကုဟံ-အဘယ်အရပ်၌၊ တို့၌၊ ကုဟိဉ္ဇနံ-တစ်ရံတစ် ခါ၌။] ကုဟိကို “ကိ”တည်၊ ဟိဟံဟိဉ္ဇနံသုတ်ဖြင့် ဟိ ပစ္စည်း သက်၊

၂၀၁။ တမှာ စ။ ။သတ္တမုတ္တေ-၌၊ တမှာ-တသဒ္ဒါမှနောက်
၌၊ ဟိဟံ စ-ဟိပစ္စည်း၊ ဟံပစ္စည်းတို့သည်သာလျှင်၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏။ တဟိ၊ တဟံ ဟူသည်တည်း။

၂၀၂။ ဣမသ္မာ ဟဓာ စ။ ။သတ္တမုတ္တေ-၌၊ ဣမသ္မာ စ-
ဣမသဒ္ဒါမှနောက်၌သာလျှင်၊ ဟဓာ-ဟပစ္စည်း၊ ဝေပစ္စည်းတို့
သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဣဟ၊ ဣဓ စသည်တည်း။

သတ္တမိဝိဘတ်အမည်မှည့်၊ ကု ဟိဟံသု စသုတ်ဖြင့် ကိသဒ္ဒါကို ကုပြု၊
ကုဟိ ပြီး၏။ [ကုဟံ၌ ဟပစ္စည်းသက်၊ ကုဟိဉ္စနံ၌ ဟိဉ္စနံပစ္စည်းသက်၊
ဝိဘတ်မှည့်၊ ကု ဟိဟံသု စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ကိသဒ္ဒါကို ကုပြု။]

၂၀၃။ [တဟိ၊ တဟံ-ထိုအရပ်၌၊ တို့၌။] စသဒ္ဒါက ဟိဉ္စနံပစ္စည်းကို
တားမြစ်၏။ သို့အတွက် ရှေ့သုတ်က ဟိဉ္စနံသဒ္ဒါကို ဤသုတ်သို့ မလိုက်
စေရ။

တဟိကို “တ”လိင်တည်၊ တမှာ စသုတ်ဖြင့် ဟိပစ္စည်းသက်၊
သတ္တမိ ဝိဘတ်မှည့်၊ တဟိ ပြီး၏။ [တဟံ၌ ဟံပစ္စည်းသက်ရုံသာ။]

၂၀၂။ ဟဓာ စ၌ စသဒ္ဒါသည် ဧဝအနက်ရှိ၍ “သာလျှင်”ဟု
ထွက်၏။ ထိုသဒ္ဒါကို “ဣမသ္မာ”နောင် ရွှေ့၍ ဣမသဒ္ဒါနောင်သာ
ဟ၊ ဝေပစ္စည်း သက်သည်၊ အခြားသဒ္ဒါနောင် မသက်ဟု ကန့်လေ။
[ဣဟ၊ ဣဓ-ဤ အရပ်၌၊ တို့၌။]

ဣဟကို “ဣမ”လိင်တည်၊ ဣမသ္မာ ဟဓာ စသုတ်ဖြင့် ဟပစ္စည်း
သက်၊ တွာဒယောစသော သုတ်ဖြင့် ဟပစ္စည်းကို သတ္တမိဝိဘတ်
အမည် မှည့်၊ ဣမသ္မိ ထံဒါနိဟတောဓေသု စသုတ်ဖြင့် ဣမသဒ္ဒါကို
ကုပြု၊ ဣဟ ပြီး၏။ [ဣဓ၌ ဝေပစ္စည်းသက်ရုံသာ။]

၂၀၃။ ယတော ဟိ။ ။သတ္တမုတ္တေ-၌၊ ယတော-ယသဒ္ဓါမှ
နောက်၌၊ ဟိ-ဟိပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ယဟိ ဟူသည်
တည်း။

၂၀၄။ ကာလေ။ ။အယံ-ဤ ကာလေသုတ်သည်၊
အဓိကာရော-နောက်သုံးသုတ်သို့ လိုက်သောသုတ်တည်း။

၂၀၅။ ကိသဗ္ဗ.ညေ.ကယကုဟိ ဒါဒါစနံ။ ။သတ္တမုတ္တေ-
သတ္တမိဝိဘတ်၏အနက်၌၊ ကာလေ-အခါဟူသောအနက်၌၊
ကိသဗ္ဗ.ညေ.ကယကုဟိ-ကိ၊ သဗ္ဗ၊ အည၊ ဧက၊ ယ၊ ကုသဒ္ဓါ
တို့မှနောက်၌၊ ဒါ ဒါစနံ-ဒါပစ္စည်း၊ ဒါစနံပစ္စည်းတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ကဒါ၊ သဗ္ဗဒါ၊ အညဒါ၊ ဧကဒါ၊ ယဒါ၊
ကုဒါစနံ ဟူသည်တည်း။

၂၀၃။ [ယဟိ-အကြင်အရပ်၌၊ တို့၌။] ယဟိ ကို “ယ” လိင်တည်၊
ယတော ဟိသုတ်ဖြင့် ဟိပစ္စည်းသက်၊ သတ္တမိဝိဘတ်အမည်မှည့်၊
ယဟိ ပြီး၏။

၂၀၄။ ဤကာလေသုတ်၏ လိုက်ပုံမှာ နောက်သုတ်များ၌ ထင်ရှား
လတ္တံ့။

၂၀၅။ [ကဒါ-ဘယ်အခါ၌၊ သဗ္ဗဒါ-အလုံးစုံသော အခါ၌၊ အည
ဒါ-အခြားသောအခါ၌၊ ဧကဒါ-တစ်ပါးသောအခါ၌၊ ယဒါ-အကြင်
အခါ၌၊ ကုဒါစနံ-တစ်ခါတစ်ရံ၌။] ကဒါကို “ကိ”လိင်တည်၊ ကိသဗ္ဗ.
ညေ.ကယ ကုဟိ ဒါ ဒါစနံသုတ်ဖြင့် ဒါပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်အမည်
မှည့်၊ သေသေသု စသုတ်ဖြင့် ကိသဒ္ဓါကို ကပြ၊ ကဒါ ပြီး၏။

သဗ္ဗဒါ=သဗ္ဗတည်၊ အညဒါ=အညတည်၊ ဧကဒါ=ဧကတည်၊ ယဒါ=
ယတည်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဒါပစ္စည်းသက်၊ ကုဒါစနံကို ကိတည်၊ ဤသုတ်
ဖြင့် ဒါစနံပစ္စည်းသက်၊ သတ္တမိဝိဘတ်အမည်မှည့်၊ ကု ဟိဟံသု စ

၂၀၆။ တမ္မာ ဒါနိ ခ။ ။သတ္တမုတ္တေ-သတ္တမိဝိဘတ်၏ အနက်၌၊ ကာလေ-အခါဟူသောအနက်၌၊ တမ္မာ-တသဒ္ဓါမှ နောက်၌၊ ဒါနိ စ-ဒါနိပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ဒါ စ-ဒါပစ္စည်း သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ တဒါနိ၊ တဒါ ဟူသည် တည်း။

၂၀၇။ ဣမသ္မာ ရဟိဓုနာ ခ။ ။သတ္တမုတ္တေ-၌၊ ကာလေ-၌၊ ဣမသ္မာ-ဣမသဒ္ဓါမှ နောက်၌၊ ရဟိဓုနာ-ရဟိပစ္စည်း၊ ဓုနာ ပစ္စည်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဒါနိ စ-ဒါနိပစ္စည်းသည်လည်း ကောင်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧတရဟိ၊ အဓုနာ၊ ဣဒါနိ ဟူသည် တည်း။

သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ကိ ကို ကု ပြု၊ ကုဒါစနံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။သုတ်၌ “ကုဟိ”ဝယ် ကိသဒ္ဓါမှ ဖြစ်လာသော ကုတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကိသဒ္ဓါကိုပင် “ကု”ဟုဆိုထားသည်။ ထမင်းဖြစ်အောင် ဆန်ကို ချက်ရာ၌ “ဆန်ချက်သည်”ဟု မဆို၊ “ထမင်းချက်သည်” ဟုဆိုသော ဖလူပစာနည်းမျိုးဟု ဆိုကြ၏။ သို့သော် ဒါစနံနှောင်းရာ၌ ကိကို ကုပြုဖို့ အစီအရင်မပြသော အရှင်ကစွည်းအလိုမှာ “ကု”နိပါတ် ဟုပင် ဆိုလိုဟန်တူသည်။

၂၀၆။ ဒါနိ စ၌ စသဒ္ဓါသည် ရှေ့သုတ်က ဒါပစ္စည်းကို ဆွဲငင်၏။ ထို့ကြောင့် ဒါ စဟု အနက်မှာ ထည့်ရသည်။ [တဒါနိ၊ တဒါ-ထိုအခါ ၌၊ တဒါနိကို “တ”လိင်တည်၊ တမ္မာ ဒါနိ စသုတ်ဖြင့် ဒါနိပစ္စည်းသက်၊ သတ္တမိဝိဘတ်မှည့်၊ တဒါနိ ပြီး၏၊ တဒါ၌ ဒါပစ္စည်း သက်။]

၂၀၇။ “ဣမသ္မာ ရဟိ ဓုနာ ဒါနိ စ”ဟု ယခုစာအုပ်များ၌ ရှိကြ၏။ ထိုပါဌ်အတိုင်းဆိုလျှင် ဒါနိ စ၌ စသဒ္ဓါအကျိုးမရှိ၊ စသဒ္ဓါဖြင့် “ရှေ့သုတ်က ဒါနိပစ္စည်းကို ပေါင်းသည်”ဟု ရူပသိဒ္ဓိဋီကာဖွင့်၏။

၂၀၈။ သဗ္ဗဿ သော ဒါမိ ဝါ။ ။ဒါမိ-ဒါပစ္စည်းကြောင့်၊ သဗ္ဗဿ-သဗ္ဗသဒ္ဓါ၏၊ သော-သအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သဒါ ဟူသည်တည်း။

၂၀၉။ အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စ။ ။ယေ-တဒ္ဓိတ်ယပစ္စည်းကြောင့်၊ အဝဏ္ဏော စ-အဝဏ်သည်လည်း၊ လောပံ-သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-၏၊ ဗာဟုဿစွံ စသည်တည်း။

သို့အတွက် “ဣမသွာ ရဟိဓုနာ စ”သာ ရှေးပါဌ်ဟောင်းတည်း။
[ဧတရဟိ၊ အဓုနာ၊ ဣဒါနိ - ဤအခါ၌၊ ယခုအခါ၌။]

ဧတရဟိကို “ဣမ”လိင်တည်း၊ ဣမသွာ ရဟိဓုနာ စသုတ်ဖြင့် ရဟိ ပစ္စည်းသက်၊ သတ္တမိဝိဘတ်မှည့်၊ ဧတ ရဟိမိ သုတ်ဖြင့် ဣမကို ဧတပြု၊ ဧတရဟိ ပြီး၏။ [အဓုနာကို “ဣမ”တည်း၊ ဓုနာပစ္စည်းသက်၊ သတ္တမိ ဝိဘတ်မှည့်၊ အဓုနာမိ စသုတ်ဖြင့် ဣမကို အ ပြု။ ဣဒါနိကို “ဣမ”တည်း၊ ဒါနိပစ္စည်းသက်၊ သတ္တမိဝိဘတ်မှည့်၊ ဣမဿိ ထံ ဒါနိဟတော ဓေသု စသုတ်ဖြင့် ဣမကို ဣပြု။]

၂၀၈။ [သဒါ-အလုံးစုံသောအခါ၌ (အခါခပ်သိမ်း)။] သဒါကို “သဗ္ဗ” လိင်တည်း၊ ကိ သဗ္ဗညေကယကုဟိ ဒါဒါစနံသုတ်ဖြင့် ဒါပစ္စည်းသက်၊ သတ္တမိဝိဘတ် မှည့်၊ သဗ္ဗဿ သော ဒါမိ ဝါသုတ်ဖြင့် သဗ္ဗကို သပြု၊ သဒါ ပြီး၏။

၂၀၉။ တဒ္ဓိတ်ပိုင်း၌ ဣပစ္စည်းမှ ဣ ကို ချေ၍ ယ (ယပင်)ကို တွေ့လတ္တံ့၊ ထို ယပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ အ အာကို ချေသောသုတ်တည်း၊ အဝဏ္ဏော စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဣဝဏ်ကျေခြင်းကို ဆည်းသည်၊ ရုပ်များမှာ ယဝတံ တလဏစသော သုတ်၌လည်းကောင်း၊ တဒ္ဓိတ်ခန်း၌လည်းကောင်း လာလိမ့်မည်။ [ဗာဟုဿစွံ-ဗဟုဿတရရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း။]

၂၁၀။ ဝုဗ္ဗဿ ဇော ဣယိဋ္ဌေသု။ ။ ဣယိဋ္ဌေသု-ဣယ
ဣဋ္ဌ ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဝုဗ္ဗဿ-ဝုဗ္ဗသဒ္ဓါ၏၊ ဇော-ဇ အပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဇေယျော၊ ဇေဋ္ဌော ဟူသည်တည်း။

၂၁၁။ ပသတ္ထဿ သော စ။ ။ ဣယိဋ္ဌေသု-ဣယ၊ ဣဋ္ဌ
ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ပသတ္ထဿ-ပသတ္ထသဒ္ဓါ၏၊ သော စ-သ
အပြုသည်လည်းကောင်း၊ ဇော စ-ဇအပြုသည်လည်းကောင်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သေယျော၊ သေဋ္ဌော၊ ဇေယျော၊ ဇေဋ္ဌော
ဟူသည်တည်း။

၂၁၀။ ဣယ၊ ဣဋ္ဌပစ္စည်းများသည် ဝိသေသ (အထူးဟူသော)
အနက်၌ သက်ကြ၏။ တဒ္ဓိတ်ပိုင်းမှာ တွေ့ရလတ္တံ့၊ ဤသုတ်က ထို
ဣယ၊ ဣဋ္ဌ ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ဝုဗ္ဗသဒ္ဓါကို ဇေယျသည်၊ ရုပ်ကို ဤသုတ်
နှင့် ဆိုင်ရုံသာ တွက်နှင့်ပါ။ [ဇေယျော၊ ဇေဋ္ဌော-အလွန်ကြီးသူ။]

ဇေယျောကို “ဝုဗ္ဗ ဝိယ”တည်၊ ဝုဗ္ဗဿ ဇော ဣယိဋ္ဌေသုသုတ်ဖြင့်
ဝုဗ္ဗသဒ္ဓါကို ဇေယျ၊ ဇိစ္ဆင်း၊ သရလောပေါစသောသုတ်ဖြင့် ရှေ့၊ သရကို
ချေ၍ နောက် ဝိ သရကို ပကတိမပြုရ၊ ကွစာသဝဏ္ဏံ လုတ္တေသုတ်
ဖြင့် နောက် ဝိ ကို - အသဝဏ္ဏံပြု၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့်
သရကင်းသော ဇိဗျည်းကို နောက် - သို့ကပ်၊ ယံ ဒွေးဘော်လာ၊
နာမိဋ္ဌေ၊ သိသက်၊ ဩပြု၊ ဇေယျော ပြီး၏။ [ဇေဋ္ဌော၌ “ဝုဗ္ဗ ဝိဋ္ဌ”တည်။]

အမှာ။ ။ ရှေ့သရကို ချေရာ၌ ရူပသိဒ္ဓိက သရာ သရေ လောပံ
သုတ်ဖြင့် ချေ၏။ နှာသ၌ သရလောပေါသုတ်ဖြင့် ချေ၍ ပကတိသဒ္ဓါ
၏ အစွမ်းကြောင့် နောက်သရကို ပကတိ မပြုရဟု တားမြစ်သည်။
သန္တိစပ်သော အရာမဟုတ်၍ နှာသချေပုံက နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်း
၏။

၂၁၁။ သော စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ရှေ့သုတ်က ဇ အပြုကို ပေါင်း၏။
[သေယျော၊ သေဋ္ဌော၊ ဇေယျော၊ ဇေဋ္ဌော-ချီးမွမ်းထိုက်သူတို့ထက်

၂၁၂။ အန္တိကဿ နေဒေါ။ ။ ကုယိဋ္ဌေသု-တို့ကြောင့်၊
အန္တိကဿ-အန္တိကသဒ္ဒါ၏။ နေဒေါ-နေဒ အပြုသည်။
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ နေဒိယော၊ နေဒိဋ္ဌော ဟူသည်တည်း။

၂၁၃။ ဗာဠဿ သာဓော။ ။ ကုယိဋ္ဌေသု-တို့ကြောင့်၊
ဗာဠဿ-ဗာဠ သဒ္ဒါ၏။ သာဓော-သာဓ အပြုသည်။ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ သာမိယော၊ သာမိဋ္ဌော ဟူသည်တည်း။

ထူးကဲသူ (အလွန်ချီးမွမ်းထိုက်သူ)။ သေယျောကို “ပသတ္ထ ဝိယ”
တည်၊ ပသတ္ထဿ သော စသုတ်ဖြင့် နောက် ဝိယပစ္စည်းကြောင့်
ပသတ္ထသဒ္ဒါကို သပြု၊ သ်ခွင်း၊ သရလောပေါစသောသုတ်ဖြင့် ရှေ့
၊ သရကိုချေ၍ နောက် ဝိ သရကို ပကတိမပြုရ၊ ကွစာသဝဏ္ဏံ
လုတ္တေသုတ်ဖြင့် ဝိ ကို -အသဝဏ္ဏံ ပြု၊ သ်ကို -သို့ ကပ်၊
ယံဒွေးဘော်လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဩပြု၊ ပြီး၏။ [သေဋ္ဌောကို
“ပသိတ္ထ ဝိဋ္ဌ”တည်၊ ဇေယျောကို “ပသိတ္ထ ဝိယ”တည်၊ ဇေဋ္ဌောကို
“ပသိတ္ထ ဝိဋ္ဌ”တည်။]

၂၁၂။ [နေဒိယော နေဒိဋ္ဌော-နီးနားသည်ထက် ထူးကဲသော
အရပ် (အလွန်နီးကပ်နေသောအရပ်)။] နေဒိယောကို “အန္တိက
ဝိယ”တည်၊ အန္တိကဿ နေဒေါသုတ်ဖြင့် အန္တိကသဒ္ဒါကို နေဒ ပြု၊
ဒ် ခွင်း၊ ချေ၊ ဒ် ဝိ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့စသည်စီရင်၊ ပြီး၏။ [နေဒိဋ္ဌောကို
“အန္တိက ဝိ ဋ္ဌ” တည်၍ တွက်။]

၂၁၃။ [သာမိယော၊ သာမိဋ္ဌော-ပြင်းထန်သည်ထက် ထူးကဲသည်
(သာလွန်ပြင်းထန်သည်)။] သာမိယောကို “ဗာဠ ဝိယ”တည်၊ ဗာဠဿ
သာဓောသုတ်ဖြင့် ဗာဠကို သာဓပြု၊ ဓ်ခွင်း၊ ချေ၊ ဓ်ကို ဝိ သို့ကပ်၊
နာမ်ငဲ့၊ စသည်စီရင်၊ ပြီး၏။ [သာမိဋ္ဌောကို “ဗာဠ ဝိဋ္ဌ”တည်။]

၂၁၄။ အပ္ပဿ ကဏ်။ ။ ကုယိဋ္ဌေသု-ကုယ ကုဋ္ဌပစ္စည်း
တို့ကြောင့်၊ အပ္ပဿ-အပ္ပသဒ္ဓါ၏၊ ကဏ်-ကဏ်အပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကဏိယော၊ ကဏိဋ္ဌော ဟူသည်တည်း။

၂၁၅။ ယုဝါနဉ္စ။ ။ ကုယိဋ္ဌေသု-ကုယ ကုဋ္ဌပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊
ယုဝါနဉ္စ-ယုဝသဒ္ဓါတို့၏လည်း၊ ကဏ်-ကဏ် အပြုသည်၊
ဟောတိ-၏၊ ကဏိယော၊ ကဏိဋ္ဌော ဟူသည်တည်း။

၂၁၆။ ဝန္တုမန္တုဝီနဉ္စ လောပေါ။ ။ ကုယိဋ္ဌေသု-တို့ကြောင့်၊
ဝန္တုမန္တုဝီနဉ္စ-ဝန္တု၊ မန္တု၊ ဝီပစ္စည်းတို့၏လည်း၊ လောပေါ-ကျေ
ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဂုဏိယော၊ ဂုဏိဋ္ဌော၊ သတိယော၊
သတိဋ္ဌော၊ မေဓိယော၊ မေဓိဋ္ဌော စသည်တည်း။

၂၁၄။ [ကဏိယော၊ ကဏိဋ္ဌော-အလွန်နည်းပါးသောအရာ။]
ကဏိယောကို “အပ္ပ ဝိ ယ”တည်း၊ အပ္ပဿ ကဏ်သုတ်ဖြင့် အပ္ပ
သဒ္ဓါကို ကဏ်ပြု၊ ဏ်ကို ဝိ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ စသည်စီရင်၊ ပြီး၏။
[ကဏိဋ္ဌောကို “အပ္ပ ဝိ ဌ” တည်၍ တွက်။]

၂၁၅။ [ကနိယော၊ ကနိဋ္ဌော-ငယ်ရွယ်သူတို့ထက်ထူးကဲသူ
(အလွန် ငယ်သူ)၊ ကနိဋ္ဌော-ညီငယ်၊ ကနိဋ္ဌာ-နှမငယ်။]
ကနိယောကို “ယုဝ ဝိ ယ”ဟု တည်း၊ ယုဝါနဉ္စသုတ်ဖြင့် ယုဝကို
ကဏ်ပြု၊ ဏ် ဝိ သို့ကပ်၊ တေသု ဂုဋ္ဌိဖြင့် ဏ်ကို န်ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊
စသည် စီရင်၊ ပြီး၏။ [ကနိဋ္ဌောကို “ယုဝ ဝိ ဌ” တည်၍ တွက်လေ။]

၂၁၆။ [ဂုဏိယော၊ ဂုဏိဋ္ဌော-အလွန်ဂုဏ်ရှိသူ၊ သတိယော၊
သတိဋ္ဌော-အလွန်သတိရှိသူ၊ မေဓိယော၊ မေဓိဋ္ဌော-အလွန်ပညာရှိ
သူ။] ဂုဏိယောကို “ဂုဏဝန္တု ဝိ ယ”တည်း၊ ဝန္တုမန္တုဝီနဉ္စ လောပေါ
သုတ်ဖြင့် ဝန္တုပစ္စည်းကို ချေ (ဂုဏ ဝိ ယ)، ဏ်ခွင်း၊ ချေ၊ ဏ်ကို

၂၁၇။ ယဝတံ တလဏဒကာရာနံ ဗျဉ္ဇနာနိ စလဥဇ
ကာရတ္ထံ။ ။ယဝတံ-ယအက္ခရာရှိကုန်သော၊ တလဏဒ
ကာရာနံ-တ လ ဏ ဒအက္ခရာတို့၏၊ ဗျဉ္ဇနာနိ-ဗျဉ်းတို့သည်၊
စလဥဇကာရတ္ထံ-အစဉ်အတိုင်း စ လ ဥဇအက္ခရာအဖြစ်
သို့၊ အာပဇ္ဇန္တေ-ရောက်ကုန်၏၊ ဗာဟုဿစ္စံ၊ ဝေပုလ္လံ၊ နေပုညံ၊
သောဟဇ္ဇံ စသည်တည်း။

၁။ သို့ ကပ်၊ နာမ်နဲ့ စသည်စီရင်၊ ပြီး၏။ [သတိယောကို “သတိမန္တ
၁။ ယ”တည်း၊ မန္တပစ္စည်းကို ချေ၊ တံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ မေမိယောကို
“မေဓာဝိ ၁။ ယ”တည်း၊ ဝိပစ္စည်းကို ချေ၊ ဓံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဂုဏိဋ္ဌော၊
သတိဋ္ဌော၊ မေမိဋ္ဌောတို့ကို လည်း “ဂုဏ ၁။ ဌ”စသည် တည်း။]

၂၁၇။ ယအက္ခရာရှိသော တလဏဒ ဟူသည် များသောအားဖြင့်
ယပင့်နှင့်တွဲနေသော တျ လျ ဏျ ဖျတို့တည်း။ ထို “တျ”စသည်ကို
စ-စသည်ပြုသောအခါ မှီရာသရမပါဘဲ ဗျဉ်း ၂-လုံးကို ပြု၏။ ထို့
ကြောင့် “ဗျဉ္ဇနာနိ”ဟု ဆိုသည်။ [ရှေးရိုက်စာအုပ်များ၌ “ဗျဉ္ဇနာနိ-
သဒ္ဓါတို့သည်”ဟု အနက်ပေးခဲ့သည်မှာ မကောင်း။]

အစဉ်အတိုင်း တျဗျဉ်းကို စ၊ လျဗျဉ်းကို လ၊ ဏျဗျဉ်းကို ဉ၊
ဖျဗျဉ်းကို ဇ ပြု၊ ဤယဝတံသုတ်ဖြင့်ပြီးသမျှ ရုပ်များ၌ ဒွေးဘော်
လာရသည်သာ များ၏။ **“မဖောက် တဿ၊ စဝဂ္ဂနှင့်၊ ယဝတံ-ဧဟေ၊
သယေ တစ်တန်၊ သဗ္ဗော ခံဟု၊ ငါးတန်သောသုတ်၊ ပြီးပြယုင်လည်း၊
ဆင့်ထုတ်ဖွေးချည်း”**ဟု ဆိုခဲ့သည်ကို သတိပြုပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ ဗာဟုဿစ္စံကို “ဗာဟုဿုတ+ယ” တည်း၊ တံ ခွင်း
(ဗာဟုဿုတ် ၊ ယ)၊ အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊ ကို
ချေ၊ တံဗျဉ်းကို နောက် ယသို့ ကပ် (ဗာဟုဿုတျ)၊ ယဝတံ
တလဏဒကာရာနံ ဗျဉ္ဇနာနိ စလဥဇကာရတ္ထံသုတ်ဖြင့် တျဗျဉ်းကို

၂၁၈။ အမှတုမှ ပေ၊ သွာ နာဝ။ ။ အမှတုမှန္တရာဇပြဟွ.တ္တ
သခသတ္တုပိတာဒိဟိ-အမှ, တုမှ, န္တ, ရာဇ, ပြဟွ, အတ္တ, သခ,
သတ္တု, ပိတုအစရှိသော သဒ္ဒါတို့မှ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော၊ သွာ-
သွာ ဝိဘတ်ကို၊ နာဝ-နာဝိဘတ်ကိုကဲ့သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗ-မှတ်အပ်၏။
မယာ, တယာ, ဂုဏဝတာ, ရညာ, ပြဟ္မနာ, အတ္တနာ, သခိနာ,
သတ္တာရာ, ပိတရာ စသည်တည်း။

စပြု, သဒိသဒ္ဓေးဘော် စ်လာ (ဗာဟုဿစွ), နာမ်ဇဲ, သိသက်, သိ
ဟူသောသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ် ကို ၊ ပြု, စွ ခွင်း, ရှေ့ ၊ ကို ချေ, စွကို
၊ သို့ကပ်, ဗာဟုဿစွ ပြီး၏။

ဤ ဗာဟုဿစွစသော ရုပ်များသည် တဒ္ဓိတ်ရုပ်များချည်းတည်း၊
ထို့ကြောင့် နာမ်ဟု ဇဲရသည်။ ဝေပုလ္လံ စသောရုပ်များကို တဒ္ဓိတ်ကျမှ
တွက်သင့်သည်။ [ဝေပုလ္လံ-ပြန့်ပြော(များပြား)သည်၏ဖြစ်ကြောင်း၊
လျ=လ ပြု၊ နေပုည-သိမ်မွေ့သူ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ဣ=ဥ ပြု၊ သောဟဇ္ဇ-
ကောင်းသောစိတ်ရှိသူ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒျ=ဇ ပြု။] ဤသုတ်၌
ကာရသဒ္ဓါ၏ အကျိုးကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ မှတ်နှင့်ရန် ဆောင်ပုဒ်ကား-

[ဆောင်] ၁။ ယဝတံဆို, အပိုကာရ, ဆရာပြသဖြင့်, ယနှင့်ယှဉ်ကြ,
သ ထ ဓ ဣာ, စဉ်တိုင်းသာ, သ ဆာ ဈ ၂ပြု။

၂။ က စ ဋ ဝဂ်, ပဝဂ်လည်းကောင်း, ထပ်၍လောင်း,
ထုံးဟောင်း ပုံစံ ရှု။

၂၁၈။ ဤသုတ်ကား သွာဝိဘတ်ကို နာဝိဘတ်ကဲ့သို့ မှတ်ထားရုံ
သာ မက, နာဝိဘတ်ကို ဖြစ်သွားအောင် ဇဲညွှန်းသောသုတ်တည်း။
[မယာ-ငါမှ၊ တယာ-သင်မှ စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။]

ဣတိ နာမကပ္ပေ ပဉ္စမော ကဏ္ဍော။ ။နာမကပ္ပေ-နာမ်
ကျမ်း၌၊ ပဉ္စမော-၅ ခန်းမြောက်ဖြစ်သော၊ ကဏ္ဍော-အခန်း
သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ရုပ်တွက်။ ။မယာကို “အမှ”လိင်တည်၊ မှဟူ၍ ၊ပေ၊ သွာ ဝိဘတ်
သက်၊ အမှတုမုန္တုရာဇဗြဟ္မတ္တသခသတ္တုပိတာဒီဟိ သွာ နာဝသုတ်ဖြင့်
သွာဝိဘတ်ကို နာဝိဘတ်ကဲ့သို့ ငဲ့ (အမှနာ), နာမိ တယာမယာသုတ်
ဖြင့် နာဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မယာပြု၊ ပြီး၏။ [ကြွင်းရုပ်များ
ကိုလည်း သွာကို နာကဲ့သို့ ငဲ့ပြီးနောက် နာဝိဘတ်ဖြင့် တွက်ရသလို
တွက်လေ။]

တယာ-နာမိ တယာမယာသုတ်ကို ကြည့်၊ ဂုဏဝတာ-တောတိတာ
သသ္မိနာသုတ် ကြည့်၊ ရညာ-နာမိ ရညာ ဝါကို ကြည့်၊ ဗြဟ္မနာ-
ဥတ္တံ သနာသုတ် ကြည့်၊ အတ္တနာ-ဤသုတ်ဖြင့် သွာကို နာဝိဘတ်ငဲ့ရုံ
မျှဖြင့် ပြီးနိုင်၏။ [သွာ နာသုတ်မှာလည်း ဤရုပ် ပါခဲ့ပြီ၊ သို့အတွက်
သွာ နာ သုတ်ကို သုတ်ပိုဟု ဆိုခဲ့သည်။] သမိနာ-သခန္တသိ နော
နာနံသေသုတ် ကြည့်၊ သတ္တာရာ-နာ အာသုတ်ကို ကြည့်၊ ပိတရာ-
အညေသွာရတ္တံ၊ နာ အာ၊ ပိတာဒီနမသိမိသုတ်တို့ဖြင့် စီရင်လေ။

[နာမ်သုတ်နက် ပြီးဆုံးသည့်အခါ နာမ်ဂိုဏ်းကို ဆက်၍
လေ့လာမှ သာ၍ ကျေးဇူးများမည်၊ နာမ်ဂိုဏ်းကို
လေ့လာကြပါကုန်။]

နာမ်သုတ်နက်နှင့်ရုပ်တွက်အဓိပ္ပာယ်

ပြီးပြီ။

အာချာတ်သုတ်နက်

၁။ အထ ပုဗ္ဗာနိ ဝိဘတ္တိနံ ဆ ပရဿပဒါနိ။ ။ အထ-
တဒ္ဓိတ်ပိုင်း၏အခြားမဲ့၌၊ ဝုစ္စမာနာနံ-ဆိုအပ်လတ္တံ့ကုန်သော၊
ဝိဘတ္တိနံ-ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်တို့၏၊ ပုဗ္ဗာနိ-ရှေ့ဖြစ်ကုန်သော၊ ဆ-

သုတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်

မာထားချက်။ ။ အရှင်မဟာကစ္စည်းသည် နာမ်ပိုင်းအပြီးတွင်
ကာရကစသည်ကို စီရင်၍ တဒ္ဓိတ်ပိုင်းအပြီးမှ အာချာတ်ပိုင်းကို
စီရင်တော်မူခဲ့၏။ ကာရကပိုင်းသည် နာမ်ဝိဘတ်များ၏ အနက်
အမျိုးမျိုးကိုပြခြင်း၊ သမာသ်၊ တဒ္ဓိတ်ပိုင်းတို့လည်း သမာသ်နာမ်
တဒ္ဓိတ်နာမ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် နာမ်နှင့်ဆိုင်ရာ အပိုင်းများကို တပေါင်း
တည်း ရှေ့ကထား၍ ဓာတ်နှင့်ဆိုင်ရာ အာချာတ်ပိုင်း၊ ကိတ်ပိုင်းများ
ကို တပေါင်းတည်း နောက်၌ထားလျက် စီစဉ်တော်မူပုံသည် ရှေး
ခေတ်အားလျော်စွာ ကံ ကတ္တား ကြိယာကို အိမ်သုံးစကားကဲ့သို့
အတော်အတန် နားလည်ပြီးဖြစ်သော လူမျိုးများအတွက် အထူးသင့်
လျော်ပါပေသည်။

မြန်မာပြည်ဖွား တိုင်းရင်းသားတို့ကား ကံ ကတ္တား ကြိယာကို
သဒ္ဓါသင်မှ ကြားဖူးကြရ၏။ ကံ ကတ္တားဟူသည်မှာ နာမ်၏ ဆိုင်ရာ
ဖြစ်၏။ ကြိယာကား အာချာတ်၏ ဆိုင်ရာဖြစ်သည်။ ပါဠိကို စီတုံး
နှုန်းဖွဲ့ရာ၌ ကံ ကတ္တား ကြိယာတို့သာ အချုပ်အခြာ ပမာနပေတည်း။
သို့အတွက် ကံ ကတ္တား ကြိယာကို နားလည်ဖို့ရာ နာမ်ပိုင်း၏
အခြားမဲ့၌ အာချာတ်ပိုင်းကို ခုန်ကျော် ပို့ချမှသာ မြန်မာတိုင်းဖွား
သမီး သားတို့ အစီးအပွား ဖြစ်လွယ်သောကြောင့် နာမ်ပိုင်း၏
အခြားမဲ့၌ အာချာတ်ပိုင်းကို စီရင်ရပေသည်။

ခြောက်ပုဒ် ခြောက်ပုဒ်တို့သည်၊ ပရဿ ပဒါနိ-ပရဿပုဒ်တို့ မည်၏၊ တိ အန္တိ၊ သိ ထ၊ မိ မ စသည်တည်း။

၂။ ပရာနျ.တ္တနောပဒါနိ။ ။ပရာနိ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဆ-ခြောက်ပုဒ် ခြောက်ပုဒ်တို့သည်၊ အတ္တနောပဒါနိ-အတ္တနောပုဒ်တို့ မည်၏၊ တေ အန္တေ၊ သေ ဝေ၊ ဧ မေ စသည်တည်း။

၃။ ဇေဇေ ပဌမမဇ္ဈိမု.တ္တမပုရိသာ။ ။ဇေဇေ-ဧကဝုဉ် ဗဟုဝုဉ် နှစ်ပုဒ်နှစ်ပုဒ်တို့သည်၊ ပဌမမဇ္ဈိမုတ္တမပုရိသာ-ပဌမ ပုရိသ်၊ မဇ္ဈိမပုရိသ်၊ ဥတ္တမပုရိသ်တို့ မည်၏။

၁-၂။ အာချာတ်ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်တွင် တစ်သွယ် တစ်သွယ်၌ ဝိဘတ် ၁၂-လုံးစီရှိရာ ရှေ့ ၆-လုံး (ရှေ့ ၆-ပုဒ်)ကို အထ ပုဗ္ဗာနိ ဝိဘတ္တိနံ ဆ ပရဿပဒါနိသုတ်က “ပရဿပုဒ်”ဟု နာမည်မှည့်၍ နောက် ၆-လုံးကို ပရာနျ.တ္တနောပဒါနိသုတ်က “အတ္တနောပုဒ်”ဟု နာမည် မှည့်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိဘတ်တိုင်း၌ ရှေ့ ၆-လုံးကို ပရဿပုဒ်၊ နောက် ၆-လုံးကို အတ္တနောပုဒ်ဟုချည်း မှတ်။ [ပရဿပုဒ်၊ အတ္တနောပုဒ် ခေါ်ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၃။ ဤသုတ်၌ ပဌမပုရိသ စသော နာမည်သည် သက္ကတကျမ်းတို့၌လာသော နာမည်တည်း။ ပရဿပုဒ် ၆-လုံးတွင် တိ အန္တိဟူသော ဧကဝုဉ် ဗဟုဝုဉ် ၂-လုံးကို ရှေ့ဆုံးက ထားသောကြောင့် ဆိုစဉ်အားဖြင့် ရှေ့ကျသည့်အတွက် “ပဌမပုရိသ”ဟု ခေါ်၏။ သိ ထဟူသော ဧကဝုဉ် ဗဟုဝုဉ် ၂-လုံးကို ဆိုစဉ်အားဖြင့် အလယ်ကျသောကြောင့် “မဇ္ဈိမပုရိသ”ဟု ခေါ်၏။ မိ မဟူသော ဧကဝုဉ် ဗဟုဝုဉ် ၂-လုံးကို ဆိုစဉ်အားဖြင့် နောက်ဆုံး ကျသောကြောင့် “ဥတ္တမပုရိသ”ဟု ခေါ်၏။ အတ္တနောပုဒ် ၆-လုံးတွင်လည်း ဤနည်းအတိုင်း ပဌမ၊ မဇ္ဈိမ၊ ဥတ္တမ ပုရိသ်များကို ခွဲခြားပါ။

၄။ သဗ္ဗေသ.မေကာဘိဓာနေ ပရော ပုရိသော။ ။သဗ္ဗေသံ-
အလုံးစုံသော ပုရိသ်တို့၏။ ဧကာဘိဓာနေ-တပေါင်းတည်း
ဟောရာ၌၊ ပရော-နောက်ဖြစ်သော၊ ပုရိသော-ပုရိသ်ကို၊
ယောဇေတဗ္ဗော-ယှဉ်စေအပ်၏။ သော စ တွဉ္စ ဂစ္ဆသိ၊ သော
စ တွဉ္စ ဂစ္ဆထ စသည်တည်း။

ပုရိသခေါ်ပုံ။ ။ပုရိသသဒ္ဒါသည် “ပြည့်စေခြင်း”အနက်ကို
ဟော၏။ ပုဒ်တစ်ခုတစ်ခုသည် ဝိဘတ်မပါလျှင် မပြည့်စုံသေး၊
ဝိဘတ်ပါမှ ပြည့်စုံ၏။ ဂစ္ဆတိ၌ “ဂစ္ဆ”ချည်းသက်သက်ဆိုလျှင် မပြည့်စုံ
သေး၊ တိဝိဘတ်သက်မှ ပြည့်စုံသည်။ ထို့ကြောင့် “ပဒံ ပုရေတိတိ”
ဟူသော ဝစနတ်အရ အာချာတ်ဝိဘတ်များကို “ပုရိသ်”ဟု ခေါ်ထား
သည်။ [ပဒံ-ပုဒ်ကို၊ ပုရေတိ-ပြည့်စေတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊
ပုရိသော-ပုရိသ်မည်၏။ ဤကား မှတ်နှင့်ရုံ အဓိပ္ပာယ်သာတည်း။]

ပုဒ်ပေါင်း ပုရိသ်ပေါင်း။ ။အာချာတ်ဝိဘတ် ရှစ်သွယ်တွင်
တစ်သွယ် တစ်သွယ်၌ ဝိဘတ် ၁၂-လုံးရှိသောကြောင့် အာချာတ်
ဝိဘတ်ပေါင်း ၉၆-လုံး ရှိ၏။ ထိုတွင် ပရဿပုဒ် ၄၈၊ အတ္တနောပုဒ်
၄၈ ရှိ၏။ ထို ၉၆ ကို ပဌမ၊ မဇ္ဈမ၊ ဥတ္တမ ပုရိသ် ၃-မျိုးဖြင့် ခွဲခြား
လျှင် ပဌမပုရိသ် ၃၂၊ မဇ္ဈမပုရိသ် ၃၂၊ ဥတ္တမပုရိသ် ၃၂-ပါး ဖြစ်၏။

၄။ ဤသုတ်ကား “ပါဠိစီရာ၌ ပုရိသ် ၂-ပါး ၃-ပါး ပေါင်း၍ထား
ခွင့် ကြုံနေလျှင် ၂-ပါး ၃-ပါး မထားနှင့်၊ နောက်ပုရိသ်တစ်ခုကိုသာ
အသုံးပြုလေ”ဟု ပရိဘာသာပြုသောသုတ်တည်း။ ဤသုတ်၏အဆို
မှာ သင်ခါစ လူမမယ်တို့ နားလည်ဖွယ် မရှိသော်လည်း နောင်ခါ
နားလည်ဖို့ရာ ချဲ့ဦးအံ့-ရိုးရိုးသားသားစကားပြောရာ၊ ပါဠိစီရာ၌
ကတ္တားတစ်ခု၊ ကြိယာတစ်ခုသာ ရှိ၏။ မြန်မာလို “သူသည် သွား၏။”
ပါဠိလို “သော ဂစ္ဆတိ” ဟု စီရ၏။ ဤပုံစံ၌ “သော”သည် ကတ္တား၊
ဂစ္ဆတိကား ကြိယာတည်း။ သင်သည် သွား၏-တွံ ဂစ္ဆသိ၊ ငါသည်

သွား၏=အဟံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဤသို့ ကတ္တားတစ်ခု ကြိယာတစ်ခု၊ ကံတစ်ခု ကြိယာတစ်ခုရှိရာ၌ ဤသုတ်က မညွှန်ပြပါ။

မြန်မာလို “သူသည်လည်းကောင်း၊ သင်သည်လည်းကောင်း သွား၏”ဟု ဆိုရာ၌ ကတ္တား ၂-ခုဖြစ်နေ၏။ ပါဠိစီရား၌ “သော စ တွဉ္စ”ဟု စီရလိမ့်မည်။ သော စကို ဝဲလျှင် ဂစ္ဆတိဟု ကြိယာထား၍ တွဉ္စကို ဝဲလျှင် ဂစ္ဆသိဟု ကြိယာထားရလိမ့်မည်။ သော စ တွဉ္စဟူသော ကတ္တား ၂-ခုလုံးကို ဝဲပြန်လျှင် ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆသိဟု ကြိယာ ၂-ခု သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် “ဂစ္ဆတိသိ”ဟု ဝိဘတ် ၂-ခုတွဲ၍သော်လည်းကောင်း ထားရလိမ့်မည်။ စကားတစ်ရပ် (ဝါကျတစ်ခု)တည်း၌ ဤကဲ့သို့ ကြိယာ ၂-မျိုး၊ ဝိဘတ် ၂-မျိုးလည်း ရှိရိုးမဟုတ်။ ထိုကဲ့သို့ အခက်အခဲ ကြုံတွေ့ရသည့်အခါဝယ် နောက်ပုရိသ် (နောက်ဝိဘတ်) တစ်ခုကိုသာ သုံးစွဲ၍ “သော စ တွဉ္စ ဂစ္ဆသိ”ဟု ကြိယာတစ်ခုတည်း ထားဖို့ရန် ဤသုတ်က ညွှန်ပြသည်။

နောက်ပုရိသ်။ ။ “နောက်ပုရိသ်”ဟူရာ၌ ကတ္တားပုဒ်၏ ရှေ့နောက် အနေအထားကို မကြည့်နှင့်၊ ကံ ကတ္တားတို့သည် ပုရိသ်မဟုတ်၊ ပုရိသ်ကား အာချာတ်ဝိဘတ်များသာ ဖြစ်၏။ သို့အတွက် ကတ္တားပုဒ်တွေက “သော စ တွဉ္စ”ဟု နေနေ၊ “တွဉ္စ သော စ”ဟု နေနေ လိုရင်းမဟုတ်။ ကြိယာပုဒ်သာ လိုရင်းတည်း။ ကြိယာပုဒ်၌ ပုရိသ်ဟုခေါ်သော အာချာတ် ဝိဘတ် ၂-မျိုး၊ ၃-မျိုး သက်ခွင့်ကြုံနေလျှင် နောက်ပုရိသ်(နောက်ဝိဘတ်)သာ သက်ရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ-“တိ၊ သိ”ဟု ပုရိသ် ၂-ခု သက်ခွင့် ကြုံနေလျှင် ပရောပုရိသ် ဖြစ်တဲ့ သိဝိဘတ်သာ သက်ပါ။ တိ မိတို့ သက်ခွင့် ကြုံနေလျှင် မိဝိဘတ်သာ သက်ပါ။ တိ သိ မိ ၃-ခု သက်ခွင့်ကြုံနေလျှင် မိဝိဘတ်သာ သက်ပါ”ဟု ဆိုလိုသည်။

ပုရိသ်ရှင်း။ ။ ပဌမနှင့်မဇ္ဈိမပုရိသ်တွဲလျှင် မဇ္ဈိမသည် ပရောပုရိသ် မည်၏။ ပဌမနှင့်ဥက္ကမ၊ မဇ္ဈိမနှင့်ဥက္ကမတွဲရာ၌ ဥက္ကမသည် ပရောပုရိသ် မည်၏။ ဤကဲ့သို့ ပုရိသ် ၂-ပါး ၃-ပါးတွဲဖက်၍

၅။ နာမမ္ပိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ တုလျာဓိကရဏေ ပဌမော။ ။
တုလျာဓိကရဏေ-တူသောတည်ရာအနက်ရှိသော၊ နာမမ္ပိ-
နာမသဒ္ဒါကို၊ ပယုဇ္ဇမာနေပိ-တိုက်ရိုက်ယှဉ်အပ်သော်လည်း
ကောင်း၊ အပ္ပယုဇ္ဇမာနေပိ-တိုက်ရိုက် မယှဉ်အပ်သော်လည်း
ကောင်း၊ ပဌမော-ပဌမပုရိသသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သော
ဂစ္ဆတိ၊ တေ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆန္တိ စသည်တည်း။

၆။ တုမေ မဇ္ဈိမော။ ။တုလျာဓိကရဏေ-တူသောတည်ရာ
အနက်ရှိသော၊ တုမေ-တုမှသဒ္ဒါကို၊ ပယုဇ္ဇမာနေပိ-တိုက်ရိုက်
ယှဉ်အပ်သော်လည်းကောင်း၊ အပ္ပယုဇ္ဇမာနေပိ-တိုက်ရိုက်
မယှဉ်အပ်သော်လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈိမော-မဇ္ဈိမပုရိသသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တံ ဂစ္ဆသိ၊ တုမေ ဂစ္ဆထ၊ ဂစ္ဆသိ၊ ဂစ္ဆထ
စသည်တည်း။

၇။ အမေ ဥတ္တမော။ ။တုလျာဓိကရဏေ-သော၊ အမေ-
အမှသဒ္ဒါကို၊ ပယုဇ္ဇမာနေပိ-သော်လည်းကောင်း၊ အပ္ပယုဇ္ဇ

ရောယှက်မည့် အရာဝယ် ၂-ပါး ၃-ပါး မသက်ရတော့ဘဲ ပရောပုရိသ်
တစ်ခုသာ ဧကဝုဇ်ဖြစ်စေ၊ ဗဟုဝုဇ်ဖြစ်စေ လျော်အောင် သက်ရ
သည်ကို ယခုအခါ “ပုရိသ်ယှက်”ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။ ဤသုတ်၏
အဆိုမှာ ပုရိသ်ချင်း မရောယှက်ရအောင် ရှင်းပြသောကြောင့် “ပုရိသ်
ရှင်း”ဟုသာ ခေါ်ဆိုစရာကောင်းတော့သည်။ [ပရောပုရိသ်ချရပုံ
အကျယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၅-၆-၇။ [ဆိုင်ရာသုတ်များစုံမှ ရုပ်တွက်ရမည်။] ပယုဇ္ဇမာနေပိ၌
အဝိသဒ္ဓါဖြင့် အပ္ပယုဇ္ဇမာနကို ဆည်း၏။ ထို့ကြောင့် “အပ္ပယုဇ္ဇမာနေ
ပိ” ဟု ထည့်ခဲ့ရသည်။ “သော ဂစ္ဆတိ”၌ “သော”ပုဒ်ကဲ့သို့ နာမသဒ္ဓါ

မာနေပိ-သော်လည်းကောင်း၊ ဥတ္တမော-ဥတ္တမပုရိသ်သည်၊
ဟောတိ-၏။ အဟံ ဂစ္ဆာမိ၊ မယံ ဂစ္ဆာမ၊ ဂစ္ဆာမိ၊ ဂစ္ဆာမ
စသည်တည်း။

တိုက်ရိုက် ပါနေသည်ကို ပယုဇ္ဇမာနဟု ဆိုထားသည်။ သော ဂစ္ဆတိ
ကား ဧကဝုဇ်ပုံစံ၊ တေ ဂစ္ဆန္တိကား ဗဟုဝုဇ်ပုံစံတည်း။ “သော-တေ”ဟု
တိုက်ရိုက်မပါဘဲ “ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆန္တိ”ဟု ကြိယာသာ ပါနေသောအရာကို
အပွယုဇ္ဇမာနဟု ဆိုသည်။ ဤကဲ့သို့ တိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း နာမ
သဒ္ဒါဖြစ်သင့်၏ဟု သိနိုင်လောက်သောအရာကို “ဂမ္ပမာန-ဂမ္ပမာန်”
ဟု ခေါ်သည်။

နာမ တုမှ အမှ။ ။ နာမ်ဂိုဏ်းတုန်းက သဗ္ဗနာမ်ဂိုဏ်းအဆုံးတွင်
တုမှ၊ အမှသဒ္ဒါကို ပြခဲ့ပြီ။ ထို တုမှ၊ အမှသဒ္ဒါမှ တစ်ပါးသော နာမ်ပုဒ်
ဟူသမျှကို နာမသဒ္ဒါဟုချည်း ခေါ်ဝေါ်ရသည်။

တုလျာဓိကရဏ = [တုလျ+အဓိကရဏ၊ တုလျ=တူသော+
အဓိကရဏ=တည်ရာအနက်။] သဒ္ဒါသည် အနက်ကို စွဲ၍ ဖြစ်ရ၏။
ထို့ကြောင့် အနက်ကို “သဒ္ဒါ၏တည်ရာ” ဟု ဆိုသည်။ ကြိယာနှင့်
အနက်ချင်းတည်ရာတူသောသဒ္ဒါကို “တုလျာဓိကရဏ”ဟု ခေါ်၏။

ဇဲ့ဦးအုံး-“သော ဂစ္ဆတိ”ဟူသောပုံစံအစား “ပုရိသော ဂစ္ဆတိ”ဟူ
သော ပုံစံကို ထုတ်ကြစို့။ ဤပုံစံ၌ ပုရိသောသဒ္ဒါသည် ယောက်ျား
ဟူသော အနက်၌ တည်၏။ “ဂစ္ဆတိ-သွား၏”ဟူရာ၌လည်း သွားတတ်
သူကား ယောက်ျားတည်း။ ဤသို့ နေရာတစ်ခု၌ လူ ၂-ယောက်ထိုင်
နေသကဲ့သို့ ယောက်ျားခြံတည်းဟူသော အနက်တစ်ခု၌ “ပုရိသော-
ဂစ္ဆတိ”ဟူသော သဒ္ဒါ ၂-ခုတို့ တည်နေကြသည်ကို “တုလျာဓိကရဏ-
တူသော တည်ရာအနက်ရှိသည်”ဟု ဆိုသည်။

နာမယောဂစသည်။ ။ နာမသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်တွဲရသော အာချာတ်
ကြိယာပုဒ်ကို “နာမယောဂ”ဟု ခေါ်၏။ တုမှသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်တွဲရသော

အာချာတ် ကြိယာကို “တုမ္မယောဂ”ဟုလည်းကောင်း၊ အမှသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်တွဲရသော အာချာတ်ကြိယာကို “အမှယောဂ”ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်။ [နာမ=နာမသဒ္ဒါနှင့်+ယောဂ=ယှဉ်သောကြိယာ၊ တုမ္မ=တုမ္မသဒ္ဒါနှင့်+ယောဂ=ယှဉ်သောကြိယာ၊ အမှ=အမှသဒ္ဒါနှင့် + ယောဂ=ယှဉ်သောကြိယာ၊] ဤစကားစဉ်အရ ပုရိသ်ဟူသော နာမည် သည် အာချာတ်ဝိဘတ်များ၏ နာမည်တည်း၊ နာမယောဂစသော (ခေတ်သုံး)နာမည်သည် အာချာတ် ကြိယာတစ်ပုဒ်လုံး၏ နာမည် တည်းဟု မှတ်သားခဲ့ပါ။

ကတ္တား, ကံ, ကြိယာ။ ။ကတ္တား ကံ ကြိယာတို့၏ အသွားအလာကို နားလည်သောဉာဏ်သည် ပိဋကတော်၏ အခြေခံမျိုးစေ့ပေတည်း၊ ထိုမျိုးစေ့ အောင်မြင်ကြီးပွားဖို့ရန် အသင်တို့၏ သမ္မာဆန္ဒဖြင့် ဉာဏ် တည်းဟူသော မျိုးစေ့ကလေးများကို မပုတ် မသိုး ပိုးမထိုးအောင် ကြိုးစား၍ စောင့်ရှောက်ကြလော၊ ဤအခြေပြုကျမ်းတည်းဟူသော မြေကောင်းဝယ် သင်တို့၏ ဝီရိယတည်းဟူသော ရေစင်ကို လောင်းပြီး လျှင် အကောင်းဆုံး စည်ပင်အောင် တည်ထွင်ကြလော၊ ယခု ထိုကံ ကတ္တား ကြိယာထားနည်းကို ပြတော့မည်။

[ဆောင်] ၁။ ထိုထိုဝါကျ၊ တွေ့သမျှ၌၊ အရတူစွာ၊ တစ်ခုသာ၊
ဟောရာ မှတ်လေမင့်။

၂။ ဟောရာ ဟောရာ၊ ပဌမာ၊ မှန်စွာ အမြဲချင့်။

၃။ မဟော ကတ္တာ၊ တတိယာ၊ ကံမှာ ဒုတိနှင့်။

၄။ မဟောသမျှ၊ အဝုတ္တံ၌၊ သဒ္ဒသုံးသွယ်၊
ဝုဏ်နှစ်သွယ်၊ လဲလှယ် သွင်း၍ဆင့်။

၅။ ဟောသမျှ ရှိ၊ ယောဂ ညှိဖို့၊ နာမမှီ စ၊
သုံးသုတ်မျှ၊ နှုတ်ရ တက်စေသင့်။

ဝါကျ။ ။ကတ္တား ကံ ကြိယာကို ခွဲခြားရာ၌ “သည်-တို့သည်”ဟု အနက်ဆိုရသော နာမ်ပုဒ်ကို ကတ္တား, “ကို-တို့ကို”ဟု အနက်ဆိုရသော နာမ်ပုဒ်ကို ကံ, အာချာတ်ပုဒ်များနှင့် ကိတ်ပုဒ်အချို့ကို ကြိယာဟု မှတ်။ ထိုကဲ့သို့ ကတ္တား, ကံ, ကြိယာ သုံးမျိုးလုံးဖြစ်စေ, ကတ္တားနှင့်ကြိယာ ဖြစ်စေ, ထိုက်သလို ပါဝင်သော “ယောက်ျားသည် လမ်းကို သွား၏” စသော မြန်မာစကားတစ်ရပ်, “ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ”စသော ပါဠိ စကားတစ်ရပ်ကို တစ်ဝါကျဟု ခေါ်၏။ စကားအခွန်း အနည်းအများ လိုက်၍ ဝါကျ အတို, အရှည် ကွဲပြား၏။

ဝုတ္တ အဝုတ္တ။ ။ဝါကျ တစ်ခု တစ်ခု၌ ကြိယာသည် အချုပ်အခြာ တည်း။ သို့အတွက် ထိုထိုဝါကျ တွေ့သမျှ၌ ကြိယာနှင့် အနက်အားဖြင့် အရတူသော (တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော) ကတ္တားဖြစ်စေ, ကံဖြစ်စေ တစ်ခုခုသာဟောရာ ဝုတ္တဖြစ်၏။ “တုလျာဓိကရဏ, ဖြစ်သမျှ, ဝုတ္တဟူ ၍ မှတ်”။ ကြိယာနှင့်အနက်အားဖြင့် မတူကြလျှင် ကြိယာ၏ဟောရာ မဟုတ်သော အဝုတ္တဟူ၍ မှတ်။

ဟော-မဟော။ ။ပါဠိလို ဝုတ္တ, အဝုတ္တ-မြန်မာလို ကြိယာက ဟောအပ်, မဟောအပ်ဟူရာ၌ လူတစ်ဖက်သား နားလည်အောင် ပြောပြမှုကို “ဟော-ပြော-ပြသည်”ဟု ဆိုရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုထို ကြိယာကို မြင်ရ ကြားရသဖြင့် သိရ နားလည်ရသောအနက်ဟူသမျှ ကို ထိုကြိယာက ဟောသည်=ပြောသည်=ပြသည်ဟု မှတ်။ ကြိယာက ဟောတတ် သိစေတတ်သည်။ အနက်က ဟောအပ် သိစေအပ်သည်။ ဝါ-“ဝုတ္တဖြစ်သည်” ဟူလို၊ ထိုကဲ့သို့ ကြိယာက မသိစေအပ် (မဟော အပ်)သော အနက်သည် အဝုတ္တ ဖြစ်၏။

ပုရိသောနှင့် ဂစ္ဆတိ အနက်တူပုံ။ ။ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ၌ “ဂစ္ဆတိ-သွား၏”ဟု အနက်ဆိုပြီးလျှင် ဂစ္ဆတိဟူသော ကြိယာဖြင့် အဘယ်အနက်ကို သိရသေးသလဲဟု စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ပါဠိလို “ဂစ္ဆတိ” မြန်မာလို “သွား၏=သွားတတ်၏”ဟူသော အသံကို ကြားရလျှင် “ဒုလ္လာပါဒရက်စွဲ၍ ပုံလဲနေသူ မဟုတ်, သွားနိုင် လာနိုင် သွားစွမ်းနိုင်

သောသတ္တိရှိသူ”ဟု သတ္တိကို ရှေးဦးစွာ သိရသည် မဟုတ်လော၊
ထိုသွားစွမ်းနိုင်သောသတ္တိသည် လမ်းပေါ်မှာတည်သည် မဟုတ်၊
ယောက်ျားပေါ်မှာ တည်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဂစ္ဆတိဟူသော ကြိယာဖြင့်
သွားနိုင်သော (ကတ္တုသတ္တိခေါ်) သတ္တိနက်နှင့် သွားတတ်သော ဖြစ်
နက် ဤ ၂-နက်ကို သိရ၏။ ထိုအနက်များကို ဂစ္ဆတိကြိယာက ဟော
သည်ဟု မှတ်၊ ဂစ္ဆတိအရ သွားတတ်သူမှာ “မည်သူမည်ဝါ”ဟု မထင်
ရှားသေး၊ ထို့ကြောင့် ပုရိသောဟု ထည့်စွက်ရသည်။ ထို့ကြောင့်
ဂစ္ဆတိနှင့် ပုရိသောသဒ္ဒါတို့သည် သွားတတ်သူယောက်ျားဖြစ်ကို
ဟောရာ၌ အနက်ချင်း တူမျှသဖြင့် တုလျာဓိကရဏဖြစ်ကြသည်။

ဤစကားစဉ်အရ ဂစ္ဆတိကြိယာသည် သွားစွမ်းနိုင်သော ကတ္တု
သတ္တိနှင့် ထိုသတ္တိ၏တည်ရာ ယောက်ျားဖြစ်ကို မုချအားဖြင့် ဟော၏။
ပုရိသော သဒ္ဒါကိုကား ဂစ္ဆတိက မုချအားဖြင့် မဟောနိုင်-မသိစေနိုင်၊
သို့သော် ယောက်ျားဖြစ်နက်ကို အကြောင်းပြု၍ ပုရိသောသဒ္ဒါကို
လည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဟောရာရောက်သည်။ ဤနည်းအရ
ပုရိသော သဒ္ဒါလည်း ဂစ္ဆတိကြိယာက ဟောအပ်သော ဝုတ္တ ဖြစ်ရ
လေသည်။ လမ်းခြင်နှင့် မဂ္ဂသဒ္ဒါကိုကား ဂစ္ဆတိကြိယာက မဟောပြု
နိုင်-မသိစေနိုင်သောကြောင့် လမ်းခြင်နှင့် မဂ္ဂသဒ္ဒါကို အဝုတ္တဟု
ဆိုရလေသည်။

မှတ်ချက်။ ။အနက်နှင့်သဒ္ဒါတွင် အနက်က အကြောင်းရင်းဖြစ်၍
ကာရဏတည်း၊ ထိုအနက်ကြောင့် သဒ္ဒါအမျိုးမျိုးပေါ်ပေါက်ရသဖြင့်
သဒ္ဒါက အကျိုးဖလတည်း၊ အကြောင်းအနက်၏ ဝုတ္တဟူသော နာမည်
ကို အကျိုးသဒ္ဒါပေါ်တင်စား၍ ပုရိသောသဒ္ဒါကိုလည်း ဝုတ္တဟု
ခေါ်ဝေါ်ရခြင်းသည် ကာရဏူပစာရမည်၏။ ယခုကာလ၌ကား
ပုရိသောသဒ္ဒါကို ဂစ္ဆတိကြိယာက မုချအားဖြင့် ဟောသည်ဟု ထင်
မှားကြလေသည်။

ဟောရာ ဟောရာ ပဌမာ။ ။ ကြိယာသည် ကတ္တားကို ဟောသော ကြိယာ၊ ကံကို ဟောသော ကြိယာဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ကတ္တားကို ဟောရာ၌ ကတ္တားကို ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့် ပါဠိစီရသည်။ ပုံစံကား “ပုရိသော ဂစ္ဆတိ”တည်း။ ကံကို ဟောရာ၌လည်း ကံကို ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့်ပင် ပါဠိစီရသည်။ ပုံစံကား-“မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ-လမ်းကို သွားအပ်၏” တည်း။ ထိုသို့ ဟောရာ၌ ကြိယာနှင့်ကတ္တား၊ ကြိယာနှင့်ကံတို့သည် ဧကဝုဇ် ဗဟုဝုဇ်ချင်း (များသောအားဖြင့်) တူကြရသည်။

မဟောကတ္တာ-တတိယာ၊ ကံမာ ဒုတိနှင့်။ ။ ကြိယာက မဟောအပ်သော အဝုတ္တကတ္တားကို တတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ပါဠိစီရမည်။ ပုံစံကား- “ပုရိသေန ဂစ္ဆိယတေ”တည်း။ ကြိယာသည် မဟောအပ်သော အဝုတ္တကံကို ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ပါဠိစီရမည်။ ပုံစံကား- “မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ”တည်း။ ဤကဲ့သို့ မဟောအပ်သော ကံ၊ ကတ္တားတို့မှာ ကြိယာနှင့် ဧကဝုဇ်ချင်း ဗဟုဝုဇ်ချင်း တူကြသည်ဖြစ်စေ၊ မတူကြသည်ဖြစ်စေ နေနိုင်လေတော့သည်။

ဆက်ဦးအံ့-“မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ”ဟူသော ကံဟောဝါကျ၌ “ဂစ္ဆိယတေ-သွားအပ်၏”ဟူသော စကားကို စဉ်းစားပါ။ သွားအပ်သည် ဟူရာ၌ “သွားထိုက်သည်၊ သွားကောင်းသည်၊ သွားလို့ဖြစ်သည်”ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသောကြောင့် လမ်းခြံကို ပြောကြောင်းသိသာသည် မဟုတ်လော။ ထို့ကြောင့် ဂစ္ဆိယတေ ကြိယာသည် သွားအပ်-သွားထိုက်သည်ဟူသော ကမ္မသတ္တိနှင့် သွားအပ်သော လမ်းခြံ၊ ဤ ၂-နက်ကို မုချအားဖြင့် ဟော၏။ မဂ္ဂေါဟူသော သဒ္ဒါကိုကား လမ်းခြံကို အကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဟောသည်။ “မဂ္ဂေါသဒ္ဒါလည်း ကာရဏူပစာရ အားဖြင့် ဝုတ္တဖြစ်သည်” ဟူလို။

မဟောသမ္ပ၊ အဝုတ္တန္တိ၊ သဒ္ဒသုံးသွယ်၊ ဝုဇ်နှစ်သွယ်။ ။ မဟောအပ်သော အဝုတ္တ ကံ၊ ကတ္တားတို့၌ နာမ၊ တုမ္၊ အမ္မဟူသော သဒ္ဒ ၃-မျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ဧကဝုဇ် ဗဟုဝုဇ် ၂-မျိုးကိုလည်းကောင်း လဲလှယ်၍ အဆင့်ဆင့် သွင်းနိုင်သည်။

ဟောသမျှရှိ၊ ယောဂဉ္စို၊ နာမမိ ခ၊ သုံးသုတ်မျှ။ ။ဟောအပ်
သမျှ ဝုတ္တ ကံ၊ ကတ္တားတို့နှင့် ယောဂဖြစ်သော (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော)
ကြိယာကို (တည့်၊ မတည့်) နှိုင်းညှိဖို့ရာ နာမမိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ
တုလျာဓိကရဏေ ပဌမော၊ တုမေ မဇ္ဈိမော၊ အမေ ဥတ္တမော ဆိုတဲ့
၃-သုတ်ကို နှုတ်တက်ပါစေ။ ထို ၃-သုတ်ကို သတိပြုပါ ဟူလို။

ဆိုလိုရင်းကား “ဝုတ္တ ကံ၊ ကတ္တားတို့၌ ပုရိသော ပုရိသာ၊ မဂ္ဂေါ
မဂ္ဂါဟု နာမသဒ္ဒါကို ယှဉ်စပ်ထားလျှင် နာမမိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ တုလျာဓိ
ကရဏေ ပဌမောသုတ်အရ ကြိယာ၌ ပဌမပုရိသ်ဖြစ်တဲ့ တိ အန္တိ၊
တေ အန္တေ ဝိဘတ်များ သက်ရမည်”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဝုတ္တ ကံ၊ ကတ္တား၌ တွံ တုမေဟု တုမှသဒ္ဒါကို ယှဉ်စပ်ထားလျှင်
တုမေ မဇ္ဈိမောသုတ်အရ မဇ္ဈိမပုရိသ်ဖြစ်တဲ့ သိ ထ၊ သေ ဝေ ဝိဘတ်
များ သက်ရမည်။ ဝုတ္တ ကံ၊ ကတ္တားတို့၌ အဟံ မယံဟု အမှသဒ္ဒါကို
ယှဉ်စပ် (သုံးစွဲ)ထားလျှင် အမေ ဥတ္တမောသုတ်အရ ဥတ္တမပုရိသ်ဖြစ်
တဲ့ မိ မ၊ ဧ မေ ဝိဘတ်များ သက်ရမည် ဟူလို။ [ဧကဝုဇ်ချင်း
ဗဟုဝုဇ်ချင်းလည်း တူရမည်။]

ပရဿပုဉ် အတ္တနောပုဉ် ထားနည်း။ ။ကတ္တားကို ဟောရာ၌
“ကတ္တရိ ပရဿ ပဒံ”သုတ်အရ “တိ အန္တိ၊ သိ ထ၊ မိ မ”ဟူသော
ပရဿပုဉ်ဝိဘတ်များ သက်၍ ဘောကိုဖြစ်စေ၊ ကံကိုဖြစ်စေ ဟောရာ
၌ “အတ္တနောပဒါနိ ဘာဝေ စ ကမ္မနိ”သုတ်အရ အတ္တနောပုဉ်ဖြစ်တဲ့
“တေ အန္တေ၊ သေ ဝေ၊ ဧ မေ”ဝိဘတ်များသက်ရမည်ဟု မှတ်နှင့်ပါ။
နောင်ခါ အတ္တနောပုဉ်မှ ပရဿပုဉ်ပြောင်းပုံကို သိရပေလိမ့်မည်။
ဘောဟော၏ သဘောကိုလည်း နောက်မှ ပြပေအံ့။

ဤဆိုအပ်ပြီးသော အဓိပ္ပာယ်အားလုံးကို နားလည်ဖို့ရာ လာလတ္တံ့
ဇယားကွက်ပုံစံများကို ညွှန်ပြ၍ ဆရာတို့က အဓိပ္ပာယ် ပြောပြကြပါ။

နာမယောဂဧကဝုဇ်

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ

ကံဟော ၆-ဝါကျ

ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ။

ပုရိသေန မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ။

ပုရိသော မဂ္ဂေ ဂစ္ဆတိ။

ပုရိသေဟိမဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ။

ပုရိသော တံ ဂစ္ဆတိ။

တယာ မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ။

ပုရိသော တုမေ ဂစ္ဆတိ။

တုမေဟိ မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ။

ပုရိသော မံ ဂစ္ဆတိ။

မယာ မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ။

ပုရိသော အမေ ဂစ္ဆတိ။

အမေဟိ မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ။

ပုရိသောဟူသော ဝုတ္တကတ္တား၊ မဂ္ဂေါဟူသော ဝုတ္တကံတို့က ဧကဝုဇ် နာမသဒ္ဒါများဖြစ်သောကြောင့် နာမမိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ တုလျာဓိကရဏေ ပဌမောသုတ်အရ ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆိယတေ ဟူသော ကြိယာများ၌ ပဌမပုရိသ် ဧကဝုဇ်ဝိဘတ်များ သက်ရပုံ၊ “ဟောရာ ဟောရာ ပဌမာ”အရ ထိုဝုတ္တကတ္တား၊ ဝုတ္တကံတို့၌ ပုရိသော-မဂ္ဂေါဟု ပဌမာဝိဘတ်သက်ရပုံ “မဟော ကတ္တာ၊ တတိယာ၊ ကံမာ ဒုတိနှင့်” အရ အဝုတ္တကတ္တား၌ ပုရိသေနစသည်ဖြင့် တတိယာဝိဘတ်သက်၍ အဝုတ္တကံ၌ မဂ္ဂံစသည်ဖြင့် ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ပြီးလျှင် “မဟော သမ္ပ၊ အဝုတ္တ၌၊ သဒ္ဓသုံးသွယ်၊ ဝုဇ်နှစ်သွယ်၊ လဲလှယ်သွင်း၍ ဆင့်” အရ နာမ၊ တုမ္၊ အမ္သဒ္ဓါ ၃-မျိုး၊ ဧကဝုဇ် ဗဟုဝုဇ် ၂-မျိုး လဲလှယ် ထားပုံကို ကြည့်ပါ။

ပုရိသော-ယောကျ်ားသည်။ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ မဂ္ဂေ-လမ်းတို့ကို၊ တံ-သင်လမ်းကို၊ တုမေ-သင်လမ်းတို့ကို၊ မံ-ငါလမ်းကို၊ အမေ-ငါလမ်းတို့ကို၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ (ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ အနက်ပေးပုံ) ပုရိသေန-ယောကျ်ားသည်၊ ပုရိသေဟိ-ယောကျ်ားတို့သည်၊ တယာ-သင်သည်၊ တုမေဟိ-သင်တို့သည်၊ မယာ-ငါသည်၊ အမေဟိ-ငါတို့သည်၊ မဂ္ဂေါ-လမ်းကို၊ ဂစ္ဆိယတေ-သွားအပ်၏၊ (ကံဟော ၆-ဝါကျ အနက်ပေးပုံ) နောက်နောက်ဝါကျများ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း အနက်ပေးရမည်။ ဤ ကံ၊ ကတ္တားခွဲခန်း၌ အနက်နေ သင့်၊ မသင့်ကို

နှိုင်းချင့်ဖွယ် မလို၊ သဒ္ဒါနေ သင့်၊ မသင့်ကိုသာ နှိုင်းချင့်ပါလေ၊ ထို သဒ္ဒါအနေနှင့်တန်သော ပါဠိများကို ပိဋကတော်၌ အလိုက်သင့် တွေ့ရလတ္တံ့။

နာမယောဂဗဟုဝုစ်

ကတ္တားဟော ငါးဝါကျ

ကံဟော ငါးဝါကျ

ပုရိသာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ။
 ပုရိသာ မဂ္ဂေ ဂစ္ဆန္တိ။
 ပုရိသာ တံ ဂစ္ဆန္တိ။
 ပုရိသာ တုမှေ ဂစ္ဆန္တိ။
 ပုရိသာ မံ ဂစ္ဆန္တိ။
 ပုရိသာ အမှေ ဂစ္ဆန္တိ။

ပုရိသေန မဂ္ဂါ ဂစ္ဆိယန္တေ။
 ပုရိသေဟိ မဂ္ဂါ ဂစ္ဆိယန္တေ။
 တယာ မဂ္ဂါ ဂစ္ဆိယန္တေ။
 တုမှေဟိ မဂ္ဂါ ဂစ္ဆိယန္တေ။
 မယာ မဂ္ဂါ ဂစ္ဆိယန္တေ။
 အမှေဟိ မဂ္ဂါ ဂစ္ဆိယန္တေ။

ပုရိသာဟူသော ဝုတ္တကတ္တား၊ မဂ္ဂါဟူသော ဝုတ္တကံတို့က ဗဟုဝုစ် နာမသဒ္ဒါများဖြစ်သောကြောင့် ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂစ္ဆိယန္တေဟူသော ကြိယာများ ၌ ပဌမပုရိသ် ဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်များ သက်ရပုံ၊ ဝုတ္တကတ္တား၊ ဝုတ္တကံတို့၌ ပဌမာဝိဘတ်သက်၍ အဝုတ္တကတ္တား၊ ကံတို့၌ တတိယာ၊ ဒုတိယာ ဝိဘတ် သက်ပြီးလျှင် သဒ္ဒသုံးသွယ်၊ ဝုစ်နှစ်သွယ်၊ လဲလှယ် သွင်းထား ပုံကို ကြည့်ပါ။ [ပုရိသေန-သည်၊ မဂ္ဂါ-လမ်းတို့ကို၊ ဂစ္ဆိယန္တေ- သွားအပ်ကုန်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။]

ဇုမ္မယောဂကောဝုစ်

ကတ္တားဟော ငါးဝါကျ

ကံဟော ငါးဝါကျ

တံ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆသိ။
 တံ မဂ္ဂေ ဂစ္ဆသိ။
 တံ တံ ဂစ္ဆသိ။
 တံ တုမှေ ဂစ္ဆသိ။
 တံ မံ ဂစ္ဆသိ။
 တံ အမှေ ဂစ္ဆသိ။

ပုရိသေန တံ ဂစ္ဆိယသေ။
 ပုရိသေဟိ တံ ဂစ္ဆိယသေ။
 တယာ တံ ဂစ္ဆိယသေ။
 တုမှေဟိ တံ ဂစ္ဆိယသေ။
 မယာ တံ ဂစ္ဆိယသေ။
 အမှေဟိ တံ ဂစ္ဆိယသေ။

တွံဟူသော ဝုတ္တကတ္တား၊ ဝုတ္တကံတို့က ဧကဝုဇ် တုမ္မသဒ္ဓါများဖြစ်သောကြောင့် ဂစ္ဆသိ၊ ဂစ္ဆိယသေဟူသော ကြိယာများ၌ “တုမေ မဇ္ဈိမော” သုတ်အရ မဇ္ဈိမပုရိသ် ဧကဝုဇ်ဝိဘတ်များ သက်ရပုံ၊ ဝုတ္တကတ္တား၊ ဝုတ္တကံ ဖြစ်သော တွံ၌ ပဌမာဝိဘတ်သက်၍ မဂ္ဂစသော အဝုတ္တကံ၌ ဒုတိယာ၊ ပုရိသေနစသော အဝုတ္တကတ္တား၌ တတိယာ ဝိဘတ်သက်ပြီးလျှင် သဒ္ဓသုံးသွယ်၊ ဝုဇ်နှစ်သွယ်၊ လဲလှယ်ပုံကို ကြည့်ပါ။ [ပုရိသေန-သည်၊ တွံ-သင်လမ်းကို၊ ဂစ္ဆိယသေ-သွားအပ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။]

တုမ္မယောဂဗဟုဝုဇ်

ကတ္တားဟော ၆ ဝါကျ

ကံဟော ၆ ဝါကျ

တုမေ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆထ။

ပုရိသေန တုမေ ဂစ္ဆိယဝေ။

တုမေ မဂ္ဂေ ဂစ္ဆထ။

ပုရိသေဟိ တုမေ ဂစ္ဆိယဝေ။

တုမေ တံ ဂစ္ဆထ။

တယာ တုမေ ဂစ္ဆိယဝေ။

တုမေ တုမေ ဂစ္ဆထ။

တုမေဟိ တုမေ ဂစ္ဆိယဝေ။

တုမေ မံ ဂစ္ဆထ။

မယာ တုမေ ဂစ္ဆိယဝေ။

တုမေ အမေ ဂစ္ဆထ။

အမေဟိ တုမေ ဂစ္ဆိယဝေ။

တုမေဟူသော ဝုတ္တကတ္တား၊ ဝုတ္တကံတို့က ဗဟုဝုဇ် တုမ္မသဒ္ဓါများ ဖြစ်သောကြောင့် မဇ္ဈိမပုရိသ် ဗဟုဝုဇ်ဝိဘတ်များသက်ရပုံ - ဝုတ္တကတ္တား၊ ကံတို့၌ ပဌမာဝိဘတ်သက်၍ မဂ္ဂစသော အဝုတ္တကံတို့၌ ဒုတိယာဝိဘတ်၊ ပုရိသေနစသော အဝုတ္တကတ္တားတို့၌ တတိယာ ဝိဘတ်သက်ပြီးလျှင် သဒ္ဓ သုံးသွယ်၊ ဝုဇ်နှစ်သွယ်၊ လဲလှယ်ပုံကို ကြည့်ပါ။ [ပုရိသေန-သည်၊ တုမေ-သင်လမ်းတို့ကို၊ ဂစ္ဆိယဝေ-သွားအပ်ကုန်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။]

အမှယောဂဧကဝုဇ်

ကတ္တားဟော ငါးဝါကျ

ကံဟော ငါးဝါကျ

အဟံ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆာမိ။

ပုရိသေန အဟံ ဂစ္ဆိယေ။

အဟံ မဂ္ဂေ ဂစ္ဆာမိ။

ပုရိသေဟိ အဟံ ဂစ္ဆိယေ။

အဟံ တံ ဂစ္ဆာမိ။

တယာ အဟံ ဂစ္ဆိယေ။

အဟံ ဘုမ္မေ ဂစ္ဆာမိ။

ဘုမ္မေဟိ အဟံ ဂစ္ဆိယေ။

အဟံ မံ ဂစ္ဆာမိ။

မယာ အဟံ ဂစ္ဆိယေ။

အဟံ အမ္မေ ဂစ္ဆာမိ။

အမ္မေဟိ အဟံ ဂစ္ဆိယေ။

အဟံဟူသော ဥတ္တကတ္တား၊ ဥတ္တကံတို့က ဧကဝုဇ် အမှသဒ္ဒါများ ဖြစ်သောကြောင့် “အမ္မေ ဥတ္တမော” သုတ်အရ ဥတ္တမပုရိသ် ဧကဝုဇ် ဝိဘတ်များ သက်ရပုံစသည် ကြည့်ပါ။ [အဟံ-ငါလမ်းကို၊ ဂစ္ဆိယေ- သွားအပ်၏၊ နောက်၌ “မယံ-တို့ကို၊ ဂစ္ဆိယာမေ-ကုန်၏” စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။]

အမှယောဂဗဟုဝုဇ်

ကတ္တားဟော ငါးဝါကျ

ကံဟော ငါးဝါကျ

မယံ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆာမ။

ပုရိသေန မယံ ဂစ္ဆိယာမေ။

မယံ မဂ္ဂေ ဂစ္ဆာမ။

ပုရိသေဟိ မယံ ဂစ္ဆိယာမေ။

မယံ တံ ဂစ္ဆာမ။

တယာ မယံ ဂစ္ဆိယာမေ။

မယံ ဘုမ္မေ ဂစ္ဆာမ။

ဘုမ္မေဟိ မယံ ဂစ္ဆိယာမေ။

မယံ မံ ဂစ္ဆာမ။

မယာ မယံ ဂစ္ဆိယာမေ။

မယံ အမ္မေ ဂစ္ဆာမ။

အမ္မေဟိ မယံ ဂစ္ဆိယာမေ။

မယံဟူသော ဥတ္တကတ္တား၊ ဥတ္တကံတို့က ဗဟုဝုဇ် အမှသဒ္ဒါများ ဖြစ်သောကြောင့် ဥတ္တမပုရိသ် ဗဟုဝုဇ်ဝိဘတ်များသက်ရပုံစသည် ကြည့်ပါ။

နားလည်-မလည်ကို နှိုင်းချိန်ပို့ရာ
ညွှန်ပြမည့်ပုစ္ဆာတို့ကို ပြေဆိုစေပါလော။

- ၁။ ဝုတ္တ-အဝုတ္တ ၂-မျိုးတွင် ဝုတ္တကံ ကတ္တား၌ ဘယ်ဝိဘတ်ဖြင့် ပါဠိစီရမည်နည်း။
- ၂။ ဝုတ္တကံ ကတ္တားသည် နာမသဒ္ဒါ ဖြစ်ခဲ့လျှင် နာမယောဂကြိယာ၌ ဘယ်ပုရိသ် (ဘယ်ဝိဘတ်)ဖြင့် ပါဠိစီရမည်နည်း။
- ၃။ ဝုတ္တကံ ကတ္တားသည် အမှသဒ္ဒါ ဖြစ်ခဲ့လျှင် အမှယောဂကြိယာ၌ ဘယ်ပုရိသ်ဖြင့် ပါဠိစီရမည်နည်း။
- ၄။ “ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ”ဝါကျ၌ အဘယ်ပုဒ်သည် ဝုတ္တ ဖြစ်သနည်း။
- ၅။ ထိုနံပါတ် ၄-ဝါကျ၏ အဝုတ္တ၌ သဒ္ဒါ ဘယ်နှစ်မျိုး ထားနိုင်သနည်း၊ ၆-ဝါကျရအောင် ထားပြစမ်းပါ။
- ၆။ “ပုရိသေန မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ”ဝါကျ၌ အဘယ်ပုဒ်သည် အဝုတ္တ ဖြစ်သနည်း၊ အဝုတ္တ၌ ရသင့်သမျှ ပြောင်းလွှဲ၍ ၆-ဝါကျ ခွဲပြစမ်းပါ။
- ၇။ “တံ မဂ္ဂံ”ဟု ကတ္တားနှင့်ကံ ရှိနေလျှင် “ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆသိ၊ ဂစ္ဆမိ” ကြိယာ ၃-မျိုးတွင် ဘယ်ကြိယာဖြင့် ပါဠိစီရမည်နည်း၊ ထိုကဲ့သို့ စီရခြင်း၌ နာမမှီ ပယုဇ္ဇမာနေပိ စသော သုတ်တို့တွင် ဘယ်သုတ်ကို ထောက်မည်နည်း။
- ၈။ “ပုရိသေန တံ”ဟု ကတ္တား၊ ကံတို့ ရှိနေလျှင် “ဂစ္ဆိယတေ၊ ဂစ္ဆိယသေ၊ ဂစ္ဆိယေ” ကြိယာ ၃-မျိုးတွင် ဘယ်ကြိယာဖြင့် ပါဠိစီရမည်နည်း။

၈။ ကာလေ။ ။အယံ-ဤကာလေဟူသော သုတ်သည်၊ အဓိကာရော-နောက်သုတ်များသို့ လိုက်သောသုတ်တည်း။

၉။ ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေ။ ။ပစ္စုပ္ပန္နေ-ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ဝါ-ကြိယာ၌၊ ဝတ္တမာနာ-ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆန္တိ စသည်တည်း။

၈။ ဤကာလေသုတ်၏ လိုက်ပုံသည် နောက်သုတ်များ၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။ [နာမ်ပိုင်း၌လည်း ကာလေသုတ် ပါခဲ့ပြီ၊ ဤကာလေ ၂-သုတ်တို့ ထူးခြားပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၉။ အချို့ကျမ်း၌ အချိန်အခါကို ကာလဟု ဆို၏၊ ရူပသိဒ္ဓိစသည်တို့၌ကား “ဓာတ်၏အနက်ဟူသည် ကြိယာတည်း၊ ဓာတ်နောက်သက်သော တိ၊ အန္တိ စသော ဝိဘတ်များလည်း ထိုအနက်၌သာ ဖြစ်ထိုက်၏”ဟု သဘောပိုက်၍ ကာလအရ ကြိယာကို ဖွင့်ဆိုကြသည်။

ပစ္စုပ္ပန္နေ။ ။ပတိ+ဥပ္ပန္န၊ ပတိ=တစ်စုံတစ်ခုကို စွဲ၍+ဥပ္ပန္န=ဖြစ်ဆဲ (ဖြစ်တုန်း၊ ဖြစ်၍ မပြီးဆုံးသေးသော)ကြိယာတည်း၊ ဥပမာ-မန္တလေးမှ ရန်ကုန်သို့ ထွက်သောရထားသည် မန္တလေးဘူတာဝယ် ရထားဘီးလည်သည်မှစ၍ ရန်ကုန်ဘူတာကြီး၌ ရပ်သည့်တိုင်အောင် အတွင်းကို သွားဆဲဟု ဆိုရ၏၊ ထိုသွားခြင်းကြိယာသည် ပစ္စုပ္ပန် ကြိယာတည်း။

ဝတ္တမာန်။ ။“ဝတ္တတိတိ ဝတ္တမာနော၊ ဝတ္တမာနေ ဘဝါ ဝတ္တမာနာ” ဝတ္တတိ-ဖြစ်ဆဲ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝတ္တမာနော-ဝတ္တမာန်မည်၏၊ ဝတ္တမာနေ-ဖြစ်ဆဲ-ဖြစ်တုန်းကြိယာ၌၊ ဘဝါ-ဖြစ်သော ဝိဘတ်သည်၊ ဝတ္တမာနာ-ဝတ္တမာန်ဝိဘတ် မည်၏၊ ဤနေရာ၌ “နိစ္စပွ ဝတ္တိ”စသော ဝတ္တမာန် ၄-မျိုးကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

၁၀။ အာဏဏ္ဍာ.သိဇ္ဇေ.နုတ္တကာလေ ပဉ္စမီ။ ။အနုတ္တ
ကာလေ-အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုအပ်သော ကာလ
သာမန်၌၊ အာဏဏ္ဍာ.သိဇ္ဇေ-စေခိုင်းခြင်း၊ တောင့်တခြင်း
အနက်၌၊ ပဉ္စမီ-ပဉ္စမိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကရောတု
ကုသလံ၊ သုခံ တေ ဟောတု စသည်တည်း။

၁၀။ ကုသလံ-ကုသိုလ်ကို၊ ကရောတု-ပြုပါလော၊ ဤကား
အာဏတ္ထိအနက်၌ ပဉ္စမီ တုဝိဘတ် သက်ပုံတည်း၊ တေ-သင့်အား၊
သုခံ-ချမ်းသာသည်၊ ဟောတု-ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ဤကား အာသိဋ္ဌ
(အာသိသ)အနက်၌ ပဉ္စမီ တုဝိဘတ် သက်ပုံတည်း။

အနုတ္တကာလေ။ ။န+ဥတ္တကာလော၊ အနုတ္တကာလော၊
ဥတ္တကာလော-ပြောဆိုအပ်သော ကာလသည်+န-မဟုတ်၊ အနုတ္တ
ကာလော-ပြောဆိုအပ်သော ကာလမဟုတ်၊ ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်
ကဲ့သို့ ပစ္စုပ္ပန်ဟုလည်းကောင်း၊ အပ္ပစ္စက္ခေ ပရောက္ခာတိတေသုတ်
ကဲ့သို့ အတိတ်ဟုလည်း ကောင်း၊ အနာဂတေ ဘဝိဿန္တိသုတ်ကဲ့သို့
အနာဂတ်ဟုလည်းကောင်း တိုက်ရိုက် နာမည်တပ်၍ ပြောဆိုအပ်
သော ကာလမဟုတ်၊ “ကာလအားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော သာမန်
ကာလ၌ ဤပဉ္စမိဝိဘတ်များ သက်ရသည်” ဟူလို။

“ကာလသာမန်၌ သက်သည်”ဟု ဆိုသော်လည်း လွန်ခဲ့ပြီးသော
အတိတ်ကာလနှင့်မဆိုင်၊ ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်-ဖြစ်လတ္တံ့အနာဂတ်တို့နှင့်
သာ ဆိုင်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြ၏။ “ကရောတု-ပြုလော”ဟု စေခိုင်းမှုသည်
လွန်ပြီးအတွက် စေခိုင်းဖွယ်မလို၊ “ယခု ပြုလော”ဟု ပစ္စုပ္ပန်အတွက်
စေခိုင်း နိုင်၏၊ နောက်ခါပြုဖို့ရန် အနာဂတ်အတွက်လည်း စေခိုင်းနိုင်
၏ဟု ဆိုလိုသည်။ [အနုတ္တကာလကို ပစ္စုပ္ပန်ကာလဟု ဖွင့်ကြသေး၏၊
ကျမ်းရင်း အဘော်ကျမည် မထင်။] ဤနေရာဝယ် ကာလသဒ္ဒါပို
ကြောင့် ရသင့်သော အနက်များ ရှိသေး၏၊ ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရူပါ။

၁၁။ အနုမတိပရိကပ္ပတ္ထေသု သတ္တမီ။ ။အနုတ္တကာလေ-
အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုအပ်သော ကာလသာမန်၌၊
အနုမတိပရိကပ္ပတ္ထေသု-ခွင့်ပြုခြင်းအနက်၊ ကြံစည်ခြင်းအနက်
တို့၌၊ သတ္တမီ-သတ္တမီဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တုံ ဂါမံ
ဂစ္ဆေယျာသိ၊ ကိ.မဟံ ကရေယျာမိ စသည်တည်း။

၁၁။ တုံ ဂါမံ ဂစ္ဆေယျာသိကား အနုမတိ၏ ပုံစံတည်း၊ အနုမတိနှင့်
အနုညာသည် သဘောတူပင်ဖြစ်၏၊ တုံ-သင်သည်၊ ဂါမံ-ရွာသို့၊ ဂစ္ဆေ
ယျာသိ-သွားလို့ သွားတော့(သွားချင်သွားတော့)၊ ကိ.မဟံ ကရေယျာမိ
ကား ပရိကပ္ပ၏ပုံစံတည်း၊ အဟံ-ငါသည်၊ ကိ-ဘယ်အမှုကို၊
ကရေယျာမိ-ပြုရပါအံ့နည်း။ ဘာများ လုပ်ရပါမတုန်း”ဟု မိမိအတွက်
ကြံစည်မှုကို ပရိကပ္ပ၊ ပြုချင်ပြုတော့ စသည်ဖြင့် သူတစ်ပါးအား
ခွင့်ပြုမှုကို အနုမတိဟု မှတ်။

အနုတ္တကာလေ။ ။အနုတ္တကာလေပုဒ် လိုက်လာသောကြောင့်
ဤ သတ္တမီဝိဘတ်လည်း ကာလသာမန်၌ပင် သက်၏။

အတ္တသဒ္ဓါသိ။ ။“အနုမတိ ပရိကပ္ပေသု သတ္တမီ”ဟု ဆိုလျှင်
ပြီးသင့်လျက် “ပရိကပ္ပတ္ထေသု”ဟု အတ္တသဒ္ဓါကို ဆိုထား၏၊ ထိုအတ္တ
သဒ္ဓါပိုဖြင့် ရသင့်သော အနက်များကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

ရုဇ္ဈိအမည်။ ။ပဉ္စမီ၊ သတ္တမီဟု နာမည်မှည့်ရခြင်း အကြောင်းကို
အမျိုးမျိုးကြံစည်ကြ၏၊ အခြေပြုသူတို့နှင့် အရေးတကြီး မသက်ဆိုင်
သဖြင့် မပြောတော့ပြီ၊ ဤ ပဉ္စမီ၊ သတ္တမီဟူသော အမည်သည် တု
အန္တ၊ စသော ဝိဘတ်၊ ဇေယျ ဇေယျံ စသော ဝိဘတ်များအပေါ်၌
တက်ရောက်နေသော (ကျမ်းဆရာတင်ထားအပ်သော) ရုဇ္ဈိအမည်
တည်းဟူသော မှတ်သားနှင့်ကြပါလေ။

၁၂။ အပ္ပစ္စက္ခေပရောက္ခာ.တီတေ။ ။အပ္ပစ္စက္ခေ-ဣန္ဒြေ၏ ရှေးရှုမဟုတ်သော၊ ဝါ-မျက်ကွယ်ဖြစ်သော၊ အတီတေ-အတိတ် ဖြစ်သော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ဝါ-ကြိယာ၌၊ ပရောက္ခာ- ပရောက္ခာ ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ သုပိနေ အာဟ ကိလ၊ ဧဝံ ကိရ ပေါရာဏာ.ဟု စသည်တည်း။

၁၂။ သုပိနေ-အိပ်မက်၌၊ အာဟ ကိလ-ပြောဆိုမိသတဲ့၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ပေါရာဏာ-ရှေးဆရာတို့သည်၊ အာဟု ကိရ-ဆိုကြကုန်သတဲ့၊ မိမိ မနှစ်သက်သော အရာနှင့် တစ်ဆင့်ကြားအပ်သော အရာမျိုး၌ ကိရသဒ္ဓါ၊ ကိလသဒ္ဓါ ထည့်၍ ပါဠိစီရသည်။

[ဆောင်] နှစ် မသက်ကား၊ တစ်ဆင့်ကြား၊ ထားလေ ကိရသာ။

အပ္ပစ္စက္ခ-အ+ပတိ+အက္ခ။ အက္ခ=ဣန္ဒြေ (မျက်စိ နား နှာ စသော ဣန္ဒြေများ)+ပတိ=ရှေးရှု+အ=မဟုတ်။ မျက်စိ နား နှာစသော ဣန္ဒြေတို့၏ ရှေးရှု မဟုတ်သော၊ မြန်မာလို “မျက်ကွယ်”ဟု ခေါ်ရ သော ကြိယာတည်း။

ပရောက္ခာ-ပရ+အက္ခ။ အက္ခ=ဣန္ဒြေတို့၏+ပရ-ကွယ်ရာဖြစ် သော ကြိယာ၊ ပရောက္ခေ+ဘဝါ၊ ပရောက္ခာ၊ ပရောက္ခေ-ဣန္ဒြေတို့၏ ကွယ်ရာဖြစ်သော ကြိယာ၌၊ ဘဝါ-ဖြစ်သောဝိဘတ်တည်း။

အတီတေ-အတိ+ဣတ။ အတိ-လွန်၍+ဣတ-ဖြစ်သော ကြိယာ။ ပစ္စုပ္ပန်အခိုက်အခါကို လွန်၍ဖြစ်သော ကာလကြိယာကို “အတိတ”ဟု ခေါ်၏။ အတိတ်လည်း ဖြစ်၊ မျက်ကွယ်လည်း ဖြစ်သော ကြိယာကို ဤပရောက္ခာဝိဘတ်များက ဟောသည်။

၁၃။ ဟိယျောပဘုတိ ပစ္စက္ခေ ဟိယျတ္တနီ။ ။ဟိယျောပဘုတိ-ယမန်နေမှစ၍၊ ပစ္စက္ခေ စ-ဣန္ဒြေ၏ရှေးရှုလည်းဖြစ်သော၊ အပ္ပစ္စက္ခေ စ-ဣန္ဒြေ၏ ကွယ်ရာလည်းဖြစ်သော၊ အတိတေ-အတိတ်ဖြစ်သော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ဝါ-ကြိယာ၌၊ ဟိယျတ္တနီ-ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သော အဂမာ မဂ္ဂံ၊ တေ အဂမူ မဂ္ဂံ စသည်တည်း။

၁၄။ သမိပေ.ဇ္ဇတနီ။ ။သမိပေ-အနီးဖြစ်သော၊ ဝါ-အနီးမှစ၍၊ ပစ္စက္ခေ စ-ဣန္ဒြေ၏ရှေးရှုလည်းဖြစ်သော၊ အပ္ပစ္စက္ခေ စ-

၁၃။ သော-ထိုသူသည်၊ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ အဂမာ-သွားပြီ၊ တေ-ထိုသူတို့သည်၊ မဂ္ဂံ-ကို၊ အဂမူ-သွားကုန်ပြီ၊ “အပ္ပစ္စက္ခေ အတိတေ ကာလေ”တို့ကို ရှေ့သုတ်များမှ လိုက်စေ၍ အနက်ဆိုထားသည်၊ အတိတ်ကြိယာကို ဟောသောကြောင့် အတိတ်သံပါအောင် “ဗြီ”ဟု အနက်သုံးပါ။

ဟိယျတ္တနီ-ဟိယျောပဘုတိ+ဘဝါ၊ ဟိယျတ္တနီ၊ ဟိယျောပဘုတိ-ယမန်နေမှစ၍ လွန်ခဲ့သမျှ အတိတ်ကြိယာ၌+ဘဝါ-ဖြစ်သောဝိဘတ်သည်၊ ဟိယျတ္တနီ-ဟိယျတ္တနီဝိဘတ် မည်၏။ [ပဘုတိသဒ္ဒါကို ကွစိဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့်ချေ၊ ဟိယျသဒ္ဒါနောင် ဘဝအနက်၌ ပစ္စယာဒနိဋ္ဌာနိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိသုတ်ကြီးဖြင့် ထွနပစ္စည်းသက်၊ ဣတ္ထိလိင်အဖြစ်ကို ထွန်းပြသော ဤပစ္စည်းလည်း သက်၍ ဟိယျတ္တနီဟု ပြီးသည်။]

၁၄။ သော-ထိုသူသည်၊ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ အဂမိ-သွားပြီ။

အဇ္ဇတနီ-အဇ္ဇပဘုတိ+ဘဝါ၊ အဇ္ဇတနီ၊ အဇ္ဇပဘုတိ-ယနေမှစ၍ လွန်ခဲ့သမျှ အတိတ်ကြိယာ၌+ဘဝါ-ဖြစ်သောဝိဘတ်သည်၊ အဇ္ဇတနီ-အဇ္ဇတနီဝိဘတ် မည်၏၊ အဇ္ဇတနီဝိဘတ်သည် ယနေ့

ကုန္တေ၏ ကွယ်ရာလည်းဖြစ်သော၊ အတိတေ-အတိတ်ဖြစ်သော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ဝါ-ကြိယာ၌၊ အဇ္ဇတနီ-အဇ္ဇတနီဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သော အဂမီ မဂ္ဂံ စသည်တည်း။

၁၅။ မာယောဂေ သဗ္ဗကာလေ စ။ ။မာယောဂေ-မာဟူသော နိပါတ်ပုဒ်နှင့်ယှဉ်သည်ရှိသော်၊ သဗ္ဗကာလေ-အလုံးစုံသော ကာလ၌၊ ဟိယုတ္တနု.ဇ္ဇတနီယော စ-ဟိယုတ္တနီ အဇ္ဇတနီဝိဘတ်တို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ မာဂမာ၊ မာဂမီ စသည်တည်း၊ စသဒ္ဓါဖြင့် ပဉ္စမိဝိဘတ်သက်၍ မာဂစ္ဆာဟိဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။

(ယခု ဖြစ်ပြီးစ အချိန်မှ)စ၍ (လေးသင်္ချေနှင့်ကမ္ဘာတစ်သိန်း ကြာစေကာမူ) လွန်လေသမျှ အတိတ်ကြိယာကို ဟော၏၊ ဟိယုတ္တနီဝိဘတ်လည်း မနေ့ကစ၍ လွန်သမျှ အတိတ်ကြိယာကို ဟော၏၊ ပရောက္ခာဝိဘတ်ကား အတိတ်ပင်ဖြစ်သော်လည်း သတ်မှတ်ထားသော ၃-ဌာနကိုသာ ဟောသည်၊ သို့အတွက် ပရောက္ခာမှာ အတိတ်ဖြစ်သော်လည်း သူဌာနနှင့်သူ ဖြစ်၍ ကွဲပြားပြီး ဖြစ်၏၊ အဇ္ဇတနီနှင့် ဟိယုတ္တနီတို့ ထူးခြားချက်ကိုကား ကြိုသင့်သည်။

၁၅။ မာဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည် ပဋိသေဓ (တားမြစ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “မာဂမာ-မသွားနှင့်”ဟု သွားခြင်းကြိယာကို တားမြစ်သည်၊ (ဟိယုတ္တနီပုံစံ)၊ မာဂမီ-မသွားနှင့်၊ (အဇ္ဇတနီပုံစံ)၊ မာဂစ္ဆာဟိ-မသွားနှင့်၊ (ပဉ္စမိပုံစံ)၊ သဗ္ဗကာလေဟု ဆိုသောကြောင့် “အတိတ်မှာလည်း မသွားပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန်မှာလည်း မသွားဆဲ၊ အနာဂတ်မှာလည်း မသွားလတ္တံ့၊ ဘယ်ကာလမှ မသွား”ဟု အဓိပ္ပာယ်ကို ပြဆိုကြ၏၊ သဒ္ဓနီတိဆရာကား ဤသဗ္ဗကာလေဟူသော အဆိုကို မနှစ်သက်၊ အကျယ်ကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

၁၆။ အနာဂတေ ဘဝိဿန္တိ။ ။အနာဂတေ-အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ဝါ-ကြိယာ၌၊ ဘဝိဿန္တိ-ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သော မဂ္ဂံ ဂမိဿတိ၊ တေ မဂ္ဂံ ဂမိဿန္တိ စသည်တည်း။

၁၇။ ကြိယာတိပန္နေတိတေ ကာလာတိပတ္တိ။ ။ကြိယာတိပန္န-ကြိယာ၏လွန်သွားခြင်းဟုဆိုအပ်သော၊ အတိတေ-အတိတ်ဖြစ်သော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ ဝါ-ကြိယာ၌၊ ကာလာတိပတ္တိ-ကာလာတိပတ္တိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သော စေပဌမဝယေ ပဌဇိဿ၊ အရဟာ အဘဝိဿာ စသည်တည်း။

၁၆။ သော-ထိုသူသည်၊ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ ဂမိဿတိ-သွားလတ္တံ့=သွားလိမ့်မည်၊ တေ-ထိုသူတို့သည်၊ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ ဂမိဿန္တိ-သွားကုန်လတ္တံ့=သွားကြလိမ့်မည်။

အနာဂတေ-န+အာဂတ၊ အာဂတ-လာပြီး လာဆဲသည်၊ န-မဟုတ်၊ လာပြီး လာဆဲ၊ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်၊ ဖြစ်ဖို့ရန်ရှေ့ရှုနေသော၊ အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဧကန်ဖြစ်မည့် ကြိယာကို အနာဂတ်ဟု ခေါ်၏၊ ဤအနာဂတ်ကာလ၌ ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်များ သက်သည်။

၁၇။ သော-ထိုသူဌေးသားသည်၊ ပဌမဝယေ-ပဌမအရွယ်တုန်းက၊ စေ ပဌဇိဿ-အကယ်၍ ရဟန်းပြုခဲ့အံ့၊ အရဟာ-ရဟန္တာသည်၊ အဘဝိဿာ-ဖြစ်လောက်ရာပြီ။ [တချို့အရာ၌ “ဖြစ်လေရာ၏၊ ဖြစ်တော့လတ္တံ့”ဟု အနက်ဆို။]

ကြိယာတိပန္န-[ကြိယာ+အတိပန္န၊ ကြိယာ-ကြိယာ၏၊ အတိပန္န-လွန်သွားခြင်း။] အကြောင်းချို့တဲ့၍သော်လည်းကောင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက် အနှောင့်အယှက် တွေ့၍သော်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်သင့်သော ကြိယာ၏မဖြစ်ခြင်းကို ကြိယာတိပန္နဟု ခေါ်၏၊ ယခုကာလ၌လည်း

၁၈။ ဝတ္တမာနာ-တိအန္တိ သိထ မိမ, တေအန္တေ သေဝေ
ဧမေ။ ။တိအန္တိ သိထ မိမ, တေအန္တေ သေဝေ ဧမေ-တိ အန္တိ
စသော ဤ ၁၂-လုံးသည်၊ ဝတ္တမာနာ-ဝတ္တမာန်ဝိဘတ် မည်၏။

၁၉။ ပဉ္စမိ - တုအန္တု ဟိထ မိမ, တံအန္တံ သုဝေဒာ ဧ
အာမသေ။ ။တုအန္တု ဟိထ မိမ, တံအန္တံ သုဝေဒာ ဧ
အာမသေ- တု အန္တုစသော ဤ ၁၂-လုံးသည်၊ ပဉ္စမိ-
ပဉ္စမိဝိဘတ်မည်၏။

“ခုမှဖြင့် မဖြစ်တော့ဘူး၊ လွန်ပါပြီ”စသည်ဖြင့် မဖြစ်ခြင်းကိုပင်
“လွန်ပါပြီ”ဟု သုံးနှုန်းကြ၏။ [အတိတ်သာမက အနာဂတ်ပါ ရသင့်
ကြောင်းကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

ကာလာ.တိပတ္တိ - ကာလ+အတိပတ္တိ။ ကာလ-ကြိယာ၏+
အတိပတ္တိ-လွန်၍ဖြစ်ခြင်း, လွန်သွားခြင်း။ [ကြိယာတိပန္နနှင့် ကာလာ
တိပတ္တိဟူသည် အနက်တူပင်၊ ကြိယာကို ကာလ, အတိပန္နကို
အတိပတ္တိဟုဆိုထားသည်။]

အမှာ။ ။ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေ သုတ်မှ စ၍ ဝိဘတ်တို့၏ သက်ရာ
အနက်များကို ပြခဲ့ပြီ၊ ယခုအခါ ထိုဝိဘတ်များ၏ သရုပ်သကောင်ကို
ပြတော့လတ္တံ့။

၁၈။ ပစဓာတ်သည် “ချက်ခြင်း”အနက်ကို ဟော၏။ အာချာတ်
ဂိုဏ်း၌ ပြခဲ့သော ဘူဓာတ်ကို နည်းမှီ၍ “ပစတိ ပစေ, ပစန္တိ၊ ပစသိ
ပစထ၊ ပစာမိ ပစေ, ပစာမ၊ ပစတေ, ပစန္တေ၊ ပစသေ, ပစဝေ၊
ပစေ, ပစာမေ”ဟု ကတ္တရုပ်ဂိုဏ်းစဉ်ပါ။ [“ပစတိ-ချက်၏”စသည်
ဖြင့် အနက်ဆို။]

၁၉။ လဘဓာတ်သည် “ရခြင်း”အနက်ကို ဟော၏။ “လဘတု
လဘေ, လဘန္တု” စသည်ဖြင့် ကတ္တရုပ်ဂိုဏ်းစဉ်ပါ။

၂၀။ သတ္တမီ-ယေျ ယေျ ယေျာသိ ယေျာထ ယေျာမိ ယေျာမ၊
ဧတ ဧရံ ဧထော ယေျာဂှော ယေျ ယေျာမေ။ ။ဇယျ ဇယျံ
ဇယျာသိ ဇယျာထ ဇယျာမိ ဇယျာမ၊ ဧတ ဧရံ ဧထော ဇယျာဂှော
ဇယျံ ဇယျာမေ-ဇယျ ဇယျံစသော ဤ ၁၂-လုံးသည်၊ သတ္တမီ-
သတ္တမီဝိဘတ် မည်၏။

၂၁။ ပရောက္ခာ-အ ဥ ဧတ္ထ အမှ၊ ထွ ရေတ္ထော ဂှော ဣ
မေ။ ။အ ဥ ဧတ္ထ အမှ၊ ထွ ရေတ္ထော ဂှော ဣ မေ-အ ဥ
စသော ဤ ၁၂-လုံးသည်၊ ပရောက္ခာ-ပရောက္ခာဝိဘတ်မည်၏။

၂၂။ ဟိယတ္တနီ-အာ ဥဩတ္ထ အ မှာ၊ ထွ ထွံ သေ ဝံ ဣ
မှသေ။ ။အာ ဥဩတ္ထ အ မှာ၊ ထွ ထွံ သေ ဝံ ဣ မှသေ-
အာ ဥစသော ဤ ၁၂-လုံးသည်၊ ဟိယတ္တနီ-ဟိယတ္တနီဝိဘတ်
မည်၏။

၂၀။ “ဂစ္ဆေယျ၊ ဂစ္ဆေ၊ ဂစ္ဆေယျံ”စသည်ဖြင့် ကတ္တရုပ်ဂိုဏ်းစဉ်ပါ။

၂၁။ အ-မှ၌ အဝိဘတ်ကို အံ၊ ဣ-မှ၌ ဣဝိဘတ်ကို ဣံဟု
စာပျက်လျက် ရှိတတ်၏။ ပြင်ဆင်ထားသော စာအုပ်တို့၌ “အ မှ-
ဣ မေ”ဟု ရှိသည်။ ဂမုဓာတ်ဖြင့် “ဇဂါမ ဇဂမ၊ ဇဂမေ ဇဂမိတ္ထ၊
ဇဂမ ဇဂမိမှ၊ ဇဂမိတ္ထ ဇဂမိရေ၊ ဇဂမိတ္ထော ဇဂမိဂှော၊ ဇဂမိ
ဇဂမိမေ”ဟု ကတ္တရုပ် ဂိုဏ်းစဉ်ကို နှုတ်တက်ပါစေ။ ရုပ်ကို နောက်မှ
တွက်တတ်လတ္တံ့။

၂၂။ အ-မှာဝိဘတ်၌ အ ကို အံဟု ပျက်တတ်၏။ “အဂမာ
ဂမာ အဂမ ဂမ၊ အဂမူ ဂမူ၊ အဂမု ဂမု”စသည်ဖြင့် ကတ္တရုပ်
စဉ်လေ။

၂၃။ အဇ္ဇတနီ-ဤ ဥါ ဩ ဣ ဣ ဣ မှာ၊ အာ ဥါ သေ ဝံ အ
မေ့။ ။ဤ ဥါ ဩ ဣ ဣ ဣ မှာ၊ အာ ဥါ သေ ဝံ အ မေ့-ဤ ဥါ
စသော ဤ ၁၂-လုံးသည်၊ အဇ္ဇတနီ-အဇ္ဇတနီဝိဘတ် မည်၏။

၂၄။ ဘဝိဿန္တိ-ဿတိ သန္တိ သသိ သသထ သာမိ သာမ၊
သတေ သန္တေ သသေ သသေ သသံ သာမေ။ ။ဿတိ
သန္တိ သသိ သသထ သာမိ သာမ၊ သတေ သန္တေ သသေ
သသေ သသံ သာမေ-ဿတိ သန္တိ စသော ဤ ၁၂-လုံးသည်၊
ဘဝိဿန္တိ-ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်မည်၏။

၂၅။ ကာလာတိပတ္တိ-ဿာ သံသု သေ သသထ သံ
သာမာ၊ သသထ သိသု သသေ သသေ သသံ သာမေ။ ။ဿာ
သံသု သေ သသထ သံ သာမာ၊ သသထ သိသု
သသေ သသေ သသံ သာမေ-ဿာ သံသု စသော ဤ
၁၂-လုံးသည်၊ ကာလာတိပတ္တိ-ကာလာတိပတ္တိဝိဘတ်မည်၏။

၂၆။ ဟိယုတ္တနိ သတ္တမိ ပဉ္စမိ ဝတ္တမာနာ သဗ္ဗဓာတုကံ။
ဟိယုတ္တနိ သတ္တမိ ပဉ္စမိ ဝတ္တမာနာ-ဟိယုတ္တနိ၊ သတ္တမိ၊ ပဉ္စမိ၊
ဝတ္တမာနံ ဝိဘတ်လေးသွယ်တို့သည်၊ သဗ္ဗဓာတုကံ-သဗ္ဗဓာတ်
ဝိဘတ် မည်၏။

၂၃။ “အဂမိ ဂမိ၊ အဂမိ ဂမိ”စသည်ဖြင့် ကတ္တုရုပ် စဉ်လေ။

၂၄။ “ဂစ္ဆိဿတိ ဂစ္ဆိဿန္တိ ဂစ္ဆိဿရေ” စသည်ဖြင့် ကတ္တုရုပ်စဉ်။

၂၅။ “အဂမိဿာ ဂမိဿာ၊ အဂမိဿ ဂမိဿ”စသည်ဖြင့်လည်း
ကောင်း၊ “အာဂစ္ဆိဿာ ဂစ္ဆိဿာ၊ အာဂစ္ဆိဿ ဂစ္ဆိဿ”စသည်ဖြင့်
လည်းကောင်း ကတ္တုရုပ်များကို ဂိုဏ်းစဉ်လေ။

ဣတိ အာချာတကပ္ပေ ပဌမော ကဏ္ဍော။ ။အာချာတ
ကပ္ပေ-အာချာတ်ကျမ်း၌၊ ပဌမော-ရှေးဦးစွာသော၊ ကဏ္ဍော-
အခန်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

၂၆။ ဤသုတ်ဖြင့် ဟိယုတ္တနီစသော ဝိဘတ်လေးသွယ်ကို သဗ္ဗ
ဓာတ်ဝိဘတ်များဟု နာမည်မှည့်သည်။ ဤဝိဘတ်လေးသွယ်ကို
သဗ္ဗဓာတ်ဟု မှည့်သဖြင့် ကြွင်းသော ပရောက္ခာ အဇ္ဇတနီ ဘဝိဿန္တီ
ကာလာတိပတ္တိ လေးသွယ်ကို ဗျတိရေကနည်း (ပြောင်းပြန်ယူသော
နည်း)အရ “အသဗ္ဗဓာတ်”ဟု မှည့်ပြီးဖြစ်တော့၏။ ဤသို့ မှည့်သဖြင့်
“ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမ္ပိ”သုတ်၌ ကျန်ဝိဘတ်လေးသွယ်
ကို အသဗ္ဗဓာတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းအကျိုးရှိသည်။

သဗ္ဗဓာတုက=အလုံးစုံသောဓာတ်နှောင် သက်နိုင်သောဝိဘတ်။

အသဗ္ဗဓာတုက=အလုံးစုံသောဓာတ်နှောင် မသက်၊ အချို့ဓာတ်
နှောင်သာ သက်နိုင်သောဝိဘတ်။

အမှာ။ ။ဤ သဗ္ဗဓာတ်၊ အသဗ္ဗဓာတ်ဟူသော နာမည်သည်
သက္ကတကျမ်းတို့၌လာသော နာမည်ပင်တည်း။ ပိဋကတ်တော်၌ကား
ဤကဲ့သို့ ခွဲခြားချက် မရှိ၊ မည်သည့်ဓာတ်နှောင်မဆို ဝိဘတ်အားလုံး
ထိုက်သလို သက်နိုင်သည်။

အာချာတ်ပဌမခန်းပြီး၏။

၂၇။ ဓာတုလိင်္ဂေဟိ ပရာ ပစ္စယာ။ ။ဓာတုလိင်္ဂေဟိ-ဓာတ် လိင်္ဂတို့မှ၊ ပရာ-နောက်ဖြစ်သောသဒ္ဒါတို့ကို၊ ပစ္စယာ-ပစ္စည်းတို့ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏။

၂၈။ တိဇဂုပကိတမာနေဟိ ခဆသာ ဝါ။ ။တိဇဂုပကိတ မာနေဟိ-တိဇဓာတ် ဂုပဓာတ် ကိတဓာတ် မာနဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ခဆသာ-ခ ဆ သပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝါ-ပိုင်းခြားသော အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ တိတိက္ခတိ၊ ဇိဂုစ္ဆတိ၊ ဝိစိကိစ္ဆတိ၊ တိကိစ္ဆတိ၊ ဝိမံသတိ စသည်တည်း။

၂၉။ ဘုဇယသဟရသုပါဒီဟိ တု.မိစ္ဆတ္ထေသု စ။ ။ဘုဇယသ ဟရသုပါဒီဟိ စ-ဘုဇဓာတ် ဃသဓာတ် ဟရဓာတ် သုဓာတ် ပါအစရှိသောဓာတ်တို့မှနောက်၌လည်း၊ တုမိစ္ဆတ္ထေသု-တုံပစ္စည်း

၂၇။ ဤသုတ်ကား ဓာတ် လိင်္ဂတို့နောင်ရှိသော ပစ္စည်း ဝိဘတ်တို့ ကို ပစ္စယခေါ်သည်ဟု ပစ္စယ၏ သရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုပစ္စယ တို့၏ သက်ရာဌာနကိုလည်းကောင်း သတ်မှတ်ပြသော ပရိဘာသာ သုတ်တည်း။ ပစ္စယသဒ္ဒါသည် တချို့နေရာ၌ ပစ္စည်းကိုသာ ဟော သော်လည်း ဤသုတ်၌ ပစ္စည်း ဝိဘတ်၂-မျိုးလုံးကိုပင် ဟော၏။ သုတ်နက်ကို ရှေးနည်းမဟုတ်ဘဲ တစ်မျိုးပေးထား၏။ ထိုသို့ပေးရခြင်း ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

၂၈။ တိတိက္ခတိ-သည်းညည်းခံ၏။ (တိဇဓာတ်နောင် ခပစ္စည်း ပုံစံ)၊ ဇိဂုစ္ဆတိ-ကဲ့ရဲ့၏၊ စက်ဆုပ်၏၊ ရွံ့မုန်း၏။ (ဂုပဓာတ်နောင် ဆပစ္စည်းပုံစံ)၊ ဝိစိကိစ္ဆတိ-ယုံမှား၏၊ တိကိစ္ဆတိ-ဆေးကု၏၊ အနာကို ပယ်၏။ (ဤ ၂-ပုံစံကား ကိတဓာတ်နောင် ဆပစ္စည်းပုံစံများတည်း။) ဝိမံသတိ-စူးစမ်း၏၊ ဆင်ခြင်၏။ (မာနဓာတ်နောင် သပစ္စည်းပုံစံ)၊ ရုပ်ကို တတိယခန်းကျမှ တွက်၊ ဝါသဒ္ဒါ၏ သတ်မှတ်ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

ဣန္ဒြေသဒ္ဒါတို့၏အနက်တို့၌၊ ခဆသာ-ခ၊ ဆ၊ သပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ ဗုဘုက္ခတိ၊ ဇိယစ္ဆတိ၊ ဇိဂီသတိ၊ သုဿူသတိ၊ ပိဝါသတိ စသည်တည်း။

၃၀။ အာယ နာမတော ကတ္တူပမာနာ ဒါစာရေ။ ။ကတ္တူပမာနာ-ကတ္တား၏ဥပမာနဖြစ်သော၊ နာမတော-နာမ်မှနောက်၌၊ အာစာရေ-ပြုကျင့်ခြင်းအနက်၌၊ အာယ-အာယပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပဗ္ဗတာယတိ စသည်တည်း။

၂၉။ တုမိစ္ဆတ္ထေသု၌ တုံပစ္စည်း၏အနက်ဟူသည် “ဘောတ္တံ-စားခြင်းငှာ”စသည်ဖြင့် “ငှာ”ဟုဆိုရသော တုမတ္ထသမ္ပဒါန်အနက်တည်း။ ဣန္ဒြေ သဒ္ဒါ၏အနက်ဟူသည် “လိုလား၏၊ လိုချင်၏၊ အလိုရှိ၏”ဟု ဆိုရသော အနက်တည်း။ ထိုတုံပစ္စည်း၏အနက်၊ ဣန္ဒြေသဒ္ဒါ၏အနက် ဤ ၂-နက်ကို ခ ဆ သပစ္စည်းတို့က ဟောနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဗုဘုက္ခတိ-စားခြင်းငှာ အလိုရှိ၏”ဟု “ငှာ”ဟူသောအနက်၊ “လို”ဟူသောအနက်ပါအောင် ဆိုကြသည်။ “စားလို၏၊ စားချင်၏”ဟု ဆိုလိုသည်။ (ဘုဇောတ်ပုံစံ)။

ဇိယစ္ဆတိ-စားခြင်းငှာ အလိုရှိ၏၊ စားလို၏၊ စားချင်၏၊ ဆာ၏။ (ယသ ဓာတ်၏ပုံစံ)။ ဇိဂီသတိ-ဆောင်ခြင်းငှာ အလိုရှိ၏၊ ဆောင်ယူချင်၏။ (ဟရ ဓာတ်၏ပုံစံ)။ သုဿူသတိ-နားထောင်ခြင်းငှာ အလိုရှိ၏၊ နားထောင်လို၏၊ နာယူချင်၏။ (သုဓာတ်၏ပုံစံ)။ သုပါဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် ဇိဓာတ်ကို ယူ၍ “ဝိဇိဂီသတိ-အောင်နိုင်ချင်၏”ဟု ပုံစံထုတ်ပါ။

၃၀။ ပဗ္ဗတာယတိ-တောင်ကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏။ [ဒါစာရေ၌ ဒ-ကားလားသော အပိုအက္ခရာတည်း။ အာစာရေသာ လိုရင်းဖြစ်၏။] “သံယော ပဗ္ဗတော ဣဝံ အတ္တာနံ အာစရတိ”ဟု ဝါကျတစ်ခု ခင်းပြ၍ ဤသုတ် အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းစေအံ့။ သံယော-သံဃာသည်၊ ပဗ္ဗတော ဣဝံ-တောင်ကဲ့သို့၊ (သီလ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့် တောင်ကြီး

၃၁။ ဤယူ့-ပမာနာ ၁။ ။ဥပမာနာ-ကံ၏ဥပမာနဖြစ်သော၊
နာမတော-နာမ်မှနောက်၌၊ အာစာရေ-ပြုကျင့်ခြင်းအနက်၌၊
ဤယ-ဤယပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဆတ္တိယတိ စသည်
တည်း။

လို ခိုင်မြဲအောင်) အတ္တာနံ-မိမိကို၊ အာစရတိ-ပြုကျင့်၏၊ ဤဝါကျ၌
ကတ္တားပုဒ်ကား သံယောတည်း၊ ထိုကတ္တားပုဒ်၏ဥပမာန (နှိုင်းယှဉ်
ကြောင်း) သဒ္ဒါကား ပဗ္ဗတောတည်း၊ ထိုပဗ္ဗတသဒ္ဒါသည် ဓာတ်
မဟုတ်၊ ပဗ္ဗတော ပဗ္ဗတာ စသည်ဖြင့် နာမ်ဂိုဏ်းစဉ်၍ ရကောင်း
သော ရိုးရိုးနာမ်ပင်တည်း၊ ဤကဲ့သို့ ကတ္တားပုဒ်၏ ဥပမာနဖြစ်သော
နာမ်နောင် အာစရတိကြိယာ၏ (ပြုကျင့် ခြင်း) အနက်၌ အာယ
ပစ္စည်း သက်။

ရုပ်ဗ္ဗကံ။ ။ပဗ္ဗတာယတိကို ပဗ္ဗတတည်း၊ အာယ နာမတော
ကတ္ထုပမာနာ ဒါစာရေသုတ်ဖြင့် ပဗ္ဗတနာမ်နောင် ှာယပစ္စည်း သက်၊
တံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ပဗ္ဗတာယ)، ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်
အနက်၌ ဝတ္ထမာန် တိဝိဘတ် သက်၊ ပဗ္ဗတာယတိ ပြီး၏။

သမုဒ္ဒါယတိ။ ။“သံယော သမုဒ္ဒေါ ဣဝံ အတ္တာနံ အာစရတိ”
ဟူသော အနက်၌ သမုဒ္ဒဟူသော နာမ်လိင်နောင် အာယပစ္စည်းသက်
၍ သမုဒ္ဒါယတိဟု ရှိ၏၊ သံယော-သံဃာသည်၊ သမုဒ္ဒေါ ဣဝံ-
သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့၊ (သမုဒ္ဒရာသည် ကမ်းကို မလွန်သကဲ့သို့ သီလတည်း
ဟူသော ကမ်းကို မလွန်အောင်) အာစရတိ-ပြုကျင့်၏၊ သမုဒ္ဒါယတိ-
သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏။

၃၁။ ဆတ္တိယတိ-ထီးကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏။ [ရှေ့သုတ်က ကတ္ထုပမာန၊
ဤသုတ်က ကမ္မုပမာနဟု ခွဲ။] ဤသုတ် အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း “အဆတ္တံ
ဆတ္တမိဝံ အာစရတိ”ဟု ဝါကျခင်း၍ ရှင်းလင်းရာ၏၊ ဝနကမ္မိ

၃၂။ နာမမှာ.တ္ထိစ္ဆဇ္ဈေ။ ။နာမမှာ-ဥပမာနမဟုတ်သော နာမ်ပုဒ်မှ နောက်၌၊ အတ္တိစ္ဆဇ္ဈေ-မိမိဖို့ အလိုရှိခြင်းအနက်၌၊ ဤယ-ဤယ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ပတ္တိယတိ စသည် တည်း။

ကော-တောအမှုကို ပြုတတ်သော တောင်သူသည်၊ အဆတ္တံ-ထီး မဟုတ်သော သစ်ခက်ကို၊ ဆတ္တမိဝ-ထီးကိုကဲ့သို့၊ အာစရတိ-ပြုကျင့် ၏၊ (ထီးလုပ်ဆောင်း၏။)

ဤဝါကျ၌ “အဆတ္တံ”ကား ကံပုဒ်တည်း၊ ဆတ္တမိဝ၌ “ဆတ္တံ”ကား ထိုကံပုဒ်၏ ဥပမာနတည်း၊ ထိုဥပမာနဖြစ်သော ဆတ္တသဒ္ဒါသည် “ဆတ္တံ ဆတ္တာနိ”စသည်ဖြင့် ဂိုဏ်းစဉ်နိုင်သော နာမ်ပုဒ်တည်း၊ ကံပုဒ် ၏ ဥပမာနလည်းဖြစ်၊ နာမ်လည်းဖြစ်သော ဆတ္တသဒ္ဒါနောင် ဤသုတ်က ဤယ ပစ္စည်း သက်၏၊ ထို ဤယပစ္စည်းသည် အာ ရှေး ရှိသော စရဓာတ်၏ အနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဤယပစ္စည်းနှင့် တွဲရသော ဆတ္တသဒ္ဒါလည်း နာမ်သဘောကို စွန့်၍ ဓာတ်သဘော၌ တည်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဆတ္တိယတိကို ဆတ္တတည်၊ ဤယူပမာနာ စသုတ်ဖြင့် ဆတ္တနာမ်ပုဒ်နောင် အာစာရအနက်၌ -ယပစ္စည်းသက်၊ တ္ထိခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဆတ္တိယ)، ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် ဝတ္တမာန် တိဝိဘတ် သက်၊ ဆတ္တိယတိ ပြီး၏။ [ပတ္တိယတိ (သားကဲ့သို့ ပြုကျင့်၏)ကိုလည်း ပုတ္တ တည်၍ တွက်လေ။]

၃၂။ အတ္တိ.စ္ဆ.တ္ထ- အတ္တ+ကုစ္ဆ+အတ္တ-မိမိအကျိုးငှာ၊ ဝါ-မိမိဖို့+ ကုစ္ဆ-လိုချင်ခြင်းဟူသော+အတ္တ-အနက်၊ မိမိဖို့ လိုချင်ခြင်းအနက်ကို “အတ္တိစ္ဆတ္တ” ဟု ခေါ်၍ ထိုအနက်၌ “ဤယ” ပစ္စည်း သက်သည်။ [ပတ္တိယတိ-သပိတ်ကို လိုချင်၏။]

၃၃။ ဓာတူဟိ ဣဏယဏာပေဏာပယ ကာရိတာနိ
ဟေတွတ္ထေ။ ။ဓာတူဟိ-ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ဟေတွတ္ထေ-
အကြောင်းကြိယာဟူသော အနက်၌၊ ဣဏ ဣယ ဣာပေ
ဣာပယ-ဣေပစ္စည်း၊ ဣယပစ္စည်း၊ ဣာပေပစ္စည်း၊ ဣာပယ

“အတ္တနော ပတ္တံ ဣစ္ဆတိ”ဟု ဝါကျခင်း၍ ရှင်းလင်းရာ၏။ ဘိက္ခု-
ရဟန်းသည်၊ အတ္တနော-မိမိဖို့၊ ပတ္တံ-သပိတ်ကို၊ ဣစ္ဆတိ-လိုချင်၏။
မိမိ၏ ပင်ကိုရှိပြီးသပိတ် မဟုတ်၊ မိမိဖို့ သပိတ်အသစ် လိုချင်မှုကို
အတ္ထိစ္ဆတ္တ ဟု ခေါ်၏။ ပတ္တဟူသော နာမ်နောင် ကုသုဓာတ်၏
အနက်၌ ူယပစ္စည်း သက်သောကြောင့် ပတ္တိယကို နာမဓာတ်ဟု
ခေါ်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ပတ္တိယတိကို ပတ္တတည်၊ နာမမှာတ္ထိစ္ဆတ္တသုတ်ဖြင့်
ပတ္တဟူသော နာမ်နောင် ူယပစ္စည်းသက်၊ တ္တိခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်
(ပတ္တိယ)، ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် ဝတ္တမာန် တိဝိဘတ် သက်၊
ပတ္တိယတိ ပြီး၏။

၃၃။ [ဣာပယာဟု ဆိုသင့်လျက် ယောဝိဘတ်ကို ချေထားသော
ကြောင့် “ဣာပယ”ဟု ဖြစ်နေသည်။] ဤသုတ်သည် ကာရိတ်ပစ္စည်း
သက်သောသုတ်တည်း။ ပိဋကတ်တော်၌ ကာရိတ်ပစ္စည်းများ အတော်
အရေးကြီး၏။ ပါစေတိ ပါစယတိ ပါစာပေတိ ပါစာပယတိ-
ချက်စေ၏။ (အချက်ခိုင်း၏။) ပါစေတိ၌ ပစဓာတ် ဣေပစ္စည်း
တိဝိဘတ်တည်း။ ထိုတွင် ပစဓာတ်သည် “ချက်”ဟူသော အနက်ကို
ဟော၏။ ဣေပစ္စည်း သည် “စေ”ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။
တိဝိဘတ်ကား “တတ်၏” ဟူသော ကတ္တာအနက်ကို ဟောသည်။

ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ကာရိတာနိ-ကာရိတ်လည်း
မည်ကုန်၏၊ ပါစေတိ၊ ပါစယတိ၊ ပါစာပေတိ၊ ပါစာပယတိ
စသည်တည်း။

ဤပုံစံ၌ “စေ”ဟူသောအနက်ကို စဉ်းစားရာ၏။ “သခင်သည်
အစေခံကို ထမင်းချက်ဖို့ရန် စေ၏-ခိုင်း၏၊ သခင်က စေခိုင်းခြင်း
ကြောင့် အစေခံသည် ထမင်းချက်၏” ဤစကားရပ်၌ စေခိုင်းခြင်း
ကား အကြောင်း၊ ချက်ခြင်းကားအကျိုးတည်း။ “စေခိုင်းခြင်း”ဟူသည်
ကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင် ရှာလျှင် အစေခံကို ထမင်းချက်စေလိုသည့်
အတွက် လက်ပြ ခြေပြပြခြင်းဟူသော ကိုယ်အမူအရာနှင့် “ထမင်း
ချက်လိုက်”ဟု ပြောဆိုခြင်းဟူသော နှုတ်အမူအရာကြိယာကို ရ၏။
ထိုစေခိုင်းခြင်းအမူအရာသည် ချက်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်း ဟုတ်
၏၊ ကြိယာတစ်မျိုးလည်း ဟုတ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဟေတွစ္ဆေ-အကြောင်း
ကြိယာဟူသော အနက်၌”ဟု ဆိုရသည်။ [ထို စေခိုင်းခြင်း အမူအရာ
ကြိယာကို “ပယောဇကဗျာပါရ”ဟု ကျမ်းဂန်၌ သုံးစွဲ၏။ ပယောဇက-
စေခိုင်းသူ၏+ဗျာပါရ-လုံ့လပယောဂ၊ လက်ပြ ခြေပြခြင်း စသော
ကာယပယောဂ၊ နှုတ်ဖြင့် စေခိုင်းခြင်းစသော ဝစီပယောဂ၊ အချို့
အရာ၌ မနောပယောဂများတည်း။]

ကာရိတာနိ-ဤ၌ ကာရိတသဒ္ဒါသည် “ပြုစေခြင်း” အနက်ကို
ဟော၏။ “ပြု”ဟူသော စကားလည်း ကြိယာအများနှင့် ဆက်ဆံ၏။
ချက်မှုကို ပြု၏၊ စားမှု၊ သွားမှု၊ အိပ်မှု၊ ဘာဝနာပွားမှုကို ပြု၏
စသည်ဖြင့် အားလုံးသော ကြိယာ၌ “ပြု”ဟူသော ကြိယာ ပါဝင်နိုင်၏။
ထို့ကြောင့် စေခိုင်းမှု အနက်အားလုံး၌ ပြုစေခြင်းကြိယာ ပါဝင်နိုင်
သောကြောင့် ထိုဇောပစ္စည်း စသည်ကို ကရဓာတ်ဖြင့် “ကာရိတ၊
ဝါ-ကာရိတ်”ဟု နာမည်မှည့်ရသည်။

ဤကာရိတ်ပစ္စည်းတို့ ၂-ပစ္စည်းသက်ရာဓာတ်၊ ၄-ပစ္စည်းလုံး
သက်နိုင်ရာဓာတ်များကို ရူပသိဒ္ဓိ၌ အထိုက်အလျောက် ခွဲပြထားသည်။

၃၄။ ဓာတုရူပေ နာမသ္မာ ဣယော စ။ ။ဓာတုရူပေ-
ဓာတ်၏သဘောသည်၊ သတိ-ရှိလတ်သော်၊ နာမသ္မာ-နာမ်မှ
နောက်၌၊ ဣယော စ-ဣယပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-၏၊
ကာရိတော စ-ကာရိတ်လည်း မည်၏၊ ဒဠယတိ စသည်တည်း။

အကျဉ်းချုပ် မှတ်နှင့်ရန် ဝိသုဒ္ဓါရုံသုတ်နက်လာ လင်္ကာဆောင်ပုဒ်
ကား-

[ဆောင်] ဥဝဏ်နောင်ကျ၊ ဣ ဣယသာ၊ စုရာ ဣဝဏ္ဏေ၊
အာ ဩ ဧမှာ၊ ဣပေ ဣာပယ-နောက်နှစ်ဝမှတ်၊
နေကဿရာ-ဓာတ်နောက်မှာ လေး၊ ရှိမှာ ဒွေး၊ လိုက်ရေး
မဏ္ဍူ ဝါကြောင့်တည်း။

ဤ ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့်တွဲဖက်၍ ကံ ကတ္တား အသွားအလာသည်
လွန်စွာကျယ်ဝန်း၏။ ကလေးများဉာဏ်နှင့် မလျော်ကံသေး၍
ကာရကပိုင်း ကျမှ ကျယ်ဝန်းစွာ ခွဲပြပေအံ့၊ ရုပ်ကိုလည်း နောက်မှ
တွက်ပါ။

၃၄။ ဒဠယတိ-မြီမြီအောင်ပြု၏၊ [ဓာတု=ဓာတ်+ရူပ=သဘော။]
“ဓာတုရူပ”ဟူသည် အာယ နာမတော ကတ္တူပမာနာ ဒါစာရေသုတ်
တုန်းက နာမဓာတ်မျိုးပင်တည်း၊ ဒဠယတိ၌ ဒဠကားနာမ်တည်း၊
ထိုနာမ်နောင် ကရဓာတ်၏ (ပြုဟူသော) အနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်
သည့်အခါ ဒဠဟူသော နာမ်သည်ပင် ဓာတ်သဘော သက်ရောက်၏။

“ဓာတ်သဘောသက်ရောက်”ဆိုသည်ကား ဘူ-ကရစသော ဓာတ်
များနောင် အာချာတ်ဝိဘတ် ကိတ်ပစ္စည်းများသက်၍ ဆိုင်ရာကံ
ကတ္တားများ ရှိကြသလို ဤ ဒဠယနောင်လည်း “ဒဠယတိ၊ ဒဠယန္တော”
စသည်ဖြင့် ဝိဘတ်ပစ္စည်းသက်၍ ဆိုင်ရာ ကံ ကတ္တားများ ရှိနိုင်သည်
ကို ဆိုသည်။

၃၅။ ဘာဝကဓမ္မသု ယော။ ။ဘာဝကဓမ္မသု-ဘောအနက်
ကံအနက်တို့၌၊ ယော-ယပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဘူယတေ၊
ပစ္စတေ စသည်တည်း။

ကံ၊ ကတ္တားရှိကြောင်း ထင်ရှားအောင် ပါဠိဝါကျ ခင်းပြဦးအံ့-
“ပုရိသော ဝီရိယံ ဒဋ္ဌယတိ” ပုရိသော-ယောက်ျားသည်၊ ဝီရိယံ-
ဝီရိယကို၊ ဒဋ္ဌယတိ-ခိုင်မြဲအောင် ပြု၏၊ ဤပုံစံ၌ ပုရိသော ဝီရိယံ
တို့သည် ဒဋ္ဌယတိ ကြိယာ၏ ကံ၊ ကတ္တားတို့တည်း။

ကစ္စည်းဝုတ္တိ၌ “ဏယော စ”ဝယ် စသဒ္ဒါဖြင့် အာရ၊ အာလပစ္စည်း
သက်၍ “သန္တရာရတိ၊ ဥပက္ကမာလတိ”ဟူသော ပုံစံများ ထုတ်သေး၏။
[သန္တရာရတိ (သ+အန္တရံ-ကရောတိ)-အကြားရှိသည်ကို ပြု၏၊ (ငြိမ်
သက်သည်ကို ပြု၏ဟု ရှေးနက်ရှိ၏၊) ဥပက္ကမာလတိ (ဥပက္ကမံ
ကရောတိ)-လုံ့လကို ပြု၏။] တိဇ ဂုပ ကိတ မာနေဟိ ခ ဆ သာ
ဝါ သုတ်မှ ဤသုတ်တိုင်အောင် ပစ္စည်းများကို ဓာတုပစ္စယ-(ဓာတ်၏
အနက်ကိုဟောသော ပစ္စည်းများ)ဟု ခေါ်၏၊ ထိုဓာတုပစ္စယများသည်
ခ ဆ သ အာယ ဤယ ဇော ဇာယ ဇာပေ ဇာပယ (အာရ
အာလနှင့်တကွ) ကစ္စည်းကျမ်းအလို ၁၁-ပစ္စည်းရှိသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဒဋ္ဌယတိကို ဒဋ္ဌတည်း၊ ဓာတုရူပေ နာမသွာ
ဏယောစ သုတ်ဖြင့် ဇာယပစ္စည်း သက်၊ ကာရိတ်လည်းမှည့်၊
ကာရိတာနံ ဇော လောပံသုတ်ဖြင့် ဇာအနုဗန်ကို ချေ၊ (ဣ
ကြွင်း၏၊) ဋ ခွင်း၊ ဣ ချေ၊ နောက် ဣ သို့ ကပ် (ဒဋ္ဌယ၊) ဝတ္တမာနာ
ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တိဝိဘတ် သက်၊ ဒဋ္ဌယတိ ပြီး၏။

၃၅။ ဘောအနက်ဟူသည် တစ်စုံတစ်ခုထူးခြားသော အနက်ပို
မဟုတ်၊ ဓာတ်၏ပင်ကိုအနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဘူဓာတ်သည်
ဖြစ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဘောအနက်ပေးသည့်အခါ
“ဘူယတေ-ဖြစ်ခြင်း”ဟု အနက်ပေးရသည်၊ တစ်ရံတစ်ခါ၌ “ဘူယ
တေ-ဖြစ်ရာ၏”ဟု “ရာ၏”သံထည့်၍ အနက်ဆိုကြသည်မှာ အဆုံး

သတ်ကြိယာနက် ထင်ရှားအောင် ဆိုခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ ပစ္စတေ-ချက်ခြင်း၊ ချက်ရာ၏။

ကံအနက်ဟူသည်လည်း နဂိုဓာတ်နက်တွင် အပိုဝင်လာသော အနက်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ပစ္စတေ-ချက်အပ်၏”ဟု “အပ်”သံပါ အောင် အနက်ဆိုကြ၏။ “ချက်အပ်၏”ဟူရာ၌ “ချက်ခြင်းကြိယာသည် ထမင်းခြပ်၌ အပ်နေ-ကပ်နေသည်၊ ထမင်းခြပ်နှင့် စပ်နေသည်”ဟု ဆိုလိုသည်။ “လမ်းကို သွားအပ်၏”ဟူရာ၌လည်း “သွားခြင်းကြိယာ သည် လမ်းပေါ်၌ အပ်-ကပ်-ထပ်နေသည်”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဓာတ်ရုပ်တွက်ရာ၌ မှာထားချက်။ ။အာချာတ်ဓာတ် ရုပ်တွက် ရာ၌ ထိုထိုဓာတ်တို့၏ ဟောနက်ကား ကြိယာတစ်မျိုးမျိုးတည်း။ ထိုဟောနက် ကြိယာ ထင်ရှားအောင် “ဓာတ်ကြား” ဟူသော ရှေးသုံး စကား ရှိ၏။ “ဓာတ်နက်ကို ပြောကြား (ပြောပြ)ခြင်း”ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဆိုင်ရာဓာတ်များ တည်ထားပြီးနောက် ဓာတ်အနက်ကို ညွှန်ရလိမ့်မည်။ ထိုသို့ ညွှန်ပြရာ၌ ဤကျမ်းက ပါဠိသက်သက်သာ ညွှန်ပြမည်။ အနက်ကိုပါ ညွှန်ပြလျှင် အလွန်ရှည်လျားဖွယ်ရှိရုံသာ မက၊ ထပ်တလဲလဲ တွေ့ရသော ဓာတ်နက်တွေကို အနက်ပေးရသဖြင့် စာနေ အလွန်များပေလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ ဓာတ်နက်များကို အကွဲရာ စဉ်အတိုင်း (တတိယအကြိမ်ရိုက်၌) ဥဏာဒ်အဆုံးမှာ ပြထားသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဘူယတေကို “ဘူ”တည်။ “ဘူ-သတ္တယံ” ဟူသော အနက်၌ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါသုတ်ဖြင့် ဘူကို ဓာတ်အမည် မှည့်၊ ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေသုတ်ဖြင့် တေဝိဘတ်သက်၊ ဘာဝကဓမ္မသု ယော သုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက်၊ ဘူယတေ ပြီး၏။

အမှာ။ ။“ဘူ-သတ္တယံဟူသော အနက်၌”ဟူရာဝယ် စာချသည့် အခါ၌ကား “ဘူ-ဘူဓာတ်သည်၊ သတ္တယံ-ထင်ရှားရှိခြင်းအနက်၌၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏။ ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌”ဟု အကျယ်ဆိုပါစေ။

၃၆။ တဿ ဧဝဂ္ဂယကာရဝကာရတ္ထံ သဓာတွန္တဿ။ ။
သဓာတွန္တဿ-ဓာတွန်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ တဿ-ထိုဘော ကံ
ဟော ယပစ္စည်း၏၊ ဧဝဂ္ဂယကာရဝကာရတ္ထံ-စဝင်အဖြစ်၊ ယ
အဖြစ်၊ ဝ အဖြစ်သို့၊ ဝါ-ပိုင်းခြားသောအားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇတေ-
ရောက်၏၊ ပစ္စတေ၊ ယုဇ္ဇတေ၊ ဗုဇ္ဈတေ၊ ဟညတေ၊ ကယျတေ၊
သိဗ္ဗတေ စသည်တည်း။

၃၆။ ပစ္စတေ-ချက်ခြင်း (ဘောအနက်)，ချက်အပ်၏ (ကံအနက်)၊
ယုဇ္ဇတေ-ယှဉ်ခြင်း၊ ယှဉ်အပ်၏၊ ဗုဇ္ဈတေ-သိခြင်း၊ သိအပ်၏၊
ဟညတေ-သတ်ခြင်း၊ သတ်အပ်၏၊ သုတ်အဆိုစုံအောင် ပုံစံများများ
ထုတ်ရသည်။

ဣန္ဒာဂမော ဝါဟူသော နောက်သုတ်မှ ခြင်္သေ့များ ပြန်လှည့်
သလို ပြန်၍လိုက်သော သီဟဂတိက အဓိကာရ ဝါသဒ္ဓါက ပိုင်းခြား
ပေးသောကြောင့် ဓာတွန် စဝင်၊ တဝင်နှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို အစဉ်
အတိုင်း စဝင် ပြု၏၊ (စ တ တို့ကို စ၊ ဆ ထ တို့ကို ဆ၊ ဇ ဒ တို့ကို
ဇ၊ ဈ ဓ တို့ကို ဈ၊ ဉ န တို့ကို ဉ ပြုသည်-ဟူလို) ရကို ယ၊ ဝကို
ဝ ထပ်ပြုသည်။ [ဓာတွန္တ-ဓာတု+အန္တ၊ ဓာတု-ဓာတ်၏၊ အန္တ-အဆုံး
ဗျင်း။]

[ဆောင်] သီဟဂတိ၊ ဝဝတ္ထိဟု၊ နောက်ရှိ ဝါတွက်၊ စ-တ
ဝင်ကို၊ စဝင်ဆို၏၊ ရ ကိုကား ယ၊ ဝ ကို ဝ၊ ပြုရ
စဉ်တိုင်းမှတ်။

အမှာ။ ။ရုပ်တွက်ရာ၌ ခ ဆ သ အစရှိသော ဓာတုပစ္စယတို့ကို
ဝိဘတ်မသက်ခင် သက်၍ ရုပ်တွက်ပြခဲ့ပြီ၊ အ အစရှိသော ဝိကရဏ
ပစ္စည်းနှင့် ယ စသော ပစ္စည်းများကိုကား ဝိဘတ်သက်ပြီးမှ သက်ရ
သည်၊ ဓာတုပစ္စယေဟိ ဝိဘတ္တိယောသုတ်ကြည့်။

ရုပ်တွက်။ ။ပစ္စတေကို “ပစ”တည်၊ “ပစ-ပါကေ”ဟူသော
အနက်၌ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါသုတ်ဖြင့် ပစကို ဓာတ်အမည်မှည့်၊

ဓာတုဿန္တော လောပေါနေကဿရဿသုတ်ဖြင့် ပစဓာတ်၏ အဆုံးသရကို ချေ (ပ စ်), ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တေဝိဘတ် သက် (ပစ်တေ), ဘာဝကဓမ္မသု ယောသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက် (ပစ်ယတေ), တဿ စဝဂ္ဂယကာရဝကာ ရတ္တံ သဓာတုန္တဿသုတ်ဖြင့် ဓာတုန် စ်နှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို စပြု (ပစတေ), ပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် စ၏သဒိသဒွေးဘော် စ်လာ, ပစ္စတေ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဓာတုဿန္တော လောပေါ.နေကသရဿသုတ်က သရ တစ်လုံးသာရှိသော ဘူ-ဟူ-သိ-နီ စသော ဓာတ်တို့၏သရကို မချေ, ပစ-ဂမု စသော သရအများပါသော ဓာတ်၏အဆုံးသရကိုသာ ချေ၏။ ထိုသုတ်ကို လှမ်းကြည့်၊ ပစဓာတ်၏ အဆုံးသရကို ချေလိုက် သည့်အခါ စ၌ အ သရပျောက်၏။ တဿ စဝဂ္ဂစသောသုတ်က ဓာတုန် စ်နှင့်တကွ ယကို စ ပြုသည့်အခါ စ၌ အ-သရ ပါလာသည်။

ယုဇ္ဇတေကို “ယုဇ”တည်း။ “ယုဇ-ယောဂေ”ဟူသော အနက်၌ ဘူဝါ ဒယော ဓာတဝေါသုတ်ဖြင့် ယုဇကို ဓာတ်အမည်မှည့်, ဓာတုဿန္တော လောပေါနေကသရဿသုတ်ဖြင့် ဓာတ်၏အဆုံးသရကို ချေ (ယုဇ်), တေဝိဘတ်, ယပစ္စည်း သက် (ယုဇ် ယ တေ), တဿ စဝဂ္ဂယကာရ ဝကာရတ္တံသုတ်ဖြင့် ဓာတုန် ဇ်နှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို ဇ ပြု, သဒိသဒွေး ဘော် ဇ်လာ, ယုဇ္ဇတေ ပြီး၏။

ဗုဇ္ဈတေကို “ဗုဇ”တည်း။ “ဗုဇ-အဝဂမနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ် မှည့်, အဆုံးသရ ချေ, တေဝိဘတ်, ယပစ္စည်း သက်, တဿ စဝဂ္ဂ စသောသုတ်ဖြင့် ဓာတုန် ဇ်နှင့်တကွ ယကို ဈ ပြု, ဝဂ္ဂေ ယောသာ ယောသာနံ တတိယပဌမာသုတ်ဖြင့် ဈ၏ အသဒိသဒွေးဘော် ဇ်လာ, ဗုဇ္ဈတေ ပြီး၏။

ဟညတေကို “ဟန”တည်း။ ဟန-ဟိသာဂတီသု”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရ ချေ, တေဝိဘတ်, ယပစ္စည်း သက်, တဿ စဝဂ္ဂစသော သုတ်ဖြင့် ဓာတုန် န်နှင့်တကွ ယကို ည ပြု, သဒိသဒွေး ဘော် ည လာ, ဟညတေ ပြီး၏။

၃၇။ ဣဝဏ္ဏာဂမော ဝါ။ ။ယမှိ-ဘော ကံဟော ယပစ္စည်းကြောင့်၊ ဣဝဏ္ဏာဂမော-ဣဝဏ်၏လာခြင်းသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပစိယတေ၊ ပစိယုတေ၊ ဂမိယတေ၊ ဂမိယုတေ စသည်တည်း။

ကယုတေကို “ကရ”တည်။ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တေဝိဘတ် ယပစ္စည်းသက်၊ တဿ စဝဂ္ဂစသောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ရံနှင့်တကွ ယ ကို ယ ပြု၊ သဒိသဒ္ဓေဘော် ယ လာ၊ ကယုတေ ပြီး၏။

သိဗ္ဗတေကို “သိဝု”တည်။ “သိဝု-တန္တသန္တာနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးဥသရချေ၊ တေဝိဘတ် ယပစ္စည်းသက်၊ တဿ စဝဂ္ဂစသောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဝံနှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို ဝ ပြု၊ သဒိသဒ္ဓေဘော် ဝ လာ၊ ဒေါ ဓဿ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဝ၂-လုံးကို ဗ၂-လုံးပြု၊ ပြီး၏။

အမှာ။ ။“ဓာတ်မှည့်”ဟု ဆိုသမျှ၌ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါဖြင့် ချည်း မှည့်၊ “အဆုံးသရချေ”ဟုဆိုသမျှ၌ ဓာတုဿန္တော လောပေါနေကသရဿ သုတ်ဖြင့်ချည်း ချေ၊ “ဝိဘတ်သက်”ဟုရာ၌ ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္န စသော ဆိုင်ရာသုတ်ဖြင့် သက်၊ နောက်နောက် ရုပ်များ၌ လည်း သုတ်ကို မဖော်လျှင် ထိုသုတ်များကို ဖော်ဆိုပါလေ။

၃၈။ [ပစိယတေ၊ ပစိယုတေ-ချက်ခြင်း၊ ချက်အပ်၏။ ဂမိယတေ၊ ဂမိယုတေ-သွားခြင်း၊ သွားအပ်၏။] ဤသုတ်ကား ဘော၊ ကံဟော ယ ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ဣဝဏ်လာသော သုတ်တည်း။ ဝါသဒ္ဓါက ဝိကပ်ပြုသောကြောင့် ဣ ဤ မလာဘဲ ရှေ့သုတ်က စီရင်၍ ပစ္စုပ္ပန်စသည်လည်း ဖြစ်၏။

ယပစ္စည်း၂-မျိုး။ ။ယပစ္စည်းသည် “ဒိဝါဒိတော ယော”သုတ်ဖြင့် သက်သော ယပစ္စည်း၊ “ဘာဝကမ္မေသု ယော”ဖြင့်သက်သော

၃၈။ ပုဗ္ဗရူပဉ္စ။ ။သော-ထို ယပစ္စည်းသည်၊ ပုဗ္ဗရူပဉ္စ-
 ရှေ့ဓာတွန်အက္ခရာ၏ ရုပ်သွင်သို့လည်း၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
 အာပဇ္ဇတေ-၏၊ သက္ကတေ၊ ဂမ္မတေ၊ ဒမ္မတေ စသည်တည်း။

ယပစ္စည်းဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် နောက် ယပစ္စည်းကို ယူစေလို၍
 “ယမ္ပိ-ဘော ကံဟော ယပစ္စည်းကြောင့်”ဟု အနက်ဆိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။“ဣဝဏ် ၂-လုံးတွင် ဤ လာလျှင် ယပစ္စည်းကို
 ဒွေဘော် မပြုရ၊ ပစိယတေဟု ဖြစ်၏။ ဣလာလျှင် ယပစ္စည်းကို
 ဒွေဘော်ပြု၍ ပစိယတေ စသည် ဖြစ်၏”ဟု စည်းကမ်း သတ်မှတ်ကြ
 ၏။ သို့သော် ကျမ်းဂန်များ၌ ူ လာလျက်ပင် ယပစ္စည်း ဒွေဘော်ပြု
 သော ပစိယတေ ရုပ်မျိုးကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ပစိယတေကို “ပစ”တည်၊ “ပစ=ပါကေ”ဟူသော
 အနက်၌ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါသုတ်ဖြင့် ပစကို ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး
 သရ ချေ၊ တေဝိဘတ်၊ ယပစ္စည်းသက် (ပစိယတေ)، ဣဝဏ္ဏာဂမော
 ဝါ သုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းကြောင့် ူ လာ၊ ပစိယတေ ပြီး၏။ [ပစိယတေ၌
 ူလာ၍၊ ပရဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းကို ဒွေဘော်ပြုရုံ
 သာ။]

ဂမိယတေကို “ဂမု”တည်၊ “ဂမု=ဂတိမိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
 မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တေဝိဘတ် ယပစ္စည်းသက် (ဂမိ ယ တေ)،
 ဣဝဏ္ဏာဂမော ဝါသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းကြောင့် ူလာ (ဂမိယတေ)،
 ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ယ၏သဒိသဒွေဘော် ယ်လာ၊
 ဂမိယတေ ပြီး၏။ [ဂမိယတေကိုလည်း တွက်လေ၊ ဤသုတ်၏
 အရာသည် လွန်စွာကျယ်ဝန်း၏။]

၃၉။ သက္ကတေ-စွမ်းနိုင်ခြင်း၊ စွမ်းနိုင်ရာ၏။ (သု.ချည်းသက်သက်
 ကံကို မဟောနိုင်သောဓာတ်များ၌ “အပ်”ဟု ကံအနက် မဆို၊)
 ဂမ္မတေ-သွားခြင်း၊ သွားအပ်၏။ ဒမ္မတေ-ဆုံမခြင်း၊ ဆုံးမအပ်၏။

ပုဗ္ဗရူပဉ္စ-ပုဗ္ဗ- ရှေးအက္ခရာ၏+ရူပ- ရုပ်= အသွင်= ပုံဟန်၊
 “ယပစ္စည်းကို ရှေ့ဓာတွန် (ဓာတ်၏အဆုံး) အက္ခရာနှင့် ရုပ်သွင်တူ
 အောင် ပြုရမည်” ဟူလို၊ ဥပမာ-သကဓာတ်နောင် ယပစ္စည်းသက်
 လျှင် “သ က် ယ”ဟု ဖြစ်၏၊ ယကို ရှေ့ဓာတွန်ကနှင့်ရုပ်သွင်တူ
 အောင် “သ က် က”ဟုဖြစ်၏၊ [ယပစ္စည်းကို ရှေ့ဓာတွန်နှင့် ရုပ်သွင်
 တူအောင် ပြုသည့်အခါ ယ၌ ပင်ကို ကပင် အ သရပါသောကြောင့်
 နောက်မှ ပြုအပ်သော (က်) ဗျင်းလည်း ထိုသရ၌ ကပ်မြဲ ကပ်နေ၏၊
 ဤရှေ့ဓာတွန်အက္ခရာနှင့်တူအောင် ပြုမှုကို ရုပ်တွက်ရာ၌ ပုဗ္ဗ+ရူပ
 ပုဒ်ကို ရှု၍ “ပုဗ္ဗ+ရုပ်ပြု”ဟု ဆိုရသည်။]

မှတ်ချက်။ ။ဤ ပုဗ္ဗရူပဉ္စသုတ်ကား ရှေ့ တဿ ၈၀၈သုတ်က
 မစီရင်နိုင်သော ယပစ္စည်း အားလုံးကို သိမ်းကြီး၍ ပုဗ္ဗရုပ် ပြုနိုင်၏၊
 ရှေ့သုတ်က မစီရင်သော အက္ခရာတို့ကား က ဋ ပ ဝ ဂ် ၃-ခုနှင့် ယ
 လ သ အက္ခရာစုတည်း။ [ဟနှင့် ဋ အံ တို့မှာ ဤ ၂-သုတ်နှင့်
 ဆိုင်သော ပါဠိပုံစံ မရှိ။]

[ဆောင်] တဿ ၈၀၈, မဆိုမြွက်သည့်, ကဝဂ် ။ ပ, ဝဂ်သုံးဝနှင့်,
 ယ လ သပါ, အက္ခရာစု, ဓာတွန်ရှု, ပြုလေ ပုဗ္ဗရုပ်။

ရုပ်တွက်။ ။သက္ကတေကို “သက”တည်း၊ “သက=သာမတ္ထေ”ဟူ
 သောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ, တေဝိဘတ် ယပစ္စည်းသက်
 (သ က် ယ တေ), ပုဗ္ဗရူပဉ္စသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းကို ပုဗ္ဗရုပ်ပြု, က်ကို
 ကသို့ ကပ်, သက္ကတေ ပြီး၏။

ဂမ္မတေကို “ဂမု”တည်း၊ “ဂမု=ဂတိမိ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်
 စသည်ဆို၍ ပုဗ္ဗရုပ် (မ)ပြုလျှင် ပြီး၏။ [ဂမိယတေ ဂမ္မတေ အပြင်
 ဂမု နောင် တေဝိဘတ် ယပစ္စည်းသက်၍ မည်သည့်သုတ်နှင့်မျှ
 မစီရင်ရဘဲ မ်ကို ယသို့ ကပ်လျှင် “ဂမုတေ”ဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။]
 ဒမ္မတေကို “ဒမု” တည်း၊ “ဒမု=ဒမနေ”စသည် ဆို၍ တွက်လေ။

၃၉။ တထာ ကတ္တရိ စ။ ။တထာ-ထိုတဿ စဝဂ္ဂသုတ်၊ ပုဗ္ဗရူပဉ္စသုတ်တို့၌ စီရင်သည့်အတိုင်း၊ ကတ္တရိ စ-ကတ္တား အနက်၌လည်း၊ ယဿ-ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်း၏၊ အာဒေသော-စဝဂ်အပြု၊ ယအပြု၊ ဝအပြု၊ ပုဗ္ဗရုပ်အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗုဇ္ဈတိ၊ တုဿတိ စသည်တည်း။

၃၉။ [ဗုဇ္ဈတိ-သိ၏၊ တုဿတိ-နှစ်သက် (အားရ-တင်းတိမ်-ရောင်ရဲ)၏။] ဘော ကံဟော ယပစ္စည်းကို တဿ စဝဂ္ဂ ယကာရ ဝကာရတ္ထံ သုတ်က ဓာတွန်နှင့်တကွ စဝဂ်ပြု၊ ယပြု၊ ဝပြု၍ ပုဗ္ဗရူပဉ္စသုတ်က ပုဗ္ဗရုပ် ပြုသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဤ တထာ ကတ္တရိ စသုတ်က ဒိဝါဒိတော ယော သုတ်ဖြင့် သက်သော ကတ္တားဟော ယပစ္စည်းကို စဝဂ်ပြု၊ ယပြု၊ ဝပြု၊ ပုဗ္ဗရုပ် ပြုပါလေဟု ညွှန်ပြသည်။

မှတ်ချက်။ ။“ယထာ ကတ္တရိ စ”ဟု အချို့စာ၌ ရှိသော်လည်း ရှေ့က စကားကို ညွှန်ပြရာ၌ တထာသဒ္ဒါဖြင့်ချည်း ညွှန်ပြရိုးရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဆရာတို့နှင့် သီဟိုဠ်မူအလို “တထာ ကတ္တရိ စ”ဟုသာ ရှိစေ။

ရုပ်ဗွက်။ ။ဗုဇ္ဈတိကို “ဗုဓ” တည်၊ “ဗုဓ-အဝဂမနေ” ဟူသော အနက်၌ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါသုတ်ဖြင့် ဗုဓကို ဓာတ်အမည် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက် (ဗုဓ်တိ)، ဒိဝါဒိတော ယောသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက် (ဗုဓ် ယ တိ)، တထာ ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ခံနှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို ဈ ပြု (ဗု ဈ တိ)، ဈ၏ အသဒိသဒ္ဓေးဘော် ဇ် လာ၊ ဗုဇ္ဈတိ ပြီး၏၊ [ကံဟော ယပစ္စည်းဖြင့် ဗုဇ္ဈတေ (သိအပ်၏)، ကတ္တားဟော ယပစ္စည်းဖြင့် ဗုဇ္ဈတိ (သိတတ်၏)ဟု ရုပ်ဖြစ်၏။]

တုဿတိကို “တုဿ”တည်၊ “တုဿ-ပီတိမှိ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ် ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းသက် (တု သ် ယ တိ)، တထာ ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းကို ပုဗ္ဗရုပ်(သ)ပြု၊ (တု သ် သ တိ) သ် ကို သ သို့ ကပ်၊ တုဿတိ ပြီး၏။

၄၀။ ဘူဝါဒိတော အ။ ။ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊ ဝဟိ
တေသု-စီရင်အပ်သော ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဘူဝါဒိ
တော-ဘူဝါဒိဂဏိကဓာတ်မှ နောက်၌၊ အ-အပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-၏၊ ဘဝတိ၊ ပစတိ၊ လဘတိ၊ ဂစ္ဆတိ စသည်တည်း။

၄၀။ [ဘဝတိ-ဖြစ်၏၊ ပစတိ-ချက်၏၊ လဘတိ-ရ၏၊ ဂစ္ဆတိ-
သွား၏။] ဤ ဘူဝါဒိတော အ သုတ်မှစ၍ စုရာဒိတော ဇောဏယာ
တိုင်အောင် သုတ်များသည် ဝိကရဏပစ္စည်းသက်သော သုတ်များ
တည်း။ ဘူဝါဒိတော အ သုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသက်၍ ပြီးကောင်းသော
ဓာတ်အပေါင်းကို ဘူဝါဒိ ဂဏိကဓာတ်ဟုလည်းကောင်း၊ ရုဓာဒိတော
နိဂ္ဂဟိတ ပုဗ္ဗသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာပြီးလျှင် အပစ္စည်းသက်၍
ပြီးကောင်းသော ဓာတ်အပေါင်းကို ရုဓာဒိဂဏိကဓာတ်ဟုလည်း
ကောင်း ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်တတ်သော ပစ္စည်းများ
ကို ဝိကရဏပစ္စည်းဟု ခေါ်သည်။

ဝိကရဏအမည်ရပုံ။ ။[ဝိ+ကရဏ၊ ဝိ=အဦးအဦး(ကွဲပြား
အောင်)+ကရဏ=ပြုတတ်သောပစ္စည်းများ၊] “ဓာတ်တို့ကို ဂိုဏ်းအား
ဖြင့် အဦးဦး (တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီ) ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော
ပစ္စည်းများ”ဟူလို၊ ဤ ဝိကရဏပစ္စည်းများကို ကြည့်၍ “မည်သည့်
ဂိုဏ်းဝင်ဓာတ်”ဟု မှတ်သားရသောကြောင့် ဤ ဝိကရဏပစ္စည်း
များကို “ဂိုဏ်းမှတ်ပစ္စည်း”ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသည်။

ဝိကရဏပစ္စည်းတို့ ဝိဘတ်သက်ပြီးမှ သက်ရပုံ။ ။ဤ အ အစရှိ
သော ဝိကရဏပစ္စည်းများသည် တစ်စုံတစ်ခုသော အနက်ကိုမျှ
မဟောတတ်သောကြောင့် အရေးကြီးသော ပဓာနပစ္စည်းများ မဟုတ်၊
တိ စသော ဝိဘတ်များသာ ကတ္တားစသော အနက်တို့ကို ဟောကြ
သဖြင့် ပဓာန ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ပဓာနဖြစ်သော ဝိဘတ်များကို
ရှေးဦးစွာ သက်၍ အပဓာနဖြစ်သော ပစ္စည်းများကို ဝိဘတ်သက်ပြီးမှ
သက်ကြရလေသည်။ ထို့ပြင် ဤအပစ္စည်းသည် သဗ္ဗဓာတ်နှောင်း

၄၁။ ရုဓာဒိတော နိဂ္ဂဟီတပုဗ္ဗန္တ။ ။ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်
၌၊ ဝိဟိတေသု-စီရင်အပ်သော ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ရုဓာဒိ
တော-ရုဓာဒိဂဏိကဓာတ်မှ နောက်၌၊ အ-အပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ နိဂ္ဂဟီတဉ္စ-နိဂ္ဂဟိတ်သည်လည်း၊ ပုဗ္ဗ-
ရှေ့ဖြစ်၍၊ အာဂမော-လာသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ရုန္တတိ
စသည်တည်း။

ရာ၌သာသက်၍ အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ရူပသိဒ္ဓိက မသက်
လို။

ရုပ်တွက်။ ။ပစတိကို “ပစ”တည်၊ “ပစ-ပါကေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက် (ပ စ တိ)၊ ဘူဝါဒိတော အ
သုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ စ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ ပစတိ ပြီး၏။ [လဘတိကို
“လဘ-လာဘေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၍ တွက်၊ ဘဝတိ၊ ဂစ္ဆတိ ရုပ်များ
လာဦးလတ္တံ့။]

၄၁။ ရုန္တတိ-ပိတ်ဆို၏၊ တားမြစ်၏၊ နိဂ္ဂဟိတ် ပုဗ္ဗန္တဟု ဆိုလိုလျက်
တံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေထားသည်ဟု ဖွင့်ကြသည်၊ နိဂ္ဂဟိတပုဗ္ဗန္တ၌
စသဒ္ဓါ ဖြင့် က္က ဤ ဇ ဩပစ္စည်းများလည်းသက်၍ ရုန္တတိ ရုန္တိတိ
ရုန္တေတိ ရုန္တေတိ ဟူသော ပုံစံများကိုလည်း ကစ္စည်းဝတ္တိ ရူပသိဒ္ဓိတို့၌
ထုတ်ပြသေး၏။

ရုပ်တွက်။ ။ရုန္တတိကို ရုစတည်၊ “ရုဓ-အာဝရဏေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက် (ရုစတိ)၊
ရုဓာဒိတော နိဂ္ဂဟိတပုဗ္ဗန္တသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်း သက်၍ ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟိတ်
လည်း လာ (ရု * စ် ၊ တိ)၊ စ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ဝဂ္ဂန္တ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့်
ရုနောက်၌ ရှိသော နိဂ္ဂဟိတ်ကို တဝဂ္ဂန္တ-န် ပြု၊ န် ကို ဇ သို့ကပ်၊
ရုန္တတိ ပြီး၏။ [ရုန္တိတိ စသည်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် က္ကပစ္စည်း စသည် သက်၍
သုတ်ရင်းဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ။]

၄၂။ ဒိဝါဒိတော ယော။ ။ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊
ဝိဟိတေသု-စီရင်အပ်သော ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဒိဝါဒိ
တော-ဒိဝါဒိဂဏိကဓာတ်မှ နောက်၌၊ ယော-ယပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဒိဗ္ဗတိ၊ ယုဇ္ဈတိ စသည်တည်း။

[ဆောင်] သုဗ္ဗတိ ဆိန္ဒတိ စေတ၊ ဘိန္ဒတိ ယုဗ္ဗတိ တထာ၊
ဘုဗ္ဗတိ မုဗ္ဗတိ စာပိ၊ ရုဓာဒိ ကတ္တဝါစိနော။
နိရုဇ္ဈတေ သုဗ္ဗတေ စ၊ ဆိန္ဒတေ ဘိန္ဒတေ တထာ၊
ယုဗ္ဗတေ ဘုဗ္ဗတေ စာပိ၊ မုဗ္ဗတေ ကမ္မဝါစိနော။

သုဗ္ဗတိ-ပုတ်ခတ်၏။ ဆိန္ဒတိ-ဖြတ်၏။ ဘိန္ဒတိ-ခွဲ၏။ ယုဗ္ဗတိ-
အားထုတ် ၏။ ဘုဗ္ဗတိ-စား၏။ မုဗ္ဗတိ-လွှတ်၏။ ရုဓာဒိကတ္တဝါစိနော-
ကတ္တားဟော ရုဓာဒိရုပ်တို့၊ နိရုဇ္ဈတေ-ပိတ်ဆို့အပ်၏။ သုဗ္ဗတေ-
ပုတ်ခတ်အပ်၏ စသည်ဖြင့် ကံအနက်ဆိုလေ။ ကမ္မဝါစိနော-ကံဟော
ရုပ်တို့။ [ဤရုပ်တို့ကို သင့်ရာ ဝိဘတ်ဖြင့် အာချာတ်ပဒမာလာ
အစဉ်ခိုင်းပါ။]

၄၂။ ဒိဗ္ဗတိ-မြူးတူးပျော်ပါး၏။ ယုဇ္ဈတိ-ပုတ်ခတ်၏။ [နွားတို့၏
ဝှေ့ခြင်း၊ ကျွဲတို့၏ ခတ်ခြင်း၊ ကြက်တို့၏ ခွပ်ခြင်း၊ စစ်ထိုးခြင်း၊
လက်ဦးထိုးခြင်း၊ တုတ်ရိုက်ခြင်း စသည်လည်း ဤ ယုဓဓာတ်နက်ပင်
တည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။ဒိဗ္ဗတိကို ဒိဝုတည်။ “ဒိဝု-ကိဋ္ဌာဝိဇိဂိသာဗျဝဟာရ
ဇုတိထုတိဂတီသု”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်အမည်မှည့်၊ အဆုံး၌ သရကို
ချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဒိဝါဒိတော ယောသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက်၊
တထာ ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဝ် နှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို ဝ ပြု၊
ဒွေးဘော် ဝ် လာ၊ ဒေါ သေ စ သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဝ ၂-လုံးကို ဗ
၂-လုံး ပြု၊ ဒိဗ္ဗတိ ပြီး၏။

၄၃။ သွာဒိတော ဣဏာ၊ ဥဏာ စ။ ။ကတ္တရိ-ကတ္တာ
အနက်၌၊ ဝိဟိတေသု-စီရင်အပ်သော ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊
သွာဒိတော-သွာဒိဂဏိကဓာတ်မှနောက်၌၊ ဣဏာ-ဣပစ္စည်း၊
ဏာပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဥဏာ စ-ဥဏာပစ္စည်း
သည်လည်း၊ ဟောတိ-၏။ အဘိသုဏောတိ၊ အဘိသုဏာတိ၊
ပါပုဏာတိ စသည်တည်း။

ယုဇ္ဈတိကို ယုဓတည်။ “ယုဓ-သမ္ပဟာရေ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရကို ချေ၊ တိဝိဘတ် ယပစ္စည်းသက်၊ ဓာတွန်နှင့်
တကွ ယ ကို စု ပြု၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော် ၆ လာ၊ ယုဇ္ဈတိ ပြီး၏။

[ဆောင်] ဥပ္ပဇ္ဇတိ အာပဇ္ဇတိ၊ ကုဇ္ဈတိ တုဿတိ တထာ၊
ဝိဇ္ဈတိ မညတိ ခေဝ၊ သမာဒိယတိ ပစ္စတိ၊
မုစ္ဆတိ ဆိဇ္ဇတိ ခေဝ၊ ဘိဇ္ဇတိ စ ဒိဝါဒိတော။

ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏။ အာပဇ္ဇတိ-ရောက်၏။ ကုဇ္ဈတိ-အမျက်ထွက်၏-
စိတ်ဆိုး၏။ တုဿတိ-နှစ်သက်၏။ ဝိဇ္ဈတိ-ထိုးဆွ၏-ဖောက်ခွဲ၏-
ပစ်ခတ်၏။ မညတိ-သိ၏။ သမာဒိယတိ-ကောင်းစွာ ယူ၏-ဆောက်
တည်၏။ (သံရှေ့ အာရှေ့ရှိသော ဒါဓာတ် တိဝိဘတ်၊ ယပစ္စည်း၊
ကွစိဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့် ဒါ၏ ၁ ကို ၁ ပြု၊ သံနောက်၌ရှိသော
နိဂ္ဂဟိတ်ကို ၆ ပြုလေ။) ပစ္စတိ-ကျက်၏။ (ချက်ဆိုလျှင် ဘူဝါဒိ)၊
မုစ္ဆတိ-လွတ်၏။ (လွတ်၏ ဆိုလျှင် ရူဓာဒိ)၊ ဆိဇ္ဇတိ-ပြတ်၏။ ဘိဇ္ဇတိ-
ကွဲ၏။ (ဖြတ်၏၊ ခွဲ၏ဆိုလျှင် ရူဓာဒိ)၊ ဒိဝါဒယော-ဒိဝါဒိဓာတ်တို့
တည်း။ [ဤဒိဝါဒိဂိုဏ်း၌ ကမ္မရုပ်အနေများလည်း မထူးပြီ၊ ဘာဝ
ကမ္မေသု ယောသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက်လျှင် ကမ္မရုပ်ဖြစ်၏။
ကတ္တရုပ်များကို သင့်ရာဝိဘတ်ဖြင့် ဂိုဏ်းစဉ်ပါစေ။]

၄၃။ ဥဏာ စ၌ စသဒ္ဓါက ရှေ့ ၂-ပစ္စည်းကို ပေါင်းသောကြောင့်
ဣဏာ ကို ခွဲ၍ အနက် ဆိုသည်။ သု ဓာတ်နောင် ဥဏာပစ္စည်း

မသက်နိုင်သောကြောင့် “ပါပုဏာတိ”ဟု ပုံစံတစ်မျိုး လွှဲထုတ်ရသည်။
[အဘိသုဏောတိ၊ အဘိသုဏာတိ-ရှေးရှု နားထောင်၏။ ပါပုဏာတိ-
ရောက်၏။ သု အစရှိသော ဓာတ်နောင် ဣ၊ ဏာ၊ ဥဏာ ၃-
ပစ္စည်းသက်သော သုတ်တည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။အဘိသုဏောတိကို အဘိရှေ့ရှိသော “သု”တည်း။
“သု-သဝနေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်သက်၊ သွာဒိ
တော ဣဏာဥဏာ စသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက် (အဘိသု ဣ တိ)၊
အညေသုစ သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဣ၏အစိတ် ၊ ကို - ၇ ပြု၊
အဘိသုဏောတိ ပြီး၏။ [အဘိသုဏာတိ၌ ဏာပစ္စည်း သက်ရုံသာ။]

ပါပုဏာတိကို ပရှေးရှိသော “အပ”တည်း။ အပ-ပါပုဏာနေ”ဟူ
သောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ ချေ၊ တိသက် (ပ အ ပ် တိ)၊
သွာဒိတော ဣဏာဥဏာ စသုတ်ဖြင့် ၊ ဏာပစ္စည်းသက်၊ ပ် ကို ၊
သို့ ကပ် (ပအပုဏာတိ)၊ ပ်ခွင်း၊ သရာ သရေ လောပံသုတ်ဖြင့်
ရှေ့ ၊ ကို ချေ၊ ဒီယံသုတ်ဖြင့် နောက် ၊ ကို ၇ ဒီယပြု၊ ပ် ကို ၇ သို့
ကပ်၊ ပါပုဏာတိ ပြီး၏။ [ပနှင့် အပကို သန္တိစပ်သောအရာဖြစ်သော
ကြောင့် သန္တိသုတ် များဖြင့် စီရင်ရသည်။]

[ဆောင်] ပဟိဏာတိ မိနောတိ ၁၊ သက္ကဏာတိ ၁ သွာဒယော၊
သုယတေ ပါပိယတေ ၁၊ ပဟိယတေ ၁ သက္ကတေ။

ပဟိဏာတိ-စေလွှတ်၏၊ ပို့၏။ မိနောတိ-ထည့်သွင်း၏။ သက္ကဏာ
တိ- စွမ်းနိုင်၏။ သွာဒယော-ကတ္တားဟော သွာဒိဓာတ်တို့၊ သုယတေ-
ကြားနာအပ်၏။ (သု၌ ၊ ကို ကွစိ ဓာတုဖြင့် ။ ဒီယပြု)၊ ပါပိယတေ-
ရောက်အပ်၏။ ပဟိယတေ-စေလွှတ်အပ်၏။ သက္ကတေ-စွမ်းနိုင်
ခြင်း။ ဤကား ကံဟော ဘောဟောရုပ်များတည်း။ [၎င်းရုပ်တို့ကို
သင့်ရာဝိဘတ်ဖြင့် ပဒမာလာ စဉ်ပါစေ။]

၄၄။ ကိယာဒိတော နာ။ ။ကတ္တရိ - ကတ္တားအနက်၌၊
ဝိဟိတေသု-စီရင်အပ်သော ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ကိယာဒိ
တော-ကိယာဒိဂဏီကဓာတ်မှနောက်၌၊ နာ-နာပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကိဏာတိ၊ ဝိက္ခိဏာတိ စသည်တည်း။

၄၄။ [ကိဏာတိ-ဝယ်၏၊ ဝိက္ခိဏာတိ-ရောင်း၏။] ကိယာဒိ
ဂဏီကဓာတ်နောင် နာပစ္စည်းသက်သော သုတ်တည်း၊ သက္ကတကျမ်း
တို့၌ ကိ ဓာတ်ကို ကြိဓာတ်ဟု ဆို၏၊ ကြိ (ကရိ)၌ ရအက္ခရာပါသော
ကြောင့် “ရဟာဒိတော ဏ”ဟူသော ဥပဒေအရ နကို ဏပြန်စေရ
သည်၊ ထို သက္ကတသို့ လိုက်၍ ပါဠိ၌လည်း “ကိဏာတိ”ဟု ဏကြီး
ဖြင့် ရှိသည်။

ရုပ်ဗွက်။ ။ကိဏာတိကို “ကိ”တည်း၊ “ကိ-ဒဗ္ဗဝိနိမယေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ကိယာဒိတော နာသုတ်ဖြင့်
နာ ပစ္စည်းသက် (ကိ နာ တိ)၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ကိ၏
အဆုံး - ကို - ရသပြု၊ နကိုလည်း ဏပြု၊ ကိဏာတိ ပြီး၏။
[ဝိက္ခိဏာတိ၌ ဝိရှေ့ရှိ သော ကိဓာတ်တည်း၊ ဝိကိဏာတိ အပြီးမှာ
ဒွေးဘော်လာရုံသာ ထူးသည်။]

[ဆောင်] ဇိနာတိ ခ ခိနာတိ ခ၊ ဇာနာတိ ခ ပညာယတိ၊

မိနာတိ လုနာတိ ခေဝ၊ ဇုနာတိ ခ ကိယာဒယော။

ဝိက္ခိယတေ ကိယတေ ခ၊ ဇိယတေ မိယတေပိ ခ၊

ဉာယတေ မိယတေ ခေဝ၊ လူယတေ ဇူယတေ တဏှာ။

ဇိနာတိ-အောင်၏-နိုင်၏၊ စိနာတိ-စိ၏-ဆည်းပူး၏၊ ဇာနာတိ-
သိ၏၊ ပညာယတိ-ထင်ရှား၏၊ မိနာတိ-နှိုင်းယှဉ်၏-ချင့်၏၊ လုနာတိ-
ရိတ်ဖြတ်၏၊ ဇုနာတိ-တုန်လှုပ်၏၊ ကိယာဒယော-ကတ္တားဟော
ကိယာဒိဓာတ်တို့တည်း၊ ဝိက္ခိယတေ-ရောင်းအပ်၏၊ ကိယတေ-ဝယ်
အပ်၏၊ ဇိယတေ-အောင်အပ် ၏၊ စိယတေ-စိအပ်၏၊ ဉာယတေ-
သိအပ်၏၊ မိယတေ-နှိုင်းချင့်အပ်၏၊

၄၅။ ဂဟာဒိတော ပွဏှာ။ ။ကတ္တရိ-၌၊ ဝိဟိတေသု-
စီရင် အပ်သော ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဂဟာဒိတော-
ဂဟာဒိ ဂဏိကဓာတ်မှ နောက်၌၊ ပွဏှာ-ပွပစ္စည်း၊ ကျာ
ပစ္စည်းတို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ယေပွတိ၊ ဂဏှာတိ
စသည်တည်း။

၄၆။ တနာဒိတော ဩယိရာ။ ။ကတ္တရိ-၌၊ ဝိဟိတေသု-
တို့ကြောင့်၊ တနာဒိတော-တနာဒိဂဏိကဓာတ်မှနောက်၌၊ ဩ
ယိရာ-ဩပစ္စည်း၊ ယိရပစ္စည်းတို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။
တနောတိ၊ ကရောတိ၊ ကယိရတိ စသည်တည်း။

လူယတေ-ရိတ်အပ်၏။ ဓူယတေ-တုန်လှုပ်ခြင်း။ တထာ-ထိုကိယာဒိ
ကမ္မရုပ် ဘာဝရုပ်များတည်း။ [၎င်းရုပ်တို့ကို သင့်ရာဝိဘတ်ဖြင့်
ပဒမာလာ အစဉ်ခိုင်းပါ။]

၄၅။ [ယေပွတိ၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏။] ဤသုတ်ကား ဂဟာဒိဂိုဏ်း
ဝင်ဓာတ်များနောင် ပွ၊ ကျာ ၂-ပစ္စည်းသက်သော သုတ်တည်း။ ရုပ်ကို
“ဂဟဿ ယေ ပေ၊ ဟလောပေါ ကျာမိ”သုတ်များကျမှ တွက်။

၄၆။ [တနောတိ-ချဲ့ထွင်၏။ ကရောတိ၊ ကယိရတိ-ပြုလုပ်၏။]
တနာဒိဂဏိကဓာတ်နောင် ဩပစ္စည်း၊ ယိရပစ္စည်းသက်သောသုတ်
တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။တနောတိကို “တန”တည်။ “တန=ဝိတ္ထာရေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး၊ သရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ တနာဒိတော
ဩယိရာသုတ်ဖြင့် ဂေါပစ္စည်း သက်၊ န်ကို ဂေါသို့ ကပ်၊ တနောတိ
ပြီး၏။

ကယိရတိကို “ကရ”တည်။ “ကရ=ကရဏေ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ တနာဒိတော ဩယိရာ

၄၇။ စုရာဒိတော ဇောဏယာ။ ။ကတ္တရိ စ-ကတ္တားအနက်
 ဌ်လည်းကောင်း၊ ဘာဝေ စ-ဘောအနက်ဌ်လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိ
 စ-ကံအနက်ဌ်လည်းကောင်း၊ ဝိဟိတေသု-တို့ကြောင့်၊ စုရာဒိ
 တော-စုရာဒိဂဏိကဓာတ်မှနောက်၌၊ ဇောဏယာ-ဇောပစ္စည်း၊
 ဇောယပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကာရိတာနိစ-
 ကာရိတ်လည်း မည်ကုန်၏။ စောရေတိ၊ စောရယတိ
 စသည်တည်း။

သုတ်ဖြင့် ယိရပစ္စည်းသက် (က ရံ ယိရ တိ)，ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့်
 ရံ ကို ချေ၊ ကယိရတိ ပြီး၏။ [ကရောတိကိုကား ကရဓာတ်တည်၍
 တနောတိအတိုင်း တွက်လေ။]

[ဆောင်] သက္ကောတိ ပပ္ပောတိ ခေဝ၊ ဇာဂရောတိ တနာဒယော၊
 ပတာယတေ ပတညတေ၊ ကရိယတေ ခ ကယျတေ၊

သက္ကတေ ပါပိယတေ ခ၊ ဇာဂရိယတေ ခ ကမ္မကာ။

သက္ကောတိ-စွမ်းနိုင်၏။ ပပ္ပောတိ-ရောက်၏။ ဇာဂရောတိ-နိုး၏။
 တနာဒယော-တနာဒိဂဏိကဓာတ်တို့၊ ပတာယတေ၊ ပတညတေ-
 ခဲ့ထွင် အပ်၏၊ စသည်ဖြင့် ကမ္မရုပ်များ အနက်ဆို။ [ပဒမာလာစဉ်
 ပါစေ။]

၄၈။ [စောရေတိ၊ စောရယတိ-ခိုးယူ၏။] စုရာဒိဂဏိကဓာတ်
 နောင် ဇော၊ ဇောယ ပစ္စည်းသက်သောသုတ်တည်း။ ဘူဝါဒိတော အ
 စသောသုတ်ဖြင့် သက်သောပစ္စည်းတို့ကို ကတ္တားဟော ဝိဘတ် ပစ္စည်း
 နှောင်းရာ၌သာ သက်၏။ ဤဇော ဇောယပစ္စည်းတို့ကား ဘော၊ ကံ၊
 ကတ္တား ၃-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးကိုဟောသော ဝိဘတ် ပစ္စည်း နှောင်းရာ
 ၌ သက်နိုင်သည်ဟု ရူပသိဒ္ဓိဖွင့်၏။ [ဏအက္ခရာပါ၍ ထိုဏကို
 ကာရိတာနံ ဇော လောပံ သုတ်ဖြင့် ချေဖို့ရာ ကာရိတ်မှည့်ရခြင်း
 ဖြစ်သည်။ ကာရိတ်အစစ် မဟုတ်သောကြောင့် အနက်ပေးရာ၌ “စေ”
 ဟု မထည့်ရ။]

၄၈။ အတ္တနောပဒါနိ ဘာဝေ စ ကမ္မနိ။ ။အတ္တနောပဒါနိ-
အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်တို့သည်၊ ဘာဝေစ-ဘောအနက်၌လည်း
ကောင်း၊ ကမ္မနိ စ-ကံအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊
ဥစ္စတေ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။စောရေတိကို “စုရ”တည်း၊ “စုရ-ထေယျ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မဲ့၌၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ စုရာဒိတော
ဧကေ ဣယာသုတ်ဖြင့် ဧကပစ္စည်းသက်၊ ဧကပစ္စည်းကို ကာရိတ်
အမည်မဲ့၌ (စု ရံ ဧကေ တိ)，အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်
ဖြင့် စု၏အစိတ် ၊ ကို ဝေ-ဝုဒ္ဓိပြု (စော ရံ ဧကေ တိ)，ကာရိတာနံ
ဧကော လောပံသုတ်ဖြင့် ဣအနုဗန်ကို ချေ၊ ရံ ဝေ- သို့ကပ်၊ စောရေတိ
ပြီး၏။ [စောရယတိ၌ ဣယပစ္စည်းသက်၍ တွက်လေ။]

[ဆောင်] စိန္တေတိ မန္တေတိ ဧဝေ၊ ပါလေတိ ဃာဋေတိ တထာ၊
ဝေဒေတိ ဂဏေတိ ဧပိ၊ ဣမေ စုရာဒိဓာတဝေါ။

စိန္တေတိ၊ စိန္တယတိ-ကြံစည်၏။ မန္တေတိ၊ မန္တယတိ-တိုင်ပင်၏။
ပါလေတိ၊ ပါလယတိ-စောင့်ရှောက်၏။ ဃာဋေတိ၊ ဃာဋယတိ-
စေ့ဆော် ၏-အားထုတ်၏။ ဝေဒေတိ၊ ဝေဒယတိ-ခံစား၏။ ဂဏေတိ၊
ဂဏယတိ-ရေတွက်၏။ ဣမေ-ဤဓာတ်တို့သည်၊ စုရာဒိဓာတဝေါ-
စုရာဒိဂဏိကဓာတ် တို့တည်း။ [ကံဟော၌ စောရိယတေ စိန္တိယတေ
စသောရုပ်များကို သိလေ၊ သင့်ရာဝိဘတ်ဖြင့် ပဒမာလာစဉ်ပါစေ။]

၄၈။ [ဥစ္စတေ-ဆိုခြင်း၊ ဆိုအပ်၏။] ဤသုတ်ကား “ဘောအနက်၊
ကံအနက်၌ အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်များသက်၏”ဟု သိစေသော
ပရိဘာသာ သုတ်တည်း။ ဤသုတ်အဆိုနှင့် ညီအောင် ကမ္မရုပ်များ၌
“အဘိဘူယတေ” စသည်ဖြင့် အာချာတ်ဂိုဏ်းတုန်းက အတ္တနောပုဒ်
ဝိဘတ်ဖြင့် ပဒမာလာစဉ်ခဲ့ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဥစ္စတေကို “ဥစ” တည်၊ “ဥစ-ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရကို ချေ၊ တေဝိဘတ်၊ ယ ပစ္စည်း သက် (ဥစ်ယတေ)، တဿ စဝဂ္ဂ ယကာရဝကာရတ္ထံသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် စံနှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို စပြု၊ ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ် ဖြင့် သဒိသဒွေးဘော် စံလာ၊ ဥစ္စတေ ပြီး၏။

ဘောဟောကြိယာ၏ ကံ ကတ္တားနေပုံ။ ။ဓာတ်အနက်ဖြစ်သော ကြိယာကို “ဘော”ဟု ခေါ်၏။ ပစ္စတေဆိုလျှင် ပစဓာတ်၏ အနက် သည် “ချက်ခြင်း”ဆိုတဲ့ ကြိယာတည်း။ ထိုချက်ခြင်းကြိယာကိုပင် ပစ္စတေ၌ တေဝိဘတ်က ဟောသည်။ ကတ္တားကို မဟော၊ ကံကိုလည်း မဟော။ ကတ္တား၊ ကံတို့ကို မဟောသောကြောင့် “မဟောကတ္တာ၊ တတိယာ၊ ကံမှာ ဒုတိနှင့်”ဟူသော ဥပဒေအရ ကတ္တား၌ တတိယာ၊ ကံ၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ်ဖြင့် ပါဠိစီရမည်။

“မဟောသမ္ပ၊ အဝုတ္တ၌၊ သဒ္ဓသုံးသွယ်၊ ဝုစ်နစ်သွယ်၊ လဲလှယ် သွင်း၍ဆင့်”ဟူသော ဥပဒေအရ နာမစသောသဒ္ဓါ ၃-မျိုးနှင့် ဝုစ် ၂-မျိုးကိုလည်း လဲလှယ်နိုင်၏။ နာမ တုမှ အမှ သဒ္ဓါ ၃-မျိုးလုံးကိုပင် မဟောသောကြောင့် နာမယောဂ၊ တုမှယောဂ၊ အမှယောဂဟု ပုရိသ်အမျိုးမျိုး သက်ဖွယ်မလို၊ လုံးလုံးဝိဘတ်မသက်လျှင် ပုဒ်ရာမဝင် သောကြောင့် “ပဌမပုရိသ် ဧကဝုစ်ဝိဘတ်သာ သက်ထိုက်၏”ဟု ရူပသိဒ္ဓိအယူရှိ၏။

ဤစကားအရ “ပစ္စတေ(ချက်ရာ၏)”ဟူသော ကြိယာတစ်ခု၌ “သူဒေန သူဒေဟိ၊ တယာ တုမေဟိ၊ မယာ အမေဟိ”ဟု အဝုတ္တ ကတ္တား ၆-မျိုးလဲလှယ်၍လည်းကောင်း၊ “ဩဒနံ ဩဒနေ၊ တံ တုမေ၊ မံ အမေ”ဟု အဝုတ္တကံ ၆-မျိုးလဲလှယ်၍လည်းကောင်း သွင်းနိုင်၏ဟု မှတ်ပါ။ ဤကား မှတ်နှင့်ရုံသာတည်း။ သဒ္ဓနိတိအလိုကို အထက်သဒ္ဓါ ကျမ်းကြီးများ၌ တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

[ဆောင်] ၁။ ကတ္တား ကံရော၊ အဝုတ္တော၊ ဘောဟော ဝါကျပုဒ်။

၂။ ပုရိသ် ပဌမ၊ ဧကဝုစ်မျှ၊ ရူပသိဒ္ဓိထုတ်။

၄၉။ ကတ္တရိ ခ။ ။အတ္တနောပဒါနိ-အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်တို့သည်၊ ကတ္တရိ စ-ကတ္တားအနက်၌လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ မညတေ စသည်တည်း။

၅၀။ ဓာတုပစ္စယေဟိ ဝိဘတ္တိယော။ ။ဓာတုပစ္စယေဟိ-ခ အစရှိသော ဓာတုပစ္စယတို့မှနောက်၌၊ ဝိဘတ္တိယော-ဝိဘတ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ တိတိက္ခတိ စသည်တည်း။

၄၉။ [မညတေ-သိ၏။] ကတ္တရိ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့သုတ်၌ပြခဲ့သော ဘော၊ ကံအနက်ကိုပေါင်းသည်။ ဤသုတ်အဆိုအရ ကတ္တရုပ်ဂိုဏ်းစဉ်ရာ၌ အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်များပါ ထည့်သွင်း၍ စဉ်ခဲ့ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။မညတေကို “မန”တည်း။ “မန-ဉာဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တေဝိဘတ်သက်၊ ဒိဝါဒိတောယောသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက်(မန်ယတေ)، တထာ ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် နံနှင့် တက္ခယပစ္စည်းကို ဥပြု၊ သဒိသဒ္ဓေးဘော် ဥလာ၊ မညတေ ပြီး၏။ [“မညတေ-သိအပ်၏”ဟု ဆိုလျှင် ကံဟောယပစ္စည်း။]

၅၀။ [ဓာတုပစ္စယများကို “တိဇဂုပကိတမာနေဟိ ခဆသာ ဝါ” စသောသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။] ဤသုတ်ကား “ထိုဓာတုပစ္စယများနှင့် တွဲသည့် အခါ ဝိဘတ်တို့သည် ဓာတုပစ္စယ၏ နောက်မှ သက်ကြသည်” ဟု ပရိဘာသာပြုသောသုတ်တည်း။

ဆက်ဦးစုံ-အာချာတ်ပုဒ် ကိတ်ပုဒ်မှန်လျှင် ဓာတ်သာ အရင်းခံအထည်ကိုယ်ဖြစ်၏။ ဤဓာတုပစ္စယတို့သည် ဓာတ်နှင့်သဘောတူကုန်၏။ ဓာတ်ကဲ့သို့ ကြိယာကို ဟောစွမ်းနိုင်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤဓာတုပစ္စယတို့လည်း အရင်းခံအထည်ကိုယ်တွင် ပါဝင်ရကား ဝိဘတ်၏ ရှေးဦးစွာ သက်ကြရသည်။ အ အစရှိသော ဝိကရဏ

၅၁။ ကတ္တရိ ပရဿပဒံ။ ။ ပရဿပဒံ-ပရဿပုဒ်ဝိဘတ်သည်။ ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊ ဟောတိ-၏၊ ဘဝတိ စသည်တည်း။

၅၂။ ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါ။ ။ ဘူဝါဒယော-ဘူအစရှိသော သဒ္ဒါတို့သည်၊ ဓာတဝေါ-ဓာတ်တို့ မည်၏။

ပစ္စည်းနှင့် ယပစ္စည်းတို့ကားပုဒ်၏ အထည်ကိုယ်များ မဟုတ်ကြ၊ ရုပ်ပြီးရုံ သက်ကြရသော အဆင် တန်ဆာမျှသာ ဖြစ်၍ ဝိဘတ်သက်ပြီးမှ သက်ကြရသည်။

[ဆောင်] ၁။ ခါဒိပစ္စယ၊ ဓာတ်နက်ပြသဖြင့်၊ ပဓာနဆို၊ အထည်ကိုယ်မှို့ ထိုထိုဝိဘတ်၊ ဦးစွာမှတ်၊ သက်အပ်ကြလေတုံ။

၂။ ဝိကရဏဦးဦး၊ ယပစ္စည်းကား၊ ရုပ်ပြီးစေမှု၊ အနေရှုလျက်၊ စုစုဝိဘတ်၊ သက်ပြီးလတ်မှ၊ သက်လေရ၊ မှတ်ကြ စွဲမြဲကုန်။

၅၁။ “ပရဿပုဒ်ဝိဘတ်သည် ကတ္တားအနက်၌ သက်၏” ဟု ပရိဘာသာပြု သောသုတ်တည်း။ ၄၈-၄၉-နံပါတ်သုတ်များနှင့် ဤသုတ် အဆိုအတိုင်း “ပရဿပုဒ်ဝိဘတ်သည် ကတ္တားအနက်၌သာ သက်၏။ အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်ကား ဘော၊ ကံ ကတ္တား ၃-ပါးလုံး၌ သက်သည်”ဟု မှတ်သားပါ။ ဤသုတ်များ၏ အဓိန်အရ ကတ္တရုပ် ဂိုဏ်းစဉ်သည့်အခါ ပရဿပုဒ် အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်များ စုံအောင်စဉ်၍ ကမ္မရုပ်စဉ်သည့်အခါ အတ္တနောပုဒ်များဖြင့်သာ စဉ်ရသည်။ ဘောဟောကား ပဌမပုရိသ်ဧကဝုဏ် တစ်ရုပ်သာ ဖြစ်၍ ဂိုဏ်းစဉ်ဖွယ် မလို။

၅၂။ ဤသုတ်ကား ဘူ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့ကို “ဓာတ်”ဟု နာမည် မှည့်သော သညာသုတ်တည်း။ [ဘူဝါဒယောကို ဘူ+အာဒယောဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဝအက္ခရာကား အာဂမ (လာသော) အက္ခရာတည်း။]

ဣတိ အာချာတကပ္ပေ ဒုတိယော ကဏ္ဍော။ ။အာချာတ
ကပ္ပေ-အာချာတ်ကျမ်း၌၊ ဒုတိယော-နှစ်ခန်းမြောက်ဖြစ်သော၊
ကဏ္ဍော-အခန်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ဇာတ်ခေါ်ပုံ။ ။ဒဓာတီတိ ဓာတု၊ ဒဓာတိ-မိမိ၏အနက်ကို
ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဓာတု-ဓာတ်မည်၏၊ ဓာတု၌ ဓာ
ဓာတ်၊ တုပစ္စည်း၊ “ဓာရေတီတိ ဓာတု”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုကြသည်ကား
ဓာဓာတ်၏အနက် ပေါ်လွင်အောင် “ဓရ”ဓာတ်ဖြင့်ပြုသော ဓာတွတ္ထ
ဝိဂ္ဂဟတည်း၊ “မိမိ၏ အနက်ကို ဆောင်တတ်”ဟူရာ၌ “မိမိဆိုင်ရာ
ကြိယာအနက်ကို ဟောနိုင်သည်”ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤဓာတုသဒ္ဒါ၏
လိင်မှာ ကျမ်းဂန်တို့၌ အမျိုးမျိုးရှိ၏။

ဓာတုသဒ္ဒေါ ဇိနမတေ၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂတ္တနေ မတော၊
သတ္ထေ ပုံလိင်္ဂဘာဝသ္မိံ၊ ကစ္စာယနမတေ ခွိသု။

ဓာတုသဒ္ဒေါ-ဓာတုသဒ္ဒါကို၊ ဇိနမတေ-ဘုရားအလိုတော်၌ (ပိဋက
ပါဠိတော်၌)၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂတ္တနေ-ဣတ္ထိလိင်္ဂ၏အဖြစ်၌၊ မတော-သိအပ်
၏၊ [“အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော” စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ဣတ္ထိလိင်္ဂရှိ
သည် ဟူလို]၊ သတ္ထေ-သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်း၌၊ ပုံလိင်္ဂဘာဝသ္မိံ-
ပုံလိင်္ဂ၏ အဖြစ်၌၊ မတော-၏၊ ကစ္စာယနမတေ-ကစ္စည်းဆရာ၏
အလို၌ (သဒ္ဒါကြီးအလို၌)၊ ခွိသု-ဣတ္ထိလိင်္ဂ၊ ပုံလိင်္ဂ ၂-မျိုးတို့၌၊
မတော-သိအပ်၏။ [“ဘူဝါဒယော ဓာတဝေါ”ဟူရာ၌ ပုံလိင်္ဂရှိ၍
“ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမ္မိဏော” ဟူရာ၌ ဣတ္ထိလိင်္ဂရှိသည် ဟူလို]

အာချာတ်ဒုတိယခန်းပြီး၏။

၅၃။ ကွစာဒိဝဏ္ဏာနု.မေကဿရာနံ ဒွေဘာဝေါ။ ။အာဒိ
ဝဏ္ဏာနံ-ဓာတ်၏အစဖြစ်သော ဝဏ္ဏတို့၏၊ ဧကဿရာနံ-
တူသောသရရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဒွေဘာ
ဝေါ-ဒွေးဘော်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သုဿူသတိ၊ ဗဟူဝ၊
ဒဒါတိ စသည်တည်း။

၅၃။ သုဿူသတိ-နားထောင်ချင်၏၊ ဗဟူဝ-ဖြစ်ပြီတဲ့၊ ဒဒါတိ-
ပေး၏။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ကွစိသဒ္ဓါ ဝဝတ္ထိတဝိဘာသာအနက်ရှိသည်”ဟု
ဆိုသည်။]

ဧကဿရာနံ-ဒွေးဘော်လာသည့်အခါ ထိုဓာတ်၏ အစ ဝဏ္ဏနှင့်
တူသော သရရှိအောင် လာရမည်၊ ဥပမာ-သုဓာတ်၌
အစ ဝဏ္ဏသည် သ် ဗျင်းတည်း၊ ထို သ် ဗျင်း၏ဒွေး
ဘော်လာသည့်အခါ “တူသော သရရှိအောင် လာ”
ဟု ဆိုသဖြင့် “သု”ဟု ဥသရနှင့်တကွ လာရသည်
ဟူလို။

မေး။ ။ သန္တိပိုင်းက ပရ ဒွေဘာဝေါသုတ် ရှိလျက် ဤသုတ်ကို
ဘယ်အကျိုးငှာ ဆိုသနည်း။

ဖြေ။ ။ သန္တိပိုင်းက ဒွေးဘော်သည် သရမပါသော ဒွေးဘော်
တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤအာချာတ်၌ သရနှင့်တကွ ဒွေး
ဘော်လာခြင်းအကျိုးငှာ ဤသုတ်ကို ဆိုရပြန် သည်။

ချဲ့ဦးအံ့= သန္တိပိုင်း၌ “အပ္ပမာဒေါ”ကို “အ+ပမာဒေါ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်
၍ သဒိသဒွေးဘော်လာသည့်အခါ သရမပါဘဲ (ပံ)ဗျင်းချည်းသက်
သက် လာရသည်၊ ဤနေရာ၌ကား သု ၏ဒွေးဘော်လာသည့်အခါ
“သု”ဟု ဥသရနှင့်တကွ လာရသည် ဟူလို။

[ဆောင်] သန္တိပိုင်းက၊ ဒွေဘာဝ၊ သရ မပါချေ။

အာချာတ်ပိုင်းလာ၊ သရ ပါ၊ မှတ်ရာ အထူးပေ။

၅၄။ ပုဗ္ဗောဗ္ဗာသော။ ။ ပုဗ္ဗော-ရှေ့တစ်လုံးသည်၊ အတ္တာသော-အတ္တာသ မည်၏၊ ဗဘူဝ, ဒဒါတိ စသည်တည်း။

၅၅။ ရသော။ ။ အတ္တာသေ-အတ္တာသ၌၊ ဝတ္တမာနဿ-ဖြစ်သော ဒီဃသရ၏၊ ရသော-ရဿ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဒဒါတိ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ သုဿူသတိကို “သု”တည်၊ “သု-သဝနေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဘုဇေသဟရသုပါဒီဟိ တုမိစ္ဆက္ကေသုသုတ်ဖြင့် သပစ္စည်းသက်၊ ကုစာဒိဝဏ္ဏာနမေကဿရာနံ ဒွေဘာဝေါသုတ်ဖြင့် သု၏ ဒွေးဘော် သုလာ (သု သု သ), ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် သ၏ သဒိသဒွေးဘော် သ်လာ, ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် သု၏ အဆုံး ၊ ကို ။ ဒီဃပြု (သု သူ သ), တိဝိဘတ်သက်, သုဿူသတိ ပြီး၏။

၅၄။ အတ္တာသဟူသော နာမည်သည် သက္ကတကျမ်း၌လာသော နာမည်တည်း၊ အာရှေးရှိသော ဘာသဓာတ်, ဗ်ဒွေးဘော်လာ, အာ ကို ရဿပြု၍ ပြီးသောကြောင့် “အာ=အပိုအလွန်+ဘာသ=ရွတ်ဆို အပ်သော အကွရာ”ဟု ကြံကြ၏၊ ဒါ ဒါဟုဖြစ်နေရာဝယ် ရှေ့ ဒါ သည် အပိုထည့်၍ ရွတ်ဆိုအပ်သောကြောင့် “အတ္တာသ”မည်ရသည် ဟူလို။

၅၅။ အတ္တာသမည်သော ရှေ့အကွရာဝယ် သရရှိ၏၊ ထို သရသည် ဒီဃဖြစ်အံ့၊ ထို ဒီဃကို ရဿပြုသောသုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ ဒဒါတိကို “ဒါ”တည်၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်သက်, ဘူဝါဒိတော အ သုတ်ဖြင့် အ ပစ္စည်း သက် (ဒါ ၊ တိ), ကုစာဒိဝဏ္ဏာန.မေကဿရာနံ ဒွေဘာဝေါ သုတ် ဖြင့် ဒါ၏ ဒွေးဘော် ဒါ လာ (ဒါ ဒါ ၊ တိ), ပုဗ္ဗောဗ္ဗာသောသုတ်ဖြင့်

၅၆။ ဒုတိယစတုတ္ထာနံ ပဌမတတိယာ။ ။ အဗ္ဘသဂတာနံ-
အဗ္ဘသ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒုတိယစတုတ္ထာနံ - ဒုတိယကွရာ
စတုတ္ထကွရာတို့၏၊ ပဌမတတိယာ - အစဉ်အတိုင်း ပဌမကွရာ
အပြု၊ တတိယကွရာအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ စိစ္ဆေဒ၊
ဒဓာတိ စသည်တည်း။

ရှေ့ ဒါကို အဗ္ဘသမှည့်၊ ရသောသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘသ၌ဖြစ်သော ၇
ကို ၊ ရသပြု၊ လောပဉ္စေတ္ထမကာရောသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းကို ချေ၊
ဒဒါတိ ပြီး၏။

၅၆။ [စိစ္ဆေဒ-ဖြစ်ပြီတဲ့၊ ဒဓာတိ-ဆောင်၏။] ဤသုတ်ကား
အဗ္ဘသအရာ၌ ဒုတိယကွရာကို ပဌမကွရာ၊ စတုတ္ထကွရာကို
တတိယကွရာပြုသော သုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ စိစ္ဆေဒကို “ဆိဒိ”တည်၊ “ဆိဒိ-ဒွိဓာကရဏေ” ဟူ
သောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ အပစ္စက္ခေ ပရောက္ခာ
တိတေသုတ်ဖြင့် ပရောက္ခာ ၊ ဝိဘတ်သက် (ဆိ ဒိ ၊)၊ ကွစာဒိဝဏ္ဏာန
မေက.ဿရာနံ ဒွေဘာဝေါသုတ်ဖြင့် ဆိ၏ဒွေးဘော် ဆိလာ (ဆိ
ဆိ ဒိ ၊)၊ ပုဗ္ဗော.ဗ္ဘာသောသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ဆိကို အဗ္ဘသမှည့်၊
ဒုတိယစတုတ္ထာနံ ပဌမတတိယာသုတ်ဖြင့် ဒုတိယကွရာ ဆ် ကို
ပဌမကွရာ စံ ပြု(စိဆိဒိ၊)၊ ဝဂ္ဂေ ယောသာယောသာနံ စသောသုတ်
ဖြင့် ဆ၏ အသဒိသဒွေးဘော် စလာ (စိ စ္စိ ဒိ ၊)၊ အညေသု စသုတ်
ဖြင့် စ္စိ၏ အစိတ် ၊ ကို - ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဒိ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ စိစ္ဆေဒ ပြီး၏။

ဒဓာတိကို “ဓာ”တည်၊ “ဓာ=ဓာရဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ တိ ဝိဘတ်သက်၊ အ ပစ္စည်းသက်၊ ကွစာဒိဝဏ္ဏာန.မေကဿရာ
နံ ဒွေ ဘာဝေါသုတ်ဖြင့် ဓာ ၏ ဒွေးဘော် ဓာ လာ၊ ပုဗ္ဗော.ဗ္ဘာသော

၅၇။ ကဝဂ္ဂဿ စဝဂ္ဂေါ။ ။အဗ္ဘာသဂတဿ-အဗ္ဘာသ၌
ဖြစ်သော၊ ကဝဂ္ဂဿ-ကဝဂ်၏၊ စဝဂ္ဂေါ-စဝဂ် အပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ စိကိစ္ဆတိ၊ ဇိဂ္ဂုစ္ဆတိ၊ ဇိယစ္ဆတိ၊ ဇိဂီသတိ
စသည်တည်း။

သုတ်ဖြင့် ရှေ့ ဓာကို အဗ္ဘာသမှည့်၊ ဒုတိယစတုတ္ထာနံ ပဌမတတိယာ
သုတ်ဖြင့် စတုတ္ထကွဉ်ရာ ခ် ကို တတိယကွဉ်ရာ ခ် ပြု (ဒါ ဓာ ၊ တိ)
ရသောသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသ၌ဖြစ်သော ၊ ကို ၊ ရသပြု၊ လောပဉ္စေတ္တ
မကာရောသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းကို ချေ၊ ဒဓာတိ ပြီး၏။

၅၈။ စိကိစ္ဆတိ-ဆေးကု၏၊ ဇိဂ္ဂုစ္ဆတိ စသည်တို့၏ အနက်ကို
ဒုတိယခန်း၌ ဆိုခဲ့ပြီ။

ရုပ်တွက်။ ။စိကိစ္ဆတိကို “ကိတ”တည်၊ “ကိတ-ရောဂါပနယနေ”
ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဇုပကိတမာနေဟိ
ခဆသာ ဝါသုတ်ဖြင့် ကိတဓာတ်နောင် ဆပစ္စည်းသက်၊ ကုစာဒိ
ဝဏ္ဏာန.မေကဿရာနံ ဒွေဘာဝေါသုတ်ဖြင့် ကိ၏ဒွေးဘော် ကိလာ
(ကိကိတ်ဆ)، ပုဗ္ဗော.ဗ္ဘာသောသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ကိကို အဗ္ဘာသမှည့်၊
ကဝဂ္ဂဿ စဝဂ္ဂေါ သုတ်ဖြင့် က် ကို ခ် ပြု (စိ ကိ တ် ဆ), ဗျဉ္ဇနန္တဿ
စော ဆပစ္စယေသုစ သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် တ် ကို ခ် ပြု၊ ခ် ကို ဆ
သို့ကပ် (စိကိစ္ဆ), ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တိဝိဘတ်သက်၊
စိကိစ္ဆတိ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဝိစိကိစ္ဆတိလည်း ဝိ ရှေ့ရှိသော ကိတဓာတ် ဖြစ်၍
ဤနည်းအတိုင်း ရုပ်တွက်၊ “ကိတ-သံသယေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊
ဇိဂ္ဂုစ္ဆတိ စသည်ကို နောက်မှ တွက်။

၅၈။ မာနကိတာနံ ဝတတ္တံ ဝါ။ ။ အဗ္ဘာသဂတာနံ-
အဗ္ဘာသ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ မာနကိတာနံ-မာနဓာတ်၊ ကိတဓာတ်
တို့၏။ ဝတတ္တံ-အစဉ်အတိုင်း ဝအဖြစ်၊ တအဖြစ်သည်။ ဝါ-
ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝိမံသတိ၊ တိကိစ္ဆတိ
ဟူသည်တည်း။

၅၉။ ဟဿ ဇော။ ။ အဗ္ဘာသဂတဿ-အဗ္ဘာသ၌
ဖြစ်သော၊ ဟဿ-ဟ ၏။ ဇော-ဇ အပြုသည်။ ဟောတိ-၏။
ဇဟောတိ စသည်တည်း။

၅၈။ အနက်ကို ဒုတိယခန်း၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ မာနဓာတ်၏ အဗ္ဘာသဖြစ်
သော “မ”ကို “ဝ”， ကိတဓာတ်၏ အဗ္ဘာသဖြစ်သော “က”ကို “တ”ပြု
သော သုတ်တည်း။

ရုပ်ဗွက်။ ။ တိကိစ္ဆတိကို “ကိတ”တည်း၊ “ကိတ-ရောဂါပနယနေ”
ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဆပစ္စည်းသက်၊ ကိ၏
ဒွေးဘော် ကိလာ၊ အဗ္ဘာသမှည့်၊ မာနကိတာနံ ဝတတ္တံ ဝါသုတ်ဖြင့်
အဗ္ဘာသ၌ဖြစ်သော က်ကို တ်ပြု၊ ဗျဉ္ဇနန္တဿ စော ဆပစ္စယေသုစ
သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် တ် ကို စံ ပြု၊ တိဝိဘတ်သက်၊ တိကိစ္ဆတိ ပြီး၏။

၅၉။ [ဇဟောတိ-စွန့်ကြဲ၏၊ စွန့်လွှတ်၏။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဇဟောတိကို “ဟာ”တည်း၊ “ဟာ-စာဂေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်၊ ၊ ပစ္စည်းသက်၊ ဟာ၏ဒွေးဘော်
ဟာလာ (ဟာဟာ ၊ တိ)， အဗ္ဘာသမှည့်၊ ဟဿ ဇောသုတ်ဖြင့်
အဗ္ဘာသ၌ဖြစ်သော ဟ်ကို ဇံပြု၊ ရသောသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသဖြစ်သော
၇ ကို ၊ ရဿပြု၊ လောပဇ္ဇေတ္တ မကာရောသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းကို ချေ၊
ဇဟောတိ ပြီး၏။ [ဇဟောတိ-ပူဇော်၏၊ ဇဟာရ-ဆောင်ယူပြီတဲ့
ဟူသော ပုံစံများလည်း ဤသုတ်၏ အရာပင်တည်း။ ရုပ်ကို နောင်ခါ
တွက်တတ်လတ္တံ့။]

၆၀။ အန္တသိဝဏ္ဏာ.ကာရော ဝါ။ ။အဗ္ဘာသဂတဿ-
အဗ္ဘာသ၌ဖြစ်သော၊ အန္တဿ-အဆုံးသရ၏။ ဣဝဏ္ဏော-
ဣဝဏ် အပြုသည်လည်းကောင်း၊ အကာရော-အ အပြုသည်
လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဇိဂုစ္ဆတိ၊
ဇိယစ္ဆတိ၊ ဇိဂီသတိ၊ ဝိမံသတိ၊ ဗဘူဝ စသည်တည်း။

၆၀။ ပုံစံနက်ကို ရှေ့သုတ်များ၌ ဆိုခဲ့ပြီ၊ ဤသုတ်ကား အဗ္ဘာသ၌
တည်သော အဆုံးသရကို ဣဝဏ် (ဣ ဤ)နှင့် (အ)ပြုသောသုတ်
တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဇိဂုစ္ဆတိကို “ဂုပ”တည်၊ “ဂုပ=နိန္ဒာယံ”ဟူသောအနက်
၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဇဂုပကိတမာနေဟိ ခဆဿ
ဝါသုတ်ဖြင့် ဆပစ္စည်းသက် (ဂ ပ် ဆ), ကုစာဒိဝဏ္ဏာနစသောသုတ်
ဖြင့် ဂုဇာဒွေဘော် ဂုလာ၊ အဗ္ဘာသမှည့်၊ ကဝဂ္ဂဿ စဝဂ္ဂေါသုတ်ဖြင့်
ဂ် ကို ဇ ပြု (ဇ ဂု+ ပ် ဆ), အန္တသိဝဏ္ဏာကာရော ဝါသုတ်ဖြင့်
အဗ္ဘာသ၏အဆုံး ၊ ကို ဝိ ပြု (ဇိ ဂု+ပ် ဆ), ဗျဉ္ဇနန္တဿ စော
ဆပစ္စယေသု စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ပ် ကို စံ ပြု၊ စံ ကို ဆ သို့ကပ်
(ဇိဂုစ္ဆ), ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တိဝိဘတ်သက်၊ ဇိဂုစ္ဆတိ ပြီး၏။

ဇိယစ္ဆတိကို “ယသ”တည်၊ “ယသ=အဒနေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဆပစ္စည်းသက်၊ ယဇာဒွေဘော် ယလာ၊
အဗ္ဘာသမှည့်၊ ဒုတိယစတုတ္ထာနံ ပဌမတတိယာသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထက္ခရာ
ယ ကို တတိယက္ခရာ ဂ ပြု၊ ကဝဂ္ဂဿ စဝဂ္ဂေါ သုတ်ဖြင့် ဂ ကို ဇ
ပြု၊ အန္တသိ ဝဏ္ဏာကာရော ဝါသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသ၏အဆုံး ၊ ကို
ဝိ ပြု (ဇိ ယ သ် ဆ), ဗျဉ္ဇနန္တဿ စော ဆပစ္စယေသု စသုတ်ဖြင့်
ဓာတွန် သ် ကို စံ ပြု၊ စံ ကို ဆ သို့ကပ် (ဇိယစ္ဆ), တိဝိဘတ်သက်၊
ဇိယစ္ဆတိ ပြီး၏။ [ဇိဂီသတိ စသည်ကို နောက်မှ ရုပ်တွက်။]

၆၁။ နိဂ္ဂဟိတဉ္စ။ ။ အဗ္ဘသန္တေ - အဗ္ဘသ၏ အဆုံး၌၊ နိဂ္ဂဟိတဉ္စ-နိဂ္ဂဟိတ်လာသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ စင်္ကမတိ စသည်တည်း။

၆၂။ တတော ပါမာနာနံ ဝါမံ သေသု။ ။ သေသု-သပစ္စည်း ၂-လုံးတို့ကြောင့်၊ တတော-အဗ္ဘသမှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါမာနာနံ-ပါဓာတ် မာနဓာတ်တို့၏၊ ဝါမံ-အစဉ်အတိုင်း ဝါအပြု၊ မံအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပိဝါသတိ၊ ဝိမံသတိ စသည်တည်း။

၆၁။ [စင်္ကမတိ-စင်္ကြံသွား၏၊ လမ်းလျှောက်၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ စင်္ကမတိကို “ကမု”တည်း၊ “ကမု=ပဒဝိက္ခေပေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရဓျေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ အပစ္စည်းသက်၊ က၏ဒွေးဘော် က လာ၊ အဗ္ဘသမှည့်၊ ကဝဂ္ဂဿ စဝဂ္ဂေါသုတ်ဖြင့် က်ကို စံပြု၊ မံ ၊ သို့ကပ် (စကမတိ)، နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘသ၏အဆုံး၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ (စံကမတိ)، ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ကဝဂ္ဂန္တံ “င်” ပြု၊ င် ကို က သို့ ကပ်၊ စင်္ကမတိ ပြီး၏။ [စဉ္စလတိ-တုန်လှုပ်၏၊ ဇင်္ဂမတိ-သွား၏၊ ဤပုံစံများလည်း ဤသုတ်၏အရာပင်တည်း၊ စလဓာတ်၊ ဂမုဓာတ်ဖြင့် နောင်ခါ ရုပ်ပြီးလတ္တံ့။]

၆၂။ တိဇေပကိတမာနေဟိ ခဆသာ ဝါ၊ ဘုဇေသဟရသုပါဒီဟိ တုမိစ္ဆတ္ထေသု၊ ဤ ၂-သုတ်ဖြင့် သက်သော သပစ္စည်း ၂-လုံးနှောင်းရာ၌ အဗ္ဘသနောင် ပါဓာတ်ကို ဝါ၊ မာနဓာတ်ကို မံပြုသော သုတ်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ ပိဝါသတိကို “ပါ”တည်း၊ “ပါ=ပါနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဘုဇေသဟရသုပါဒီဟိ တုမိစ္ဆတ္ထေသုသုတ်ဖြင့် သပစ္စည်းသက်၊ ကွစာဒိဝဏ္ဏာန စသောသုတ်ဖြင့် ပါ ၏ ဒွေးဘော် ပါ လာ

၆၃။ ဌာ တိဇ္ဈော။ ။ဌာ-ဌာဓာတ်သည်၊ တိဋ္ဌာ-တိဋ္ဌအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တိဋ္ဌတိ စသည်တည်း။

(ပါ ပါ သ), အတ္တသ မှည့်, တတော ပါမာနာနံ ဝါမံ သေသုသုတ် ဖြင့် အတ္တသမှ နောက်ဖြစ်သော ပါကို ဝါပြု၊ အန္တသိဝဏ္ဏာကာရော ဝါသုတ်ဖြင့် အတ္တသ ၏ အဆုံး ၁ ကို ဝ ပြု (ပိ ဝါ သ), ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တိဝိဘတ် သက်, ပိဝါသတိ ပြီး၏။

ဝိမံသတိကို “မာန”တည်၊ “မာန=ဝိမံသာယံ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ် မှည့်, အဆုံးသရချေ, တိဇုပကိတမာနေဟိ ခဆသာ ဝါသုတ် ဖြင့် သ ပစ္စည်းသက်, မာ၏ဒွေးဘော် မာလာ, အတ္တသမှည့်, တတော ပါမာနာနံ ဝါမံ သေသုသုတ်ဖြင့် မာနဓာတ်ကို မံပြု (မာမံသ), မာနကိတာနံ ဝတတ္ထံ ဝါသုတ်ဖြင့် အတ္တသဖြစ်သော မံကို ဝံပြု, အန္တသိဝဏ္ဏာကာရော ဝါသုတ်ဖြင့် အတ္တသ ၏ အဆုံး ၁ ကို ဝ ပြု (ဝိမံသ), တိဝိဘတ် သက်, ဝိမံသတိ ပြီး၏။

ကျေပွန်အောင် အောက်ပါရုပ်များကို တွက်ပါ။

(က) ဇိဂုစ္ဆတိ	(ခ) တိကိစ္ဆတိ	(ဂ) ဝိမံသတိ
(ဃ) ဇိယစ္ဆတိ	(င) သုဿုသတိ	(စ) ပိဝါသတိ
(ဆ) စိစ္ဆေဒ	(ဇ) ဒဒါတိ	(ဈ) ဒဓာတိ
(ဉ) ဇဟာတိ	(ဋ) စင်္ဂမတိ	

၆၃။ [တိဋ္ဌတိ-ရုပ်၏, တည်နေ၏။] “တိဋ္ဌတိ, တိဋ္ဌန္တိ, တိဋ္ဌတု” စသည်ဖြင့် ကတ္တုရုပ်စဉ်လေ။

ရုပ်တွက်။ ။တိဋ္ဌတိကို “ဌာ”တည်၊ “ဌာ-ဂတိနိဝတ္တိမိ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, တိဝိဘတ်, ပစ္စည်းသက်, ဌာ တိဋ္ဌာသုတ်ဖြင့် ဌာဓာတ်ကို တိဋ္ဌပြု, လောပဉ္စေတ္တ.မကာရောသုတ်ဖြင့် ပစ္စည်းကို ချေ, တိဋ္ဌတိ ပြီး၏။

၆၄။ ပါ ပိဓေါ။ ။ပါ-ပါဓာတ်သည်၊ ပိဓေါ-ပိဝအပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပိဝတိ စသည်တည်း။

၆၅။ ဉဿ ဇာဇနာ။ ။ဉဿ-ဉာဓာတ်၏၊ ဇာဇနာ-ဇာ
အပြု၊ ဇာအပြု၊ နာအပြုတို့သည်၊ ဝါ-ပိုင်းခြားသောအားဖြင့်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဇာနာတိ၊ ဇညာ၊ နာယတိ စသည်တည်း။

၆၄။ ပိဝတိ-သောက်၏၊ “ပိဝတိ ပိဝန္တိ” စသည်ဖြင့် ကတ္တရုပ်စဉ်
လေ။ [“ပါ ပိဓေါ”ဟု သုတ်တည်၍ “ပိဓေါ”ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ပိဝတိကို “ပါ”တည်၊ “ပါ-ပါဓေါ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်၊ အပစ္စည်း သက်၊ ပါ ပိဝေါသုတ်ဖြင့် ပါဓာတ်ကို
ပိဝပြု၊ လောပစ္စေတ္တ-မကာရောသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းကို ချေ၊ ပိဝတိ
ပြုံး၏။

၆၅။ [ဇာနာတိ၊ နာယတိ-သိ၏၊ နားလည်၏၊ ဇညာ-သိရာ၏။]
အန္တသိဝဏ္ဏာကာရော ဝါသုတ်မှ ဝါသဒ္ဓါလိုက်လာ၏၊ ထိုဝါသဒ္ဓါ၏
သတ်မှတ်ချက်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ **မှတ်နှင့်ရန်ဆောင်ပုဒ်ကား-**

[ဆောင်] ဉဿ ဇနာ၊ လိုက်သည့်ဝါဖြင့်၊ နာကြောင့် ဇာပြု၊
ဉာပြုကြောင့် ဇံ၊ ယနောင်းပြန်မှု၊ နာပြုဟူ၊ မှတ်ယူ ဝဝတ္ထိ။

ရုပ်ဗွက်။ ။ဇာနာတိကို “ဉာ”တည်၊ “ဉာ-အဝဇာဓဇနော”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ကိယာဒိတော နာသုတ်ဖြင့်
နာပစ္စည်းသက်၊ ဉဿ ဇာဇနာသုတ်ဖြင့် ဉာဓာတ်ကို ဇာပြု၊ ဇာနာတိ
ပြုံး၏။

အမှာ။ ။နာပစ္စည်းသက်ရသည်ကို ထောက်၍ ဤ ဉာဓာတ်ကို
ကိယာဒိဂဏိကဓာတ်ဟု မှတ်၊ “ဇာနာတိ၊ ဇာနန္တိ၊ ဇာနာသိ၊ ဇာနာထ”
စသည် စဉ်လေ၊ နောက်၌ ဇညာ၊ နာယတိရုပ်များ လာဦးလတ္တံ့။

၆၆။ ဒိသဿ ပဿဒိဿဒက္ခာ ဝါ။ ။ဒိသဿ-
ဒိသဓာတ်၏။ ပဿဒိဿဒက္ခာ-ပဿအပြု၊ ဒိဿအပြု၊
ဒက္ခအပြုတို့သည်။ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။
ပဿတိ၊ ဒိဿတိ၊ ဒက္ခတိ စသည်တည်း။

၆၇။ ဗျဉ္ဇနန္တဿ ဧဝ ဆပစ္စယေသု စ။ ။ဆပစ္စယေသုစ-
ဆပစ္စည်းတို့ကြောင့်လည်း၊ ဗျဉ္ဇနန္တဿ-ဓာတွန်ပျဉ်း၏။ စော-
စ အပြုသည်။ ဟောတိ-၏။ ဇိဂုစ္ဆတိ၊ တိကိစ္ဆတိ၊ စိကိစ္ဆတိ၊
ဇိဂုစ္ဆတိ စသည်တည်း။

၆၈။ ကော ဧေ စ။ ။ ဧေ စ-ခ ပစ္စည်းကြောင့်လည်း၊
ဗျဉ္ဇနန္တဿ-ဓာတွန်ပျဉ်း၏။ ကော-ကအပြုသည်။ ဟောတိ-၏။
တိတိက္ခတိ၊ ဗုဘုက္ခတိ စသည်တည်း။

၆၆။ ပဿတိ ဒက္ခတိ-မြင်၏-ကြည့်၏။ ဒိဿတိ-ထင်၏။ တစ်နည်း
မြင်အပ်၏။ [ရူပသိဒ္ဓိက “ဒိဿတိ”ကို အမြဲ ကံဟောဟု ဆို၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ပဿတိကို “ဒိသ”တည်။ “ဒိသ-ပေက္ခဏေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ် ၊ ပစ္စည်းသက်၊
ဒိသဿ ပဿဒိဿဒက္ခာ ဝါသုတ်ဖြင့် ဒိသဓာတ်ကို ပဿပြု၊
သ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ဒိဿတိ ဒက္ခတိတို့၌ ဒိဿ ဒက္ခပြုရုံသာ၊
ပဿတိ ပဿန္တိ ပဿရေ၊ ဒိဿတိ ဒိဿန္တိ ဒိဿရေ၊ ဒက္ခတိ
ဒက္ခန္တိ ဒက္ခရေ”စသည်ဖြင့် ကတ္တုရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿိယတေ
စသော ကမ္မရုပ်ကိုလည်းကောင်း စဉ်လေ။]

၆၇။ ဤသုတ်ကား ဆပစ္စည်းကြောင့် ဓာတ်၏အဆုံးပျဉ်းကို စံ
ပြုသော သုတ်တည်း။ ရုပ်များကို တွက်ခဲ့ပြီ။

၆၈။ တိတိက္ခတိကို “တိဇ”တည်။ “တိဇ-ခန္တိယံ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဇဂုပကိတမာနေဟိ ခဆသာ ဝါသုတ်ဖြင့်

၆၉။ ဟရဿ ဂီ သေ။ ။သေ-သပစ္စည်းကြောင့်၊ ဟရဿ-ဟရဓာတ်၏၊ ဂီ-ဂီ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဇိဂီသတိ စသည်တည်း၊ “ဂီသေ”ဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဇိဓာတ်ကို ဂီပြု၍ ဝိဇိဂီသတိ စသည်လည်း ဖြစ်သေး၏။

ခပစ္စည်းသက်၊ ကွစာဒိဝဏ္ဏာနစသော သုတ်ဖြင့် တိ၏ ဒွေးဘော် တိလာ၊ ကော ခေ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဇိကို က်ပြု၊ က်ကို ခသို့ ကပ် (တိတိက္ခ၊) တိဝိဘတ်သက်၊ တိတိက္ခတိ ပြီး၏။

ဗုဘုက္ခတိကို “ဘုဇ”တည်၊ “ဘုဇ-ပါလနဗျဝဟရဏေသု”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘုဇဃသဟရသုပါဒီဟိ တုမိစ္ဆတ္ထေသု သုတ်ဖြင့် ခပစ္စည်းသက်၊ ဘု၏ဒွေးဘော် ဘုလာ (ဘု ဘု ဇ ခ)၊ အဗ္ဘာသ မှည့်၊ ဒုတိယစတုတ္ထာနံ ပဌမတတိယာသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထက္ခရာ ဘ်ကို တတိယက္ခရာ ဗ်ပြု၊ ကော ခေ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဇိကို က်ပြု၊ က်ကို ခသို့ ကပ်၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဗုဘုက္ခတိ ပြီး၏။

၆၉။ ဇိဂီသတိ-ဆောင်ယူလို၏၊ ဝိဇိဂီသတိ-အောင်နိုင်လို၏။

ဓုပိတ္တုက်။ ။ဇိဂီသတိကို “ဟရ”တည်၊ “ဟရ-ဟရဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘုဇဃသဟရသုပါဒီဟိ တုမိစ္ဆတ္ထေသု သုတ်ဖြင့် သပစ္စည်းသက်၊ ဟရဿ ဂီ သေသုတ်ဖြင့် ဟရဓာတ်ကို ဂီပြု၊ ကွစာဒိဝဏ္ဏာနစသောသုတ်ဖြင့် ဂီ၏ ဒွေးဘော် ဂီလာ၊ အဗ္ဘာသ မှည့်၊ ကဝဂ္ဂဿ စဝဂ္ဂေါသုတ်ဖြင့် ဂ်ကို ဇိပြု (ဇိဂီသ)၊ ရဿောသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသ၌ဖြစ်သော ဝိ ကို ဝိ ပြု၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဇိဂီသတိ ပြီး၏။

ဝိဇိဂီသတိကို ဝိရှေးရှိသော ဇိတည်၊ “ဇိ-ဇယေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဘုဇဃသဟရသုပါဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် သပစ္စည်းသက်၊ ဇိ၏ ဒွေးဘော် ဇိလာ၊ ဟရဿ ဂီ သေသုတ်၌ “ဂီသေ”ဟူသော ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် ဇိဓာတ်ကို ဂီပြု၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဝိဇိဂီသတိ ပြီး၏။

၇၀။ ဗြူဘူနံ-မာဟဘူဝါ ပရောက္ခာယံ။ ။ပရောက္ခာယံ-
ပရောက္ခာဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဗြူဘူနံ-ဗြူဓာတ် ဘူဓာတ်တို့၏၊
အာဟဘူဝါ-အာဟအပြု၊ ဘူဝအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊
အာဟ၊ ဗဘူဝ စသည်တည်း။

၇၁။ ဂမိဿန္တော ဧန္တော ဝါ သဗ္ဗာသု။ ။သဗ္ဗာသု-အလုံးစုံ
သော ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဂမိဿ-ဂမုဓာတ်၏၊ အန္တော-
အဆုံး မ သည်၊ ဧန္တော-ဧ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂစ္ဆတိ၊
ဂစ္ဆန္တော၊ ဂစ္ဆမာနော စသည်တည်း။

၇၀။ အာဟ-ပြောဆိုပြီး၊ ဗဘူဝ-ဖြစ်ပြီတဲ့။

ရုပ်တွက်။ ။အာဟကို “ဗြူ”တည်၊ “ဗြူ”ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”
ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မူည့်၊ အပစ္စက္ခေ ပရောက္ခာတိတေသုတ်ဖြင့်
ပရောက္ခာ ၊ ဝိဘတ်သက်၊ ဗြူဘူနမာဟဘူဝါ ပရောက္ခာယံသုတ်ဖြင့်
ဗြူဓာတ်ကို အာဟံပြု၊ ဟ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ အာဟ ပြီး၏။ [ပရောက္ခာ ၊
ဝိဘတ်ဖြင့် “အာဟု” ရုပ်လည်းရှိ၏၊ တိ အန္တိဝိဘတ်များဖြင့်လည်း
အာဟ၊ အာဟု ရှိ၏။]

ဗဘူဝကို “ဘူ”တည်၊ “ဘူ=သတ္တာယံ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မူည့်၊
ပရောက္ခာ ၊ ဝိဘတ်သက်၊ ကွစာဒိဝဏ္ဏာနစသောသုတ်ဖြင့် ဘူ၏
ဒွေဘော် ဘူလာ (ဘူ ဘူ ၊)၊ ရှေ့ဘူကို အဗ္ဘာသမူည့်၊ အန္တသိဝဏ္ဏာ-
ကာရော ဝါ သုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသ၏အစိတ် ။ ကို ၊ ပြု၊ ဒုတိယစတုတ္ထာနံ
ပဌမတတိယာ သုတ်ဖြင့် စတုတ္ထကွရာ ဘ်ကို တတိယကွရာ ဗ်ပြု
(ဗဘူ ၊)၊ ဗြူဘူနမာဟ ဘူဝါ ပရောက္ခာယံသုတ်ဖြင့် ဘူဓာတ်ကို
ဘူဝံပြု၊ ဝ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ ပြီး၏။

၇၁။ [ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ ဂစ္ဆန္တော၊ ဂစ္ဆမာနော-သွားသည်ရှိသော်။]
တိစသော အာချာတ်ဝိဘတ်၊ အန္တ၊ မာန၊ ယ စသော ပစ္စည်းနှောင်းရာ
၌ ဂမုဓာတ်၏ အဆုံး မ် ကို နှိ ဖြသောသုတ်တည်း။

၇၂။ ဝစဿ. ဇူတနိမိ မကာရော ဩ။ ။ အဇူတနိမိ-အဇူတနိ
ဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဝစဿ-ဝစဓာတ်၏၊ အကာရော-အ အက္ခရာ
သည်၊ ဩ-ဩအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အဝေါစိ၊ အဝေါစုံ
စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ ဂစ္ဆတိကို “ဂမု=ဂတိမိ” ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
အဆုံး ၊ သရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဂမိဿန္တော ဧစ္ဆာ ဝါ သဗ္ဗာသု
သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် မ် ကို ခွံ ပြု၊ ဘူဝါဒိတော အ သုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊
ဆ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ဂစ္ဆတိ ပြီး၏။ [ဂစ္ဆန္တော ဂစ္ဆမာနောရုပ်များကို
ဝတ္ထမာနေ မာနန္တသုတ်ကျမှ တွက်။]

၇၂။ [အဝေါစိ-ပြောဆိုပြီး၊ အဝေါစုံ-ပြောဆိုကုန်ပြီး၊ လျှောက်ကုန်
ပြီ။] အဇူတနိဝိဘတ်ကြောင့် ဝစဓာတ်၏ (အ)ကို ခေါ် ပြုသောသုတ်
တည်း၊ မကာရော၌ မ် အက္ခရာကား အာဂုံအက္ခရာတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ အဝေါစိကို “ဝစိ” တည်၊ “ဝစ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”
ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သမိပေဇူတနိသုတ်ဖြင့်
ဝိဘတ်သက် (ဝစိ=ဝိ)，အကာရာဂမော ဟိယုတ္တနိ အဇူတနိ ကာလာ
တိပတ္တိသု သုတ်ဖြင့် ဓာတ်၏အစ၌ အ လာ၊ (အဝစိ=) ဝစဿဇူတနိမိ
မကာရော ဩသုတ်ဖြင့် ဝစိဓာတ်၏ ၊ ကို ခေါ် ပြု၊ စိ = သို့ ကပ်၊
အဝေါစိ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ [ဝစိဓာတ်၏ (အ)ဟု သာမညဆိုသော်လည်း စံ၌
(အ)သရမရှိ၊ ဝဋ်သာ ရှိသောကြောင့် ဝ၏(အ)ဟုမှတ်၊ “အဝေါစိ
အဝေါစုံ၊ အဝေါစော၊ အဝေါစ၊ အဝေါစိ (ဩဝိဘတ်ကို အ၊ ဝ ပြု)，
အဝေါစိတ္ထ၊ အဝေါစိ၊ အဝေါစိမှာ၊ အဝေါစုမှာ၊ အဝေါစုမှ၊ အဝေါစာ၊
အဝေါစူ၊ အဝေါစိသေ၊ အဝေါစိဝံ၊ အဝေါစ အဝေါစံ၊ အဝေါစိမေ့”
ဟုလည်းကောင်း၊ ဩမပြုဘဲ “အဝစိ ဝစိ” စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း
ရုပ်စဉ်လေ။]

၇၃။ အကာရော ဒီဃံ ဟိမိမေသု။ ။ဟိမိမေသု-ဟိဝိဘတ်၊ မိဝိဘတ်၊ မဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ အကာရော-အ အက္ခရာသည်၊ ဒီဃံ-ဒီဃအဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ဂစ္ဆာဟိ၊ ဂစ္ဆာမိ၊ ဂစ္ဆာမ၊ ဂစ္ဆာမေ့ စသည်တည်း။

၇၄။ ဟိ လောပံ ဝါ။ ။ဟိ-ဝိဘတ်သည်၊ လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ဂစ္ဆ စသည်တည်း။

၇၃။ ဂစ္ဆာဟိ-သွားလော၊ ဂစ္ဆာမိ-သွား၏၊ ဂစ္ဆာမ၊ ဂစ္ဆာမေ့-သွားကုန်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဂစ္ဆာဟိကို “ဂမု”တည်၊ “ဂမု=ဂတိမှိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အာဏတျာ.သိဋ္ဌေ နုတ္တကာလေ ပဉ္စမိသုတ်ဖြင့် ဟိဝိဘတ်သက်၊ ဂမိဿန္တော ဧစ္ဆာ ဝါ သဗ္ဗာသုသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် မ် ကို နှံ ပြု၊ ဘူဝါဒိတော အ သုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ အကာရော ဒီဃံ ဟိမိမေသု သုတ်ဖြင့် ၊ ကို ၁ ဒီဃပြု၊ ခ် ကို ၁သို့ ကပ်၊ ဂစ္ဆာဟိ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဂစ္ဆာမိ ဂစ္ဆာမ ဂစ္ဆာမေ့တို့၌ ဝတ္တမာန် ပဉ္စမိ ၂-မျိုး လုံးဆိုင်သော မိ မ ဝိဘတ်နှင့် ဝတ္တမာန် မေ့ဝိဘတ်သက်ရုံသာ ထူး၏၊ မိမေသု၌ မေဝယ် မအက္ခရာဖြင့် မေ့ဝိဘတ်က မ ကိုပါ ယူ။

၇၄။ [ဂစ္ဆ-သွားလော။] ဂစ္ဆကို “ဂမု”တည်၊ “ဂမု=ဂတိမှိ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဟိဝိဘတ်သက်၊ ဂမိဿန္တော ဧစ္ဆာ ဝါ သဗ္ဗာသုသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် မ် ကို ခ် ပြု၊ ဘူဝါဒိတော အ သုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ ခ် ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ဟိ လောပံ ဝါသုတ်ဖြင့် ဟိဝိဘတ်ကို ချေ၊ ဂစ္ဆ ပြီး၏။

၇၅။ ဟောတိဿရေ.ဟော.ဟေ ဘဝိဿန္တိမိ, သဿ ၁။ ။
ဘဝိဿန္တိမိ-ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဟောတိဿရော-ဟူ
ဓာတ်၏အဆုံး ဥသရသည်။ ဧဟော.ဟေ-ဧဟအဖြစ်၊ ဩဟ
အဖြစ်၊ ဧအဖြစ်တို့သို့၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇတေ-
ရောက်၏။ သဿ ၁-ဿ၏လည်း၊ လောပေါ-ကျေခြင်းသည်၊
ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဟေဟိတိ၊ ဟောဟိတိ၊
ဟေတိ စသည်တည်း။

၇၅။ [ဟောတိဿရေဟောဟေကို “ဟောတိဿရော+ဧဟောဟေ”
ဟု ပုဒ်ဖြတ်, ဧဟောဟေကို “ဧဟ+ဩဟ+ဧ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။] ဘဝိဿန္တိ
ဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဟူဓာတ်၏ ။ ကို “ဧဟ+ဩဟ+ဧ” ၃-မျိုးပြု၍
ဿတိ စသည်မှ သာ ကိုလည်း ချေသည်။ [ဟေဟိတိ, ဟောဟိတိ,
ဟေတိ-ဖြစ်လတ္တံ့။]

ရုပ်တွက်။ ။ဟေဟိတိကို “ဟူ”တည်း၊ “ဟူ-သတ္တာယံ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အနာဂတေ ဘဝိဿန္တိသုတ်ဖြင့် သာတိဝိဘတ်
သက်, ဟောတိဿရေဟောဟေ ဘဝိဿန္တိမိ သဿ စသုတ်ဖြင့်
ဟူဓာတ်၏အဆုံး ။ ကို ဧဟံပြု, သာကိုလည်းချေ, ဟ် -သို့ကပ်,
ဣကာရာ ဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမ္ပိသုတ်ဖြင့် ွ လာ, ဟ်ကို ွ သို့ကပ်,
ဟေဟိတိ ပြီး၏။

အမှာ။ ။အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်များနှောင်းရာ၌ ဣကာရာဂမော
အသဗ္ဗဓာတုကမ္ပိသုတ်က ွ လာသည်။ ွ လာလျှင် ကပ်ဖို့ရာ သရရှိပြီ
ဖြစ်သောကြောင့် အသဗ္ဗဓာတ်ဝိဘတ်များ နှောင်းရာ၌ ဘူဝါဒိ
အပစ္စည်း မသက်ဟု ရူပသိဒ္ဓိဆိုသည်။ [ဟောဟိတိ၌ ဧ-ဟပြု,
ဟေတိ၌ ဟူ၏ ။ ကို ဧပြုရုံသာထူး၏။ သာကို မချေဘဲ ဧဟ-ဩဟ-
ဧ ပြု၍ ဟေဟိဿတိ, ဟောဟိဿတိ, ဟေဿတိ ရုပ်များလည်း
ရှိသေး၏။]

၇၆။ ကရဿ သပစ္စယဿ ကာဟော။ ။ဘဝိဿန္တိမှို-
ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်ကြောင့်၊ သပစ္စယဿ-ပစ္စည်းနှင့်တကွဖြစ်
သော၊ ကရဿ-ကရဓာတ်၏၊ ကာဟော-ကာဟ အပြုသည်၊
ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သဿ စ-သ၏လည်း၊
လောပေါ-ကျေခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကာဟတိ၊ ကာဟိတိ
စသည်တည်း။

၁၃။ [ကာဟတိ၊ ကာဟိတိ-ပြုလတ္တံ။]

ကရဿ သပစ္စယဿ-ဤနေရာ၌ ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်၏ အဆုံး
ဖြစ်သော သာကိုပင် ပစ္စည်းဟု ခေါ်သတဲ့၊ ထို သပစ္စည်းနှင့်တကွ
ဖြစ်သော ကရဓာတ်ကို ကာဟပြုရမည် ဟူလို။

သဿ စ-ဤ သဿ စပုဒ်သည် ဟောတိဿရေဟောဟေ
စသော ရှေ့သုတ်မှ လိုက်လာ၏။ “သာတိ စသည်မှ သာကိုလည်း
ချေ”ဟု ဆိုလိုသည်။ သို့ဖြစ်လျှင် “ကရဿ သပစ္စယဿ”၌ သပစ္စယ
သဒ္ဒါသည် အပိုဖြစ်တော့၏။ ဘာကြောင့်နည်း သပစ္စည်းနှင့်တကွ
ကရကို ကာဟ မပြုဘဲ ကရကိုချည်း ပြု၍ သာကို ချေလျှင် ပြီးနိုင်
သောကြောင့်တည်း။ ထိုသပစ္စယသဒ္ဒါပိုဖြင့် ဝစ၊ မုစ၊ ဘုဇ၊ ဝိသ
ဓာတ်များနောင် သာကို ခပြု၍ ဝသ၊ လဘ၊ ဆိဒ၊ ဘိဒ၊ ရုဒ
ဓာတ်များနောင် သာကို ဆ ပြု၏။ ပုံစံကား... ဝက္ခတိ (ပြောလတ္တံ့)،
မောက္ခတိ (လွတ်လတ္တံ့)، ဘောက္ခတိ (စားလတ္တံ့)، ပဝေက္ခတိ (ဝင်
လတ္တံ့)، ဝစ္ဆတိ (နေလတ္တံ့)، လစ္ဆတိ (ရလတ္တံ့)، ဆေစ္ဆတိ (ဖြတ်လတ္တံ့)،
ဘေစ္ဆတိ (ခွဲလတ္တံ့)، ရုစ္ဆတိ (ငိုလတ္တံ့) ဟူသည်တည်း။

[ဆောင်] ၁။ သပစ္စယသဒ္ဒါ၊ အပိုပါသဖြင့်၊ ဝစာ မုစ၊ ဘုဇ
ဝိသေ၊ ဓာတ်နောက်နေ၊ ပြုလေ သာကို ခ။

၂။ ဝသ လဘ၊ ဆိ ဘိဒနှင့်၊ ရုဒ တစ်ထွေ၊ ဓာတ်
နောက်နေ၊ ပြုလေ သာကို ဆ။

ဣတိ အာချာတ်ကပ္ပေ ပဌမော ကဏ္ဍော။ ။အာချာတ်
ကပ္ပေ-အာချာတ်ကျမ်း၌၊ တတိယော-၃ ခန်းမြောက်ဖြစ်သော၊
ကဏ္ဍော-အခန်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ရုပ်တွက်။ ။ကာဟတိကို “ကရ”တည်၊ “ကရ=ကရဏေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အနာဂတေ ဘဝိဿန္တိသုတ်ဖြင့်
ဿတိ ဝိဘတ်သက်၊ ကရဿ သပစ္စယဿ ကာဟောသုတ်ဖြင့် ကရ
ဓာတ်ကို ကာဟ ပြု၊ ဿ ကိုလည်း ချေ၊ ကာဟတိ ပြီး၏။ [ကာဟိတိ၌
ကာဟ ပြုပြီးနောက် ဣကာရာဂမော အသပ္ပဓာတုကမ္ပိသုတ်ဖြင့်
ဓာတ်၏ အဆုံး၌ ူ လာ၊ ဟ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်ရုံသာ။]

သပစ္စယသဒ္ဓါလွန်ဖြင့် ရအပ်သော ရုပ်များမှာ နောင်ခါ အလိုလို
ပြီးနိုင်လတ္တံ့၊ နည်းရရုံ တစ်ရပ်မျှ တွက်ပြမည်။ ဝက္ခတိကို “ဝစ”တည်၊
“ဝစ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ
ချေ၊ ဿတိဝိဘတ် သက် (ဝစ်ဿတိ)، ကရဿ သပစ္စယဿ
ကာဟောသုတ်၌ သပစ္စယသဒ္ဓါပိဖြင့် ဝစဓာတ်နောင် သာကို ခ ပြု၊
ကော ခေ စ သုတ်ဖြင့် နောက် ခ ကြောင့် ဓာတွန် စ် ကို က် ပြု၊ က်
ကို ခ သို့ ကပ်၊ ဝက္ခတိ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဤပြခဲ့သောအဓိပ္ပာယ်စုမှာ ကစ္စည်းဝုတ္တိနှင့်တကွ
ရူပသိဒ္ဓိ နျာသတို့ အလိုတည်း၊ ဤအခြေပြုအလိုကား- ပစ္စယအရ
ကရဓာတ်နောင် သက်မြဲဖြစ်သော ဩ ပစ္စည်းကို ယူ၍၊ လိုက်လာ
သော “သဿစ” ဖြင့် သပစ္စည်းကို ချေစေလိုသည်။ ထို့ကြောင့်
ဤသုတ်ဖြင့် “ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်ကြောင့် ဩပစ္စည်းနှင့်တကွ ကရဓာတ်
ကို ကာဟပြု၊ ဿကိုလည်း ချေ”ဟု ဆိုစေလိုသည်။

အာချာတ်တတိယခန်း ပြီး၏။

၇၇။ ဒါဒန္တဿံ မိမေသု ။ ။မိမေသု-မိဝိဘတ်, မဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ဒါဒန္တဿ-ဒါဓာတ်၏အဆုံး အာ၏၊ အံ-အံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒမ္ပိ, ဒမ္ပ ဟူသည်တည်း။

၇၈။ အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိံ ကာရိတေ။ ။ကာရိတေ-ကာရိတ်ပစ္စည်းကြောင့်၊ အသံယောဂန္တဿ-သံယုဂ်အဆုံးမရှိသော ဓာတ်၏၊ ဝုဒ္ဓိံ-အာ ဧ ဩ ဝုဒ္ဓိအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကာရေတိ, သယာပေတိ, ဘာဝေတိ, စောရေတိ စသည်တည်း။

၁၃။ ဒါဒန္တဿကို “ဒါဒန္တဿ+အံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ဒါဒန္တဿကိုလည်း “ဒါ+အန္တဿ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်, ဒန္တံ ၌ ဒံ ကား အာဂုံတည်း၊ ဒမ္ပိ-ပေး၏၊ ဒမ္ပ-ပေးကုန်၏။

ဒမ္ပိကို “ဒါ”တည်း၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် မိဝိဘတ်သက်, ဒါဒန္တဿ မိမေသုသုတ်ဖြင့် ဒါဓာတ်၏ အဆုံး ၁ ကို i ပြု (ဒံ မိ), ဘူဝါဒိတော အသုတ်ဖြင့် အပစ္စည်း သက်, လောပဉ္စေတ္ထမကာရောသုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းကို ချေ, ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေ သုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံကို ပဝဂ္ဂန္တံ မံ ပြု, မံ ကို မံ သို့ကပ်, ဒမ္ပိ ပြီး၏။

[ဒမ္ပိ၌ ဝတ္ထမာနံ မ ဝိဘတ်သက်ရုံသာ၊ ဤသုတ်က မစီရင်သည့်အခါ အပစ္စည်းကို လောပဉ္စေတ္ထမကာရောသုတ်ဖြင့် - ပြု, ဒံခွင်း, ချေ, ကပ်၍ “ဒေမိ ဒေမ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဒါ၏ ဒွေဘော်လာ၍ ရဿပြုလျှင် “ဒဒါမိ ဒဒါမ”ဟု ဖြစ်၏၊ “ဒေတိ ဒေန္တိ, ဒေသိ ဒေထ, ဒေမိ ဒမ္ပိ ဒေမ ဒမ္ပ”ဟု လည်းကောင်း, “ဒဒါတိ ဒဒန္တိ, ဒဒါသိ ဒဒါထ, ဒဒါမိ ဒဒါမ”ဟုလည်းကောင်း ကတ္ထရုပ်စဉ်ပါ။]

၇၈။ အသံယောဂန္တ-သံယောဂ+အန္တံ၊ သံယောဂ=သံယုဂ်, ယှဉ်တွဲနေသော (မြန်မာအရေးအားဖြင့် ဆင့်လျက်နေသော)

အက္ခရာ ၂-လုံး+အန္တ=အဆုံးရှိသည်။ စိန္တဓာတ်၊ မန္တဓာတ်ဝယ် “န္တ” ကဲ့သို့ အဆုံး၌ အက္ခရာ ၂-လုံးတွဲလျက် (ဆင့်လျက်)နေသော ဓာတ်ကို သံယောဂန္တဓာတ်ဟု ခေါ်၏။ သံယောဂန္တ=သံယုဂ်အဆုံးရှိသော ဓာတ်သည်+အ=မဟုတ်၊ ထို စိန္တဓာတ် စသည်ကဲ့သို့ သံယုဂ်မဆုံးသော ကရ၊ သီ၊ သု၊ စုရ စသော ဓာတ်များကို “အသံယောဂန္တ”ဓာတ် ဟု ခေါ်၏။

ကာရိတ်။ ။ဧက ဧကယ စသည်ဖြင့် ဧကအက္ခရာပါသောပစ္စည်း သည် “ကာရိတ်”မည်၏။ ထိုကာရိတ်ပစ္စည်းနှောင်းရာဝယ် အသံယောဂန္တဓာတ်များ၏ အစသရကို အာ၊ ဧ၊ ဩ ဝုဒ္ဓိ ထိုက်သလိုပြုသော သုတ်တည်း။ တဒ္ဓိတ်က “အယုဂဏ္ဏာနဉ္စာယော ဝုဒ္ဓိ”သုတ်အရ အ ကို အာ၊ ဣ ဤကို ဧ၊ ဥ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု။ [ကာရေတိ-ပြုစေ၏။ သယာပေတိ-အိပ်စေ၏။ ဘာဝေတိ-ဖြစ်စေ၏။ စောရေတိ-ခိုး၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ကာရေတိကို “ကရ”တည်။ “ကရ=ကရဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဓာတူဟိ ဧကဏယဏာပေ ဏာပယကာရိတာနိ ဟေတွတ္တေသုတ်ဖြင့် ဧကပစ္စည်းသက်၊ ဧကပစ္စည်းကို ကာရိတ်လည်း မှည့်၊ ကာရိတာနံ ဧကော လောပံသုတ်ဖြင့် ဧကအနုဗန်ကို ချေ၊ ရ် ကို -သို့ ကပ်၊ အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် က ၌ ၊ ကို ၂ ဝုဒ္ဓိပြု (ကာရေ)، ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တိဝိဘတ် သက်၊ ကာရေတိ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ကာရယတိ၌ ဧကယပစ္စည်း၊ ကာရာပေတိ၌ ဧကပေပစ္စည်း၊ ကာရာပယတိ၌ ဧကပယပစ္စည်း သက်၍တွက်။ သယာပေတိ ဘာဝေတိတို့ကို တေ အာဝါယာ ကာရိတေသုတ်ကျမှ တွက်။ စောရေတိကို စုရာဒိတော ဧကဏယာ၌ တွက်ခဲ့ပြီ။

၇၉။ ဃဋ္ဌာဒီနံ ဝါ။ ။ ကာရိတေ-ကာရိတ်ပစ္စည်းကြောင့်၊ ဃဋ္ဌာဒီနံ-ဃဋ္ဌာအတူရှိသောဓာတ်တို့၏၊ ဝုဒ္ဓိ-ဝုဒ္ဓိအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဃာဋ္ဌေတိ၊ ဃာဋ္ဌယတိ၊ ဃဋ္ဌေတိ၊ ဃဋ္ဌယတိ စသည်တည်း။

၈၀။ အညေသု စ။ ။ အညေသု စ-ကာရိတ်မှတစ်ပါးသော ပစ္စည်းတို့ကြောင့်လည်း၊ အသံယောဂန္တာနံ-သံယုဂ် အဆုံးမရှိသော ဓာတ်တို့၏၊ ဝုဒ္ဓိ-ဝုဒ္ဓိ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဇေတိ၊ နေတိ စသည်တည်း၊ စသဒ္ဓါဖြင့် ဣပစ္စည်း၏ ဝုဒ္ဓိအပြုကို ဆည်း၍ သုဏောတိ စသည် ဖြစ်သေး၏။

၇၉။ [ဃာဋ္ဌေတိ-စေ့ဆော်၏၊ အားထုတ်၏။] ဤသုတ်ကား “ဃဋ္ဌ စသောဓာတ်များ၌ အသံယောဂန္တပင် ဖြစ်သော်လည်း အမြဲ ဝုဒ္ဓိ မပြုဘဲ ရံခါသာ ပြုရမည်” ဟု ဆိုခဲ့ပြီးသုတ်ကို စောင်းသောသုတ်တည်း၊ ဃဋ္ဌာဒီနံ၌ အာဒိသဒ္ဓါသည် “အတူ” ဟူသော အနက်ရှိ၏၊ ဃဋ္ဌ ဓာတ်နှင့် ရုပ်ပြီးပုံတူသော ဂမု-ဂဏ စသော ဓာတ်များကို ယူ။

ဃာဋ္ဌေတိကို “ဃဋ္ဌ”တည်း၊ “ဃဋ္ဌ=ဤဟာယံ” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ စုရာဒိတော ဣဏာယာ သုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်မှည့်၊ ကာရိတာနံ ဣဏာ လောပံ သုတ်ဖြင့် ဣ အနုဗန်ကိုချေ၊ မှိုကို -သို့ကပ်၊ ဃဋ္ဌာဒီနံ ဝါသုတ်ဖြင့် ဃ၏ ၊ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိ ပြု၊ ဃာဋ္ဌေတိ ပြီး၏။ [ဃာဋ္ဌယတိ၌ ဣယစ္စည်း သက်၊ ဃဋ္ဌေတိ၊ ဃဋ္ဌယတိတို့ကား ဝါသဒ္ဓါက တားမြစ်၍ ဝုဒ္ဓိမပြုရဘဲ ပြီးသောပုံစံများတည်း။]

၈၀။ [ဇေတိ-အောင်၏-နိုင်၏၊ နေတိ-ဆောင်ယူ၏။] ရှေ့ ၂-သုတ်က ကာရိတ်နှောင်းရာ၌ ဝုဒ္ဓိပြု၍ ဤသုတ်က ကာရိတ်မှ ကြွင်းသော ပစ္စည်း နှောင်းရာ၌ သံယုဂ် အဆုံးမရှိသော ဓာတ်ဟူသမျှကို

၈၁။ ဂုဟဒုဿာနံ ဒီဃံ။ ။ ကာရိတေ-ကာရိတ်ပစ္စည်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အညေသု စ-ကာရိတ်မှတစ်ပါးသောပစ္စည်းတို့ ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဂုဟဒုဿာနံ-ဂုဟဓာတ်၊ ဒုဿဓာတ်တို့၏ သရော-အဆုံးသရသည်။ ဒီဃံ-ဒီဃအဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ ဂူဟတိ၊ ဂူဟယတိ စသည်တည်း။

ဝုဒ္ဓိ ပြုသည်။ အညေသု စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဓာတ်မဟုတ်သော ဣပစ္စည်းကိုလည်း ဝုဒ္ဓိပြုသေး၏။ ဤသုတ်အစီအရင်သည် အလွန်များ၏။ သတိထားပါကုန်။

ဇေတိကို “ဇိ”တည်း။ “ဇိ-ဇယေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မဲ့၌၊ တိ ဝိဘတ်၊ အပစ္စည်းသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဇိ၏ ၁ ကို ဝုဒ္ဓိ ပြု၊ လောပဉ္စေတ္တမကာရောသုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းကို ချေ၊ ဇေတိ ပြီး၏။ [ပရာ ဥပသာရပုဒ် ရှေးရှိသည့်အခါ “ပရာဇေတိ-ရှေး၏”ဟု ဖြစ်၏။ စစ်တိုက်ရာ၊ ရုံး၌ တရားတွေ့ရာ၊ ရန်ဖြစ်ရာ၊ စာမေးပွဲဖြေဆိုရာ၌ အောင်မှု ရုံးမှုတို့ သည် ဤ ဇိဓာတ်၏ အနက်ချည်းတည်း။]

နေတိကို “နိ”တည်း။ “နိ-နယေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မဲ့၌ စသည် ဖြင့် ရှေးနည်းအတိုင်းတွက်၊ သုဏောတိကား သွာဒိတော ဣဏာဥဏာ စ သုတ်က အဘိသုဏောတိနှင့် တူပြီ။

၈၁။ ဤသုတ်ကား အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေ၊ အညေသု စ သုတ်တို့၏ ဝုဒ္ဓိအပြုကို တားမြစ်သောသုတ်တည်း။ ဤသုတ်က ဒီဃ မပြုလျှင် ထို ၂-သုတ်က ဝုဒ္ဓိပြု၍ “ဂေါဟတိ၊ ဂေါဟယတိ” စသည် ဖြစ်ရာ၏။ ထိုကဲ့သို့ မဖြစ်ဖို့ရာ ကြိုတင်၍ ဒီဃပြုထားသည် ဟူလို။

ဧာသနှင့်ရူပသိဒ္ဓိဝယ် ကာရိတ်နှောင်းရာ၌သာ ဒီဃပြုဖို့ ဖွင့်ဆိုကြ ၏။ သို့သော် ဂုဟဓာတ်၌ ဂူဟတိစသည်ဖြင့် ကာရိတ်မနှောင်းဘဲ ဒီဃပြုရသော ပုံစံရှိ၏။ ဒုဿဓာတ်ကား ကာရိတ်မနှောင်းဘဲ ဒုဿတိ၊

၈၂။ ဝစဝသဝဟာဒီနံ.မုကာရော ဝဿ ယေ။ ။ယေ-
ဘော ကံဟော ယပစ္စည်းကြောင့်၊ ဝစဝသဝဟာဒီနံ-ဝစ ဝသ
ဝဟ အစရှိသောဓာတ်တို့၏၊ ဝဿ-ဝအက္ခရာ၊ ဝ၏အဆုံး အ
အက္ခရာ၏၊ ဥကာရော-ဥအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဥစ္စတေ၊
ဝုစ္စတေ၊ ဝုဿတေ၊ ဝုယုတေ စသည်တည်း။

ဒုဿနံဟု ဖြစ်၍ ဒီဃမပြုရ။ [ဂူဟတိ-လျှို့ဝှက်၏-ဖုံးလွှမ်း၏၊
ဂူဟယတိ-လျှို့ဝှက်စေ၏၊ ဒုဿယတိ-ပျက်စီးစေ၏-ဖျက်ဆီး၏။]

ဂူဟတိကို “ဂူဟ”တည်၊ “ဂူဟ=သံဝရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဘူဝါဒိ ၊ ပစ္စည်းသက်၊
ဂူဟဒုဿနံ ဒီဃံသုတ်ဖြင့် ဂူဟဓာတ်၏ ၊ ကို ။ ဒီဃပြု၊ ဟံကို ၊
သို့ကပ်၊ ဂူဟတိ ပြီး၏။ [ဂူဟယတိ၌ ကာရိတ် ဣယပစ္စည်းသက်၍
တွက်။]

ဒုဿယတိကို “ဒုဿ”တည်၊ “ဒုဿ=အပွိတိမှိ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဓာတူဟိ ဣဏာယ စသောသုတ်ဖြင့်
ဣယပစ္စည်း သက်၊ ကာရိတ်မှည့်၊ ကာရိတာနံ ဣဏာ လောပံသုတ်ဖြင့်
ဣအနုဗန်ချေ၊ ဂူဟဒုဿနံ ဒီဃံသုတ်ဖြင့် ဒုဿဓာတ်၏ ၊ ကို ။
ဒီဃပြု၊ သံကို ၊ သို့ ကပ် (ဒုဿယ)، တိဝိဘတ်သက်၊ ဒုဿယတိ
ပြီး၏။

၈၂။ ဥစ္စတေ၊ ဝုစ္စတေ-ပြောဆိုအပ်၏၊ ဝုဿတေ-နေခြင်း၊
တစ်နည်း-ကျင့်သုံးအပ်၏၊ ဝုယုတေ-ဆောင်အပ်၏-မျှောအပ်၏၊
ဝဟာဒီနံ၌ အာဒိဖြင့် ဝဗုဓာတ်ကို ယူ၍ ဝုဗုတေ (တိုးပွားခြင်း)
ဟူသော ပုံစံလည်းရှိ၏။

ဝဿ-ဤပုဒ်၌ “ဝ”အရ (ဝိ)ဗျည်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝ၏ အ
သရကို လည်းကောင်း ယူရမည်ဟု ရူပသိဒ္ဓိ ဖွင့်၏၊ ဝိဗျည်းကို ဥပြုရာ၌
ဝ၏ အ သရ မပါသဖြင့် အ သရကို ဦးခြား ချေရမည်တဲ့၊ နာသကား

၈၃။ ဟဝိပရိယယော လော ဝါ ။ ။ ယေ-ယပစ္စည်း ကြောင့်၊
ဟဝိပရိယယော-ဟ ဇာ ယ နှင့် ရှေ့ နောက် ပြန် ခြင်းသည်၊
ဟောတိ-ဇာ၊ ယဿ-ယ ပစ္စည်း၏၊ လော ဝါ-ဝိကပ် လ အပြု

၀ ကို ဥပြုသည့်အခါ သရပါပြုသောကြောင့် ဦးခြားမချေ၊ ရူပသိဒ္ဓိ
အကြံလွန်သော်လည်း ခဲခက်၍ ရူပသိဒ္ဓိအလိုကျ ဥစ္စတေကို တွက်ပြ
အံ့။

ဥစ္စတေကို “ဝစ”တည်၊ “ဝစ-ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တေဝိဘတ်သက်၊ ဘာဝကဓမ္မသု ယော
သုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက်(ဝစ်ယတေ)، ဝစဝသဝဟာဒိန.မုကာရော
ဝဿ ယေသုတ်ဖြင့် ဝ်ဗျဉ်းကို ဥပြု (ဥာစယတေ)، ကွစိ ဓာတုသုတ်ဖြင့်
၊ သရကို ချေ (ဥစ်ယတေ)، တဿ စဝဂ္ဂ စသောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်
စ်နှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို စပြု၊ သဒိသဒ္ဓေဘော် ဖ်လာ၊ ဥစ္စတေ ပြီး၏။
[ဘာဝကဓမ္မသု ယောသုတ်၌ ဥစဓာတ်ဖြင့် တစ်နည်းတွက်ပြခဲ့ပြီ၊
ဥစ္စတေ စသည်ကား ၀ ဇာ ၊ ကို ၊ ပြုသော ပုံစံများတည်း။]

ဥစ္စတေကို “ဝစ”တည်၊ “ဝစ-ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟူသောအနက်
၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တေဝိဘတ်၊ ယပစ္စည်းသက်၊ ဝစဝသ
ဝဟာဒိန.မုကာရော ဝဿ ယေသုတ်ဖြင့် ၀ ဇာ ၊ ကို ၊ ပြု (ဝ ဖ် ယ
တေ)، တဿ စဝဂ္ဂ စသောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်စ်နှင့်တကွ ယပစ္စည်းကို
စပြု၊ ဒ္ဓေဘော် လာ၊ ဥစ္စတေ ပြီး၏။ [နာသကား တစ်မျိုးတွက်၏။]

ဝုဿတေကို “ဝသ”တည်၊ “ဝသ-နိဝါသေ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရ ချေ၊ တေဝိဘတ်၊ ယပစ္စည်းသက်၊ ဝစဝသ
ဝဟာဒိန.မုကာရော ဝဿ ယေ သုတ်ဖြင့် ၀ ဇာ ၊ ကို ၊ ပြု (ဝ
သ် ယ တေ)، ပုဗ္ဗရူပသုတ်ဖြင့် ယ ကို ပုဗ္ဗရုပ် သ ပြု၊ သ် ကို သ
သို့ ကပ်၊ ဝုဿတေ ပြီး၏။

သည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝုလုတေ၊ ဝုယုတေ စသည်တည်း။

၈၄။ ဂဟဿ ဃေ ဝေ။ ။ပွေ-ပွ ပစ္စည်းကြောင့်၊ ဂဟဿ-ဂဟဓာတ်၏။ ဃေ-ဃေအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဃေပွတိ စသည်တည်း။

၈၅။ [ဝုလုတေ၊ ဝုယုတေ-ဆောင်ယူအပ်၏-မျှောအပ်၏။] ဤသုတ်သည် ဟနှင့်ယကို ရှေ့နောက်ပြန်၍ “ဝုယုတေ”ဟုလည်းကောင်း၊ ရံခါ ယကို လပြု၍ “ဝုလုတေ”ဟုလည်းကောင်း စီရင်သော သုတ်တည်း။

ဝုလုတေကို “ဝဟ”တည်း။ “ဝဟ-ပါပဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တေဝိဘတ်သက်၊ ယပစ္စည်းသက်၊ ဝစဝသ ဝဟာဒိနု.မုကာရော ဝဿ ဃေ သုတ်ဖြင့် ဝ ၏ ၊ ကိ ၊ ပြု (ဝုဟ်ယတေ)၊ ဟ ဝိပရိယယော လော ဝါသုတ်ဖြင့် ဟနှင့်ယကို ရှေ့နောက်ပြန်၊ ယကိုလည်း လ ပြု၊ ဝုလုတေ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဝုယုတေ၌ ယကို လမပြုသည်သာ ထူးသည်။ ယှ ၌ ယက ရှေ့၊ ဟ က နောက်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဝုဟ် ယ တေ၌ ဟ်နှင့်ယကို ရှေ့နောက် ပြောင်းလွှဲရသည်။

၈၆။ ဃေပွတိ-ယူ၏။ [ဃေပွတိ ဃေပွန္တိ စသည် ရုပ်စဉ်လေ။]

ဃေပွတိကို “ဂဟ”တည်း။ “ဂဟ-ဥပါဒါနေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဂဟာဒိတော ပွ ဣာ သုတ်ဖြင့် ပွ ပစ္စည်းသက်၊ ဂဟဿ ဃေ ဝေသုတ်ဖြင့် ဂဟဓာတ်ကို ဃေ ပြု၊ ဃေပွတိ ပြီး၏။

၈၅။ ဟလောပေါ ကျာမိ။ ။ ကျာမိ-ကျာ ပစ္စည်းကြောင့်၊
ဂဟဿ-ဂဟ ဓာတ်၏။ ဟလောပေါ-ဟ ၏ ကျေခြင်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂကျာတိ စသည်တည်း။

၈၆။ ကရဿ ကာသတ္တ.မဇ္ဇတနိမ္မိ။ ။ အဇ္ဇတနိမ္မိ-အဇ္ဇတနီ
ဝိဘတ်ကြောင့်၊ ကရဿ-ကရဓာတ်၏။ ကာသတ္တံ-ကာသ
အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ-၏။ အကာသိ၊ အကာသုံ စသည်တည်း၊
ကာသတ္တံ ဟူသော ဘာဝနိဒ္ဒေသဖြင့် အဇ္ဇတနီဝိဘတ်ကြောင့်
ကရဓာတ်မှတစ်ပါးသော ဓာတ်နှောင် (သ) လာ၍ အဟောသိ၊
အဒါသိ စသည်ဖြစ်၏။

၈၅။ ဂကျာတိကို “ဂဟ”တည်၊ “ဂဟ-ဥပါဒါနေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်၊ ကျာပစ္စည်းသက်၊ ဟလောပေါ
ကျာမိသုတ်ဖြင့် ဟ်ကို ချေ၊ ဂကျာတိ ပြီး၏။

၈၆။ [အကာသိ-ပြုပြီ၊ အကာသုံ-ပြုကုန်ပြီ၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊
အဒါသိ-ပေးပြီ-လှူပြီ။]

ကာသတ္တံ- “ကရဿ ကာသ.မဇ္ဇတနိမ္မိ”ဆိုလျှင် ပြီးနိုင်လျက်
ဘော အနက်ကို ဟောသော ဣ ပစ္စည်းဖြင့် “ကာသတ္တံ”ဟု ဆိုသော
ကြောင့် ဣ ပစ္စည်းပို၏။ ထိုဣ ပစ္စည်းပိုဖြင့် အခြားဓာတ်နှောင်
(သ) လာသည်။

အကာသိကို “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သမိပေဇ္ဇတနီသုတ်ဖြင့် (ဤ)ဝိဘတ်
သက်၊ ကရဿ ကာသတ္တ.မဇ္ဇတနိမ္မိသုတ်ဖြင့် ကရဓာတ်ကို ကာသံ
ပြု၊ အကာရာဂမော စသောသုတ်ဖြင့် ဓာတ်၏အစ၌ (အ)လာ၊
တနာဒိတော ဩယိရာသုတ် ဖြင့် ဩပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတု
သုတ်ကြီးဖြင့် ဩပစ္စည်းကို ချေ၊ ူ ကို လည်း ူ ရဿပြု၊ သ် ကို
ူ သို့ ကပ်၊ အကာသိ ပြီး၏။

၈၇။ အသသ္မာ မိမာနံ မိမ္မာန္တလောပေါ စ။ ။ အသသ္မာ-
အသဓာတ်မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ မိမာနံ-မိဝိဘတ်
မဝိဘတ်တို့၏၊ မိမ္မာ-မိအပြု၊ မှအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊
အန္တလောပေါ စ-ဓာတွန်၏ကျေခြင်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-
၏၊ အမှီ၊ အမှ၊ အသို့၊ အသွ ဟူသည်တည်း။

အမှာ။ ။ အများရုပ်တွက်ပုံမှာ ဩပစ္စည်းသက်လေ့မရှိ၊ ရူပသိဒ္ဓိ
ဋီကာ “အကတ္ထ”၌ ဩပစ္စည်းချေလျက်ရှိ၏။ အကာသ၌ ၊ ဝိဘတ်
သက်ရုံသာ ထူး၏။ “အကာသိ၊ အကာသု၊ အကာသော၊ အကာသိ၊
အကာသိတ္ထ၊ အကာသိ၊ အကာသိမှ”စသည်ဖြင့် ရုပ်စဉ်ပါ။

အဟောသိကို “ဟူ”တည်၊ “ဟူ=သတ္တာယံ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ ၊ ဝိဘတ်သက်၊ ဘူဝါဒိတော အ သုတ်ဖြင့် အ ပစ္စည်းသက်၊
အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဟူ၏ ။ ကို ခေါ် ဝုဒ္ဓိပြု၊ လောပဇ္ဇေတ္တမကာရော
သုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းကို ချေ၊ အကာရာဂမော ဟိယုတ္တနီစသောသုတ်
ဖြင့် ဓာတ်၏ အစ၌ အ လာ၊ ကရဿ ကာသတ္တ၊ မဇ္ဇတနီမှီသုတ်၌
ကာသတ္တံ ဟူသော ဘာဝနီဒွေသဖြင့် သ်လာ၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့်
= ကို = ရဿပြု၊ သ်ကို = သို့ ကပ်၊ အဟောသိ ပြီး၏။ [အဒါသိ၌
ဒါဓာတ် = ဝိဘတ်၊ ၊ ပစ္စည်း၊ အ လာ၊ (သ)လည်း လာ၊ လောပဇ္ဇေတ္တ
မကာရောဖြင့် အ ချေ။]

၈၇။ [အမှီ၊ အသို့-ဖြစ်၏၊ အမှ၊ အသွ-ဖြစ်ကုန်၏။] အသဓာတ်
နောင် တစ်ရံတစ်ခါ မိဝိဘတ်ကို မှီ၊ မဝိဘတ်ကို မှပြု၍ ဓာတွန်
သကို ချေသော သုတ်တည်း။ မှီ မှ မပြုတဲ့အခါ အသို့၊ အသွ ဟု
ဖြစ်၏။

အမှီကို “အသ”တည်၊ “အသ=ဘူဝိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
အဆုံးသရချေ၊ မိဝိဘတ်သက်၊ (အ)ပစ္စည်းသက်၊ (အ)ပစ္စည်းကို
ချေ၊ အသသ္မာ မိမာနံ မိမ္မာန္တလောပေါ စသုတ်ဖြင့် မိကို မှီပြု၊
ဓာတွန် သ်ကို လည်းချေ၊ အမှီ ပြီး၏။ [အမှ၌ မဝိဘတ်ကို မှပြုရုံသာ၊

၈၈။ ထဿ ထွတ္တံ။ ။ အသသ္မာ-အသဓာတ်မှ၊ ပရဿ-
နောက်ဖြစ်သော၊ ထဿ-ထဝိဘတ်၏၊ ထွတ္တံ-ထွ အဖြစ်သည်၊
ဟောတိ-၏၊ အန္တလောပေါ စ-ဓာတွန်၏ကျေခြင်းသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အတ္တ ဟူသည်တည်း။

၈၉။ တိဿ ထွတ္တံ။ ။ အသသ္မာ-အသဓာတ်မှ၊ ပရဿ-
နောက်ဖြစ်သော၊ တိဿ-တိဝိဘတ်၏၊ ထွတ္တံ-ထွ အဖြစ်သည်၊
ဟောတိ-၏၊ အန္တလောပေါ စ-ဓာတွန်၏ကျေခြင်းသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အတ္တိ ဟူသည်တည်း။

အသို့၌ အသဓာတ်၊ အဆုံးသရချေ၊ မိဝိဘတ်၊ အပစ္စည်းသက်၊ ချေ၊
သ်ကို မိသို့ ကပ်၊ အသို့ ပြီး၏၊ မိဝိဘတ် သက်လျှင် အသွ ဖြစ်၏။]

၈၈။ အတ္တ-ဖြစ်ကုန်၏။

အတ္တကို “အသ”တည်း၊ “အသ-ဘူဝိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
အဆုံးသရချေ၊ ထဝိဘတ်သက်၊ (အ)ပစ္စည်းသက်၊ ချေ၊ ထဿ ထွတ္တံ
သုတ်ဖြင့် ထဝိဘတ်ကို ထွ ပြု၊ ဓာတွန်သ်ကိုလည်း ချေ၊ အတ္တ ပြီး၏။

၈၉။ အတ္တိ-ဖြစ်၏-ရှိ၏။

အတ္တိကို “အသ”တည်း၊ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်
သက်၊ (အ)ပစ္စည်းသက်၊ ချေ (အသ်တိ)، တိဿ ထွတ္တံ သုတ်ဖြင့်
တိကို ထွ ပြု၊ ဓာတွန်သ်ကိုလည်း ချေ၊ အတ္တိ ပြီး၏။

မှတ်ချက်။ ။ ဤအတ္တိပုဒ်ကို အာချာတ်ပုဒ်၊ နိပါတ်ပုဒ်၊ နာမ်ပုဒ်
အားဖြင့် ၃-မျိုးရှိ၏ဟု ခွဲခြားကြ၏။ “အတ္တိ-ရှိ၏”ဟူရာ၌ အာချာတ်
ပုဒ်၊ “အတ္တိ-ရှိကုန်၏”ဟု ဗဟုဝဏ်အနက်၌ နိပါတ်ပုဒ်၊ “အတ္တိယာ-
အတ္တိပစ္စည်း၌”ဟူရာဝယ် သို့ ကို ယာပြုသောကြောင့် နာမ်ပုဒ်ဟု
ဆိုကြသည်။

၉၀။ တုဿ ဣတ္တံ။ ။အသသ္မာ-အသဓာတ်မှ၊ ပရဿ-
နောက်ဖြစ်သော၊ တုဿ-တုဝိဘတ်၏၊ ဣတ္တံ-ဣ၏ အဖြစ်
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အန္တလောပေါ စ-ဓာတွန်၏ ကျေခြင်း
သည်လည်း၊ ဟောတိ-၏၊ အတ္တု ဟူသည်တည်း။

၉၁။ သိမ္မိ ခ။ ။သိမ္မိ စ-သိဝိဘတ်ကြောင့်လည်း၊ အသဿ-
အသ ဓာတ်၏၊ အန္တလောပေါ-ဓာတွန်၏ ကျေခြင်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အသိ ဟူသည်တည်း။

၉၀။ [အတ္တု-ဖြစ်စေသတည်း။]

အတ္တုကို “အသ”တည်၊ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အာဏတျာ
သိဋ္ဌေနတ္တကာလေ ပဉ္စမိသုတ်ဖြင့် တု ဝိဘတ်သက်၊ အ ပစ္စည်းသက်၊
လောပဉ္စေတ္တမကာရောသုတ်ဖြင့် အ ပစ္စည်းကို ချေ၊ တုဿ ဣတ္တံ
သုတ်ဖြင့် တုဝိဘတ်ကို ဣ ပြု၊ ဓာတွန် သ်ကိုလည်း ချေ၊ အတ္တု
ပြီး၏။

၉၁။ [အသိ-ဖြစ်၏။]

ဤသုတ်ကား ဓာတွန် သ်ကိုသာ ချေ၏၊ သိဝိဘတ်ကို တစ်စုံ
တစ်ခုမျှ မစီရင်၊ သိမ္မိ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဟိဝိဘတ်ကို ဆည်း၍ “အဟိ”
ပုံစံကိုလည်း ထုတ်ကြ၏။ [အဟိ-ဖြစ်လော၊ ဖြစ်၏။]

အသိကို “အသ”တည်၊ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဝတ္တမာန် သိ
ဝိဘတ်သက်၊ အပစ္စည်းသက်၊ လောပဉ္စေတ္တမကာရောသုတ်ဖြင့် အ
ပစ္စည်းကို ချေ၊ သိမ္မိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် သ်ကို ချေ၊ အသိ ပြီး၏။
[အဟိကိုလည်း အသ ဓာတ်၊ ပဉ္စမိ ဟိဝိဘတ်သက်၍ ရုပ်တွက်ပါ။]

၉၂။ လဘသ္မာ ဤက္ကံနံ ဣတ္ထံ။ ။လဘသ္မာ-လဘဓာတ်မှ၊
ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဤက္ကံနံ-ဤဝိဘတ်၊ က္ကံဝိဘတ်
တို့၏၊ ဣတ္ထံ-ဣတ္ထအပြု၊ ဣတ္ထံအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အန္တ
လောပေါ စ-ဓာတွန်၏ ကျေခြင်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
အလတ္ထ၊ အလတ္ထံ ဟူသည်တည်း။

၉၃။ ကုသသ္မာ ဒိန္တိ။ ။ကုသသ္မာ-ကုသဓာတ်မှ၊ ပရံ-နောက်
ဖြစ်သော၊ ဤ- ဤ ဝိဘတ်သည်၊ စိန္တိ- စိန္တိ အပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ အန္တလောပေါ စ-ဓာတွန်၏ ကျေခြင်းသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အက္ကောစ္ဆိ ဟူသည်တည်း။

၉၂။ အလတ္ထ-သူရပြီ၊ အလတ္ထံ-ငါရပြီ၊ [“ရအပ်ပြီ”ဟု မဆိုရ။]
အလတ္ထကို “လဘ”တည်၊ “လဘ-လာဘေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သမိပေဇ္ဇတနီသုတ်ဖြင့် ။ ဝိဘတ်သက်၊
အပစ္စည်း သက်၊ ချေ၊ အကာရာဂမော ဟိယျတ္တနီ စသောသုတ်ဖြင့်
ဓာတ်၏အစ၌ အ လာ (အလ ဘ် ။)၊ လဘသ္မာ ဤက္ကံနံ ဣတ္ထံ
သုတ်ဖြင့် ။ ဝိဘတ်ကို ဣတ္ထံ၊ ဓာတွန် ဘ်ကိုလည်း ချေ၊ အလတ္ထ
ပြီး၏။ [အလတ္ထ၌ အဇ္ဇတနီ က္ကံ ဝိဘတ် သက်၍ ဣတ္ထံပြုရုံသာ ထူး၏၊
ဣတ္ထံ မပြုတဲ့အခါ “အလဘိ လဘိ၊ အလဘိ လဘိ၊ အလဘိ
လဘိ”ဖြစ်၏။]

၉၃။ အက္ကောစ္ဆိ-ဆဲရေးပြီ။ [“ကုသသ္မာ”ဟု မြန်မာမူရှိ၏၊
သီဟိုဠ်မူ၌ “ကုသသ္မာ”ဟု ရှိ၏၊ ရူပသိဒ္ဓိမှာလည်း ကုသဓာတ်အရာ
ဝယ် ဤသုတ်ကို ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ “အက္ကောစ္ဆိကို
အက္ကောသိ”ဟု ကုသဓာတ် ဖြင့် အဋ္ဌကထာဖွင့်သောကြောင့်လည်း
ကောင်း “ကုသသ္မာ”သာ သင့်၏။]

အက္ကောစ္ဆိကို အာရှေးရှိသော “ကုသ”တည်၊ “ကုသ=အက္ကောသေ”
ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ ချေ၊ သမိပေဇ္ဇတနီသုတ်ဖြင့်

၉၄။ ဒါဓာတုဿ ဒန္တံ။ ။ဒါဓာတုဿ-ဒါဓာတ်၏။ ဒန္တံ-ဒန္တ
အပြုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဒန္တတိ၊ ဒန္တန္တိ စသည်တည်း။

၉၅။ ဝဒဿ ဝန္တံ။ ။ဝဒဿ-ဝဒဓာတ်၏။ ဝန္တံ-ဝန္တအပြုသည်။
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝန္တေတိ၊ ဝန္တေန္တိ စသည်တည်း။

၁။ ဝိဘတ်သက်၊ အပစ္စည်းသက်၊ အညေသူ စသုတ်ဖြင့် ကု၏အဆုံး
၂။ ကို -၁။ ဝုဒ္ဓိပြု၊ အပစ္စည်းချေ၊ ကုသသ္မာ ဒိန္နိသုတ်ဖြင့် ၁။ ဝိဘတ်ကို
စွံပြု၊ ဓာတွန် သ်ကိုလည်းချေ (အာကောစွံ)၊ ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေ
သုတ်ဖြင့် က၏ သဒိသဒွေဘော် က်လာ၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့်
အာကို ၊ ရဿပြု၊ အက္ခောစွံ ပြီး၏။

၉၄။ ဒန္တတိ-ပေး၏။ “ဒန္တတိ ဒန္တန္တိ၊ ဒန္တသိ ဒန္တထ၊ ဒန္တမိ-ဒန္တေမိ
ဒန္တမ-ဒန္တေမ၊ ဒန္တတေ”စသည်ဖြင့် ရုပ်စဉ်၊ ဤသုတ်က ဒန္တ မပြုတဲ့
အခါ “ဒဒိတိ ဒဒန္တိ၊ ဒေတိ ဒေန္တိ” စသည် ဖြစ်၏။

ဒန္တတိကို “ဒါ”တည်။ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
တိဝိဘတ် အပစ္စည်းသက်၊ အပစ္စည်းကိုချေ၊ ဒါဓာတုဿ ဒန္တသုတ်ဖြင့်
ဒါ ဓာတ်ကို ဒန္တ ပြု၊ ဒန္တတိ ပြီး၏။

၉၅။ ဝန္တေတိ-ပြောဆို၏။ “ဝန္တေတိ ဝန္တေန္တိ၊ ဝန္တေသိ ဝန္တေထ၊
ဝန္တေမိ ဝန္တေမ ဝန္တေမ”ဟု စဉ်၊ အတ္တနောပုဒ်ဖြင့်ကား “ဝန္တေတေ
ဝန္တေန္တေ စသည်ဖြင့် စဉ်၊ ဤသုတ်က ဝန္တ မပြုတဲ့အခါ “ဝဒတိ၊ ဝဒေတိ၊
ဝဒန္တိ၊ ဝဒေန္တိ၊ ဝဒသိ” စသည်ဖြင့် အပစ္စည်းကို ဧ ပြုသောရုပ်များ
ဖြစ်၏။

ဝန္တေတိကို “ဝဒ”တည်။ “ဝဒ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟူသောအနက်
၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ် အပစ္စည်းသက်၊ ဝဒဿ
ဝန္တသုတ်ဖြင့် ဝဒဓာတ်ကို ဝန္တ ပြု၊ လောပဉ္စေတ္တမကာရောသုတ်ဖြင့်
(အ)ပစ္စည်းကို - ပြု၊ န္တ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဝန္တေတိ ပြီး၏။ [ဝန္တေန္တိ၌
အန္တိဝိဘတ်က အ ကို ကွစိ ဓာတုဖြင့် ချေ၊ အကြွင်းနည်းတူ။]

၉၆။ ဂမိဿ ဃမ္မံ။ ။ဂမိဿ-ဂမုဓာတ်၏။ ဃမ္မံ-ဃမ္မအပြုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဃမ္မတိ၊ ဃမ္မန္တိ စသည်တည်း။

၉၇။ ယမ္ပိ ဒါဓာမာဌာဟာပါမဟမထာဒိနု.မိ။ ။ယမ္ပိ-ဘောကံဟော ယပစ္စည်းကြောင့်၊ ဒါဓာမာဌာဟာပါမဟမထာဒိနု-ဒါ၊ ဓာ၊ မာ၊ ဌာ၊ ဟာ၊ ပါ၊ မဟ၊ မထ အစရှိသောဓာတ်တို့၏။ အန္တော-အဆုံးသရသည်။ ဤ-ဤအပြုသည်။ ဟောတိ-၏။ ဒီယတေ၊ ဓီယတေ၊ မိယတေ၊ ဌီယတေ၊ ပဟိယတေ၊ ပီယတေ၊ မဟိယတေ၊ မထိယတေ စသည်တည်း။

၉၆။ [ဃမ္မတိ-သွား၏။ ဃမ္မတိ၊ ဃမ္မန္တိ ဃမ္မရေ စသည် စဉ်။]

ဃမ္မတိကို “ဂမု”တည်။ “ဂမု-ဂတိမ္ပိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ တိဝိဘတ် အပစ္စည်းသက်၊ ဂမိဿ ဃမ္မံသုတ်ဖြင့် ဂမု ဓာတ်ကို ဃမ္မံ ပြု၊ မ္မံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ဃမ္မတိ ပြီး၏။

၉၇။ ဒီယတေ-ပေးခြင်း၊ ပေးအပ်၏။ ဓီယတေ-ဆောင်ခြင်း၊ ဆောင်အပ်၏။ မိယတေ-နှိုင်းချင်ခြင်း၊ နှိုင်းချင်အပ်၏။ ဌီယတေ-တည်ခြင်း၊ (ဌာဓာတ်၌ ကံမရှိ) ပဟိယတေ-ပယ်စွန့်ခြင်း၊ ပယ်စွန့်အပ်၏။ ပီယတေ-သောက်ခြင်း၊ သောက်အပ်၏။ မဟိယတေ-ပူဇော်ခြင်း၊ ပူဇော်အပ်၏။ မထိယတေ-လုံးထွေးခြင်း၊ လုံးထွေးအပ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဒီယတေကို “ဒါ”တည်။ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဝတ္ထုမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တေဝိဘတ်သက်၊ ယပစ္စည်းသက်၊ ယမ္ပိ ဒါဓာစသောသုတ်ဖြင့် ဒါ၏အဆုံး ၊ ကို ခ် ပြု၊ ဒီယတေ ပြီး၏။

၉၈။ ယဇဿာ.ဒိဿိ။ ။ယမိ-ဘော ကံဟော ယပစ္စည်း
ကြောင့်၊ ယဇဿ-ယဇဇာတ်၏၊ အာဒိဿ-အစ ယ၏၊ ကု-
ကု အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကုဇ္ဇတေ စသည်တည်း။

မိယတေကို “ဓာ”တည်၊ “ဓာ=ဓာရဏေ”ဟူသောအနက်၌ စသည်
ဆို၊ မိယတေကို “မာ”တည်၊ “မာ=မာနေ”စသည်ဆို၊ ဌိယတေကို
“ဌာ”တည်၊ “ဌာ=ဂတိနိဝတ္တိမ္ဘိ”စသည်ဆို၊ ပဟိယတေကို ပရေးရုံ
သော “ဟာ”တည်၊ “ဟာ=စာဂေ”စသည်ဆို၊ ပီယတေကို “ပါ”တည်၊
“ပါ=ပါနေ”စသည်ဆို၊ မဟိယတေကို “မဟ”တည်၊ “မဟ=ပူဇာယံ”
ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ (အဆုံးသရကို မချေရ)، တေဝိဘတ်
ယပစ္စည်းသက်၊ မထိယတေကို “မထ”တည်၊ “မထ=ဝိလောလနေ”
စသည် ဆိုလေ။

၉၉။ ကုဇ္ဇတေ-ပူဇော်ခြင်း၊ ပူဇော်အပ်၏။ [ယဇဿာ.ဒိဿိကို
“ယဇဿ+အာဒိဿ+ကု”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။]

ကုဇ္ဇတေကို “ယဇ”တည်၊ “ယဇ=ဒေဝပူဇာသင်္ဂတိကရဏဒါနေသု”
ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တေဝိဘတ်သက်၊
ဘာဝ ကမ္မေသု ယောသုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက်၊ ယဇဿာ.ဒိဿိ
သုတ်ဖြင့် ယဇ ဓာတ်၏ ယကို ကုပြု၊ တဿ စဝဂ္ဂယကာရ
ဝကာရတ္ထံသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် နှင့် တကွ ယ ပစ္စည်းကို ဇ ပြု၊
သဒိသဒ္ဓေဘော် နှင့် လာ၊ ကုဇ္ဇတေ ပြီး၏။

၉၉။ သဗ္ဗတော ဥံ ဣံသု။ ။သဗ္ဗတော-အလုံးစုံသော ဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဥံ-ဥဝိဘတ်သည်၊ ဣံသု-ဣံသု အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဥပသင်္ကမိသု၊ နိသီဒိသု စသည်တည်း။

၁၀၀။ ဇရမရာနံ ဇီရဇီယုမိယျာ ဝါ။ ။ဇရမရာနံ-ဇရဓာတ် မရဓာတ်တို့၏၊ ဇီရဇီယုမိယျာ-ဇီရအပြု၊ ဇီယုအပြု၊ မိယျအပြု တို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဇီရတိ၊ ဇီယုတိ၊ မိယုတိ စသည်တည်း။

၉၉။ [ဥပသင်္ကမိသု-ချဉ်းကပ်ကုန်ပြီ၊ နိသီဒိသု-ထိုင်နေကုန်ပြီ။]

ဥပသင်္ကမိသုကို ဥပရှေ့ သံရှေ့ရှိသော “ကမု”တည်း။ “ကမု=ပဒ ဝိက္ခေပေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သမိပေဇ္ဇတနီ သုတ်ဖြင့် ဥံ ဝိဘတ်သက်၊ သဗ္ဗတော ဥံဣံသု သုတ်ဖြင့် ဥံ ဝိဘတ်ကို ငိုသု ပြု၊ မိ ငို သို့ကပ်၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ကဝဂ္ဂန္တ “င”ပြု၊ ဥပသင်္ကမိသုပြီး၏။ [နိသီဒိသုကို သဒဿ သီဒတ္တံသုတ်ကျမှ တွက်တတ်လတ္တံ့။]

ယောဂဝိဘာဂ။ ။“သဗ္ဗတော ဥံ”ဟူသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် ဥံ ကို အံသု၊ အာသု ပြု၍ “အဂမံသု အဂမာသု”စသည် လည်း ရှိနိုင်၏။

[ဆောင်] သဗ္ဗတော ဥံ၊ ယောဂ ကြို့၊ ဥံကို အံသု အာသုပြု။

၁၀၀။ ဇီရတိ၊ ဇီယုတိ-ဆွေးမြေ့၏-အိုမင်း၏။ မိယုတိ-သေ၏။ [သီဟိုဠ်မူ၌ “ဇီယ-မိယ”ဟု ယတစ်လုံးတည်း ရှိ၏။ ပါဠိ၌လည်း ဇီယတိ မိယတိ”ဟုပင် အရှိများသည်။]

ဇီရတိကို “ဇရ” တည်း။ “ဇရ = ဝယောဟာနိမ္မိ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်သက်၊ အပစ္စည်းသက်၊ ဇရမရာနံ

၁၀၁။ သဗ္ဗတ္ထာ.သဿာ.ဒိလောပေါ ၈။ ။သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ အသဿ-အသဓာတ်၏၊ အာဒိလောပေါ ၈-အစ အ၏ ကျေခြင်းသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သိယာ၊ သန္တိ၊ သန္တော၊ သမာနော စသည်တည်း။

ဇီရဇိယုမိယျာ ဝါသုတ်ဖြင့် မရ်ဓာတ်ကို ဇီရ်ပြု၊ ရ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ ဇီရတိ ပြီး၏။ [ဇိယုတိကိုလည်း မရ်ဓာတ်ကို ဇိယျ်ပြုရုံသာ၊ ဇိယတိဟု ရှိရာ၌ ယ တစ်လုံးကို ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိ ချေ၏။]

မိယုတိကို “မရ”တည်း။ “မရ-ပါဏစာဂေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ ဇရမရာနံ ဇီရဇိယုမိယျာ ဝါသုတ်ဖြင့် မရ်ဓာတ်ကို မိယျ်ပြု၊ ၊ သို့ကပ်၊ မိယုတိ ပြီး၏။

၁၀၂။ သိယာ-ဖြစ်ရာ၊ ရှိရာ၏။ သန္တိ-ရှိကုန်၊ ဖြစ်ကုန်၏။ သန္တောသမာနော-ဖြစ်လတ်သော်-ရှိလတ်သော်။ [လောပေါ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် အ ချေပြီးနောက် တစ်စုံတစ်ခုကိုမျှ ဆက်၍ မစီရင်ရဟု တားမြစ်သတဲ။]

သိယာကို “အသ”တည်း။ “အသ-ဘူဝိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဇယျဝိဘတ်သက်၊ ၊ ပစ္စည်းသက်၊ သဗ္ဗတ္ထာသဿာဒိ လောပေါ စသုတ်ဖြင့် အသ်ဓာတ်၏ အ ကို ချေ၊ လောပဉ္စေတ္ထမကာရော သုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းကို ချေ၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဇယျကို ဝိယာပြု၊ သ်ကို ဝိ သို့ ကပ်၊ သိယာ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဇယျဝိဘတ်ကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဝိယု ပြုလျှင် “သိယု-ဖြစ်ကုန်ရာ၏”ဟု ပြီး၏။ သန္တိ၌ အန္တိဝိဘတ် သက်၍ အသ်ဓာတ်၏ အ ကို ချေလျှင် ပြီး၏။ သန္တော သမာနောတို့မှာ ဝတ္ထမာနေ မာနန္တာသုတ်၌ ပြီးလတ္တံ့။

၁၀၂။ အသဗ္ဗဓာတုကေ ဘူ။ ။ အသဗ္ဗဓာတုကေ-အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်ကြောင့်၊ အသဿ-အသဓာတ်၏၊ ဘူ-ဘူအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဘဝိဿတိ၊ အဘဝိဿာ စသည်တည်း။

၁၀၃။ ဇေယျဿ ဉာတော ဣယာဉာ။ ။ ဉာတော-ဉာဓာတ်မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဇေယျဿ-ဇေယျဝိဘတ်၏၊ ဣယာဉာ-ဣယာ အပြု၊ ဉာ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဝိဇာနိယာ၊ ဇညာ ဟူသည်တည်း။

၁၀၂။ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတ္တံ့-ရှိလတ္တံ့၊ အဘဝိဿာ-ဖြစ်ရာပြီး-ရှိရာပြီ။ [အသဗ္ဗဓာတ်သည် ပရောက္ခာ၊ အဇ္ဇကနီ၊ ဘဝိဿန္တိ၊ ကာလာတိပတ္တိဟု ၄-သွယ်ရှိသော်လည်း ပုံစံ အစုံအလင် မထုတ်ကြ၊ ဤသုတ်မရှိသော်လည်း ရိုးရိုး ဘူဓာတ်ဖြင့် ဘဝိဿတိစသော ပုံစံများ ပြီးနိုင်၏၊ ဤသုတ်ဆိုရ ခြင်း၏အကြောင်းကို ကစွည်းဘာသာဋီကာ မှာ ရှု။]

ဘဝိဿတိကို “အသ”တည်း၊ “အသ=ဘဝိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အနာဂတေ ဘဝိဿန္တိသုတ်ဖြင့် သတိဝိဘတ်သက်၊ ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမ္ပိသုတ်ဖြင့် ဓာတ်၏အဆုံး၌ ွ လာ၊ အသဗ္ဗဓာတုကေ ဘူသုတ်ဖြင့် အသဓာတ်ကို ဘူပြု၊ အညေသုစ သုတ်ဖြင့် ဘူ၏အဆုံး ။ ကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ ဩ အဝ သရေသုတ်ဖြင့် ဩကို ၊ ဝိပြု၊ ဝိ ကို ွ သို့ ကပ်၊ ဘဝိဿတိ ပြီး၏။ [အဘဝိဿာ၌ ကာလာတိပတ္တိ သာဝိဘတ် သက်၊ အကာရာဂမောသုတ်ဖြင့် အလာရုံသာထူး၏။]

၁၀၃။ ဝိဇာနိယာ၊ ဇညာ-သိရာ၏၊ ဉာဓာတ်နောင် ဇေယျဝိဘတ်ကို ဣယာပြု-ဉာပြုသောသုတ်တည်း၊ ဉာဿ ဇာဇနာသုတ်နှင့် တွဲစပ်ကြည့်မှ ဤသုတ်အဓိပ္ပာယ်ကို သာ၍ နားလည်မည်။

၁၀၄။ နာဿ လောပေါ ယကာရတ္ထံ။ ။ဉာတော-
ဉာဓာတ်မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ နာဿ-နာပစ္စည်း၏၊
လောပေါ-ကျေခြင်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ ယကာရတ္ထံ-ယ
အဖြစ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝိဇညာ၊
နာယတိ စသည်တည်း။

ဝိဇနိယာကို ဝိရှေးရှိသော “ဉာ”တည်း။ “ဉာ-အဝဗောဓနေ” ဟူ
သော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အနုမတိပရိကပ္ပတ္ထေသု သတ္တမီသုတ်ဖြင့်
ဇယျ ဝိဘတ်သက်၊ ကိယာဒိတော နာသုတ်ဖြင့် နာပစ္စည်းသက်
(ဝိဉာ နာ ဇယျ၊) ဇယျဿ ဉာတော ဣယျာဉာသုတ်ဖြင့် ဇယျဝိဘတ်
ကို ဝိယာပြု၊ ဉာဿ ဇာဇနာသုတ်ဖြင့် ဉာဓာတ်ကို ဇာပြု၊ နံခွင်း၊^၁
ချေ၊ နံကို ဝိ သို့ကပ်၊ ဝိဇနိယာ ပြီး၏။

၁၀၄။ [ဝိဇညာ-သိရာ၏၊ နာယတိ-သိ၏။] ဉာဓာတ်နောင် နာ
ပစ္စည်းကို ချေတန်လျှင် ချေ၍ မချေလျှင် ယပြုသောသုတ်တည်း။

ဝိဇညာကို ဝိရှေးရှိသော “ဉာ”တည်း။ “ဉာ-အဝဗောဓနေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဇယျဝိဘတ်သက်၊ နာပစ္စည်းသက်၊ နာဿ
လောပေါ ယကာရတ္ထံသုတ်ဖြင့် နာပစ္စည်းကို ချေ (ဝိဉာ ဇယျ၊)
ဇယျဿ ဉာတော ဣယျာဉာသုတ်ဖြင့် ဇယျဝိဘတ်ကို ဉာပြု (ဝိဉာဉာ၊)
ဉာဿ ဇာဇနာသုတ်ဖြင့် ဉာဓာတ်ကို ဇာ ပြု၊ ဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့်
နိဂ္ဂဟိတ်ကို စဝဂ္ဂန္တံ ဉာပြု၊ ဉာ ကို ဉာသို့ကပ်၊ ဝိဇညာ ပြီး၏။

နာယတိကို “ဉာ”တည်း။ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ် နာပစ္စည်းသက်၊
နာဿ လောပေါ ယကာရတ္ထံသုတ်ဖြင့် နာပစ္စည်းကို ယ ပြု၊ ဉာဿ
ဇာဇနာသုတ်ဖြင့် ဉာဓာတ်ကို နာ ပြု၊ နာယတိပြီး၏။

၁၀၅။ လောပဇ္ဇေတ္တမကာရော။ ။အကာရော-အပစ္စည်းသည်။ လောပဇ္ဇ-ကျေခြင်းသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဧတ္တံ-ဧအဖြစ်သို့သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပိုင်းခြားသောအားဖြင့်၊ အပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ဇုဟောတိ၊ အနုဘောတိ၊ ဝဇ္ဇေတိ၊ ဝဒေတိ စသည်တည်း။

၁၀၅။ ဇုဟောတိ-ယဇ်ပူဇော်၏၊ အနုဘောတိ-ခံစား၏၊ ဝဇ္ဇေတိ၊ ဝဒေတိ-ပြောဆို၏။ [“လောပဇ္ဇ+ဧတ္တံ+အကာရော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။] ဇရ မရာနံ ဇီရဇီယုမိယျာ ဝါသုတ်မှ (ရူပသိဒ္ဓိအလို-ဧယုဿ ဉာတော ဣယာ ဉာ ဝါသုတ်မှ) ဝါသဒ္ဓါလိုက်လာ၏။ ထိုဝါသဒ္ဓါ၏ သတ်မှတ်ချက်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ မှတ်နှင့်ရန် ဆောင်ပုဒ်ကား-

[ဆောင်] ဇုဟောတျာဒိ၊ ဘူဝါဒိဟု၊ ဝုဒိမသွေ၊ နောက်နေ အသာ၊ ကျေကောင်းရာ၏၊ ဧပြုမ္မာကာ၊ လွန်နည်းပါးသည်၊ လိုက်ငြား ဝဝတ္ထိ-ဝါကြောင့်တည်း။

ရုပ်ဗွက်။ ။ဇုဟောတိကို “ဟု”တည်း။ “ဟု-ဒါနာ.ဒနဟဗျပုဒါ နေသု” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်၊ အပစ္စည်းသက်၊ ကုစာ.ဒိဝဏ္ဏာန မေကဿရာနံ စသောသုတ်ဖြင့် ဟု၏ ဒွေဘော် ဟုလာ၊ ပုဗ္ဗောဗ္ဘာသော သုတ်ဖြင့် ရှေ့ ဟုကို အဗ္ဘာသမှည့်၊ ဟဿ ဇောသုတ်ဖြင့် အဗ္ဘာသ၌ ဖြစ်သော ဟံ ကို ဇံ ပြု (ဇုဟု ၊ တိ)၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဟု ၏ ၊ ကို ခေါ် ဝုဒ္ဓိပြု (ဇုဟော ၊ တိ)၊ လောပဇ္ဇေတ္တမကာရောသုတ်ဖြင့် အ ပစ္စည်းကို ချေ၊ ဇုဟောတိပြီး ၏။

အနုဘောတိ၌ အနုရှေးရှိသော “ဘူ”တည်း။ “ဘူ-သတ္တာယံ” ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်၊ အပစ္စည်းသက်၊ ဘူ၏ ။ ကို ခေါ် ဝုဒ္ဓိပြု၊ အပစ္စည်းချေ၊ အနုဘောတိ ပြီး၏။ [ဝဇ္ဇေတိ ဝဒေတိ တို့ကို ဝဒဿ ဝဇ္ဇသုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ။]

၁၀၆။ ဥတ္တု.မောကာရော။ ။ဩကာရော-ဩပစ္စည်းသည်၊ ဥတ္တံ-ဥအဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ တနုတေ၊ ကုရုတေ စသည်တည်း။

၁၀၇။ ကရဿာ.ကာရော စ။ ။ကရဿ-ကရဓာတ်၏၊ အကာရော စ-အ အက္ခရာသည်လည်း၊ ဥတ္တံ-ဥအဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-၏၊ ကုပ္ပန္နိ၊ ကြုပ္ပန္နိ၊ ကုရုတေ စသည်တည်း။

၁၀၆။ [တနုတေ-ချဲ့၏၊ ကုရုတေ-ပြု၏။] ဤသုတ်သည် ဩပစ္စည်းကို ရံခါ ဥပြု၏၊ ဥ မပြုတဲ့အခါ တနောတိ၊ ကရောတိ စသည်ဖြစ်၏။

တနုတေကို “တနု”တည် “တနု-ဝိတ္ထာရေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဝတ္ထမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နသုတ်ဖြင့် တေဝိဘတ်သက်၊ တနာဒိတော ဩယိရာသုတ်ဖြင့် ဩပစ္စည်းသက်၊ ဥတ္တမောကာရော သုတ်ဖြင့် ဩပစ္စည်းကို ၊ ပြု၊ န ကို ၊ သို့ ကပ်၊ တနုတေ ပြီး၏။

၁၀၇။ [ကုပ္ပန္နိ၊ ကြုပ္ပန္နိ (“ကရုဗ်”ဟု ဖတ်)-ပြုကုန်၏။]

ကုပ္ပန္နိကို “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အန္တိဝိဘတ်သက်၊ ဩပစ္စည်းသက်၊ ဩပစ္စည်းကို ၊ ပြု၊ ကရဿာ.ကာရော စသုတ်ဖြင့် က ၏ ၊ ကို ၊ ပြု၊ ကို လမှည့်၊ ယဝကာရာစသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ဝ် ပြု၊ ဝ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ရံကို ချေ၊ ဝ၏ သဒိသဒ္ဓေဘော် ဝ်လာ၊ ဒေါ ဓဿ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဝ ၂-လုံးကို ဗ ၂-လုံး ပြု၊ ကုပ္ပန္နိ ပြီး၏။ [ကွစိ ဓာတုဖြင့် ကုကို ကြု ပြုလျှင် ကြုပ္ပန္နိ ပြီး၏။]

အမှာ။ ။ကုရုတေ၌ တေ ဝိဘတ်၊ ဩ ပစ္စည်း သက်၊ ဩကို ၊ ပြု၊ ဤသုတ်ဖြင့် က၏ အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ ရံ ကို ၊ သို့ ကပ်။

၁၀၈။ ဩ အဝ သရေ။ ။သရေ-သရကြောင့်၊ ဩ-ဓာတွန် ဩသည်၊ အဝ-အဝ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဘဝတိ၊ စဝတိ စသည်တည်း။

၁၀၉။ ဧ အယ။ ။သရေ-သရကြောင့်၊ ဧ-ဓာတွန် ဧ သည်၊ အယ-အယ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ သယတိ၊ နယတိ၊ ဇယတိ စသည်တည်း။

၁၀၈။ [ဘဝတိ-ဖြစ်၏၊ စဝတိ-ရွှေ့လျော၏။]

ဘဝတိကို “ဘူ”တည်၊ “ဘူ-သတ္တာယံ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်၊ ၊ ပစ္စည်းသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဘူ၏ ။ ကို ငေါ ဝုဒ္ဓိ ပြု၊ ဩ အဝ သရေသုတ်ဖြင့် ငေါ ကို ၊ ဝံ ပြု၊ ဘ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ ဝံကိုလည်း ၊ သို့ကပ်၊ ဘဝတိ ပြီး၏။

စဝတိကို “စု”တည်၊ “စု-စဝနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိ ဝိဘတ်၊ ၊ ပစ္စည်း သက်၊ စု၏ ။ ကို ငေါ ဝုဒ္ဓိ ပြု၊ ငေါ ကို ၊ ဝံ ပြု၊ ဖ် ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ဝံကိုလည်း ၊ သို့ ကပ်၍ ပြီးစေ။

၁၀၉။ [သယတိ-အိပ်၏၊ နယတိ-ဆောင်၏၊ ဇယတိ-အောင်၏။] သရနှောင်းရာ၌ ရွှေ့သုတ်က ဓာတွန်ဩကို အပ် ပြု၍ ဤသုတ်က ဓာတွန် ဧ ကို အယ်ပြုသည်။ ဤ ၂-သုတ်က အစီအရင်သည် အလွန်ကျယ်ဝန်း၏။ သရနှောင်းရာ၌ စီရင်သောကြောင့် အပ်၊ အယ် ပြုတဲ့အခါ ဝံ ယံ တို့၌ သရမပါသင့်ဟု ထင်၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား ဝ ယတို့၌ သရပါ၏၊ ဆင်ခြင်လေ။

သယတိကို “သိ”တည်၊ “သိ-သယေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်၊ ၊ ပစ္စည်းသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် သိဓာတ်၏အဆုံး ငိုကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ဧ အယသုတ်ဖြင့် ဧကို ၊ ယံပြု၊ သံကို ၊ သို့ကပ်၊ ယံကိုလည်း ၊ သို့ကပ်၊ သယတိ ပြီး၏။ [တစ်ဆက်တည်း ၂-ခု၊ ၃-ခု

၁၁၀။ တေ အာဝါ.ယာ ကာရိတေ။ ။ကာရိတေ-ကာရိတ် ပစ္စည်းကြောင့်၊ တေ-ထိုသြ ဧတို့သည်၊ အာဝါ.ယာ-အာဝအပြု၊ အာယအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ သာဝေတိ၊ နာယာပေတိ စသည်တည်း။ တေ အာဝါ.ယာဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် ကာရိတ်ပစ္စည်း မနှောင်းသော်လည်း ဓာတွန် ဧကို အာယပြု၍ ဈာယတိ စသည် ဖြစ်၏။

ကပ်စရာရှိလျှင် နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ကို တစ်ခါဆိုရုံဖြင့် ပြီး၏။]

နယတိကို “နိ”တည်၊ “နိ=ပါပဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့် စသည် တွက်လေ၊ နိဓာတ်၏အဆုံး ၊ ကို ဧဝုဒ္ဓိပြုဟု ဆိုရုံသာ၊ ဇယတိကို “ဇိ”တည်၊ “ဇိ=ဇယေ” စသည်ဆို။

၁၁၀။ [သာဝေတိ-ကြားနာစေ၏၊ နာယာပေတိ-ဆောင်စေ၏၊ ဈာယတိ-လောင်၏။] သြ အဝ သရေ၊ ဧ အယ ၂-သုတ်က ကာရိတ် မနှောင်းရာ၌ စီရင်သလို ဤသုတ်က ကာရိတ်ပစ္စည်း နှောင်းရာ၌ သြကို အာဝ၊ ဧကို အာယ ပြုသည်။

သာဝေတိကို “သု”တည်၊ “သု=သယနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ ဓာတူဟိ ဧကဏယဏာပေဏာပယကာရိတာနိ ဟေတွတ္တေ သုတ်ဖြင့် ဧက ပစ္စည်းသက်၍ ကာရိတ်လည်း မှည့်၊ ကာရိတာနံ ဧကောလောပံ သုတ်ဖြင့် ဧကအနုဗန်ကို ချေ၊ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် သု၏ အစိတ် ၊ ကို သြဝုဒ္ဓိပြု၊ တေ အာဝါ.ယာ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် သြကို ၇၀ ပြု၊ သံကို ၇ သို့ကပ်၊ ဝံကိုလည်း - သို့ကပ်၊ ဝတ္ထမာန် တိဝိဘတ်သက်၊ သာဝေတိ ပြီး၏။ [နာယာပေတိ ကို “နိ”တည်၊ “နိ=ပါပဏေ”စသည်ဆို၍ ဧကပေ ပစ္စည်း သက်၊ နိ ၏ အစိတ် ၊ ကို ဧ ဝုဒ္ဓိ ပြု စသည် ဆိုရုံသာ။]

၁၁၁။ ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမ္မိ။ ။အသဗ္ဗဓာတုကမ္မိ-ပ, အင်, ဘ, ကာ ဟူသော အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ် ၄-သွယ်ကြောင့်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဣကာရာဂမော-ဣအက္ခရာ လာသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗဘူဝိတ္ထ, ဘဝိတ္ထ, ဘဝိဿတိ, အဘဝိဿာ စသည်တည်း။

ဈာယတိကို “ဈေ”တည်၊ “ဈေ=ဒဟနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, တိဝိဘတ်, ပစ္စည်းသက်, တေ အာဝါယာ ကာရိတေ သုတ်၌ တေ အာဝါယာဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဈေ၏အဆုံး -ကို ၂ယံ ပြု, ယံကို ၊ သို့ကပ်, ဈာယတိ ပြီး၏။ [“ဂါယတိ-သီဆို၏”လည်း နည်းတူ, “ဂေ”တည်၊ “ဂေ=သဒ္ဓေ”ဟု အနက်ဆို။]

၁၁၁။ ဗဘူဝိတ္ထ-ဖြစ်ပြီတဲ့ (ပရောက္ခာဝိဘတ်ပုံစံ)၊ ဘဝိတ္ထ-ဖြစ်ပြီ (အဇ္ဇတနီပုံစံ)၊ ဘဝိဿတိ (ဘဝိဿန္တီပုံစံ)၊ အဘဝိဿာ (ကာလာတိ ပတ္တိ ပုံစံ) ရုပ်များကို နည်းမှီ၍ တွက်နိုင်လောက်ပြီ။

အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ် ၄-သွယ်နှောင်းရာ၌ဟု သာမညဆိုသော်လည်း အစ၌ ဗျဉ်းရှိသော ဣ, မှာစသော ဝိဘတ်မျိုးနှောင်းရာ၌ ကပ်စရာမရှိ၍ ွလာရသည်၊ အ ၉ စသောဝိဘတ်မျိုးနှောင်းရာ၌ ကား ထို သရဝိဘတ်သို့ ကပ်နိုင်သောကြောင့် ွ လာဖွယ်မလို၊ ထို့ကြောင့် ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးမှ ကွစိသဒ္ဓါ ပြန်၍ လိုက်လာရလေသည်။

[ဆောင်] ကပ်ဖွယ်သရ, မရှိကြသဖြင့်, အသဗ္ဗဓာတ်, ဗျဉ်းစလတ်သည့်, ဝိဘတ်သွယ်သွယ်, နှောင်းရာဝယ်, မှတ်ဖွယ် ဣလာကို။

၁၁၂။ ကွစိ ဓာတုဝိဘတ္တိပစ္စယာနံ ဒီဃဝိပရိတာ။ဒေသ
 လောပါ.ဂမာ ခ။ ။ဓာတုဝိဘတ္တိပစ္စယာနံ-ဓာတ် ဝိဘတ် ပစ္စည်း
 တို့၏။ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဒီဃဝိပရိတာ.ဒေသလောပါ.ဂမာ
 စ-ရဿ၏ ဒီဃဖြစ်ခြင်း၊ ဒီဃ၏ ရဿပြန်ခြင်း၊ အာဒေသပြုခြင်း၊
 ချေခြင်း၊ လာခြင်းတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ သူယတိ
 စသည်တည်း။

၁၁၂။ [သူယတိ-ကြားနာအပ်၏။] အခြားသောသုတ်များဖြင့်
 မပြီးနိုင်သည့် ရုပ်များကို ပြီးအောင် စီစဉ်ဖို့ရာ ကစ္စည်းကျမ်း၌

“မဟာသုတ္တာ တေသု ဝုဒ္ဓိ၊ ကွစိ ဓာတု ခ ပစ္စယာ၊
 ဒနိဋ္ဌာ ယဒနုပါဒိ၊ ခတ္တာရိပိ နိပါတနာ”ဟု ၄-သုတ်ရှိ၏။

[ခ-တေသု ဝုဒ္ဓိလောပါဂမဝိကာရဝိပရိတာဒေသာ စ၊ ၂-ကွစိ
 ဓာတု ၊ပေ၊ ဂမာ စ၊ ၃-ပစ္စယာဒနိဋ္ဌာ နိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိ၊ ၄-
 ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိ။] ထိုသုတ်ကြီးများသည် မိမိဆိုင်ရာ
 နယ်ပယ်၌ မပြီး မနေရ၊ ပြီးစီးအောင် စီရင်နိုင်ကြ၏။ အာချာတ်၌လာ
 သော ဓာတ်၊ ဝိဘတ်၊ ပစ္စည်းများသည် ဤ ကွစိ ဓာတုသုတ်၏
 နယ်ပယ်တည်း။

ကာရိယ ၅ ပါး။ ။တစ်စုံတစ်ခု ပြုစီရင်မှုကို “ကာရိယ”ဟု
 ခေါ်သည်။ ဤသုတ်၌ ကာရိယသည် ၁-ဒီဃ၊ ၂-ဝိပရိတ၊ ၃-
 အာဒေသ၊ ၄-လောပ၊ ၅-အာဂမဟု ၅-မျိုးရှိ၏။ ထို ၅-မျိုးကို
 အစဉ်အတိုင်းပြသော ဝိသုဒ္ဓါရုံ သုတ်နက်လင်္ကာကို ဤအရာဝယ်
 ကျက်မှတ်နှင့်ရာ၏။ အဓိပ္ပာယ်ကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ ဤသုတ်မှာ
 ရှု။

[ဆောင်] ယပစ္စယ၊ နှောင်းက ဒီဃာ၊ ပရောက္ခာကြောင့်၊ အဗ္ဘာ
 မဟု၊ ဂမုဒီဃာ၊ နာပစ္စယ၊ သံယောဂကြောင့်၊ ရဿ
 ပြုလတ်၊ ဟိယုန္တု အာ၊ ဤဥ၊ မှာကို၊ ရဿာပြုရ၊

၁၁၃။ အတ္တနောပဒါနိ ပရဿပဒတ္တံ။ ။အတ္တနောပဒါနိ-
အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်တို့သည်။ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊
ပရဿပဒတ္တံ-ပရဿပုဒ်အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇန္တေ-ရောက်ကုန်၏၊
ဝုစ္စတိ စသည် တည်း။

၁၁၄။ အကာရာဂမော ဟိယုတ္တနိအဇ္ဇတနိကာလာတိ
ပတ္တိသု။ ။ဟိယုတ္တနိအဇ္ဇတနိကာလာတိပတ္တိသု-ဟိယုတ္တနိ
အဇ္ဇတနိ ကာလာတိပတ္တိ ဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ကွစိ-အချို့အရာ

နှောင်းအစွကြောင့်၊ ဂမကို ဂါ၊ စွမှာကား ညွ၊ ဟိယုတ္တကို၊
ထ တစ်လုံးသာ၊ အဇ္ဇ အာမှာ၊ ဒွေဘာတ္တပြု၊ တိမိတုမိ၊
ဇေယျ ယျာသိ၊ ဇေယျာမိ ဇေယျ၊ ရှစ်တန် ဧပြ၊ နှစ်ခု အဇ္ဇေ၊
အန္တိ ရေတည်း၊ ဆုံးသော အန္တိ၊ ဧကို အ-မှတ်၊ ဟိယုတ္တဝိသြ၊
ပြုလော အ-ဣ၊ ပြုတိ အာဟ၊ နောက်တိ အ-ပြု၊ အန္တိ
ဥတည်း၊ နှစ်ခု ဧသြ၊ ပရောသရ၊ ကျေရမြဲမှတ်၊ ဟိယုတ္တဝိပါ၊
တ္တနှင့် မှာကြောင့်၊ ဥလာရ-ဘိ၊ အစရှိကို၊ ကွစိဓာတု၊
သုတ်ကြီးပြုသည်၊ ငါးခုကာရိယအစဉ်တည်း။

၁၁၃။ [ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။] ဤသုတ်ကား အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်ကို
ပရဿပုဒ်ပြန်စေသော သုတ်တည်း၊ ဘော၊ ကံကို ဟောရာ၌
“အတ္တနော ပဒါနိ ဘာဝေ စ ကမ္မနိ”သုတ်အရ ရှေးဦးစွာ အတ္တနော
ပုဒ်ဝိဘတ်သာ သက်ရ၏၊ ထို့နောက်မှ ပရဿပုဒ်ဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်ရှိ
လျှင် ဤသုတ်ဖြင့် အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်ကို ပရဿပုဒ် ပြန်စေရသည်။

အမှာ။ ။ဝုစ္စတိကို ဝစဝသဝဟာဒိနု.မုကာရော ဝဿ ယေသုတ်
က ဝုစ္စတေအတိုင်း တွက်၍ ဝုစ္စတေ ပြီးမှ ဤသုတ်ဖြင့် တေကို တိ
ပြု၍ ပြီးစေ၊ အဘိဘူယတေမှ အဘိဘူယတိ ဖြစ်နိုင်ပုံကိုလည်း
သိရာ၏။

၌၊ အကာရာဂမော-ဓာတ်၏အစ၌ အ အက္ခရာလာသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဘဝါ၊ အဘဝီ၊ အဘဝိဿာ စသည်တည်း။

၁၁၅။ ဗြူတော ဤ တိမိ။ ။တိမိ-တိဝိဘတ်ကြောင့်၊
ဗြူတော-ဗြူဓာတ်မှ နောက်၌၊ ဤ-ဤ အက္ခရာ လာသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗြဝိတိ ဟူသည်တည်း။

၁၁၅။ ဤသုတ်ဖြင့် အ မလာတဲ့အခါ ဘဝါ၊ ဘဝီ၊ ဘဝိဿာ
စသည် ဖြစ်၏၊ မည်သည့်ဓာတ်မဆို ဤသို့ အ လာ၊ မလာ ၂-မျိုး
ရှိ၏။

အ-လာရာဌာန။ ။“ဟိယုတ္တနီစသော ဝိဘတ်ကြောင့် အ-
လာ”ဟု ဆိုသဖြင့် “ဝိဘတ်၏ ရှေ့နားမှာ ကပ်လျက် ဓာတ်၏အဆုံး
တွင် လာရမည်”ဟု ယူဆဖွယ်ရှိ၏၊ သို့သော် အာ၊ ဥ၊ စသော ဝိဘတ်
များ သက်ရာ၌ ဆိုင်ရာဗျည်းကို ထိုဝိဘတ်သို့ ကပ်နိုင်၏၊ ဣ၊ မှာ
စသော ဝိဘတ်နှောင်းရာ ၌လည်း ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမ္ပိ
သုတ်ဖြင့် ဣ လာထားသောကြောင့် ဆိုင်ရာဗျည်းများ ကပ်စရာရှိ၏၊
သို့အတွက် ဓာတ်၏အဆုံးဖြစ်တဲ့ ဝိဘတ်ရှေ့မှာ လာ၍ အကျိုးမရှိရ
ကား ပိဋကပိဋိတော်နှင့် သင့်လျော်အောင် ဓာတ်၏အစမှာသာ
(အ) လာရသည်။

[ဆောင်] ဓာတ်အဆုံးမှာ၊ အ အက္ခရာလျှင်၊ လာသော်နှိုင်းညှိ၊
ကျိုးမရှိ၍၊ ပါဠိတော်စု၊ လျော်အောင်ရှုလျက်၊ ဓာတု
ရှေ့မှာ၊ လာဖို့ရာ၊ မှန်စွာ အမြဲသိ။

၁၁၅။ [ဗြဝိတိ-ပြောဆို၏။] ဗြဝိတိကို “ဗြူ”တည်၊ “ဗြူ-ဝိယတ္တိယံ
ဝါစာယံ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ တိဝိဘတ်၊ အ ပစ္စည်း သက်၊
အ ပစ္စည်းကို ချေ၊ ဗြူတော ဤ တိမိသုတ်ဖြင့် ဗြူ ဓာတ်နောင်
= လာ၊ (ဗြူ -တိ)၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဗြူ၏ ။ ကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊

၁၁၆။ ဓာတုဿန္တော လောပေါ.နေကသရဿ။ ။
 အနေကသရဿ-များသောသရရှိသော၊ ဓာတုဿ-ဓာတ်၏၊
 အန္တော-အဆုံးသရသည်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ လောပေါ-
 ကျေသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂစ္ဆတိ စသည်တည်း။

ဩ အဝ သရေ သုတ်ဖြင့် ဩကို ၊ ဝိပြု၊ ဝိ ကို - သို့ကပ်၊ ဗြဝိတိ
 ပြီး၏။

၁၁၆။ ဓာတ်သည် ဘူ၊ ဟူ၊ သိ၊ နိစသော ဓာတ်များကဲ့သို့ သရ
 တစ်လုံးသာပါသော ဧကဿရဓာတ်၊ ဂမု၊ ပစ၊ လဘ၊ ကိလိသ
 စသည်ကဲ့သို့ သရ ၂-လုံး၊ ၃-လုံးပါသော အနေကဿရဓာတ်ဟု
 ၂-မျိုးရှိ၏။ ထို ၂-မျိုးတွင် ဤသုတ်က အနေကဿရဓာတ်၏ အဆုံး
 သရကို ချေသည်။

ဓာတုဿန္တော။ ။ဤပုဒ်၌ အန္တအရ “အစိတ်”ဟုသာ ဆိုရိုးရှိ၏။
 အစိတ်ဆိုလျှင် “ဂမု”၌ ဂ၏အစိတ် ၊ ကို ချေရမည်လား၊ မု၏အစိတ်
 ၊ ကို ချေရမည်လားဟု ယုံမှားဖွယ်ရှိ၏။ သို့အတွက် “အန္တော-အဆုံး
 သရသည်”ဟု တစ်နည်းကြိုလိုက်သည်။ အဆုံးဆိုလျှင် ယုံမှားဖွယ်
 မရှိ၊ မု၏ ၊ ကို ချေရမည်ဟု သိသာပြီ။

ကွစိသဒ္ဓါ၏အကျိုး။ ။ကွစိ ဓာတုသုတ်မှ ကွစိသဒ္ဓါ လိုက်လာ
 သောကြောင့် အနေကဿရဓာတ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း “ကေလေ”
 စသောဓာတ်များ၏ အဆုံး ဧသရ စသည်ကို မချေရ၊ ဆိုလိုရင်းကား-
ကေလာယတိ စသည်ဖြင့် ရုပ်ရှိရမည်ဖြစ်၍ ကေလေ၌ ဧ ကို ချေက
 အာယပြုစရာ သရမရှိ၊ သို့အတွက် ဧကို မချေရ၊ **မဟိယတိ**ဟု
 ရုပ်ရှိရမည်ဖြစ်၍ မဟ ဓာတ်၌ “ါ”ကို ချေက ယမှိ ဒါဓာမာဌာ
 စသောသုတ်ဖြင့် “ါ”ကို - မပြုရမည် စိုး၍ “ါ”သရကို မချေရ၊
 သမထော၌ မ၏အစိတ် “ါ”ကို ချေက မ၏ မှီရာသရ မရှိမည်စိုး၍
 “ါ”သရကို မချေရ ဟူလို။

၁၁၇။ ကုသုဃမုနံ.မန္တော ဧဝံ ဝါ။ ။ကုသုဃမုနံ-ကုသု
ဓာတ်, ယမုဓာတ်တို့၏။ အန္တော-အဆုံးသည်။ ဧဝံ-အပြုသည်။
ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-၏။ ကုစ္ဆတိ, နိယစ္ဆတိ စသည်
တည်း။ “အန္တော ဧဝံ ဝါ”ဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂ
ဖြင့် အာသဓာတ်၏ အဆုံး သ ကိုလည်း ဧ ပြု၍ အစ္ဆတိ ဟု
ဖြစ်၏။

ကေလေ ဂိလေ မိလေ ဩမာ, စိနေ ဟရေ စ သံကဿေ၊
ကုစိပ္ပလာ အလုတ္တန္တာ, ယပရာ စ မဟာဒယော။

ကေလေ-ကေလေဓာတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဂိလေ-ဂိလေဓာတ်
သည်လည်းကောင်း (စသည်ဆို)၊ ယပရာ-ယ အကွရာနောက်ရှိကုန်
သော၊ မဟာဒယော စ-မဟ မထဓာတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊
(သမဓာတ်ပါ ယူ)၊ အလုတ္တန္တာ-မချေအပ်သော အဆုံးသရ ရှိကုန်၏။
ကုစိပ္ပလာ-ကုစိသဒ္ဒါ၏ အကျိုးရှိကုန်၏။

၁၁၇။ [ကုစ္ဆတိ-လိုလား၏-လိုချင်၏-အလိုရှိ၏၊ နိယစ္ဆတိ-
ရှောင်ကြဉ်၏၊ အစ္ဆတိ-နေထိုင်၏။]

ကုစ္ဆတိကို “ကုသု”တည်း၊ “ကုသု-ကုစ္ဆာကန္တိသု”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်, ဓာတုဿန္တော လောပေါ.နေကသရဿသုတ်ဖြင့် အဆုံး
၊ သရ ကို ချေ, တိဝိဘတ် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ ကုသုဃမုနံ.မန္တော ဧဝံ
ဝါသုတ်ဖြင့် ကုသုဓာတ်၏အဆုံး သ် ကို ဧ ပြု, ဧ ကို “ါ”သို့ ကပ်,
ကုစ္ဆတိ ပြီး၏။ [ကုစ္ဆိယတေ, ဇေဒ္ဓိပြု၍ ဧသီယတေ စသော ကမ္မရုပ်ကို
သိပါ။]

အမှာ။ ။နိယစ္ဆတိကို နိ ရှေးရှိသော “ယမု”တည်း၊ “ယမု=ဥပရမေ”
ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ, တိဝိဘတ် “ါ”ပစ္စည်း
သက်၍ ယမုဓာတ်၏ အဆုံး မ် ကို ဧ ပြုဟု ဆိုလေ။

၁၁၈။ ကာရိတာနံ ဧကော လောပံ။ ။ကာရိတာနံ-မုချ
ကာရိတ်၊ ရုဇ္ဈိကာရိတ်ပစ္စည်းတို့၏။ ဧကော-ဏအနုဗန်သည်။
လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ ကာရေတိ၊
စောရေတိ စသည်တည်း။

အစ္ဆတိကို “အာသ”တည်။ “အာသ-ဥပဝေသနေ”ဟူသောအနက်
၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တိဝိဘတ်၊ အပစ္စည်းသက်၊ ဣသုယမုန
မန္တော စ္မော ဝါသုတ်၌ “အန္တော စ္မော ဝါ”ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်
အာသ ဓာတ်၏ အဆုံး သ် ကို ခွံ ပြု၊ ခွံ ကို “ါ”သို့ကပ် (အာစ္ဆတိ)،
ကွစိ ဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့် အာ ကို အ ရဿ ပြု၊ အစ္ဆတိ ပြီး၏။

၁၁၈။ မုချကာရိတ် ရုဇ္ဈိကာရိတ်။ ။ဓာတူဟိ ဧကဏယဏာပေ
ဏာပယကာရိတာနိ ဟေတွတ္ထေသုတ်ဖြင့် သက်သော ကာရိတ်ပစ္စည်း
သည် စေခိုင်းခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် မုချကာရိတ် မည်၏။
“ကာရိတ-ပြုစေ၏”ဟူသော နာမည်နှင့် လိုက်လျောသော ပစ္စည်းများ
ဖြစ်သည် ဟူလို၊ ဓာတုရှုပေ နာမသွာ ဏယော စ၊ စုရာဒိတော
ဧကဏယာ စသောသုတ်တို့ဖြင့် သက်သော ပစ္စည်းများသည် စေခိုင်း
ခြင်းအနက်ကို မဟောသောကြောင့် ရုဇ္ဈိကာရိတ်မည်၏။ ကာရိတ်
ပစ္စည်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အစီအရင်ကို ပြုလို၍ “ကာရိတ”ဟူသော
နာမည်ကို တင်စားထားသည်။ တကယ်တော့ စေခိုင်းခြင်းအနက်ကို
မဟောနိုင် ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “စောရေတိ-ခိုး၏”ဟု အနက်ဆို၍
“ခိုးစေ၏”ဟု အနက် မဆိုရ။ ထို ကာရိတ်ပစ္စည်း ၂-မျိုးတွင် ပါဝင်
သော ဣ အနုဗန်ကို ဤသုတ်က ချေသည်။

အနုဗန်။ ။အနုဗန္ဓ ဟူသော ပါဠိကို “အနုဗန်”ဟု ခေါ်သည်။
အနု-နောက်ထပ်+ဗန္ဓ=ဖွဲ့စပ်အပ်သော အက္ခရာ၊ ဧကပစ္စည်း သက်
ရာ၌ -သရသာ လိုရင်းဖြစ်၏။ ဣ အက္ခရာကား နောက်ထပ်
ဖွဲ့စပ်အပ်သော အပိုအက္ခရာသာ ဖြစ်သည်။ ထို“ဣ”အတွက် တစ်စုံ

ဣတိ အာချာတကပ္ပေ စတုတ္ထော ကဏ္ဍော။ ။အာချာတ
ကပ္ပေ-အာချာတ်ကျမ်း၌၊ စတုတ္ထော-လေးခုမြောက်ဖြစ်သော၊
ကဏ္ဍော-အခန်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

တစ်ခုမျှ အနက်မရှိ ဟူလို၊ ထိုသို့ တစ်စုံတစ်ခုမျှ အနက်မရှိသော
ကြောင့် ထိုအနုပဏ် “ဏ”ကို ချေပစ်ရလေသည်။

မေး။ ။ အနက်မရှိလျှင် ထို“ဏ”အနုပဏ်ကို ဘာကြောင့် ထည့်
သွင်းထားရသနည်း။

ဖြေ။ ။ ဆိုင်ရာသုတ်များဝယ် တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း လိုရင်း အားလုံး
ကို သိမ်းကျုံး ယူလိုသောကြောင့် အနုပဏ်အက္ခရာများ
ကို ထည့်သွင်းထားကြသည်။ [အကျယ်ကို ကစွည်း
ဘာသာဋီကာ “တေသံ ဧကော လောပံ”သုတ်မှာ ရှု။]

[ဆောင်] ၁။ အနက်မစပ်၊ နောက်ထပ်ကပ်လျက်၊ ပါလတ်ထိုထို၊
အက္ခရာပို၊ ခေါ်ဆို နုပဏ္ဍာ။

၂။ သုတ်များထိုထို၊ စကားဆိုကို၊ တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း၊
သိမ်းလိုခြင်းကြောင့်၊ ထည့်သွင်းဟန် ပြု၊ ဗန်အနု၊
ကြံ့စွာ တွေ့တိုင်းသာ။

ဤတွင် အာချာတ်သုတ်နက်နှင့်
ရုပ်တွက်အဓိပ္ပာယ်ပြီးပြီ။

ကိတ်ခေါ်ပုံ။ ။ကိရတီတိ ကိတော၊ ယော-အကြင် ၏ အစရှိသော ပစ္စည်းသည်၊ သိဿကဒီ-တပည့်အများ၏ ယုံမှား သံသယကို၊ ကိရတီ-ပယ်ရှားတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထို ၏ အစရှိသော ပစ္စည်းသည်၊ ကိတော-ကိတမည်၏၊ ကိတ်ပစ္စည်း မသက်ဘဲ ဓာတ်ချည်းထားလျှင် “ဤဓာတ်သည် ကတ္တားဟောလေလား၊ ကံဟောလေလား” စသည်ဖြင့် ယုံမှားဖွယ်ရှိ၏၊ ပစ္စည်းနှင့်တွဲသည့်အခါ ကတ္တားဟောမှန်း၊ ကံဟောမှန်း စသည်သိရသဖြင့် ဤဏစသော ပစ္စည်းများက ထိုယုံမှားမှုကို ပယ်ဖျောက်နိုင်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် ၏ စသောပစ္စည်းသည် တိုက်ရိုက်မူချအားဖြင့် “ကိတ” မည်၏၊ ထိုကိတပစ္စည်းနှင့် တွဲဖက်ရသော ဓာတ်များလည်း မကင်းရာ မကင်းကြောင်း(အဝိနာဘာဝနည်း)အားဖြင့် ကိတအမည် ရကြလေသည်၊ ထို ကိတပုဒ်များကို ပြရာဖြစ်သော ကျမ်းကိုးကား ဌာနီပုဒ်တို့၏ ကိတဟူသော နာမည်ကို ဌာနကျမ်းပေါ် တင်စား၍ ဌာနုပစ္စာရအားဖြင့် ကိတကျမ်း၊ တကိုသတ်၍ “ကိတ်ကျမ်း”ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်လေသည်။

သာဓန ၇-ပါး။ ။ထို ကိတ်ပစ္စည်းများ၏ အနက်ကား ကတ္တု၊ သာဓန၊ ကမ္မသာဓန၊ ကရဏသာဓန၊ သမ္ပဒါနသာဓန၊ အပါဒါနသာဓန၊ အဓိကရဏသာဓန၊ ဘာဝသာဓနဟု ၇-ပါး ပြား၏၊ ထိုတွင် “သာဓေတိ-ကြိယာကို ပြီးစေတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သာဓန-သာဓနမည်၏”အရ ကြိယာကို ပြီးစေတတ်သောသတ္တိကို သာဓနဟု ခေါ်၏၊ တစ်နည်း- သာဓိယတေ-ပြီးစေအပ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သာဓန-သာဓနမည်၏” အရ ကတ္တားသည် ပြီးစေအပ်သော ကြိယာသည်လည်း သာဓနမည်၏၊ ထို့ကြောင့် သာဓနသည် “သတ္တိသာဓန၊ ကြိယာသာဓန”ဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ ရှေ့ သာဓန ၆-ပါးသည် သတ္တိသာဓနတည်း၊ ဘာဝသာဓနကား ကြိယာသာဓနတည်း၊ ဤစကားစဉ်အရ “ထိုထို ပစ္စည်းများသည် ဟောပြုအပ်သော သတ္တိအနက်၊ ကြိယာအနက်ကိုသာ မူချသာဓနခေါ်သည်”ဟု မှတ်၊ ထိုအနက်ကို ဟောပြုသောပစ္စည်း၊ ထိုပစ္စည်းနှင့် တွဲဖက်ဖြစ်သော ဓာတ်များ၌ကား အနက်

ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရုဏူပစာရ အားဖြင့် ကတ္တုသာဓနပုဒ်စသော အခေါ်အဝေါ်များ ဖြစ်ကြလေသည်။

သာဓနအနက်သံ။ ။ဤသို့လျှင် သတ္တိနှင့်ကြိယာကို မုချသာဓန ဟု ခေါ်ရသောကြောင့် ရှေ့ သာဓန ၆-ပါးကို အနက်ပေးသည့်အခါ သတ္တိသံပါအောင် အနက်ပေးရသည်။

“ပြုတတ်၊ ချက်တတ်”စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရာ၌ “တတ်”ဟူ သောအနက်သည် ကတ္တုသတ္တိနက်တည်း။

“ပြုအပ်၊ ချက်အပ်”စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရာ၌ “အပ်”ဟူသော အနက်သည် ကမ္မသတ္တိနက်တည်း။

“ပြုကြောင်း၊ ချက်ကြောင်း”စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရာ၌ “ကြောင်း” ဟူသောအနက်သည် ကရုဏသတ္တိနက်တည်း။

“ပေးရာ”စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရာ၌ ပေးကမ်းခြင်းသဘောပါ လျက် “ရာ”ဟူသော အနက်သည် သမ္ပဒါနသတ္တိနက်တည်း။

“ဖဲ့ခဲ့ရာ၊ ထွက်ခဲ့ရာ”စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရာ၌ ခွဲခွာခြင်း သဘော ပါလျက် “ရာ”ဟူသော အနက်သည် အပါဒါနသတ္တိ နက်တည်း။

“တည်နေရာ၊ အိပ်ရာ”စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရာ၌ တည်ရာ သဘောပါလျက် “ရာ”ဟူသောအနက်သည် အဓိကရုဏသတ္တိ နက်တည်း။

“ပြုခြင်း၊ ချက်ခြင်း” စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရာ၌ “ခြင်း” ဟူသော အနက်သည် ဘာဝအနက်တည်း။

[ဆောင်] ၁။ကတ္တု ကမ္မ၊ ကရုဏနှင့်၊ သမ္ပဒါနာ၊ အပါဒါတည့်၊
အဓိကရုဏ ဘော၊ မှတ်ကြလော၊ ကိတ်ဟော
သာဓန။

၂။ကတ္တာ တတ်ဆို၊ ကံ အပ်ဆို၍၊ ကြောင်းကို ကရုဏ၊
သမ္ပဒါနာ၊ အပါဒါတည့်၊ အဓိကရိုဏ်း၊ ဤသုံးဂိုဏ်း
မှာ၊ ရာ ချည်းသာ ဟော၊ ခြင်းမှာ ဘော၊ မှတ်လော
အနက်ပြု။

ဝိဂြိုဟ်အကြောင်း။ ။ ဤကိတ်ကျမ်းမှစ၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုဖို့ရာ အချိန်
ရောက်လာပြီ။ “နိပ္ပန္နဿ အတ္ထော ဝိသေသေန ဂယုတီတိ ဝိဂ္ဂဟော၊
နိပ္ပန္နဿ-ဓာတ် ပစ္စည်း စသည်တို့ဖြင့် ပြီးစေအပ်စကောင်းသော
ပုဒ်၏။ အတ္ထော-အနက်ကို၊ ဝိသေသေန-မလိုရာ အနက်တို့နှင့် မရော
ယှက်ရအောင် ထူးခြားသောအားဖြင့်၊ ဂယုတိ-ယူအပ်၊ သိအပ်၏။
ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝိဂ္ဂဟော-ဝိဂ္ဂဟမည်၏”ဟူသည်နှင့်အညီ ထိုထို
ပုဒ်နက်ကို မလိုရာ အနက်များနှင့် မရောနှောစေဘဲ ကွဲကွဲပြားပြား
နားလည်အောင်ပြသော ဝါကျတစ်မျိုးကို “ဝိဂြိုဟ်”ဟု ခေါ်သည်။

ဝိဂြိုဟ် မဇက်။ ။ ဤ ဝိဂြိုဟ်ပြုရခြင်းသည် ငယ်ရွယ်သူများ
ထင်သလောက် ခက်ခဲသည် မဟုတ်။ အာချာတ်ရုပ် အနေအထားကို
နားလည်လျှင် အလွယ်တကူဖြင့် ပြုနိုင်လိမ့်မည်။ ဥပမာ—“ပါစကော-
ချက်တတ်သူ”ဟူရာ၌ “ချက်တတ်”ဟူသောအနက်ကို “ပစတိ”ဟူ
သော အာချာတ်ကြိယာက ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “ပစတိတိ ပါစကော”
ဟု ဝိဂြိုဟ် ပြုရမည်။ [ဤ၌ “ပစတိ”သာ ဝိဂြိုဟ်တည်း၊ “ဣတိ”ကား
“ချက်တတ်” ဟူသော ကတ္တုသတ္တိနက်ကို ညွှန်ပြသောပုဒ်တည်း၊
“ပါစကော”ကား ပစတိနှင့်အနက်တူသော နိပ္ပန္န(ဓာတ် ပစ္စည်းတို့ဖြင့်
ပြီးစေအပ်သော)ပုဒ်တည်း။] အခြားဝိဂြိုဟ်လုပ်နည်းများကို မကြာခင်
သိရလတ္တံ့။

ဝိုဏ်းသွင်း။ ။ ဤကိတ်ပုဒ်များသည် နာမ်ပုဒ်မျိုးပင် ဖြစ်သော
ကြောင့် တွေ့သမျှပုဒ်များကို ဆိုင်ရာနာမ်ဂိုဏ်းတွင်းသို့ သွင်းနိုင်မှသာ
ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့၌ ပုဒ်အမှားအမှန်ကိုလည်းကောင်း၊ အနက်
အမှားအမှန်ကိုလည်းကောင်း ပိုင်နိုင်စွာ သိနိုင်မည်။ ထို့ကြောင့် ဤ
ကိတ်ပုဒ်များကို ဆိုင်ရာနာမ်ဂိုဏ်းသို့ သွင်းကာ သွင်းကာ ပဒမာလာ
စဉ်ကို လေ့လာကြပါလေ။

ကိတ်ကျမ်းအချိပြီး၏။

ကိတ်သုတ်နက်

၁။ ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမ္ပိ ဧကော။ ။ ကမ္မာဒိမ္ပိ-ကံပုဒ်အစသည်၊
(သတိ-ရှိလတ်သော်၊) ဓာတုယာ-ဓာတ်မှနောက်၌၊ ဧကော-ဧက
ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကုမ္ဘကာရော စသည်တည်း။

အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်

၁။ ကုမ္ဘကာရောဝယ် ကာရော၌ ကရဓာတ်တည်း၊ ထိုကရဓာတ်၏
အစ (ရှေ့က) ကုမ္ဘကား ဝိဂြိုဟ်ပြုတဲ့အခါ ဒုတိယာဝိဘတ်ဆုံးသော
ကံပုဒ်တည်း၊ ထိုသို့ အစ၌ ကံပုဒ်ရှိသောဓာတ်နောင် ဧကပစ္စည်းသက်
သည်။

သင်္ကရာဇာလ။ ။ “ဏာဒယော တေကာလိကာ”ဟု ဆိုလတ္တံ့၊
နှင့် အညီ၊ ဤ ဇာတိသော ပစ္စည်းများသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်၊
အနာဂတ် ကာလ ၃-မျိုးကို ပြနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ကုမ္ဘ ကရောတိတိ
ကုမ္ဘကာရော”ဟု ဝတ္ထုမာန်ဝိဘတ်ဖြင့်လည်းကောင်း，“ကုမ္ဘ အကာသီ
တိ ကုမ္ဘကာရော”ဟု အဇ္ဇတနီဝိဘတ်ဖြင့်လည်းကောင်း，“ကုမ္ဘ
ကရိဿတိတိ ကုမ္ဘကာရော”ဟု ဘဝိဿန္တီဝိဘတ်ဖြင့်လည်းကောင်း
၃-ဝိဂြိုဟ်ပြုရမည်။ [ကုမ္ဘ-အိုးကို၊ ကရောတိ-ပြုဆဲ၊ အကာသိ-ပြုပြီး၊
ကရိဿတိ-ပြုလတ္တံ့၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကုမ္ဘကာရော-ကုမ္ဘကာရ
မည်၏၊ ကုမ္ဘကာရော-အိုးလုပ်သမား၊ (“အိုးထိန်းသည်”ဟုလည်း
ခေါ်၏။)]

ဝိဇ္ဇာသွင်းပုံ။ ။ ဤ ကုမ္ဘကာရပုဒ်သည် ပုရိသာဒိဝိဇ္ဇာဝင်
ဖြစ်၍ “ကုမ္ဘကာရော၊ ကုမ္ဘကာရာ၊ ဘော ကုမ္ဘကာရ၊ ကုမ္ဘကာရာ၊
ဘောန္တော ကုမ္ဘကာရာ”စသည်ဖြင့် ရုပ်စဉ်ရာ၏၊ အိုးထိန်းသည်
အမျိုးကို ဟောလျှင် နပုလ္လင် စိတ္တာဒိဝိဇ္ဇာဝင်ဖြစ်၍ “ကုမ္ဘကာရ၊
ကုမ္ဘကာရာ၊ ကုမ္ဘကာရာနိ”စသည်ဖြင့် စိတ္တာဒိဝိဇ္ဇာ၌ သွင်း၍စဉ်ရာ

၏။ အိုးထိန်းသည်မကို ဟောရာ၌ “ဏာဒိန္နိန္ဒြိယ-ဆုံးမူ ဤသာ” ဟူသည်နှင့်အညီ၊ ဣန္ဒြိယကဏ္ဍဗျူဟာ နှုတ်သုတ်ဖြင့် “ပစ္စည်းသက်၊ နဒိဒိဂိုဏ်းအတွင်းသွင်း၍ “ကုမ္ဘကာရီ၊ ကုမ္ဘကာရီ၊ ကုမ္ဘကာရီယော” စသည်ဖြင့် ဣတ္ထိသဒ္ဓါအတိုင်း ရုပ်စဉ်ရာ၏။ ရုပ်စဉ်ခိုင်းကြပါလေ။

အမှာ။ ။ ကာရိတ် ဝိယ ဣန္ဒြိယသုတ်ကား အတော်ဝေးမှ တွေ့ရလိမ့်မည်။ ဆိုင်ရာရုပ်တွေ အတော်များစွာ ပါနေပြီးဖြစ်၍ ယခုနယ်က ထိုသုတ်ကို အသုံးပြုတော့လတ္တံ့။ ထိုသုတ်ကို ၉၈-နံပါတ် မှာ လှမ်းကြည့်ပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ ကုမ္ဘကာရောကို ကုမ္ဘသဒ္ဓါပပဒ “ကရ”တည်။ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရကိုချေ (ကုမ္ဘကာရီ၊) ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမ္မိ ဣန္ဒြိယသုတ်ဖြင့် ဣန္ဒြိယသက်၊ ကာရိတ် ဝိယ ဣန္ဒြိယသုတ်ဖြင့် ဣန္ဒြိယကို ကာရိတ်အမည် မှည့်၊ ကာရိတာနံ ဣန္ဒြိယ လောပသုတ်ဖြင့် ဣန္ဒြိယအနက်ကိုချေ (ကုမ္ဘကာရီ၊) အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် က၏ ၊ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ရ်ကို ၊ သို့ ကပ်(ကုမ္ဘကာရီ၊) တဒ္ဓိတ သမာသစသောသုတ်ဖြင့် ကုမ္ဘကာရဟူသော ကိတ်ပုဒ်ကို နာမ်ကဲ့သို့ ဝုဒ္ဓိ ပြု၊ ပဌမာဧကဝုဒ္ဓိ သိဝိဘတ်သက်၊ သိကို ဝေါ ပြု၊ ရ်ခွင်း၊ သရလောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် ရ၏ ၊ ကို ချေ၊ ရကို ဝေါသို့ကပ်၊ ကုမ္ဘကာရော ပြီး၏။

မာလာကာရော-ပန်းကုံးကိုပြုသူ (ပန်းသည်ယောက်ျား)၊ မာလာကာရီ-ပန်းသည်မ (မာလာသဒ္ဓါပပဒ ကရတည်)၊ ကဋ္ဌကာရော-ထင်းကိုပြုသူ (ထင်းသည်ယောက်ျား)၊ ကဋ္ဌကာရီ-ထင်းသည်မ-ထင်းခွေသူမ၊ ဟတ္ထဂ္ဂါဟော-လက်ကို ဆွဲကိုင်သူ (ဟတ္ထသဒ္ဓါပပဒ ဂဟ)၊ ပတ္တဂ္ဂါဟော-သပိတ်ကို ကိုင်သူ၊ ဓမ္မကာမော-တရားကို လိုလားသူ (ဓမ္မသဒ္ဓါပပဒ ကမ)၊ ဤသို့ စသောရုပ်များကို နောင်ခါ နားလည်ပါလိမ့်မည်။ [ဓာတ်၏အနီး (ဓာတ်ရှေ့က) ပုဒ်ကို “ဥပပဒ”ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “ကုမ္ဘသဒ္ဓါ+ဥပပဒ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ အနီးဖြစ်သော ကုမ္ဘသဒ္ဓါရှိသော ဓာတ်ကို “ကုမ္ဘသဒ္ဓါပပဒ” ခေါ်သည်ဟု မှတ်။]

၂။ သညာယ . မ နု။ ။သညာယံ-နာမည်ကို ဟောရာ၌၊ ကမ္မာဒိမ္မိ-ကံပုဒ်အစသည်၊ သတိ-ရှိလတ်သော်၊ ဓာတုယာ-ဓာတ်မှနောက်၌၊ အ-အပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ န-ကံပုဒ်၏ အဆုံး၌ နုအက္ခရာ လာသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အရိန္ဒမော စသည်တည်း။

၂။ အရိ ဒမေတိတိ အရိန္ဒမော၊ ယော-အကြင်မင်းသည်၊ အရိ-ရန်သူကို၊ ဒမေတိ-ဆုံးမတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုမင်းသည်၊ အရိန္ဒမော-အရိန္ဒမ မည်၏၊ ဤ အရိန္ဒမဟူသည် ရှင်ဘုရင် တစ်ဦး၏ နာမည်တည်း၊ အရိကား ဒမုဓာတ်၏ အစ၌ရှိသော ကံပုဒ် တည်း၊ ဤသို့ နာမည်ကို ဟောရာဝယ် ရှေ့အစ၌ ကံပုဒ်ပါရှိသော ဓာတ်နောင် အပစ္စည်းလည်းသက်၊ ကံပုဒ်အဆုံး၌ နုအက္ခရာလည်း လာသော သုတ်တည်း။

အရိ အဒမိတိ အရိန္ဒမော၊ အရိ ဒမဿတိတိ အရိန္ဒမော”ဟု အတိတ်ကာလ၊ အနာဂတ်ကာလကို ပြသော ဝိဂြိုဟ်များကိုလည်း ပြုလေ၊ “အဒမိ-ဆုံးမပြီ၊ ဒမဿတိ-ဆုံးမလတ္တံ့”ဟု အနက်ပေး၊ ရုပ်ကို နှ နိဂ္ဂဟိတံ ပဒန္တေ သုတ်ကျမှ တွက်သင့်သော်လည်း ထိုသုတ်၏ အစီအရင်မှာ မခက်ခဲလှသဖြင့် ယခုကပင် တွက်ပြအံ့၊ ထိုသုတ် အဓိပ္ပာယ်ကို ၁၄-နံပါတ်ကြည့်။

ရုပ်တွက်။ ။အရိန္ဒမောကို အရိသဒ္ဓါပပဒ “ဒမု”တည်၊ “ဒမု-ဒမနေ” ဟူသောအနက်၌ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ(အရိဒမ်၊ သညာယ . မ နု သုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၍ ကံပုဒ်၏ အဆုံး၌ နုလာ (အရိနုဒမ် ၊)၊ နှ နိဂ္ဂဟိတံ ပဒန္တေသုတ်ဖြင့် နုကို နိဂ္ဂဟိတံပြု (အရိ ဒမ်၊)၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံကို တဝဂ္ဂန္တံ “နံ”ပြု၊ နံကို ဒသို့ ကပ်၊ မ်ကိုလည်း ၊ သို့ကပ်(အရိန္ဒမ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ -ေါပြု၊ မ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ အရိန္ဒမော ပြီး၏။ [ပုရိသာဒိဂိုဏ်းသွင်း၍ ရုပ်စဉ် လေ။]

၃။ ပုရေ ဒေါ ခ ဣ။ ။ပုရေ-အစ၌ ပုရသဒ္ဒါသည်၊ သတိ-
ရှိလတ်သော်၊ ဒေါ-ဒေဓာတ်မှ နောက်၌၊ အ-အပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဣ စ-ပုရသဒ္ဒါ၏ အ ကိုလည်း ဣအပြုသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပုရိန္ဒဒေါ ဟူသည်တည်း။

ဒီပင်္ကရော-ဒီပင်္ကရာဘုရား၊ သရဏင်္ကရော-သရဏင်္ကရာဘုရား၊
တဏှင်္ကရော-တဏှင်္ကရာဘုရား၊ (ဤတဏှင်္ကရပုဒ်၌ ကရဓာတ်သည်
ပြုခြင်းအနက်ဟော မဟုတ်၊ ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ဟောတည်း။ ထို့
ကြောင့် “တဏှင်္ကရော-တဏှာကို ညှဉ်းဆဲတတ်သောဘုရား”ဟု သဒ္ဒါ
နက် ဆိုလိုသတတ်။) မေဓင်္ကရော-မေဓင်္ကရာဘုရား၊ ဝေဿန္တရော-
ဝေဿန္တရာမင်း။

ဤရုပ်တို့၌ “ဒီပင်္ကရာဘုရား”စသည်ဖြင့် နာမည်ဟောပုဒ်များဖြစ်
၍ ဤသုတ်ဖြင့် (အ)ပစ္စည်းသက်၊ နုလာ၍ ရုပ်ပြီးသည်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌
လူငယ်များ နားမလည်အောင် သမာသ်ရုပ်တွက်ပြသည်ကို နောင်ခါ
ကျမှ နားလည်လတ္တံ့။ [ဒီပင်္ကရာစသည်၌ ဒီပ၊ သရဏ၊ တဏှာ၊
မေဓ သဒ္ဒါပုဒ် ကရ တည်၊ တဏှာ မေဓာတို့ကား ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်၍
၁ ပစ္စည်းဆုံးလျက် ရုပ်တည်ရသည်။ ထို ၁ ပစ္စည်းကို ကွစာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ
စသောသုတ်ဖြင့် (အ)ရသာ ပြုလေ၊ ဝေဿန္တရော၌ ဝေဿသဒ္ဒါပုဒ်
ကရတည်။]

၃။ ပုရိန္ဒဒေါကာ ပုရသဒ္ဒါပုဒ် ဒေဓာတ်တည်း။ ဤသို့ အစ၌
ပုရသဒ္ဒါရှိသော ဒေဓာတ်နောင် (အ)ပစ္စည်းသက်၍ ပုရ၌ ရ၏ အကို
ဣပြုသော သုတ်တည်း။ ပုရသဒ္ဒါသည် “ရှေး”ဟူသောအနက်ကို
ဟော၏။ ထိုအနက်ကို ထောက်၍ “ပေးဖူးပြီ”ဟူသော အတိတ်ကာလ
တစ်နက်သာ ရထိုက်သည်။ ပေးဆဲ၊ ပေးလတ္တံ့ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်နက်၊
အနာဂတ်နက်များ မရထိုက်။ ထို့ကြောင့် “ပုရေ ဒါနံ အဒေဝီတိ
ပုရိန္ဒဒေါ”ဟု အတိတ်ဝိဂြိုဟ် တစ်ခုသာပြုလေ။ [ယော-အကြင်
သိကြားသည်၊ ပုရေ-ရှေးအခါ၌၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ အဒေဝီ-ပေးလှူဖူးပြီ၊

၄။ သဗ္ဗတော ဣတ္တာ . ဝီ ဝါ။ ။သဗ္ဗတော-အလုံးစုံသော ဓာတ်မှနောက်၌၊ အ-အပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ဣတ္တာ . ဝီ ဝါ-ဣပစ္စည်း၊ တုပစ္စည်း၊ အာဝီပစ္စည်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ တက္ကရော၊ ဝိနယော၊ ရထကာရကော၊ ကာရကော၊ တက္ကတ္တာ၊ ဘတ္တာ၊ ဘယဒဿာဝီ စသည်တည်း။

ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုသိကြားသည်၊ ပုရိန္ဒဒေါ-ပုရိန္ဒဒ မည်၏၊ သိကြားမဖြစ်ခင် မဃလုလင်ဘဝတုန်းက အလှူကို အကြီးအကျယ် ပေးလှူခဲ့ဖူးသောကြောင့် သိကြားဖြစ်တဲ့အခါ “ပုရိန္ဒဒ”ဟု နာမည်ရ သတတ်။]

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိန္ဒဒေါကို ပုရသဒ္ဓူပပဒ “ဒဒ”တည်၊ “ဒဒ-ဒါနေ” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရကိုချေ၊ ပုရေ ဒဒါ စ ကုံသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ ပုရ၏အဆုံး၌ ၊ အက္ခရာကိုလည်း ိ ပြု (ပုရိဒဒ ၊)၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံကို တဝဂ္ဂန္တံ “န”ပြု၊ နံကို ဒသို့ ကပ်၊ ဒ်ကိုလည်း ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ -ေါ ပြု၊ ဒ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပုရိန္ဒဒေါ ပြီး၏။ [ဤသုတ်၌ အလားတူရုပ် မရှိ။]

၄။ ဤသုတ်ကား အစ၌ ကံပုဒ်ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ အလုံးစုံသောဓာတ်နောင် အ-ဣ-တု-အာဝီ ၄-ပစ္စည်းသက်သော သုတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အစ၌ ကံပုဒ်ရှိသောပုံစံ၊ မရှိသောပုံစံ စုံ အောင် ထုတ်ပြသည်၊ ဝါသဒ္ဓါက သညာယ.မ နုသုတ်မှ အပစ္စည်းကို ဆွဲငင်သည်ဟုကြံ၊ ရူပသိဒ္ဓိတစ်မျိုးကြံ၏။ [တံ ကရောတိတိ တက္ကရော၊ တံ-ထိုအမှုကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တက္ကရော-တက္ကရ မည်၏။]

ရုပ်တွက်။ ။တက္ကရောကို တသဒ္ဓူပပဒ “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သဗ္ဗတော ဣတ္တာဝီ ဝါသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ ရံကို ၊ သို့ကပ်(တကရ)၊ ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် သဒိသဒွေဘော် ကံလာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊

ဂေါပြု၊ ရံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။

မှတ်ချက်။ ။သမာသ်တွဲရာ၌ ရှေ့က ယပုဒ်နှင့်ဖြစ်စေ၊ တပုဒ်နှင့် ဖြစ်စေ တွဲလျှင် နောက်ပုဒ်မှာ ဒွေဘော်သော်လည်း လာ၊ ဒွေဘော် မလာလျှင် ရှေ့က ယ၊တတို့နောက်၌ နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ် လာရိုးထုံးစံ ရှိသည်။

[ဆောင်] ယ တသဒ္ဓါ၊ ရှေ့ရှိရာဝယ်၊ နောက်မှာဒွေဘော်၊
လာသော်လည်းရှိ၊ မလာဘိမူ၊ ယ တ၏နောက်၊
ဗိန္နုရောက်သည်၊ မှတ်လောက် ထုံးစံအမြဲတည်း။

ဝိနယော-ရထကာရကောတို့၏ ဝိဂြိုဟ်ကို နောင်ခါပြုတတ်ပါလိမ့် မည်။ ဝိနယောသည် အစဉ်ကပုဒ်မရှိသော အပစ္စည်းပုံစံ၊ ရထကာရ ကောသည် အစဉ်ကပုဒ်ရှိသော-ကာရကောကား အစဉ် ကပုဒ်မရှိ သော ဣပစ္စည်း၏ ပုံစံတည်း။

ဝိနယောကို ဝိပုဗ္ဗ“နီ”တည်၊ နီ=ပါပဏေ”ဟူသောအနက်၌ဓာတ် မှည့်၊ (တစ်လုံးဓာတ်ဖြစ်၍ အဆုံးသရကို မချေရ)၊ သဗ္ဗတော ဣတ္တာ . ဝိ ဝါသုတ် ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် နီ၏ -ကို ဧဝုဒ္ဓိ ပြု၊ ဧ အယ သုတ်ဖြင့် ဧ ကို ၊ ယံ ပြု၊ ယံ ကို ၊ သို့ ကပ် (ဝိနယ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဂေါ ပြု၊ ယံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။ [အညေသု စ၊ ဧ အယသုတ်တို့ကို ပြန်ကြည့်ပါ။]

ကာရကောကို “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ် ဝိယ ဣနုပန္နောသုတ်ဖြင့် ဣ အနုပန်ရှိသော ပစ္စည်းကို ကာရိတ်ကဲ့ သို့ ငဲ့၊ အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် က၏ ၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ (ကာရံ ဣ)၊ အနကာ ယုဏ္ဏနံသုတ်ဖြင့် ဣကို ၊ ကံ ပြု၊ ရံ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဂေါ ပြု၊ ကံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ရထကာရကော၌ ရထသဒ္ဓုပပဒ “ကရ”တည်၍ တွက်။] ဤ ကာရကောသည် ပုရိသာဒိဂိုဏ်းတည်း၊ နပုလ္လိင်၌ ကာရကံဟု စိတ္တာဒိ ဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ။ ကုတ္တိလိင်၌ကား ကာရကအပြီးမှာ တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ် ကြီးဖြင့် ရ၏ အဆုံး ၊ ကို ဝိ ပြုပြီးမှ ကုတ္တိယမတော အာပစ္စယော သုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်း သက်၍ “ကာရိကာ”ဟု ကညာဒိဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်၏။

က ဆုံးသော ကုတ္တိလိင်။ ။ ကုတ္တိလိင်အရာဝယ် ကျွန်ုပ်တို့ အကပြု သော ကအက္ခရာနှောင်းလျှင်လည်းကောင်း၊ ကပစ္စည်းနှောင်းလျှင် လည်းကောင်း အ ကို တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ်ဖြင့် ဝိ ပြုရ၏။ ပုံစံကား- ဒါယိကာ၊ ဥပါသိကာ၊ သိသိကာ (တပည့်မ၊) ပုတ္တိကာ (သမီး) စသည်တည်း။

[ဆောင်] ကျွန်ုပ်တို့ အက၊ ပြဿနနှင့် ကပစ္စည်းစု၊ နှောင်းရာရှုလျက်၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ၊ သုတ်ဖြင့် ဖိ၍၊ အ ကပြုပြီး၊ အ ပစ္စည်း၊ သက်နည်း ကုတ္တိလိင်။

တံ ကရောတိတိ တက္ကတ္တာ-ထိုအမှုကို ပြုတတ်သူ၊ ဘရတိတိ တက္ကာ၊ ဘရတိ-မွေးမြူတတ်၏၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ တက္ကာ-တက္ကာ မည်၏၊ (လင်၊ အရှင်သခင်)၊ တပစ္စည်းပုံစံများတည်း၊ ရုပ်ကို ကရဿ စ တတ္ထံ တု သို့ သုတ်ကျမှတွက်၊ “ဘယံ ပဿတိတိ ဘယဒဿာဝီ” (အာဝီပစ္စည်း၏ပုံစံ၊ ဘယံ-ဘေးကို၊ ပဿတိ-ရှုတတ်၏၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဘယဒဿာဝီ-မည်၏၊) ဘေးကို ရှုတတ်သူ။

ဘယဒဿာဝီကို ဘယသဒ္ဓူပပဒ “ဒိသ”တည်၊ “ဒိသ-ပေက္ခဏေ” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မူည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ၇၆ ပစ္စည်း သက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဒိသ်ကို ဒဿပြု၊ သမ်ကို ၇၁သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဘယဒဿာဝီ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ ပုလ္လိင် ဒက္ကိနှင့် အတူရုပ်စဉ်၊ ကုတ္တိလိင်၌ ဒက္ကိနီကဲ့သို့ ဘယဒဿာဝီနီ၊ နပုလ္လိင်၌ သုခကာရိကဲ့သို့ ဘယဒဿာဝီဟု ဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန် တိဝိဘတ်ဖြင့်သာ ဝိပြုဟန်ပြုထား၏။ သို့သော် အတိတ်ဝိဂြိုဟ်၊ အနာဂတ်ဝိဂြိုဟ်များလည်း ရနိုင်သည်ဟု မှတ်။ [ဤသုတ်လာ ပစ္စည်းတို့ သက်ရာသာဓနကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

၅။ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣ။ ။ဝိသရူပဒါဒိတော-ဝိသရူပဒ အစရှိသောဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ဣ-ဣပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပဝေသော၊ ရောဂေါ၊ ဥပ္ပာဒေါ၊ ဖသော စသည်တည်း။

၅။ ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမ္ပိ ဣသုတ်ဖြင့် အစ၌ ကံပုဒ်ရှိသော ဓာတ်နောင် ဣပစ္စည်းသက်၏။ ဤ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣသုတ်ကား အစ၌ ကံပုဒ်မရှိသော ဓာတ်နောင် ဣပစ္စည်းသက်သည်။ ဤ ဣပစ္စည်းတို့ သက်ရာပုဒ်၏ လိင်အဆုံးအဖြတ်ကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ မှာ ရှု။

ဝိသဓာတ်။ ။[ပဝိသတိတိ ပဝေသော၊ ပဝိသတိ-ဝင်တတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပဝေသော-ပဝေသ မည်၏။ (ဝင်တတ်သူ)။] ရူပံတွက်ရာ၌ ပ ပရာ နိ နိစသော ဥပသာရပုဒ်ရှေ့ရှိသောဓာတ်ကို “ပပုဗ္ဗဝိသဓာတ်” စသည်ဖြင့် ဆိုလတ္တံ့၊ ပရှေ့ရှိသော ဝိသဓာတ်ဟု ဆိုလိုသည်။

ရူပံတွက်။ ။ပဝေသောကို ပပုဗ္ဗ “ဝိသ”တည်း၊ “ဝိသ=ပဝေသနေ” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံ ဝိယ ဣနုဗန္ဓောသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းကို ကာရိတံကဲ့သို့ ငဲ့၊ ကာရိတာနံ ဣလောပံသုတ်ဖြင့် ဣအနုဗန်ကို ချေ၊ သံ ၊ သို့ကပ်(ပဝိသ)၊ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် ဝိ၏ ူ ကို -ဝုဒ္ဓိပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိဝိဘတ်သက် စသည်ဆို။

ရူဇဓာတ်။ ။ရူဇတိတိ ရောဂေါ၊ ရူဇတိ-နာကျင်တတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ရောဂေါ-အနာရောဂါ မည်၏။ ကဂါ စဇာနံသုတ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နံပါတ် ၁၀၀ မှာ လှမ်းကြည့်။

ရူပံတွက်။ ။ရောဂေါကို “ရူဇ”တည်း၊ “ရူဇ=ရောဂေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊

၆။ ဘာဝေ ခ။ ။သပ္ပဓာတူဟိ-အလုံးစုံသော ဓာတ်တို့မှ
နောက်၌၊ ဘာဝေ စ-ဘောအနက်၌လည်း၊ ဣ-ဣပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘာဝေါ၊ ပါကော စသည်တည်း။

ကာရိတ်ငဲ့၊ ဣအနုပဇာနိ (ရုဇာနိ)၊ ကဂါ စလောနံသုတ်ဖြင့် ဇိကို ဂ်ပြု၊
ဂ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ အသံယောဂန္တဿစသောသုတ်ဖြင့် ရုဇာနိ ၊ ကို ခေါ်
ဝုဒ္ဓိပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ ဂ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ရောဂေါ ပြီး၏။

ပဒဇာတ်။ ။[ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဥပ္ပာဒေါ-ဖြစ်တတ်သောတရား။]
ဥပ္ပာဒေါကို ဥပ္ပဗ္ဗ “ပဒ”တည်။ “ပဒ=ဂတိမှိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ငဲ့၊
ဣအနုပဇာနိ ချေ၊ နိ ၊ သို့ကပ်၊ အသံယောဂန္တဿစသောသုတ်ဖြင့်
ပ၏ ၊ ကို ဝုဒ္ဓိပြု၊ (ဥပါဒ)၊ ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် သဒိသ
ဒွေဘော ဝိလာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ ဥပ္ပာဒေါ ပြီး၏။

အာဒိပုံစံ။ ။ဖုသတီတိ ဖဿော-တွေ့ထိတတ်သောတရား၊
ဝိသရူပ ပဒါဒိတော၌ အာဒိအရ ပုံစံတည်း။ ဤ အာဒိအရ ပုံစံတွေ
အလွန်များလေသည်။ . . ဖဿောကို “ဖုသ”တည်။ “ဖုသ=ဖုသနေ”ဟူ
သောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဣပစ္စည်းသက်၊
ကာရိတ်ငဲ့၊ ဣအနုပဇာနိ ချေ၊ သ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့်
ဖုသကို ဖဿပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ ဖဿော ပြီး၏။

၆။ ဤသုတ်က ဘာဝသာနေအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်သော
ကြောင့် ရှေ့သုတ်က ကတ္တု ကမ္မစသော ကြွင်းသာနေများ၌ သက်
သည်ဟု မှတ်၊ ဣမှိ ရန္တဿ ဇော ဘာဝကရဏေသုသုတ်၌ ရူပသိဒ္ဓိ
ဆိုပုံကို ထောက်ပါ။

ဣနန္ဒိ အပစ္စည်း ရုပ်နေ ထူးခြားပုံ။ ။ဘယ်လိုပုဒ်၌ အ ပစ္စည်း၊
ဘယ်လိုပုဒ်၌ ဣပစ္စည်းသက်ရမည်ဟု သူငယ်များ မခွဲနိုင်ဘဲ ရှိတတ်

၏။ ပုဒ်အနေကို ကြည့်လျှင် ဝုဒ္ဓိပြုထားသည်ကို အထင်အရှား မမြင်ရမူ အပစ္စည်းဟု မှတ်၊ [အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြုထားသော်လည်း ထို ဝုဒ္ဓိ မထင်ရှားဘဲ တစ်မျိုးတစ်မည် ပြောင်းသွားတဲ့ ဝိနယောကဲ့သို့ပုဒ်၊ လုံးလုံး ဝုဒ္ဓိမပြုရတဲ့ တက္ကရောပုဒ်မျိုး၌ အပစ္စည်းဟု ဆိုလိုသည်။] နောက်က သံယုဂ်မရှိလျှင် ဝုဒ္ဓိ အထင်အရှား မြင်ရသောပုဒ်များ၌ ဣ ပစ္စည်းဟု မှတ်။ [ပဝေသော ဘာဝေါ၌ ဧဝုဒ္ဓိ အာဝုဒ္ဓိများ မပျက်ဘဲ ထင်ရှား ရှိသည်ကို “ဝုဒ္ဓိ အထင်အရှား မြင်ရသည်”ဟု ဆိုသည်။ ဖဿော ကဲ့သို့ သံယုဂ်ရှိရာ၌ကား ဝုဒ္ဓိအပြု မထင်ရှားသော်လည်း ဣပစ္စည်းပင်၊ သဒ္ဓါဟူက ယေဘုယျမို့ တချို့အရာ၌ မမြဲဘဲလည်း ရှိပေလတ္တံ့။]

[ဆောင်] ၁။ ဝုဒ္ဓိပြုပြု၊ မပြုပြုဘဲ၊ ကြည့်ရှုလိုက်လျှင်၊ မမြင်ဝုဒ္ဓိ၊ ထိုပုဒ်ရှိ၊ အ၏ သက်ရာဆို။

၂။ သံယုဂ်နောက်က၊ မရှိကြလျှင်၊ ဝုဒ္ဓိထင်ရှား၊ ထိုပုဒ်များ၊ မှတ်သား (ဣ)သက်ကို။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ဘူယတေ-ဖြစ်ခြင်း၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ခြင်း၊ ကိတ်ပုဒ်အချင်းချင်းလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုကောင်း၏။ ထို့ကြောင့် “ဘဝနံ ဘာဝေါ”ဟုလည်း ဝိဂြိုဟ် ပြု၊ ပစ္စတေ ပစနံ ဝါ ပါကော၊ ပစ္စတေ-ကျက်ခြင်း၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ပစနံ-ကျက်ခြင်း၊ ပါကော-ကျက်ခြင်း၊ ဘာဝသာဓနကို ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ ကတ္တုသတ္တိ စသည်ကို ညွှန်ပြဖွယ် မလိုသောကြောင့် ထိုသတ္တိကို ညွှန်ပြမည့် ဣတိသဒ္ဓါ မထည့်ရတော့။

ရုပ်တွက်။ ။ဘာဝေါကို “ဘူ”တည်၊ “ဘူ-သတ္တာယံ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဘာဝေ စသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ဇဲ၊ ဣအနုဗန် ချေ၊ အသံယောဂန္တဿ စသောသုတ်ဖြင့် ဘူ၏ ။ ကို-ဝေါ ဝုဒ္ဓိပြု (ဘော၊)၊ တေ အာဝါယာ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် ဝေါကို ၇၆ ပြု၊ ဝံကို ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ဇဲ၊ သိသက်၊ ဝေါ ပြု၊ ဝိဒ္ဓင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဘာဝေါ ပြီး၏။

၇။ ကို့ ၁။ ။သဗ္ဗဓာတူဟိ-အလုံးစုံသောဓာတ်တို့မှနောက်
၌၊ ကို့ ၁-ကိစ္စပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သမ္ဘူ၊ သယမ္ဘူ
စသည်တည်း။

၈။ ဓရာဒီဟိ ရမ္မော။ ။ဓရာဒီဟိ-ဓရ အစရှိသောဓာတ်တို့
မှ နောက်၌၊ ရမ္မော-ရမ္မပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဓမ္မော၊
ကမ္မံ စသည်တည်း။

ပါကောကို “ပစ”တည်၊ “ပစ=ပါကေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ဇဲ၊
ဏ်အနုဗန် ချေ (ပစ် ၊)၊ ပ၏ ၊ ကို ၂ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ကဂါ စောနံသုတ်ဖြင့်
စ် ကို က် ပြု၊ က် ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ဇဲ၊ သိသက်၊ ခေါ ပြု၊ ပါကော ပြီး၏။

၇။ သမ္ဘဝတီတိ သမ္ဘူ-ကောင်းစွာဖြစ်သောသဘော၊ “သယံ
ဘဝတီတိ သယမ္ဘူ” သယံ-ကိုယ်တိုင် (ကိုယ့်ဘာသာ-ဆရာမကူဘဲ)၊
ဘဝတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သယမ္ဘူ-သယမ္ဘူမည်တော်မူ
၏၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်းပုံလိင် ဥကာရန္တရုပ်စဉ်လေ။

သမ္ဘူကို သံပုဗ္ဗ “ဘူ”တည်၊ “ဘူ=သတ္တယံ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ ကို့ စသုတ်ဖြင့် ကိစ္စပစ္စည်းသက်၊ ကို့ လောပေါ စသုတ်ဖြင့်
ကိစ္စပစ္စည်း ကိုချေ(သံဘူ)၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ပဝဂ္ဂန္တံ
“မိ” ပြု၊ မိကို ဘူသို့ကပ်၊ နာမ်ဇဲ၊ သိသက်၊ သေသတော လောပံ
သုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ သမ္ဘူ ပြီး၏။ [သယံ သဒ္ဓါပပဒ “ဘူ”တည်၍
သယမ္ဘူကိုလည်း တွက်။]

၈။ ဓာရေတီတိ ဓမ္မော၊ ဓာရေတိ-ကျင့်သောသတ္တဝါတို့ကို အပါယ်
မကျအောင် ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဓမ္မော-တရားမည်၏၊
ကရိယတေ ကမ္မံ-ပြုအပ်သော ကိစ္စလုပ်ငန်းအမှု၊ ကံတရား၊ ရမှီ
ရန္တော ရာဒိ နောသုတ် အဓိပ္ပာယ်ကို လှမ်းကြည့်။

၉။ တဿိလာဒိသု ဣတ္တာ.ဝီ စ။ ။တဿိလာဒိသု စ-
တဿိလ တဒ္ဓမ္မ တဿာဓုကာရိတာ အနက် ၃-ပါးတို့၌လည်း၊
ဣတ္တာ.ဝီ စ-ဣပစ္စည်း၊ တုပစ္စည်း၊ အာဝိပစ္စည်းတို့သည်လည်း၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဗြဟ္မစာရီ၊ ပသယုပဝတ္တာ၊ ဘယဒဿာဝီ
စသည်တည်း။

ဇုပိတ္တကံ။ ။ဓမ္မောကို “ဓရ”တည်။ “ဓရ-ဓာရဏေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဓရာဒီဟိ ရမ္မောသုတ်ဖြင့် ရမ္မ
ပစ္စည်းသက် (ဓရံ ရမ္မံ)၊ ရမှီ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရံအနုဗန်နှင့်
တကွ ဓာတွန် ရံကို ချေ (ဓံ ၊ မ္မံ)၊ ဓ်ခွင်း (ဓံ ၊ ၊ မ္မံ)၊ သရလောပေါစ
သောသုတ်ဖြင့် ၊ ချေ၊ ဓံ ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ စသည်။
[ကရဓာတ် ကမ္မံ ကိုလည်း ရုပ်တွက်။]

၉။ တဿိလာဒိသု၌ အာဒိဖြင့် တဒ္ဓမ္မ တဿာဓုကာရိတာတို့ကို
ယူ၊ တဿိလစသည်၌ တသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုင်ရာဓာတ်နက်ကို ညွှန်ပြ၏။
ဥပမာ-ဗြဟ္မစာရိ၌ စရဓာတ်၏ “ကျင့်ခြင်း”အနက်၊ ပါပကာရိ၌
ကရဓာတ်၏ “ပြုခြင်း”အနက်တည်း။ ဤသို့ ဆိုင်ရာဓာတ်နက်တစ်ခုခု
ကို တသဒ္ဓါက “ထိုကျင့်ခြင်း၊ ထိုပြုခြင်း”စသည်ဖြင့် ညွှန်ပြသည်။

သီလ၊ ဓမ္မ၊ သာဓုကာရိတာ။ ။သီလဟူသည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်
၏ အလေ့အလာ ဝါသနာတည်း။ ဓမ္မဟူသည် တစ်ဂိုဏ်းလုံး၊ တစ်
သာသနာလုံး၊ တစ်ဆွေမျိုးလုံး၊ လူမျိုးတစ်မျိုးလုံး၏ အများသုံးဖြစ်တဲ့
ထုံးစံဓမ္မတာတည်း။ သာဓုကာရိတာဟူသည်ကား မိမိ၏ ဝါသနာ
အလျောက် (သို့မဟုတ်) အများ၏ ထုံးစံဓမ္မတာအတိုင်း ကောင်းစွာပြု
ခြင်း (လေးလေးစားစားပြုခြင်း၊ ဂရုတစိုက်ပြုခြင်း)တည်း။ [တဿိလ
စသည်ဝယ်- သီ၊ ဒ္ဓ၊ သာတို့၌ ၄-နံပါတ်သုတ်၏ ဆောင်ပုဒ်
အဓိပ္ပာယ်အရ ဒွေဘော်နှင့် နေရကြောင်းကို သိပါ။]

- [ဆောင်] ၁။ ထိုထိုဓာတ်နက်၊ တ အတွက်၊ စွဲချက် မြဲမကွာ။
၂။ တစ်ယောက်အလို၊ အလေ့ကို၊ ခေါ်ဆို သီလသာ။
၃။ ဓမ္မတာမှန်၊ များထုံးစံ၊ ခေါ်ရန် ဓမ္မမှာ။
၄။ ထိုထိုအမှု၊ ကောင်းစွာပြု၊ သာဓုကာရိတာ။

ဗိက္ခယ။ ။ပြဟံ စရိတံ သီလံ ယဿာတိ ပြဟ္မစာရီ (တဿီလ ဝိဂြိုဟ်)၊ ပြဟံ စရိတံ ဓမ္မော ယဿာတိ ပြဟ္မစာရီ (တဒ္ဓမ္မဝိဂြိုဟ်)၊ ပြဟံ စရိတံ သာဓုကာရိတာ ယဿာတိ ပြဟ္မစာရီ (တဿာဓု ကာရိတာဝိဂြိုဟ်)၊ ယဿ-အကြင်သူ၏၊ ပြဟံ-မြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရိတံ-ကျင့်ခြင်းငှာ၊ သီလံ-အလေ့အလာဝါသနာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုသူသည်၊ ပြဟ္မစာရီ-ပြဟ္မစာရီမည်၏၊ ဤ၌ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ ကျင့်ထ ဝါသနာသည် သီလ မည်၏။

ဓုတိယဗိက္ခယ။ ။“ဓမ္မော-အများတံထွာ၊ ဓမ္မတာသည်၊ အတ္ထိ- ရှိ၏” ဟု အနက်ပေး၊ ရဟန်း သာမဏေ သူတော် သီလရှင်ဟူသမျှတို့ အပြဟ္မ စရိယသိက္ခာပုဒ်ကို ထိန်းသိမ်း၍ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ကြခြင်းဟူသော ထုံးစံဓမ္မတာသည် ဓမ္မ မည်၏။

ဓာတိယဗိက္ခယ။ ။“သာဓုကာရိတာ-ကောင်းစွာပြုတတ်သူ၏ အဖြစ်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏”ဟု အနက်ပေး၊ ထို ပြဟ္မစရိယအကျင့်၌ ကောင်းစွာ ကျင့်ခြင်း (လေးလေးစားစား ဂရုစိုက်လျက် မပေါက် မကျားအောင် ကျင့်ခြင်း)သည် သာဓုကာရိတာ မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤအဓိပ္ပာယ်အရ တဿီလဖြစ်တိုင်း တဒ္ဓမ္မ မဖြစ်၊ အများထုံးစံဟုတ်မှ တဒ္ဓမ္မဖြစ်သည်၊ တဒ္ဓမ္မဖြစ်တိုင်းလည်း တဿီလ မဖြစ်၊ မိမိ၏ အလေ့အထဟုတ်မှ တဿီလဖြစ်သည်၊ တဿီလ တဒ္ဓမ္မ ဖြစ်တိုင်းလည်း တဿာဓုကာရိတာ မဖြစ်၊ လေးလေးစားစား အားရပါးရ ပြုမှ တဿာဓုကာရိတာဖြစ်သည်ဟု မှတ်။

အမှာ။ ။ပသယုပဝတ္တာစသည်တို့၏ ဝိပြိုဟ်ကို နောင်ခါသိလတ္တံ့၊ ပသယုပဝတ္တာ-လွမ်းမိုး၍ ဖြစ်လေ့ရှိသူ၊ ဘယဒဿာဝီ-ဘေးကို ရှုလေ့ရှိသူ။

ရုပ်တွက်။ ။ဗြဟ္မစာရီကို ဗြဟ္မသဒ္ဓူပပဒ “စရ”တည်၊ “စရ=စရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့် အဆုံးသရချေ၊ တဿီလာဒီသုဏီတွာဝိ စ သုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ စ၏ ၊ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ရ်ကို ၁ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိဝိဘတ်သက်၊ ချေ၊ ပြီး၏။ [ဣတ္ထိလိင်၌ ဣနိပစ္စည်းသက်၍ “ဗြဟ္မစာရိနိ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဒဏ္ဍိနိကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်။]

ပသယုပဝတ္တာကို ပသယုသဒ္ဓူပပဒ ပပုဗ္ဗ “ဝတု” တည်၊ “ဝတု=ဝတ္တနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့် အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် တုပစ္စည်းသက် (ပသယုပဝတ်တု)، တ်ကို တုသို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ သတ္ထုပိတာဒိနမာ သိသို့ သိလောပေါ စသုတ်ဖြင့် တု၏ ၊ ကို ၁ ပြု၊ သိကိုလည်းချေ၊ ပသယုပဝတ္တာ ပြီး၏။ [သတ္တာဒိဂိုဏ်း ဝတ္ထုကဲ့သို့ ရုပ်စဉ် လေ။] ဘယဒဿာဝီကို သဗ္ဗတော ဣတွာဝိ ဝါ၌ တွက်ခဲ့ပြီ၊ ဤသုတ်ဖြင့် အာဝိသက်ရခြင်းသာ ထူး၏။

မေးဖွယ်။ ။ကိတ်ပစ္စည်းမှန်လျှင် သာဓနအနက် ၇-ပါးတွင် တစ်ပါးပါးကို ဟောရရိုးတည်း၊ တဿီလစသော အနက်ကား သာဓနအနက် မဟုတ်သေး၊ ထို့ကြောင့် ဤ ဣစသော ပစ္စည်းများသည် အဘယ်သာဓနအနက်၌ သက်ကြသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေ။ ။“မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိ”ဟုဆိုလျှင် ထိုကျင့်လေ့ရှိသူမှာ ကျင့်တတ်သော ကတ္တုသတ္တိ ရှိ၏ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် “တဿီလစသောအနက်၌သက်သော ဣစသော ပစ္စည်းများသည် ကတ္တုသာဓနအနက်၌ သက်ကြ၏”ဟု ရှေးဆရာတို့ အသိအမှတ်ပြုကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ကတ္တရိ”ဟု တိုက်ရိုက်ထည့်လေသည်။ [အကျယ်ကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၁၀။ သဒ္ဒကုဓလမဏ္ဍတ္တရုစာဒီဟိ ယု။ ။သဒ္ဒကုဓလမဏ္ဍတ္တရုစာဒီဟိ-အသံပြုခြင်းအနက်ရှိသောဓာတ်၊ အမျက်ထွက်ခြင်းအနက်ရှိသောဓာတ်၊ တုန်လှုပ်ခြင်းအနက်ရှိသောဓာတ်၊ တန်ဆာဆင်ခြင်းအနက်ရှိသောဓာတ်၊ ရုစအစရှိသောဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ တဿီလာဒီသု-တဿီလ တဒ္ဓမ္မ တဿာ ဓုကာရိတာ အနက် ၃-ပါးတို့၌၊ ယု-ယုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏။ ယောသနော၊ ကောဓနော၊ စလနော၊ မဏ္ဍနော၊ ရောစနော စသည်တည်း။

၁၁။ မဏ္ဍတ္တမှ အတ္တသဒ္ဓါကို ရှေ့ပုဒ်သို့ လိုက်စေ၍ “သဒ္ဓတ္တ၊ ကုတ္တ၊ စလတ္တ”ဟုမှတ်၊ သဒ္ဓတ္တဖြင့် အသံပြုခြင်းအနက်ရှိသော ယုသဓာတ်၊ ဘာသဓာတ်စသည်ကို ယု၊ ကုတ္တဖြင့် အမျက်ထွက်ခြင်းအနက်ရှိသော ကုဓဓာတ်၊ ရုသဓာတ်စသည်ကို ယု၊ စလတ္တဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်းအနက်ရှိသော ကပိဓာတ်၊ ဖဒိဓာတ်စသည်ကို ယု၊ မဏ္ဍတ္တဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း အနက်ရှိသော မဒိဓာတ်၊ ဘူသဓာတ် စသည်ကိုယု၊ ရုစတ္တဟု မဆိုဘဲ ရုစာဒီဟိဟု ဆိုသောကြောင့် ရုစဓာတ်နှင့် အနက်တူသော ဓာတ်သာမက အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဇုတဓာတ်၊ ဝဗ္ဗဓာတ် စသည်ကိုလည်း ယူနိုင်၏။ ယောသနော-ကြွေးကြော်ခြင်းအလေ့ရှိသူ၊ ဤ၌ “ကြွေးကြော်ခြင်း”ဟူသည် အသံထုတ်၍ ဆိုခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “သဒ္ဓတ္တ”အရ ထုတ်ပြရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ယောသနောကို “ယုသ”တည်း။ “ယုသ-သဒ္ဓေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သဒ္ဓကုဓလမဏ္ဍတ္တရုစာဒီဟိ ယုသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်းသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ယု၏အစိတ် ၂ ကို ဧ-ဝုဒ္ဓိပြု (ယောသံယု)، အနကာယုဏ္ဏနံသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်းကို ၂ နှု ပြု၊ သံကို ၂ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ-ဝု ပြု၊ နံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် ပြီး၏။ [ဘာသနော-ပြောဆိုခြင်းအလေ့ရှိသူ၊ ဤ

ဘာသာဓာတ်လည်း အသံပြုခြင်းအနက် ရှိ၏။ “ဘာသ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံဟု ဆို၍ ရုပ်တွက်။]

ကောဓနော-အမျက်ထွက်ခြင်းအလေ့ရှိသူ။ “ကုဓ=ကောပေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မူည့်၍ ရုပ်တွက်။ ရောသနော-ချုပ်ချယ်ခြင်းအလေ့ရှိသူ။ ချုပ်ချယ်ခြင်း၊ နှိပ်ကွပ်ခြင်းဟူသည် အမျက်ထွက်ခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ကုဓတ္ထ၌ သွင်းရသည်။ “ရူသ=ရောသေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို။

စလနော-တုန်လှုပ်ခြင်းအလေ့ရှိသူ။ “စလ=ကမ္မနေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ ကမ္မနော၊ ဖန္ဒနော-တုန်လှုပ်ခြင်းအလေ့ရှိသူ။ “ကပိ=စလနေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ယုပစ္စည်းသက် (ကပ် ယု၊) နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ် ဖြင့် က နောက်၌ နိဂ္ဂဟိတလာ၊ ယုကို ၊ န ပြု၊ ပ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ နိဂ္ဂဟိတကို ပဝဂ္ဂန္တ “မိ” ပြု၊ မိကို ပသို့ ကပ်၍ နာမ်ငဲ့ ပြီးစေ။

မှတ်ချက်။ ။ ဖန္ဒနောလည်း နည်းတူ။ “ဖဒိ=ကိဉ္စိစလနေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ ဤ ကပိ ဖဒိဓာတ်များသည် ရုဓာဒိဂိုဏ်းဝင်ကဲ့သို့ ထင်ရသော် လည်း စင်စစ်မှာ ဘူဝါဒိဂိုဏ်းဝင်သာတည်း။ ဘူဝါဒိ စုရာဒိဂိုဏ်းဝင် ဓာတ် များသည် အဆုံး၌ ဣ အက္ခရာပါလျှင် နိဂ္ဂဟိတလာမြဲ ဖြစ်၏။

[ဆောင်] ဣအက္ခရာ၊ အဆုံးပါသည့်၊ ဘူဝါနှင့်စု၊
ဓာတ်နှစ်ခု၊ ဗိန္ဒု လာရသည်။

မဏ္ဍနော-တန်ဆာဆင်ခြင်း အလေ့ရှိသူ။ “မဒိ=ဘူသာယံ” ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ နိဂ္ဂဟိတလာ၍ ပဝဂ္ဂန္တ “ဏ” ပြု။ ဝိဘူသနော-တန်ဆာဆင်ခြင်းအလေ့ရှိသူ။ “ဝိပုဗ္ဗဘူသ=အလင်္ကာရေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ ရောစနော-တင့်တယ်တောက်ပခြင်း အလေ့ရှိသူ။ “ရုဓ=ဒိတ္တိမ္ပိ” ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ ဇောတနော-တောက်ပခြင်းအလေ့ရှိသူ။ “ဇုတ=ဒိတ္တိမ္ပိ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ ဝမုနော-တိုးပွားခြင်းအလေ့ရှိသူ။ “ဝမု=ဝမုနေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၍ တွက်လေ။

၁၁။ ပါရာဒိဂမိမှာ ရှု။ ။ပါရာဒိဂမိမှာ-ပါရ အစရှိသော သဒ္ဒါ ရှေ့ရှိသော ဂမုဓာတ်မှ နောက်၌၊ တဿိလာဒိသု-တို့၌၊ ရှု-ရှုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘဝပါရဂူ၊ အန္တဂူ စသည် တည်း။

၁၁။ [ပါရာဒိ၌ အာဒိဖြင့် အန္တ စသည်ကို ယူ။] ပါရ ရှေ့ရှိသော ဂမုဓာတ်၊ အန္တရှေ့ရှိသော ဂမုဓာတ်၊ ဤသို့ ပါရ၊ အန္တ စသော သဒ္ဒါမျိုး ရှေ့ရှိသော ဂမုဓာတ်နောင် တဿိလစသောအနက်၌ ရှုပစ္စည်းသက်သော သုတ်တည်း။

ဘဝပါရံ ဂန္တံ သီလံ ယဿာတိ ဘဝပါရဂူ။ “ယဿ-အကြင်သူ၏။ ဘဝပါရံ-ဘဝ၏ ထိုဖက်ကမ်းသို့ (နိဗ္ဗာန်သို့ ဟူလို)၊ ဂန္တံ-သွားခြင်းငှာ၊ သီလံ-သည်။ အတ္ထိ-ရှိ၏”ဟု အနက်ပေး၊ ဓမ္မော၊ သာဓုကာရိတာ ထည့်၍လည်း ဝိပြိုဟ်ပြု၊ ရုပ်တွက်ရာ၌ ဘဝကား လိုရင်းမဟုတ်၊ တွဲဖက်ဖြစ်၍ ထည့်ရသည်။ ထို့ပြင် ရ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းဟူသမျှ၌ ရမှီ ရန္တော ရာဒိနောသုတ်ကို သတိရပါစေ။

ဘဝပါရဂူကို ဘဝပါရသဒ္ဒါပပဒ “ဂမု”တည်။ “ဂမု=ဂတိမှီ”ဟူ သော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ပါရာဒိဂမိမှာ ရှုသုတ်ဖြင့် ရှုပစ္စည်း သက် (ဘဝပါရ ဂမ်ရူ၊) ရမှီ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရ အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် မ်ကို ချေ (ဘဝပါရဂူ ။ ဂ်ခွင်း၊ ချေ၊ ဂ်ကို ။ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဘဝပါရဂူ ပြီး၏။

အန္တံ ဂစ္ဆတိ သီလေနာတိ အန္တဂူ-အဆုံးသို့ သွားလေ့ (ရောက်လေ့) ရှိသူ၊ အန္တသဒ္ဒါပပဒ ဂမု တည်၍ တွက်၊ ဝေဒဂူ-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်လေ့ရှိသူ၊ ဝေဒသဒ္ဒါပပဒ ဂမု တည်၍ ရုပ်တွက်။

၁၂။ ဘိက္ခာဒိတော စ။ ။ဘိက္ခာဒိတော စ-ဘိက္ခ အစရှိသော ဓာတ်မှ နောက်၌လည်း၊ တဿီလာဒိသု-တိ၌၊ ရှု-ရှု ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘိက္ခ၊ ဝိညူ စသည်တည်း။

၁၃။ ဟနတျာဒိနံ ဣကော။ ။ဟနတျာဒိနံ-ဟန အစရှိသောဓာတ်တို့၏အဆုံး၌၊ တဿီလာဒိသု-တိ၌၊ ဣကော-ဣက

၁၂။ ဘိက္ခတိ သီလေနာတိ ဘိက္ခ။ ယော-အကြင် ရဟန်းသည်၊ သီလေန-အလေ့အလာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခတိ-(ဆွမ်းစသည်ကို) တောင်းတတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုရဟန်းသည်၊ ဘိက္ခ-ဘိက္ခုမည်၏။ ဘိက္ခာဒိတော၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဉာဓာတ်၊ ဝိဒဓာတ် စသည်ကို ယူ၊ ဝိဇာနာတိ သီလေနာတိ ဝိညူ။ ဝိဒတိ သီလေနာတိ ဝိဒူ-သိလေ့ရှိသူ။

ဘိက္ခုကို “ဘိက္ခ”တည်၊ “ဘိက္ခ-ယာစနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဘိက္ခာဒိတော စသုတ်ဖြင့် ရူပစ္စည်းသက်၊ ရမှီ ရန္တော ရာဒိနောသုတ်ဖြင့် ရ်အနုဗန်ကိုချေ၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ။ ကို ၊ ရဿပြု၊ ကွံ ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဘိက္ခုပြီး၏။

ဝိညူကို ဝိပုဗ္ဗ“ဉာ”တည်၊ “ဉာ=အဝဗောဓနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ ရူပစ္စည်းသက်၊ ရမှီ ရန္တော ရာဒိနောသုတ်ဖြင့် ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် ၇ ကို ချေ၊ ဉ်ကို ။ သို့ကပ် (ဝိညူ)၊ သဒိသဒ္ဓေဘော် ဉ်လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝိညူ ပြီး၏။ [သဗ္ဗညူ-အလုံးစုံကို သိတော်မူလေ့ရှိသော ဘုရား၊ မတ္တညူ-အတိုင်းအရှည်ကို သိလေ့ရှိသူ၊ သဗ္ဗ၊ မတ္တ+ဉာဓာတ်၊ ဝိဒူ=ဝိဒဓာတ်။]

၁၃။ အာဟနနသီလော-ညှဉ်းဆဲလေ့ရှိသူသည်၊ အာယာတုကော-အာယာတုက မည်၏။ ကရုဏသီလော-ပြုလေ့ရှိသူသည်၊ ကာရုကော-ကာရုက မည်၏။ (ဟနဿ ယာတောသုတ်ကို ကြည့်။)

ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အာယာတုကော၊ ကာရုကော စသည်တည်း။

၁၄။ နု နိဂ္ဂဟိတံ ပဒန္တေ။ ။ပဒန္တေ-ရှေ့ပုဒ်၏အဆုံး၌၊ နု-နုအက္ခရာသည်၊ နိဂ္ဂဟိတံ-နိဂ္ဂဟိတံအဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ အရိန္ဒမော စသည်တည်း။

၁၅။ သံဟနာ.ညာယ ဝါ ဧရာ၊ ယော။ ။သံဟနာ ဝါ-သံပုဗ္ဗ ဟနဓာတ်မှနောက်၌လည်းကောင်း၊ အညာယ ဝါ-တစ်ပါးသော ဓာတ်မှနောက်၌လည်းကောင်း၊ ဧရာ-ရပစ္စည်း

အာယာတုကောကို အာပုဗ္ဗ “ဟန”တည်၊ “ဟန=ဟိသာဂတီသု” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဟနတျာဒိနံ ဣကော သုတ်ဖြင့် ဣကပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ဟနဿ ဃာတောသုတ်ဖြင့် ဟန်ဓာတ်ကို ဃာတ်ပြု၊ တ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ သိသက် စသည် စီရင်။ [ကာရုကောကို “ကရ”တည်၊ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေ သုတ်ဖြင့် က ၏ ၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု။]

၁၄။ အရိသဒ္ဓူပပဒ “ဒမု”တည်၊ သညာယ.မနုသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်း သက်၍ အရိဟူသော ရှေ့ပုဒ်အဆုံး၌ လာထားသော နုအက္ခရာကို ဤ သုတ်က နိဂ္ဂဟိတံပြုသည်၊ ရုပ်တွက်ပုံကို သညာယ.မနုသုတ် ပြန်ကြည့်။

၁၅။ သံဟန ညာယကို “သံဟနာ+အညာယ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ “သံ+ဟနာ”ဟု သံပုဗ္ဗဟနဓာတ်ကိုသာ ပြထားသော်လည်း သံပုဗ္ဗဟန ဓာတ် သာမက (ပါဠိတော်နှင့် လျော်အောင်) သံ ရှေးမရှိသော ဟနဓာတ် နောင်လည်း ရပစ္စည်း သက်၍ ဟနကိုလည်း ဃပြုလျှင်

သည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ယော-ဟနဓာတ်၏ ယ အပြုသည် လည်း။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သံယော၊ ပတိယော၊ ပရိက္ခာ စသည် တည်း။

“ပတိယော”ဟု ဖြစ်သေး၏။ “အညာယ”ဖြင့်ကား ဟနမှ တစ်ပါးသော ခန၊ ကရ စသော ဓာတ်များကို ယူ။

ဟနဓာတ်သည် ဟိသာ (ညှဉ်းဆဲခြင်း)အနက်၊ ဂတိ (ရောက်ခြင်း) အနက်ဟု ၂-မျိုး ရှိ၏။ ဤနေရာ၌ ဂတိအနက်ကို ယူ၍ “သံဟနတိ (သမုပဂစ္ဆတိ)တိ သံယော”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ယော-အကြင်ရဟန်း အပေါင်းသည်။ သမဂ္ဂံ-ညီညီညွတ်ညွတ်။ ကမ္မံ-သံဃကံသို့။ သံဟနတိ (သမုပဂစ္ဆတိ)-ကပ်ရောက်တတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်။ သော-ထိုရဟန်း အပေါင်းသည်။ သံယော-သံဃ မည်၏။

ဟနဓာတ်၏ ဟိသာအနက်ကို ယူ၍ “ပတိဟညတိတိ ပတိယော” ဟု ပြု။ ပတိဟညတိ-ထိပါးနှိပ်စက်တတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်။ ပတိယော- ပတိဃ (ဒေါသ) မည်၏။ ပရိက္ခာ၌ ပရိသဒ္ဓါသည် ထက်ဝန်းကျင်ဟူ သော အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် သမန္တတော ခညတိတိ ပရိက္ခာ” ဟု ပြု။ ဤ ပရိက္ခာကား အညာယ ဝါ အရ အခြားဓာတ်၏ ပုံစံတည်း။ နဂရဿ-မြို့၏။ ဗဟိ-အပြင်ဘက်၌။ သမန္တတော-ပတ်ဝန်းကျင်၌။ ခညတိ-တူးအပ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်။ ပရိက္ခာ-ပရိက္ခာမည်၏။ မြို့ တံတိုင်းပြင်ဘက်၌ တူးအပ်သော ကျုံးတည်း။

သံယောကို သံပုဗ္ဗ “ဟန”တည်း။ “ဟန-ဟိသာဂတီသု” ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သံဟနာညာယ ဝါ ရော ယော သုတ်ဖြင့် ရ ပစ္စည်းသက်၍ ဟနဓာတ်ကိုလည်း ယ ပြု (သံဃရ၊ ရမှီ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရ် အနုဗန်နှင့်တကွ ယ ၏ ၊ ကို ချေ၊ ဃံကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ သိကို -၁ ပြု၊ ဃံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ပတိပုဗ္ဗ“ဟန”တည်၍ ပတိယောလည်း ဖြစ်၏။]

၁၆။ ရမိ ရန္တော ရာဒိ နော။ ။ရမိ-ရ အနုပန်ရှိသော ပစ္စည်းကြောင့်၊ ရာဒိ-ရ် အနုပန် အပိုင်းအခြား ရှိသော၊ အန္တော-ဓာတ်၏ အဆုံးသည်၊ နော-ကျေပျောက်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အန္တကော၊ ပါရဂူ၊ သတ္တာ၊ ဒိဋ္ဌော စသည်တည်း။

ပရိက္ခာကို ပရိပုဗ္ဗ “ခန”တည်။ “ခန-အဝဒါရဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ရပစ္စည်းသက်၊ ရမှီ ရန္တော စသောသုတ်ဖြင့် ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ န်ကို ချေ (ပရိခ ၊)၊ ခ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ပရိခ)၊ ဝဂ္ဂေ ယောသာယောသာနံ စသောသုတ် ဖြင့် အသဒိသဒ္ဓေဘော် က် လာ၊ ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောသုတ် ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ စသည် စီရင်။

၁၆။ ရန္တော့၌ ရံကား အာဂုံတည်း၊ ရမိအရ “ရ်အနုပန်ရှိသော ပစ္စည်း”များကား ရပစ္စည်း၊ ရူပစ္စည်း၊ ရတ္ထ၊ ရိတု၊ ရာတုပစ္စည်းနှင့် ရိဋ္ဌအပြု စသည်များတည်း၊ ရာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါကား “အပိုင်းအခြား” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ “ဓာတ်၏အဆုံးကို ချေရာ၌ နောက်က ပိုင်းခြားလျက်ရှိသော ရ်အနုပန်ပါ ချေရမည်”ဟု ဆိုလိုသည်။ ရ်အနုပန်ကို ချေလိုက်တဲ့ အခါ ၊ , ၊ , ထွါ စသော ပစ္စည်းသာ ကျန်ရစ်၏။ ထိုသို့ ချေရာ၌ အချို့အရာဝယ် ဓာတ်၏ အဆုံးဖျဉ်းကို ချေ၏။ (ပါရဂူကို ကြည့်)၊ ဖျဉ်းမရှိလျှင် အဆုံးသရကို ချေ၏။ (ဝိညူကို ကြည့်)။

“အနွံ ကရောတိတိ အနွံကော” ယော-အကြင်သေမင်းသည်၊
အနွံ-ဘဝအဆုံးကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-
ထိုသေမင်းသည်၊ အနွံကော-အနွံက မည်၏။

ရုပ်တွက်။ ။အန္တကောကို အန္တသဒ္ဒူပပဒ “ကရ”တည်၊ “ကရ= ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံး အသရချေ, သံဟနညာယ ဝါ ရော ယောသုတ်ဖြင့် ရပစ္စည်းသက် (ကရ်ရ),

၁၇။ ဘာဝကမေ့သူ တဗ္ဗာ . နိယာ။ ။ဘာဝကမေ့သူ-
ဘောအနက်၊ ကံအနက်တို့၌၊ တဗ္ဗာ . နိယာ-တဗ္ဗပစ္စည်း၊
အနိယပစ္စည်း တို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ကရဏီယံ
စသည်တည်း။

ရမိ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရံအနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် ရံကို
ချေ (ကါ၊) ကံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (အန္တက)၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ အန္တကော
ပြီး၏။ [ပါရဂူကို ပါရာဒိ ဂမိမှာ ရှု သုတ်ကြည့်၊ သတ္တာ၊ ဒိဋ္ဌောတို့ကို
သာသာဒီဟိ ရတ္ထု၊ သာသ ဒိသတော တဿ ရိဋ္ဌော စ သုတ်တို့၌
တွက်ရလတ္တံ့။]

၁၇။ ဘောအနက် ကံအနက်ဟူသည် ဘာဝသာဓန၊ ကမ္မသာဓန
အနက်များတည်း။ ဤ တဗ္ဗ၊ အနိယပစ္စည်းတို့ သက်ရာဌာနသည်
အလွန်ကျယ်ဝန်း၏။ ဘော၊ ကံအနက်သာမက “တဗ္ဗာနိယာ”ဟူသော
ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဝဖြင့် ကတ္တာ၊ ကရိုဏ်းစသော အနက်များ
၌လည်း သက်နိုင်ကြသေး၏။ လိင်အားဖြင့်ကား ဣတ္ထိလိင် ပုံလိင်
နပုံလိင်အားဖြင့် ထိုက်သလို ရနိုင်၏။ [ကိတကာ-ကိတ်ပစ္စည်းတို့
သည်၊ အဘိဓေယျလိင်္ဂီ-ဟောအပ်သော အနက်၏ လိင်ရှိကုန်၏၊
(ဟောအပ်သော ပုဒ်၏လိင်သို့ လိုက်ကုန်၏ ဟူလို)။]

မှတ်ချက်။ ။ဤတဗ္ဗ၊ အနိယပစ္စည်းများသည် ဘောအနက်
ကံအနက် ပေါ်မှာ “ထိုက်၏၊ သင့်၏”ဟူသော အရဟသဒ္ဓါ၏အနက်
“ပြုပိုင်၊ ပြုနိုင်၏”စသော သက္ကသဒ္ဓါ၏အနက်များကိုလည်း အပိုပြု
နိုင်သေး၏။ ထိုအနက်များကို အရာအားလျော်စွာ သုံးစွဲရမည်။
ဥပမာ-“ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုအပ် ပြုသင့် ပြုထိုက်၏၊ ပြုအပ် ပြုပိုင် ပြုနိုင်၏”
စသည်တည်း။ ရုပ်ကို နောက်နောက်သုတ်များ၌ တွက်ရလတ္တံ့။

၁၈။ ဧကော ၁။ ။ဘာဝကမေ့သူ-ဘောအနက်၊ ကံအနက် တို့၌၊ ဧကော စ-ဏှပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-၏။ ကာရိယံ၊ ဘာရိယံ စသည်တည်း၊ စသဒ္ဓါဖြင့် တေယျပစ္စည်းကို ဆည်း၍ ဉာတေယျံ စသည်လည်း ဖြစ်သေး၏။

၁၈။ ကရိယတေ ကတ္တဗ္ဗံ ဝါတိ ကာရိယံ၊ ကရိယတေ-ပြုအပ်၏။ ဝါ-တစ်နည်း၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုအပ် ပြုထိုက်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကာရိယံ-ကာရိယ မည်၏။ ဘရိယတေ ဘရိတဗ္ဗံ ဝါတိ ဘာရိယံ၊ ဘရိယတေ-ဆောင်ရွက်အပ်၏။ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဘရိတဗ္ဗံ-ရွက်ဆောင်အပ် ရွက်ဆောင်ထိုက်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဘာရိယံ-မည်၏။ (ရွက်ဆောင် ရမည့်တာဝန်)၊ ကိတိပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ဣ လာလိုလျှင် ယထာဂမ . မိကာရောသုတ်ကို အမြဲသတိပြု။

ရုပ်တွက်။ ။ကာရိယံကို “ကရ”တည်၊ “ကရ=ကရဏေ” ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မူည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဧကော စသုတ်ဖြင့် ဧကပစ္စည်း သက်၊ ကာရိတ်ငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ (ကရိယံ)၊ အသံယောဂန္တဿ စသောသုတ်ဖြင့် က၏ ၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ယထာဂမမိကာရောသုတ်ဖြင့် ဝိ လာ၊ ရ်ကို ဝိ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ိ ပြု၊ ကာရိယံ ပြီး၏။ [“ဘရ=ဘရဏေ”ဟု ဆို၍ ဘာရိယံကို ရုပ်တွက်။]

အမှာ။ ။“ဉာယတေ ဉာတဗ္ဗံ ဝါတိ ဉာတေယျံ-သိအပ်သိထိုက် ၏”ဟု အနက်ဆို “ဉာ=အဝဗောဓနေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ ဧကော စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် တေယျပစ္စည်း သက်၍ ရုပ်ပြီးစေ၊ “ဒိဋ္ဌေယျံ-မြင်အပ် မြင်ထိုက်၏။ ပတ္တေယျံ-ရောက်အပ် ရောက်ထိုက်၏” စသည်ဖြင့် အလားတူရုပ်များကို တွေ့လတ္တံ့။

၁၉။ ကရမ္မာ ခိစ္ဆ။ ။ကရမ္မာ-ကရဓာတ်မှနောက်၌၊ ဘာဝကဓမ္မသု-ဘောအနက်၊ ကံအနက်တို့၌၊ ရိစ္ဆ-ရိစ္ဆပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏။ ကိစ္ဆံ စသည်တည်း၊ ရိစ္ဆဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဘရ စသောဓာတ်နောင် ရိစ္ဆပစ္စည်း သက်၍ ဘဇ္ဇော စသည်ဖြစ်၏။

၂၀။ ဘူတော . ဗ္ဗ။ ။ဘူတော-ဘူဓာတ်မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဣဿ-ဣပစ္စည်း၏။ အဗ္ဗ-ဓာတွန် ဥနှင့် တကွ အဗ္ဗ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘဗ္ဗော စသည်တည်း။

၁၉။ ကရိယတေ ကတ္တဗ္ဗံ ဝါတိ ကိစ္ဆံ-ပြုအပ် ပြုထိုက်သော အမှုလုပ်ငန်း၊ ဘရိယတေ-မွေးမြူအပ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဘဇ္ဇော-ဘစ္ဆ မည်၏။ (မွေးစားအပ်သော သားတည်း။)

ရုပ်တွက်။ ။ကိစ္ဆံကို “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကရမ္မာ ရိစ္ဆသုတ်ဖြင့် ရိစ္ဆပစ္စည်းသက်၊ ရမိ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် ရ်ကိုချေ (က ဝိစ္ဆံ)၊ ကိစ္ဆင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ပြု၊ ကိစ္ဆံ ပြီး၏။

ဘဇ္ဇောကို “ဘရ”တည်၊ “ဘရ-ဘရဏေ”ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကရမ္မာ ရိစ္ဆသုတ်၌ ရိစ္ဆဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂဖြင့် ရိစ္ဆပစ္စည်းသက်၊ ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် ရ်ကိုချေ၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီး ဖြင့် ဝိကိုချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ -၁ ပြု၊ ပြီး၏။ [သန္တိစပ်တဲ့အရာ မဟုတ်၍ ဝိကို ကွစိ ဓာတုဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ ချေသည်။]

၂၀။ ဘဝိတဗ္ဗော-ဖြစ်ထိုက်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဘဗ္ဗော-ဘဗ္ဗမည်၏။ (ဤအနက်ကို ကတ္တာအနက်ဟု ဆိုကြ၏။ ဣပစ္စည်းလည်း ဤပုဒ်၌ ကတ္တာအနက် ဟောသတဲ့။)

၂၁။ ဝဒမဒဂမုယုဇဂရဟာ . ကာရာဒိဟိ ဇ္ဇမ္မဂ္ဂယေ . ယျာ၊
ဂါရော ဝါ။ ။ဝဒမဒဂမုယုဇဂရဟာ . ကာရာဒိဟိ-ဝဒဓာတ်၊
မဒဓာတ်၊ ဂမုဓာတ်၊ ယုဇဓာတ်၊ ဂရဟဓာတ်၊ အာကာရန္တဓာတ်
တို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ကျဿ-ကျပစ္စည်း၏၊ အန္တေန-
ဓာတွန်နှင့်တကွ၊ ဇ္ဇမ္မဂ္ဂယေ . ယျာ-ဇ္ဇအပြု၊ မ္မအပြု၊ ဂ္ဂအပြု၊ ယု
အပြု၊ ဇယျအပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်
ကုန်၏၊ ဂါရော-ဂရသဒ္ဒါ၏ ဂါရအပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ဝဇ္ဇ၊ မဇ္ဇ၊ ဂမ္မ၊ ယောဂ္ဂံ၊ ဂါရယံ၊ ဒေယျံ စသည်တည်း။

ဘဗ္ဗောကို “ဘူ”တည်၊ “ဘူ-သတ္တာယံ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ ကျောစသုတ်ဖြင့် ကျပစ္စည်းသက်၊ ဘူတောဗ္ဗသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်
။ နှင့်တကွ ကျကို ၊ ဗ္ဗ ပြု၊ ဘ် ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊
ဘဗ္ဗော ပြီး၏။ [ဣတ္ထိလိင်၌ ၁ ပစ္စည်းသက်၍ ဘဗ္ဗာ၊ နပုလ္လိင်၌
ဘဗ္ဗံဟု ဖြစ်၏၊ ဤသို့ လိင်အားလျော်စွာ “ဘဗ္ဗော၊ ဘဗ္ဗာ၊ ဘဗ္ဗံ”ဟု
နေရခြင်းကို အဘိဓမ္မေယျ လိင်သို့ လိုက်သည်ဟု ဆို၏။]

၂၁။ ပုံစံများကို ဓာတ်စဉ်အတိုင်း ပြထားသည်။ ဝဒ၊ မဒကဲ့သို့
ဒထွေး အဆုံးရှိသော ဓာတ်နောင် ကျကို ဓာတွန်နှင့်တကွ ဇ္ဇ ပြု၊
ဂမုဓာတ်နောင် ဓာတွန် မ်နှင့်တကွ ကျကို မ္မ ပြုဟု အစဉ်အတိုင်း
သိလေ။ [ဤ၌ ဝဒဓာတ်ဖြင့် ဒထွေးဆုံးသော ဓာတ်ဟူသမျှကို
ယူနိုင်ပါသော်လည်း ရိုးရာအားဖြင့် ကျပစ္စည်းသည် ဘော၊ ကံ၌သာ
သက်၏၊ သို့သော် “မဒဓာတ် နောက်၌ကား ကရဏသာဓန၌လည်း
သက်နိုင်၏”ဟု သိစေလိုသောကြောင့် သီးခြား ဆိုပြန်သည်။]

ဝဒ၊ မဒ။ ။ဝဇ္ဇတေတိ ဝဇ္ဇံ၊ ဝဇ္ဇတေ-ပြောဆိုအပ်၏၊ ဣတိ-
ထို့ကြောင့်၊ ဝဇ္ဇံ-မည်၏၊ မဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ မဇ္ဇံ၊ ဧတေန-ဤသေရည်

အရက်ဖြင့်၊ မဇ္ဇတိ-ယစ်မူး ရူးသွပ်တတ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ယစ်မူး ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မဇ္ဇ-မည်၏။

ဝဇ္ဇကို “ဝဒ”တည်း။ “ဝဒ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကျော စသုတ်ဖြင့် ကျပစ္စည်း သက်၊ ဝဒမဒဂမု ယုဇဂရဟာ . ကာရာဒီဟိ ဇ္ဇမ္ပဂ္ဂယေ . ယျာ၊ ဂါရော ဝါ သုတ်ဖြင့် ကျပစ္စည်း နှင့်တကွ ဓာတွန် ဒ်ကို ဇ္ဇပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ၊ ပြု၊ ဝဇ္ဇ ပြီး၏။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ ဣအနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းနှောင်းသဖြင့် ဝ၏ ၊ ကို ၊ ဝုဒ္ဓိပြုပြီးမှ ရဿ ပြုသည်ကား အကျိုးမရှိလှ၊ မဇ္ဇကိုလည်း “မဒ=ဥမ္မာဒေ”ဟု ဓာတ်နက် ဆို၍ ရုပ်တွက်။]

ဂမုဓာတ်။ ။ဂစ္ဆိယတေ ဂန္တဗ္ဗံ ဝါတိ ဂမ္ဘံ (သွားအပ် ရောက်အပ် သော အရပ်)၊ ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့် ဂမုဓာတ်ကို မှတ်၍ ဆို သည်။ ထို့ကြောင့် ဂမုအရ မအဆုံးရှိသော ဓာတ်ဟူသမျှကိုယူ၊ နောက်၌လည်း ဤနည်းချည်းတည်း၊ “ဂမု=ဂတိမှိ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ ကျပစ္စည်းနှင့်တကွ ဓာတွန် မ်ကို ဤသုတ်ဖြင့် မွ ပြု။ “ဒမု=ဒမနေ”ဟု ဆို၍ ဒမ္မော (ဆုံးမအပ် ဆုံးမထိုက်သောသူ)”ဟု ဖြစ်၏။

ယုဇဓာတ်။ ။ယုဇဓာတ်ဖြင့် ဇအဆုံးရှိသော ဓာတ်ဟူသမျှကိုယူ၊ ယုဇ္ဇတေ ယုဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဝါတိ ယောဂ္ဂံ (ကပ်ယှဉ်အပ် ကပ်ယှဉ်ထိုက်သော လှည်းစသော ယာဉ်)၊ “ယုဇ=ယောဂေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၍ ကျပစ္စည်း သက်၊ ကာရိတ်ငဲ့၊ အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိစသောသုတ်ဖြင့် ယု၏ ၊ ကို ခေါ် ဝုဒ္ဓိ ပြု၊ ဤသုတ်ဖြင့် ကျပစ္စည်းနှင့်တကွ ဓာတွန် ဇ်ကို ဂ္ဂ ပြု၊ “ဘုဇ=ပါလနဗျာဝဟရဏေသု”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၍ ဘောဂ္ဂံ (သုံးဆောင် ခံစားအပ်သောစည်းစိမ်)ဟု ဖြစ်၏။

ဂရဟဓာတ်။ ။ဂရဟဓာတ်ဖြင့် ဟအဆုံးရှိသော ဓာတ်ဟူသမျှကို ယူ၊ ဂါရော ဝါ ၌ ဂါရ အပြုကား ဂရဟဓာတ် တစ်ခုနှင့်သာ ဆိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဂရဟဓာတ်မှ ဂရကို ဂါရ ပြုရမည်။ ဂရဟိယတေ ဂရဟိတဗ္ဗံ ဝါတိ ဂါရယံ (ကဲ့ရဲ့အပ်သောအပြစ်)၊ “ဂရဟ=နိန္ဒာယံ”ဟု

၂၂။ တေ ကိစ္စာ။ ။တေ-ထိုတဗ္ဗ၊ အနိယ၊ ဣ၊ တေဣ၊
ရိစ္စ ငါးပစ္စည်းတို့သည်၊ ကိစ္စာ-ကိစ္စတို့ မည်၏။

ဓာတ်နက်ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းနှင့်တကွ ဓာတွန် ဟ် ကို ယှပြု
၏၊ ဂရကိုလည်း ဂါရ ပြု (ဂါရယု)، နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု။

အာကာရ။ ။အာကာရန္တဓာတ်များကို ယူ၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟု ဆို၊
ဣ ပစ္စည်းနှင့်တကွ ဓာတွန် ၇ ကို ဧယုပြု (ဒေယု၊)၊ နာမ်ငဲ့၊
သိသက် ၊ ပြု၊ ဒေယု=ပေးအပ် ပေးထိုက်သောဝတ္ထု၊ “ပါ-ပါနေ”ဟု
ဆို၍ ပေယျံ (သောက်ထိုက်သောဖျော်ရည်) စသည် ဖြစ်၏၊ “ပပုဗ္ဗ
မာ-မာနေ”ဟုဆို၍ ပမေယျံ (နှိုင်းယှဉ်အပ် နှိုင်းယှဉ်ထိုက်သောဝတ္ထု)
ဖြစ်၏၊ “သပုဗ္ဗ ချာ-ပကထနေ”ဟု ဆို၍ သချေယျံ (ရေတွက်အပ်
ရေတွက်ထိုက်သော ဝတ္ထု) ဖြစ်၏၊ “ဉာ-အဝဗောဓနေ”ဟု ဆို၍
ဥေယျံ (သိအပ် သိထိုက်သော တရား) ဖြစ်၏။

၂၂။ ဤသုတ်ကား နောက်က ပြခဲ့သော တဗ္ဗ စသော ၅-ပစ္စည်း
ကို “ကိစ္စ”ဟု နာမည်မှည့်သော သညာသုတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့်
ကစ္စည်းကျမ်း အလို ကိစ္စ ၅-ပစ္စည်းရှိသည်ဟု မှတ်၊ အခြားကျမ်းများ
အလို “ဘူတဂါမ ပါတဗျတာယ”စသည်၌ တဗျပစ္စည်းကိုလည်း
ဧကျာ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် သက်စေလိုကြသေး၏၊ ဤကိစ္စပစ္စည်းဆုံး
သောပုဒ်များကို နာမ်ငဲ့သည့်အခါ တဒ္ဒိတသမာသ စသောသုတ်၌
ကိစ္စပစ္စည်းအတွက် တိုက်ရိုက်မပါသောကြောင့် စသဒ္ဒါဖြင့် ငဲ့ရမည်ဟု
ရှုပသိဒ္ဒိဆို၏၊ အကြံလွန်ဟန် တူသည်၊ ကိတ်ပုဒ်မှန်လျှင် “ကိတကာ”
အရတွင် ပါဝင်သောကြောင့် သုတ်ရင်းဖြင့်ပင် နာမ်ငဲ့သင့်သည်ဟု
ဤကျမ်းက အယူရှိသည်။

၂၃။ အညေ ကိတ်။ ။အညေ-ကိစ္စပစ္စည်းမှတစ်ပါးသော ပစ္စည်းတို့သည်၊ ကိတ်-ကိတ်မည်၏။

၂၄။ နန္ဒာဒီဟိ ယု။ ။နန္ဒာဒီဟိ-နန္ဒအစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ဘာဝကဓမ္မသု-ဘောအနက်၊ ကံအနက်တို့၌၊ ယု-ယု ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ နန္ဒနံ စသည်တည်း။

၂၃။ ဤသုတ်ကား ကိစ္စ ၅-ပစ္စည်းမှတစ်ပါး ကိတ်ပိုင်းလာ ပစ္စည်း ဟူသမျှကို ကိတ် မည်၏ဟု နာမည်မှည့်သည်။ ဤ ၂၂-၂၃ နံပါတ် သုတ် များအရ ကိစ္စပစ္စည်း၊ ကိတ်ပစ္စည်းဟု နာမည် ၂-မျိုး မှတ်ခဲ့ပါ။ ထိုကဲ့သို့ နာမည်မှည့်ရခြင်းသည် ကတ္တရိ ကိတ်၊ ဘာဝကဓမ္မသု ကိစ္စက္ကခတ္တာ သုတ်များ၌ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲရခြင်းအကျိုးရှိသည်။

၂၄။ နန္ဒာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါသည် ဘော၊ ကံအနက်တို့၌ ယုပစ္စည်း သက်၍ ပြီးကောင်းသမျှဓာတ်တို့ကို ယု၊ နန္ဒီယတေ နန္ဒနံ၊ နန္ဒီယတေ-နှစ်သက်ခြင်း၊ နန္ဒနံ-နှစ်သက်ခြင်း (ဘောအနက်)၊ နန္ဒီယတေ နန္ဒိတဗ္ဗ ဝါတိ နန္ဒနံ၊ (ကံအနက်၊ “နှစ်သက်အပ်၏”ဟု အနက်ပေး။)

နန္ဒနံကို “နန္ဒ”တည်၊ “နန္ဒ-သမိဒ္ဓိမ္မိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ နန္ဒာဒီဟိ ယုသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်း သက်၊ အနကာ ယုဏှုနံသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်းကို ၊ နပြု၊ န္ဒကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၊ ပြု၊ နန္ဒနံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဘဝနံ-ဖြစ်ခြင်း၊ စရဏံ-ကျင့်ခြင်း၊ ကျင့်အပ်သော အကျင့်၊ အာလမ္ပနံ-ဆွဲမှီအပ်သောအာရုံ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် များစွာ ရှိလေ၏။ [ရုပ်စီရင်ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

၂၅။ ကတ္တုကရဏပဒေသေသု စ။ ။ကတ္တုကရဏပဒေသေသု စ-ကတ္တားအနက်၊ ကရိုဏ်းအနက်၊ အဓိကရဏအနက်တို့၌လည်း၊ ယု-ယုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ရဇောဟရဏံ၊ ကရဏံ၊ ဌာနံ စသည်တည်း။

၂၅။ ကတ္တုသာဓနစသည်ကို ကတ္တားအနက်စသည်ဖြင့် ဆိုထားသည်။ ပဒေသသဒ္ဒါသည် တည်ရာအရပ်ကို ဟောသောကြောင့် အဓိကရဏသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူသည်။ အဓိကရဏ=ဩကာသ=ပဒေသ ဤ ၃-မျိုးကို သာဓနတစ်မျိုးတည်း၏ နာမည်ဟု မှတ်ပါ။

ကတ္တု။ ။ယံ-အကြင်ရေသည်။ ရဇံ-မြူမှုန်ကို၊ ဟရတိ-ပယ်ဆောင်တတ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ပယ်ဆောင်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုရေသည်။ ရဇောဟရဏံ-မည်၏။ မြူမှုန်ကို ပယ်ရှားဆောင်ယူတတ်သော ရေတည်း။ ကတ္တုသာဓနဖြစ်၍ “ဣတိ-ထိုသို့ ပယ်ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်”ဟု “တတ်”ဟူသောအနက်ကို ဆိုရသည်။ ဟရဏပုဒ်သာ လိုရင်းတည်း။ ရဇောကား တွဲဖက်ဖြစ်၍ ထည့်ရသည်။ ရဇောဟု ဩနှင့် ရှိခြင်းမှာ မနောဂဏာဒိဂိုဏ်းဝင်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ကရဏ။ ။ကရောတိ ဧတေနာတိ ကရဏံ၊ ဧတေန-ဤဝတ္ထုဖြင့်၊ ကရောတိ-ပြု၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ပြုကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုဝတ္ထုသည်။ ကရဏံ-ကရဏမည်၏။ ကရဏသာဓနဖြစ်၍ “ပြုကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်”ဟု “ကြောင်း”ဟူသောအနက်ကို ဆိုရသည်။

ပဒေသ။ ။ဧတ္ထ-ဤအရပ်၌၊ တိဌတိ-တည်နေရ၏။ ဣတိ-ထိုသို့ တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထို အရပ်သည်၊ ဌာနံ-ဌာနမည်၏။ အဓိကရဏသာဓနဖြစ်၍ “ရာ”ဟူသော အနက်ကို သုံးစွဲရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဟရဏံကို “ဟရ”တည်၊ “ဟရ=ဟရဏေ”ဟူသော အနက်၌ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကတ္တုကရဏပဒေသေသု စသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်းသက်၊ အနကာ ယု ဣန္ဒြေသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်းကို

၂၆။ ရဟာဒိတော ဣ။ ။ရဟာဒိတော-ရအက္ခရာ, ဟ
အက္ခရာစသည် အဆုံးရှိသောဓာတ်မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော

၊နပြု, ရံ၊ သို့ကပ် (ဟရဏ), ရဟာဒိတော ဣသုတ်ဖြင့် နကို ဣပြု,
နာမ်ငဲ့, သိသက်, ိ ပြု, ဟရဏံ ပြီး၏။ [ကရဏလည်းနည်းတူ,
ကရဓာတ်တည်၍ တွက်။]

ဌာနံကို “ဌာ”တည်၊ “ဌာ=ဂတိနိဝတ္ထိမှိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်, ယုပစ္စည်းသက်, ၊နပြု (ဌာ ၊န), ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ၊ကို
ချေ, နာမ်ငဲ့, သိသက်, ိ ပြု, ဌာနံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဤအရာမျိုး၌ ဝါ ပရော အသရူပါသုတ်ဝယ် “ ဝါ
ပရော” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ချေသင့်သော်လည်း သန္တိအရာ
မဟုတ်၍ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ၅၅၇-သုတ်၌ ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ
ချေပုံကို နည်းမှီးသည်၊ ဌာ၏ ၂ ကို ချေ၍ နောက် ၂ ကို ၂ ဒီဃပြုသင့်
သော်လည်း မူလဓာတ်ရင်း မပျောက်စေလိုသောကြောင့်လည်း
ကောင်း, သန္တိအရာ မဟုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း နောက်
(အ)ကိုသာ ချေရသည်၊ ဤသုတ်၌ ရူပသိဒ္ဓိ ဈာန ရုပ်တွက်ပုံကိုလည်း
ကြည့်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။နန္ဒာဒိဟိ ယုနှင့် ဤသုတ်ကို ပေါင်းလျှင် ဘာဝ,
ကမ္မ, ကတ္တု, ကရဏ, အဓိကရဏဟု သာဓန ၅-ပါး၌ ယုပစ္စည်း
သက်နိုင်ပြီ၊ ကတ္တုကရဏပဒေသေသု စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် သမ္ပဒါန,
အပါဒါနသာဓနတို့၌လည်း ယုပစ္စည်းသက်နိုင်ရကား သာဓန ၇-
ပါးလုံး စုံပြီ၊ ထိုတွင် ကတ္တုသာဓန၌ သက်သော ယုပစ္စည်းသည်
လိင် ၃-ပါးနှင့် ဆိုင်၏၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်မှု ဣတ္ထိယမတိယ ဝေါ
ဝါသုတ်ဖြင့် သက်၊ ကြွင်းသာဓနများ၌ နပုလ္လိင်သာ များသည်။

[ဆောင်] ၁။ နှစ်သုတ်ပေါင်းတုံ, သာဓနစုံ, သက်ကုန် ယုပစ္စည်း။

၂။ ကတ္တာနက်သာ, သုံးလိင်လာ, ကြွင်းမှာ နပုံးများ
သတည်း။

နဿ-နငယ်၏။ ကာ-ကကြီးအပြုသည်။ ဟောတိ-၏။ ကရဏံ၊
အာရမဏံ၊ ဂဟဏံ စသည်တည်း။

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ ပဌမော ကဏ္ဍော။ ။ ကိတဗ္ဗိဓာန
ကပ္ပေ-ကိတ်ပစ္စည်းတို့ကို စီရင်ရာကျမ်း၌၊ ပဌမော-ရှေးဦးစွာ
သော၊ ကဏ္ဍော-အခန်းသည်။ ဣတိ-ပြီးပြီ။

၂၆။ ဤသုတ်ကား ကရဓာတ်ကဲ့သို့ ရ အဆုံးရှိသောဓာတ်၊ ဟ
အဆုံး ရှိသော ဂဟဓာတ် စသည်နောင် န ကို က ပြုသောသုတ်တည်း။
နငယ်ဟု သာမန်ဆိုသော်လည်း ဓာတ်၏နောက်က ယုပစ္စည်းကို
ပြုသော အန၏ နငယ်၊ အနိယပစ္စည်း၏ နငယ်၊ ကိဏာတိ၏
နာပစ္စည်း နငယ်တို့မှတစ်ပါး အခြား နငယ် မရှိသောကြောင့် ထို
နငယ်များကိုသာ ကကြီးပြန်ရမည်။

အာဒိ။ ။ ရဟာဒိတော၌ အာဒိဖြင့် ရမု၊ ဣက္ခ၊ ရက္ခ၊ လက္ခ၊
ပိသ၊ အပ၊ တာ၊ ဉဓာတ်တို့ကို ယူ၍ “အာရမဏံ၊ ဣက္ခဏံ-ကြည့်ရှု
ခြင်း၊ ရက္ခဏံ၊ လက္ခဏံ၊ ပိသဏံ-ကြိတ်ချေခြင်း၊ (ပုပ္ဖ အပဓာတ်
ဖြင့်) ပါပဏံ၊ တာဏံ၊ ဉဏံ”ဟူသော ပုံစံများဖြစ်၏။

[ဆောင်] ၁။ ရဟာဒိဟု၊ အာဒိဉ္စသော်၊ ရမု-ဣက္ခ၊ ရက္ခ-လက္ခာ၊
ပိသာ အပ၊ တာ ဉဗ္ဗ၊ ယူကြ ခုခေတ်ဝယ်။

၂။ ရကောကံရှေ့က၊ ရှိတုံကြမူ၊ သရ ဟ-ယ၊ ဝနင့်ကဝဂ်၊
ပစောကံဝဂ်တို့၊ ခြားလျက်လည်း၊ နငယ်မှီး၊ ကကြီး
ပြန်ရတယ်။

ကိတဗ္ဗိဓာန-[ကိတ=ကိတ်ပစ္စည်းတို့ကို၊ ဝိဓာန=စီရင်ရာ။] ဝ ကို
ဒွေဘော်ပြု၊ ဝ ၂-လုံးကို ဗ္ဗ ၂-လုံးပြု၍ ကိတဗ္ဗိဓာနဟု ဖြစ်သည်။
ကိတအရ၌ ကိတ်ပစ္စည်းသာမက ယေဘုယျနည်းအားဖြင့် ကိစ္စ
ပစ္စည်းတို့ကိုပါ ယူ။

ကိတ်ပဌမခန်းပြီး၏။

၂၇။ ကောဒယော တေကာလိကာ။ ။ကောဒယော-ဏ အစ ယုအဆုံးရှိသော ပစ္စည်းတို့သည်၊ တေကာလိကာ-ကာလ ၃-ပါး၌ ယှဉ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကုမ္ဘ ကရောတိ အကာသိ ကရိဿတီတိ ကုမ္ဘကာရော စသည်တည်း။

၂၈။ သညာယံ ဒါဓာတော ဣ။ ။သညာယံ-နာမည်ကို ဟောရာ၌၊ ဒါဓာတော-ဒထွေးဒါဓာတ်၊ ဓအောက်ခြိုက်

၂၇။ “ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမိ ဣ”သုတ်ဖြင့် သက်သော ဏ ပစ္စည်းမှ စ၍ “ကတ္ထုကရဏပဒေသေသု စ”သုတ်ဖြင့် သက်သော ယုပစ္စည်းတိုင်အောင် ပဌမခန်း၌ ပြခဲ့သော ပစ္စည်းများသည် ကာလ ၃-ပါး၌ ဖြစ်၏။ (ကာလ ၃-ပါးကို ဟောနိုင်၏) ထို့ကြောင့် ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမိ ဣ သုတ်၌ ကုမ္ဘကာရောကို ၃-ဝိဂြိုဟ် ပြုလုပ်ခဲ့ရသည်။ ပြန်ကြည့်ပါ။ ယုပစ္စည်းဖြင့်လည်း . . . “ကရောတီတိ ကရဏံ၊ အကာသီတိ ကရဏံ၊ ကရိဿတီတိ ကရဏံ”ဟု ၃-ဝိဂြိုဟ်ပင် ပြုနိုင်၏။ ကြွင်းသောပစ္စည်းများအတွက်လည်း ဤနည်းချည်းတည်း။

ကောဒယော။ ။ဏ အစရှိသော ပစ္စည်းများကို သဘောတူရာ ပေါင်းရုံး၍ အကျဉ်းချုံးလိုက်လျှင် ၁၇-ပစ္စည်းသာ ရ၏။ ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမိ ဣသုတ်၌ ဏပစ္စည်း၊ သညာယံ . မ နုသုတ်၌ အပစ္စည်း၊ သဗ္ဗတော ဣတ္တာဝီ ဝါသုတ်၌ (အပစ္စည်းကို ထပ်၍ မယူဘဲ) ဣ၊ တု၊ အာဝီ ၃-ပစ္စည်း၊ (ဏ ပစ္စည်းကို ထပ်၍ မယူဘဲ) ကိပစ္စည်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရေတွက်ကြည့်လေ။

ဏ အ ဣ၊ တု အာဝီ ကိ၊ ရမ္မ ဣ ရူ ဣကာ ယု ရာ၊
တဗ္ဗ အနိယ ဣ တေယျ၊ ခိန္နာ တေကာလိကာ မတာ။

၂၈။ နာမည်ဟောရာ၌ ဒါဓာတ် ဓာဓာတ်တို့နောင် ဣပစ္စည်း သက်သည်၊ ယော-အကြင်အရာကို၊ ပဌမံ-ရှေးဦးစွာ၊ အာဒိယတိ-

ဓာဓာတ်မှ နောက်၌၊ ကု-ကုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
အာဒိ၊ သန္တိ၊ ဥဒမိ စသည်တည်း။

ယူအပ်၏။ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုအရာသည်၊ အာဒိ-အာဒိ
မည်၏။ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ဝါ-စေ့စပ်အောင်၊ မီယတိ-ထားအပ်၏။
ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ သန္တိ-သန္တိမည်၏။ သန္တိပုဒ်များ၏ နာမည်တည်း။
“ဥဒကံ ဒဓာတိတိ ဥဒမိ” ဥဒကံ-ရေကို၊ ဒဓာတိ-ဆောင်တတ်၏။
ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဥဒမိ-မည်၏။ သမုဒ္ဒရာ၏ နာမည်တည်း။ ဤရုပ်
များကို ရတ္တာဒိဂိုဏ်း အဂ္ဂိ သဒ္ဒါကို နည်းမှီး၍ ရုပ်စဉ်လေ။

ရုပ်တွက်။ ။အာဒိကို အာပုဗ္ဗ “ဒါ”တည်၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ သညာယံ ဒါဓာတော ကုသုတ်ဖြင့် ွ ပစ္စည်း
သက်၊ ဒိခွင်း၊ ၁ ချေ၊ ဒကို ွ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ အာဒိ
ပြီး၏။

သန္တိကို သံပုဗ္ဗ “ဓာ”တည်၊ “ဓာ-ဓာရဏေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ ွ ပစ္စည်းသက်၊ ခ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊
ချေ၊ သန္တိ ပြီး၏။ [ဥဒမိကို ဥဒကသဒ္ဒူပပဒ “ဓာ”တည်၊ ဥဒကမိဟု
ဖြစ်သည့် အခါ တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် ဥဒကကို ဥဒ ပြု၊ ပုလ္လိင်
ရတ္တာဒိဂိုဏ်းပင်တည်း။]

အမှာ။ ။ဤသုတ်ဖြင့် သက်သော ကုပစ္စည်းကို ပုလ္လိင်ဟု သဒ္ဒါ
ကျမ်းက ယူလိုသည်။ သံ အာပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်ဖြင့် သမာဓိဟု ဖြစ်၏။
ဝိပုဗ္ဗ ဓာ ဓာတ်ဖြင့် ဝိမိဟု ဖြစ်၏။ နာမည်ဟော မဟုတ်ဘဲလျက်
ကုပစ္စည်း သက်ရသောပုဒ်များ၌ သညာယံကို ဖြုတ်၍ “ဒါဓာတော
ကု”ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်သင့်သည်။

၂၉။ တိကိစ္စာ . သိဇ္ဈေ။ ။ သညာယံ-နာမည်ကို ဟောရာ၌၊ အာသိဋ္ဌေ-တောင့်တခြင်းအနက်၌၊ တိ-တိပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ကိစ္စ-ကိတ်ပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-၏၊ ဇိနဗုဒ္ဓိ၊ ဓနဘူတိ၊ နန္ဒကော၊ ဇီဝကော စသည်တည်း။

၂၉။ ဤသုတ်၌ ပြအပ်သော ပုံစံများသည် တစ်စုံတစ်ယောက်၏ နာမည်ချည်းသာ ဖြစ်၏။ တောင့်တခြင်းအနက်ပါ၍ နာမည်ကို ဟောရာ၌ တိပစ္စည်းနှင့်ကိတ်ပစ္စည်း သက်သောသုတ်တည်း။ ကိစ္စဟု ဆိုသောကြောင့် ကိစ္စပစ္စည်းဟု ထင်မှားတတ်သည်။ “ကိတ်စာသိဋ္ဌေ” ဟု ဆိုသင့်လျက် တကို စံပြု၍ “ကိစ္စာသိဋ္ဌေ”ဟု ဖြစ်ရသည်။ ကိစ္စ ၅-ပစ္စည်းမှ တစ်ပါးသော ပစ္စည်းများကို “ကိတ်”ဟု နာမည်မှည့်ခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် တ၊ ဣ၊ တုစသော ကိတ်ပစ္စည်းများ သက်ရမည်ကို သတိပြု၊ တောင့်တသံ ပါပုံကိုကား ဝိဂြိုဟ်ကြည့်၍ သိပါ။

ဇိနဗုဒ္ဓိ။ ။ ဇိနော ဇနံ ဗုဇ္ဈတူတိ ဇိနဗုဒ္ဓိ၊ ဇိနော-ဘုရားရှင်သည်၊ ဇနံ-ဤသူ့ကို၊ ဗုဇ္ဈတု-သိတော်မူပါစေ၊ ဣတိ-ထိုသို့ ဘုရားသိအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုသူသည်၊ ဇိနဗုဒ္ဓိ-ဇိနဗုဒ္ဓိ မည်၏။ [ဝါကျတုန်းက ကံကို မဟောသော်လည်း ပြီးတဲ့အခါ “ဇနံ”ဟူသော အဝုတ္တကံပုဒ်၏ အနက်ဖြစ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရသောကြောင့် “အဝုတ္တကမ္မသာဓန”ဟု ကြံကြ၏။ ဤကျမ်း၏ အယူကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊ ဇိနသဒ္ဓါပပဒ “ဗုဓ”တည်၍ ဤသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်းသက်သည်ဟူသာ မှတ်နှင့်ဦး၊ ဗုဒ္ဓေါ ပုဒ်နှင့်အတူ ရပ်ပြီးလိမ့်မည်။]

ဓနဘူတိ။ ။ ဓနံ အဿ ဘဝတူတိ ဓနဘူတိ၊ အဿ-ထိုသူအား၊ ဓနံ-ဥစ္စာသည်၊ ဘဝတု-ဖြစ်ထွန်းပါစေ၊ ဣတိ-ထိုသို့ ဥစ္စာ၏ ဖြစ်ထွန်းရာအဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုသူသည်၊ ဓနဘူတိ-ဓနဘူတိ မည်၏။ ဤပုဒ်၌ ဝါကျတုန်းက အဿဟူသော သမ္ပဒါန်ပုဒ်၏ အနက်ကို ရသောကြောင်း သမ္ပဒါနသာဓနဟု ကြံကြ၏။ ဓနသဒ္ဓါပပဒ “ဘူ”တည်၍ ဤသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်း သက်။

၃၀။ ကုတ္တိယ . မတိယဝေါ ဝါ။ ။ကုတ္တိယံ-ကုတ္တိလိင်
အရာ၌၊ အတိယဝေါ-အပစ္စည်း၊ တိပစ္စည်း၊ ယုပစ္စည်းတို့သည်၊
ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ ဇရာ၊ မတိ၊ ဝေဒနာ စသည်
တည်း။

နန္ဒက၊ ဇီဝက။ ။နန္ဒတူတိ နန္ဒကော၊ ယော-အကြင်သူသည်၊
နန္ဒတု-နှစ်သက်စေသတည်း၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုသူသည်၊
နန္ဒကော-နန္ဒက မည်၏၊ ဇီဝတူတိ ဇီဝကော၊ ဇီဝတု-အသက်ရှည်စေ
သတည်း'ဟု အနက်ပေး၊ ဤ ၂-ပုဒ်ကား “ယော၊ သော”တို့အရ
နှစ်သက်တတ်သူ၊ အသက်ရှည်တတ်သူဟူသော ကတ္တားကို ရသော
ကြောင့် ကတ္တုသာမနဟု ကြံကြသည်၊ နန္ဒဓာတ် ဇီဝဓာတ် တည်၊
ဤသုတ်ဖြင့် ကျပစ္စည်းသက်၊ အနကာ ယုကျနံသုတ်ဖြင့် ကျကို
၊ က ပြု၍ ရုပ်တွက်၊ ဃဏှဒီနံ ဝါ သုတ်အရ ဇီကို ဝုဒ္ဓိ မပြုရ။

၃၁။ နာမ်တုန်းက ကညာဒိဂိုဏ်းဝင် ကိတ်ပုဒ်များသည် ဤသုတ်
ဖြင့် အ ပစ္စည်း၊ ယု ပစ္စည်း သက်ပြီးမှ ကုတ္တိယမတော အာ ပစ္စယော
သုတ်ဖြင့် အာ ပစ္စည်း ထပ်သက်၍ ပြီးကြသည်၊ ရတ္တာဒိဂိုဏ်း
ကုတ္တိလိင် ကုကာရန္တပုဒ်များ၌လည်း ဤသုတ်က တိ ပစ္စည်းသာ
များ၏၊ ထို့ကြောင့် ကုတ္တိလိင် အရာဝယ် ဤသုတ်က ပစ္စည်းသက်ပုံ
ကို အမြဲသတိရှိပါစေ။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ဇီရတိ-ဆွေးမြေ့ အိုမင်းတတ်၏၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊
ဇရာ-ဇရာမည်၏၊ “ဇီရဏံ ဇရာ” ဟုလည်း ဘာဝသာနေ ပြု၊
မညတိတိ မတိ၊ မညတိ-သိတတ်၏၊ ဟု ဆို၊ (သိတတ်သော ဉာဏ်
ပညာတည်း၊) “ဝေဒယတိတိ ဝေဒနာ” ဝေဒယတိ-ခံစားတတ်၏၊
ဟု ဆို၊ ဝေဒနာစေတသိက်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဇရာကို “ဇရ”တည်၊ “ဇရ=ဝယောဟာနိမ္မိ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ ချေ၊ ကုတ္တိယမတိယဝေါ ဝါသုတ်ဖြင့်

၃၁။ ကရတော ခိရိယ။ ။ကရတော-ကရဓာတ်မှနောက်၌၊
ခိရိယ-ခိရိယပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကိရိယာ၊ ကိရိယံ
စသည်တည်း။

အပစ္စည်းသက်၊ ရ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောသုတ်
ဖြင့် ၁ ပစ္စည်းသက်၊ ရ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဇရာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊
ချေ၊ ပြီး၏။ [ပပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဉ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဉ်
ဒွေဘော်လာ (ပညာ)၊ ၁ ပစ္စည်းသက်၊ ပညာ ဟု ဖြစ်၏။]

မတိကို “မန”တည်၊ “မန=ဉာဏေ”ဟု ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်း
သက် (မန်တိ)ဟု ဖြစ်လျှင် ဂမခနဟနရမာဒီနမန္တောသုတ်ဖြင့်
ဓာတွန် န်ကို ချေ၍ ပြီး၏၊ ရတ္တာဒိ ဣကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်တည်း။
[“ဟာ=စာဂေ”ဟု ဆို၍ တိပစ္စည်းသက်၊ “ဟာတိ”ဟု ဖြစ်လျှင် ကွစိ
ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် တိ ကို နိ ပြု၍၊ ဟာနိ (ဆုတ်ယုတ်ခြင်း)ဟု ဖြစ်၏။]

ဝေဒနာကို “ဝိဒ”တည်၊ “ဝိဒ=အနုဘဝနေ”ဟု ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့်
ယုပစ္စည်းသက်၊ ယုကို အန ပြု၊ ဝိ၏အဆုံး ဝိ ကို -ဝုဒ္ဓိ ပြု၊ အာ
ပစ္စည်း သက်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝေဒနာ ပြီး၏။

၃၁။ ကရိယတေ ကတ္တဗ္ဗာ ဝါတိ ကိရိယာ-(ပြုအပ် ပြုထိုက်သော
အရာ)၊ ကရဏံ-ပြုခြင်း၊ ကိရိယာ-ပြုခြင်း၊ ကိရိယံလည်း နည်းတူ၊
ကိရိယောဟု ပုံလိင်ရုပ်လည်း ရှိနိုင်သည်သာ။

ဇုပ်တွက်။ ။ကိရိယာကို “ကရ”တည်၊ “ကရ=ကရဏေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကရတော ခိရိယသုတ်ဖြင့်
ခိရိယ ပစ္စည်းသက် (ကရိရိရိယ)၊ ရမှိ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့်
ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန်ရ်ကို ချေ (က ဝိရိယ)၊ က်ခွင်း၊ ချေ၊
ကပ် (ကိရိယ)၊ ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောသုတ်ဖြင့် ၁ ပစ္စည်းသက်၊

၃၂။ အတီတေ တတဝန္တုတာဝီ။ ။အတီတေ-အတိတ်
ကာလ၌၊ တတဝန္တုတာဝီ-တပစ္စည်း၊ တဝန္တုပစ္စည်း၊ တာဝီပစ္စည်း
တို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ ဟုတော၊ ဟုတဝါ၊ ဟုတာဝီ စသည်
တည်း။

ယံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ကိရိယာ ပြီး၏။ ကိရိယံ၌
ကား အာပစ္စည်း မသက်ရဘဲ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြုရုံသာ၊ ကိရိယံ၌
က၏ အဆုံး ၊ ကို သုတ်ကြီးဖြင့် ချေ၍ က်ကို ရိသို့ ကပ်လျှင်
“ကြိယ”ဟု ဖြစ်သည်ကိုလည်း သတိပြု။

၃၂။ အဟဝီတိ ဟုတော၊ ဟုတဝါ၊ ဟုတာဝီ၊ အဟဝီ-(မီးစသည်
ကို) ပူဇော်ပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဟုတော-ဟုတ မည်၏၊ ဟုတဝါ-
မည်၏၊ ဟုတာဝီ-မည်၏၊ “အတီတေ”ဟု ဆိုသောကြောင့် အတိတ်
ကာလကို ပြသော အဇ္ဇတနိဝိဘတ်ဖြင့် “အဟဝီ”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်၊
“ဟုတော-ပူဇော် ပြီးသူ”ဟု အနက်ဆို။

ရုပ်တွက်။ ။ဟုတောကို “ဟု”တည်၊ “ဟု-ဒါနာဒန ဟဗျပ္ပဒါ
နေသု”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အတီတေ တတဝန္တုတာဝီသုတ်
ဖြင့် တ ပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ -၁ ပြု၊ ဟုတော ပြီး၏။

ဟုတဝါ၌ “ဟု”တည်၍ တဝန္တုပစ္စည်းသက် (ဟုတဝန္တု) နာမ်ငဲ့၊
သိ သက်၊ အာ သိမှီသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်နှင့်တကွ နှုတ်ကို ၁ ပြု၍
ဂုဏဝါကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်လေ၊ ဟုတာဝီ၌ တာဝီပစ္စည်းသက်၍ ဒဏ္ဍိကဲ့သို့
ရုပ်စဉ်ပါလေ။ [ဘူနောင် တပစ္စည်းသက်၍ ဘူတော (ဖြစ်ပြီ)ဟူသော
ရုပ်လည်း အသုံးများ၏၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ဘူတာ၊ နပုံလိင်ဖြင့် ဘူတံ
ဟု ဖြစ်၏။]

၃၃။ ဘာဝကဓမ္မေသု တ။ ။အတီတေ-အတိတ်ကာလ၌၊
ဘာဝကဓမ္မေသု-ဘောအနက်၊ ကံအနက်တို့၌၊ တ-တပစ္စည်း
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဟသိတံ၊ သယိတံ၊ အဘိဘူတံ
စသည်တည်း။

၃၄။ ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိ။ ။ဗုဓဂမာဒိဟိ-ဗုဓ ဂမ အစရှိ
သော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ အတ္ထေ-ထိုဓာတ်တို့၏အနက်ကို၊
ဂမ္ပမာနေ-သိအပ်သည်ရှိသော်၊ ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊
သဗ္ဗကာလေ-အလုံးစုံသော ကာလ၌၊ တ-တပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ သုဂတော စသည်တည်း။

၃၃။ [ဟသနံ ဟသိတံ၊ ပြိုးရယ်ခြင်း၊ ဟသိတံ-ပြိုးရယ်ခြင်း၊
သယနံ သယိတံ-အိပ်ခြင်း၊ အဘိဘူယိတ္တာတိ အဘိဘူတံ-လွှမ်းမိုး
အပ်ပြီးသောအရာ။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ဟသိတံကို “ဟသ”တည်း၊ “ဟသ=ဟသနေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘာဝကဓမ္မေသု တဖြင့် တပစ္စည်း
သက်၊ ယထာဂမမိကာရောသုတ်ဖြင့် ဝိ လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ပြု၊
ပြီး၏။

သယိတံကို “သီ”တည်း၊ “သီ=သယေ”ဟုဓာတ်နက်ဆို၊ တပစ္စည်း
သက်၊ သီ၏အစိတ် ဝိ ကို ဧဝုဒ္ဓိ၊ ဧကို ၊ယပြု၊ ဝိ လာ(သယိတံ)،
နာမ်ငဲ့၊ စသည်၊ အဘိဘူတံကို အဘိပုဗ္ဗ “ဘူ”တည်း၊ တပစ္စည်း သက်ရံ
သာ။

၃၄။ “ဗုဓဂမာဒိဗျတ္ထေ”ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဟိကို
ချေထားသည်၊ ဗုဓဂမာဒိဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဤသုတ်က တပစ္စည်း
ဖြင့် ပြီးကောင်းသော ဓာတ်ဟူသမျှကို ယူ။ [အတီတေ တတဝန္တ
တာဝိသုတ်က

၃၅။ ဇိတော ဣနု သဗ္ဗတ္ထ။ ။သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသောကာလ
တို့၌၊ ဇိတော-ဇိဓာတ်မှ နောက်၌၊ ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊
ဣနု-ဣနုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဇိနော ဟူသည်တည်း။

တပစ္စည်းသည် အတိတ်အနက်ကိုသာ ဟော၏။ ဤသုတ်က
တပစ္စည်း ကား ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ် ကာလ ၃ ပါးလုံးကို
ဟောသည်။]

ဝိဂ္ဂဟ။ ။သဗ္ဗဓမ္မေ ဗုဒ္ဓတိ အဗုဒ္ဓိ ဗုဒ္ဓိဿတီတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ယော
ဘဂဝါ-အကြင်ဘုရားရှင်သည်၊ သဗ္ဗဓမ္မေ-အလုံးစုံသော တရားတို့ကို၊
ဗုဒ္ဓတိ-သိတော်မူဆဲ၊ အဗုဒ္ဓိ-သိတော်မူပြီ၊ ဗုဒ္ဓိဿတိ-သိတော်မူ
လတ္တံ့၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော ဘဂဝါ-သည်၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဗုဒ္ဓ မည်တော်မူ
၏။

“သုန္ဓရံ ဂစ္ဆတီတိ သုဂတော”(ဤ၌လည်း ၃-ဝိဂြိုဟ်ပြု။) သုန္ဓရံ-
ကောင်းသောနိဗ္ဗာန်သို့၊ ဂစ္ဆတိ-ကြွတော်မူတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊
သုဂတော-သုဂတ မည်တော်မူ၏၊ ဗုဒ္ဓေါကို ဗေဘဟေဟိ ဗော
စသုတ်၌၊ သုဂတောကို ဂမခနဟနရမာဒိနမန္တောသုတ်၌ တွက်တတ်
လတ္တံ့။

၃၅။ “ပါပကေ ဇိနာတိ အဇိနိ ဇိနိဿတီတိ ဇိနော” ယော
ဘဂဝါ-အကြင် ဘုရားရှင်သည်၊ ပါပကေ-ယုတ်မာသော အကုသိုလ်
တရားတို့ကို၊ ဇိနာတိ-အောင်တော်မူဆဲ၊ အဇိနိ-အောင်တော်မူပြီ၊
ဇိနိဿတိ-အောင်တော်မူလတ္တံ့၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော ဘဂဝါ-
သည်၊ ဇိနော-ဇိန မည်တော်မူ၏။ [သဗ္ဗတ္ထဟု သုတ်၌ဆိုသောကြောင့်
ကာလ ၃-ပါးလုံး ရအောင် ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ဇိနောကို “ဇိ”တည်၊ “ဇိ-ဇယေ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ ဇိတော ဣနု သဗ္ဗတ္ထသုတ်ဖြင့် ဝိနပစ္စည်း သက်၊ ဇိ
ခွင်း၊ ဝိ ချေ၊ ဇိ ကို ဝိ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ ဇိနော
ပြီး၏။

၃၆။ သုပတော ခ။ ။သုပတော စ-သုပဓာတ်မှ နောက်၌ လည်း၊ ကုန-ကုနပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သုပိနံ ဟူ သည်တည်း။

၃၇။ ဤသံဒုသုဟိ ခ။ ။ဤသံဒုသုဟိ-ဤသံနိပါတ်၊ ဒု သု ဥပသာရဇ္ဈေရှိသော ဓာတ်တို့မှနောက်၌၊ ခ-ခပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဤသက္ကရံ၊ ဒုက္ကရံ၊ သုကရံ စသည်တည်း။

၃၆။ “သုပိယတေ သုပနံ ဝါ သုပိနံ” သုပိယတေ-အိပ်ခြင်း၊ ဝါ- တစ်နည်း၊ သုပနံ-အိပ်ခြင်း၊ သုပိနံ-အိပ်ခြင်း (အိပ်ပျော်ခြင်းကြိယာကို ရသည်) သုပတိတိ သုပိနော-အိပ်တတ်သူကို ရသည်၊ အိပ်အပ်သော အရာကို သုပိနသဒ္ဒါက မဟောနိုင်၍ ကမ္မသာဓနဝိဂြိုဟ် မပြုရ။

ရုပ်တွက်။ ။သုပိနံကို “သုပ”တည်၊ “သုပ=သယေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သုပတော စသုတ်ဖြင့် ွန ပစ္စည်းသက်၊ ပ်ကို ွ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ သုပိနံ ပြီး၏။ [သုပိနော၌ သိ-ေါ ပြုရုံသာ။]

၃၇။ ဤသံနိပါတ်ဇ္ဈေရှိသောဓာတ်၊ ဒုဇ္ဈေရှိသောဓာတ်၊ သုဇ္ဈေရှိ သော ဓာတ်များနောင် ခပစ္စည်းသက်သည်၊ ဤသံဟူရာ၌ သီဟိုဠ်မူ ဝယ် ဤသ ဟု ရှိ၏။ ခပစ္စည်းဟူရာ၌ ခ်သည် အနုဗန်တည်း၊ သို့ အတွက် ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ချေ၍ (အ)ပစ္စည်းသာ ကျန်ရစ် စေရမည်၊ “ဘာဝကမေဓသု ကိစ္စ က္က ခတ္တာ”ဟု ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်သော ကြောင့် ဤ(ခ)ပစ္စည်းကို ဘော၊ ကံအနက်၌ သက်၏ဟု မှတ်။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ “ဤသံ ကရိယတေတိ ဤသက္ကရံ” ဤသံ-မငြိုမငြင်၊ ဝါ-မပင်မပန်း၊ ကရိယတေ-ပြုအပ်၏။ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဤသက္ကရံ- ဤသက္ကရ မည်၏။ ဒုက္ခေန ကရိယတေတိ ဒုက္ကရံ “ဒုက္ခေန-ခဲယဉ်း သဖြင့်”ဟု ဆို (ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သော ကိစ္စ)၊ သုခေန ကရိယတေတိ

၃၈။ ကုဗ္ဗတ္ထေသု သမာနကတ္တုကေသု တဝေတုံ ဝါ။ ။
သမာနကတ္တုကေသု-တူသောကတ္တားရှိကုန်သော၊ ကုဗ္ဗတ္ထေသု-
ကုဗ္ဗာအနက်ရှိသော ဓာတ်တို့သည်၊ သန္တေသု-ရှိကုန်လတ်သော်၊
တဝေတုံ-တဝေပစ္စည်း၊ တုံပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
ဟောန္တိ-န်၏။ သော ပုညာနိ ကာတဝေ ကုဗ္ဗတိ၊ သော ပုညာနိ
ကာတုံ ကုဗ္ဗတိ စသည်တည်း။

သုကရံ “သုခေန-လွယ်ကူသဖြင့်”ဟု ဆို (လွယ်ကူစွာပြုအပ်သော
ကိစ္စ- ပြုလွယ်သော ကိစ္စ)။

ရုပ်တွက်။ ။ ဤသက္ကရံကို ဤသံသဒ္ဓါပပဒ “ကရ”တည်း။ “ကရ-
ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသံဒုသုဟိ
ခ သုတ်ဖြင့် ခပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ခ်အနုဗန်ကိုချေ
(ဤသံ ကရံ ၊) ရံကို ၊ သို့ကပ်၊ ကံဒွေဘော်လာ၊ ဗျဉ္ဇနေ စသုတ်ဖြင့်
သံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ (ဤသက္ကရံ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ဤသက္ကရံ
ပြီး၏။ [ဒုက္ကရံ၊ သုကရံလည်း လွယ်ပြီ၊ ဒုနောက် ဒွေဘော်ရောက်ပုံကို
သန္တိဒွေဘော်ကြည့်။]

၃၈။ သော-ထိုသူသည်၊ ပုညာနိ-ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကာတဝေ၊
ကာတုံ-ပြုခြင်းငှာ၊ ကုဗ္ဗတိ-အလိုရှိ၏။

ကုဗ္ဗတ္ထ- [ကုဗ္ဗာ+အတ္ထ] ကုဗ္ဗာ-အလိုရှိခြင်း (လိုချင်ခြင်း၊ လိုလား
တောင့်တခြင်း)+အတ္ထ-အနက်၊ လိုချင်ခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်ဟူ
သမျှတို့ကို ကုဗ္ဗတ္ထဟု ခေါ်သည်။ ကုဗ္ဗတိ၌ ကုသုဓာတ်၊ ကာမေတိ
(လိုချင်၏)၌ ကမုဓာတ်၊ အာကခီမိ (အလိုရှိ၏)၌ အာပုဗ္ဗ ကမ်ဓာတ်
စသည်တည်း။

၃၉။ အရဟသက္ကာဒီသု ၁။ ။အရဟသက္ကာဒီသု ၈-
အရဟ သက္ကာ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့သည်လည်း၊ သန္တေသု-
ရိကုန်လတ် သော်၊ တုံ-တုံပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကော
တံ နိန္ဒိတုံ အရဟတိ၊ သက္ကာ ဇေတုံ ဓနေန စသည်တည်း။

သမာနကတ္တုက-ကာတုံနှင့် ကုစ္ဆတိသဒ္ဒါတို့သည် ကြိယာပုဒ်
ချည်းဖြစ်ကြ၏။ ထိုကြိယာ ၂-ခုလုံး၏ကတ္တားကား “သော”တည်း၊
“ကာတုံ”အရ ပြုတတ်သူလည်း ထိုသူတည်း၊ “ကုစ္ဆတိ”အရ အလိုရှိသူ
လည်း ထိုသူပင်တည်း။ ဤသို့ ကြိယာ ၂-ခုလုံးမှ ကတ္တားတစ်ခုတည်း
ရှိသောကြောင့် “တူသောကတ္တားရှိသည်”ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ ကတ္တား
တူရာ၌ ကုစ္ဆတ္ထဓာတ်နှင့် တွဲဖက်ဖြစ်သော ကြိယာပုဒ်ဝယ် တဝေ
ပစ္စည်း၊ တုံပစ္စည်း သက်ရ၏။ [အခြားကျမ်းတို့၌ တုယေ၊ တာယေ
ပစ္စည်းများလည်း သက်သေး၏။]

အမှာ။ ။ကာတဝေ၊ ကာတုံတို့ကို တဝေတုနာဒီသုကာသုတ်၌
ရုပ်တွက်၊ ဤ တဝေ၊ တုံပစ္စည်းများနောင် နာမ်ငဲ့သောဝါဒ၊ မငဲ့သော
ဝါဒ ဟု ၂-မျိုး ရှိ၏။ ဤကျမ်း၌ နာမ်မငဲ့ဘဲ (နိပါတ်ပုဒ်တွင် ပါဝင်
သည်ဟု သဘောပိုက်လျက်) ဌာဟူသော အနက်အားလျော်စွာ စတုတ္ထီ
သက်၍ ရုပ်တွက်ပြမည်။

ရုပ်တွက်။ ။ပစိတုံကို “ပစ”တည်၊ “ပစ=ပါကေ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကုစ္ဆတ္ထေသု သမာနကတ္တုကေသု တဝေ
တုံ ဝါ သုတ်ဖြင့် တုံပစ္စည်းသက်၊ ယထာဂမမိကာရောသုတ်ဖြင့် ဝိ
လာ၊ ဌာဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် စတုတ္ထီဧကဝုစံ သ သက်၊
သဗ္ဗာသမာဝုသော ပသဂ္ဂနိပါတာဒီဟိ စသုတ်ဖြင့် သချေ၊ ပစိတုံ
ပြီး၏။

၃၉။ ကော-အဘယ်သူသည်၊ တံ-ထိုသူကို၊ နိန္ဒိတုံ-ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှာ၊
အရဟတိ-ထိုက်အံ့နည်း (ထိုသူကို ဘယ်သူကဲ့ရဲ့ထိုက်ပါအံ့နည်း ဟူ

၄၀။ ပတ္တဝစနေ အလမတ္တေသု စ။ ။အလမတ္တေသု စ-
အလံသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင်လည်း၊ ပတ္တဝစနေ-သင့်လျော်
လျောက်ပတ်၏ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်ရှိသော်၊ တုံ-
တုံ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အလ . မေဝ ဒါနာနိ ဒါတုံ
စသည်တည်း။

လို၊ ဓနေန-ဥစ္စာဖြင့်၊ ဇေတု-အောင်နိုင်ခြင်းငှာ၊ သက္ကာ-တတ်ကောင်း
၏၊ (ဥစ္စာပေးသဖြင့် နိုင်ကောင်းသည် ဟူလို၊) အရဟသက္ကာဒိဋ္ဌိ
အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် (ရှေ့သုတ်ဆိုင်ရာ “ဣစ္ဆာ”အနက်ကို ချန်၍) ဘဗ္ဗ
(ထိုက်၏)، အနုစ္စဝိက (လျောက်ပတ်၏)، အနုရူပ (လျော်၏)، ဝဇ္ဇတိ
(သင့်၏)، ကပ္ပတိ (အပ်၏)، ပဟောတိ (စွမ်းနိုင်၏)ဟူသော ပုဒ်များ
နှင့် အချိန်အခါ အနက်ဟော ကာလ၊ သမယ၊ ဝေလာသဒ္ဓါတို့ကို ယူ။

[ဆောင်] အရဟသက္က၊ အာဒိအရဖြင့်၊ ဣစ္ဆတ္တဗျန်၊ ဘဗ္ဗ-နုစ္စဝိ၊
ဝဇ္ဇတိနှင့်၊ ကပ္ပတိနော၊ ပဟောတိဟူ၊ အနုရူပ၊ ကာလ
သမယာ၊ များစွာဓာတ်ဟု၊ နာမ်ပုဒ်စု၊ ရှု၍ သင့်အောင်ယူ။

ရုပ်တွက်။ ။နိန္ဒိတုံကို “နိန္ဒ”တည်၊ “နိန္ဒ-ဂရဟာယံ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အရဟသက္ကာဒိသု စသုတ်ဖြင့်
နိန္ဒဓာတ်နောင် တုံပစ္စည်းသက်၊ ယထာဂမမိကာရောသုတ်ဖြင့် ဝိ
လာ၊ သသက်၊ ချေ၊ နိန္ဒိတုံ ပြီး၏။ [ဇေတုကို “ဇိ”တည်၊ အညေသု
စဖြင့် ဇိ၏အစိတ် ဝိ ကို ဝေဒန္တိ ပြုရုံသာ။]

၄၁။ ဒါနာနိ-လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို၊ ဒါတုံ-ပေးခြင်းငှာ၊ အလမေဝ-
သင့်လျော်သည်သာတည်း၊ အလံသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် သင့်လျော်
လျောက်ပတ်ဟူသောအနက်ကို ဟောသော အလံသဒ္ဓါရှိရာ၌ တုံ
ပစ္စည်း သက်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဒါတုံကို “ဒါ”တည်၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသောအနက်၌ဓာတ်
မှည့်၊ ပတ္တဝစနေ အလမတ္တေသု စသုတ်ဖြင့် တုံပစ္စည်းသက်၊ သသက်၊
ချေ၊ ဒါတုံ ပြီး၏။

၄၁။ ပုဗ္ဗကာလေ . ကကတ္ထုကာနံ တုနတွာနတွာ ဝါ။ ။
ဧကကတ္ထုကာနံ-တူသောကတ္တားရှိသော ရှေ့နောက်ကြိယာတို့
တွင်၊ ပုဗ္ဗကာလေ-ရှေ့ကြိယာ၌၊ တုနတွာနတွာ-တုနပစ္စည်း၊
တွာနပစ္စည်း၊ တွာပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-
ကုန်၏။ သော ကမ္မံ ကာတုန၊ ကတွာန ဝါ၊ ကတွာ ဝါ၊ ဂစ္ဆတိ
စသည်တည်း။

၄၁။ သော-ထိုသူသည်၊ ကမ္မံ-အမှုကို၊ ကတုန-ပြုပြီး၍၊ (ဝါ-
တစ်နည်း၊ ကတွာန-ပြုပြီး၍၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊) ဂစ္ဆတိ-
သွား၏။ ကာတုနနှင့် ဂစ္ဆတိ ကြိယာ ၂-ခုတို့၏ ကတ္တားသည် “သော”
ချည်းဖြစ်သောကြောင့် “ဧကကတ္ထုက”ဟု ဆိုသည်။ ရုပ်ကို နောက်
သုတ်များ၌ တွက်တတ်လတ္တံ့။

အမှာ။ ။ဤ တွာပစ္စယန္တပုဒ်များကို ရူပသိဒ္ဓိက နိပါတ်မျိုးတွင်
သွင်းထား၏။ ထို့ကြောင့် နာမ်မငဲ့ဘဲ နိပါတ်နာမ်ပုဒ် ထုံးစံအတိုင်း
သိ ဝိဘတ်သာ သက်၍ သဗ္ဗာသမာဓုသော စသောသုတ်ဖြင့် ချေ။
[ရှေးရိုက် စာအုပ်များ၌ ဧကဝုဇ် သိ၊ ဗဟုဝုဇ် ယော ၂-မျိုး သက်ထား
သည်ကို ပြင်ပါ။]

ပုဗ္ဗကာလေ-ဤ၌ ကာလသဒ္ဓါကား ကြိယာဟူသော အနက်ကို
ဟော၏။ “သော ကမ္မံ ကာတုန ဂစ္ဆတိ”ပုံစံ၌ “ကာတုနနှင့် ဂစ္ဆတိကဲ့သို့
ရှေ့နောက်ကြိယာ ၂-မျိုးရှိလျှင် ကာတုနကဲ့သို့ ရှေ့ကြိယာ၌ တုန
စသော ပစ္စည်းများ သက်သည်”ဟူလို။

အနက်ပေးရာ၌ကား တကယ့်ကို ရှေ့ကျလျှင် “ပြီး၍”ဟု ပေးရ
မည်၊ ဥပမာ-ပစိတွာ ဘုဇ္ဇတိ (ချက်ပြီး၍+စား၏)ဟူရာ၌ ချက်ခြင်း
ကြိယာက ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပြီးမှ စားခြင်းကြိယာက နောက်မှဖြစ်သော
အရာမျိုးတည်း။ ထို့ပြင် ပစိတွာနှင့် ဘုဇ္ဇတိတွင် ဘုဇ္ဇတိ-က အချုပ်
တည်း။ ပစိတွာကား “ချက်ပြီးမှ စားသည်”ဟု စားခြင်းကြိယာကို
အထူးပြုရသော ဝိသေသနကြိယာမျှသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤ

ပစိတွာဟူသော ကြိယာမျိုးကို “ပုဗ္ဗကာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်သည်။ [ပုဗ္ဗကာလ-ရှေ့ကာလ၌ ဖြစ်၍+ကြိယာဝိသေသန-ပဓာနကြိယာကို အထူးပြုသောပုဒ်။]

အပရကာလ။ ။တွာပစ္စည်းပါသော ကြိယာ၏ အနက်က နောက်မှ ဖြစ်လျှင် “အပရကာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်၏။ ဥပမာ-ဒွါရံ ပိတုတွာ နိက္ခမိ (တံခါးကို ပိတ်လတ္တံ့၍ ထွက်၏)ဟူရာ ၌ကဲ့သို့တည်း။

သမာနကာလ။ ။ကြိယာ ၂-ခုလုံး ပြိုင်တူဖြစ်သောအရာ၌ တွာ ပစ္စယန္တပုဒ်ကို “သမာနကာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်၏။ ဥပမာ-ဒဏ္ဍော ဧတ္တစ္စ ပတတိ (တုတ်သည် ခက်ခက်မြည်လျက် ကျ၏)တည်း။

လက္ခဏာ။ ။ဤ တွာပစ္စယန္တများကို လက္ခဏအနက်လည်း ပေးရသေး၏။ ဥပမာ-သုတွာ ဇာနိဿာမ (ကြားရကုန်သော် သိကုန်အံ့) စသည်တည်း။

ဟိတ်အနက်။ ။ဟိတ်အနက်ပေးရသော အရာလည်း ရှိသေး၏။ ဥပမာ-“ဃတံ ပိတွာ ဗလံ ဟောတိ” ဃတံ-ထောပတ်ကို၊ ပိတွာ-သောက်ရခြင်းကြောင့် (ဟိတ်)၊ ဗလံ-အားသည်၊ ဟောတိ-၏တည်း။

ကတ္တားကွဲပုံ။ ။ဤ၌ ပိတွာ၏ ကတ္တားမှာ ထောပတ်သောက်သူတည်း။ ဟောတိ၏ ကတ္တားကား ဗလံတည်း။ ဤသို့ ကတ္တားချင်းမတူ၍ ဧကကတ္တုက မဖြစ်သောကြောင့် “တုနတွာနတွာ ဝါ”ဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂလုပ်၍ တွာပစ္စည်းသက်ရမည်။ (ရှေ့ ၄-နက်၌ ကား ဧကကတ္တုက ဖြစ်သောကြောင့် သုတ်ရင်းဖြင့်ပင် သက်နိုင်သည်။) ဤသို့ ဟိတ်အနက် ပေးရသော အရာဝယ် တွာပစ္စယန္တပုဒ်၏ ကတ္တားပုဒ်၌ သိဝိဘတ်ကိုလည်း သမ္ပန်အနက်၌ သက်ရမည်။ “သော-ထိုသူ၏”ဟု ပေး။

[ဆောင်] ၁။ပုဗ္ဗာ . ပရ၊ သမာနနှင့်၊ လက္ခဏ ဟေတု၊ ငါးခုအတ္ထ၊ သက်အပ်စွာ၊ တုန တွာန တွာ။

၂။ကတ္တားကွဲဘိ၊ မတူရှိသော်၊ မိမိကတ္တား၊ သမ္ပန်ထား၍၊ ဖြစ်ငြားဟိတ်မှာ၊ သက်တို့ရာသည်၊ တွာဒိပစ္စည်း သဘောတည်း။

၄၂။ ဝတ္ထမာနေ မာန . န္ဓာ။ ။ ဝတ္ထမာနေ-ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌၊
မာန . န္ဓာ-မာနပစ္စည်း၊ အန္တပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။
ဂစ္ဆမာနော၊ ဂစ္ဆန္တော ဂဏှာတိ စသည်တည်း။

၄၃။ သာသာဒီဟိ ရတ္ထု။ ။ သာသာဒီဟိ-သာသ
အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ရတ္ထု-ရတ္ထုပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သတ္တာ စသည်တည်း။

၄၂။ ဂစ္ဆမာနော၊ ဂစ္ဆန္တော-သွားစဉ်၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏။ သွားစဉ်ဟု
ဆိုသော်လည်း ကာရက၌လာသော အနာဒရအနက်မျိုး မဟုတ်၊
“သွားစဉ်-သွားခိုက်-သွားတုန်း”ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာထင်ရှားအောင်
ပေးရသောအနက်တည်း။ ဤသုတ်က “ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ သက်သည်”
ဟုဆိုသော်လည်း အခြားကျမ်း၌မူ အနာဂတ်အနက်၌လည်း သက်၏။
“ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆိဿတိတိ ဂစ္ဆမာနော၊ ဂစ္ဆန္တော”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဂစ္ဆမာနောကို “ဂမု”တည်။ “ဂမု-ဂတိမိ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ၊ သရချေ၊ ဝတ္ထမာနေ မာနန္ဓာသုတ်ဖြင့်
မာနပစ္စည်းသက်၊ ဘူဝါဒိတော အသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်
(ဂမ်၊ မာန)၊ ဂမိဿန္တော ဧစ္စာ ဝါ သဗ္ဗာသုသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် မ်ကို
စွံပြု၊ စွံကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊
ပြီး၏။

ဂစ္ဆန္တောကို “ဂမု”တည်။ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အန္တပစ္စည်း
သက်၊ ၊ ပစ္စည်းသက်၊ မ်ကို စွံပြု၊ သရလောပေါသုတ်ဖြင့် ရှေ့ ၊
သရကို ချေ၊ စွံကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ စသည် စီရင်သည်။

၄၃။ သာသတိတိ သတ္တာ၊ သာသတိ-ဆုံးမတတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊
သတ္တာ-မည်၏။ (ဘုရား၊ ဆရာသမားတည်း၊) သာသာဒီဟိ၌
အာဒိဖြင့် သသုဓာတ် ဝသဓာတ်တို့ကို ယူကြ၏။ သတ္တံ-လက်နက်၊
ဝတ္ထံ-အဝတ်။

၄၄။ ပါဒိတော ရိတု။ ။ပါဒိတော-ပါအစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ရိတု-ရိတုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပိတာ စသည်တည်း။

၄၅။ မာနာဒိဟိ ရာတု။ ။မာနာဒိဟိ-မာနအစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ရာတု-ရာတုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မာတာ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။သတ္တာကို “သာသ”တည်၊ “သာသ-အနုသိဋ္ဌိမ္ပိ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သာသာဒိဟိ ရတ္ထ၊ သုတ်ဖြင့် ရတ္ထ၊ ပစ္စည်းသက်၊ ရမ္ပိ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရ်အနုပန်နှင့်တကွ ဓာတွန် သ်ကို ချေ (သာ၊တ္ထု၊ သ်ခွင်း၊ ၁ ချေ၊ သ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ သတ္ထုပိတာဒိနမာ သိသို့ သိလောပေါ စသုတ်ဖြင့် သတ္ထုသဒ္ဓါ၏ အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြု၊ သိကိုလည်း ချေ၊ သတ္တာ ပြီး၏။

၄၄။ ပါတိတိ ပိတာ၊ ပါတိ-သား သမီးကို စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပိတာ-ပိတာ မည်၏၊ (အဘတည်း)၊ ပါဒိတော၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဓာဓာတ် ဒုဟဓာတ်ကို ယူ၊ . . . ပိတာကို “ပါ”တည်၊ “ပါ-ရက္ခဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ပါဒိတော ရိတုသုတ်ဖြင့် ရိတု ပစ္စည်းသက်၊ ရမ္ပိ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရ်အနုပန်နှင့်တကွ ဓာတွန် ၁ ကို ချေ၊ ပ် ကို ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့စသည်ပြု၍ သတ္ထုကဲ့သို့ စီရင်။

၄၅။ မာနေတိတိ မာတာ၊ မာနေတိ-သား သမီးတို့ကို မြတ်နိုး (ချစ်ခင်)တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ မာတာ-(အမိ)မည်၏၊ မာနာ ဒိဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဘာသဓာတ်ကို ယူ၍ “ဘာသတိတိ ဘာတာ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဘာသတိ-ပြောဆိုတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဘာတာ (အစ်ကို)။

၄၆။ အာဂမာ တုကော။ ။အာဂမာ-အာပုဗ္ဗ ဂမုဓာတ်မှ
နောက်၌၊ တုကော-တုက ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
အာဂန္တုကော ဟူသည်တည်း။

၄၇။ ဘဗ္ဗေ ဣက။ ။ဘဗ္ဗေ-ဖြစ်ထိုက်၏ဟူသောအနက်၌၊
ဣက-ဣကပစ္စည်းသည်၊ဟောတိ-၏၊ ဂမိကော ဟူသည်တည်း။

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ ဒုတိယော ကဏ္ဍော။ ။ကိတဗ္ဗိဓာန
ကပ္ပေ-၌၊ ဒုတိယော-သော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

မာတာကို “မာန”တည်၊ “မာန=မာနနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ မာနာဒီဟိ ရာတုသုတ်ဖြင့် ရာတုပစ္စည်းသက်၊
ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် န် ကို ချေ၊ မ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့
စသည်။ [ဘာတာကို “ဘာသ”တည်၊ “ဘာသ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟု
ဆို။]

၄၆။ အာဂစ္ဆတိ-လာရောက်တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အာဂန္တု
ကော-မည်၏၊ (ဧည့်သည်)၊ ဂမခနဟနာဒီနံ တုံတဗ္ဗာဒီသု န” သုတ်
၌ ရုပ်ပြီးလတ္တံ့။

၄၇။ ဂန္တိ၊ ဘဗ္ဗောတိ ဂမိကော၊ ဂန္တိ-သွားခြင်းငှာ၊ ဘဗ္ဗော-ဖြစ်
ထိုက်သူတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဂမိကော-ဂမိက မည်၏၊ (ခရီး
သွားမည့်ပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊) ဂမိကောကို “ဂမု”တည်၊ “ဂမု=ဂတိမိ”
ဟူသော အနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံး၊ သရချေ၊ ဘဗ္ဗေ ဣကသုတ်ဖြင့်
၁ ကပစ္စည်းသက်၊ မ်ကို ၁ သို့ကပ် (ဂမိက)، နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဝေ-
ပြု၊ ဂမိကော ပြီး၏။

ကိတ်ဒုတိယအခန်းပြီး၏။

၄၈။ ပစ္စယာဒနိဋ္ဌာ နိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိ။ ။ပစ္စယာ-ပစ္စည်းကြောင့်၊ အနိဋ္ဌာ-မပြီးကုန်သေးသော သဒ္ဓါတို့သည်၊ နိပါတနာ-ပြီးစေနိုင်သော ဤသုတ်ကြီးဖြင့်၊ သိဇ္ဈန္တိ-ပြီးစီးကုန်၏။ နစ္စံ၊ နဋ္ဌံ စသည်တည်း။

၄၉။ သာသဒိသတော တဿ ရိဋ္ဌော စ။ ။သာသဒိသတော-သာသဓာတ်၊ ဒိသဓာတ်မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ တဿ-တပစ္စည်း၏၊ ရိဋ္ဌော စ-ရိဋ္ဌအပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အနုသိဋ္ဌော၊ ဒိဋ္ဌံ စသည်တည်း။

၄၈။ နစ္စံ နစ္စံ နဋ္ဌံ (ဘာဝသာဓန)၊ နစ္စံ-ကခြင်း၊ နစ္စံ နဋ္ဌံ-ကခြင်း၊ ဤသုတ်ကား ပစ္စည်းနှင့်စပ်၍ ရုပ်မပြီးသေးလျှင် ပြီးအောင် စီရင်သော သုတ်ကြီးတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။နစ္စံကို “နတ”တည်၊ “နတ-ဂတ္ထဝိနာမေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် တ ပစ္စည်းသက်၊ ပစ္စယာဒနိဋ္ဌာ နိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်တံနှင့် တကွ တပစ္စည်းကို စွပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ နစ္စံ ပြီး၏။ [နဋ္ဌံလည်း “နတ”တည်၊ တပစ္စည်းသက်၍ ဋ္ဌ ပြုရုံသာ။]

သုတ်ကြီး ၄-သုတ်ရှိကြောင်းကို အာချာတ် ကွစိ ဓာတုသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဝန်ကြီး ၄-ဦးသည် မိမိတို့ ဆိုင်ရာကိစ္စကို ပြီးအောင် စီရင်ခွင့် ရှိသကဲ့သို့ ဤသုတ်ကြီးတို့သည် မိမိတို့ ဆိုင်ရာတွင် ပြီးစီးအောင် စီရင်နိုင်သည်။

၄၉။ အနုသာသိယိတ္ထ-သွန်သင်အပ်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အနုသိဋ္ဌော-မည်၏၊ အနုသိဋ္ဌော-သွန်သင်အပ်ပြီးသူ၊ ပဿိယတိ-မြင်အပ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌံ-မည်၏၊ ဒိဋ္ဌံ-မြင်အပ်သော အာရုံ။ [ရှည် “အဒဿိယိတ္ထ-မြင်အပ်ပြီ”ဟု အတိတ်ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။] ရိဋ္ဌော

၅၀။ သာဒိသန္တပုစ္ဆဘန္တဟံသာဒိဟိ ဌော။ ။သန္တပုစ္ဆဘန္တဟံသာဒိဟိ-သအဆုံးရှိသောဓာတ်၊ ပုစ္ဆဓာတ်၊ ဘန္တဓာတ်၊ ဟံသအစရှိသောဓာတ်တို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ တဿ-တပစ္စည်း၏၊ သာဒိ-ရှေ့အနီးအစ ဓာတွန်နှင့်တကွ၊ ဌော-ဌအပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တုဌော၊ ပုဌော၊ ဘဌံ၊ ဟဌော စသည်တည်း။

စဉ် စသဒ္ဒါဖြင့် ယူအပ်သော ပစ္စည်းများကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

ရုပ်တွက်။ ။အနုသိဌောကို အနုပုဗ္ဗ “သာသ”တည်၊ “သာသ=အနုသိဌိမ္မိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘဝကမေ့သူတသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ သာသဒိသတော တဿ ရိဌော စသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ရိဌပြု၊ ရမ္မိ ရန္တော ရာဒိ နောသုတ်ဖြင့် ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် သ်ကို ချေ (အနုသာ-ဌံ၊ သ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ-ပြု၊ အနုသိဌော ပြီး၏။ [ဒိဌ်ကို “ဒိသ”တည်၊ “ဒိသ-ပေက္ခဏေ”ဟု ဆို၍ တွက်လေ။]

၆၆။ [ဓာတ်အစဉ်အတိုင်း ပုံစံထုတ်ထားသည်။] တုသီယတေ-နှစ်သက်အပ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တုဌော-မည်၏၊ (နှစ်သက်အပ်သူ)၊ ပုဌော-မေးအပ်သူ၊ ဘဌံ-ကြိတ်ချေအပ်သောဝတ္ထု၊ ဟဌော-ရွှင်လန်းသူ၊ ကံအနက်၌ ဘာဝကမေ့သူ တသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဟဌောဟူသော ကတ္တားဟောပုဒ်၌ အတိတေ တတဝန္တတာဝီသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်။

တုဌောကို “တုသ”တည်၊ “တုသ=ပီတိမ္မိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တပစ္စည်းသက်၊ သာဒိသန္တပုစ္ဆဘန္တဟံသာဒိဟိဌောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်သ်နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ဌပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ဧ-ပြု၊ တုဌော ပြီး၏။ [ဤ “တုဌော”ကား သန္တအရ သအဆုံးရှိသော

၅၁။ ဝသတော ဥဋ္ဌ။ ။ဝသတော-ဝသဓာတ်မှ၊ ပရဿ-
နောက်ဖြစ်သော၊ တဿ-တပစ္စည်း၏၊ သာဒိ-ရှေ့အနီးအစ
ဓာတွန်နှင့်တကွ၊ ဥဋ္ဌ-ဥဋ္ဌအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝုဋ္ဌော
ဟူသည်တည်း။

ဓာတ်တည်း၊ “တုသ် တ”ဟု ဖြစ်တဲ့အခါ တပစ္စည်း၏ ရှေ့အနီးအစဖြစ်
သော အက္ခရာကား သ်တည်း၊ ထိုအနီးအစဖြစ်သော ဓာတွန်အက္ခရာ
နှင့်တကွ တပစ္စည်း ကို ဌ ပြုသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ဝုဋ္ဌောကို “ပုစ္ဆ”တည်၊ “ပုစ္ဆ-ပုစ္ဆနေ”ဟု ဆို၊ ဓာတွန်
၌ နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ဌပြု။ . . . ဘဌ်ကို “ဘန္တ”တည်၊ “ဘန္တ-
အဝမဒ္ဒနေ”ဟု ဆို၊ ဓာတွန် ၌ နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ဌပြု။

ဟဋ္ဌောကို “ဟံသ”တည်၊ “ဟံသ-ပိတိမိ”ဟု ဆို၊ ဓာတွန်သ်နှင့်တကွ
တပစ္စည်းကို ဌ ပြု၊ ဗျဉ္စနေ စသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ ဤ ဟံသ
ဓာတ်သည် သအဆုံးရှိသော ဓာတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် သန္တအရ၌
ပါဝင်သင့်လျက် သီးခြားဆိုခြင်းသည် ဟဋ္ဌော၌ ဌအပြုဖြစ်၏၊ အခြား
သော သန္တဓာတ်တို့၌ မမြဲဟု သိရစေခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ အလားတူရုပ်
တွေ များသည်။

၅၁။ အဝသိ-နေပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝုဋ္ဌော-မည်၏၊ (ဝုဋ္ဌော-
နေပြီးသူ၊) ဝသံ ဝုဋ္ဌော၊ ပရိဝုဋ္ဌပရိဝါသော စသည်၌ ဤ ဝုဋ္ဌပင်
တည်း၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ဝသတော ဥတ္တ”ဟု ပါရှိရှိ၏၊ သို့သော် ကစ္စည်း
သုတ်စဉ် စာသွားနှင့် ဝသ ဝါ ဝုသုတ်၌ နာသ၏ ဥဋ္ဌောရုပ်တွက်ပုံကို
ထောက်လျှင် “ဝသတော ဥဋ္ဌ”ဟုသာ ရှိသင့်၏။

ဝုဋ္ဌောကို “ဝသ”တည်၊ “ဝသ-နိဝါသေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တပစ္စည်းသက်၊ ဝသတော ဥဋ္ဌသုတ်ဖြင့်
ဓာတွန် သ်နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ၂၄ ပြု (ဝ ၂၄)၊ ဝံခွင်း၊ ချေ၊
ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ငေါ ပြု၊ ဝုဋ္ဌော ပြီး၏။

၅၂။ ဝဿ ဝါ ဓု။ ။ဝဿဿ-ဝဿဓာတ်၏။ ဝဿ-ဝ
အက္ခရာ၏။ ဥ-ဥအပြုသည်။ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
ဥသိတော၊ ဝုသိတော ဟူသည်တည်း။

၅၃။ ဝေဘဟေဟိ ဝေ ခ။ ။ဝေဘဟေဟိ-ခအောက်ခြိုက်၊
ပရေမ္မတ်၊ ဘကုန်း၊ ဟအဆုံးရှိသော ဓာတ်တို့မှ၊ ပရဿ-
နောက်ဖြစ်သော၊ တဿ-တပစ္စည်း၏။ ဝေ ခ-ခအောက်ခြိုက်

အမှာ။ ။အဓိဝတ္ထာ၌ အဓိပုဗ္ဗ “ဝဿ”တည်၊ တပစ္စည်း၊ ဝတ္ထု၌
“ဝဿ”တည်၊ တဗ္ဗပစ္စည်း၊ နိဝတ္ထံ၌ နိပုဗ္ဗ “ဝဿ” တည်၊ တပစ္စည်း၊
ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန်သံနှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ထွ ပြုလေ။
အဓိဝတ္ထာ-စိုးအုပ်သော နတ် (ကညာဒိဂိုဏ်း)၊ ဝတ္ထု-နေရာ၏။
နိဝတ္ထံ-ဝတ်အပ်သော အဝတ်။

၅၂။ ဥသိတော၊ ဝုသိတော-ကျင့်သုံးပြု၊ [ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်နေ
ခြင်းကိုပင် ကျင့်သုံးသည်၊ သီတင်းသုံးသည်ဟု ခေါ်၏။] “ဝုသိတံ-
ကျင့်သုံးအပ်ပြီ”စသည်ဖြင့် ကံဟောလည်း ရှိ၏။ ဤသုတ်၌ ဋီကာတို့
အထွေထွေဖွင့်သော်လည်း အလွယ်ဆုံးကို ရေးသည်။ [ဝုကိုလည်း
“ဝ+ဥ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်။]

ဥသိတောကို “ဝဿ”တည်၊ “ဝဿ-နိဝါသေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အတိတေ တတဝန္တတာဝီသုတ်ဖြင့်
တပစ္စည်းသက်၊ ဝဿ ဝါ ဝုသုတ်ဖြင့် ဝဿဓာတ်၏ ဝကို ဥပြု
(ဥသိတော၊ ယထာဂမ မိကာရောသုတ်ဖြင့် ဝိလာ၊ နာမိဇေ၊ သိသက်၊
ဂေါ ပြု၊ ဥသိတော ပြီး၏။ [ဝုသိတော ၌ သန္တိစပ်သောအရာ မဟုတ်
သောကြောင့် ဋီကာတို့၌ တေသု ဝုဒ္ဓိ သုတ်ကြီးဖြင့် ဝိလာကြသည်။]

အပြု၊ ပရေမုတ် အပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝုဇော၊ လဒ္ဓိံ၊ ဒဗ္ဗံ စသည်တည်း။

၅၄။ ဘန္တတော ဂေါ စ။ ။ဘန္တတော-ဘန္တဓာတ်မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ တဿ-တပစ္စည်း၏။ သာဒိ-ရှေ့အနီးအစ ဓာတွန်နှင့်တကွ၊ ဂေါ စ-ဂ္ဂ အပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘဂေါ ဟူသည်တည်း။

၅၃။ ဤသုတ်က ရုပ်များ၌ အနက်အားလျော်စွာ အတိတ်ဝိဂြိုဟ်၊ ကာလ ၃-ပါးနှင့်ဆိုင်သောဝိဂြိုဟ်၊ ကတ္တားဟောဝိဂြိုဟ်၊ ကံဟော ဝိဂြိုဟ် ပြု၍ တပစ္စည်းကို ဗုဓဓမ္မာဒိတ္ထေ ကတ္တရိ၊ အတိတေ တ တဝန္တတာဝီ၊ ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်တို့ဖြင့် သင့်သလို သက်ရလိမ့် မည်။ [မည်သည့် အကွရာဆုံးသော ဓာတ်နောင် ဓ+ပ ပြုရ ကြောင်းကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။] မှတ်နှင့်ရန်-

[ဆောင်] ၁။ ဓအောက်မြိုက် ဘ၊ ထို့နောက် တ၊ ဓအောက်မြိုက်သာပြု။

၂။ ပရေမုတ် ဟ၊ ထို့နောက် တ၊ ပရေမုတ်ကို ပြု။

၃။ ရံခါ ဟနောက်၊ တ ပင်ရောက်၊ ဓအောက်မြိုက်လည်းပြု။

ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရား၊ (ဗုဓဓမ္မာဒိတ္ထေ ကတ္တရိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက် ပါ။) ဝုဇော-ကြီးရင့်သူ၊ (အတိတေ တတဝန္တတာဝီသုတ်ဖြင့်သက်၊) လဒ္ဓိံ-ရအပ်ပြီ၊ ဒဗ္ဗံ-မီးလောင်အပ်ပြီ၊ (ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် သက်၊) ဟစတုတ္တာနမန္တာနံ ဒေါ ဓေ၊ သော ပကာရေသုတ်တို့ကျမှ ရုပ်တွက်။

၅၄။ အဘဠိယိတ္ထ-ချိုးဖျက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဘဂေါ-မည်၏။ (အနက်သံကို ကြည့်၍ တပစ္စည်းသက်ရမည့် သုတ်ကို သတိထား ပါ။) ဘဂေါကို “ဘန္တ”တည်း၊ “ဘန္တ=အဝမဒ္ဒနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊

၅၅။ ဘုဇာဒီနု . မန္တော နော, ဒွိ စ။ ။ဘုဇာဒီနု-ဘုဇ အစ ရှိသောဓာတ်တို့၏၊ အန္တော-အဆုံးဗျဉ်းသည်၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ တဿ-တပစ္စည်း၏၊ ဒွိစ-ဒွေဘော်သည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဘုတ္တော, ဘုတ္တဝါ, ဘုတ္တာဝီ စသည်တည်း။

၅၆။ ဝေ ဝါ ဝု။ ။ဝစ-ဝစဓာတ်၏၊ ဝ-ဝအက္ခရာ၏၊ ဥ-ဥအပြုသည်၊ ဝါ ဟောတိ-ဝိကပ်ဖြစ်၏၊ အန္တော-သည်၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ တဿ-တပစ္စည်း၏၊ ဒွိ စ-ဒွေဘော်သည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဥတ္တံ, ဝုတ္တံ ဟူသည်တည်း။

ဘန္တော ဂေါ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ဂ ပြု၊ နာမ်ငဲ့, သိသက်, ဧ- ပြု, ဘဂေါ ပြီး၏။

၅၅။ ဘုဇ အစရှိသော ဓာတ်တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော “ဇ်” စသည်ကို ချေ၍ တပစ္စည်းကို ဒွေဘော်ပြုသောသုတ်တည်း၊ တပစ္စည်းဟူရာဝယ် တအက္ခရာအစဉ်ပါသော တ, တဝန္တ၊ တာဝီ, တဗ္ဗ, တုံပစ္စည်း အားလုံးကို ယူ အဘုဇ္ဇိ-စားပြီးပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဘုတ္တော-မည်၏၊ ဘုတ္တဝါ (ဂုဏဝါဒိ), ဘုတ္တာဝီ (ဒဏ္ဍာဒိ) ရုပ်များလည်း နည်းတူ။

ဘုတ္တောကို “ဘုဇ”တည်၊ “ဘုဇ-ပါလနဗျဝဟရဏေသု”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ, အတိတေ တတဝန္တ၊တာဝီသုတ် ဖြင့် တပစ္စည်းသက်, ဘုဇာဒီနုမန္တော နော ဒွိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ဇ်ကို ချေ, တ၏ ဒွေဘော်လည်း လာ, နာမ်ငဲ့, သိကို ဧ- ပြု, ဘုတ္တော ပြီး၏။ [ဘုတ္တဝါ၌ တဝန္တ၊ ဘုတ္တာဝီ၌ တာဝီသက်၍ ရုပ်တွက်။]

၅၆။ [ဥတ္တံ, ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။] “ဝတ္ထဗ္ဗံ-ပြောဆိုထိုက်၏” စသည်၌ ဝစဓာတ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း ဤသုတ်က မစီရင်ရသောကြောင့် “ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်”ဟု ဆိုသည်၊ ဘုဇာဒီနုမန္တော နော ဒွိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဇ်ကို ချေ၍ တဒွေဘော်လာလျှင် ဝတ္ထဗ္ဗံ ဖြစ်၏။

၅၇။ ဂုပါဒီနဉ္စ။ ။ဂုပါဒီနဉ္စ-ဂုပအစရှိသောဓာတ်တို့၏ လည်း၊ အန္တော-သည်၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ တဿ-တပစ္စည်း ၏၊ ဒွိစ-လည်း၊ ဟောတိ-၏၊ သုဂုတ္တော စသည်တည်း။

အမှာ။ ။ဤသုတ်နှင့် ဝဿ ဝါ ဂုသုတ်သည် စာသွားတူ၏။ ထို သုတ်က ဝဿဓာတ်၏ ဝကို ဥပြုသလို၊ ဤသုတ်က ဝစဓာတ်၏ ဝကို ဥ ပြု၏။ ထို့ကြောင့် ဓာတွန်ချေမှု၊ ဒွေဘော်လာမှုကို ဘုဇာဒီန မန္တော နော ဒွိ စ သုတ်ဖြင့်သာ စီရင်သင့်သည်ဟု ဆရာတို့ ယူကြ သည်။ သို့သော် ရှေးအစဉ်အလာအတိုင်း ဤသုတ်ဖြင့်ပင် တွက်ပြရ တော့မည်။

ဥတ္တံကို “ဝစ”တည်။ “ဝစ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း သက်၊ ဝစ ဝါ ဂုသုတ်ဖြင့် ဝကို ဥပြု၊ ဓာတွန်စံကိုလည်း ချေ၊ တ၏ဒွေဘော်လည်း လာ (ဥတ္တံ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ဥတ္တံ ပြီး၏။ [ဥတ္တံ၌ ဂုသိတံကဲ့သို့ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဝ လာ။]

၅၈။ [ဤသုတ်နှင့် ဘုဇာဒီနမန္တော နော ဒွိ စသုတ်တို့၏ စီရင်ရာ ရုပ်မှာ ရှုပ်ထွေးလျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ကို သုတ်ပိုဟု ဆိုကြသည်။] သုဂေါပိယိတ္ထ-ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ သုဂုတ္တော-မည်၏။ ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း သက်၊ သုဂေါပိ-ကောင်းစွာ လုံခြုံပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သုဂုတ္တော- မည်၏။ ဤသို့ အတိတ် ကတ္တား အနက်ပေးရာ၌ အတိတေ တတဝန္တ၊ တာဝီသုတ်ဖြင့် သက်။

သုဂုတ္တောကို သုပုဗ္ဗ “ဂုပ”တည်။ “ဂုပ-ဂေါပနေ”ဟူသောအနက်- ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တပစ္စည်းသက်၊ ဂုပါဒီနဉ္စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ပကို ချေ၊ တ၏ ဒွေဘော်လည်းလာ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

၅၈။ တရာဒီဟိ ဣဇ္ဈော။ ။တရာဒီဟိ-တရ အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ၊ ပရဿ-သော၊ တဿ-တပစ္စည်း၏၊ ဣဇ္ဈော-ဣဇ္ဈ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အဇ္ဈော စ-ဓာတွန်ဗျဉ်း သည်လည်း၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ တိဇ္ဈော၊ တုဇ္ဈော စသည်တည်း။

၅၉။ ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒအန္တုဋ္ဌါကာ ဝါ။ ။ဘိဒါဒိတော-ဘိဒအစရှိသောဓာတ်တို့မှ၊ ပရဿ-သော၊ တဿ-၏၊ ဣန္ဒ အန္တု ဋ္ဌါကာ-ဣန္ဒအပြု၊ အန္တုအပြု၊ ဋ္ဌါကာအပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ အဇ္ဈော စ-သည်လည်း၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ ဘိန္ဒော၊ ဆန္ဒော၊ ခိဏော စသည်တည်း။

၅၈။ ဤသုတ်ကား တရဓာတ်ကဲ့သို့ ရကာရန္တဓာတ်ချင်းတူသော ဓာတ်များနောင် တပစ္စည်းကို ဣဇ္ဈာပြု၊ ဓာတွန်ကိုလည်း ချေသော သုတ်တည်း။ တိဇ္ဈော-လွန်မြောက်ပြီ၊ ကူးမြောက်ပြီ၊ တုဇ္ဈော-လျင် မြန်သူ။

တိဇ္ဈောကို “တရ”တည်၊ “တရ=တရဏေ”ဟု ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ တပစ္စည်းသက်၊ တရာဒီဟိ ဣဇ္ဈောသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ွဇ္ဈာပြု၊ ဓာတွန်ရ်ကိုလည်း ချေ (တ ွဇ္ဈာ)၊ တံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။ [တုဇ္ဈောကို “တုရ”တည်၊ “တုရ=ဝေဂေ”ဟု ဆို၍ ရှေ့ အတိုင်းတွက်၊ ဝါ ပရော အသရူပါသုတ်ဖြင့် ွ သရကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။]

၅၉။ ဘိန္ဒော-ကွဲပြီ၊ ခွဲအပ်ပြီ၊ ဆန္ဒော-ဖုံးအုပ်အပ်ပြီ၊ ခိဏော-ကုန်ခန်းပြီ၊ ဤသုတ်ကား ဘိဒကဲ့သို့ ဒကာရန္တဓာတ်နောင် တပစ္စည်း ကို ဣန္ဒ၊ အန္တုပြုသည်၊ ဋ္ဌါကာအပြုကား ခိဓာတ်ကဲ့သို့ အကွရာ တစ်လုံးရှိသော ဓာတ်နောင်သာ များ၏။

၆၀။ သုသပစသကတော ကွက္ကာ စ။ ။သုသပစသကတော စ-သုသဓာတ်, ပစဓာတ်, သကဓာတ်တို့မှလည်း၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ တဿ-တပစ္စည်း၏၊ ကွက္ကာ-ကွအပြု, ကွအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ အန္တော စ-ဓာတွန်ဗျဉ်းသည်လည်း၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ သုက္ခော, ပက္ခံ, သက္ခော ဟူသည်တည်း။

ဘိန္နောကို “ဘိဒ”တည်၊ “ဘိဒ=ဝိဒါရဏေ”ဟု ဆို၊ သရဗျေ, တပစ္စည်း သက်, ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒအန္တုဏ္ဏိဏာ ဝါသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ိုန္တ ပြု, ဓာတွန်ကိုလည်းဗျေ, ဘိဒွင်း, ဗျေ, ကပ် (ဘိန္တ), နာမ်ငဲ့ စသည်။

ဆန္နောကို “ဆဒ”တည်၊ “ဆဒ=အပဝါရဏေ”ဟု ဆို, သရဗျေ, တပစ္စည်းကို ၊န္တပြု, ဓာတွန်ဒ်ကိုလည်း ဗျေ၊ ဒိဏောကို “ဒိ”တည်၊ “ဒိ=ဓယေ” ဟုဆို, တပစ္စည်းကို ိုဏပြု, ဓာတွန် ိုကို ဗျေ, ဒ်ကို ိုသို့ ကပ် (ဒိဏ), နာမ်ငဲ့ စသည်၊ ဒိဏာ ဇာတိဟု ရှိရာ၌ ဣတ္ထိ ဇောတက အာပစ္စည်းသက်။

၆၁။ သုက္ခော-ခြောက်သွေ့သောသစ်ပင်၊ ပက္ခံ-မှည့်ရင့်သော သစ်သီး၊ သက္ခော-သိကြားမင်း။

သုက္ခောကို “သု”တည်၊ “သု=သောသနေ”ဟု ဆို၊ သရဗျေ, အတိတေ တတဝန္တ၊ တာဝိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်, သုသပစသကတော ကွက္ကာစ သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ကွ ပြု, ဓာတွန်သ်ကိုလည်း ဗျေ, နာမ်ငဲ့ စသည်။ [ပက္ခံကို “ပစ”တည်၊ “ပစ=ပါကေ”စသည်၊ တပစ္စည်းကို ကွ ပြု, ဓာတွန် စ်ကိုလည်းဗျေ၊ သက္ခောကို “သက”တည်၊ “သက=သာမဏ္ဏေ”ဟု ဆို။]

၆၁။ ပက္ကမာဒီဟိန္ဒော စ။ ။ပက္ကမာဒီဟိ-ပပုဗ္ဗ ကမု အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ၊ ပရဿ-သော၊ တဿ-၏၊ န္တော စ-န္တအပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အန္တော စ-အဆုံးဗျဉ်းသည်လည်း၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ ပက္ကန္တော စသည်တည်း၊ စသဒ္ဒါဖြင့် တိပစ္စည်း၏ န္တအပြုကို ဆည်း၍ သင်္ကန္တိ စသည်ဖြစ်၏။

၆၂။ ဇနာဒိန . မာ တိမိ စ။ ။တမိစ-တပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ တိမိစ-တိပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဇနာဒိန-ဇနအစရှိသောဓာတ်တို့၏၊ အန္တော-အဆုံးဗျဉ်းသည်၊ အာ-အာအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဇာတော၊ ဇာတိ စသည်တည်း။

၆၁။ ပက္ကမိ-ဖဲသွားပြီ၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပက္ကန္တော-မည်၏၊ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ကမုဓာတ်ကဲ့သို့ မအဆုံးရှိသော ဘမု၊ ခမု၊ သမု စသောဓာတ်များကို ယူ။ [ကနုဓာတ်ကိုလည်း ယူလေ။] သင်္ကန္တိ-ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။

ပက္ကန္တောကို ပပုဗ္ဗ “ကမု”တည်၊ “ကမု=ပဒဝိက္ခေပေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ သရချေ၊ အတိတေ တတဝန္တတာဝိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ပက္ကမာဒီဟိန္ဒော စသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို နှိပ်၊ ဓာတွန် မ်ကို ချေ (ပကန္တိ)၊ သဒိသဒ္ဒေဘော် က်လာ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

သင်္ကန္တိ၌ သံပုဗ္ဗ “ကမ”တည် စသည်ဆို၊ ကုတ္တိယမတိယဝေါ ဝါသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်းသက်၊ ပက္ကမာဒီဟိန္ဒော စသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် တိကို နှိပ်၊ ဓာတွန် မ်ကိုလည်း ချေ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်ဆို။ [ရတ္တာဒိ-ပတ္တိနှင့်တူ၏။]

၆၂။ အဇနိ-ဖြစ်ပြီ၊ ကုတိ-ကြောင့်၊ ဇာတော-မည်၏၊ ဇာတိ-ဖြစ်ခြင်း၊ ဇာယတိ-ဖြစ်၏။ [ဇနဓာတ်၊ တိဝိဘတ်၊ ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းတည်း။]

ဇနာဒိနမာဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တပစ္စည်း တိပစ္စည်းမှ တစ်ပါးသော ပစ္စည်းကြောင့် အာ ပြု၍ ဇာယတိ စသည် ဖြစ်သေး၏။

၆၃။ ဂမဓနဟနရမာဒိနမန္တော။ ။တမ္ပိ စ-တပစ္စည်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ တိမ္ပိ စ-တိပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဂမဓနဟနရမာဒိန-ဂမ ဓန ဟန ရမ အစရှိသောဓာတ်တို့၏၊ အန္တော-အဆုံးဗျဉ်းသည်၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ သုဂတော၊ သုဂတိ၊ ခတော၊ ခတိ၊ ဟတော၊ ဟတိ၊ ရတော၊ ရတိ ဟူသည်တည်း။

ဇာတောကို “ဇန”တည်၊ “ဇန-ဇနနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ သရချေ၊ အတိတေ တတဝန္တတာဝိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဇနာဒိနမာ တိမ္ပိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် န်ကို ၁ပြု၊ ဇံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။ [ဣတ္ထိယမတိယဝေါ ဝါသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်းသက်လျှင် ဇာတိဟု ပြီး၏၊ (ရတ္တာဒိဂိုဏ်းဝင် ဣတ္ထိလိင်တည်း။)]

၆၄။ သုဂတော-ကောင်းသောနိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူသော ဘုရား၊ သုဂတိ-ကောင်းသောဂတိ (လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်)၊ ခတော-တူးဖြိုအပ်၏၊ ခတိ-တူးဖြိုခြင်း၊ ဟတော-သတ်ဖြတ်အပ်၏၊ ဟတိ-သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ရတော-မွေ့လျော်၏၊ ရတိ-မွေ့လျော်ခြင်း။

သုဂတောကို သုပုဗ္ဗ“ဂမ”တည်၊ “ဂမ-ဂတိမ္ပိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဂမဓနဟနရမာဒိနမန္တောသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် မ်ကိုချေ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

ခတောကို “ခန”တည်၊ “ခန-အဝဒါရဏေ”ဟုဆို၊ ကံအနက်ဖြစ်၍ ဘာဝကဓမ္မသုတသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဟတောကို “ဟန”တည်၊ “ဟန-ဟိသာဂတီသု”ဟုဆို၊ ကံအနက် တပစ္စည်း၊ ရတောကို “ရမ”တည်၊ “ရမ-ကိဋ္ဌာယ”ဟုဆို၊ ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း

၆၄။ ရုကာရော စ။ ။တမ္ပိ စ-တပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ တိမ္ပိ စ-တိပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရုကာရောစ-ဓာတွန်ရအကွရာသည်လည်း၊ နော-ကျေပျောက်၏၊ ပကတော၊ ပကတိ စသည်တည်း။

၆၅။ ဌာပါနမိဗ္ဗိန္ဒြိယံ စ။ ။တမ္ပိ စ-တပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ တိမ္ပိ စ-တိပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဌာပါနံ-ဌာဓာတ်၊ ပါဓာတ်တို့၏၊ အန္တော-အဆုံး အာသရသည်၊ ဣဗ္ဗိ-အစဉ်အတိုင်း ဣအပြု၊ ဤအပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဌိတော၊ ဌိတိ၊ ပီတော၊ ပီတိ စသည်တည်း။

သက်၊ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် “နိယတော-မြဲ၏” နိပုဗ္ဗ ယမု-ဥပရမေ”ဟု ဓာတ်နက် ဆို၊ သုဂတိ စသည်၌ ဣတ္ထိယမတိယဝေါ ဝါသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်းသက်ရုံသာ။ [“ဘုတ္တာ-စား၍”စသည်၌ တအကွရာပါသော တွာပစ္စည်းနှောင်းရာဝယ် ဓာတွန်ချေရသေး၏။]

၆၄။ ပကရိယိတ္ထ-အပြားအားဖြင့် ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပကတော-မည်၏၊ ပဌမံ-ရှေးဦးစွာ၊ ကရိယတိ-ပြုအပ်၏၊ ဣတိ၊ ပကတိ။

ပကတောကို ပပုဗ္ဗ “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ရုကာရော စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ရ်ကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့စသည်။ [ပကတိ၌ တိပစ္စည်းသက်ရုံသာ။]

၆၅။ ဌာဓာတ်၏ အာကို ဣ၊ ပါဓာတ်၏ အာကို ဤဟု အစဉ်အတိုင်း ပြု၊ အဌာသီတိ ဌိတော-ရပ်တည်ပြီးသူ၊ ဌိတိ-တည်နေခြင်း၊ ပီတော-သောက်အပ်သောအရည်၊ ပီတိ-သောက်ခြင်း။

ဌိတောကို “ဌာ”တည်၊ “ဌာ-ဂတိနိဝတ္တိမ္ပိ”ဟူသောအနက်၌ဓာတ်မှည့်၊ အတိတေ တတဝန္တုတာဝိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဌာပါနံ

၆၆။ ဟန္တေဟိ ဟော၊ ဟဿ ဇ္ဈော ဝါ အဒဟနဟာနံ။ ။
 အဒဟနဟာနံ-ဒဟဓာတ်၊ နဟဓာတ်မှ တစ်ပါးကုန်သော၊
 ဟန္တေဟိ-ဟအဆုံးရှိသောဓာတ်တို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊
 တဿ-တပစ္စည်း၏၊ ဟော-ဟအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
 ဟဿ-ဓာတွန်ဟ၏၊ ဇ္ဈော-ဠအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊
 ဟောတိ-၏၊ အာရုဇ္ဈော၊ ဂါဇ္ဈော၊ ဗာဇ္ဈော၊ ဂူဇ္ဈော၊ မူဇ္ဈော၊ ဝူဇ္ဈော
 စသည်တည်း။ [လွယ်ကူအောင် “အဒဟနဟာနံ-ကုန်သော”
 ဟု ဝိသေသနအနက်ပေးလိုက်သည်။]

မိတ္တိ စ သုတ်ဖြင့် ဌာ၏အဆုံး ၇ ကို ဝိ ပြု၊ နာမ်ခံ စသည်၊ ပီတောကို
 “ပါ”တည်း၊ “ပါ-ပါနေ”ဟု ဆို၊ ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း
 သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ပါ၏အဆုံး ၇ ကို ဝိ ပြု။ [ဌိတိ၊ ပီတိတို့၌ တိပစ္စည်း
 သက်ရုံသာ။]

အမှာ။ ။ ဤသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် တွာ၊ တာဝီစသော ပစ္စည်းများ
 ကြောင့် ကု၊ ဤအပြုကို ဆည်း၍ အဓိဌိတွာ-ဆောက်တည်၍၊ ပီတွာ-
 သောက်၍၊ စသော ရုပ်များလည်း ဖြစ်သေး၏။ [ယခုစာအုပ်များ၌
 “ပိတွာ”ဟု ရှိ၏။]

၆၆။ ဟကာရန္တဓာတ်နောင် တပစ္စည်းကို ဟပြု၍ ဓာတွန် ဟ်ကို
 ဠပြုသောသုတ်တည်း။ သို့သော် အဒဟနဟာနံဟု ဆိုသောကြောင့်
 ဟကာရန္တဓာတ်တို့တွင် ဒဟဓာတ် နဟဓာတ်တို့ကို ကြဉ်ရမည်။
 [ဓပဘဟေဟိ ဓပာ စသုတ်က ဟ အဆုံးရှိသော ဓာတ်နောင်
 တပစ္စည်းကို ပပြုရမည်ဟု ဆိုထားသဖြင့် ထိုသုတ်၏ ပ အပြုတို့ကို
 ဤသုတ်က တားမြစ်၍ တစ်မျိုး စီရင်သည်။]

အမှာ။ ။ အာရုဇ္ဈော စသည်၌ သက္ကတဝယ် “အာရုဇ္ဈော”ဟု
 ဒိဃဖြင့် ရှိ၏။ ယခုပါဠိများ၌ကား “ရုဇ္ဈိ၊ ရူဇ္ဈိ” ဟု ၂-မျိုး တွေ့ရ၏။
 မူဇ္ဈော စသည်၌ မောဂ္ဂုလ္လာန်ဝယ် ဒိဃသာ ရှိ၏။ အာရုဇ္ဈော-တက်

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ တတိယော ကဏ္ဍော။ ။ကိတဗ္ဗိ
ဓာနကပ္ပေ-၌၊ တတိယော-သော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ရောက်ပြီ၊ ဂါဠော-သက်ဝင်ပြီ၊ ဗာဠော-ကြီးမားသည် (ပြင်းထန်သည်)၊
မူဠော-တွေဝေသည်၊ ဂူဠော-လျှို့ဝှက်အပ်သည်၊ ဝူဠော-မျောသည်၊
မျောအပ်သည်။

အာရုဠောကို အာပုဗ္ဗ “ရဟ”တည်၊ “ရဟ-ဇနဇေ”ဟူသောအနက်
၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အတိတေ တတဝန္တ၊ တာဝိသုတ်ဖြင့်
တပစ္စည်း သက်၊ ဟန္တေဟိ ဟော ဟဿ ဧဝ ဝါ အဒဟနဟာနံသုတ်
ဖြင့် တပစ္စည်းကို ဟ ပြု၍ ဓာတွန်ဟ်ကို ငွ်ပြု၊ ငွ်ကို ဟသို့ကပ်
(အာရုဠေ၊ နာမ်ဝေသည်။ [ရုဠိ-တက်ရောက်ခြင်း၊ တင်စားခြင်း၊ ရဟ
ဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ရုဠေ ဟု ဖြစ်တဲ့အခါ နဒါဒိတော ဝါ ဤသုတ်ဖြင့်
ပစ္စည်းသက်လျှင် ပြီး၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ တိပစ္စည်းသက်လိုဟန် တူ၏။]

ဂါဠောကို “ဂါဟူ”တည်၊ “ဂါဟူ-ဝိလောဠဇနေ”ဟု ဆို၊ ။ သရချေ၊
တပစ္စည်းသက်၊ (ဂဟတည်၍ တစ်နည်း ရုပ်တွက်သေး၏၊ ကွစိ ဓာတု
သုတ်ကြီးဖြင့် ဂ၏အစိတ် ၊ ကို ၁ ဒိယပြုရုံသာ၊) [“အဇ္ဈောဂါဠော-
သက်ဝင်၏၊ နစ်မြုပ်၏”၌လည်း အဓိ အဝပုဗ္ဗ ဂါဟူဓာတ်ပင်တည်း၊
ဩ အဝဿ ဖြင့် အဝ ကို ဩ၊ အဇ္ဈော အဓိသုတ်ဖြင့် အဓိကို
အဇ္ဈ ပြု။]

ဗာဠောကို “ဗဟ”တည်၊ “ဗဟ-ဝုဒ္ဓိမ္ပိ”ဟု ဆို၊ မူဠောကို “မုဟ”
တည်၊ “မုဟ-ဝေစိတ္တေ”ဟု ဆို၊ ဂူဠောကို “ဂုဟ”တည်၊ “ဂုဟ-
သံဝရဏေ”ဟု ဆို၊ ဝူဠောကို “ဝဟ”တည်၊ “ဝဟ-ပါပဏေ”ဟု ဆို၊
တပစ္စည်း၊ ဝစဝသ ဝဟာဒီနမုကာရော ဝဿဟူသော ဒွိဓာကရဏ
ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဝ၏ အကို ပြု၊ ဗာ မူ ဂူ ဝူ၌ ကွစိ ဓာတုသုတ်
ကြီးဖြင့် ဒိယပြု။

ကိတ်တတိယခန်းပြီးပြီ။

၆၇။ ကမ္မိ ရန္တဿ ဇော ဘာဝကရဏေသု။ ။ဘာဝ
ကရဏေသု-ဘောအနက်၊ ကရိုဏ်းအနက်တို့၌၊ ကမ္မိ-ဏ
အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းကြောင့်၊ ရန္တဿ-ရန္တဓာတ်၏ အဆုံးနှု၏။
ဇော-ဇ အပြုသည်၊ ဟောတိ-၏။ ရာဂေါ စသည်တည်း။

၆၈။ ဟနဿ ယာတော။ ။ကမ္မိ-ဏ အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်း
ကြောင့်၊ ဟနဿ-ဟနဓာတ်၏။ ယာတော-ယာတ အပြုသည်။

၆၉။ ရန္တန္တိ အနေနာတိ ရာဂေါ (ကရဏသာဓန)။ အနေန-ဤ
တရားဖြင့်၊ ရန္တန္တိ-တပ်မက်ကြကုန်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ တပ်မက်ကြောင်း
၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုတရားသည်၊ ရာဂေါ-ရာဂမည်၏။ “ရဇန-
တပ်မက်ခြင်း၊ ရာဂေါ-တပ်မက်ခြင်း”ဟု ဘာဝသာဓနလည်း ပြု။

ရုပ်တွက်။ ။ရာဂေါကို “ရန္တ”တည်၊ “ရန္တ-ရာဂေ”ဟူသော အနက်
၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဏပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံ ဝိယ ဏာနု
ဗန္ဓော သုတ်ဖြင့် ကာရိတံမှည့်၊ ကာရိတာနံ ဧကော လောပံသုတ်ဖြင့်
ဏ်အနုဗန်ကို ချေ၊ ကမ္မိ ရန္တဿ ဇော ဘာဝကရဏေသုသုတ်ဖြင့်
ရန္တဓာတ်၏ နှ့် ကို ဖြေ၊ အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့်
ရ ၏ အဆုံး ၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ကဂါ စလနံသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဖြေ ကို ဂ
ပြု၊ ဖြေ ကို ၊ သို့ ကပ်၊ သိ သက်၊ ခေါ ပြု ရာဂေါ ပြီး၏။

“ရဇ္ဇတိတိ ရာဂေါ”ဟု ကတ္တုသာဓနဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ကား ကတ္တာ
အနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်၌ ဘာဝကရဏေသုကို ဖြုတ်၍
“ကမ္မိ ရန္တဿ ဇော”ဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဝဖြင့် ရန္တ၏
နှ့်ကို ဖြေ ပြုလေ။ [ဘောအနက်၊ ကရိုဏ်းအနက်၌သက်သော ဏပစ္စည်း
မဟုတ်၍ သုတ်ရင်းဖြင့် မစီရင်နိုင်၊ ရဇ္ဇတိ၌ ရန္တဓာတ်၏ “ရဇ္ဇ”
ဖြစ်ပုံကို နိဂ္ဂဟိတံ သံယောဂါဒိနောသုတ် ကြည့်။]

ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ယာတော၊ ပါဏယာတိ၊ ဂေါယာတကော စသည်တည်း။

၆၉။ ဝဇော ဝါ သဗ္ဗတ္ထ။ ။သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဟနဿ-ဟနဓာတ်၏။ ဝဇော-ဝဇ အပြု သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝဇော၊ ဝဇကော စသည်တည်း။

၆၈။ ဟနနံ-သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ယာတော-သတ်ဖြတ်ခြင်း (ဘာဝေ စ ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်)၊ “ပါဏံ ဟနတိ သီလေနာတိ ပါဏယာတိ” ပါဏံ-သူ့အသက်ကို၊ သီလေန-အလေ့အားဖြင့်၊ ဟနတိ-သတ်တတ် ၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပါဏယာတိ-မည်၏။ (ဣပစ္စည်း)၊ ဂါဝေါ ဟနတိတိ ဂေါယာတကော-နွားတို့ကို သတ်သူ-နွားသတ်သမား (ဣပစ္စည်း)။

ရုပ်ဗွက်။ ။ယာတောကို “ဟန”တည်၊ “ဟန=ဟိသာဂတိသု”ဟူ သော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ် မှည့်၊ ဣ အနုဗန်ချေ၊ ဟနဿ ယာတောသုတ်ဖြင့် ဟနဓာတ်ကို ယာတ်ပြု၊ တ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့စသည်။ [ပါဏယာတော၌ ပါဏသဒ္ဓါပပဒ ဟနတည်။]

ဂေါယာတကော၌ ဂေါသဒ္ဓါပပဒ “ဟန”တည်၊ ဣကို ၊ က ပြုရုံသာ ထူး၏။ အာချာတ်ဝိဘတ်ဖြင့် ယာတေတိ ယာတယတိ ရုပ်များလည်းရှိ၏။ “ဟန”တည်၊ တိဝိဘတ်သက်၊ ဧတေ-ဣယသက်၊ ကာရိတ်မှည့်၊ ဣ အနုဗန်ချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယာတ် ပြုလေ။]

၆၉။ သဗ္ဗတ္ထဟု ဆိုသောကြောင့် ဣအနုဗန်ရှိသောပစ္စည်းနှောင်း ရာ၌ သာမက အာချာတ်ဝိဘတ်ဖြင့် အခြားပစ္စည်းများ နှောင်းရာ၌ လည်း ဟန ဓာတ်ကို ဝဇပြုသေး၏။ ထို့ကြောင့် “ဝဇေတိ-သတ်၏။

၇၀။ အာကာရန္တာနုမာယော။ ။ဏမ္ပိ-ဏအနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းကြောင့်၊ အာကာရန္တာနု-အာအက္ခရာအဆုံးရှိသော ဓာတ် တို့၏ အစိတ်အပိုင်း၊ အာယော-အာယအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒါနဒါယော၊ ခညမာယော၊ ဒါယကော၊ ဒါယိကာ စသည် တည်း။

ဝဓိတွာ-သတ်၍”စသော ရုပ်များလည်း ရှိနိုင်သည်။ ဝဓော၊ ဝဓကော-သတ်တတ်သူ။

ရုပ်တွက်။ ။ဝဓောကို “ဟန”တည်၊ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက် (ဘောဟောဖြစ်လျှင် ဘာဝေ စဖြင့် သက်)، ကာရိတ်မှည့်၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ဝဓောဝါ သဗ္ဗတ္ထသုတ်ဖြင့် ဟန်ကို ဝဓ်ပြု၊ ဓိ ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ဝေစသည်။ [ဝဓကော၌ ဣ ပစ္စည်းသက်ရုံသာ၊ ဟနဓာတ်၌ ဓာတွန်ချေလျှင် ဟန်ဟု ဖြစ်၏၊ ဝဓ်ပြုတဲ့ အခါလည်း သရမပါဘဲပြု၊ ဝဓော၌ ဝုဒ္ဓိမပြုရသဖြင့် အပစ္စည်းသက်လျှင် သာ၍ သင့်မည်။]

၇၁။ ဣအနုဗန်ရှိသောပစ္စည်းဟု ဆိုသဖြင့် ဣပစ္စည်းသာမက ဣ စသော ဣအက္ခရာ အနုဗန်ပါသည့် ပစ္စည်းများကိုပါ ယူ၊ နေရာတိုင်းမှာ ဤနည်းချည်းတည်း၊ ဒါနံ ဒဒါတိတိ ဒါနဒါယော-အလှူကို ပေးတတ်သူ၊ ခည မိနာတိတိ ခညမာယော-စပါးကို ချင့်တတ်သူ (တင်းချင့်သမား)၊ ဒဒါတိတိ ဒါယကော-ပေးလှူတတ်သူ (အလှူ၊ ဒါယကာ)၊ ဒါယိကာ-ပေးလှူသူ မိန်းမ (အလှူအမ)။

ဒါနဒါယောကို ဒါနသဒ္ဓူပပဒ “ဒါ”တည်၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်မှည့်၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ အာကာရန္တာနုမာယောသုတ်ဖြင့် ဒါ၏ အဆုံး ၇ ကို ၇ယံ ပြု၊ ယံ ၊ သို့ကပ် (ဒါနဒါယံ)၊ နာမ်ဝေစသည်။ [အာယ ပြုရာ၌ ယအက္ခရာဝယ် သရပါဖွယ် မလို။]

၇၁။ ပုရသ . မုပပရိဟိ ကရောတိဿ ခခရာ ဝါ တပစ္စယေ သု ခ။ ။တပစ္စယေသု စ-တပစ္စည်းတို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္မိ စ-ဏပစ္စည်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပုရသ . မုပပရိဟိ-ပုရ, သံ, ဥပ, ပရိသဒ္ဓါတို့မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ကရောတိဿ-ကရဓာတ်၏၊ ခခရာ-ခအပြု, ခရအပြုတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အား ဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပုရက္ခတော, ပုရက္ခတွာ စသည်တည်း။

ဧညမာယောကို ဧညသဒ္ဓူပပဒ “မာ”တည်၊ “မာ=ပရိမာဏေ”ဟု ဆို၊ ဏပစ္စည်းသက်, မာ၏အဆုံး ၂ ကို ၂ယပြု၊ ဒါယကောကို “ဒါ”တည်, က္ခပစ္စည်းသက်, အကပြုရုံသာ၊ ဒါယိကာ၌ကား ဒါယကာ အပြီးတွင် တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် ယ၏ ၊ ကို ဝ ပြု, ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောသုတ်ဖြင့် ၂ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးစေ။ [ဤကဲ့သို့ က္ခကို ၊ကပြု၍ ပြီးသမျှ၌ ၄-နံပါတ်သုတ် အဓိပ္ပာယ်ကို ပြန်ကြည့်။]

၇၁။ တပစ္စယေသု-ဟု ဗဟုဝုဇ်သုသဒ္ဓါဖြင့်ဆိုသောကြောင့် တအက္ခရာ ပါသော တုံ, တွာ စသောပစ္စည်းများကို ယူ၊ ထိုကဲ့သို့ တအက္ခရာရှိသော ပစ္စည်းနှင့် ဏပစ္စည်းကြောင့် ပုရစသည် ရှေ့ရှိသော ကရဓာတ်ကို ခ, ခရ ပြုသည်၊ ပုရေ-ရှေ့၌(ရှေ့က)+ကရိယိတ္ထ-ပြုအပ်ပြီ၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပုရက္ခတော, ပုရက္ခာရော-မည်၏၊ “ရှေ့၌ ပြုအပ်”ဟု ဆိုလျှင် “ရှေ့၌ ထားအပ် (ရှေ့က ထားအပ်-ရှေ့သွားပြုအပ်)”ဟု ဆိုသည်နှင့် အတူတူပင်တည်း၊ ပုရက္ခတွာ-ရှေ့သွားပြု၍။ [ဤ ပုရက္ခတွာ၌ ပရက္ခိတွာဟု စာအများ ရှိ၏၊ အဆုံးအဖြတ်ကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

ပုရက္ခတောကို ပုရသဒ္ဓူပပဒ “ကရ”တည်၊ “ကရ=ကရဏေ”ဟု သော အနက်၌ဓာတ်မှည့်, သရချေ, ဘာဝကမ္မေသု တသုတ်ဖြင့်

၇၂။ တဝေတုနာဒီသု ကာ။ ။တဝေတုနာဒီသု-တဝေ တုန အစရှိသော ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ကရောတိဿ-ကရဓာတ်၏၊ ကာ-ကာအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကာတဝေ, ကာတုန စသည်တည်း။

တပစ္စည်းသက်, ပုရသ . မုပပရိဟိ ကရောတိဿ ခခရာ ဝါ တပစ္စယေသု စသုတ်ဖြင့် ကရ်ကို ခပြု (ပုရဓတ), ခ၏ အသဒိသ ဒွေဘော် က်လာ, နာမ်ငဲ့ စသည်။

ပုရက္ခာရော၌ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်, ကာရိတ်ငဲ့, ဣအနုဗန်ချေ, ဤသုတ်ဖြင့် ခရ်ပြု၍ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် ၂ ဝုဒ္ဓိပြု, ခ်ကို ၊ သို့ကပ်လေ၊ ပုရက္ခာတွာ၌ တွာ ပစ္စည်းသက်, ခပြုရုံသာ၊ သံရှေ့ရှိရာ၌ “သင်္ခတော, သင်္ခါရော-ပြုပြင်အပ်သောတရား”ဟု ဖြစ်၏၊ ဥပ ရှေးရှိရာ၌ ဥပက္ခတော (ကပ်၍ ပြုအပ်ပြီ)၊ ပရိရှေးရှိရာ၌ ပရိက္ခာရော (ထက်ဝန်းကျင် ပြုအပ်သော အဆောက်အဦး, ပရိက္ခာ အသုံးအဆောင်) စသည် ဖြစ်၏။

၇၂။ [ကာတဝေ-ပြုခြင်းငှာ၊ ကာတုန-ပြုပြီး၍] တဝေတုနာဒီသု ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် တုံ, တဗ္ဗပစ္စည်းတို့ကြောင့် ကာပြု၍ “ကာတုံ-ပြုခြင်းငှာ၊ ကာတဗ္ဗ-ပြုထိုက်၏”ဟု ရုပ်ဖြစ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ကာတဝေကို “ကရ”တည်၊ “ကရ=ကရဏေ”ဟု ဆို၊ ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ, ဣစ္ဆတ္ထေသု သမာနကတ္ထုကေသု တဝေတုံ ဝါ သုတ်ဖြင့် တဝေ ပစ္စည်းသက်, တဝေတုနာဒီသု ကာ သုတ်ဖြင့် ကရဓာတ်ကို ကာပြု, ငှာဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထိ ဧကဝုဓ် သဝိဘတ်သက်, သဗ္ဗာသမာဝုသော စသော သုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို ချေ, ကာတဝေ ပြီး၏။

၇၃။ ဂမခနဟနာဒိနံ တုံ တဗ္ဗာဒီသု န။ ။တုံတဗ္ဗာဒီသု-
တုံ တဗ္ဗ အစရှိသော ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဂမခနဟနာဒိနံ-ဂမ
ခန ဟန အစရှိသော ဓာတ်တို့၏ အဆုံးမအကွရာ၊ နအကွရာ
တို့၏၊ န-နအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
ဂန္တု၊ ဂန္တဝံ၊ ခန္တု၊ ခန္တဝံ၊ ဟန္တု၊ ဟန္တဝံ စသည်တည်း။

ကာတုန၌ ပုဗ္ဗကာလေကကတ္ထုကာနံ တုနတွာနတွာ ဝါသုတ်ဖြင့်
တုန ပစ္စည်းသက်၍ ကာတုန ပြီးသည့်အခါ သိသက်၊ ချေ။ ကာတုံ၌
တုံ ပစ္စည်း၊ သသက်၊ ချေ။ ကာတဗ္ဗံ၌ တဗ္ဗပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့၊
သိကိုပြု။ [တဝေ စသော ပစ္စည်းတို့၌ နာမ်မငဲ့ရကြောင်းကို ပြခဲ့ပြီ။]

၇၃။ [ဂန္တု-သွားခြင်းငှာ၊ ဂန္တဝံ-သွားထိုက်၏၊ ခန္တု-တူးဖြိုခြင်းငှာ၊
ခန္တဝံ-တူးဖြိုထိုက်၏၊ ဟန္တု-သတ်ခြင်းငှာ၊ ဟန္တဝံ-သတ်ထိုက်၏။]
တဗ္ဗာဒီသု၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် တအကွရာအစ၌ ပါသော တဝေ တုန
တွာန တွာပစ္စည်းများကို ယူ၍ ဂန္တဝေ၊ ဂန္တုန၊ ဂန္တောန၊ ဂန္တော စသည်
ဖြစ်၏။ ဂမခနဟနာ ဒိနံ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် အဆုံး၌ နအကွရာပါ
သော မနဓာတ်ယူ၍ မန္တု၊ မန္တဝံ၊ မန္တော စသည်ဖြစ်၏။ [“မန္တု-
သိခြင်းငှာ” စသည် ဆို။]

ဓုင်္ဂတွက်။ ။ဂန္တု၌ “ဂမ”တည်း။ “ဂမ=ဂတိမှ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဣစ္ဆတ္ထေသု သမာနကတ္ထုကေသု
တဝေတုံ ဝါသုတ်ဖြင့် တုံပစ္စည်းသက်၊ ဂမခမဟနာဒိနံ တုံတဗ္ဗာဒီသု
နသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်မ် ကို နိပြု၊ န်ကို တုံသို့ကပ်၊ သသက်၊ ချေ၊ ဂန္တု
ပြီး၏။ [ဤသုတ်ကမစီရင်တဲ့ အခါ ယထာဂမမိကာရောသုတ်ဖြင့်
လာ၍ “ဂမိတုံ”ဟု ဖြစ်၏။]

ခန္တု၌ “ခန=အဝဒါရဏေ”ဟု ဆို၊ ဓာတွန် န်ကို နိပြု၊ ဟန္တု၌
“ဟန=ဟိသာဂတိသု”ဟုဆို၊ မန္တု၌ “မန=ဉာဏေ”ဟုဆို၊ ဂန္တဝံ
စသည်၌ကား တဗ္ဗ ပစ္စည်း သက်ရုံသာ၊ ဂန္တဝေ၌ ဣစ္ဆတ္ထေသု

၇၄။ သဗ္ဗေဟိ တုနာဒိနံ ယော။ ။သဗ္ဗေဟိ-အလုံးစုံ သောဓာတ်တို့မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ တုနာဒိနံ-တုန အစရှိသောပစ္စည်း တို့၏၊ ယော-ယ အပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ် အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဘိဝနိယ၊ အဘိဝါဒိယ၊ ဝိဘဇ္ဇ၊ ပဝိဿ စသည်တည်း။

သမာနကတ္ထုစသော သုတ်ဖြင့် တပေပစ္စည်းသက်၊ ဂန္ထန စသည်၌ ပုဗ္ဗကာလေကကတ္ထုကာနံ တုနတွာန တွာ ဝါသုတ်ဖြင့် တုန၊ တွာန ပစ္စည်းသက်ရုံသာ၊ မန္တ၌လည်း တွာပစ္စည်းပင်တည်း။

၇၄။ တုနာဒိနံ၌ အာဒိဖြင့် တွာန တွာပစ္စည်းများကို ယူ၊ အဘိ ဝနိယ-အထူးအားဖြင့် ရှိခိုးပြီး၍၊ အဘိဝါဒိယ-အထူးအားဖြင့် ရှိခိုး ပြီး၍ (မင်္ဂလာစကားကို မိန့်ဆိုစေ၍)၊ ဝိဘဇ္ဇ-ဝေဖန်၍၊ ပဝိဿ-ဝင်၍။

အဘိဝနိယကို အဘိပုဗ္ဗ “ဝန္တ”တည်၊ “ဝန္တ=အဘိဝန္တနေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ပုဗ္ဗကာလေကကတ္ထုကာနံ တုနတွာန တွာ ဝါသုတ်ဖြင့် တုနပစ္စည်းသက် (တွာန တွာ အလိုရှိရာ သက်)၊ သဗ္ဗေဟိ တုနာဒိနံ ယောသုတ်ဖြင့် တုနပစ္စည်းကို ယပြု၊ ယထာဂမမိကာရော သုတ်ဖြင့် ဝိ လာ၊ သိသက်၊ ချေ၊ အဘိဝနိယ ပြီး၏။ [ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဝဒိဓာတ်ကြီး၏၊ ဝဒိဓာတ်ဖြစ်လျှင် ဣကာရန္တ ဓာတ်ဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတ်လာပြီးမှ “ န ” ပြုရသည်။]

အဘိဝါဒိယ၌ “အဘိပုဗ္ဗ ဝဒိ-ဝန္တနေ”ဟု ဆို၊ အဆုံး ဝိ သရချေ၊ တုနပစ္စည်းကို ယပြု၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဝ၏ အစိတ် ၊ ကို ၂ဝဒ္ဓိပြု၊ ဝိ လာ။ [မင်္ဂလာစကားကို မိန့်ဆိုစေ၍]ဟု အနက်ပေးရာ၌ကား အဘိ ပုဗ္ဗ ဝဒိဓာတ်၊ ဧကပစ္စည်း၊ ကာရိတ်မှည့်၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ဝ၏အစိတ် ၊ ကို ၂ဝဒ္ဓိပြု၊ ဒ်ကို -သို့ကပ် (အဘိဝါဒေ)၊ တုန ပစ္စည်းသက်၊ ယပြု (အဘိဝါဒေယ)၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် - ကို ဝိ ပြု၊ ပြီး၏။]

၇၅။ စနန္တေဟိ ရန္တံ။ ။ စနန္တေဟိ-စအက္ခရာ၊ နအက္ခရာ အဆုံးရှိသော ဓာတ်တို့မှ၊ ပရေသ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ တုနာ ဒီနံ-တုန အစရှိသော ပစ္စည်းတို့၏၊ ရစ္စံ-ရစ္စအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝိဝိစ္စ၊ အာဟစ္စ စသည်တည်း၊ ရစ္စံဟူသော ဒွိဓာကရဏယောဂဝိဘာဂဖြင့် အခြားဓာတ်နောင် ရစ္စ ပြု၍ ပတိစ္စ၊ သက္ကစ္စ စသည် ဖြစ်၏။

ဝိဘဇ္ဇကို ပိပုဗ္ဗ “ဘဇ”တည်၊ “ဘဇ=ဝိဘာဂေ”ဟုဆို၊ တုနပစ္စည်းကို ယပြု (ဝိဘဇ်ယ)，ယဝတံ တလန ဒကာရာနံ ဗျဉ္ဇနာနိ စလဥ ဇကာရတ္ထံ၌ ကာရသဒ္ဓါဖြင့် “ဇ်ယ”ကို ဇ်ပြု၊ သိသဒ္ဓေဘော် ဇ်လာ၊ ဝိဘဇ္ဇ ပြီး၏။

ပဝိဿကို ပပုဗ္ဗ “ဝိသ”တည်၊ “ဝိသ=ပဝေသန”ဟုဆို၊ တုနကို ယပြု (ပဝိသ်ယ)，ယဝတံသုတ်၌ ကာရသဒ္ဓါဖြင့် “သ်ယ”ကို သပြု၊ သဒိသ ဒ္ဓေဘော် သ်လာ၊ ပဝိဿ ပြီး၏။ [“ဥဒ္ဓိဿ-ရည်ရွယ်၍၊ ဥပုဗ္ဗ ဒိသ-ပေက္ခဏေ”ဟု ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယ မပြုတဲ့အခါ အဘိဝဏ္ဏိတွာ အဘိဝါဒေတွာ စသည် ဖြစ်၏။]

၇၆။ ဝိဝိစ္စ-ကင်းဆိတ်၍၊ အာဟစ္စ-ထိခိုက်၍၊ ပတိစ္စ-ရှေးရှု ရောက်၍ (စွဲ၍)၊ သက္ကစ္စ-ကောင်းစွာပြု၍ (အရိုအသေပြု၍)။

ဝိဝိစ္စကို ပိပုဗ္ဗ “ဝိစ”တည်၊ “ဝိစ=ဝိဝေစနေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ် မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တုနပစ္စည်း (တွာန တွာလည်း သက်)，စနန္တေဟိ ရစ္စံသုတ်ဖြင့် တုနပစ္စည်းကို ရစ္စပြု (ဝိဝိစ်ရစ္စ)，ရမ္ပိ ရန္တော ရာဒိနော သုတ်ဖြင့် ရ်အနုပန်နှင့်တကွ ဓာတွန်စ်ကို ချေ (ဝိဝိ၊စ္စ)，ဝါ ပရော အသရူပါသုတ်ဖြင့် နောက် ၊ ကို ချေ၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝိဝိစ္စ ပြီး၏။ [နောက် ၊ ကို ချေရာ၌ ရူပသိဒ္ဓိက သုတ်ကြီးဖြင့် ချေစေ လို၏။]

၇၆။ ဒိသာ သွာနသွာ . န္တ လောပေါ ခ။ ။ ဒိသာ-
ဒိသဓာတ်မှ၊ ပရေသံ-ကုန်သော၊ တုနာဒိနံ-တို့၏။ သွာနသွာ-
သွာနအပြု၊ သွာ အပြုတို့သည်။ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-
ကုန်၏။ အန္တလောပေါ စ-ဓာတွန်၏ ကျေခြင်းသည်လည်း၊
ဟောတိ-၏။ ဒိသွာန၊ ဒိသွာ စသည်တည်း။

၇၇။ မဟဒဘေဟိ မ္မယုဇ္ဇဗ္ဗဒ္ဓါ ခ။ ။ မဟဒဘေဟိ-မ၊ ဟ၊
ဒ၊ ဘ အဆုံးရှိသော ဓာတ်တို့မှ၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ် ကုန်သော၊
တုနာဒိနံ-တုန အစရှိသော ပစ္စည်းတို့၏။ မ္မယုဇ္ဇဗ္ဗဒ္ဓါ-မ္မအပြု၊
ယုအပြု၊ ဇ္ဇအပြု၊ ဗ္ဗအပြု၊ ဒ္ဓါအပြုတို့သည်။ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊

အာဟစ္စကို အာပုဗ္ဗ “ဟန”တည်။ “ဟန=ဟိသာဂတီသု”ဟုဆို၊
တုန ပစ္စည်းကို ရစွပြု၊ ရ်အနုဗန်နှင့်တကွ ဓာတွန် “နံ”ကို ချေ
(အာဟ၊စ္စ)၊ ဟဒ္ဓင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သိသက်၊ ချေ။ [ပတိစ္စ (ပဋိစ္စ)
စသည် ရုပ်ပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၇၆။ [ဒိသွာန၊ ဒိသွာ-မြင်၍။] ဒိသွာနကို “ဒိသ”တည်။ “ဒိသ-
ပေက္ခဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ပုဗ္ဗကာလေ
က စသောသုတ်ဖြင့် တုနပစ္စည်းသက်၊ (တွာန တွာလည်းသက်)،
ဒိသာ သွာန သွာန္တလောပေါ စသုတ်ဖြင့် တုနပစ္စည်းကို သွာနပြု၊
ဓာတွန်သ်ကိုလည်း ချေ၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဒိသွာန ပြီး၏။ [ဒိသွာ၌
တုနကို သွာပြုရုံသာ။]

၇၇။ မအဆုံးရှိသောဓာတ်နောင် တုနစသည်ကို မ္မပြု၊ ဟအဆုံး
ဓာတ်နောင် ယု၊ ဒအဆုံးဓာတ်နောင် ဇ္ဇ၊ ဘအဆုံးဓာတ်နောင် ဗ္ဗ
ဒ္ဓ ၂-မျိုးလုံး ပြု။ [သီဟိုဠ်မူအတိုင်း ဒ္ဓါအပြုဟု ဆိုလိုက်သည်။]
အာဂမ္မ-လာ၍၊ ပဂ္ဂယု-ချီးမြှောက်၍၊ ဥပဇ္ဇ-ဖြစ်၍၊ အာရဗ္ဗ-အား
ထုတ်၍၊ လဒ္ဓါ-ရ၍။

ဟောန္တိ-န်၏။ အန္တလောပေါ စ-ဓာတွန်၏ ကျေခြင်းသည် လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အာဂမ္မ၊ ပဂ္ဂယု၊ ဥပ္ပဇ္ဇ၊ အာရဗ္ဗ၊ လဒ္ဓါ စသည်တည်း။

၇၈။ တဒ္ဓိတသမာသကိတကာ နာမံဝါ . တဝေတုနာဒီသု
 ၈။ ။ တဒ္ဓိတသမာသကိတကာ စ-တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပုဒ်၊ သမာသ်ပုဒ်၊ ကိတ်ပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပုဒ်တို့ကိုလည်း၊ နာမံဝ-နာမ်ကိုကဲ့သို့၊ ဒဌဗ္ဗာ-မှတ်ထိုက်ကုန်၏။ အတဝေတုနာ ဒီသု-တဝေ တုနစသောပစ္စည်းတို့ကြောင့် နာမ်မငဲ့ရ၊ ဝါသိဋ္ဌော၊ ရာဇပုတ္တော၊ ကုမ္ဘကာရော စသည်တည်း။

အာဂမ္မကို အာပုဗ္ဗ “ဂမ”တည်။ “ဂမ-ဂတိမှိ”ဟုဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ တုနပစ္စည်းသက်၊ မဟဒဘေဟိ မ္မယုဇ္ဇန္တဒ္ဓါ စသတ်ဖြင့် တုနပစ္စည်းကို မပြု၊ ဓာတွန် မ်ကိုလည်း ချေ၊ သိသက်၊ ချေ၊ အာဂမ္မ ပြီး၏။

ပဂ္ဂယုကို ပပုဗ္ဗ “ဂဟ”တည်။ “ဂဟ-ဥပါဒါနေ”ဟုဆို၊ တုနပစ္စည်း ကို ယုပြု၍ ဓာတွန်ဟ်ကိုလည်းချေ၊ ဂ်ဒွေဘော်လာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇ “ဥပဗ္ဗ ပဒ-ဂတိမှိ” ဟုဆို၊ တုနပစ္စည်းကို ဇ္ဇပြု၍ ဓာတွန်ဒ်ကိုလည်း ချေ၊ ဝ်ဒွေဘော်လာ။ [ဥပ သံရေ့ရှိရာ၌ “ဥပသမ္ပဇ္ဇ-ပြီးစေ၍ (ရ၍)”ဟု ဖြစ်၏။] အာရဗ္ဗ၌ “အာပုဗ္ဗ ရဘ-အာရမ္ဘေ”ဟု ဆို၊ တုနပစ္စည်းကို ဗ္ဗပြု၍ ဓာတွန်ဘ်ကို လည်း ချေ၊ လဒ္ဓါ “လဘ-လာဘေ”ဟုဆို၊ တုနပစ္စည်းကို ဒ္ဓါပြု၍ ဓာတွန် ဘ်ကိုလည်း ချေ၊ အားလုံးရပ်တို့၌ သိသက်၊ ချေ။

၇၈။ ဤသုတ်ကား နာမ်ငဲ့သော သုတ်တည်း။ “နာမ်ငဲ့” ဟူသည် “နာမ်မည်၏”ဟု နာမည်ကို ညွှန်ပြခြင်း-နာမည်မှည့်ပေးခြင်းတည်း။ တဒ္ဓိတ်၊ သမာသ်၊ ကိတ်တွေကို “နာမ်”ဟု နာမည်မှည့်ပေးသည်-ဟူလို။

၇၉။ ဒုမ္မိ ဂရူ။ ။ဒုမ္မိ-နှစ်လုံးသောအက္ခရာအပေါင်းကြောင့်၊
ပုဗ္ဗော-ရှေ့ရဿအက္ခရာသည်၊ ဂရု-ဂရု မည်၏။ ဒတွာ၊ ဆိတွာ၊
သုတွာ စသည်တည်း။

ဝါသိဋ္ဌော-ဝသိဋ္ဌ၏သား(တဒ္ဓိတ်ပုဒ်)၊ ရာဇပုတ္တော-မင်းသား(သမာသ်
ပုဒ်)၊ ရုပ်ကို ထိုအပိုင်းကျမှ တွက်၊ ကုမ္ဘကာရောကို ရုပ်တွက်ခဲ့ပြီ။

အတဝေတနာဒီသု။ ။အာဒိဖြင့် တွာန၊ တွာ၊ တုံပစ္စည်းများကို
ယူ၊ ထိုပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်တို့၌ နာမ်ငဲ့ဖို့ မလို၊ နိပါတ်ပုဒ်များဖြစ်သော
ကြောင့် နာမ်မငဲ့ဘဲ တတော စ ဝိဘတ္တိယောသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဝိဘတ်
သက်နိုင်သည်။ နာမ်ငဲ့ရကျိုးကို ရူပသိဒ္ဓိ၌ ပြထားပြီ။ မှတ်နှင့်ရန်-

[ဆောင်] တဒ္ဓိတ် သမာသ်၊ ကိတ်သတ်သတ်တို့၊ ဒြပ်မဟော၊ နာမ်
သဘောနှင့်၊ မရောမဆီ၊ လိင်မမည်၍၊ ထိုဤဝိဘတ်၊
မသက်လတ်ဘူး၊ ဝိဘတ် မပါ၊ ဖြစ်ပြန်ပါလည်း၊ ပုဒ်ရာ
မဝင်၊ သို့ဖြစ်အင်ကြောင့်၊ အစဉ်ဝိဘတ်၊ ပိဋကတ်၌၊
ရှိအပ်ရန်ကွဲ၊ မချန်နဲ့၊ နာမ်ငဲ့ ရလိမ့်မည်။

၇၉။ [ဒတွာ-ပေး၍၊ ဆိတွာ-ဖြတ်၍၊ သုတွာ-ကြား၍။] တွာ၌
တနှင့် ဝအက္ခရာ နှစ်လုံးတွဲလျက် ရှိ၏။ ထိုကဲ့သို့ အက္ခရာနှစ်လုံး
တွဲလျက် နောက်က ရှိလျှင် ရှေ့က “ဒ၊ ဆိ၊ သု”ကဲ့သို့ အက္ခရာများကို
ဂရုမှတ်ပါ။ ရွတ်ဆိုတဲ့အခါ “ဒတ်၊ ဆိတ်၊ သုတ်”ဟု ဖိနှိပ်သလို
ရွတ်ပါဟု ဆိုလိုသည်။

ဒတွာကို “ဒါ”တည်၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟုဆို၊ တွာပစ္စည်းသက်၊ ကွစာဒိ
မဇ္ဈတ္တရာနံ သုတ်ဖြင့် ဒါ၏ ၂ ကို ရဿပြု၊ သိသက်၊ ချေ...ဆိတွာကို
“ဆိဒိ”တည်၊ “ဆိဒိ-ဒွိဓာကရဏေ”ဟုဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ တွာသက်၊
ဂမ ခနဟနရမာဒိနမန္တောသုတ်၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဓာတွန်ဒ်ကို ချေ၊
သုတွာ၌ သုဓာတ်၊ တွာပစ္စည်း။ [ရ၌“ဘုဇ၊ တွာပစ္စည်းဖြင့် ဘုတွာ”ဟု
ရှိ၏၊ ဇိချေ။]

၈၀။ ဒီယော စ။ ။ဒီယော စ-ဒီယအက္ခရာသည်လည်း၊
ဂရု-ဂရုမည်၏။ နာဝါ၊ နဒီ၊ ဝဇူ၊ ဒွေ၊ တယော စသည်တည်း။

၈၁။ အက္ခရေဟိ ကာရ။ ။အက္ခရေဟိ-အက္ခရာဟောသဒ္ဒါ
တို့မှ နောက်၌၊ ကာရ-ကာရပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
ကကာရော၊ အကာရော စသည်တည်း။

၈၂။ ယထာဂမ . မိကာရော။ ။ယထာဂမံ-ဘုရားပါဠိတော်
အားလျော်စွာ၊ ဣကာရော-ဓာတ်နောင် ဣအက္ခရာ လာသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဂမိတော၊ လဘိတွာ စသည်တည်း။

၈၀။ နာဝါ-လှေ၊ နဒီ-မြစ်၊ ဝဇူ-ချွေးမ (မိန်းမ)၊ ဒွေ-၂ ခုတို့၊
ယော-၃ ခုတို့၊ “ဝါ-ဒီ-ဇူ-ဒွေ-ယော”ဟု ဒီယသရ ၅-လုံး အစဉ်
အတိုင်း ပုံစံတည်း၊ ရုပ်မှာ နာမ်ရုပ်များသာတည်း။ [ဆန်းကျမ်း၌
ဂရု လဟု ရွေးချယ် ရာဝယ် ဤ ၂-သုတ်အဆိုကို သတိပြုပါ။]

၈၁။ “ကကာရော-က အက္ခရာ၊ အကာရော-အ အက္ခရာ”ဤသို့
အက္ခရာ ၄၁-လုံးကို ဟောသောသဒ္ဒါနောင် ကာရပစ္စည်း သက်။

ကကာရောကို “က” တည်၊ (ဓာတ်မဟုတ်၍ ဓာတ်မမှည့်ရ)၊
အက္ခရေဟိ ကာရသုတ်ဖြင့် ကအက္ခရာနောင် ကာရပစ္စည်းသက်၊
နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ -၀ ပြု၊ ပြီး၏။ [အကာရော စသည်၌လည်း နည်းတူ၊
ဧဝကာရော၌ကား “ဧဝ+ဣတိ+ကာရော ဧဝကာရော”ဟု ကမ္မဓာ
ရည်း ဝိပြိုဟ်ပြု။]

၈၂။ ယထာဂမံ၌ အာဂမသဒ္ဒါသည် ဘုရားပါဠိကို ဟော၏။
ဘုရားဟော ပါဠိတော်နှင့်အညီ (ဣကာရာဂမော အသဗ္ဗဓာတုကမ္ပိ
သုတ် ကဲ့သို့) အစ၌ ဗျင်းရှိသော ကိတ် ဥဏာဒိပစ္စည်း နောင်ရ၌
ဣအက္ခရာ လာသည်၊ ရုပ်ကိုကား ထိုထိုသုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ။

၈၃။ ဒဇန္တတော ယော ကွစိ။ ။ ဒဇန္တတော-ဒထွေး၊
မအောက်မြိုက်အဆုံးရှိသော ဓာတ်မှနောက်၌၊ ယထာဂမံ-
ဘုရားပါဠိတော်အားလျော်စွာ၊ ကွစိ-၌၊ ယော-ယအက္ခရာ
လာသည်၊ ဟောတိ-၏။ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ၊ ဗုဒ္ဓိတွာ စသည်တည်း။

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ စတုတ္ထော၊ ကဏ္ဍော။ ။
ကိတဗ္ဗိဓာန ကပ္ပေ-၌၊ စတုတ္ထော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊ ဣတိ-
ပြီးပြီ။

၈၃။ [ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ-ဖြစ်ပြီး၍၊ ဗုဒ္ဓိတွာ-သိပြီး၍။] ဥပ္ပဇ္ဇိတွာကို ဥပ္ပ
“ပဒ” တည်၊ “ပဒ-ဂတိမှိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ
ချေ၊ ပုဗ္ဗ ကာလေကကတ္တုကာနံ တုနတွာနတွာ ဝါသုတ်ဖြင့် တွာ
ပစ္စည်းသက်၊ ဒဇန္တတော ယော ကွစိသုတ်ဖြင့် ပဒဓာတ်နောင် ယ်လာ
(ဥ ပဒ် ယ် တွာ)، တထာ ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန်နှင့်တကွ
ယ်ကို ဖြေ၊ ယထာဂမ မိကာရောသုတ်ဖြင့် ွ လာ၊ ဇ်ကို ွ သို့ကပ်၊
ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေ သုတ်ဖြင့် သဒိသဒွေဘော် ပ်လာ၊ ဇ်လည်း
လာ၊ သိသက်၊ ချေ။

ဗုဒ္ဓိတွာ၌ “ဗုဓ-အဝဂမနေ”ဟုဆို၊ တွာပစ္စည်းသက်၊ ယ်လာ (ဗုဓ်
ယ် တွာ)، တထာ ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ခေနှင့်တကွ ယ် ကို ဖ်
ပြု၊ ွ လာ၊ ဖ် ွ သို့ကပ်၊ အသဒိသဒွေဘော် ဇ်လာ။ [ဤရုပ်များ၌
ကတ္တားဟော ဖြစ်၍ တဿ စဝဂ္ဂသုတ်ဖြင့် မစီရင်ဘဲ တထာ ကတ္တရိ
စသုတ်ဖြင့် စီရင်သည်၊ နျာသ၊ ရှုတို့၌ကား ဥပ္ပဇ္ဇိတွာဝယ် ယဝတ်ဖြင့်
ဒျကို ဇ ပြုလေသည်၊ ဤ၌ ၂-ရုပ်လုံး သဘောတူဖြစ်သောကြောင့်
တထာ ကတ္တရိ စ ဖြင့်ချည်း စီရင်သည်၊ နျာသ၊ ရှုတို့အတိုင်းလည်း
ပြီးနိုင်သည်။]

ကိတ်စတုတ္ထခန်းပြီး၏။

၈၄။ နိဂ္ဂဟိတံ သံယောဂါဒိ နော။ ။သံယောဂါဒိ-သံယုဂ်၌ အစဖြစ်သော၊ နော-နအက္ခရာသည်၊ နိဂ္ဂဟိတံ-နိဂ္ဂဟိတံအဖြစ် သို့၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏၊ ရင်္ဂေါ၊ ဘင်္ဂေါ စသည်တည်း။

၈၅။ သဗ္ဗတ္ထ ဂေ ဂီ။ ။သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော တပစ္စည်း တိပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ဂေ-ဂေ ဓာတ်သည်၊ ဂီ-ဂီ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂီတံ၊ ဂီတိ စသည်တည်း။

၈၄။ [ရန္တ၌ နှုသည် သံယုဂ်တည်း၊ ထို နှုကို သေချာစွာရေးလျှင် “နိဇ”ဟု ရေးရမည်၊ ထို့ကြောင့် သံယောဂါဒိ (သံယုဂ်၌ အစဖြစ် သော)ဟု ဆိုသည်။] ရင်္ဂေါ-ပွဲသဘင်၊ ဘင်္ဂေါ-ပျက်စီးခြင်း (ဘင်ခဏ)။

ရုပ်တွက်။ ။ရင်္ဂေါကို “ရန္တ”တည်း၊ “ရန္တ-ရာဂေ”ဟုဆို၊ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချ၊ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံ၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ နိဂ္ဂဟိတံ သံယောဂါဒိ နောသုတ်ဖြင့် န်ကို နိဂ္ဂဟိတံ ပြု (ရံ၇၆၂)၊ ကဂါ စောနံသုတ်ဖြင့် ဇ်ကို ဂ်ပြု၊ ဂ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ နိဂ္ဂဟိတံကို ကဝဂ္ဂန္တ “င”ပြု၊ င် ကို ဂသို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။ [ဘင်္ဂေါကို “ဘန္တ”တည်း၊ “သန္တ-အဝမဒ္ဒနေ”ဟုဆို၊ “သန္တ-သင်္ဂေ (ငြိတပ်ခြင်း၌)”ဟု ဆို၍ သင်္ဂေါကိုလည်း တွက်။]

၈၅။ “ဂါယနံ ဂီတံ” ဂါယနံ-သီဆိုခြင်း၊ ဂီတံ-သီဆိုခြင်း၊ “ဂါယတဗ္ဗတံ ဂီတံ-သီဆိုအပ်သော သီချင်း၊ ဂီတိ-သီဆိုခြင်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဂီတံကို “ဂေ”တည်း၊ “ဂေ-သဒ္ဓေ”ဟု ဆို၊ ဘာကမ္မေသု တ သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ သဗ္ဗတ္ထ ဂေ ဂီသုတ်ဖြင့် ဂေဓာတ်ကို ဂီပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ဂီတံ ပြီး၏။ [ဂီတိ၌လည်း တိပစ္စည်း သက်ရုံသာ။]

၈၆။ သဒဿ သီဒတ္တံ။ ။သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ဝိဘတ် ပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ သဒဿ-သဒဓာတ်၏၊ သီဒတ္တံ-သီဒ အဖြစ် သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ နိသိန္နော, နိသီဒတိ စသည်တည်း။

၈၇။ ယဇဿ သရဿိ ဇ္ဈေ။ ။ဌေ-ဌအပြုကြောင့်၊ ယဇဿ-ယဇဓာတ်၏၊ သရဿ-အစိတ်သရ၏၊ ဣ-ဣ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ယိဌော, ယိဌာ စသည်တည်း။

၈၆။ [နိသိန္နော-ထိုင်နေသူ၊ နိသီဒတိ-ထိုင်နေ၏။]

ရုပ်တွက်။ ။နိသိန္နောကို နိပုဗ္ဗ “သဒ”တည်၊ “သဒ-ဝိသရဏ ဂဏှာ ဝဿာနေသု”ဟု ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ အတိတေ တတဝန္တတာဝိ သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း သက်၊ သဒဿ သီဒတ္တံသုတ်ဖြင့် သဒ ဓာတ်ကို သီဒ ပြု၊ ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒအန္တုဏှာ ဝါသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ဝိန္ဒ ပြု၊ ဓာတွန် ဒ်ကိုလည်း ချေ၊ သံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (နိသိန္န), နာမ် ငဲ့စသည်။

၈၇။ [ယိဌော-ပူဇော်အပ်ပြီ၊ ယိဌာ-ပူဇော်အပ်ကုန်ပြီ။]

ရုပ်တွက်။ ။ယိဌောကို “ယဇ”တည်၊ “ယဇ-ဒေဝပူဇာ သင်္ဂတိကရဏ ဒါနေသု”ဟုဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘာဝကဓမ္မသု တ သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း သက်၊ သာဒိသန္တပုစ္ဆဘန္တ ဟံသာဒိဟိ ဌောသုတ် ဖြင့် ဓာတွန် ဇ်နှင့်တကွ တပစ္စည်းကို ဌပြု (ယဌ), ယဇဿ သရဿိဌေသုတ်ဖြင့် ယဇ၏အဆုံး၊ ကို ဝိ ပြု (ယိဌ), နာမ်ငဲ့, သိသက်, ဝေါ ပြု, ယိဌော ပြီး၏။ [ယိဌာ၌ ယောသက်၍ ၁ ပြုရုံသာ။]

၈၈။ ဟစတုတ္ထာနမန္တာနံ ဒေါ ဓေ။ ။ဓေ-ဓအောက်ခြိုက်
အပြုကြောင့်၊ အန္တာနံ-ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်ကုန်သော၊ ဟ
စတုတ္ထာနံ-ဟအက္ခရာ၊ စတုတ္ထက္ခရာတို့၏၊ ဒေါ-ဒထွေး အပြု
သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သန္ဓုဒ္ဓေါ၊ ဝုဒ္ဓေါ၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ လဒ္ဓေါ
စသည်တည်း။

၈၉။ ညော ဗကာရေ။ ။ဗကာရေ-ပရေမူတ်အက္ခရာကြောင့်၊
အန္တာနံ-ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်ကုန်သော၊ ဟစတုတ္ထာနံ-ဟအက္ခရာ

၈၈။ သန္ဓုယျိတ္ထ-ကောင်းစွာဖွဲ့အပ်ပြီ၊ ဝါ-မြဲမြဲတင်းကြပ်စွာ ဖွဲ့အပ်
ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သန္ဓုဒ္ဓေါ-မည်၏၊ အဝဒ္ဓိ-ကြီးပွားပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
ဝုဒ္ဓေါ-မည်၏၊ ဗုဒ္ဓေါ-သိတော်မူသောဘုရား၊ လဒ္ဓေါ-ရအပ်ပြီ။

သန္ဓုဒ္ဓေါကို သံပုဗ္ဗ“နဟ”တည်၊ “နဟ-ဗန္ဓုနေ”ဟုဆို၊ အဆုံးသရချေ၊
ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဗေဘဟေဟိ ဗော
စ သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ဓ ပြု၊ ဟစတုတ္ထာနမန္တာနံ ဒေါ ဓေသုတ်ဖြင့်
ဓာတွန် ဟ်ကို ဒ်ပြု၊ ဒ်ကို ဓသို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

ဝုဒ္ဓေါကို “ဝဒ္ဓ”တည်၊ “ဝဒ္ဓ-ဝဒ္ဓုနေ”ဟု ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊
တပစ္စည်း ကို ဓ ပြု၊ ဓာတွန်ဒ်ကို ဒ်ပြု၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့်
ဝ၏အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု။ [ဝဒ္ဓိ-တိုးပွားခြင်း (ဝဒ္ဓိပြုခြင်း)၊ တိပစ္စည်း
သက်၍ တိမှ တ ကို ဓ ပြု။]

ဗုဒ္ဓေါကို “ဗုဓ-အဝဂမနေ”ဟု ဆို၊ ဗုဓမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိသုတ်ဖြင့်
တပစ္စည်းသက်၊ ဓ ပြု စသည်၊ ကုဒ္ဓေါ “ကုဓ-ကောပေ”၊ ယုဒ္ဓေါ
“ယုဓ-သမ္ပဟာရေ”၊ သိဒ္ဓေါ “သိဓ-သံသိဒ္ဓိမှိ”၊ လဒ္ဓေါ “လဘ-
လာဘေ” ကံဟော တပစ္စည်းသက်၊ အာရဒ္ဓေါ-အားထုတ်အပ်ပြီ၊
အာပုဗ္ဗ “ရဘ-အာရမ္ဘေ”။

စတုတ္ထကွရာတို့၏။ သော-သုရင်ကောက်အပြုသည်။ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ ဒဗ္ဗော၊ ဝုဗ္ဗော စသည်တည်း။

၉၀။ ဂဟဿ ဃရ ဣ ဝါ။ ။ ဣ-ဣပစ္စည်းကြောင့်၊
ဂဟဿ-ဂဟဓာတ်၏။ ဃရ-ဃရအပြုသည်။ ဝါ-ဝိကပ်
အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဃရံ၊ ဃရာနိ စသည်တည်း။

၉၁။ ဒယိတ္ထ-မီးလောင်အပ်ပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဒဗ္ဗော-မည်၏။
အဝုဗ္ဗိ-ကြီးရင့်ပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝုဗ္ဗော-ဝုဗ္ဗမည်၏။ အသက်သိက္ခာ
ကြီးရင့်သူ၊ (ဝုဗ္ဗိ-ကြီးရင့်ခြင်း။)

ဒဗ္ဗောကို “ဒဟ”တည်။ “ဒဟ-ဘသ္မိကရဏေ”ဟုဆို၊ အဆုံးသရ
ချေ၊ ကံဟော တပစ္စည်းသက်၊ ဓပဘဟေဟိ ဓော စသုတ်ဖြင့် တ
ပစ္စည်းကို ပ ပြု၊ သော ပကာရေသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဟ်ကို ခ်ပြု၊ ခ် ကို
ပသ္မိကပ်၊ (ဒဗ္ဗု၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။ [သုဗ္ဗောရုံလျှင် “သဟ-ဒါဟေ”ဟု
ဆို။]

ဝုဗ္ဗောကို “ဝဗ္ဗ”တည်။ “ဝဗ္ဗ-ဝဗ္ဗနေ”ဟု ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊
အတီတေ တတဝန္တုတာဝိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ တကို ပပြု၊
ဤသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဖ် ကို ခ်ပြု၊ ခ်ကို ပသ္မိကပ်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်
ကြီးဖြင့် ဝ၏ ၊ကို ၊ ပြု၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။ [ဝုဗ္ဗိ၌ တိပစ္စည်း သက်ရုံသာ။]

၉၂။ ဂဟဿ ဃရံ ဣ ဝါဟု အချို့ ပါဠိရှိ၏။ “ဃရံ-ဃရံအပြု
သည်” ဟု ယုံမှားဖွယ်ရှိ၍ “ဃရံ”ဟု နိဂ္ဂဟိတ်မဲ့ပါဠိသာ ကောင်း၏။
ဤကဲ့သို့ ဝိဘတ်မပါဘဲ ညွှန်ပြသော နေရာတွေ ဤကစ္စည်းသုတ်၌
များလှ၏။ ဤအရာမျိုးကို “အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသ-ဝိဘတ်မပါဘဲ
ညွှန်ပြအပ်သော သဒ္ဒါ”ဟု ခေါ်၏။ [ဃရံ-အိမ်(ဧကဝုဗ္ဗံ)၊ ဃရာနိ-
အိမ်တို့ (ဗဟုဝုဗ္ဗံ)။] ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ-သစ်ဝါး အဆောက်အဦတွေကို၊
ဂဏှာတိ-ယူတတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဃရံ-ဃရမည်၏။

၉၁။ ဒဟဿ ဒေါဠှ။ ။ဧကေ-ဧကပစ္စည်းကြောင့်၊ ဒဟဿ-ဒဟဓာတ်၏။ ဒေါ-ဒထွေးသည်။ ဠှ-ဠကြီးအဖြစ်သို့၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ ပရိဋ္ဌာဟော စသည်တည်း။

၉၂။ ဓာတုန္တဿ လောပေါ ကိမ္ဘိ။ ။ကိမ္ဘိ-ကိပ္ပပစ္စည်းကြောင့်၊ ဓာတုန္တဿ-ဓာတုန်ဗျဉ်း၏။ လောပေါ-ကျေခြင်းသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘုဇဂေါ၊ သင်္ခေါ စသည်တည်း။

ယရုံကို “ဂဟ”တည်း။ “ဂဟ=ဥပါဒါနေ”ဟု ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ ဝိသ ရူပပါဒါဒိတော ဣသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ဂဟဿ ယရ ဧက ဝါသုတ်ဖြင့် ဂဟ်ကို ယရံပြု၊ ရ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ယရံ ပြီး၏။ [ယရာနိကား စိတ္တာနိ အတိုင်းတည်း။]

၉၁။ ပရိဋ္ဌာဟော-ပူလောင်ခြင်း။

ပရိဋ္ဌာဟောကို ပရိပုဗ္ဗ “ဒဟ”တည်း။ “ဒဟ-ဘသ္မိကရဏေ”ဟု ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘာဝေ စသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ငဲ့၊ ဣအနုဗန် ချေ (ပရိဒဟံ ၊)၊ ဒဟဿ ဒေါ ဠှသုတ်ဖြင့် ဒကို ဠှပြု၊ အသံယောဂန္တဿ စသောသုတ်ဖြင့် ဠှ၏အဆုံး ၊ ကိံ ၁ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဟ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။ [ဤသုတ်က မစီရင်တဲ့အခါ “ပရိဒါဟော၊ ဒါဟော”ဟု ဖြစ်၏။]

၉၂။ ဓာတ်၏အဆုံးဗျဉ်းကို (ကိပ္ပပစ္စည်းနှောင်းရာ၌) ချေသော သုတ်တည်း။ [ဘုဇနေ-ကိုယ်ဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ-သွားတတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဘုဇဂေါ-မည်၏။ (မြွေ၊ နဂါး)၊ သုဠ-ကောင်းစွာ၊ ခနတိ-တူးတတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ သင်္ခေါ-မည်၏။ (ခရသင်းခေါ်သော သတ္တဝါ)။]

၉၃။ ဝိဒန္တေ ဥ။ ။ ကိမ္ပိ-ကိပစ္စည်းကြောင့်၊ ဝိဒန္တေ-ဝိဒ
ဓာတ်၏ အဆုံး၌၊ ဥ-ဥအက္ခရာလာသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
လောကဝိဒ္ဓ စသည်တည်း။

ဘုရင်ကို ဘုရသဒ္ဓူပပဒ “ဂမု”တည်၊ “ဂမု-ဂတိမ္ပိ”ဟု ဆို၊
အဆုံး သရချေ၊ ကိ စသုတ်ဖြင့် ကိပစ္စည်းသက်၊ ဓာတုန္တဿ လောပေါ
ကိမ္ပိ သုတ်ဖြင့် ဓာတုန် မ်ကို ချေ၊ ကိ လောပေါ စသုတ်ဖြင့် ကိပစ္စည်း
ကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

ဥရေန ဂစ္ဆတိတိ ဥရဂေါ (ရင်ဘတ်ဖြင့် သွားတတ်သော မြွေ၊
နဂါး) ဥရ သဒ္ဓူပပဒ “ဂမု”တည်၊ တုရံ ဂစ္ဆတိတိ တုရဂေါ-လျင်မြန်
စွာ သွားတတ်သော မြင်းသတ္တဝါ၊ တုရ သဒ္ဓူပပဒ “ဂမု”တည်၊
[တုရိတ တုရိတော (အလွန်လျင်မြန်စွာ)ဟု ကစ္စည်း၌ ရှိသည်ကား
တုရပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ခြင်းသာ။]

သင်္ခေါကို “သံပုဗ္ဗ ခနု-အဝဒါရဏေ”ဟု ဆို၊ ကိပစ္စည်းသက်၊
ဓာတုန် န် ချေ။ [သံဟနညာယ ဝါရော ယောသုတ်၌ ပါသော
“ပရိက္ခာ”ပုဒ်လည်း ပရိသဒ္ဓူပပဒ ခနုတည်၍ ကိပစ္စည်းဖြင့် ဤ
အတိုင်း တစ်နည်း ပြီးနိုင်၏။]

၉၃။ လောကံ အဝေဒီတိ လောကဝိဒ္ဓ၊ လောကံ-ကမ္ဘာလောကကို၊
အဝေဒီ-သိတော်မူပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ လောကဝိဒ္ဓ-မည်တော်မူ၏၊
လောကသဒ္ဓါကား တွဲဖက်ဖြစ်၍ ပါသည်၊ ဝိဒ္ဓသာ လိုရင်းတည်း။

ဝိဒ္ဓကို “ဝိဒ”တည်၊ ဝိဒ-ဉာဏေ”ဟုဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ ကိပစ္စည်း
သက်၊ ဝိဒန္တေ ဥသုတ်ဖြင့် ဝိဒဓာတ်၏ အဆုံး၌ ။ အက္ခရာလာ
(ဝဒ် ။ ကိ) ပစ္စည်းချေ၊ ဒ် ။ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝိဒ္ဓ
ပြီး၏။ [ပုလ္လိင် ရတ္တာဒိဂိုဏ်း ဥကာရန္တအတိုင်း ရုပ်စဉ်။]

၉၄။ နမကရာနံ . မန္တာနံ နိယုတ္တတမ္ပိ။ ။ ကုယုတ္တတမ္ပိ-ကု
အာဂုံနှင့်ယှဉ်သော တပစ္စည်းကြောင့်၊ အန္တာနံ-ဓာတွန်ဖြစ်ကုန်
သော၊ နမကရာနံ-နအက္ခရာ၊ မအက္ခရာ၊ ကအက္ခရာ၊ ရအက္ခ
ရာတို့၏၊ လောပေါ-ကျေခြင်းသည်၊ န-မဖြစ်၊ ဟနိတုံ၊ ဂမိတော၊
သကိတော၊ သရိတွာ စသည်တည်း။

၉၄။ ကုယုတ္တတမ္ပိ၌ “ကု”ဟူသည် ယထာဂမမိကာရောသုတ်ဖြင့်
လာသော ကုတည်း။ တမ္ပိ အရ တပစ္စည်းသာမက၊ တအက္ခရာပါသော
တုံ၊ တွာပစ္စည်းများကိုလည်း ယူရမည်။ [ဟနိတုံ-သတ်ခြင်းငှာ၊ ဂမိ
တော-သွား၏၊ သကိတော-ပူဇော်အပ်၏၊ သရိတွာ-အောက်မေ့၍။]

တားမြစ်ပုံ။ ။ ဂမခနဟနရမာဒီနမန္တော၊ ရကာရော စသုတ်တို့၏
အစီရင်ကို တားမြစ်သောသုတ်တည်း။ ထိုသုတ်တို့က “တပစ္စည်းနှောင်း
ရာ၌ ဓာတွန် နံ မိ ရ်တို့ကို ချေမည်”ဟု ဆိုသော်လည်း ကုအာဂုံမပါဘဲ
တပစ္စည်းသက်သက် နှောင်းသော “ဂတော၊ ခတိ၊ ရတော၊ ကတော”
တို့၌သာ ချေပါ၊ ကုအာဂုံပါသော တပစ္စည်း နှောင်းရာ၌ မချေပါနှင့်
ဟူလို။

ရုပ်တွက်။ ။ ဟနိတုံကို “ဟန”တည်။ “ဟန=ဟိသာဂတီသု”ဟု
ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ ကုစ္ဆတ္ထေသုစသောသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊
ယထာဂမ မိကာရောသုတ်ဖြင့် ွ လာ၊ ဂမခနဟနရမာဒီနမန္တော
သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် နံကို ချေသင့်သော်လည်း နမကရာနမန္တာနံ
နိယုတ္တတမ္ပိသုတ်က တားမြစ်သောကြောင့် မချေရ၊ နံကို ွ သို့ကပ်၊
သိသက်၊ သဗ္ဗာသမာဝုသောသုတ်ဖြင့် သ ချေ၊ ဟနိတုံ ပြီး၏။

ဂမိတော၌ ဂမဓာတ်၊ ဗုဓဂမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်း
သက်၍ ဟနိတုံ အတိုင်း ဆို၊ သရိတွာ၌ သရဓာတ်၊ တွာပစ္စည်း
သက်၊ ွ လာ၍ ရကာရော စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ရ် ကို ချေသင့်သော်
လည်းဟု ဆိုရုံသာ။

၉၅။ န ကဂတ္ထံ စဇာ အာမိ။ ။ အာမိ-အာပစ္စည်းကြောင့်၊ စဇာ-ဓာတွန် စအက္ခရာ၊ ဇအက္ခရာတို့သည်၊ ကဂတ္ထံ-ကအဖြစ်၊ ဂအဖြစ်သို့၊ န-မရောက်ကုန်၊ ပါစကော၊ ယာဇကော စသည် တည်း။

သင်္ကတောကို “သက”တည်း။ “သက=ပူဇာယံ”ဟုဆို၊ အဆုံးသရ ချေ၊ ကံဟော တပစ္စည်းသက်၊ -အာဂုံလာ (သက်-တ), သုသပစ သကတော ကွက္ကာ စသုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ကြ ပြု၍ ဓာတွန် ကံကို ချေသင့်သော်လည်း နမကရာနမန္တာနံ နိယုတ္တတမ္ပိသုတ်က တားမြစ် သောကြောင့် မချေရ၊ ကံကို -သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

၉၅။ ဤသုတ်ကား ကဂါ စဇာနံနှင့် (ဥဏာဒိဉ္စလာသော သစဇာနံ ကဂါ ဏာနုပဇ္ဇေ)သုတ်၏ အစီအရင်ကို တားမြစ်သော သုတ်တည်း။ ထိုသုတ်တို့က “ဏာအနုပဇ်ရှိသော ပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ဓာတွန် စ, ဇတို့ကို က ဂ ပြုမည်”ဆိုသော်လည်း အာပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ (အာ၌ ဏာအနုပဇ် ပါစကောမူ) ဓာတွန် စ ဇ တို့ကို က ဂ မပြုပါနှင့် ဟူလို။ [ပါစကော-ချက်တတ်သူ၊ ယာဇကော-ပူဇော်တတ်သူ။]

ရုပ်တွက်။ ။ ပါစကောကို “ပစ”တည်း။ “ပစ-ပါစကေ”ဟုဆို၊ အဆုံးသရ ချေ၊ သဗ္ဗတော အာဂုံတဝီ ဝါသုတ်ဖြင့် အာပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်မည်၊ ဏာအနုပဇ်ချေ၊ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ် ဖြင့် ဓာတွန် စကို ကံပြုသင့်သော်လည်း န ကဂတ္ထံ စဇာ အာမိသုတ် က တားမြစ်သောကြောင့် မပြုရ၊ အနကာ ယုတ္တနံသုတ်ဖြင့် အာကို ၊ ကပြု၊ စံကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

ယာဇကောကို “ယဇ”တည်း။ “ယဇ-ဒေဝပူဇာ သင်္ဂတိကရဏ ဒါနေသု” ဟုဆို၊ ကဂါစဇာနံသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဇံကို ဂံပြုသင့်သော် လည်းဟု ဆိုရုံသာ။

၉၆။ ကရဿ စ တတ္ထံ ဘုသ္မိံ။ ။တုသ္မိံ-တု ပစ္စည်းကြောင့်၊ ကရဿ စ-ကရဓာတ်၏အဆုံး ရအက္ခရာ၏လည်း၊ တတ္ထံ-တ အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကတ္တာ၊ ဘတ္တာ စသည်တည်း။

၉၇။ တုံတုနတဗ္ဗေသု ဝါ။ ။တုံတုနတဗ္ဗေသု-တုံပစ္စည်း၊ တုနပစ္စည်း၊ တဗ္ဗပစ္စည်းတို့ကြောင့်၊ ကရဿ-ကရဓာတ်၏အဆုံး ရအက္ခရာ၏၊ တတ္ထံ-တအဖြစ်သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ကတ္တံ၊ ကတ္တုန၊ ကတ္တဗ္ဗံ စသည်တည်း။

၉၆။ ကရဿ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဘရ စသောဓာတ်ကို ဆည်းယူသည်။ ကတ္တာ-ပြုတတ်သူ၊ ဘတ္တာ-ဆောင်ရွက်တတ်သူ-အရှင်သခင်လင်။

ကတ္တာကို “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”ဟု ဆို၊ အဆုံးသရချေ၊ သဗ္ဗတော ဣတ္ထာဝီ ဝါသုတ်ဖြင့် တုပစ္စည်းသက်၊ ကရဿ စ တတ္ထံ တုသ္မိံသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ရ်ကို တ်ပြု၊ တ်ကို တုသ္မိံကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ သတ္ထုပိတာဒိနမာ သိသ္မိံ သိလောပေါ စသုတ်ဖြင့် ဣ ခေါ် အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ သိကိုလည်းချေ၊ ကတ္တာ ပြီး၏။ [“ဘရ-ဘရဏေ”ဟု ဆို၍ ဘတ္တာကို ရုပ်တွက်။]

၉၇။ “ဓာတွန် ရ်ကို ဝိကပ် တ ပြုရမည်”ဟု ဤသုတ်က ဆိုသောကြောင့် ရှေ့သုတ်က ကရဓာတ်၏ ဓာတွန် ရ်ကို အမြဲ တပြုရာ ရောက်သည်၊ [ကတ္တံ-ပြုခြင်းငှာ၊ ကတ္တုန-ပြုပြီး၍၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုရာ၏၊] ဤသုတ်က မစီရင်သည့်အခါ တဝေတုနာဒိသု ကာသုတ်က စီရင်၍ ကာတုံ၊ ကာတုန၊ ကာတဗ္ဗံ”ဟု ဖြစ်၏။

ကတ္တံကို “ကရ”တည်၊ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဣစ္ဆတ္ထေသု သမာန ကတ္တုကေသု တဝေတုံ ဝါသုတ်ဖြင့် တုံပစ္စည်းသက်၊

၉၈။ ကာရိတ် ဝိယ ကာ . နုဗန္ဓော။ ။ ကာ . နုဗန္ဓော-ကာ
အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းကို၊ ကာရိတ် ဝိယ-ကာရိတ်ပစ္စည်းကို
ကဲ့သို့၊ ဒဌဗ္ဗော-မှတ်အပ်၏။ ဒါဟော စသည်တည်း။

၉၉။ အန . ကာ ယုက္ခန္တံ။ ။ ယုက္ခန္တံ-ယုပစ္စည်း၊ ကျွဲပစ္စည်း
တို့၏။ အန . ကာ-အစဉ်အတိုင်း အန အပြု၊ အက အပြုတို့
သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ နန္ဒနံ၊ ကာရကော စသည်တည်း။

တုံတုနတဗ္ဗေသု ဝါ သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ရ်ကို တ်ပြု၊ တ်ကို တုံသို့ကပ်၊
သဝိဘတ်သက်၊ သဗ္ဗာသမာဓုသောသုတ်ဖြင့် ချေ။ [ကတ္တနုဉ္စိ တုန
ပစ္စည်းသက်၊ ကတ္တဗ္ဗိတဗ္ဗ ပစ္စည်း သက်ရုံသာ။]

၉၈။ ဤသုတ်ကား ကာအနုဗန်ပါသော ကာ၊ ကျွဲ၊ ကျွဲ ပစ္စည်းများကို
ဓာတူဟိ ကောဏယကာပေကာပယသုတ်က ပစ္စည်းများကဲ့သို့
ကာရိတ်အမည် မှည့်သော သုတ်တည်း။ ကာရိတ်အမည်မှည့်သော
လည်း မုချကာရိတ်များကဲ့သို့ “ပြုစေ၏၊ ပေးစေ၏” စသည်ဖြင့်
“စေ”ဟူသော အနက်ကို မဟောနိုင်၊ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ
ကာရိတေ စသောသုတ်များဖြင့် စီရင်နိုင်ခြင်း အကျိုးငှာသာ
“ကာရိတ်”ဟု နာမည် မှည့်ရသည်။ ကာရိတာနံ ကော လောပံသုတ်ကို
ပြန်ကြည့်၊ ဒါဟော-ပူလောင်ခြင်း၊ ရုပ်တွက်ပုံကို ဆိုင်ရာသုတ်များ၌
ပြခဲ့ပြီ။

၉၉။ ယုပစ္စည်းကို အန၊ ကျွဲပစ္စည်းကို အက ပြုသောသုတ်တည်း။
ရုပ်များကို တွေ့ခဲ့လှပြီ၊ နန္ဒနံ-နှစ်သက်ခြင်း၊ ကာရကော-ပြုတတ်သူ။

၁၀၀။ ကဂါ ခဇာနံ။ ။ဏာနုပန္နေ-ဏ အနုပန်ရှိသော
ပစ္စည်းကြောင့်၊ စဇာနံ-ဓာတွန်စအက္ခရာ၊ ဇအက္ခရာတို့၏၊
ကဂါ-အစဉ်အတိုင်း က အပြု၊ ဂ အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်
ကုန်၏၊ ပါကော၊ ယောဂေါ စသည်တည်း။

ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ ပဉ္စမော ကဏ္ဍော။ ။ကိတဗ္ဗိဓာန
ကပ္ပေ-၌၊ ပဉ္စမော-ငါးခန်းမြောက်ဖြစ်သော၊ ကဏ္ဍော-သည်၊
ဣတိ-ပြီးပြီ။

၁၀၀။ ပါကော=ကျက်ခြင်း (ပစဓာတ်၊ ဏပစ္စည်း)၊ ယောဂေါ-
ယှဉ်ခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း (ယုဇဓာတ်၊ ဏပစ္စည်း)၊ ဆိုင်ရာရုပ်တွေ
တွေ့ခဲ့လှပြီ။

ကိတ်သုတ်နက်နှင့်

ရုပ်တွက်အဓိပ္ပာယ်ပြီးပြီ။

အမှ။ ။ ဥဏာဒိပိုင်းလာပုဒ်များသည် ဓာတ်နောက် ပစ္စည်း
သက်၍ ပြီးရသောကြောင့် ကိတ်ပုဒ်များနှင့် အသွားတူ
လျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကိတ်ပိုင်းအပြီးတွင် ဥဏာဒိပိုင်း
ကို လေ့လာမှ သာ၍ လွယ်ကူဖွယ်ရှိ၏။ သို့ဖြစ်၍ ကိတ်
ပိုင်းအခြားမဲ့၌ ဥဏာဒိပိုင်းကို ဆက်၍ လေ့လာကြ
ပါလေ။

ဥဏာဒ်အချီ

ဥဏာဒ်ခေါ်ပုံ။ ။သက္ကတကျမ်းအချို့၌ ဥဏာဒ်ပိုင်း သီးခြားပါရှိ၏။ ထိုဥဏာဒ်ပိုင်း၌ ဥဏ်ပစ္စည်းကို အစဆုံး ပြလျက်ရှိသည်။ ဥဏ်အာဒိ ယေသံတံ ဥဏာဒယော၊ ယေသံ-အကြင်ပစ္စည်းတို့၏။ ဥဏ်-ဥဏ်ပစ္စည်း ဟူသော၊ အာဒိ-အစသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တေ-ထိုပစ္စည်း တို့သည်၊ ဥဏာဒယော-ဥဏာဒ်တို့ မည်၏။ [ဥဏ် + အာဒိ မှ ဣ ကို အာသို့ ကပ်၍ ဥဏာဒိ ပြီး၏။ ထိုဥဏာဒိပစ္စည်းများကို ပြရာအပိုင်းသည် “ဥဏာဒ်ပိုင်း” မည်၏။]

ဤမာဂသေဒ္ဒါကျမ်း၌ကား ဝုတ္တိတွင် ဣပစ္စည်းအတွက် ကာရုကို ဦးစွာ ပြလျက်ရှိ၏။ သို့သော် ဥဏာဒ် ဟူသော နာမည်မှာ ဝုတ္တိဆရာ၏ လက်ထက်မှ ရသော နာမည် မဟုတ်၊ သုတ်တည်သော ဆရာ၏ လက်ထက်ကပင် ရခဲ့သော နာမည်တည်း။ သုတ်စဉ်၌ ဥဏ်ပစ္စည်းကို လည်းကောင်း၊ ဣပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း အစဆုံး ပြလျက် မရှိချေ။ ထိုသို့ ဥဏ်ပစ္စည်း ဣပစ္စည်းကို အစဆုံး မပြသော်လည်း သက္ကတဥဏာဒိကဏ္ဍလာ ပစ္စည်းများကို သင့်သလို ပြသော အပိုင်းဖြစ်၍ သက္ကတနာမည်ကို ယူလျက် သဒ္ဒိသုပစာရအားဖြင့် ဥဏာဒိကဏ္ဍဟု ခေါ်ရသည်။

[ဆောင်] သက္ကတအလို၊ ဥဏာဒ်ဆိုလျက်၊ ဥဏ်ကိုအစ၊ ဧကန်ပြ၏။
မာဂဓမ္မ၊ ဤကျမ်းရှုသော်၊ ဥဏ် ဣပစ္စ၊ မစဘဲနှင့်၊ နဲသက္က
တတ်၊ နာမည်ကပ်၍၊ ဥဏာဒ်ဟုပင်၊ အခေါ်တွင်သည်၊
မြော်မြင်သူတို့ မှတ်ဖွယ်ကို။

မှတ်ချက်။ ။ဤဥဏာဒ်ပိုင်းကို အရှင်မဟာကစ္ဆည်းထေရ်ပင်စီရင်သည်ဟု ကစ္ဆည်းဋီကာများနှင့် ဆရာအဆက်ဆက်တို့ မှတ်ယူကြကုန်၏။ “သို့သော် ဥဏာဒ်ပိုင်းတွင် ကိတ်နှင့်ထပ်တူပစ္စည်းတွေ များစွာ ပါနေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သုတ်အနေအထားလည်း ရှေ့အပိုင်းများလောက် မသန့်ရှင်းသောကြောင့်လည်းကောင်း အခြားဆရာတစ်ပါး စီရင်အပ်သော အပိုင်းသာ ဖြစ်ထိုက်သည်”ဟု ဆရာမြတ်တို့ ဆုံးဖြတ်တော်မူကြသည်။

ဥဏာဒ်သုတ်နက်

၁။ ကတ္တရိ ကိတ်။ ။ကတ္တရိ-ကတ္တားအနက်၌၊ ကိတ်-
ကိတ်ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကာရ၊ ကာရုကော စသည်
တည်း။

၂။ ဘာဝကမ္မေသု ကိစ္ဆတ္တခတ္တာ။ ။ဘာဝကမ္မေသု-ဘော
အနက်၊ ကံအနက်တို့၌၊ ကိစ္ဆတ္တခတ္တာ-ကိစ္စပစ္စည်း၊ တ္တပစ္စည်း၊
ခပစ္စည်းတို့၏အနက်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပေသာတိသဂ္ဂ

သုတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်ပုံ

၁။ “ကိစ္စပစ္စည်းမှတစ်ပါး ဣ၊ တ အစရှိသော ကိတ်ပစ္စည်းများ
သည် ကတ္တားအနက်၌ သက်၏”ဟု သတ်မှတ်ပေးသော နိယမသုတ်
တစ်မျိုးတည်း။ ဤသို့ သတ်မှတ်ရာ၌ ကိတ်ပစ္စည်းအားလုံးကို မယူနိုင်၊
ဘာဝကမ္မေသု တ၊ ကတ္တုကရဏပဒေသေသု စ စသည်ဖြင့် သူသာဓန
နှင့်သူ သတ်မှတ်ပြီးသား ပစ္စည်းများကိုကား ချွင်းချန်ထားရသည်။
[ကရောတိတိ ကာရ၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကာရ-
ကာရ မည်၏၊ (အလုပ်သမား၊ လယ်သမား စသည်ကို ရ၏။)]

ကာရကို “ကရ”တည်၊ “ကရ=ကရဏေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကာလေ ဝတ္ထမာနာ . တီတေ ဣဒယောသုတ်
ဖြင့် ဣ ပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံ ဝိယ ဣနုဗန္ဓောသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်း
ကို ကာရိတံ မှည့်၊ ကာရိတာနံ ဣော လောပံသုတ်ဖြင့် ဣအနုဗန်ကို
ချေ၊ အသံယောဂန္ဓဿ ဝုဒ္ဓိံ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် က၏အဆုံး ၊ ကို
၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ရ်ကို ၂ သို့ ကပ် (ကာရ၊) နာမ်ငှ်၊ သိချေ၊ ကာရ ပြီး၏၊
(ဘိက္ခုကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်)။ [ကာရုကောကို ဟနတျာဒိနံ ဣကောသုတ်၌
ပြခဲ့ပြီ။]

ပတ္တကာလေသု ကိစ္စာသုတ်၊ ဘျာဒီဟိ မတိဗုဓိပူဇာဒီဟိ စ
 ကော သုတ်၊ ဤသံဒုသုဟိ ခသုတ်တို့၌ ပါသော ပြယုဂ်များပင်
 တည်း။

၂။ ဤသုတ်လည်း ပစ္စည်းသက်သောသုတ်မဟုတ်၊ “ကိစ္စပစ္စည်း
 များ၏ အနက်၊ ကပ္ပပစ္စည်းများ၏ အနက်၊ ခပစ္စည်း၏ အနက်သည်
 ဘော ကံအနက်၌ ဖြစ်၏ဟု သတ်မှတ်ပြသော နိယမသုတ်ပင်တည်း၊
 သုတ် ၄-မျိုးတွင် သွင်းလျှင် ပရိဘာသာသုတ်ပင် ဖြစ်သည်။

ကိစ္စတ္ထ။ ။ခတ္ထာမှ အတ္တသဒ္ဒါကို ရှေ့ပုဒ်များသို့ လိုက်စေ၍
 ကိစ္စတ္ထ၊ ကပ္ပတ္ထ၊ ခတ္ထဟု ခွဲထားပါ။ ထိုတွင် ကိစ္စပစ္စည်းဟူသည် “တဗ္ဗ၊
 အနီယ၊ ဣ၊ တေယျ၊ ရိစ္စ” တို့တည်း။ ကိစ္စတ္ထ (ကိစ္စပစ္စည်း၏အနက်)
 ဟူသည် “ပေသာတိသဂ္ဂပတ္တကာလေသု ကိစ္စာအရ ပေသအနက်၊
 အတိသဂ္ဂအနက်၊ ပတ္တကာလအနက်များတည်း။

က္ခတ္ထ။ ။က္ခပစ္စည်းဟူသည် ဘျာဒီဟိ မတိဗုဓိပူဇာဒီဟိ စ
 ကော သုတ်ဖြင့် သက်သောပစ္စည်းတည်း။ က္ခတ္ထ (က္ခ၏အနက်)ဟူ
 သည် ထိုသုတ်၌ ပြအပ်သော ဘီအစရှိသော ဓာတ်၊ မနဓာတ်၊
 ဗုဓဓာတ်၊ ပူဇဓာတ် စသည်တို့၏ အနက်ပင်တည်း။ [က္ခပစ္စည်းသည်
 ဘော ကံအနက်၌ သက်သော်လည်း ထိုဓာတ်များနောင် သက်ရ
 သဖြင့် ထိုဓာတ်၏ အနက်များကိုလည်း ဟောရာရောက်သည်။]

ခတ္ထ။ ။ခပစ္စည်းဟူသည် ဤသံဒုသုဟိ ခသုတ်ဖြင့် သက်သော
 ပစ္စည်းတည်း။ ခတ္ထဟူသည် ဤသံနိပါတ်၊ ဒု သု ဥပသာရပုဒ်တို့၏
 အနက်တည်း။ [ထိုပုဒ်တို့နှင့် တွဲဖက်ဓာတ်နောင် သက်ရသဖြင့် ထို
 ဤသံ ဒု သုပုဒ်တို့၏ အနက်ကိုလည်း ခ ပစ္စည်းက ဟောရာရောက်
 သည်-ဟူလို၊ ကွတ္တာဟု ပါဌ်ရှိသည်မှာ မကောင်း၊ သက္ကတ၌ ခလတ္တာ
 ဟု ရှိသည်။]

၃။ ကမ္မနိ ဒုတိယာယံ ဧတ္တာ။ ။ကမ္မနိ-အဝုတ္တကံအနက်၌၊
ဒုတိယာယံ-ဒုတိယာဝိဘတ် ရှိလတ်သော်၊ ကတ္တရိ-ကတ္တား
အနက်၌၊ ဧတ္တာ-တ္ထပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒါနံ ဒိန္နော၊
သီလံ ရက္ခိတော စသည်တည်း။

၄။ ချာဒီဟိ မနံ၊ မ စ တော ဝါ။ ။ချာဒီဟိ-ဒီအစရှိသော
ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ မနံ-မန်ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ မ စ-
မ၏လည်း၊ တော-တအပြုသည်၊ ဝါ-ပိုင်းခြားသောအားဖြင့်၊
ဟောတိ-၏၊ ခေမော၊ ဘိမော၊ အတ္တာ စသည်တည်း။

၃။ ဤသုတ်ကား “ဒါနံ ဒိန္နော ဒေဝဒတ္တော”ကဲ့သို့ ပါဠိစီသည်
အခါ ဒါနံဟူသော ကံ၌ ဒုတိယာဝိဘတ် ရှိနေလျှင် ဒိန္နောကဲ့သို့သော
ကြိယာ၌ တ္ထပစ္စည်းသက်သောသုတ်တည်း၊ ထို တ္ထပစ္စည်းသည် ကံကို
မဟောရ၊ ကတ္တားဟောသာ ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ကတ္တရိ ကိတ်
သုတ်မှ ကတ္တရိသဒ္ဒါ လိုက်လာစေရသည်။

ဒိန္နောကို “ဒါ”တည်၊ “ဒါ-ဒါနေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
ကမ္မနိ ဒုတိယာယံ ဧတ္တာသုတ်ဖြင့် တ္ထပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်
ကြီးဖြင့် ကံ အနုဗန်ကို ချေ၊ ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒအန္တ ဤဏာ ဝါသုတ်
ဖြင့် တပစ္စည်း ကို ွန္တပြု၊ ဒိခွင်း၊ ၇ ချေ၊ ဒိကို ွ သို့ကပ်၊ နာမံင်၊
သိသက်၊ -၇ပြု၊ န္တခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဒိန္နော ပြီး၏။ [ရက္ခိတော၌
ရက္ခဓာတ် “ရက္ခ-ပါလနေ စသည်ဆိုလေ၊ ဤသုတ်မရှိသော်လည်း
အတိတေ တတဝန္တ၊ တာဝိသုတ်၊ ဗုဂေမာဒိတ္ထေ ကတ္တရိသုတ်များဖြင့်
တပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီးနိုင်၏။]

၄။ ချာဒိကို “ခိ+အာဒိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ အာဒိဖြင့် ဘိ၊ သု၊ ရု၊ ဟု၊
ဝါ၊ ဓူ၊ ဟိ၊ လူ၊ ပီ၊ အဒ ဓာတ်များကို ယူ၊ ထိုဓာတ်များနောင်
မန်ပစ္စည်းသက်၏၊ မ၏ တအပြုကိုကား ဝါသဒ္ဒါက ပိုင်းခြားသော

ကြောင့် အဒဓာတ် နောက် ဌိသာ ပြုရသည်။

[ဆောင်] ၁။ ဘီနှင့် သု ရ၊ ဟု ဝါ ရှု၊ ဟိ လူ ပီ အဒ။

၂။ ချာဒီဟိ၊ သုတ်အာဒိ၊ ရုပ်ရှိ စုံအောင်ပြ။

၃။ အဒ နောက်ရှု၊ မ တ ပြု၊ ဝါမူ မှတ်ချက်ချ။

(ခီ) ခေမော-ဘေးရန်ခပ်သိမ်း ကုန်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်။

(ဘီ) ဘိမော (ဘေမော)-ကြောက်ဖွယ်။ (ရူ) ဓူမော-မီးခိုး။

(သု) သောမော-လ။ (ဟိ) ဟေမော-အရွှေ။

(ရ) ရောမော-အမွေး။ (လူ) လောမော(လောမံ)-အမွေး။

(ဟု) ဟောမော-ပူဇော်အပ်သောယဇ်။ (ပီ) ပေမော-ချစ်ခြင်း။

(ဝါ) ဝါမော-လက်ဝဲဘက်။ (အဒ) အတ္တာ-ကိုယ်။ ဝါ-တိတ္ထိတို့

ကြံဆအပ်သော အတ္တ။

ရုပ်တွက်။ ။ခေမောကို “ခီ”တည်။ “ခီ-ခယေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ချာဒီဟိ မန် မ စ တော ဝါသုတ်ဖြင့် မန်ပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် န်အနုဗန်ကို ချေ၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ခီ၏ အစိတ် ခီကို ဝေဠုပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဝေါပြု၊ ခေမော ပြီး၏။

အတ္တာကို “အဒ”တည်။ “အဒ=ဘက္ခနေ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ ချာဒီဟိ မန် မ စ တော ဝါသုတ်ဖြင့် မန်ပစ္စည်းသက်၍ မကို တပြု၊ ဒေါ ငသေ စ သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဒ်ကို တပြု၊ တသို့ကပ်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် န် အနုဗန်ကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ သျှာ စ သုတ်ဖြင့် သိကို ၁ ပြု၊ ဣဒ္ဓင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ အတ္တာ ပြီး၏။

အာတုမာဌ်ကား အဒဓာတ်၊ မန်ပစ္စည်း [မကို တ မပြုရ၊ ဝါမြစ်သည်။] (အတ်မ)၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် အ ကို အာပြု၍ တနောင် လည်းလာပြီးလျှင် အနုဗန်ကိုလည်း ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ၁ ပြုလေ။

၅။ သမာဒီဟိ ထမာ။ ။သမာဒီဟိ-သမ အစရှိသော
ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ထမာ-ထပစ္စည်း၊ မပစ္စည်းတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ သမထော၊ ဒုမော စသည်တည်း။

၁၃။ သမာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် ဒမ စသော ဓာတ်များကို ယူ။
[ဆောင်] ဒမ ဒရ၊ ရဟ-သပါ၊ ဝသာနှင့် ယု၊ ဒု ဟိ သိ ဒါ၊
သာ ထာ တစ်ဝ၊ ဘသ ဗဟာ၊ ဥသမာ၊ သမာဒီဟိသုတ်။

(သမ)သမထော-ငြိမ်းစေတတ်သော သမာဓိ၊ (ဒမ)ဒမထော-
ဆုံးမခြင်း၊ (ဒရ) ဒရထော-ပူလောင်ခြင်း၊ (ရဟ) ရထော-ရထား၊
(သပ) သပထော-ကျိန်စာဆိုခြင်း၊ (အာပုဗ္ဗ ဝသ) အာဝသထော-
နေရာအိမ်၊ (ယု) ယူထော-အပေါင်း၊ [ယု၏အဆုံး] ကို သုတ်ကြီးဖြင့်
။ ပြု။ (ဒု) ဒုမော-သစ်ပင်၊ (ဟိ) ဟိမော-ဆီးနှင်း၊ (သိ) သိမာ-
သိမ်၊ [သုတ်ကြီးဖြင့် သိ၌ ဝ ကို ဝိဿပြု။] (ဒါ) ဒါမော-ပန်းဆိုင်၊
(သာ) သာမော-ရွှေအဆင်း၊ (ထာ) ထာမော-အားအစွမ်း၊ [ရူပသိဒ္ဓိ၌
တကို မပြု၍ ဓာမော ဟု ရှိ၏။] (ဘသ) ဘသွာ-ပြာ၊ (ဗဟ) ဗြဟ္မာ-
ဗြဟ္မာ၊ [ဗကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဗြပြု။] (ဥသ)ဥသွာ-အငွေ့။ [ဘသွာ
စသော ၃-ပုဒ်သည် ရာဇာဒီဂိုဏ်းတည်း။]

သမထောကို “သမ”တည်၊ “သမ-ဥပသမေ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ ဓာတုဿန္တော လောပေါနေကဿရဿသုတ်၌ လိုက်
လာသော ကွစိသဒ္ဓါကြောင့် အဆုံးသရကို မချေရ၊ သမာဒီဟိ ထမာ
သုတ်ဖြင့် ထ ပစ္စည်း သက်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ဂေါ ပြု၊ သမထော ပြီး၏။

အမှာ။ ။ အဆုံးသရကို ချေလျှင် “မ”ကပ်ဖို့ရာသရ မရှိသော
ကြောင့် ဓာတ်အဆုံးသရကို မချေရ၊ ဒမထော စသည်၌လည်း နည်း
တူ၊ ရထောစသည်၌ကား ဟ၏အဆုံး အကို ချေသော်လည်း အပြစ်
မရှိ၍ချေ။

ဒုမောကို “ဒု”တည်၊ “ဒု=ဂတိမိ” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
သမာ ဒီဟိ ထမာသုတ်ဖြင့် မပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ဂေါ ပြု၊
ဒုမောပြီး၏။

၆။ ဂဟဿု . ပဓဿေ ဝါ။ ။ဂဟဿ-ဂဟဓာတ်၏၊
ဥပဓဿ-ဥပဓာမည်သော အက္ခရာ၏ အဆုံးအ၏၊ ဧ-ဧ အပြု
သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂေဟံ စသည်
တည်း။

၇။ မသုဿ သုဿ ခ္ခရဇ္ဈေရာ။ ။မသုဿ-မသုဓာတ်၏၊
သုဿ-သုအက္ခရာ၏၊ ခ္ခရဇ္ဈေရာ-ခ္ခရအပြု၊ ခ္ခရအပြုတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ မစ္ဆရော၊ မစ္ဆေရော ဟူသည်တည်း။

၆။ [ဂေဟံ-အိမ်။] ဥပဓာဟူသည် သက္ကတကျမ်း၌ သုံးစွဲအပ်သော
နာမည်တစ်မျိုးတည်း။ အက္ခရာ ၂-လုံးရှိရာ၌ အဆုံးအက္ခရာ၏ ရှေ့
အက္ခရာဖြစ်သော သရကို “ဥပဓာ”ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] အဆုံးဝဏ္ဏ၊ ရှေ့အစက၊ ပြသည့်ထိုထို၊ အက္ခရာကို၊
ခေါ်ဆို ဥပဓာ။

ဂေဟံကို “ဂဟ”တည်း။ “ဂဟ-ဥပါဒါနေ”ဟူသော အနက်၌ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သဗ္ဗတော ဣတွာဝိ ဝါသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊
ပရသမညာ ပယောဂေသုတ်ဖြင့် ဂ ၏ အ သရကို ဥပဓာ အမည်
မှည့်၊ ဂဟဿုပဓဿေ ဝါသုတ်ဖြင့် ဥပဓာမည်သော သရကို ဧ-
ပြု၊ ဟံကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ၊ ပြု၊ ဂေဟံ ပြီး၏။

၇။ မစ္ဆရော၊ မစ္ဆေရော-ဝန်တိုခြင်း၊ ဝန်တိုသူ။

မစ္ဆရောကို “မသု”တည်း။ “မသု-မစ္ဆရေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကိပ္ပစ္စည်းသက်၊ မသုဿ သုဿ ခ္ခရဇ္ဈေရာ
သုတ်ဖြင့် မသု ဓာတ်၏ သုကို ခ္ခရပြု၊ ကိ လောပေါ စသုတ်ဖြင့်
ကိပ္ပစ္စည်းကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ-ပြု၊ မစ္ဆရော ပြီး၏။ [မစ္ဆေရော
၌ ခ္ခရ ပြုရုံသာ၊ နာသ၌ မသုဓာတ် မကြိတ် အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကဟု

၈။ အာပုဗ္ဗစရဿ စ။ ။အာပုဗ္ဗစရဿ-အာရှေးရှိသော စရဓာတ်၏။ ခန္တရဗ္ဗေရာ စ-ခန္တရအပြု၊ ခန္တရအပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ အစ္ဆရံ အစ္ဆေရံ ဟူသည်တည်း။ စသဒ္ဓါဖြင့် ခန္တရိယ အပြုကို ဆည်း၍ အစ္ဆရိယံ ဟုလည်း ဖြစ်၏။

တစ်နည်း ကြံလေသေး၏။ အနိပ္ပန္န-ဓာတ် ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ပြီးစေအပ် သည် မဟုတ်သော+ပါဠိပဒိက-နာမ်ပုဒ် (ရဋ္ဌိပုဒ်ဟု ခေါ်သည်)။

၉။ အစ္ဆရံ၊ အစ္ဆေရံ၊ အစ္ဆရိယံ-လွန်စွာဖြစ်ခြင်း၊ ဝါ-အံ့ဩဖွယ်၊ အာ သဒ္ဓါသည် “အလွန်”ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ စရဓာတ်သည် ဖြစ်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ လွန်စွာဖြစ်ခြင်းဟူသည် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ် ထက် ထူးကဲသော အံ့ဩဖွယ်တည်း။

ရုပ်ဗွတ်။ ။အစ္ဆရံကို အာပုဗ္ဗ “စရ”တည်။ “စရ-ဂတိဘက္ခနေသု” ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကိစ္စ စသုတ်ဖြင့် ကိစ္စ ပစ္စည်း သက်၊ အာပုဗ္ဗစရဿ စသုတ်ဖြင့် စရဓာတ်ကို ခန္တရ ပြု၊ ကုစာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ ဒီဃရဿာ ပစ္စယေသု စသုတ်ဖြင့် အာကို ရဿပြု၊ ကိစ္စ လောပေါ စသုတ်ဖြင့် ကိစ္စပစ္စည်းကိုချေ၊ နာမ်ဝဲ၊ သိသက်၊ သိကို ၊ ပြု၊ အစ္ဆရံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။အစ္ဆေရံ အစ္ဆရိယံတို့၌ ခန္တရ၊ ခန္တရိယ ပြုရုံသာ၊ နာသဒ္ဓါ ကား အာကို ဤသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်ပင် အ ရဿပြု၏။ “မသု”တည်၍ ဤသုတ်က စသဒ္ဓါဖြင့် သုကို ခန္တရိယပြုလျှင် မခန္တရိယဟု ဖြစ်၏။ “မာ+အစ္ဆရိယံ”ဟု ၂-ပုဒ်ခွဲ၍ “အစ္ဆရိယံ-အံ့ဩဖွယ်သည်+မာ-သူ့မှာ မဖြစ်စေတည်း”ဟု တစ်နည်းရှိသေး၏။

၉။ အလကလသလေဟိ လယာ။ ။အလကလသလေဟိ-
အလဓာတ်၊ ကလဓာတ်၊ သလဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ လယာ-
လပစ္စည်း၊ ယပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ အလ္လံ အလုံ၊
ကလ္လံ ကလုံ၊ သလ္လံ သလုံ ဟူသည်တည်း။

၁၀။ ယာဏလာနာ။ ။ကလသလေဟိ-ကလဓာတ်၊ သလ
ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ယာဏလာနာ-ယာဏပစ္စည်း၊ လာန
ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကလျာဏံ၊ ပဋိသလ္လာနံ
စသည်တည်း။

၉။ အလ္လံ၊ အလုံ-စုံစွတ်သည်။ ကလ္လံ၊ ကလုံ-ခံကျန်းသည်။ သလ္လံ၊
သလုံ-မြား ငြောင့် ။ [ဝိဂြိုဟ်မပြုရဘဲ အများသုံးအနက်ကို
“ပညတ်နက်” ဟု ခေါ်၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ အလ္လံကို “အလ”တည်၊ “အလ=ပရိသမတ္တမိ”ဟူ
သော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အလကလသလေဟိ
လယာသုတ်ဖြင့် လ ပစ္စည်းသက်၊ လ်ကို လသို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊
i ပြု၊ အလ္လံ ပြီး၏။ [အလုံ၌ ယပစ္စည်းသက်၊ လ်ကို ယသို့ ကပ်လျှင်
လျဖြစ်၏။ ကလုံ သလုံတို့၌လည်း နည်းတူ။] ကလ္လံကို “ကလ”တည်၊
“ကလ= သင်္ချာနေ” စသည်ဆို၊ သလ္လံကို “သလ”တည်၊ “သလ=ဂတိမိ”
စသည်ဆို။

၁၀။ ကလျာဏံ-ကောင်းသည်။ ပဋိသလ္လာနံ-ကိန်းအောင်းခြင်း။

ကလျာဏံကို “ကလ”တည်၊ “ကလ=သင်္ချာနေ”ဆို၍ ဤသုတ်ဖြင့်
ယာဏပစ္စည်းသက်၊ လ်ကို ယာသို့ကပ်လျှင် ကလျာဏ၊ နာမ်ငဲ့စသည်
ဆို၊ ပဋိသလ္လာနံကို ပဋိပုဗ္ဗ “သလ”တည်၊ “သလ=ဂတိမိ”စသည်ဆို၍
ဤသုတ်ဖြင့် လာနပစ္စည်းသက်၊ လ်ကို လသို့ ကပ်လျှင် ပဋိသလ္လာနံ
ဟု ဖြစ်၏။

၁၁။ မထိဿ ထဿ လော စ။ ။မထိဿ-မထဓာတ်၏။ ထဿ-ထအက္ခရာ၏။ လော စ-လအပြုသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ မလ္လော ဟူသည်တည်း၊ စသဒ္ဒါဖြင့် “လက” အပြုကို ဆည်း၍ မလ္လကော ဟုလည်း ဖြစ်၏။

၁၂။ ပေသာ . တိသဂ္ဂပတ္တကာလေသု ကိစ္ဆာ။ ။ပေသာ . တိသဂ္ဂပတ္တကာလေသု-စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်း၊ ခွင့်ပြုခြင်း၊ ရောက်လာသော အချိန်အခါကို ပြောပြခြင်းအနက်တို့၌၊ ကိစ္စာ-ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ၊ ဘောတဗ္ဗံ ဘောဇနံ၊ အဇ္ဈယိတဗ္ဗံ ဘဝတာ စသည်တည်း။

၁၁။ မလ္လော၊ မလ္လကော-လက်ပန်းသည် (လက်ဝှေ့သတ်သူ)။

ရုပ်ဗ္ဗာန်။ ။မလ္လောကို “မထ”တည်၊ “မထ-ဝိလောဠနေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ သဗ္ဗတော ဣတ္တာဝီ ဝါသုတ်ဖြင့် ၊ ပစ္စည်းသက်၊ မထိဿ ထဿ လော စသုတ်ဖြင့် ထ်ကို လံပြု၊ လ်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ သဒ္ဒါသဒ္ဓေဘော် လ်လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ဧ- ပြု၊မလ္လော ပြီး၏။ [မလ္လကော၌ လက ပြုရုံသာ။]

၁၂။ ပေသ။ ။ ကိုယ့်အောက်လူကို စေခိုင်းခြင်း၊ ကိုယ့်အထက် လူကို တိုက်တွန်းခြင်းတည်း၊ ဘဝတာ-အရှင်သည်၊ ကမ္မံ-အမှုကို၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုအပ်၏။ ဝါ-ပြုပါလော။ [ဘာဝကဓမ္မသု ကိစ္စတ္တခတ္တာဟု ဆိုသောကြောင့် အရင်းခံဖြစ်တဲ့ ကံအနက်ကိုလည်း လက်မလွှတ်ရ။]

အတိသဂ္ဂ။ ။တစ်စုံတစ်ယောက်က ခွင့်တောင်းလာခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ခွင့်မတောင်းဘဲ ကျင့်စေလိုသောကြောင့်လည်း ကောင်း ခွင့်ပြုခြင်းမျိုးတည်း၊ ဘဝတာ-အရှင်သည်၊ ဘောဇနံ-ဘော ဇဉ်ကို၊ ဘောတ္တဗ္ဗံ-စားထိုက်၏။ ဝါ-စားလိုစားတော့။ [ပါဏော-သတ္တဝါကို၊ န ဟန္တဗ္ဗော-မသတ်ထိုက်၊ မသတ်ကောင်း။]

၁၃။ အဝဿကာ . ဓမ္မဏေသု ဣ ၁။ ။ အဝဿကာ . ဓမ္မဏေသု-မချွတ်ဧကန်ဟူသောအနက်၊ ကြွေးယူသူ မြီစားဟူသောအနက်တို့၌၊ ဣ-ဣပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ကိစ္စာ စ-ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကာရီသိ မေ

ပတ္တကာလ။ ။ တစ်စုံတစ်ခု ပြုလုပ်ချိန် ရောက်လာပါလျက် မပြုဘဲ နေသူအား အချိန်ကို ပြောခြင်းတည်း၊ [ပတ္တ-ရောက်လာသော + ကာလ-အချိန်အခါ။] ဤ “ပတ္တကာလ”အရ ရောက်လာသော အချိန်သာ ရသော်လည်း ထိုအချိန်အခါကို ပြောပြခြင်းတိုင်အောင် ယူ၊ ဘဝတာ-အရှင်သည်၊ အဇ္ဈယိတဗွဲ-သရဇ္ဈာယ်ထိုက်၏။ ဝါ-သရဇ္ဈာယ်ချိန်တန်ပြီ။

ကတ္တဗွဲကို “ကရ”တည်၊ “ကရ-ကရဏေ”စသည်၊ ပေသာတိသဂ္ဂပတ္တ ကာလေသု ကိစ္စာသုတ်ဖြင့် တဗ္ဗပစ္စည်းသက်၊ တုံတုနတဗ္ဗေသု ဝါ သုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ရ်ကို တံပြု၊ တံကို တသို့ကပ် (ကတ္တဗ္ဗု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ပြီး၏။

ဘောတ္တဗွဲကို “ဘုဇ”တည်၊ “ဘုဇ-ပါလနဗျဝဟရဏေသု”စသည်ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် တဗ္ဗပစ္စည်းသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဘုဇ၏ အစိတ် ၂ ကို ဧ-၇ ခွံပြု၊ ဘုဇာဒီနမန္တော နော ခွံ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ၆ ကို ချေ၊ တ၏ ဒွေဘော်လည်း လာ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်ဆို။

အဇ္ဈယိတဗွဲကို အဓိပုဗ္ဗ “ဣ”တည်၊ “ဣ-ဂတိမိ”စသည်ဆို၊ တဗ္ဗသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ဧ အယသုတ်ဖြင့် ဧကို ၊ ယံပြု၊ ယထာဂမမိကာရောသုတ်ဖြင့် ွ လာ (အဓိ ၊ ယိတဗ္ဗု၊) အဇ္ဈော အဓိသုတ်ဖြင့် အဓိကို အဇ္ဈပြု၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ပြီး၏။

ကမ္မံ အဝဿံ၊ ဒါယီ . သိ မေ သတံ ဣဏံ၊ ကတ္တဗ္ဗံ မေ
ကမ္မံ၊ ဓာရေတဗ္ဗံ မေ သဟဿံ ဣဏံ စသည်တည်း။

၁၃။ အဝဿက၌ က အက္ခရာအတွက် အနက်သီးခြားမရှိ၊
အဝဿ သဒ္ဒါသည် မချွတ်ဧကန်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။
အဝဿကအနက်၌ ဣပစ္စည်း တဗ္ဗ အနိယစသော ကိစ္စပစ္စည်းများ
သက်၏။ တွံ-သင်သည်။ မေ-ငါ၏။ ကမ္မံ-အလုပ်ကို။ အဝဿ-
မချွတ်ဧကန်။ ကာရီ-ပြုထိုက်သည်။ အသိ-ဖြစ်၏။ တယာ-သင်သည်။
မေ-ငါ၏။ ကမ္မံ-ကို။ အဝဿ-မချွတ်ဧကန်။ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုအပ်၊ ပြုထိုက်
၏။ [ကာရီ . သိ=ကာရီ+အသိ။]

အဓိဓိဏ။ ။ သက္ကတအဘိဓာန်၌ ဥတ္တမိဏ-မြီရှင် (ကြွေးပေးသူ)၊
အဓိဓိဏ-မြီစား (ကြွေးယူသူ) ဟု ၂-မျိုးပြ၏။ ထို့ကြောင့် “ကြွေးယူသူ”
ဟူသောအနက်ကို “အဓိဓိဏ” အနက်ဟု မှတ်။ ယဿ-အကြင်သူ၏။
အဓမံ-ဧကန်ပေးရမည်ဖြစ်၍ ယုတ်ညံ့သော+ဣဏံ-ကြွေးမြီသည်။
အတ္ထိ-ရှိ၏ ဣတိ-ကြောင့်။ အဓိဓိဏော-အဓိဓိဏ မည်၏။

တွံ-သင်သည်။ မေ-ငါ၏။ သတံ-တစ်ရာသောကြွေးမြီကို။ ဒါယီ-
ပေးဆပ်သင့်သည်။ အသိ-ဖြစ်၏။ တယာ-သင်သည်။ မေ-ငါ၏။
သဟဿံ-တစ်ထောင်သောကြွေးမြီကို။ ဓာရေတဗ္ဗံ-ဆောင်ထိုက်ဆပ်
ထိုက်၏။

ဒါယီကို “ဒါ”တည်း။ ဓာတ်မှည့်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊
အကြွင်းကို အာကာရန္တာနမာယောသုတ်ကြည့်။ ကာရီကိုလည်း “ကရ”
တည်း။ ကအစိတ်ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြုရုံသာ။ ကတ္တဗ္ဗံ၌ ဤသုတ်ဖြင့် တဗ္ဗ
ပစ္စည်းသက်၍ တုံတုနတဗ္ဗေသု ဝါသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ရံ ကို တံ ပြုလေ။

ဓာရေတဗ္ဗံကို “ဓရ”တည်း။ “ဓရ-ဓာရဏေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ တဗ္ဗပစ္စည်းသက်၊ စုရာဒိတော ဧက
ဏယာသုတ်ဖြင့် ဧကပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်လည်းမှည့်၊ ဣအနုဗန်
ချေ၊ အသံယောဂန္ထဿ စသောသုတ်ဖြင့် ဓေါ ၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ -
သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု။

၁၄။ အရဟသက္ကာဒီဟိ တုံ။ ။အရဟသက္ကာဒီဟိ-အရဟ၊ သက္ကာ အစရှိသည်တို့နှင့်၊ ယောဂေ-ယှဉ်ရာ၌၊ တုံ-တုံပစ္စည်း သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဝတ္ထု အရဟတိ စသည်တည်း။

၁၅။ ဝဇာဒီဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော နိပစ္စန္ဓေ။ ။ဝဇာဒီဟိ-ဝဇ အစရှိသော ဓာတ်တို့ဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော-ပဗ္ဗဇ္ဇအစရှိသောသဒ္ဒါ တို့ကို၊ နိပစ္စန္ဓေ-ဝန်ကျစေအပ်ကုန်၏၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စသည်တည်း။

၁၄။ ဤသုတ် အစီအရင်သည် ကိတ်ပိုင်း အရဟသက္ကာဒီသု စ သုတ်နှင့် တူ၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ဤသုတ်မပါ။ [ဝတ္ထု-ဆိုခြင်းငှာ၊ အရဟတိ-ထိုက်၏။]

ရုပ်တွက်။ ။ဝတ္ထုကို “ဝဒ”တည်၊ “ဝဒ=ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ”ဟူ သောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ အရဟသက္ကာဒီဟိ တုံသုတ်ဖြင့် တုံပစ္စည်းသက်၊ ဒေါ သေ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဒ်ကို တံပြု၊ တ်ကို တုံသို့ကပ်၊ ငှာဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သိလာယ စသော သုတ်ဖြင့် တုမဏ္ဍ သမ္ပဒါန်မှည့်၊ သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိသုတ်ဖြင့် သသက်၊ သဗ္ဗာသမာဓုသောဖြင့် ချေ၊ ဝတ္ထု ပြီး၏။ [ဘုဇာဒီနမန္တော နော ဒွိ စသုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ဒ်ကို ချေ၍ ဒွေဘော်လာလျှင်လည်း ပြီးနိုင်၏။]

၁၅။ ဤသုတ်ကား ဥဏာဒ်ပိုင်းအတွက် သုတ်ကြီးပင်တည်း။ အခြားသုတ်ဖြင့် မပြီးစီး၍ တာဝန်တင်နေသမျှကို ဤသုတ်က တာဝန်ကျစေသည်။ ဝါ-ပြီးစီးအောင်စီရင်သည် ဟူလို။ [နိပ္ပဇ္ဇန္တေဟု နိပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်ဖြင့် ရှိတတ်၏။ သက္ကာတကျမ်းတို့၌ နိပါတနသုတ်ကြီး မှန်လျှင် နိပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်ဖြင့် “နိပါတုန္တေ”ဟုချည်း ရှိ၏။ သို့အတွက် “နိပစ္စန္ဓေ”သာ သင့်သည်။ ကာရိတ် ဧကပစ္စည်း အကျေ ကြံပါ။]

၁၆။ ကိလောပေါ ၁။ ။ ကိလောပေါ စ-ကိ ပစ္စည်း၏
ကျေခြင်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ နိပစ္စန္ဓေ စ-သင့်ရာ

အမှာ။ ။ ဤသုတ်မရှိသော်လည်း ဆိုင်ရာသုတ်ငယ်များဖြင့်
ပြီးစီးနိုင်၏။ ထိုသို့ပြီးစီးနိုင်လျက် ဤသုတ်ကြီးကို ဆိုပြန်ခြင်းသည်
ပဇ္ဇန္နဂတိကနည်း ဟူ၏။ [ပဇ္ဇန္နဂတိက-မိုးရွာပုံနည်း၊ “မိုးသည်
ရေမရှိသော ကုန်းအရပ်မှာ ရွာသည့်ပြင် ရေရှိသော သမုဒ္ဒရာတို့၌
လည်း ထပ်၍ ရွာသကဲ့သို့ ထိုအတူ အခြားသုတ်ငယ်များ မစီရင်နိုင်
ရာကို စီရင်နိုင်သည့်ပြင် အခြားသုတ်တို့ စီရင်နိုင်သောအရာကို
လည်း ဝင်ရောက်စီရင်ပြန်သည်”ဟူလို။]

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၌ ပသဒ္ဒါသည် “အစ ပဌမ”ဟူသောအနက်၊
ဝဇ္ဇ ဓာတ်သည် ရောက်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ပဌမမေဝ ဝဇ္ဇတဗ္ဗာ
တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ပဌမမေဝ-အစကပင်လျှင်၊ ဝဇ္ဇတဗ္ဗာ-ရောက်အပ် ရောက်
ထိုက်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ-ပဗ္ဗဇ္ဇာ မည်၏။ (ရှင် ရဟန်းပြုခြင်း။)

ရုပ်ဗွက်။ ။ ပဗ္ဗဇ္ဇာကို ပပုဗ္ဗ “ဝဇ္ဇ”တည်း။ “ဝဇ္ဇ-ဂတိမို့”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဧကော စသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်း
သက်၊ ကာရိတ်ကဲ့သို့ ငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ဇ်ကို ယသို့ ကပ် (ပဝဇ္ဇာ၊)
ပရ ဒွေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် ဝိဒ္ဓေဘော်လာ၊ ဒေါ ဓဿ စသုတ်၌
စသဒ္ဒါဖြင့် ဝ ၂-လုံး ကို ဗ ၂-လုံးပြု (ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊) ဝဇ္ဇဒီဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော
နိပစ္စန္ဓေသုတ်ဖြင့် ဇျ ကို ဇ္ဇပြု၊ ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောသုတ်ဖြင့်
၇ ပစ္စည်းသက်၊ ဇ္ဇခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိချေ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ ဤရုပ်၌ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အပြီးတွင် ယဝတံ တလနသုတ်၌
ကာရ သဒ္ဒါဖြင့် ဇျကို ဇ္ဇပြု၊ ဒွေဘော်လာ၍ ပြီးနိုင်သည်။ ဤသို့လျှင်
အခြားသုတ်များဖြင့် ပြီးနိုင်လျက် ဤသုတ်ကြီးဝင်နေသောကြောင့်
အခြေပြုသူတို့ ဉာဏ်ရှုပ်ဖွယ်ရာဖြစ်၍ နောက်ပုံစံများကို ချန်ထား
တော့မည်။

အစီအရင်ဖြင့်လည်း ဝန်ကျစေအပ်ကုန်၏။ ဝိဘူ၊ သဘာ
စသည်တည်း။

၁၇။ သဇဇာနံ ကဂါ ဣနုဗန္ဓေ။ ။ ဣနုဗန္ဓေ-ဣနုဗန္ဓ
ရှိသော ပစ္စည်းကြောင့်၊ သဇဇာနံ-စအက္ခရာ အက္ခရာနှင့်
တကွ ဖြစ်ကုန်သော ဓာတ်တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော စအက္ခရာ
အက္ခရာတို့၏။ ကဂါ-အစဉ်အတိုင်း ကအပြု၊ ဂအပြုတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဩကော၊ ဘောဂေါ စသည်တည်း။

၁၆။ ကိလောပေါ စဉ် စသဒ္ဓါဖြင့် ရှေ့သုတ်က နိပစ္စန္ဓေကို ဆွဲငင်
သည်။ နိပစ္စန္ဓေဆိုသော်လည်း “ဤသုတ်ဖြင့် ပြီးစေရမည်ဟု ဆိုလို
သည် မဟုတ်၊ အခြား သင့်ရာသုတ်ဖြင့် ပြီးစေရမည်”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဝိဘူ-အထူးသဖြင့် ဖြစ်သည်။ . . . . ဝိဘူကို ဝိပုဗ္ဗ “ဘူ”တည်၊
ဘူ-သတ္တယံ” ဟု ဆို၊ ကိ စသုတ်ဖြင့် ကိပစ္စည်းသက်၊ ကိလောပေါ
စ သုတ်ဖြင့် ကိ ပစ္စည်းကို ချေ၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝိဘူ ပြီး၏။

သင်္ဂမ္မ ဘန္တိ ဧတ္ထာတိ သဘာ၊ ဧတ္ထ-ဤသဘင်စသည်၌ သင်္ဂမ္မ-
ပေါင်းစု၍၊ ဘန္တိ-တောက်ပကုန်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သဘာ-သဘင်
မည်၏။ [ပွဲ သဘင်၊ ရုံး၊ ဈေး။]... . . သဘာကို သံပုဗ္ဗ “ဘာ”တည်၊
“ဘာ-ဒိတ္တိမိ”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၊ ကိပစ္စည်းသက်၊ ချေ (သံဘာ)، ဗျဉ္ဇနေ
စ သုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ။

၁၈။ [ဩကော-အိမ်၊ ဘောဂေါ-စည်းစိမ်။] ဤသုတ်မရှိ
သော်လည်း ကဂါ စဇာနံသုတ်ဖြင့် ပြီးနိုင်၏။ ဩကောကို “ဥစ” တည်၊
“ဥစ-သမဝါယေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ ချေ၊
ဘာဝေ စသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်း သက်၊ ကာရိတံကဲ့သို့ ငဲ့၊ ဣနုဗန္ဓ
ချေ၊ အသံယောဂန္တဿ စသောသုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊ သဇဇာနံ ကဂါ
ဣနုဗန္ဓေ သုတ်ဖြင့် စကို က်ပြု၊ က်ကို ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

၁၈။ နုဒါဒိဟိ ယုဏ္ဍုန . မနာ . နနာ . ကာ . နနကာ
သကာရိတေဟိ ခ။ ။ နုဒါဒိဟိ-နုဒ အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ
လည်းကောင်း၊ သကာရိတေဟိ စ-ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့်တကွဖြစ်
သော ဓာတ်တို့မှလည်းကောင်း၊ ပရေသံ-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊
ယုဏ္ဍုနံ-ယုပစ္စည်း၊ ဣပစ္စည်းတို့၏၊ အနာ . နနာ . ကာ .
နနကာ-အန အပြု၊ အာနန အပြု၊ အက အပြု၊ အာနနက
အပြုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ပန္နဒနော၊ ကာနနံ၊ ပန္နဒကော၊
ဇာနနကော၊ အာဏာပကော၊ သဉ္ဇာနနကော စသည်တည်း။

“ဘုဇ္ဇတေတိ ဘောဂေါ” ဘုဇ္ဇတေ-ခံစားအပ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊
ဘောဂေါ-ဘောဂ မည်၏။ [“ဘုဇ္ဇ” တည်၊ ဝိသရူပဒါဒိတော ဣဖြင့်
ဏပစ္စည်း သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ၆ ကို ၆ ပြု။]

၁၉။ နုဒါဒိဟိ၌ အာဒိဖြင့် သူဒ၊ ဉ ဝသော ဓာတ်ကို ယူ၊
သကာရိတေ ဟိ စဖြင့် ကာရိတ်ပစ္စည်းသက်ရသည့် ဓာတ်အားလုံးကို
ယူ၊ ထိုဓာတ်များ နောင် ယုကို အန၊ အာနန ပြု၍ ဣကို အက၊
အာနနက ပြုသည်။

ပန္နဒနော အစ ဇာနနကောတိုင်အောင် ကာရိတ်မယှဉ်သော
ပုံစံများ၊ အာဏာပကော သဉ္ဇာနနကောတို့ကား ကာရိတ်ယှဉ်သော
ပုံစံများတည်း။ [ပန္နဒနော၊ ပန္နဒကော-ပယ်နုတ်သူ၊ ကာနနံ-တော၊
ဇာနနကော-သိသူ၊ အာဏာပကော-စေခိုင်းတတ်သူ၊ သဉ္ဇာနနကော-
သိစေတတ်သူ။]

ပန္နဒနောကို ပပုဗ္ဗ “နုဒ”တည်၊ “နုဒ=ခေပေ”ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး
သရ ချေ၊ ကတ္ထုကရဏပဒေသေသု စ သုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်း သက်၊
နုဒါဒိဟိ ယုဏ္ဍုန စသော ဤသုတ်ဖြင့် ယုကို ၊ နံ ပြု၊ ဒ်ကို ၊ သို့
ကပ်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် နု၏အဆုံး ၊ ကို ။ ဒိယပြု၊ နာမ်င့်၊

သိကို -၀၁ ပြု၊ ပြီး၏။ ပန္နဒကော၌ သဗ္ဗတော အာရုံတွာဝီ ဝါသုတ်ဖြင့်
အာရုံသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် အာရုံကို ၊ က ပြု။

ကာနနံကို “ကု”တည်။ “ကု=သဒ္ဓေ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
ယု ပစ္စည်းသက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ယုကို ၂နန ပြု၊ ကံခွင်း၊ ၊ ချေ၊ ကံကို
၂ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ကာနနံ ပြီး၏။

ဇာနနကောကို “ဉာ”တည်။ “ဉာ=အဝဗောဓနေ”ဓာတ်မှည့်၊ အာ
ပစ္စည်း သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် အာရုံကို ၂နနက ပြု၊ ဉာဿ ဇာနနာ
သုတ်ဖြင့် ဉာကို ဇာပြု၊ ဇံခွင်း၊ ၂ ချေ၊ ဇံကို ၂ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊
သိကို -၀၁ ပြု၊ ပြီး၏။

အာဏာပကောကို “အာဏ”တည်။ “အာဏ=ပေသနေ”ဓာတ်
မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဓာတူဟိ ဧကဏယဏာပေဏာပယ စသော
သုတ်ဖြင့် ဏာပေပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်လည်းမှည့်၊ သဗ္ဗတော
အာရုံတွာဝီ ဝါသုတ် ဖြင့် အာရုံသက်၊ ကာရိတာနံ ဧကော လောပံသုတ်ဖြင့်
ဏ်အနုပဇ်ကို ချေ၊ ဏ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နုဒါဒိဟိစသောသုတ်ဖြင့်
အာရုံကို ၊ က ပြု၊ ပံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို -၀၁ ပြု၊
အာဏာပကော ပြီး၏။

သဇ္ဇာနနကော၌ သံပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်၊ ဏာပေပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်
မှည့်၊ ဏ်အနုပဇ်ချေ၊ ဉာဿ ဇာနနာသုတ်ဖြင့် ဉာကို ဇာပြု၊ သံ၌
နိဂ္ဂဟိတ်ကို စဝဂ္ဂန္တ ဉံ ပြု (သဇ္ဇာ ၂ပေ)၊ သဗ္ဗတော အာရုံတွာဝီ ဝါ
သုတ်ဖြင့် အာရုံပစ္စည်း သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် အာရုံကို ၂နနက ပြု (သဇ္ဇာ+
၂ပေ+ ၂နနက)၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ကာရိတ်ပစ္စည်းကို ချေ
(သဇ္ဇာ ၂နနက)၊ ဇံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို -၀၁ ပြု၊
သဇ္ဇာနနကော ပြီး၏။

အမှာ။ ။အန၊ အက အပြုကို အနကာ ယုအာရုံသုတ်ဖြင့်
ပြုနိုင်သော်လည်း နဒ စသော ဓာတ်များနောင် အာနန၊ အာနနက
အပြုကို မြင်ရသဖြင့် “အန၊ အက မပြုရတော့ပြီ”ဟု မှတ်ထင်မည်
စိုး၍ အန၊ အက အပြုကိုပါ ရောနှော ထည့်စွက်ထားသတဲ။

၁၉။ ဣယတမကိဿောနံ . မန္တဿရော ဒီဃံ၊ ကွဓိ ဒိသဿ
 ဂုဏံ၊ ဒေါ ရံ၊ သက္ခိ ခ။ ။ ကိမိ-ကိပစ္စည်းကြောင့်၊ ဒိသဿ-
 ဒိသဓာတ်၏။ ဂုဏံ-ဂုဏ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣယတမကိဿောနံ-
 ဣသဒ္ဓါ၊ ယသဒ္ဓါ၊ တသဒ္ဓါ၊ မသဒ္ဓါ၊ ကိသဒ္ဓါ၊ ဧသဒ္ဓါ၊ သ
 သဒ္ဓါတို့၏။ အန္တဿရော-အဆုံးသရသည်။ ဒီဃံ-ဒီဃအဖြစ်သို့
 လည်းကောင်း၊ ကွဓိ-အချို့အရာ၌၊ ဒေါ-ဒေသည်။ ရံ-ရအဖြစ်သို့
 လည်းကောင်း၊ အာပဇ္ဇတေ-ရောက်၏။ အန္တဿ-ဓာတွန်သ၏။
 သက္ခိ စ-သအပြု၊ ကွအပြု၊ ဤအပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-
 ကုန်၏။ ဤဒိသော၊ ဤဒိက္ခော၊ ဤဒိ စသည်တည်း။

၁၉။ ဤဒိသော-ဤသူကဲ့သို့။ ရှုအပ်သူ (ဤသူနှင့်တူသူ)၊
 ဤရိသော စသည်၌လည်း အနက်တူတည်း။ “ဣယတမကိဿောနံ .
 မန္တဿရော ဒီဃံ” ဟူသော စကားအရ “ဤ ယာ တာ မာ ကိ (ဧ)
 သာ”ဟု ဒီဃပြုလိမ့်မည်။

ဒိသဿ ဂုဏံ။ ။ ဝိသေသနကို “ဂုဏ-ဂုဏ်”ဟု ခေါ်သည်။
 ဝိသေသနဆိုသော်လည်း (အခြားနေရာ၌ တုလျာဓိကရဏ ဝိသေသန
 မျိုး မဟုတ်) အယ . မိဝစသည်ဖြင့် ဥပမာပုဒ်ကိုပင် ဝိသေသနဟု
 ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒိသဓာတ်၏ ဥပမာနဖြစ်သော ဣ၊ ယ စသည်
 ကိုသာ ဒီဃပြုရမည်၊ ဒိသဓာတ်နှင့် မစပ်သော ဣ၊ ယ စသည်ကို
 ဒီဃပြုရမည် မဟုတ်။ ဂုဏံလည်း “ဣယတမကိ ဧသောနံ”နှင့်
 ဝိဘတ်ချင်းတူအောင် “ဂုဏာနံ”ဟု ဆိုသင့်လျက် ဝိဘတ္တိဝစန
 ဝိပလ္လာသနည်းအားဖြင့် “ဂုဏံ”ဟု ဆိုသည်။

ဒေါ ရံ၊ သက္ခိ။ ။ “ဒေါ ရံ”ဟု ဆိုသောကြောင့် အချို့အရာ၌
 ဒိသ ဓာတ်မှ ဒ ကို ရ ပြု၍ “ဤရိသော”စသည် ဖြစ်လတ္တံ့။ ရ
 မပြုတဲ့အခါ “ဤဒိသော”စသည် ဖြစ်မည်။ သက္ခိ ၌ “သ+ကွ+”
 ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဓာတွန်သ်ကို သ ထပ်ပြုတဲ့အခါ ဤဒိသော၊ ကွ ပြုတဲ့

အခါ ဤဒိက္ခော၊ ဝိ ပြုတဲ့အခါ “ဤဒီ”စသည် ဖြစ်၏။ [ကိပ္ပစွည်း
နှောင်းသည့်အတွက် ဓာတုန္တဿ လောပေါ ကိမ္မိသုတ်ဖြင့် ဓာတုန်သ်
ကို ချေမည်စိုး၍ (တစ်နည်း-သ၌ အ သရပါစေလို၍) သ်ကို သ
ထပ်ပြုရသည်။]

အမှာ။ ။ဤသုတ်ဝယ် နာသ ရူပသိဒ္ဓိ၌ တစ်မျိုးစီဖွင့်ကြရုံမက
ဆရာမြတ်တို့ကလည်း သန့်ရှင်းအောင် ပါဌ်ကို ပြင်တော်မူကြ၏။
ဤ၌ ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်း ရေးသားရတော့သည်။ ရုပ်တွက်ရာ၌ နာသ
အလို နိပ္ပစ္စန္ဓ သဒ္ဓါလိုက်လာသောကြောင့် က္လမကို ဤသုတ်ဖြင့်ပင်
က္လ ပြ၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ အလိုက်မပါ “က္လ”ဆိုတဲ့ စကားကိုပင် နိပါတန
(ရုပ်ပြီးစေခြင်းလက္ခဏာ) သဘောထား၍ “က္လ”ဟူသော နိပါတနဖြင့်
က္လမကို က္လပြုဟု စီရင်၏။ ရုပ်ပြီးသည်သာ ပဓာနတည်း။

ဝိဂြိုဟ်မြုသုံ။ ။ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ “က္လမမိဝ နံ ပဿတိတိ ဤဒိသော”
ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။ ပဿတိ ဟူသော ကတ္တားဟောကြိယာကို ကြည့်လျှင်
ကတ္တုသာဓနဟု ထင်ဖွယ်ရှိ၏။ သို့သော် “ဤဒိသော”အရမှာ ရူတတ်
မြင်တတ်သူကို မရ၊ ရူအပ် မြင်အပ်သူကို ရသောကြောင့် ဝိဂြိုဟ်
တုန်းက အဝုတ္တကံကို ကိပ္ပစွည်းက ဟောရကား “အဝုတ္တကမ္မသာဓန”
ဟု ဆုံးဖြတ်ကြ၏။ သို့သော် ဝိဂြိုဟ်ပြုခဲ့သော ရှေးဆရာတို့ကမူ
ကိပ္ပစွည်းက ကတ္တားဟော ဖြစ်၍ ကတ္တုသာဓနပင် ပြုလိုဟန်ထင်၏။
“က္လမမိဝ-ဤသူကိုကဲ့သို့၊ နံထိုသူကို၊ ပဿတိ-ရှုတတ်၏၊ က္လတိ-
ကြောင့်၊ ဤဒိသော-ဤဒိသ မည်၏။

တန်နည်း- “အယမိဝ ဒိဿတိတိ ဤဒိသော”ဟု ကမ္မသာဓန
စစ်စစ် ဝိဂြိုဟ် ရူပသိဒ္ဓိဆိုသေး၏။ ဤဝိဂြိုဟ်သာ အဓိပ္ပာယ်သန့်ရှင်း
သောကြောင့် နောက်၌ ကမ္မသာဓနချည်း ပြုအံ့၊ အယမိဝ-ဤသူကဲ့
သို့၊ ဒိဿတိ-ရှုမြင်အပ်၏၊ က္လတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဤဒိသော-ဤဒိသ
မည်၏၊ ဤဒိသော-ဤသူကဲ့သို့၊ ရူအပ်သူ၊ ဤဒိသာ (ဤဒိသီ)-
ဤမိန်းမကဲ့သို့ရူအပ်သော မိန်းမ၊ ဤဒိသ်-ဤစိတ်ကဲ့သို့ရူအပ်သော
စိတ်၊ [“ဤဒိသော-ဤသို့သဘောရှိသူ” ဟု ဆိုကြသော အနက်ကား

သဒ္ဓါနက်မဟုတ်၊ အဓိပ္ပာယ်နက်သာ။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဤဒိသောကို ကုမသဒ္ဓါပပဒ “ဒိသ”တည်း။ “ဒိသ-ပေက္ခဏေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကိစ္စ သုတ်ဖြင့် ကိစ္စစွန်းသက်၊ ကုယ တ မ ကိ စသည်၌ “ကု”ဟူသော ဤနိပါတနဖြင့် ကုမကို ကုပြု၊ ကုယတမကိဿာန . မန္တဿရော ဒီယံ၊ ကွစိ ဒိသဿ ဂုဏံ၊ ဒေါ ရံ၊ သက္ကိ စသုတ်ဖြင့် ကုကို ဤဒီယပြု၊ သံကိလည်း သထပ်ပြု၊ ကိလောပေါ စသုတ်ဖြင့် ကိစ္စစွန်းကို ချေ (ဤဒိသ)၊ နာမိဇံ၊ သိကို ဝေါ ပြု၊ ဤဒိသော ပြီး၏။ [ကြွင်းရပ်များပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိ ကြည့်။]

ယာဒိသော။ ။ ယော ဝိယ-အကြင်သူကိုကဲ့သို့၊ အယံ-ဤသူကို၊ ဒိဿတိ-ရှုအပ်၏။ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ ယာဒိသော-မည်၏။ (အကြင်သူကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ-အကြင်သို့ သဘောရှိသူ။)

တာဒိသော။ ။ “သော ဝိယ ဒိဿတိတိ တာဒိသော” ထိုသူကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ-ထိုသို့သဘောရှိသူ။ [ရဟန္တာတို့၏ တာဒိဂုဏ်ကို ပြရာ၌ “တာဒိ”ပုဒ်ကား ကတ္တုဿာနေပင် သင့်၏။ “တမိဝ ပဿတိတိ တာဒိ” ထိုကုဋ္ဌာရုံကို အနိဋ္ဌာရုံကဲ့သို့ ရှုတတ်သူ။]

မာဒိသော။ ။ “အဟံ ဝိယ ဒိဿတိတိ မာဒိသော” ငါကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ-ငါနှင့်တူသူ-ငါလိုလူ။

ကိဒိသော။ ။ “ကော ဝိယ ဒိဿတိတိ ကိဒိသော” ကော ဝိယ-အဘယ်သူကိုကဲ့သို့၊ အယံ-ဤသူကို၊ ဒိဿတိ-ရှုအပ်သနည်း၊ ကုတိ-ဤသို့ မေးအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကိဒိသော-မည်၏။ ကိဒိသော-ဘယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သူနည်း။

ဧဒိသော။ ။ ဧသော ဝိယ ဒိဿတိတိ ဧဒိသော-ဤသူကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ၊ ဧတာဒိသော ဟုလည်း ရှိ၏။

သာဒိသော။ ။ “သမာနော ဝိယ ဒိဿတိတိ သာဒိသော” သမာနော ဝိယ-တူသူကိုကဲ့သို့၊ အယံ-ဤသူကို၊ ဒိဿတိ-၏။ ကုတိ-ကြောင့်၊ သာဒိသော-မည်၏။ [သ၏ ၊ ကို ၊ မပြုဘဲ “သဒိသော” လည်း ရှိ၏။]

၂၀။ ဘျာဒိဟိ မတိဗုဓိပူဇာဒိဟိ စ က္ဋော။ ။ဘျာဒိဟိ-ဘိ
အစရှိသောဓာတ်တို့မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ မတိဗုဓိပူဇာဒိဟိ
စ-မနဓာတ်၊ ဗုဓဓာတ်၊ ပူဇဓာတ် အစရှိသည်တို့မှ နောက်၌လည်း
ကောင်း၊ က္ဋော-တ္ထပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဘီတော၊
သမ္မတော၊ ဗုဒ္ဓေါ ပူဇိတော စသည်တည်း။

ဤရိသော။ ။ဤသုတ်ဖြင့် ဒ ကို ရ ပြုတဲ့အခါ ဤရိသော
ယာရိသော စသည် ဖြစ်၏။ ဓာတွန် သ် ကို ကွ ပြုတဲ့အခါ ဤဒိက္ခော
ယာဒိက္ခော စသည် ဖြစ်၏။ ဓာတွန် သ် ကို ဝိ ပြုတဲ့အခါ ဤဒိ
ယာဒိ စသည်ဖြစ်၏။ အနက်နှင့် ဝိပြုဟ်မှာ မထူးပြီ။

စသဒ္ဓါ။ ။သက္ခိ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် တုမှစသည် ရှေးရှိရာ၌လည်း
စီရင်၍ တုမှာဒိသော-(သင်တို့ကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ-သင်တို့လိုလူစား)၊ ခန္ဓာ
ဒိသော-(ခန္ဓာတို့ကဲ့သို့ ရှုအပ်သောတရား)စသည် ဖြစ်၏။

၂၀။ [မဒိ ဗုဓိ ဟု အချို့စာ ရှိ၏။ ရူပသိဒ္ဓိနှင့် မညီ။] ဘာဝကဓမ္မသု
ကိစ္စတ္ထခတ္တာ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဤ တ္ထပစ္စည်းသည် ဘောက်
အနက်၌ သက်၏။ ဘီတော-ကြောက်အပ်၏။ သမ္မတော-သဘောတူ
သိအပ်၏။ ဝါ-သမုတ်အပ်၏။ ဗုဒ္ဓေါ-(တန်ခိုးကြီးသူတို့)သိအပ်သော
ဘုရား၊ ပူဇိတော-ပူဇော်အပ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဘီတောကို “ဘီ”တည်း။ “ဘီ-ဘယေ”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ ဘျာဒိဟိ မတိဗုဓိပူဇာဒိဟိ စ က္ဋောသုတ်ဖြင့်
တ္ထပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် က် အနုဗန်ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊
သိကို ငေါ ပြု၊ ဘီတော ပြီး၏။

သမ္မတောကို သံပုဗ္ဗ “မန”တည်း။ “မန-ဉာဏေ”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ ချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် တ္ထ ပစ္စည်း သက်၊ ကွစိ
ဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့် က်အနုဗန်ကို ချေ၊ ဂမမနဟနရမာဒိန ဝ မန္တော

၂၁။ ဝေပုသိဒဝေမုကုဒါဘူဟွာဒီဟိ . ထုတ္တိမဏိမာ နိဗ္ဗတ္တေ။
 ဝေပုသိဒဝေမုကုဒါဘူဟွာဒီဟိ-ဝေပုဓာတ်, သိဓာတ်, ဒဝဓာတ်,
 ဝမုဓာတ်, ကုဓာတ်, ဒါဓာတ်, ဘူဓာတ်, ဟုဓာတ် အစရှိသည်
 တို့မှ နောက်၌၊ နိဗ္ဗတ္တေ-နိဗ္ဗတ္တအနက်၌၊ အထုတ္တိမဏိမာ-အထု
 ပစ္စည်း, ထွိမပစ္စည်း, ဏိမပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊
 ဝေပထု စသည်တည်း။

သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် နံ ကို ချေ, ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို
 ပဝဂ္ဂန္တံ မံ ပြု, မံ ကို မ သို့ ကပ်, နာမ်ငဲ့, သိကို ဝေါ ပြု, သမ္ပတော
 ပြီး၏။

ဗုဒ္ဓေါ၌ “ဗုဓ-အဝဂမဓေ”ဟု ဆို၍ ဣပစ္စည်းသက်, က်အနုဗန်
 ချေ, ဓဗဘဟေဟိ ဓဗာ စ, ဟစတုတ္တာနမန္တာနံ ဒေါ ဓေသုတ်တို့ဖြင့်
 စီရင်၊ ပူဇိတော၌ “ပူဇ-ပူဇာယံ”ဆို၍ ဣ သက်, က်အနုဗန် ချေ,
 -အာဂုံ၊ ဘျာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါ, ပူဇာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါတို့ဖြင့်
 ယူရသောရုပ်များလည်း ရှိ၏၊ ကိတ်က ဘာဝကဓမ္မသု တသုတ်ဖြင့်
 ဤရုပ်အားလုံး ပြီးနိုင်သည်။

၂၁။ ဝေပု၌ အဆုံးသရ ချေသည့်အခါ “ဝေပံ”ဟု ဖြစ်၏ ပ
 ကပ်ဖို့ အသရ လိုသည်၊ ထို့ကြောင့် အထုပစ္စည်းဟု ဆိုရသည်၊ “အထု
 ထွိမဏိမာ”ဟု ဆိုလိုလျက် ဝါ ပရောသုတ်ဖြင့် ၊ သရကို ချေထား
 သတဲ့။

အမှာ။ ။ဤပစ္စည်းများသည် “နိဗ္ဗတ္တ (ဖြစ်၏-ဟူသော)အနက်၌
 သက်၏”ဟု ဆိုသောကြောင့် “ဝေပနံ ဝေပေါ, ဝေပေန နိဗ္ဗတ္တံ
 ဝေပထု” ဟု ကစ္စည်းဝုတ္တိပြုအပ်သော ဝိဂြိုဟ်သည် ဝိဂြိုဟ်စစ်
 မဟုတ်၊ ထိုဝိဂြိုဟ် ပြုဖို့ရန် ပြခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ “တုန်လှုပ်ခြင်းဖြင့်
 ဖြစ်သည်”ဟူသော စကားကို ကောက်ချက်ချလျှင် “တုန်လှုပ်ခြင်း

ကြိယာ”ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝေပနံ=တုန်လှုပ်ခြင်း၊ ဝေပထု-တုန်လှုပ်ခြင်း”ဟု ဘာဝသာဓန ပြုပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ဝေပထုကို “ဝေပ”တည်း။ “ဝေပ=ကမ္မဇန”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ဩရဇေ၊ ဝေပ သိ ဒဝ စသောသုတ်ဖြင့် ၊ထုပစ္စည်းသက်၊ ပ်ကို ၊သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝေပထု ပြီး၏။

သယထု။ ။သယနံ-အိပ်ခြင်း၊ သယထု-အိပ်ခြင်း၊ (အအိပ်များသော ဖောရောင်နာ)၊ သိဓာတ်၊ ၊ထုပစ္စည်း၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ၁ ကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ၈ အယသုတ်ဖြင့် ၈ ကို ၊ယံ ပြုလေ။

ဒဝထု။ ။[သုတ်က ဓာတ်စဉ်အတိုင်း ပြအံ့၊] ဒဝနံ-ပူလောင်ခြင်း၊ ဒဝထု-ပူလောင်ခြင်း (ကိုယ်ပူနာ)၊ “ဒဝ=ဒဝဇန”ဟု ဆို၊ ဒုဓာတ်လည်း ကြံ၏။ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဒု ၏ ၂ ကို ဩ၊ ဩကို ၁၀ ပြု။

ဝမထု။ ။ဝမနံ-ပျို့အန်ခြင်း၊ ဝမထု-ပျို့အန်ခြင်း၊ (ဤပုဒ်၌ကား “ဝမိယတေတိ ဝမထု”ဟု ကမ္မသာဓနကိုလည်း မောဂ္ဂလ္လာန် ခါဒိကဏ္ဍ ၅၆-သုတ်၌ သာဓကနှင့်တကွ ပြထား၏)၊ ဝမထု-ပျို့အန်ခြင်း၊ တစ်နည်း-ပျို့အန်အပ်သော အန်ဖတ်၊ “ဝမု-ဥဂ္ဂိရဏေ”ဟု ဆို။

ကုတ္တိမ။ ။ကရဏံ-ပြုခြင်း၊ ကုတ္တိမံ-ပြုခြင်း၊ “ကရိယိတ္တာတိ ကုတ္တိမံ” ဟု ကမ္မသာဓနလည်း သင့်၏။ အစစ်ကို “ဇာတိမဏိ=မြစစ်”၊ အတုကို “မဏိကုတ္တိမံ-ပြုလုပ်အပ်သော မြ၊ ဝါ-မြအတု”ဟု ကျမ်းဂန်၌ ဆိုသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ကုတ္တိမံကို “ကရ”တည်း။ “ကရ=ကရဏေ” စသည်ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် တ္ထိမပစ္စည်း သက်၊ ကု ဟူသော ဤသုတ်လာ နိပါတန ဖြင့် ကရံ ကို ကု ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၁ ပြု၊ ကုတ္တိမံ ပြီး၏။

ဒတ္တိမံ။ ။ဒါနံ-ပေးခြင်း၊ ဒတ္တိမံ-ပေးခြင်း၊ (ဒိယတီတိ ဒတ္တိမံ ဟု ကမ္မသာဓ်လည်း ပြု၊ ပေးအပ်သောပစ္စည်း၊) ဒါဓာတ်၊ တ္ထိမပစ္စည်း၊ ကွစာဒိ မဇ္ဈတ္တရာနံ စသောသုတ်ဖြင့် ဒါ ၏ ၁ ကို ရဿ ပြု။

၂၂။ အက္ခောသေ နမ္မာ . နိ။ ။နမ္မိ-န ဟူသော ပဋိသေခ နိပါတ် ရှေ့ရှိလတ်သော်၊ အက္ခောသေ-ဆဲရေးခြင်းအနက်ကို၊ ဂမ္မမာနေ-သိအပ်သည်ရှိသော်၊ အာနိ-အာနိ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဂမာနိ တေ ဇမ္ဗ ဒေသော၊ အကရာဏိ တေ ဇမ္ဗ ကမ္ဘံ စသည်တည်း။

ဘောတ္တိမံ။ ။ဘဝနံ-ဖြစ်ခြင်း၊ ဘောတ္တိမံ-ဖြစ်ခြင်း၊ ဘူဓာတ်၊ တ္တိမ စွန်း၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် ဘူ၏ ။ ကို ခေါ် ဝုဒ္ဓိပြု။

ဩဟာဝိမံ။ ။အဝဟုတိ-ပူဇော်ခြင်း၊ ဩဟာဝိမံ-ပူဇော်ခြင်း၊ (တစ်နည်း-ပူဇော်အပ်သော ဝတ္ထု) အဝပုဗ္ဗ ဟုဓာတ်၊ “ဟု-ဒါနာဒန ဟဗ္ဗပွဒါနေသု”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မည့်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣမ ပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ကဲ့သို့ ငဲ့၊ ဣအနုဗန်ကို ချေ၊ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် ဟူ၏ အဆုံး ၊ ကို ခေါ် ဝုဒ္ဓိပြု၊ တေ အာဝါယာ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် ခေါ် ကို ၇၀ ပြု၊ ဝ်ကို ၁၂ သို့ ကပ်၊ ဩ အဝဿ သုတ်ဖြင့် အဝကို ဩပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ဩဟာဝိမံ ပြီး၏။

၂၂။ နမ္မာနိကို “နမ္မိ+အာနိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ နသဒ္ဓါသည် ပဋိသေခ၊ မြန်မာလို “မ”ဟု တားမြစ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသော နိပါတ်ပုဒ် တည်း၊ ထို နနိပါတ် ရှေ့ရှိရာဝယ် ဆဲရေးခြင်းအနက်ကို ဆိုလိုလျှင် ဤသုတ်ဖြင့် “အာနိ”ပစ္စည်းသက်။

အနက်ပေးပုံ။ ။ဇမ္ဗ-ဟဲ့အယုတ်ကောင်၊ တေ-နင်သည်၊ ဒေသော-အရပ်တစ်ပါးသို့ (သူများအရပ်သို့)၊ အဂမာနိ-မသွားအပ်၊ မသွားထိုက်၊ “နင်လိုလူစား အရပ်တစ်ပါးသို့ သွားလို့ မဖြစ်ဘူး”ဟူလို၊ ဆရာတို့ကား- “မသွားဘဲနေခြင်း ဖျင်းလှ၏တကား”ဟု အနက်ဆိုကြ ၏၊ ဇမ္ဗ-ဟဲ့အယုတ်ကောင်၊ တေ-နင်သည်၊ ကမ္ဘံ-အမှုကို၊ အကရာဏိ-မပြုအပ်၊ မပြုထိုက် (“နင်လိုလူစား အမှုကို ပြုလို့မဖြစ်ဘူး”ဟူလို၊)

၂၃။ ကောဒိတော သင်္ကဿ က္ခတ္တံ။ ။ကောဒိတော-ဧက
အစရှိသော သဒ္ဒါမှနောက်၌၊ သင်္ကဿ-သင်္ကသဒ္ဒါ၏၊ က္ခတ္တံ-
က္ခတ္တံအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧကက္ခတ္တံ၊ စသည်တည်း။

ဆရာတို့ကား-“အကရာဏိ-မပြုဘဲနေခြင်း ဖျင်းလှ၏တကား”ဟု
ဆိုကြ၏။

အမှာ။ ။ရုပ်တွက်ရာ၌ နပုဗ္ဗ “ဂမ”တည်မှ ကျနမည်၊ သို့သော်
နကို အ ပြုဖို့အရေးမှာ (သမာသ်နယ်ကူးသွားသဖြင့်) ဝန်လေးမည်စိုး
၍ အပုဗ္ဗ “ဂမ”တည်မည်၊ ဤ နဂမာနိစသောပုဒ်သည် ကိတ်ပစ္စည်း
ဆုံးသော သမာသ်ပုဒ်တည်း၊ ဤ အဂမာနိပုဒ်၏ လိင်ဝုဏ် သာဓန
စစ်တမ်းကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

ရုပ်တွက်။ ။အဂမာနိကို အပုဗ္ဗ “ဂမ”တည်၊ “ဂမ-ဂတိမို့”ဟူသော
အနက်၌ ဓာတ်မဲ့၌၊ အဆုံးသရချေ၊ အက္ခောသေ နမာနိသုတ်ဖြင့်
၇ နိ ပစ္စည်းသက်၊ မ်ကို ၇ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ အဂမာနိ
ပြီး၏။ [အကရာဏိ၌လည်း အပုဗ္ဗ “ကရ”တည်၍ တွက်။]

၂၃။ “ဧကက္ခတ္တံ-တစ်ကြိမ်၊ (ဘုဇ္ဇတိ-စား၏” စသည်ဖြင့် တွဲလေ။)
ဤသုတ် အဓိပ္ပာယ်ကို နှာသအဆိုက ကစွည်းကျမ်း၏ အာဘော်ကျပုံ
ရသဖြင့် နှာသအတိုင်း ပြမည်၊ ဧကက္ခတ္တံသည် တပျူရိသ်သမာသ်ပုဒ်
ဖြစ်သတဲ့၊ ထို့ကြောင့် “ဧက+သင်္က”ဟု တည်၍ တပျူရိသ် တွက်သလို
တွက်ရမည်၊ သို့သော် ဉာဏ်ရှုပ်မည်စိုး၍ ရိုးရိုးကျဉ်းကျဉ်း တွက်ပြအံ့။

သင်္ကသဒ္ဒါသည် သူချည်းသက်သက် “တစ်ကြိမ်”ဟူသောအနက်
ကို ဟောသော်လည်း ဧက၊ ဒွိ စသည်နှင့် တွဲဖက်သည့်အခါ “အကြိမ်”
သာမန်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ဧကဿ-တစ်ခု၏၊ သင်္က-အကြိမ်
တည်း၊ ဧကက္ခတ္တံ-တစ်ကြိမ်” စသည်ဖြင့် ဆိုလေ။

၂၄။ သုနဿုန သောဏ ဝါနုဝါနုနုဓုဏာနာ။ ။ သုနဿ-
သုနဟူသော ပါဠိပဒိကပုဒ်၏။ ဥနဿ-အစိတ် ဥနသဒ္ဒါ၏။
ဩဏဝါနုဝါနုနုဓုဏာနာ-ဩဏအပြု၊ ဝါနအပြု၊ ဥဝါနအပြု၊
ဥနအပြု၊ ဥနခအပြု၊ ဥဏအပြု၊ အာအပြု၊ အာနအပြုတို့သည်။
ဟောန္တိ-ကုန်၏။ သောဏော၊ သွာနော၊ သုဝါနော၊ သူနော၊
သုနခေါ၊ သုဏော၊ သာ၊ သာနော ဟူသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ ဧကက္ခတ္တုံကို “ဧကသင်္က”တည်း။ ဧကဒိတော
သင်္ကဿ က္ခတ္တုံသုတ်ဖြင့် သင်္ကကို က္ခတ္တုံ ပြု (ဧကက္ခတ္တုံ၊ နာမ်ငဲ့၊
သိသက်၊ ချေ၊ ဧကက္ခတ္တုံ ပြီး၏။... . ဒွိသင်္က တည်း။ သင်္ကကို က္ခတ္တုံ
ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ “ဒွိက္ခတ္တုံ-နှစ်ကြိမ်”ဟု ဆိုသော်လည်း
ယောဝိဘတ် သက်ဖွယ်မလို၊ နိပါတ်ပုဒ်နှင့် အလားတူသောကြောင့်
လိင်အနက်ထွန်းပြဖို့ရာ သိဝိဘတ်သာ သက်။ [တိက္ခတ္တုံ- ၃ ကြိမ်၊
စတုက္ခတ္တုံ- ၄ ကြိမ်၊ ဗဟုက္ခတ္တုံ-အကြိမ်ပေါင်းများစွာ” ဤသို့ စသည်
ဖြင့် များစွာရှိလေ၏။]

၂၄။ “သုနဿ + ဥနဿ + ဩဏ + ဝါန + ဥဝါန + ဥန +
ဥနခ + ဥဏ + ၁ + ၁နာ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သောဏော-ခွေး၊ သွာနော-
ခွေး”စသည်ဖြင့် အနက်တူ၏။ ပါဠိပဒိက အကြောင်းကို ဘာသာဋီကာ
မှာ ရှု။

သောဏောကို “သုန”တည်း၊ သိသက်၊ သုနဿုနသောဏ
စသော သုတ်ဖြင့် သုနပုဒ်၏အစိတ် ၂ နှစ် ကို ဝေါဏ ပြု၊ သိကို ဩပြု၊
သောဏော ပြီး၏။ [သုန၏အစိတ် ၂ နှစ် ကို ဝါနပြုလျှင် “သွာန”ဟု
ဖြစ်၏။ ဝါနပြုလျှင် သုဝါန၊ ၂ နှစ်ပြုလျှင် သူန၊ ၂ နှစ်ပြုလျှင် သုနခ
(သုနက္ခ မဟုတ်)၊ ၂ နှစ် ပြုလျှင် သုဏ၊ ၁ ပြုလျှင် “သာ”ဟု ဖြစ်၏၊
သိချေ၊ န ပြုလျှင် “သာန” ဟု ဖြစ်သည်။ သာမှ ကြွင်းသော
ရုပ်များ၌ သိကို ဝေါ ပြုလေ။]

၂၅။ တရုဏဿ သုသု စ။ ။တရုဏဿ-တရုဏ ဟူသော ပါဠိပဒိကပုဒ်၏။ သုသု-သုသု အပြုသည်။ ဟောတိ စ-ဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏။ သုသု ဟူသည်တည်း။

၂၆။ ယုဝဿသုဝဿဝါနုနုနာ။ ။ယုဝဿ-ယုဝ ဟူသော ပါဠိပဒိကပုဒ်၏။ ဥဝဿ-အစိတ် ဥဝသဒ္ဒါ၏။ ဥဝဝါနုနုနာ-ဥဝအပြု၊ ဥဝါနအပြု၊ ဥနအပြု၊ ဥနအပြုတို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ယုဝါ၊ ယုဝါနော၊ ယုနော၊ ယုနော ဟူသည်တည်း။

၂၅။ “ဟောတိ စ-ဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏”ဟု ဆိုသဖြင့် “သုသုအပြု မဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏”ဟု သုသုအပြု မမြဲကြောင်းကို စသဒ္ဒါက ပြသည်။ သုသု-ငယ်ရွယ်သူ။

အမှာ။ ။ဤသုတ်ဖြင့် တရုဏပုဒ်ကို သုသုပြုခြင်းငှာ တရုဏပုဒ်နှင့် သုသုပုဒ်သည် နုပျိုငယ်ရွယ်သူကို ဟောရာဝယ် အလဲအလှယ် ပရိယာယ် ဖြစ်ကြောင်းကို ပြလိုရင်းဖြစ်၏။ စင်စစ်မှာ တရုဏပုဒ်မှ သုသုဖြစ်လာသည် မဟုတ်၊ သုသုပုဒ်ရင်းသာတည်း။ ၂၄-၂၆ နံပါတ် သုတ်များလည်း ဤသဘောပင် ဖြစ်သည်။

သုသုကို တရုဏတည်း၊ သိသက်၊ တရုဏဿ သုသု စသုတ်ဖြင့် တရုဏကို သုသုပြု၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် သိချေ၊ သုသု ပြီး၏။

၂၆။ ယုဝါ-လုလင်ပျို၊ ယုဝါနော စသည် အနက်တူ။ [နာမ်ဂိုဏ်း တုန်းက ယုဝ၏အစိတ် ၊ ကို ၇နပြု၍ ယုဝါနော စသော ရုပ်များ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ပြခဲ့ပြီ။ ထိုအဆိုနှင့် ဤသုတ်စီရင်ပုံကို တစ်နည်းစီဟု မှတ်ပါ။ ၂၀ ကို ၂၀ ထပ်ပြုခြင်းကား ယုဝါပုဒ်လည်း ရှိနိုင်ကြောင်းကို ပြလို၍ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ထပ်မပြုလျှင် ၂ဝါန၊ ၂န၊ ၂န တစ်ခုခုကို အမြဲပြု၍ “ယုဝါန” စသည်သာ ရှိနိုင်၏ဟု ထင်မှားလိမ့်မည်။]

၂၇။ ကာလေ ဝတ္တမာနာ . တီတေ ဣာဒယော။ ။
 ဝတ္တမာနေ-ပစ္စုပ္ပန်လည်းဖြစ်သော၊ အတီတေ-အတိတ်လည်း
 ဖြစ်သော၊ ကာလေ-အခါကို၊ ဂမ္ပမာနေ-သိအပ်သည်ရှိသော်၊
 ဣာဒယော-ဣ အစရှိသောပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊
 ကာရ၊ ဘုဝနံ၊ ဘူတံ၊ ဘူမိ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ယုဝါကို “ယုဝ”တည်၊ သိသက်၊ ယုဝသုဝသု
 ဝုဝါနန္တနာ သုတ်ဖြင့် ယုဝ၏အစိတ် ၂၀ ကို ၂၀ ပြု၊ သိသက်၊
 ပုမန္တဿာ သိမ့်သုတ်၌ အန္တသဒ္ဓါပိုဖြင့် ဝ၏အဆုံး ၊ ကို သိဝိဘတ်နှင့်
 တကွ ၁ ပြု၊ ယုဝါ ပြီး၏။ [ယုဝ၏အစိတ် ၂၀ ကို ၂၀ ပြုလျှင်
 ယုဝါနော၊ ၂၀ ကို ၂န ပြုလျှင် ယုနော၊ ၂၀ ကို ၂န ပြုလျှင် ယုနော
 ဟု ရုပ်ဖြစ်၏။]

၂၇။ ဣာဒယောကို “ဣ+အာဒယော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အာဒိဖြင့်
 ယု၊ မိ၊ ဣ ပစ္စည်းများကို ရူပသိဒ္ဓိယူ၏၊ ပစ္စုပ္ပန် အတိတ်ကာလ ၂-
 ခုကို ပြသောကြောင့် “ကရောတိတိ ကာရ၊ အကာသိတိ ကာရ”ဟု
 ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ “အကာသိ-ပြုပြီ”ဟု ဆို၊ ရုပ်ကို ကတ္တရိ ကိတ်သုတ်၌
 တွက်ခဲ့ပြီ။

ဘုဝနံ။ ။ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘုဝနံ၊ ဧတ္ထ-ဤလောက၌၊ ဘဝန္တိ-
 ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘုဝနံ-ဘုဝန
 မည်၏၊ ဘုဝနံကို “ဘူ-သတ္တာယံ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊
 ကာလေ ဝတ္တမာနာတီတေ ဣာဒယောသုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်းသက်၊
 နုဒါဒိတိ ယုဣန စသောသုတ်ဖြင့် ယုကို ၊ နပြု၊ ဘူ၏ အဆုံး ။ ကို
 လအမည်မှည့်၊ ဈလာန မိယုဝါ သရေ ဝါသုတ်ဖြင့် ။ ကို ၂၀ ပြု၊
 ဝ်ကို ၊ သို့ ကပ် (ဘုဝနံ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၁ ပြု၊ ဘုဝနံ ပြီး၏။

ဘူတံ။ ။ဘဝတိ-ဖြစ်ဆဲ၊ အဘဝီ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဘူတံ-
 ဘူတ မည်၏၊ (မဟာဘုတ်ရုပ်၊ ဘီလူး စသော ဘုတ်ကောင်)၊ ဘူတံကို

၂၈။ ဘဝိဿတိ ဂမာဒိဟိ ဣဃိဏံ။ ။ဘဝိဿတိ-
အနာဂတ်ကာလ၌၊ ဂမာဒိဟိ-ဂမု အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ
နောက်၌၊ ဣဃိဏံ-ဣပစ္စည်း၊ ဃိဏံပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏။ ဂါမိ၊ ဂါမိ စသည်တည်း။

“ဘူ”တည်း။ “ဘူ-သတ္တယံ”စသည်ဆို၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊
ကွစိ ဓာတုသုတ်ဖြင့် က်အနုဗန်ကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ဘူတံ
ပြီး၏။

ဘူမိ။ ။ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘူမိ၊ ဧတ္ထ-ဤအရပ်၌၊ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်
၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘူမိ-ဘူမိ(ဘုံ)မည်၏။ ဘူ
တည်း။ ဤသုတ်ဖြင့် မိပစ္စည်းသက်၊ ဣတ္ထိလိင် ရတ္တာဒိဂိုဏ်းတည်း။

၂၉။ [ဂါမိ၊ ဂါမိ-သွားလတ္တံ့လေ့ရှိသူ။] ဣ ဃိဏံတို့က တသီလ
အနက်ရှိသောကြောင့်“သွားလတ္တံ့လေ့ရှိသူ”ဟု ဆိုသည်။ ဂါမိ၌
ဣပစ္စည်းတည်း။ “ဂါမိ-ဂါမိ၊ ဂါမိနော”စသည်ဖြင့် ဒဏ္ဍိသဒ္ဒါကဲ့သို့
ရုပ်စဉ်၊ ဂါမိ၌ ဃိဏံပစ္စည်းတည်း။ “ဂါမိ-ဂါမိ၊ ဂါမယော”စသည်ဖြင့်
အဂ္ဂိသဒ္ဒါကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်။ [ဘဝိဿတိကား ဘူဓာတ်၊ သန္တုပစ္စည်း၊
ဂစ္ဆတိ ဂစ္ဆန္တိသို့ကဲ့သို့ သ္မိဝိဘတ်တည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။ဂါမိကို “ဂမု”တည်း။ “ဂမု-ဂတိမိ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဘဝိဿတိ ဂမာဒိဟိ ဣဃိဏံသုတ်ဖြင့်
ဣ ပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံ ဝိယ ဣနုဗန္ဓောသုတ်ဖြင့် ဣကို ကာရိတံ
ကဲ့သို့ငဲ့၊ ကာရိတာနံ ဣနောလောပံ”သုတ်ဖြင့် ဣအနုဗန်ချေ၊
အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိကာရိတေသုတ်ဖြင့် ဂဇာအဆုံး ၊ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိပြု၊
မံကို ၂ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ စသည်။

ဂါမိကို “ဂမု”တည်း၊ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဃိဏံ
ပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဃကို
ချေ၊ ဂဇာအဆုံးဂဇာအဆုံး ၊ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိပြု၊ မံကို ၂ သို့ကပ် (ဂါမိ)၊

၂၉။ ကြိယာယံ ဣတဝေါ။ ။ဘဝိဿတိ-အနာဂတိ
ကာလ၌၊ ကြိယာယံ-ကြိယာအနက်ကို၊ ဂမုမာနာယံ-သိအပ်
သည်ရှိသော်၊ ဣတဝေါ-ဣပစ္စည်း၊ တုပစ္စည်းတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကာရကော ဝဇတိ၊ ဘောတ္တာ ဝဇတိ
စသည်တည်း။

နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဂါမိ ပြီး၏။

အာဒိ။ ။ဂမာဒိဟိ၌ အာဒိဖြင့် ဘာဇိ၊ ဘာဇိ (ဝေဖန်လတ္တံ့
လေ့ရှိသူ၊ ဘဇောတ်)၊ ပဿာဝိ၊ ပဿာဝိ-ယိုစီးလတ္တံ့လေ့ရှိသော
အရာဝတ္ထု (ပုပ္ဖ သု-အဘိဿဝေ၊ ဥ-ဩဝုဒ္ဓိ၊ ဩ-အဝ၊ သံ ဒွေ
ဘော်)၊ ပဌာယိ၊ ပဌာယိ-တည်တံ့လတ္တံ့လေ့ရှိသောအရာ (ပုပ္ဖ+ဌာ)
စသည်ကို ယူ။

၂၉။ “ကာရကော-ပြုလုပ်တတ်သူ”ဟု ပုဂ္ဂိုလ်ခြံသံပေါ်အောင်
အနက်မဆိုဘဲ ကြိယာသံပေါ်အောင် အနက်ဆိုရသည်ကိုပင်
“ကြိယာယံ”ဟု သုတ်၌ ဆိုသည်။ ကာရကော၏အနက်ကို ကရိသံ
ကြိယာ၏ အနက်နှင့် တန်းတူ ထွက်စေရမည် ဟူလို၊ ကာရကော-
ပြုအံ့ဟု ကြံ၍၊ ဝဇတိ-သွား၏။ ဘောတ္တာ-စားအံ့ဟု ကြံ၍၊ ဝဇတိ-
သွား၏။ [“ကြံ၍”ဟူသော အနက်ကား အပိုထည့်အပ်သော အနက်
တည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။ကာရကောကို “ကရ”တည်း။ “ကရ=ကရဏေ”ဟူ
သော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကြိယာယံ ဣတဝေါသုတ်
ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ကဲ့သို့ငဲ့၊ အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိ
ကာရိတေ သုတ်ဖြင့် က၏ အစိတ် ၊ ကို ၁ဝုဒ္ဓိပြု၊ အနကာ
ယုဏ္ဏနံသုတ်ဖြင့် ဣကို ၊ က ပြု၊ ရံ ၊ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ခေါ်
ပြု၊ ကာရကော ပြီး၏။ [နဒါဒိဟိသုတ်ဖြင့်လည်း ၊ က ပြုနိုင်၏။]

၃၀။ ဘာဝဝါစိမိ စတုတ္ထိ။ ။ဘဝိဿတိ-အနာဂတ်ကာလ၌၊
ဘာဝဝါစိမိ-ဘောကို ဟောသည်ရှိသော်၊ စတုတ္ထိ-စတုတ္ထိ
ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပါကာယ ဝဇေတိ စသည်တည်း။

ဘောတ္တာကို “ဘုဇ”တည်း၊ ဤသုတ်ဖြင့် တုပစ္စည်းသက်၊ အညေသု
စ သုတ်ဖြင့် ဘုဇ၏ ၂ ကို ၁-၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဘုဇာဒိနမန္တော နော ခွံ စသုတ်
ဖြင့် ဓာတွန် ဇ်ကို ချေ၊ တ၏ဒွေဘော်လည်း လာ (ဘောတ္ထု၊) နာမ်ငဲ့၊
သိသက်၊ သတ္တုပိတာဒိနမာ သိသို့ သိလောပေါ စသုတ်ဖြင့် ၂ ကို ၇
ပြု၊ သိကိုလည်း။ [သဗ္ဗတော ဣတ္တာဝိ ဝါသုတ်ဖြင့်လည်း ဤ ပစ္စည်း
များ သက်နိုင်၏။]

၃၀။ ပစိဿတေ-ချက်လတ္တံ့ခြင်း၊ ပါကော-ချက်လတ္တံ့ခြင်း၊ ဤသို့
ဘာဝသာဓနပြုရသော ပုဒ်ကိုပင် “ဘာဝဝါစိ”ဟု ဆိုသည်၊ ထိုကဲ့သို့
ဘောကို ဟောရာ၌ “လတ္တံ့”ဟု အနာဂတ်ကာလကိုလည်း ဟောလျှင်
ဤသုတ်ဖြင့် စတုတ္ထိ သဝိဘတ်သက်ရမည် ဟူလို၊ ပါကာယ-ချက်
လတ္တံ့ခြင်းငှာ၊ (ဝါ-ချက်ဖို့ရာ၊) ဝဇေတိ-သွား၏။ [ဤသုတ်ကို ဤ
နေရာ၌ ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

ရုပ်တွက်။ ။ပါကာယကို “ပါက”တည်း၊ ဘာဝဝါစိမိ စတုတ္ထိ
သုတ်ဖြင့် စတုတ္ထိ သဝိဘတ်သက်၊ အာယ စတုတ္ထေကဝစနဿ
တုသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်ကို ၇ ယ ပြု၊ က် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပါကာယ
ပြီး၏။

အမှာ။ ။ ဤသုတ် မရှိသော်လည်း သိလာယ သုတ်ဖြင့် တုမတ္ထ
သမ္ပဒါန်မှည့်၍ သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိသုတ်ဖြင့် သဝိဘတ်
သက်နိုင်သည်။

၃၁။ ကမ္မနိ ဧကော။ ။ကမ္မနိ-အနီးကံပုဒ်သည်။ သတိ-
ရှိလတ်သော်၊ ဘဝိဿတိ-အနာဂတ်ကာလ၌၊ ဧကော-
ဏပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ နဂရကာရော ဝဇတိ စသည်
တည်း။

၃၂။ သေသေ သန္တမာနာ . နာ။ ။သေသေ-တစ်ပိုင်းတစ်စ
ပြုပြီးမှဆက်၊ ကြွင်းသေးသောအနက်၌၊ ဘဝိဿတိ-အနာဂတ်
ကာလ၌၊ သန္တမာနာနာ-သန္တပစ္စည်း၊ မာနပစ္စည်း၊ အာန
ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ကမ္မံ ကရိဿံ၊ ကရိဿန္တော၊
ကုရမာနော၊ ကရာနော ဝဇတိ စသည်တည်း။

၃၁။ နဂရကာရော-မြို့ကို ပြုအံ့ဟုကြံ၍၊ ဝဇတိ-သွား၏၊ ဤပုံစံ၌
နဂရကား အနီးကံပုဒ်တည်း၊ ကာရောကိုလည်း အနာဂတ်ကြိယာသံ
ပါအောင် “ပြုအံ့”ဟု ဆို၊ “ဟုကြံ၍”ကား အပိုထည့်အပ်သော အနက်
တည်း။ [ကြိယာယံပုဒ်ကို နှာသက မလိုက်စေလို၊ ရူပသိဒ္ဓိက လိုက်စေ
လိုပုံရသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။နဂရကာရောကို နဂရသဒ္ဓါပပဒ “ကရ”တည်း၊
“ကရ-ကရဏေ”စသည် ဆို၊ ကမ္မနိ ဧကောသုတ်ဖြင့် ဏပစ္စည်းသက်၊
ကာရိတံ၊ ဣဒဗ္ဗေ ချေ၊ အသံယောဂန္တဿ စသောသုတ်ဖြင့်
က၏ အစိတ်၊ ကို ၇၃၅၂၊ ၇၃၅၃၊ ၇၃၅၄၊ ၇၃၅၅၊ ၇၃၅၆၊ ၇၃၅၇၊ ၇၃၅၈၊
နဂရကာရော ပြီး၏။ [ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမ္မိ ဧကောသုတ်ဖြင့်လည်း
ဤရုပ် ပြီးနိုင်၏။]

၃၂။ သေသေ၌ သေသ၏အဓိပ္ပာယ်ကား-အနာဂတ်အနက်သည်
လုံးလုံး မပြုရသေးသောအနက်၊ တစ်ပိုင်းတစ်စပြုပြီး၍ ပြုဖို့ရန်
ကျန်သေးသော အနက်ဟု ၂-မျိုး ရှိ၏၊ ဥပမာ-တစ်နာရီခန့် ပြုမည့်
ကိစ္စတစ်ခုရှိရာ ထိုကိစ္စကို လုံးလုံး မပြုရသေးလျှင် “သေသ”ဟု

မဆိုနိုင်၊ နာရီဝက်ခန့် ပြုပြီး၍ (တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့်) နားနေပြီးမှ ကျန် နာရီဝက်ခန့်အတွက် ဆက်ပြုရမည့် ကိစ္စကိုသာ “သေသ”ဟု ခေါ်သတတ်၊ ကစွည်းဘာသာဋီကာ၌ အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုး ပြထားသည်။

အမှာ။ ။ သန္တုမာနာနာ၌ “သံ န္တု မာနာနာ”ဟု ပါဠိတစ်မျိုး ရှိ၏။ “သံပစ္စည်း၊ န္တုပစ္စည်း၊ မာနပစ္စည်း၊ အာနပစ္စည်းတို့သည်”ဟု အနက်ဆို၊ ဤ၌ကား သန္တုပစ္စည်းဟု ဆိုလိုက်သည်။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ၂-ပါးလုံး ပြု၏။ ကမ္မ-အမှုကို၊ ကရိယံ၊ ကရိယန္တော-ပြုလတ္တံ့ဖြစ်၍၊ ဝဇတိ-သွား၏။

ရုပ်တွက်။ ။ ကရိယံကို “ကရ”တည်း။ “ကရ-ကရဏေ”စသည်ဆို၊ သေသေ သန္တု မာနာနာသုတ်ဖြင့် သန္တုပစ္စည်းသက်၊ ယထာဂမ မိကာရောသုတ်ဖြင့် ဝိ လာ (ကရိယန္တု)، နာမိဉ္စေ၊ သိသက်၊ သိမ္မိ ဝါ သုတ်ဖြင့် န္တုအဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ သိမ္မိ ဂစ္ဆန္တာဒိနံ န္တသဒ္ဓေါ အံသုတ်၌ “န္တသဒ္ဓေါ အံ”ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် န္တကို ၊ ပြု၊ သေသေတော သုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ သိခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ကရိယံ ပြီး၏။ [သံပစ္စည်း ဆိုလျှင် သိချေရုံသာ။]

ကရိယန္တော၌ သန္တုပစ္စည်း၊ နာမိဉ္စေ၊ သိသက်၊ သိမ္မိ ဝါသုတ်ဖြင့် န္တုအဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု၊ သိကို ဝေ ပြု၊ ပြီး၏။ “ကရိယံ၊ ကရိယန္တော၊ ကရိယန္တော၊ ကရိယန္တော၊ ကရိယန္တော” စသည်ဖြင့် ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်းအတိုင်း ရုပ်စဉ်လေ။

ကုရုမာနော၌ ကရဓာတ်၊ မာနပစ္စည်း၊ တနာဒိတော ဩယိရာ သုတ်ဖြင့် ဩပစ္စည်း၊ ကရဿာကာရော စသုတ်ဖြင့် ကဇီအစိတ် ၊ ကို ၊ ပြု၊ ဥတ္တမောကာရောသုတ်ဖြင့် ဩပစ္စည်းကို ၊ ပြု၊ ရ်ကို ၊ သို့ကပ်၊ နာမိဉ္စေ၊ စသည်။ ကရာနော၌ ဂနပစ္စည်းသက်။ [တတော စေ ဥတ္တရိ “ဝိယမာနော”၌ ဝိ အာ ပုဗ္ဗ “ယမု”ဓာတ် ဂနပစ္စည်းဖြင့် ပြီး၏။]

၃၃။ ဆဒါဒီဟိ တတြဏ်။ ။ဆဒါဒီဟိ-ဆဒ အစရှိသော
ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ တတြဏ်-တပစ္စည်း၊ တြဏ်ပစ္စည်းတို့
သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဆတ္တံ၊ ဆတြိ စသည်တည်း။

၃၃။ အာတပံ-နေပူကို၊ ဆာဒေတိ-မိုးကာတတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊
ဆတ္တံ၊ ဆတြိ-ဆတ္တ၊ ဆတြ (ထီး) မည်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဆတ္တံကို “ဆဒ”တည်၊ “ဆဒ=အပဝါရဏေ”စသည်၊
ဆဒါဒီဟိ တတြဏ်သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းသက်၊ ဒေါ သေ စသုတ်၌
စသဒ္ဓါ ဖြင့် ဒ်ကို တပြု၊ တကို တသို့ ကပ် (ဆတ္တံ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို
၊ ပြု၊ ဆတ္တံ ပြီး၏။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဒ်ကို တပြု၏၊
ဤ၌ကား နျာသအလိုတည်း။]

ဆတြိကို “ဆဒ”တည် စသည်၊ တြဏ်ပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတံ ဝိယ
စသည်ဖြင့် ကာရိတံငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ဓာတွန် ဒ်ကို တပြု၊ တကို
ဩသို့ ကပ်၊ ဗျဉ္ဇနော စ ဝိသညောဂေါသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် တွဗျဉ်း
၂-လုံးတွင် တ တစ်လုံးကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ဆတြိ ပြီး၏။

အာဒိ။ ။ဆဒါဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် စိန္တဓာတ် စသည်ကို ယူ၍
စိတ္တံ၊ စိတြိ စသော ရုပ်များ ဖြစ်၏။ အာရမဏံ-အာရုံကို၊ စိန္တေတိ-
သိတတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ စိတ္တံ၊ စိတြိ-စိတ် မည်၏။

စိတ္တံကို “စိန္တ”တည်၊ “စိန္တ=စိန္တာယံ”ဟု ဆို၊ တပစ္စည်း သက်၊
နိဂ္ဂဟိတံ သံယောဂါဒိနောသုတ်ဖြင့် န်ကို နိဂ္ဂဟိတံပြု၊ ဗျဉ္ဇနော
စသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံ ချေ၊ တကို တသို့ ကပ်၊ စသည်။

၃၄။ ဝဒါဒီဟိ ဣတ္ထော ဂဏော။ ။ဝဒါဒီဟိ-ဝဒ အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ဂဏော-အပေါင်းဟူသော အနက်၌၊ ဣတ္ထော-ဣတ္ထပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝါဒိတ္ထံ၊ စာရိတ္ထံ၊ ဝါရိတ္ထံ ဟူသည်တည်း။

၃၅။ မိဒါဒီဟိ ဣတိတိယော။ ။မိဒါဒီဟိ-မိဒအစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ဣတိတိယော-ဣတိပစ္စည်း၊ တိပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ မေတ္တိ၊ တန္တိ စသည်တည်း။

၃၄။ ဝါဒိတာနံ ဂဏော ဝါဒိတ္ထံ၊ ဝါဒိတာနံ-တီးမှုတ်အပ်သော တူရိယာတို့၏၊ ဂဏော-အပေါင်းသည်၊ ဝါဒိတ္ထံ-ဝါဒိတ္ထမည်၏၊ ဝဒါဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် စရဓာတ်၊ ဝရဓာတ်တို့ကို ယူ၊ စရိတာနံ ဂဏော စာရိတ္ထံ-ကျင့်အပ်သော အကျင့်တို့၏အပေါင်း၊ ဝရိတာနံ ဂဏော ဝါရိတ္ထံ-တားမြစ်အပ်သော သီလတို့၏အပေါင်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဝါဒိတ္ထံကို “ဝဒ”တည်၊ “ဝဒ-ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံ” ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဝဒါဒီဟိ ဣတ္ထော ဂဏောသုတ်ဖြင့် ဣတ္ထ ပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ကဲ့သို့ ငဲ့၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်ဖြင့် ဝ၏အဆုံး ၊ ကို ၂ဝုဒ္ဓိပြု (ဝါဒိတ္ထံ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ဝါဒိတ္ထံ ပြီး၏။

စာရိတ္ထံ၌ “စရ”တည်၊ “စရ-စရဏော”စသည်၊ ဝါရိတ္ထံ၌ “ဝရ” တည်၊ “ဝရ-ဝရဏော”စသည် ဆို။ [စာရိတ္ထသီလ-မျိုးရိုးအတိုင်း ကျင့်ရသော အကျင့်၊ ဝါရိတ္ထသီလ-တမင်တကာ စောင့်ရသော ငါးပါး သီလစသည်။]

၃၅။ မိဒုတိ သိနိယုတိ-ချစ်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ မေတ္တိ-မေတ္တိ မည်၏၊ ချစ်တတ်သူ (တစ်နည်း-ချစ်ခြင်း)၊ တနိယတေ ဝိတ္ထာရိ ယတေ-ချဲ့ဖွင့်အပ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တန္တိ-တန္တိ (ပါဠိ) မည်၏။

၃၆။ ဥသုရန္တုသုသာနံ ခံသဿ ဒဗ္ဗော ပဌာ စ။ ။ဥသုရန္တု သုသာနံ-ဥသုဓာတ်၊ ရန္တုဓာတ်၊ ခံသဓာတ်တို့တွင်၊ ခံသဿ-ခံသဓာတ်၏။ ဒဗ္ဗော-ဒဗ္ဗုအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သေသေဟိ-ကြွင်းသော ဥသု ရန္တုဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ပဌာ-အစဉ်အတိုင်း ပပစ္စည်း၊ ဌပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဥဗ္ဗော၊ ရဌံ၊ ဒဗ္ဗံ ဟူသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။မေတ္တိကို “မိဒ”တည်၊ “မိဒ=သိနေဟေ”ဓာတ်မူည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ မိဒါဒိဟိ တို့တိယောသုတ်ဖြင့် တို့ပစ္စည်းသက်၊ အညေသု စသုတ်ဖြင့် မိ၏အစိတ် ၁ ကို -ဝုဒ္ဓိပြု၊ ကွစိ ဓာတုဖြင့် ဓာတွန်ဒိကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိချေ။ တန္တိကို “တန”တည်၊ “တန=ဝိတ္ထာရေ”ဓာတ်မူည့်၊ အဆုံး ၂ ကို ချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် တိပစ္စည်းသက်၊ န်ကို တိသို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

အာဒိ။ ။မိဒါဒိဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ပတ္တိ-ခြေလျင်စစ်တပ် (ပဒဓာတ်)၊ ရတ္တိ-ညဉ့် (ရန္တု)၊ ဓာတိ-အထိန်းတော် (ဓာ)၊ ပါတိ-ခွက် (ပါဓာတ်)၊ ဝသတိ-နေရာအိမ် (ဝသ)ကို ယူ။ [ဣတ္ထိယမတိယ ဝေါ ဝါဖြင့် ဤ ရုပ်များ ပြီးနိုင်၏။]

၃၆။ ဤသုတ်၌ ရူပသိဒ္ဓိဝယ် မြန်မာမူ သီဟိုဠ်မူ ကွဲ၏။ သီဟိုဠ်မူ ကို မှီး၍ သုတ်နက်ဆိုသည်။ ဥဗ္ဗော-ကုလားအုတ်သတ္တဝါ၊ ရဌံ-တိုင်းနိုင်ငံ၊ ဒဗ္ဗံ-ကိုက်အပ်၏။

ဥဗ္ဗောကို “ဥသု”တည်၊ “ဥသု-ဒါဟေ”ဓာတ်မူည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဥသု ရန္တုသုသာနံ ခံသဿ ဒဗ္ဗော ပဌာ စသုတ်ဖြင့် ပပစ္စည်း သက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် သ် ချေ၊ ဝဂ္ဂေ ယောသာယောသာနံ စသော သုတ်ဖြင့် အသဒိသဒ္ဓေဘော် ချ်လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို -၁ ပြု၊ ဥဗ္ဗော ပြီး၏။

၃၇။ သူဝု . သာန . မူဝုသာနမ . တော ထော စ။ ။
 သူဝု . သာနံ-သူဓာတ်, ဝုဓာတ်, အသဓာတ်တို့၏။ ဥဝုသာနံ-
 အစိတ် ဥ ဥ အသသဒ္ဓါတို့၏။ အတော-အတအပြုသည်လည်း
 ကောင်း၊ ထော စ-ထပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-
 ဖြစ်၏။ သတ္တံ, ဝတ္တံ, အတ္ထော စသည်တည်း။

၃၈။ ရန္တု . ဒါဒီဟိ ဓေ . ဒွကိရာ, ကွစိ ဒေလောပေါ စ။ ။
 ရန္တု . ဒါဒီဟိ-ရန္တု, ဥဓိအစရှိသောဓာတ်တို့မှနောက်၌၊ ဓေ . ဒွ
 ကိရာ-ပပစ္စည်း, ဒပစ္စည်း, ဣဒ္ဒပစ္စည်း, ကပစ္စည်း, ဣရ

ရဋ်ကို “ရန္တု”တည်း။ “ရန္တု=ရာဂေ” ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ,
 ဤသုတ်ဖြင့် ဌပစ္စည်းသက်, ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် နှံ့ကို
 ချေ, အသဒိသဒ္ဓေဘော် ဋီလာ, နာမ်ငဲ့, သိကို ၊ ပြု, ရဋ် ပြီး၏။

ဒမုံကို “ဒံသ”တည်း။ “ဒံသ=ဒံသနေ”ဓာတ်မှည့်, အဆုံးသရချေ,
 ကွစိ စ သုတ်ဖြင့် ကွပစ္စည်းသက်, ဥသုရန္တုဒံသာနံ ဒံသဿ ဒမော
 ပဌာစသုတ်ဖြင့် ဒံသဓာတ်ကို ဒမုံ ပြု, ကွပစ္စည်းကို ချေ, နာမ်ငဲ့,
 သိကို ၊ ပြု, ဒမုံ ပြီး၏။

၃၉။ [သတ္တံ-လက်နက်၊ ဝတ္တံ-အဝတ်၊ အတ္ထော-အနက်။]

သတ္တံကို “သု”တည်း။ “သု=ဟိသာယံ” ဓာတ်မှည့်, သူဝုသာနမူဝု
 သာန မတော ထော စသုတ်ဖြင့် သူ၏အစိတ် ။ ကို ၊ တံပြု,
 ထပစ္စည်းသက်, သံကို ၊ သို့ကပ်, တံကို ထသို့ကပ်, နာမ်ငဲ့, သိကို ၊
 ပြု, ပြီး၏။ [အတပြုတဲ့ အခါ တ၌ သရမပါဘဲပြုမှ နောက်ထသို့
 အလွယ်တကူ ကပ်နိုင်မည်။]

ဝတ္တံကို “ဝု”တည်း။ “ဝု=သံဝရဏေ” ဝု၏အစိတ် ။ ကို ၊ တံပြု,
 ထပစ္စည်း သက်၊ အတ္ထောကို“အသ”တည်း။ “အသ=ဘုဝိ” အသဓာတ်
 ကိုပင် အတ် ပြု၍ ထပစ္စည်းသက်။ [အခြားနည်းဖြင့်လည်း ဤရုပ်များ
 ပြီးစီး၏။]

ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊
ဇေလောပေါ စ-ဓာတွန် ဇေတို့၏ ကျေခြင်းသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ရန္တံ၊ သမုဒ္ဒေါ၊ ဒလိဒ္ဒေါ၊ သုက္ကံ၊ ဝဇိရံ
စသည်တည်း။

၃၈။ ရန္တံ-အပေါက်အကြား၊ သမုဒ္ဒေါ-သမုဒ္ဒရာ။ [သက္ကတ၌
“သမုဒ္ဒိ” ဟု ရှိသည်၊ မြန်မာက “သမုဒ္ဒရာ”ဟု ခေါ်၏။] ဒလိဒ္ဒေါ-
သုဆင်းရဲ၊ သုက္ကံ-သုက်(ဖြူသောအဆင်း)၊ ဝဇိရံ-ဝရဇိန်လက်နက်။

ရုပ်တွက်။ ။ရန္တံကို “ရန္တံ”တည်း၊ “ရန္တံ-ရာဂေ” ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး
သရ ချေ၊ ရန္တုဒါဒိဟိစသောသုတ်ဖြင့် ဓပစ္စည်းသက်၊ ဓာတွန်၏ကို
လည်းချေ (ရန်ခေ)၊ နံကို ခသို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိကို ၊ ပြု၊ ရန္တံ ပြီး၏။

သမုဒ္ဒေါကို သံပုဗ္ဗ “ဥဒိ”တည်း၊ “ဥဒိ=ပသဝန က္လေဒနေသု”ဟူ
သော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ရန္တုဒါဒိဟိစသောသုတ်
ဖြင့် ဒပစ္စည်း သက်၊ မဒါ သရေသုတ်ဖြင့် သံ၌ နိဂ္ဂဟိတံကို မံပြု၊
မံ ၊ သို့ ကပ်၊ ဒံ ဒသို့ကပ် (သမုဒ္ဒ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ သမုဒ္ဒေါ
ပြီး၏။ [ဤရုပ်၌ ဓာတွန် ဒံကို ချေဖို့ရန် မပြုကြ၊ သုတ်၌ “ဇေ
လောပေါ စ”ဟု ဆိုသောကြောင့် ဓာတွန် ဒံကို ချေ၍ ဒွေဘော်ပြု
ရမည်ကဲ့သို့ ထင်သည်။] ဒလိဒ္ဒေါကို “ဒလ”တည်း၊ “ဒလ=ဒုဂ္ဂတိမှိ”
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ွပစ္စည်းသက်၊ လံ
ဒံ သို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

သုက္ကံကို “သုသ”တည်း၊ “သုသ=သောသနေ”စသည်၊ ဤသုတ်ဖြင့်
ကပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် သံကို ကံပြု၊ ကံ
ကသို့ ကပ်၊ စသည်။ [ဧရာသ၌ ဤသုတ်ကို နိပါတန (မပြီးမချင်း
စီရင်နိုင်၏)ဟု သဘောထား၍ ဓာတွန် သံကို ဤသုတ်ဖြင့်ပင်
ကံပြု၏။] ဝဇိရံကို “ဝဇ”တည်း၊ “ဝဇ=ဂတိမှိ” ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့် ွပစ္စည်းသက်၊ ဇံ- သို့ကပ်၊
နာမ်ငဲ့ စသည်ဆို။ အာဒိဖြင့် ယူရသော ရုပ်များစွာကို နောင်ခါ
တွက်တတ်လိမ့်မည်။

၃၉။ ပတိတော ဟိဿ ဟေရဏ်ဟိရဏ်။ ။ပတိတော-
ပတိဥပသာရပုဒ်မှ၊ ပရဿ-နောက်ဖြစ်သော၊ ဟိဿ-ဟိဓာတ်
၏၊ ဟေရဏ်ဟိရဏ်-ဟေရဏ်အပြု၊ ဟိရဏ်အပြုတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပါဠိဟေရံ၊ ပါဠိဟိရံ ဟူသည်တည်း။

၄၀။ ကဿဒီဟိ ကော။ ။ကဿဒီဟိ-ကဿ အစရှိသော
ဓာတ်တို့မှနောက်၌၊ ကော-ကပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
ကဏ္ဍော စသည်တည်း။

၃၉။ [ပတိ ဥပသာရပုဒ်ရင်းဖြစ်၍ “ပတိတော”ဟု ဆရာတို့
ပြင်၏။] ပတိပက္ခ-ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို၊ မဒ္ဒိတွာ-နှိပ်နင်း၍၊
ဟိနောတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပါဠိဟေရံ၊ ပါဠိဟိရံ-
မည်၏။ [တန်ခိုးပြာဋိဟာတည်း၊ သက္ကတ၌ ပြတိ ဥပသာရဖြစ်၍
“ပြာ”ဟု မြန်မာပြန်သည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ပါဠိဟေရံကို ပတိသဒ္ဒ္ဓူပပဒ “ဟိ”တည်၊ “ဟိ-ဂတိမှီ”
ဓာတ်မှည့်၊ ကိပစ္စည်းသက်၊ ပတိတော ဟိဿ ဟေရဏ်ဟိရဏ်သုတ်
ဖြင့် ဟိဓာတ်ကို ဟေရဏ်ပြု၊ ကာရိတ်ကဲ့သို့ပဲ၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ကိလော
ပေါ စသုတ်ဖြင့် ကိချေ၊ နာမ်ပဲ၊ သိသက်၊ ပြု (ပါဠိဟေရံ)၊ ကွစိ
ပဋိ ပတိဿသုတ်ဖြင့် ပတိကို ပဋိပြု၊ တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့်
ပ၏ ၊ ကိ ၁ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ပါဠိဟေရံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဓာတ်နှင့်ဆိုင်ရာ မဟုတ်၍ အသံယောဂန္ထဿ စသော
သုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိမပြုရ၊ ပါဠိဟိရံ၌ ဟိရဏ် ပြုရုံသာ၊ ဂါထာအရာ မဟုတ်
လျှင် “ပါဠိဟာရိယံ”ပုဒ်သာ ပိဋက၌ အသုံးများ၏၊ ပတိပုဗ္ဗ “ဟရ”
ဓာတ်၊ ကျပစ္စည်းသက်၍ ရူပသိဒ္ဓိ ရုပ်တွက်၏။

၄၀။ ကဏ္ဍယတိတိ ကဏ္ဍော၊ ကဏ္ဍယတိ-ဖောက်ဖြတ်တတ်၏၊
ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကဏ္ဍော-ကဏ္ဍ(မြား)မည်၏၊ တစ်နည်း-ကဏ္ဍိ

၄၁။ ခါဒါ . မဂမာနံ ခန္ဓ . န္ဓဂန္ဓာ။ ။ ခါဒါမဂမာနံ-ခါဒဓာတ်၊ အမဓာတ်၊ ဂမုဓာတ်တို့၏။ ခန္ဓ . န္ဓဂန္ဓာ-ခန္ဓအပြု၊ အန္ဓအပြု၊ ဂန္ဓအပြုတို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ကော-ကပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ခန္ဓော၊ အန္ဓော၊ ဂန္ဓော စသည်တည်း။

တဗ္ဗော၊ ဆိန္ဒိတဗ္ဗော-ပိုင်းဖြတ်အပ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကဏ္ဍော-ကဏ္ဍ(အခန်း) မည်၏။

ရုပ်ဗွက်။ ။ ကဏ္ဍောကို “ကသို”တည်။ “ကသို=ဆေဒနေ” အဆုံးသရ ချေ၊ ကဿာဒီဟိ ကောသုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်၊ ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် က်အနုပဏ်ကို ချေ၊ သိုကို ၊ သို့ကပ်၊ နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ်ဖြင့် ကနောက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ (ကသု)၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို မူဝဂ္ဂန္တ ဖြစ်ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ဝေါ ပြု၊ ကဏ္ဍော ပြီး၏။

ယဏ္ဍာ-ခေါင်းလောင်း၊ ဆည်းလည်း၊ [ယဋိ-ယဋ္ဌနေ] ခန္ဓော-အပိုင်း အဖြတ်၊ [ခသို=ဆေဒနေ] ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဤသုတ်ဆိုင်ရာ ရုပ်များစွာ ရှိသည်။

၄၁။ ခန္ဓော-ခန္ဓာ၊ အန္ဓော-သူကန်း၊ ဂန္ဓော-အနံ။

ရုပ်ဗွက်။ ။ ခန္ဓောကို “ခါဒ”တည်။ “ခါဒ=ဘက္ခဏေ” ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ခါဒါ . မဂမာနံ ခန္ဓ . န္ဓဂန္ဓာသုတ်ဖြင့် ခါဒဓာတ်ကို ခန္ဓပြု၍ ကပစ္စည်းလည်း သက်၊ ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် က်အနုပဏ်ကို ချေ၊ န္ဓ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ဝေါ ပြု၊ ခန္ဓော ပြီး၏။

အန္ဓောကို “အမ”တည်။ “အမ=ရောဂေ” ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရ ချေ၊ ခါဒါ . မဂမာနံ ခန္ဓ . န္ဓဂန္ဓာသုတ်ဖြင့် အမဓာတ်ကို အန္ဓပြု၊ ကပစ္စည်းလည်း သက်၊ က်အနုပဏ်ကို ချေ၊ စသည်ဆို။

ဂန္ဓောကို “ဂမု”တည်။ “ဂမု=ဂတိမှိ”စသည်၊ ခါဒါ . မဂမာနံ ခန္ဓ . န္ဓဂန္ဓာသုတ်ဖြင့် ဂမ ကို ဂန္ဓပြု၊ ကပစ္စည်းလည်းသက်၊ က်အနုပဏ်

၄၂။ ပဋ္ဌာဒီဟျံ . လံ။ ။ပဋ္ဌာဒီဟိ-ပဋ္ဌ အစရှိသောဓာတ်၊ ပါဠိပဒိကပုဒ်တို့မှ နောက်၌၊ အလံ-အလပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပဋ္ဌလံ စသည်တည်း။

ချေ၊ စသည်၊ ကပစ္စည်းကို မချေလျှင် ခန္ဓကော၊ အန္ဓကော၊ ဂန္ဓကော ဟု ဖြစ်၏။

၄၂။ ဤသုတ်၌ ပဋ္ဌပုဒ်ကို ပဋ္ဌဓာတ်၊ တစ်နည်း-ပဋ္ဌ ပါဠိပဒိကဟု ၂-မျိုးကြံ၏၊ ဓာတ်ကြံလျှင် အလပစ္စည်းသက်၍ ပြီးသောကိတ်ပုဒ်၊ ပါဠိပဒိကကြံလျှင် နာမ်ပုဒ်နောင် ပစ္စည်းသက်သဖြင့် တဒ္ဓိပုဒ်တည်း။

ပဋ္ဌတိ နိရတ္တကဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ ပဋ္ဌလံ (ဓာတ်ကြံသောနည်း)၊ ပဋ္ဌတိ နိရတ္တကဘာဝံ ဂစ္ဆတိ-အကျိုးမရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပဋ္ဌလံ-ပဋ္ဌလမည်၏၊ ပဋ္ဌလံ-အထပ်အလွှာ။

ရုပ်တွက်။ ။ပဋ္ဌလံကို “ပဋ္ဌ”တည်း၊ “ပဋ္ဌ=ဂတိမိ”ဟူသောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ပဋ္ဌာဒီဟျံလံသုတ်ဖြင့် ၊ လပစ္စည်းသက်၊ ဋံ ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ဇဲ၊ သိ ၊ ပြု၊ ပဋ္ဌလံ ပြီး၏။

တစ်နည်း-ပဋ္ဌသဒ္ဓါသည် “ပုဆိုး”ဟူသော အနက်ဟော ပါဠိပဒိက နာမ်ပုဒ်တည်း၊ ပဋ္ဌေ အလံတိ ပဋ္ဌလံ၊ ပဋ္ဌေ-ပုဆိုးကိစ္စ၌၊ အလံ-စွမ်းနိုင်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပဋ္ဌလံ-မည်၏။ ပဋ္ဌလံကို “ပဋ္ဌ”တည်း၊ “ပဋ္ဌာဒီဟျံလံ သုတ်ဖြင့် ၊ လပစ္စည်းသက်၊ ဋံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ပဋ္ဌလံ)၊ နာမ်ဇဲ၊ သိ ၊ ပြု၊ ပဋ္ဌလံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ “ကလလံ-ညွှန်”စသည်ဖြင့် များစွာ ရှိလေသေး၏၊ ဤသုတ်က အလပစ္စည်းသည် “စွမ်းနိုင်၏”အနက်ကို ဟောသော “အလံ” သဒ္ဓါ မဟုတ်၊ ထိုအလံသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူ ပစ္စည်းသာတည်း။

၄၃။ ပုထဿ ပုထုပထာ . မော ဝါ။ ။ပုထဿ-ပုထဓာတ်
၏။ ပုထုပထာ-ပုထုအပြု၊ ပထအပြုတို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။
ဝါ-အချို့သောအရာ၌၊ အမော-အမပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ ပုထဝီ၊ ပဌဝီ၊ ပထမော၊ ပဌမော ဟူသည်တည်း။

၄၄။ သသ္မာ . ဒီဟိ တုဒဝေါ။ ။သသ္မာ . ဒီဟိ-သသု အစရှိ
သော ဓာတ်တို့မှနောက်၌၊ တုဒဝေါ-တုပစ္စည်း၊ ဒုပစ္စည်း
တို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ သတ္တု၊ ဒဒ္ဒု၊ စသည်တည်း။

၄၃။ ပုထကို ပါဠိပဒိကပုဒ်ဟု နှာသဆို၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ဓာတ်ဟု
ဆိုသည်။ ပုထဝီ၊ ပဌဝီ-မြေ၊ ပထမော၊ ပဌမော-ရှေးဦးအစ။

ပုထဝီကို “ပုထ”တည်။ “ပုထ-ဝိတ္ထာရေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကွဲ စသုတ်ဖြင့် ကွဲပစ္စည်းသက်၊ ပုထဿ
ပုထုပထာမော ဝါသုတ်ဖြင့် ပုထ်ကို ပုထုပြု၊ ကွဲပစ္စည်းကို ချေ၊
နဒါဒိတော ဝါ ဤသုတ်ဖြင့် ။ ပစ္စည်းသက်၊ ဩ သရေ စသုတ်၌
စသဒ္ဓါဖြင့် ထု၏အဆုံး ။ ကို ၊ ဝ ပြု (ပုထဝီ ။)၊ ဝ ။ သို့ ကပ်၊
နာမ်ငဲ့၊ သိချေ၊ ပုထဝီ ပြီး၏။ [ကွစိ ဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့် ပု၏ ။ ကို
(အ)ပြုလျှင် “ပထဝီ”ဟု ဖြစ်၏။]

ပထမောကို “ပုထ”တည်။ “ပုထ-ဝိတ္ထာရေ”စသည်ဆို၊ ဤသုတ်
ဖြင့် ပုထ်ဓာတ်ကို ပထ် ပြု၊ ၊ ပစ္စည်း သက်၊ ထ ၊ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့
စသည်။ [ပဌမောကား (နှာသအလို) ထ ကို ဌ ပြုသော ရုပ်တည်း၊
ယခုအခါ ၂-မျိုးလုံးပင် အရေးအသား ပြုကြ၏။]

၄၄။ သသတိ ဟိသတိ-ညှဉ်းဆဲတတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ သတ္တု-
သတ္တု မည်၏။ (ရန်သူ)။ သတ္တုကို “သသု”တည်။ “သသု-ဟိသာယံ”ဟူ
သောအနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး ။ သရချေ၊ သသ္မာ . ဒီဟိတုဒဝေါ
သုတ်ဖြင့် တုပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုဖြင့် ဓာတုန်သ်ကို တ်ပြု၊ တ်

၄၅။ ဈာ . ဒီဟိ ဤဝရော။ ။ဈာ . ဒီဟိ-စိအစရှိသော
ဓာတ်တို့မှ နောက်၌ ဤဝရော-ဤဝရပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ စီဝရံ စသည်တည်း။

၄၆။ မုနာဒီဟိ ခိ။ ။မုနာဒီဟိ စ-မုန အစရှိသော ဓာတ်
တို့မှ နောက်၌လည်း၊ ဣ-ဣပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
မုနိ စသည်တည်း။

တုသို့ကပ်, နာမ်ငဲ့, သိချေ, သတ္တု ပြီး၏။

ဒုက္ခ-ဆင်းရဲကို၊ ဒဒါတိ-ပေးတတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဒဒ္ဒါ-
ဒဒ္ဒါ မည်၏။ ဒဒ္ဒါ-ပေး ညှင်း။ ဒဒ္ဒါကို “ဒဒ”တည်၊ “ဒဒ-ဒါနေ”
စသည်, ဤသုတ်ဖြင့် ဒုပစ္စည်း သက်, ဒိ ဒသို့ကပ်, နာမ်ငဲ့, သိချေ,
ဒဒ္ဒါ ပြီး၏။

၄၅။ စိယတိ-စိအပ် ရက်အပ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ စီဝရံ-စီဝရ
မည်၏။ (သက်န်း)။ စီဝရံကို “စိ”တည်၊ “စိ-စယေ”ဟူသောအနက်၌
ဓာတ်မှည့်, ဈာဒီဟိ ဤဝရောသုတ်ဖြင့် ွဝရပစ္စည်းသက်, စခွင်း
ွချေ, စိ ွ သို့ ကပ်, နာမ်ငဲ့, သိ ၊ ပြု, စီဝရံ ပြီး၏။ [အာဒိဖြင့် ပါ,
ဓာ ဓာတ်တို့ကို ယူ၍ “ဝိဝရော (ပြည့်ဖြိုးသူ)၊ ဓိဝရော (တံငါသည်)”
ဟု ရုပ်ဖြစ်၏။]

၄၆။ မုနာဒီဟိ စိ၌ အာဒိဖြင့် ယတ (ယတိ) အဂ္ဂစသော ဓာတ်
များကို ယူ၍, စသဒ္ဒါဖြင့် မဟာလ, ဘဒ္ဒါလစသော ပါဠိပဒိကပုဒ်များ
ကို ယူသည်။ မုနာတိ-သိတတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ မုနိ-မုနိမည်၏။
မုနိကို “မုန”တည်၊ “မုန-ဉာဏေ”စသည်, မုနာဒီဟိ စိသုတ်ဖြင့်
ွပစ္စည်းသက်, နိ ွ သို့ ကပ်, နာမ်ငဲ့, သိချေ, မုနိ ပြီး၏။ [အဂ္ဂိ
ကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်လေ။]

၄၇။ ဝိဒါဒီ . ဟူရော။ ။ဝိဒါဒီဟိ-ဝိဒ အစရှိသောဓာတ်တို့မှ
နောက်၌၊ ဥရော-ဥရပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝိဒူရော
စသည်တည်း။

ယတိ၌ ယတဓာတ်ဟု ရူပသိဒ္ဓိဆို၏၊ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ “ယတီ”
ဓာတ်သာ အားထုတ်ခြင်းအနက်ဟု ဆိုသည်၊ ယတတိ-အားထုတ်
တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ယတိ-မည်၏၊ (ရဟန်း)၊ ယတိကို “ယတီ”
တည်၊ “ယတီ-ယတနေ” ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဤသုတ်ဖြင့်
၁ ပစ္စည်းသက်၊ တ ၁ သို့ ကပ်၊ စသည်။

ကုဋိလဘာဝေန-ကောက်ကွေးသည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အဂ္ဂတိ၊ ဂစ္ဆတိ-
သွားတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဂ္ဂိ-အဂ္ဂိ မည်၏၊ “အဂ္ဂ-ဂတိကောဋိလ္လေ”
ဟု ဓာတ်နက်ဆို။ [မဟာလိ၊ ဘဒ္ဒါလိရုပ်များ နောင်ခါ ပြီးလတ္တံ့။]

၄၈။ “ဝိန္နိတုံ အလံတိ ဝိဒူရော” ဝိန္နိတုံ-ရခြင်းငှာ၊ အလံ-မထိုက်၊
ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝိဒူရော-ဝိဒူရ မည်၏၊ (ဝေးသောအရပ်တည်း၊)
“ဝေးသည့် အတွက် အလွယ်တကူ ရခြင်းငှာ မထိုက်” ဟူလို၊ “အလံ-
ထိုက်၏”ဟုလည်း အနက်ဆိုကြ၏။ ဝိဒူရောကို “ဝိဒ”တည်၊ “ဝိဒ-
လာဘေ”စသည်၊ ဝိဒါဒီ . ဟူရောသုတ်ဖြင့် ။ရ ပစ္စည်းသက်၊ ၆ ။
သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ဝေါ ပြု၊ ဝိဒူရော ပြီး၏။

အာဒိ။ ။အာဒိဖြင့် ဝလ္လဓာတ် ဥန္နဓာတ်၊ မသဓာတ် စသည်ကို
ယူ၍ ဝလ္လူရော (အမဲခြောက်) ဥန္နူရော (ကြွက်) မသူရော (သားရေ)
ကပ္ပူရော (ပရုပ်) စသည် ဖြစ်၏။ “ဝလ္လူရော၊ ဝလ္လ-သံဝရဏေ၊
မသူရော၊ မသ-အာမသနေ၊ ကပ္ပူရော၊ ကပိ-ဟိသာတက္ကလ
ဂန္ဓေသု”ဟု ဓာတ်နက်ဆို၍ ရုပ်တွက်။ [ကပ္ပူရော၌ ပဒေဘော်လာရုံ
သာ ထူးသည်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ကပုဓာတ် ဆို၏၊ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌
“ကပိ”ဓာတ်ဟု ဆိုသည်။]

၄၈။ ဟနာဒီဟိ ဣနုတဝေါ။ ။ဟနာဒီဟိ-ဟနအစရှိသော
ဓာတ်တို့မှနောက်၌၊ ဣနုတဝေါ-ဣပစ္စည်း၊ နပစ္စည်း၊ တပစ္စည်း
တို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟဏု၊ ဓေနု၊ ဓာတု စသည်
တည်း။

၄၉။ ကုဋာဒီဟိ ဌော။ ။ကုဋာဒီဟိ-ကုဋ အစရှိသောဓာတ်
တို့မှ နောက်၌၊ ဌော-ဌပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကုဋံ
စသည်တည်း။

၄၈။ ဟနတိတိ-ညှဉ်းဆဲတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အလွယ်ဆို
သည်၊ ဣတိကို ခွဲ၍ အနက်ဆို)၊ ဟဏု-ဟဏု မည်၏၊ ဟဏု-မေး။
[ဟန ဟုလည်း ပါ၌ရှိ၏။] ဟဏုကို “ဟန”တည်း၊ “ဟန-
ဟိသာဂတီသု” ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ဟနာဒီဟိ ဣနုတဝေါ
သုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုဖြင့် ဓာတွန်ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊
သိချေ၊ ပြီး၏။

ဝစ္ဆန္တ-နွားငယ်ကို၊ ဓာယတိတိ-နို့ကို သောက်စေတတ်သည်၏အဖြစ်
ကြောင့်၊ ဓေနု-ဓေနု မည်၏၊ (အဓိနွားမ)။ ဓေနုကို “ဓေ”တည်း၊
“ဓေ- ပါနေ” ဓာတ်မှည့်၊ ဤသုတ်ဖြင့် နပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိချေ။

သလက္ခဏံ-မိမိလက္ခဏာကို၊ (ပထဝီ စသော ဓာတ်များအတွက်၊)
ကြိယံ-ကြိယာကို၊ (သဒ္ဓါဓာတ်များအတွက်၊) ဒဓာတိ-ဆောင်တတ်၏၊
ဣတိ၊ ဓာတု-ဓာတ်မည်၏။ [ဓာဓာတ်၊ ဓာ-ဓာရဏေ၊ ဤသုတ်ဖြင့်
တု ပစ္စည်းသက်။]

၄၉။ ကုဋတိ ဆိန္ဒတိ-အရေအသားကို ဖြတ်ဖောက်တတ်၏၊
ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကုဋံ-ကုဋ မည်၏၊ (နူနာရောဂါ)၊ ကုဋံကို “ကုဋ”
တည်း၊ “ကုဋ-ဆေဒနေ” ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံးသရချေ၊ ကုဋာဒီဟိ ဌော
သုတ်ဖြင့် ဌပစ္စည်းသက်၊ နှ် ဌ သို့ ကပ်၊ သိ ၊ ပြု၊ ကုဋံ ပြီး၏။

၅၀။မနုပုရသုဏာဒီဟိ ဥဿနုသိသာ။ ။မနုပုရသုဏာဒီဟိ-မနုဓာတ်၊ ပုရဓာတ်၊ သုဏ အစရှိသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌၊ ဥဿနုသိသာ-ဥဿပစ္စည်း၊ နုသပစ္စည်း၊ ဣသပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ မနုဿော၊ မာနုဿော၊ ပုရိသော၊ သုဏိသာ စသည်တည်း။

၅၁။ ကာရဏာကာရဏံ-မှန်ကန်သောအကြောင်း၊ မှားယွင်းသောအကြောင်းကို၊ မနုတိ-သိတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ မနုဿော၊ မာနုဿော-မနုဿ၊ မာနုသ မည်၏။

ရုပ်တွက်။ ။မနုဿောကို “မနု”တည်၊ “မနု=ဗောဓဇေ”ဟူသော အနက်၌ ဓာတ်မှည့်၊ အဆုံး၌ သရကို ချေ၊ မနုပုရသုဏာဒီဟိ ဥဿနုသိသာသုတ်ဖြင့် ဩ ပစ္စည်းသက်၊ န်ကို ၊ သို့ ကပ် (မနုဿ၊) တဒ္ဓိတသမာသကိတကာ နာမံ ဝါ တဝေတုနာဒီသု စသုတ်ဖြင့် မနုဿဟူသော ကိတ်ပစ္စယန္တပုဒ်ကို နာမ်ကိုကဲ့သို့ ဝဲ (ဥဏာဒ် ကိတ်ပင်ဖြစ်သည်)၊ သိ သက်၊ ဝေါ ပြု၊ သမ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ မာနုဿော ပြီး၏။

မာနုဿော၌ မနု ဓာတ်နောင် နုသ ပစ္စည်းသက်၊ ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် န်ကို ၁ ပြု၊ မ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (မာနုဿ၊) နာမ်ဝဲ၊ သိ ဝေါ ပြု၊ မာနုဿော ပြီး၏။ [“မနော ဥဿန္တံ ယေသံတိ မနုဿာ” ဟု သမာသိဝိဂြိုဟ် တစ်နည်းပြု၏၊ ယေသံ-အကြင် လူတို့၏၊ ဥဿန္တံ-ထက်မြက်သော၊ မနော-စိတ်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ မနုဿာ-မနုဿာတို့ မည်၏။]

မာတာပိတူနံ-မိဘတို့၏၊ ဟဒယံ-စိတ်နှလုံးကို၊ ပူရေတိ-ပြည့်စေတတ် ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပုရိသော-ပုရိသ မည်၏၊ ပုရိသောကို “ပူရ” တည်၊ “ပူရ=ပူရဏေ”စသည်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ိသပစ္စည်းသက်၊ ရံ ိ သို့

ဣတိ ဥဏာဒိကပ္ပော။ ။ဥဏာဒိကပ္ပော-ဥဏာဒိပိုင်းသည်၊
ဣတိ-ပြီးပြီ။

ကပ် (ပူရိသ), ကွစိ ဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ပူ၏ အဆုံး ။ ကို ရဿပြု
(ပူရိသ), နာမ်ငဲ့, သိ ခေါ် ပြု, ပူရိသော ပြီး၏။

ကုလံ-အမျိုးကို၊ သုဏတိ (သန္တဟတိ)-ဆက်စပ်တတ်၏။ ဣတိ-
ထို့ကြောင့်၊ သုဏိသာ-သုဏိသာ မည်၏။ (ချွေးမ)။ သုဏိသာကို
“သုဏ”တည်း။ “သုဏ-ဟိသာကုလသန္တာနေသု”ဟူသော အနက်၌
ဓာတ်မှည့်, ဤသုတ်ဖြင့် ွသပစ္စည်းသက်, ဣ ွသို့ ကပ်, ဣတ္ထိယ
မတော အာပစ္စယောသုတ်ဖြင့် ၁ ပစ္စည်းသက်, သ် ခွင်း, ချေ, နာမ်ငဲ့,
သိချေ, သုဏိသာပြီး၏။ (ကညာဒိဂိုဏ်း)။

ကရိသံ-ကျင်ကြီး။ [ကုဓာတ်, “ကု-ကုစ္ဆိတေ၊ ွသပစ္စည်း, ကွစိ
ဓာတု သုတ်ကြီးဖြင့် ကု ကို ကရိ, ွကိုလည်း ွဒိယပြုလေ။] သိသံ-
ဦးခေါင်း။ [သိ-ဗန္ဓုနေ, ွသ, သ်ခွင်း, ွချေ, နာမ်ငဲ့, သိချေ, နောက်
�ကို ွ ဒိယ ပြု။]

အမှာ။ ။“ဣတိ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ, ဥဏာဒိကပ္ပေါ ဆဋ္ဌော”ဟု
တချို့စာ ရှိ၏။ ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေဟု “ကျမ်း”အနက်ဟော ကပ္ပသဒ္ဓါ
ဖြင့် ဆိုပြီးနောက် ဥဏာဒိကပ္ပောဟု ကပ္ပသဒ္ဓါ ထပ်လာပြန်သဖြင့်
ရှေ့နောက် မသင့်ချေ။ “ကိတဗ္ဗိဓာနကပ္ပေ ဥဏာဒိကပ္ပော”ဟု
ဆိုလျှင် ဥဏာဒိပစ္စည်းများလည်း ကိတ်သဘောရှိ၍ “ကိတ်ပိုင်းတွင်
ဥဏာဒိကပ္ပာ”ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသောကြောင့် သင့်မြတ်ဖွယ် ရှိသေး၏။
ဤ၌ကား သာ၍ ရှင်းလင်းအောင် “ဣတိ ဥဏာဒိကပ္ပော”ဟု
ဆိုလိုက်ပေသည်။

ဥဏာဒိသုတ်နက်နှင့်
ရုပ်တွက်အဓိပ္ပာယ်ပြီးပြီ။

အခြေပြုဇာတ်စဉ်

နိဒါန်းအချိန်

သကတ္ထဉ္စ ပရတ္ထဉ္စ၊ ဓာတု ဓာရေတိ ဣဿံ၊
ဇေတိ ဧဝံ ပရာဇေတိ၊ ပရိယေသေတုဒါဟဋံ။

ဓာတု-ဓာတ်သည်။ သကတ္ထဉ္စ-မိမိအနက်ကိုလည်းကောင်း၊
ပရတ္ထဉ္စ-တစ်ပါးသောဓာတ်၏အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဿံ စ-
မိမိ သူတစ်ပါး ၂-ပါးစုံသောဓာတ်၏ အနက်ကိုလည်းကောင်း၊
ဓာရေတိ-ဆောင်တတ်၏။ ဇေတိ ပရာဇေတိ ပရိယေသေတိ-ဇေတိ၊
ပရာဇေတိ၊ ပရိယေသေတိတို့ကား၊ ဥဒါဟဋံ-ထုတ်ဆောင်အပ်သော
ဥဒါဟရုဏ်တည်း။

“ဇေတိ-အောင်၏” ဤ၌ ဇိဓာတ်သည် “အောင်ခြင်း”ဟူသော
မိမိအနက်ကို ဆောင်တတ်၏။ “ပရာဇေတိ-ရှုံး၏” ဤ၌ ဇိဓာတ်သည်
“အောင်ခြင်း” အနက်ကို မဆောင်ဘဲ အခြားဓာတ်၏ “ရှုံးခြင်း”ဟူ
သော အနက်ကိုဆောင်သည်။ “ရှုံး”ဟူသော အနက်ကို ဇိဓာတ်ကသာ
ဟော၏။ ပရာဥပသာရကား ထွန်းပြရုံသာ၊ “ပရိ + သေဓာတ်သည်
ရှုမှီးခြင်း” ဟူသော အနက်ကိုသာ ဟောမှီးတည်း။ သို့သော် တစ်ရံ
တစ်ခါ အတ္ထာတိသယနည်းအားဖြင့် “ရှုမှီးခြင်း”ဟူသော မိမိအနက်
ပြင် “ချထားခြင်း” ဟူသော သူတစ်ပါးအနက်ကိုပါ ဟောပြနိုင်သည်
ဟု ဆိုကြ၏။ ကစ္စည်းဘာသာမူကား တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ် အဖွင့်မှာ ရှုပါ။

ဥပသဂ္ဂနိပါတာ စ၊ ပစ္စယာ ဓာတဝေါ ခိမေ၊
နေကေနကတ္ထဝိသယာ၊ ဣတိ နေရုတ္တိကာဗြင်္ဂ။

ဥပသဂ္ဂနိပါတာ စ-ဥပသာရပုဒ်၊ နိပါတ်ပုဒ်တို့လည်းကောင်း၊
ပစ္စယာ-ပစ္စည်းတို့လည်းကောင်း၊ ဓာတဝေါ စ-ဓာတ်တို့လည်းကောင်း၊
ဣတိ-ဤ ၄-မျိုးတို့သည်။ အနေကေ-များလည်း များကုန်၏။
အနေကတ္ထဝိသယာ-များသော ဟောရာအနက်လည်း ရှိကုန်၏။
ဣတိ-ဤသို့၊ နေရုတ္တိကာ-သဒ္ဓါကျမ်းတတ် ဆရာမြတ်တို့သည်။

အပြင်-မိန့်တော်မူကြကုန်ပြီ။

ဟူသည်နှင့်အညီ ဥပသာရ နိပါတ် ပစ္စည်းနှင့် ဓာတ်တို့သည် ပင်ကိုကပင် များလှကုန်၏။ ဥပသာရပုဒ်သည် ၂၀ ရှိ၏။ နိပါတ် စသည်တို့ကား မရေတွက်နိုင်အောင် ရှိကြသည်။ ဥပသာရ နိပါတ် တစ်ပုဒ် တစ်ပုဒ်၊ ပစ္စည်း တစ်ရပ် တစ်ရပ်၊ ဓာတ် တစ်ခု တစ်ခုမှာ လည်း ဟောနက်တွေ များစွာ ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် “ဤကျမ်း ကလေး၌ ဓာတ်နှင့် ဓာတ်နက်တွေကို စုံလင်စွာပါစေမည်”ဟု ဝန်မခံပါ။ ရူပသိဒ္ဓိကို လေ့လာသူတို့ အလွယ်တကူ ကြည့်ရှုဖို့ရာ ရူပသိဒ္ဓိ၌ လာသော ဓာတ်များနှင့် အသုံးများသော အခြားကျမ်းလာ အချို့သောဓာတ်များကိုသာ အကွာရာစဉ်အတိုင်း ပြဆိုပါအံ့။

ဓာတ်နက်ဉာဏ်။ ။ဓာတ်နက်ကို နားလည်သော ဉာဏ်သည် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ အလွန်ကျေးဇူးများ၏။ ပါဠိတော်ကို ဖွင့်ပြသည့် အခါ ဓာတ်နက်ဖြင့် ဖွင့်ပြရသည်က များ၏။ ဓာတ်နက်ကို လွှတ်၍ အဓိပ္ပာယ်သက်သက်ဖွင့်ပြသောအရာကား နည်းပါးလှ၏။ ဗုဒ္ဓဓာတ် သည် သိခြင်းဟူသော ဉာဏအနက်၊ နိုးခြင်းဟူသော ဇာဂရဏ အနက်၊ ပွင့်ခြင်းဟူသော ဝိကသနအနက်နှင့် ဂတိအနက်များ ရှိ၏။

ထို့ကြောင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါကို ဖွင့်သည့်အခါ ဗုဒ္ဓဓာတ်၏ ဉာဏ အနက်ကို ယူ၍ “ဗုဒ္ဓိ၊ အညာသိ-သိတော်မူပြီ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဇာဂရဏအနက်ကို ယူ၍ “ကိလေသနိဒ္ဒါယ-ကိလေသာတည်း ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ၊ ပတိဗုဒ္ဓေါ-နိုးတော်မူပြီ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိကသနအနက်ကို ယူ၍ (နေရောင်နှင့် ပေါင်းမိ၍ ပွင့်သော ပဒုမာ ကြာပန်းကဲ့သို့) “အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဂမေန-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့် ပေါင်း မိခြင်းကြောင့်၊ ဝိကသိတော-ပွင့်တော်မူပြီ” ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြလေ့ရှိကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် ယခုညွှန်ပြမည့် အနည်းငယ်သော ဓာတ်နက်များကို အရကျက်ကြပါကုန်။

နိဒါန်းအချို့ပြီးပြီ။

သရောဒိဓာတ်စဉ်

အဂ္ဂ = ဂတိကောဋိဇ္ဈေ - အသွားကောက်ခြင်း၌။ [သဒ္ဓါနက်ကျကျ ဆိုလျှင် “အသွား၏ ကောက်သည်၏အဖြစ်၌”ဟု ပေးရမည်။ ဤ၌ ကြိယာထင်ရှားအောင် “ကောက်ခြင်း”ဟု ပေးသည်။ ဘာဝပစ္စည်းဖြင့် ပြသမျှ ဤနည်းချည်း မှတ်။]

အစ္စ = ပူဇာယံ-ပူဇော်ခြင်း၌။

အဇ္ဇ = ဂတိဗျတ္တိသု-ဂတိအနက်, ထင်ရှားပြခြင်းအနက်တို့၌။

အဋ္ဌိ = အဏ္ဏတ္ထေ-အဉ္စကို ဥခြင်းအနက်၌။ [“အဏ္ဏတ္ထေ-အဉ္စ ဟူသော အနက်၌”ဟု ဤမျှသာ အနက်ထွက်၏။ သို့သော် ဓာတ်ဟူသည် ဖြစ်ကို မဟော, ကြိယာကိုသာ ဟော၏။ “အဉ္စ ဟူသောအနက်၌” ဟု ဆိုလျှင် အဓိဓာတ်က “အဉ္စ”ဖြစ်ကို ဟောရာ ရောက်မည်။ ထို့ကြောင့် “အဏ္ဏ” အရ ဌာနပစာရ အားဖြင့် ဥခြင်းကြိယာတိုင်အောင် ယူ၍ “အဉ္စကို ဥခြင်း အနက်၌”ဟု ဆိုလိုက်သည်။ ဖြစ်ဟောပုဒ်ဖြင့် ဓာတ်နက်ပြ သမျှ၌ ဤနည်းချည်းတည်း။]

အဓ = ဘက္ခဏေ-စားခြင်း၌။

အဓေ = ဂတိမိ-ဂတိအနက်၌။ [“ဂတိမိ-လာခြင်းအနက်၌”ဟု မြန်မာ ပြန်လေ့ရှိ၏။ ဂတိအနက်ဟူသည် “သွားမှု-လာမှု”တစ်ခုနှင့် သာ ဆိုင်သည်မဟုတ်။ သိခြင်း, ဖြစ်ခြင်း, ရောက်ခြင်းဟူ သော အနက်များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။ “ယေ ဂတုတ္ထာ, တေ ဗုရုတ္ထာ, ပဝတ္ထိ ပါပုဏတ္ထကာ”တဲ။ ယေ-အကြင် ဓာတ်တို့သည်။ ဂတုတ္ထာ-ဂတိအနက်ရှိကုန်၏။ (ဓာတ်နက်၌ ဂတိဟု ပါ၏။) တေ-ထိုဓာတ်တို့သည်။ ဗုရုတ္ထာ-သိခြင်း အနက်လည်း ရှိကုန်၏။ ပဝတ္ထိပါပုဏတ္ထကာ-ဖြစ်ခြင်း, ရောက်ခြင်းအနက်လည်း ရှိကုန်၏။ ထို့ကြောင့် “ဂတိမိ-ဂတိအနက်၌”ဟု ဆိုရသည်။]

အပ = ပါပုဏေ (ပါပုဏဓန)-ရောက်ခြင်း၌။

အမ = ဇရာဂေ-ကျင်နာခြင်း၌။ [“အမ=ဂတျာဒီသု”ဟုလည်း ရှိ၏။ အာဒိဖြင့် ပိဋာ-နှိပ်စက်ခြင်း၊ ဇရာဂ-ကျင်နာခြင်း၊ ဘတ္တိ-ဆည်းကပ်ခြင်း၊ သဒ္ဓ-အသံပြုခြင်း၊ ဘောဇန-စားခြင်း တို့ကို ယူ။]

အယ၊ အရ = ဂတိမှိ-ဂတိအနက်၌။

အလ = ပရိသမတ္တမှိ-စွမ်းနိုင်ခြင်း၌။

အသ = ဘုဝိ-ထင်ရှားရှိခြင်း၌။ [“အသ=သဗ္ဘာဝေ”လည်း ရှိ၏။ “သဗ္ဘာဝေ (သန္တဘာဝေ)-ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၌”ဟု ဆို။]

အသ = ဘောဇန-စားခြင်း၌။

အသု = ခေပေ-ပစ်လွှတ်ခြင်း၌။

[“အာရမ္မ-အာရမ္မေ-အားထုတ်ခြင်း၌”ဟု ရှိ၏။ ဓာတွတ္တ သင်္ဂဟ၌ အာရမ္မေရှိသော ရတဓာတ်ဟု ဆိုသည်။]

အာသ = ဥပဝေသဇန-ကပ်ဝင်နေထိုင်ခြင်း၌။

ဣ = ဂတျဇ္ဈယဇနသု-ဂတိအနက်၊ သရဇ္ဈာယ်ခြင်း အနက်တို့၌။ [သရ+အဇ္ဈာယကို သန္တိစပ်၍ “သရဇ္ဈာယ်”ဟု မြန်မာပြန်သည်။ သရ-အသံဖြင့်+အဇ္ဈာယ-ရွတ်ဆိုခြင်း၊ “အသံထုတ်၍ ရွတ်ဆိုခြင်း၊ စာအံခြင်း၊ စာပြန်ခြင်း”ကို ဆိုလိုသည်။ ဣကို ဇေဒ္ဓိပြုလျှင် “ဧတိ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဧကို တစ်ဖန် အယပြုလျှင် “အယတိ”ဟုလည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဣဓာတ်ဟု ဆိုထားသည်။ ဧဓာတ်၊ အယဓာတ်များလည်း ရှိကောင်းသည်သာ။]

ဣက္ခ = ဒဿန . ဧကီသု-ကြည့်ရှုခြင်း၊ အမှတ်အသားပြုခြင်းတို့၌။

ဣဇ္ဇ = ကမ္မဇန-တုန်လှုပ်ခြင်း၌။

ဣဒိ = ပရမိဿရိယေ-လွန်စာအစိုးရခြင်း၌။ [“ပရမ+ဣဿရိယ” ပရမ-အလွန်+ဣဿရိယ-အစိုးရသူ၏အဖြစ်၊ ဝါ-အစိုးရခြင်း။]

ဣသု = ဣစ္ဆာကန္တိသု-လိုချင်ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်းတို့၌။

- ဣဿ = ဣဿာယံ-ဣစ္စစောင်းမြောင်းခြင်း၌။
- ဥခ = ဝိယတ္တိယံ-အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ-စကား ပြောဆိုခြင်း၌။ [သမဝါယ-ပေါင်းစုခြင်းအနက်လည်းရှိ၏။]
- ဥဒ = မောဒကီဠနေသု-ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ကစားခြင်းတို့၌။
- ဥဒိ = ပဿဝန ဣဒေနသု-ယိုစီးခြင်း၊ စိုစွတ်ခြင်းတို့၌။
- ဥသ = ဒါဟေ-ပူလောင်ခြင်း၌။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ဥသု-ဒါဟေ”ဟုရှိ၏။]
- ဥဿယ = ဒေါသာဝီကာရဏေ-အပြစ်ကို ထင်စွာပြခြင်း၌။
- ဧ = ကမ္မဇေ-တုန်လှုပ်ခြင်း၌။
- ဧရဉ္စိ = ဟိသာယံ-ညှဉ်းဆဲခြင်း၌။
- ဧသ = ဂဂေသဇေ (ပရိယေသဇေ)-ရှာမှီးခြင်း၌။

ကဝဂ္ဂါဒိဇာတ်စဉ်

- ကခိ = ဣစ္ဆာ သံသယေသု-လိုချင်ခြင်း၊ ယုံမှားခြင်းတို့၌။
[ကခိဇာတ်လည်း ရှိ၏။]
- ကခ = ဒိတ္တိမိ-ထွန်းပခြင်း၌။ [ဒိတ္တိမိ ဂတိမိ စသည်၌ တိပစ္စည်းများသည် ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်သောကြောင့် “ဒိတ္တိယံ၊ ဂတိယံ”ဟုသာ ဆိုသင့်သော်လည်း လိင်ဝိပလ္လာသနည်းဖြင့် ဣတ္ထိလိင်ကို ပုံလိင်ပြန်၍ “ဒိတ္တိမိ၊ ဂတိမိ”စသည်ဖြင့် ဆိုထားသည်။]
- ကဉ္စ = မဒဇေ-မာန်ယဇ်ခြင်း၌။
- ကဉ္စိ = ဆေဒဇေ-ပိုင်းဖြတ်ခြင်း၌။
- ကဗ္ဗ = အာကဗ္ဗဇေ-ဆွဲခြင်း၌။
- ကဏ = နိမိလဇေ-မျက်စိမှိတ်ခြင်း၌။
- ကတိ = သုတ္တဇနနု ဆေဒဇေသု-ချည်ကို ဖြစ်စေခြင်း (ဗိုင်းငင်ခြင်း) ဖြတ်တောက် ခုတ်စင်းခြင်းတို့၌။

- ကထ = ကထဇန-ပြောဆိုခြင်း၌။
- ကဒ = မဒေ-ယဇ်မူးခြင်း၌။
- ကန = ဒိတ္တိ ကန္တိသု-တောက်ပခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်းတို့၌။
- ကပိ = ခလဇန (သဉ္ဇလဇန)-တုန်လှုပ်ခြင်း၌။
- ကပု = ဟိသာ+တက္ကလဂဇ္ဇေသု-ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ သစ်စေး၏အနံ့ ပြုခြင်းတို့၌။
- ကပ္ပ = တက္က ဆေဒဇနသု-ကြံစည်ခြင်း၊ ဖြတ်တောက်ခြင်းတို့၌။
[“ဝိမိ-ပြုစီရင်ခြင်း”အနက်လည်း ရှိ၏။]
- ကမု = ပဒဝိက္ခေပေ-ခြေကိုပစ်ခြင်း(သွား)ခြင်း၌။
- ကမု = ကန္တိမိ-လိုချင်နှစ်သက်ခြင်း၌။
- ကရ = ကရဏေ-ပြုခြင်း၌။
- ကရဒ္ဓိ = ဘာဇနဇ္ဇေ-တည်ရာဖြစ်ခြင်းအနက်၌။ [ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ ၌ “ဝေဖန်ခြင်းအနက်”ဟု ဆိုထား၏။]
- ကလ = သချာဇန-ရေတွက်ခြင်း၌။
- ကသ = ဝိလေခဇန-ရေးခြစ်ခြင်း၌။ [ဝိ ရှေ့ရှိလျှင် “ဝိကသတိ-ပွင့်၏”ဟု ဖုလ္လအနက်လည်း ရှိ၏။]
- ကိ (ကိ)=ဇနဝိယောဂေ-“ဥစ္စာရောင်းဝယ်ခြင်း၌”ဟု ရူပသိဒ္ဓိ ရှိ၏၊ ပါဠိပျက်ဟန်တူသည်။ နျာသ၌ “ဥန္နတိမိ-မြင့်မောက်ခြင်း၌”ဟု ရှိ၏။
- ကိတ = ရောဂါပနယဇန(ရောဂ+အပနယဇန)-ရောဂါကို ပယ်ခြင်း၌။
- ကိရ = ဝိက္ခေပ ဝိကိရဏေသု-ပစ်ပယ်ခြင်း၊ ကြံဖြန့်ခြင်းတို့၌။
- ကိလမု = ခေဒေ-ပင်ပန်းခြင်း၌။
- ကိလိသ = ဝိဇာဓေယံ-နှိပ်စက်ခြင်း၌။
- ကိ = ဓမ္မဝိနိမယေ-ဥစ္စာကို လဲလှယ်ခြင်း(ရောင်းဝယ်ခြင်း)၌။

- ကု = သဒ္ဓ ကုစ္ဆာသု-အသံပြုခြင်း, စက်ဆုပ်ခြင်းတို့၌။
- ကုခ = သင်္ကောစေ-တွန့်ဆုတ်ခြင်း၌။
- ကုငှ = ဆေဒနေ-ဖြတ်ခြင်း၌။
- ကုဋိ = ဒါဟေ-ပူလောင်ခြင်း၌။
- ကုစ = ကောပေ-စိတ်ဆိုးခြင်း၌။
- ကုပ = ကောပေ-စိတ်ဆိုးခြင်း၌။
- ကုရ = အက္ကောသေ-ဆဲရေးခြင်း၌။
- ကုသ = အက္ကောသေ-ဆဲရေးခြင်း၌။
- ကုသ = ဆေဒန+ဘူ+ဒါန+ပူရဏ+သဉ္ဇယေသု-ဖြတ်ခြင်း, ထင်ရှားရှိခြင်း, ပေးခြင်း, ပြည့်ခြင်း, ပေါင်းစုခြင်းတို့၌။
[ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ဂန္ဓန”အနက်လည်း ရှိ၏, ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌ မလာ။]
- ခန္ဓ = ဘက္ခနေ-ခဲစားခြင်း၌။
- ခဋိ = ဆေဒနေ-ဖြတ်ခြင်း၌။
- ခနု = အဝဒါရဏေ-တူးဖောက်ခြင်း၌။ [ခဏုဓာတ်လည်း ရှိ၏။]
- ခမု = သဟနေ-သည်းခံခြင်း၌။
- ခရ = သေက+နာသ+ဟရုဿ+ကမ္မနေသု-သွန်းလောင်းခြင်း, ပျက်စီးခြင်း, ကြမ်းတန်းခြင်း, တုန်လှုပ်ခြင်းတို့၌။
- ခါ (ချာ) = ပကထနေ-အပြားအားဖြင့် ပြောဆိုခြင်း၌။
- ခါခ = ဘက္ခနေ-ခဲစားခြင်း၌။
- ခိ = ကောစ ခယေသု-စိတ်ဆိုးခြင်း, ကုန်ခန်းခြင်းတို့၌။
[ခယ အနက်၌ ခိ ဓာတ်လည်း ရှိ၏။]
- ခိဒ = ဥတ္တာသ+ဒိနဘာဝေသု-ထိတ်လန့်ခြင်း, ပင်ပန်းခြင်းတို့၌။
- ခိပ = အဗျတ္တသဒ္ဓ + နောဒနေသု-အက္ခရာ မထင်ရှားသော ခြေဆတ်သံကို ပြုခြင်း, ပစ်လွှတ်ခြင်းတို့၌။

- ဓုဒ္ဓ = ပိပါသာယံ-မွတ်သိပ်ခြင်း၌။
- ဓုရ = ဆေဒနေ-ဖြတ်ခြင်း၌။
- ဂဇ္ဇ = ဂဇ္ဇ-ကြိုးဝါးခြင်း၌။
- ဂဠိ = သန္နိဓယေ-ပေါင်းစုခြင်း၌။
- ဂဏ = သင်္ချာနေ-ရေတွက်ခြင်း၌။
- ဂန္တိ = ဒဗ္ဘနေ-ဖွဲ့ကုံးစီရင်ခြင်း၌။
- ဂဒ္ဓ = ဝိယတ္တိယံ-အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ-စကားပြောခြင်း၌။ [အသံသည် အက္ခရာစကားလုံး မကွဲသော အဗျတ္တသဒ္ဓ၊ အက္ခရာစကားလုံး ကွဲသော ဗျတ္တသဒ္ဓဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ချောင်းဆိုးသံ၊ ခြေဆတ်သံတို့မှာ အဗျတ္တသဒ္ဓတည်း။ စကားပြောသံကား ဗျတ္တသဒ္ဓတည်း။ ထို ၂-မျိုးတွင် ဗျတ္တသဒ္ဓဟု သိစေလို၍ “ဝိယတ္တိ”ဟု ဆိုသည်။ ဝိယတ္တိ ဗျတ္တိ ဗျတ္တပုဒ်တို့သည် ဝိရေ.ရှိသော အဉ္စ, တစ်နည်း-အဉ္စဓာတ်တိပစ္စည်း တပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးသော ပုဒ်များတည်း။ ဗျဉ္စယတိတိ ဝိယတ္တိ၊ ဗျဉ္စယတိ-ထင်ရှားပြတတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (ယ မလာဘဲ ဣကို ယပြု၊ ဝကို ဗပြုလျှင် ဗျတ္တိဟု ဖြစ်၏။) ဝိယတ္တိယံကား ဣတ္ထိယံကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝိယတ္တိယံ-လိမ္မာသောသူ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော” ဟု အနက်ပေးကြသည်မှာ မသင့်၊ “နှင့်အမေ ငါ” စသည် ကလော်ရာ၌လည်း ဝိယတ္တိယံ ဝါစာယံပင်တည်း။]
- ဂဇ္ဇိ = သူစနေ-ထင်ရှားပြခြင်း၌။
- ဂမု = ဂတိမိ-ဂတိအနက်၌။
- ဂရဟ = နိန္ဒာယံ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း၌။
- ဂဝေသ = မဂ္ဂနေ-ရှာမှီးခြင်း၌။
- ဂဟ = ဥပါဒါနေ-ယူခြင်း၌။
- ဂဇ္ဇ = ပဉ္စရဏေ-ယိုစီးလျှောကျခြင်း၌။

ဂါ = သဒ္ဓ+ဂတိ+ထုတိ+ဇာတိသု- အသံပြုခြင်း၊ ဂတိအနက်၊
ချီးမွမ်းခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်းတို့၌။

ဂါဓ = ပတိဋ္ဌိစ္ဆာဂဇ္ဇေသု- တည်ရာဖြစ်ခြင်း၊ လိုချင်ခြင်း၊ ဖွဲ့ကုံး
စီရင်ခြင်းတို့၌။

ဂါဟူ = ဝိလောလဇေန- မွေနှောက်သက်ဝင်ခြင်း၌။

ဂိရ = နိဂိဇေ- မျိုခြင်း၌။

ဂိလ = နိဂိလေ- မျိုခြင်း၌။

ဂုပ = နိန္ဒာယံ- ကဲ့ရဲ့ခြင်း၌။ [ဂေါပန-စောင့်ရှောက်ခြင်းလည်း
ရှိ၏။]

ဂုဟ = သံဝရဏေ- စောင့်စည်း ဖုံးအုပ်ခြင်း၌။ [ဂုဟူဓာတ်လည်း
ကြံ၏။]

ဂေ = သဒ္ဓေ- အသံပြုခြင်း၌။

ဂေါတ္ထ = ဝံသေ- အနွယ်စပ်ခြင်း၌။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ဂေါတ္ထု-ဝံသေ”ဟု
ရှိ၏။]

ဃဇု = ဤဟာယံ- အားထုတ်ခြင်း၌။ [ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ “ဃဇု+
တာဠနိဟာသု (တာဠန+ဤဟာသု) ပုတ်ခတ်ခြင်း၊ အား
ထုတ်ခြင်းတို့၌”ဟု လာ၏။]

ဃဇု = ဃဇုဇေန- ပုတ်ခတ်ခြင်း၌။

ဃရ = သေဓဇေန- သွန်းလောင်းခြင်း၌။

ဃသ = အဒဇေန- စားခြင်း၌။

ဃာ = ဂဇ္ဇောပါဒါဇေန(ဂဇ္ဇ+ဥပါဒါဇေန)- အနံ့ကို ယူခြင်း (နမ်းရှူ
ခြင်း)၌။

ဃုသ = သဒ္ဓေ- အသံပြုခြင်း၌။

ဃံသ = ဃံသဇေန- ပွတ်တိုက်ခြင်း၌။

ခဝဂ္ဂါဒိဓာတ်ခဉ်

- ခက္ခ = ဝိယတ္တိယံ- အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ- စကားပြောခြင်း၌။ [“အဿာဒ-သာယာခြင်း၊ ဝိဘာဝန-ထင်စွာပြုခြင်း” ဟုလည်း ရှိ၏။]
- ခဇ = ဟာနိမိ- ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၌။ [“စာဂ-စွန့်လွှတ်ခြင်း”လည်းရှိ၏။]
- ခဋ္ဌိ = ခဏ္ဍတ္ထေ-ကြမ်းကြုတ်ခြင်းအနက်၌။ [စက္ကိတ္တေ-ကြမ်းကြုတ်သူ၏ အဖြစ်၌”ဟုလည်း ရှိ၏။]
- ခဒိ = ဟိလာဒနေ-ဝမ်းမြောက်ခြင်း၌။ [“ဣစ္ဆာကန္တိသု-လိုချင်ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း၌”ဟုလည်း ရှိ၏။]
- ခရ = ခရဏေ-ကျင့်ခြင်း၌။ [ဂတိအနက်၊ ဘက္ခ-စားခြင်းအနက်လည်းရှိ၏။]
- ခလ = ကမ္မနေ-တုန်လှုပ်ခြင်း၌။
- ခာယ = သန္တာနပ္ပဇနေသု-အစဉ်ပြုခြင်း၊ ပူဇော်ခြင်းတို့၌။ [ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌ “ပူဇာ နိသာမနေ-ပူဇော်ခြင်း၊ ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း”ဟု ရှိ၏။]
- ခိ = ခယေ-ဆည်းပူးခြင်း၌။ [ဝိနိ ရှေ့ရှိလျှင် “ဝိနိစ္ဆယ-ဆုံးဖြတ်ခြင်း”အနက်နှင့်တကွ အခြားအနက်များလည်း ရှိသေး၏။]
- ခိတ = သဇ္ဇေတနေ-စေ့ဆော်အားထုတ်ခြင်း၌။
- ခိန္တ = ခိန္တယံ-ကြံစည်ခြင်း၌။ [“ဇာနနေ-သိခြင်း”လည်း ရှိ၏။]
- ခု = ခဝနေ-ရွေ့လျောခြင်း၌။
- ခုဒ = အာဏတ္တိစောဒနေသု-စေလွှတ်ခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်းတို့၌။
- ခုရ = ထေယျေ-ခိုးခြင်း၌။
- ဆဇ္ဇ = ဆဇ္ဇနေ-စွန့်ပစ်ခြင်း၌။
- ဆဒ = အပဝါရဏေ-ပယ်ရှားတားမြစ်ခြင်း၌။
- ဆိဒိ = ဒွိဓာကရဏေ-နှစ်ပိုင်းပြုခြင်း၌ (ဖြတ်ခြင်း၌)။

- ဇဂ္ဂ = သောဓနပေါသနရက္ခဏေသု-သုတ်သင်ခြင်း၊ မွေးမြူခြင်း၊
စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့၌။
- ဇဉ္ဇ = ဟာသေ-ရယ်ရွှင်ခြင်း၌။
- ဇန = ဇနဇန-ဖြစ်ခြင်း၌။ [အသံပြုခြင်းအနက်လည်း ရှိ၏။]
- ဇနိ = ပါတုဘာဝေ-ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၌။
- ဇရ = ဝါယောဟာနိမ္မိ-အရွယ်၏ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၌။
[“ရောဂ-ကျင်နာခြင်း”လည်း ရှိ၏။]
- ဇလ = ဒိတ္တိမ္မိ-တောက်ပခြင်း၌။
- ဇာဂရ = ဝိဗ္ဗုဇေ-နိုးကြားခြင်း၌။
- ဇိ = ဇယေ-အောင်နိုင်ခြင်း၌။ [ရှုံးခြင်းအနက်ကိုလည်းဟော၏။]
- ဇိဝ = ပါဏဓာရဏေ-အသက်ကို ဆောင်ခြင်း၌။
- ဇု = ဇဝေ-လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ခြင်း၌။
- ဇုတ = ဒိတ္တိမ္မိ-တောက်ပခြင်း၌။
- ဇျေ = ခိန္တယံ-ကြံစည်ခြင်း၌။ [“ဩလောကန-ကြည့်ရှုခြင်း၊
ဒဟန-လောင်ကျွမ်းခြင်း၊ ဉာဏ-သိခြင်း၊ ဒိတ္တိ-တောက်ပ
ခြင်း” အနက်များလည်း ရှိ၏။]
- ဉ = အဝဓောဇနေ-သိခြင်း၌။ [ပညတ္တိ “ပပုဗ္ဗ ဉာဓာတ်ဖြင့်
နိက္ခိပန-ချထားပညတ်ခြင်း”အနက်လည်း ကြံကြ၏။]
- ဋ္ဌာ = ဂတိနိဝတ္တိမ္မိ-သွားခြင်း၏ ဆုတ်နစ်ခြင်း၌ (ရပ်ခြင်း၌)။

တဝဂ္ဂါဒိဓာတ်စဉ်

- တက္က = ဝိတက္ကေ-ကြံစည်ခြင်း၌။ [“ရက္ခသိလေသေ-သစ်စေးတို့ကို
ပြုခြင်း၌”ဟုလည်း ရှိ၏။]
- တစ္ဆ = တနုကရဏေ-ပါးအောင်ပြုခြင်း (ရွေ့ခြင်း)၌။

- တန္ဒ = တဿဇေ-ရေရွတ်ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၌။
- တဋ္ဌိ = စလနဇ္ဈေ-တုန်လှုပ်ခြင်းအနက်၌။
- တပ = သန္တာပေ-ပူလောင်ခြင်း၌။ [“ဒိတ္ထိ-တောက်ပခြင်း”လည်း ရှိ၏။]
- တမု = ကင်္ခါယံ-လိုချင်ခြင်း၌။ [တမဓာတ်လည်း ရှိ၏။]
- တရ = တရဏေ-ကူးခြင်း၌။
- တသ = တယေ-ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း၌။
- တာ = ပါလဇေ-စောင့်ရှောက်ခြင်း၌။
- တိဇ = နိဿာန+မန္တန+ဓမ္မာသု-သွေးခြင်း၊ ဖွဲ့ချည်ခြင်း၊ သည်းခံခြင်း တို့၌။
- တိရ = ကမ္မနိဋ္ဌာပဇေ-အမှုကို ပြီးစီးစေခြင်း(ဆုံးဖြတ်ခြင်း)၌။
- တုဒ = ဗျထဇေ-ထိုးဆွခြင်း၌။
- တုဠ = နိပဇ္ဇဇေ-အိပ်ခြင်း၌။
- တုသ = ပီတိမိ-နှစ်သက်ခြင်း၌။
- တြသ = တယေ-ကြောက်ခြင်း၌။
- ထန = ဂဇ္ဇဇေ-ထစ်ချုန်းခြင်း၌။
- ထာ = ဂတိနိဝတ္တိမိ-သွားခြင်း၏ ဆုတ်နစ်ခြင်း၌။
- ဒက္ခ = ဝဗုဇေ-ကြီးပွားခြင်း၌။
- ဒဋ္ဌိ = အာဏာယံ-ကြိမ်းမောင်း နှိပ်ကွပ် ဒဏ်တပ်ခြင်း၌။
- ဒဒ = ဒါဇေ-ပေးခြင်း၌။
- ဒိဝု = ကိဋ္ဌာ+ဝိဇိဂီဿာ+ဗျဝဟာရ+ဇုတိ+ထုတိ+ဂတိသု-ကစား မြူးတူးခြင်း၊ အောင်နိုင်လိုခြင်း၊ ပြောဆိုခြင်း၊ ထွန်းပခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်း၊ ဂတိအနက်တို့၌။ [“သတ္ထိ-စွမ်းနိုင်ခြင်း”အနက် လည်းရှိ၏။]

ဒိသ = ပေက္ခဏေ-ကြည့်ရှုခြင်း၌။ [ပေက္ခဏေကား ပုပ္ဖုဗ္ဗ ဣက္ခဏာတ်၊ ယုပစ္စည်း၊ အနုပြု၍ န ကို ဣ ပြန်ထားသည်။]

ဒိသ = ဥစ္စာရဏေ-ရွတ်ဆိုခြင်း၌။ [ဒိသိဓာတ်ဟု ရူပသိဒ္ဓိဆိုသည်ကား ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၊ သက္ကတတို့၌ မတွေ့။]

ဒိသ = အတိသန္ဓနေ-သိစေခြင်း (ဟောပြောခြင်း)၌။

ဒိဟ = သန္ဓေဟေ-ယုံမှားခြင်း၌။ [“ဝုဒ္ဓိမိ-ကြီးပွားခြင်း၊ ဥပစယေ-ပွားစည်းခြင်း၌”လည်း ရှိ၏။]

ဒိပ = ဒိတ္တိမိ-ထွန်းပခြင်း၌။

ဒု = ဂတိမိ-ဂတိအနက်၌။

ဒြ = ပဋ္ဌရဏေ-ယိုစီးခြင်း၌။

ဒမု = ဒမနေ-ဆုံးမခြင်း၌။

ဒယ = ရက္ခဏေ-စောင့်ရှောက်ခြင်း၌။

ဒရ = ဒါဟေ-ပူလောင်ခြင်း၌။ [“အာဒရ-ရိုသေခြင်း”လည်းရှိ၏။]

ဒလ = ဒလနေ-တောက်ပခြင်း၌။ [“ဝိဒါရဏ-ဖောက်ခွဲခြင်း၊ ဒုဂ္ဂတိ-ဆင်းရဲခြင်း”အနက်များလည်း ရှိ၏။]

ဒဝ = ဒဝနေ-ကစားခြင်း၌။ [ပူလောင်ခြင်းအနက်လည်း ရှိ၏။]

ဒဟ = ဘသ္မိကရဏေ-ပြာဖြစ်အောင်ပြုခြင်း (လောင်ကျွမ်းခြင်း)၌။ [“ဒါဟ-မီးလောင်ခြင်း၊ ဓာရဏ-ဆောင်ထားခြင်း”လည်းရှိ၏။]

ဒါ = ဒါနေ-ပေးခြင်း၌။ [သုတ်သင်ခြင်း၊ ဖြူစင်ခြင်း၊ အဝဓဏ္ဍာန-ဖြတ်တောက်ခြင်း စသော အနက်များလည်း ရှိ၏။ အာရေရရှိလျှင် “အာဒါန-ယူခြင်း”အနက်ကို ဟော၏။]

ဒုက္ခ = ဒုက္ခနေ-ဆင်းရဲခြင်း၌။

ဒုသ = အပ္ပိတိမိ-မနှစ်သက်ခြင်း၌။

ဒုဟ = ဒိဗံသာယံ-ဖျက်ဆီးခြင်း၌။ [“ဒေါဟန-နို့ညှစ်ခြင်း”လည်း ရှိ၏။]

ဇုဟ = နာသနေ-ဖျက်ဆီးခြင်း၌။

ဒေဝ = ဒေဝနေ-ကစားမြူးတူးခြင်း၌။ [ငိုကြွေးခြင်းဟုလည်းပေး၏။]

ဒံသ = ဒံသနေ-ကိုက်ခဲခြင်း၌။ [သံဓာတ်လည်း ရှိ၏။]

ဇန = ဇညေ-ဘုန်းသမ္ဘာနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၌။

ဇမ = ဇမနေ-မှုတ်ခြင်း၌။

ဇရ = ဇာရဏေ-ဆောင်ခြင်း၌။

ဇာ = ဇာရဏေ-ဆောင်ခြင်း၌။ [ဥပသာရရှေ့ရှိလျှင် အနက်များစွာ
ကို ဟောနိုင်၏။]

ဇာဝု = ဇေဝ-လျင်စွာသွားခြင်း (ပြေးခြင်း)၌။

ဇု = ကမ္မဇနေ-တုန်လှုပ်ခြင်း၌။ [ဓုဏောတိ၊ သွာဒိဂိုဏ်း။]

ဇူ = ကမ္မဇနေ-တုန်လှုပ်ခြင်း၌။ [ဓုနာတိ၊ ကိယာဒိဂိုဏ်း။]

ဇေ = ပါဇနေ-သောက်ခြင်း၌။

ဒံသ = ဝိဒံသနေ-ဖျက်ဆီးခြင်း၌။

ဒံသု = ယာယနု အဇောပတနေသု-သွားခြင်း၊ အောက်သို့ လျှောကျ
ခြင်းတို့၌။

နစ္စ = နစ္စနေ-ကခြင်း၌။

နဇု = နစ္စနေ-ကခြင်း၌။

နတ = ဂတ္တဝိနာမေ-ကိုယ်ကို ညွတ်စေခြင်း၌။

နဒ = အဗျတ္တသဒ္ဓေ-အက္ခရာမပီသော အသံကို ပြုခြင်း၌။

နန္ဒ = နန္ဒနေ-နှစ်သက်ခြင်း၌။ [“သမိဒ္ဓိ-ပြည့်စုံခြင်း”လည်းရှိ၏။]

နန္တ = ဗန္တနေ-ဖွဲ့နှောင်ခြင်း၌။

နမ = နမနေ-ညွတ်ကိုင်းခြင်း၌။

နမဿ = ဝန္တနေ-ရှိခိုးခြင်း၌။

နဿ = အဒဿနေ-မမြင်ရခြင်း (ပျက်စီးခြင်း)၌။

- နဟ = နန္ဒဇေယျ-ဖြူခြင်း၌။ [“သောစ-စင်ကြယ်ခြင်း”လည်း ရှိ၏။]
 နာထ = ယာစဇေယျ . ပတာပိ . သာရိယာ . သီသာသု-တောင်းရမ်း
 ခြင်း, ပူလောင်ခြင်း, အစိုးရခြင်း, တောင့်တခြင်းတို့၌။
 [ယာစန+ဥပတာပ+က္ကဿရိယ+အာသီသာသု။]
 နှာ = သောဇေယျ-သုတ်သင်ခြင်း (ရေချိုးခြင်း)၌။
 နိဒိ = ကုဇ္ဈာယံ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း၌။ [“နိန္ဒ-ဂရဟာယံ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း”လည်း
 ရှိ၏။]
 နိ = ပါပဏေ-ရောက်စေခြင်း၌။ [“နယ-ဆောင်ခြင်း”လည်းရှိ၏။]
 နုဒ = ဇေယျ-ပစ်ပယ်ခြင်း၌။

ပဝဂ္ဂါဒိဇာတ်စဉ်

- ပက္ခန္ဓ = ဝေဂဂတိမ္ပိ-အဟုန်ဖြင့်သွားခြင်း (ပျံခြင်း)၌။
 ပစ = ပါဏေ-ကျက်ခြင်း, ချက်ခြင်း၌။
 ပစိ = ဝိတ္ထာဇေယျ-ချဲ့ထွင်ခြင်း၌။
 ပဋ = ဂတိမ္ပိ-ဂတိအနက်၌။
 ပဋိ = လိင်္ဂဝေကဇ္ဈေ-လိင်၏ချို့တဲ့ခြင်း၌။ [ဂတိအနက်၌လည်း
 ရှိ၏။]
 ပတ = ဂတိမ္ပိ-ဂတိအနက်၌။
 ပတ္တ = ယာစဇေယျ-တောင့်တခြင်း၌။
 ပဒ = ဂတိမ္ပိ-ဂတိအနက်၌။
 ပလ္လ = နိန္ဒဇေယျ-ချိုင့်ဝှမ်းရာအရပ်၏ အဖြစ်၌။
 ပ္လု = သပ္ပဇေယျ-သွားခြင်း (ပေါလောပေါ်ခြင်း)၌။
 ပဟ = ပေသဇေယျ-စေ့ခိုင်းခြင်း၌။

ပါ = ပါနေ-သောက်ခြင်း၌။ [“ရက္ခဏေ-စောင့်ရှောက်ခြင်း”လည်း ရှိ၏။]

ပိသ = ခုဏ္ဏ-အမှုန်ပြုခြင်း (ကြိတ်ချေခြင်း)၌။

ပိဟ = ဣစ္ဆာယံ-လိုလားခြင်း၌။

ပီ = တပွနေ-နှိပ်သက်ခြင်း၌။ [ပြီဓာတ်ဟု သက္ကတရှိ၍ ပီဏော စသည်ဖြင့် န ကို ဏ ပြန်ရသည်, “ပီဏ”ဓာတ်လည်း ရှိ၏။]

ပု = သောဓေ-သုတ်သင်ခြင်း၌။

ပုစ္ဆ = ပုစ္ဆနေ-မေးမြန်းခြင်း၌။

ပုထ = ဝိတ္တာဓေ-ချဲ့ဖြန့်ခြင်း၌။

ပုပ္ဖ = ဝိကာသေ-ပွင့်ခြင်း၌။

ပုရ = ပုရတော ဂမနေ-ရှေ့သွားခြင်း၌။

ပုသ = ပေါသေ-မွေးမြူခြင်း၌။

ပုံသ = အဘိမဋ္ဌနေ-နှိပ်နင်းခြင်း၌။

ပူ = ပဝနေ-ဖြူစင်ခြင်း၌။

ပူဇ = ပူဇာယံ-ပူဇော်ခြင်း၌။ [ဒါနအနက်ရှိသည်မှာ မကောင်း။]

ပဒိ = ကိဉ္စိစ္ဆလနေ-စဉ်းငယ် တုန်လှုပ်ခြင်း၌။

ပုသ = သမ္ပဿေ-တွေ့ထိခြင်း၌။ [“ပုသ-ဖဿနေ”လည်း ရှိ၏။]

ဗန္ဓိ = ဗန္ဓိနေ-ဖွဲ့ချည်ခြင်း၌။

ဗဟ = ဝုဒ္ဓိမှိ-ကြီးပွားခြင်း၌။

ဗဟု = သင်္ချာနဝုဒ္ဓိသု-ရေတွက်ခြင်း, ကြီးပွားများပြားခြင်းတို့၌။

ဗာဟ = ယတနေ-အားထုတ်ခြင်း၌။

မိလ = နိဿယေ-မှီခြင်း၌။

ဗုဓ = အဝဂမနေ-ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၌။ [အခြားအနက်များလည်းရှိ၏။]

ဗြူ = ဝိယတ္တိယံ-အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ-စကားပြော
ဆိုခြင်း၌။

ဗြူဟ = ဝုဒ္ဓိမ္မိ-ကြီးပွားခြင်း၌။

ဘက္ခ = အဒနေ-စားခြင်း၌။

ဘဂဏ္ဍ = သေခနေ-သွန်းလောင်းခြင်း၌။

ဘဇ္ဇ = ဘဇ္ဇနေ-လှော်ချက်ခြင်း၌။

ဘန္ဓ = အဝမဒ္ဓနေ-ချိုးဖဲ့ ဖျက်ဆီးခြင်း၌။

ဘဉ္စိ = ဘဏ္ဍတ္ထေ-ဘဏ္ဍာ၏အမှုကိစ္စ၌။

ဘဏ = ဝိယတ္တိယံ-အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ-စကားပြော
ဆိုခြင်း၌။

ဘဒိ = ကလျာဏေ-ကောင်းသည်၏ အဖြစ်၌။

ဘမု = အနဝဋ္ဌာနေ-မရပ်မတည် လည်ခြင်း၌။

ဘရ = ဘရဏေ-ဆောင်ခြင်း၊ မွေးမြူခြင်း၌။

ဘဿ = ဘဿနေ-များစွာပြောဆိုခြင်း၌။

ဘာ = ဒိတ္တိမ္မိ-တောက်ပခြင်း၌။

ဘာသ = ဝိယတ္တိယံ-အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ-စကားပြောဆို
ခြင်း၌။ [ဒိတ္တိ-ထွန်းပခြင်းအနက်လည်း ရှိ၏။]

ဘိက္ခ = ယာခနေ-တောင်းရမ်းခြင်း၌။ [အာယာစနေဟု အာ
ပိုလျက် ရှိတတ်သည်။]

ဘိဒ = ဝိဒါရဏေ-ဖောက်ခွဲခြင်း (ပေါက်ကွဲခြင်း)၌။

ဘိ = ဘယေ-ကြောက်ခြင်း၌။

ဘုဇ = ပါလနဗျဝဟရဏေသု-စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ စားခြင်းတို့၌။

ဘူ = သတ္တာယံ-ထင်ရှားရှိခြင်း၌။ [သန္တဿ-ထင်ရှားရှိသော
ဝတ္ထု၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ သတ္တာ-ထင်ရှားရှိသော
ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ “ထင်ရှားရှိသော ဝတ္ထု၏ ဖြစ်ကြောင်း”

ဟူသည် အထင်အရှားဖြစ်ပေါ်ခြင်း ကြိယာပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် လိုရင်းကြိယာပေါ်လွင်အောင် “သတ္တယံ-ထင်ရှားရှိခြင်း၌”ဟုဆိုသည်။ ဤကဲ့သို့ ဘာဝုဒ်တို့ဖြင့် ဓာတ်နက်ဆိုရာ၌ လိုရင်းကြိယာ ရအောင် “ခြင်း”ဟု အချို့အရာ၌ဆိုခဲ့သည်။ သတ္တာကား သန္တနောင် ဘာဝအနက်၌ တာပစ္စည်း၊ သန္တကို သပြေ၊ တဒွေးဘော် လာ၍ ပြီးသည်။ ခပ်သိမ်းသော ဓာတ်နက်ကြိယာသည် ပရမတ်သဘောအားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ လောကခေါ်ဝေါ်ရိုးအားဖြင့်ဖြစ်စေ ထင်ရှားရှိသည်ချည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဤ ဘူဓာတ်အနက်သည် ခပ်သိမ်းသော ဓာတ်နက်တွင် ပါဝင်နိုင်၏။ အနု အဘိစသည် ရှေ့ရှိလျှင် အနက်များစွာကိုလည်း ဟောနိုင်၏။]

- ဘူသ = အလင်္ကာရေ-တန်ဆာဆင်ခြင်း၌။
- မင်္ဂ = မင်္ဂလေ-မကောင်းသည်ကို ပယ်ခြင်း၌။ [မဂိဓာတ်လည်းရှိ၏။]
- မစ = ဧဝာရေ-ခိုးခြင်း၌။
- မဇ္ဇ = သုဒ္ဓိမ္မိ-စင်ကြယ်ခြင်း၌။ [“သောဓနေ-သုတ်သင်ခြင်း”လည်းရှိ၏။]
- မဉ္ဇိ = ဘူသာယံ-တန်ဆာဆင်ခြင်း၌။ [“မဏ္ဍနေ”ဟုလည်းရှိ၏။]
- မန္တ = ဂုတ္တဘာသနေ-လုံခြုံစွာပြောဆိုခြင်း (တိုင်ပင်ခြင်း)၌။
- မထ = ဝိလောဠနေ-မွေ့နှောက်ခြင်း၌။
- မဒ = ဥမ္မာဒေ-ယစ်မူး ရူးသွတ်ခြင်း၌။
- မဒိ = ဟာသေ-ပြုံးရယ်ခြင်း၌။
- မဒ္ဒ = စုဏ္ဏေ-မှုန့်မှုန့်ညက်ညက် နင်းချေခြင်း၌။
- မနု = ဉာဏေ-သိခြင်း၌။ [“မနု-ဟေဓနေ”ဟုလည်း ရှိ၏။]
- မယ = ဂတိမ္ပိ-ဂတိအနက်၌။
- မရ = ပါဏာစာဂေ-အသက်ကို စွန့်ခြင်း၌။

- မသ = အာမသနေ-သုံးသပ်ခြင်း၌။
- မသု = မစ္ဆေရေ-ဝန်တိုခြင်း၌။
- မဟ = ပူဇာယံ-ပူဇော်ခြင်း၌။ [ဝုဒ္ဓိ-ကြီးမြင့်ခြင်းအနက်လည်းရှိ၏။]
- မာ = မာနေ(ပရိမာနေ)-နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၌။ [မြတ်နိုးခြင်းလည်းရှိ၏။]
- မာန = ပူဇာယံ-ပူဇော်ခြင်း၌။ [ဝိမံသာ-စုံစမ်းခြင်း, မာနန (ပေမန)-မြတ်နိုးခြင်းလည်း ရှိ၏။]
- မိ = ပက္ခေပေ-ထည့်သွင်းခြင်း၌။
- မိဒ = သိနေဗော-စေးကပ်ခြင်း (ချစ်ခြင်း)၌။
- မိ = ဤသံဟသနေ-စဉ်းငယ်ပြီးခြင်း၌။
- မု = ဗန္ဓုနေ-နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၌။
- မုစ = မောစနေ-လွတ်ခြင်း၌။
- မုဇ္ဇ = ဩသိဒနေ-နစ်မြုပ်ခြင်း၌။
- မုဒ = ဟာသေ-ရွှင်လန်းခြင်း၌။ [မုဒု ဟု ပါဠိပျက် ရှိ၏။]
- မုန = ဉာဏေ-သိခြင်း၌။ [ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်းအနက်လည်း ရှိ၏။]
- မုသ = ထေယျ-ခိုးခြင်း၌။ [မေလျော့ပျောက်ပျက်ခြင်းလည်းရှိ၏။]
- မုဟ = ဝေစိတ္တေ-တွေဝေခြင်း၌။
- မူလ = ပတိဋ္ဌာယံ-တည်ရာဖြစ်ခြင်း၌။
- မေဓ = ကဒိုဝိစိတ္တေ-ခါး၏ ဆန်းကြယ်ခြင်း၌။
- မေဋီ = ကုဒိုလတ္တေ-ကောက်ကျစ်ခြင်း အနက်၌။
- မောက္ခ = မုစ္ဆုနေ-လွတ်မြောက်ခြင်း၌။

အဝဂ္ဂါဒိဓာတ်စဉ်

- ယဇ = ဒေဝပူဇာ+သင်္ဂီတိကရဏ+ခါနေသု-နတ်ကို ပူဇော်ခြင်း၊
အပေါင်းအစုပြုခြင်း၊ ပေးလှူခြင်းတို့၌။
- ယတ = ယတနေ-အားထုတ်ခြင်း၌။ [ယတိဓာတ်လည်း ရှိ၏။]
- ယမု = ဥပရမေ-ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၌။
- ယာ = ဂတိပါပုဏနေသု-ဂတိအနက်၊ ရောက်ခြင်းတို့၌။
- ယာစ = ယာစနေ-တောင်းရမ်းခြင်း၌။
- ယု = မိဿနေ-ရောနှောခြင်း၌။
- ယုဇ = ယောဂေ-ယှဉ်ခြင်း၌။ [အားထုတ်ခြင်းအနက်လည်းရှိ၏။]
- ယုဇေ = သမ္ပဟာရေ-ပြင်းစွာပုတ်ခတ်ခြင်း၌။
- ရက္ခ = ပါလနေ-စောင့်ရှောက်ခြင်း၌။
- ရဋ္ဌိ = ဟိသာယံ-ညှဉ်းဆဲခြင်း၌။
- ရဇ = ဝိလေခနေ (ဥက္ခနေ)-တူးဆွခြင်း၌။
- ရန္တ = ရာဂေ-တပ်မက်ခြင်း၌။
- ရန္တ = ပါကေ-ချက်ခြင်း၌။
- ရဘ = ရာဘဿေ-အားထုတ်ခြင်း၌။
- ရမု = ကိဇ္ဇာယံ-ကစားခြင်း၌။
- ရဟ = ဧကေ-စွန့်ခြင်း၌။ [ဥပါဒါန-ယူခြင်းအနက်လည်း ရှိ၏။]
- ရာဇ = ဒိတ္တိမိ-ထွန်းပခြင်း၌။
- ရာဇေ = သံသိဒ္ဓိမိ-ပြီးစီးခြင်း၌။ [ဟိသာ-ညှဉ်းဆဲခြင်းလည်း ရှိ၏။]
- ရိ = သန္တာနေ-အစဉ်ဖြစ်ခြင်း၌။ [ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌“ဂတျ”ဟု
ရှိ၏။]
- ရု = သဒ္ဓေ-အသံပြုခြင်း၌။ [ဂတိအနက်လည်း ရှိ၏။]
- ရုစ = ဒိတ္တိမိ-ထွန်းပခြင်း၌။

ရုဇ = ဧရာဇေ-ကြင်နာခြင်း၌။

ရုဒ = အသုဒ္ဓိမောဒဇေ-မျက်ရည်ကို ယိုထွက်စေခြင်း (ငိုခြင်း)၌။

ရုဒိ = ဟိံသာယံ-ညှဉ်းဆဲခြင်း၌။ [ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌ မရှိ။]

ရုဇ = အာဝရဇေ-ပိတ်ပင်ခြင်း၌။

ရုသ = ဧရာသေ-ချုပ်ချယ်ခြင်း၌။

ရုဟ = ဇနဇေ-ဖြစ်ခြင်း၌။

လက္ခ = ဒဿန . ကေသု-ကြည့်ရှုခြင်း, အမှတ်တံဆိပ် ခတ်နှိပ်ခြင်း
တို့၌။

လဆိ = လစ္ဆဇေ-တံဆိပ်ခတ်ခြင်း၌။

လန္တိ = လန္တယံ-ရှက်ခြင်း၌။

လညိ = ဇိလုစ္ဆာယံ-စက်ဆုပ်ခြင်း၌။

လပ = ဝါကျေ-စကားပြောဆိုခြင်း၌။

လဘ = လာဘေ-ရခြင်း၌။

လမိ = အာလမ္ဗဇေ-ဆွဲမှီခြင်း၌။

လဘိ = ဝဇ္ဇဇေ-လှည့်ပတ်ဖြားယောင်းခြင်း၌။

လာ = ဂဟဇေ-ယူခြင်း၌။

လိခ = လေခဇေ-ရေးခြစ်ခြင်း၌။

လိပ = လိမ္မဇေ-လိမ်းကျံခြင်း၌။

လိဟ = လေဟဇေ-သာယာခြင်း (လျက်ခြင်း)၌။

လိ = သိလေသဇေ-ကပ်ငြိခြင်း၌။

လုဇ္ဇ = အပနယဇေ-ပယ်နုတ်ခြင်း၌။

လုဇ = နဿဇေ-ပျက်စီးခြင်း၌။

လုပ = ဝိလုမ္ဗဇေ-လုယက်ခြင်း၌။

လုဘ = ဂိဇ္ဇိမ္မိ-လိုချင်ခြင်း၌။

- လုလ = မန္တဇန-မွေနှောက်ခြင်း၌။
- လူ = ဆေဒဇန-ဖြတ်ခြင်း၌။
- လောက = ဒီပန ဒဿဇနသု-ပြခြင်း၊ ကြည့်ရှုခြင်းတို့၌။
- လောစ = ဒီပန ဒဿဇနသု-ပြခြင်း၊ ကြည့်ရှုခြင်းတို့၌။
- ဝက = အာဒါဇန-ယူခြင်း၌။
- ဝက္က = ရုက္ခတစေ-သစ်ခွံ၏အမှု၌။
- ဝစ = ဝိပတ္တိယံ-အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ-စကားပြောဆိုခြင်း၌။
- ဝဇ္ဇ = အာဝတ္တဇန-ချာချာလည်ခြင်း၌။
- ဝဇ = ဂတိမှို-ဂတိအနက်၌။
- ဝဇ္ဇိ = ဓာရဏ+ဗန္ဓ+သံဃာတေသု-ဆောင်ခြင်း၊ ဖွဲ့ခြင်း၊ ပေါင်းစုခြင်းတို့၌။ [အာဝတ္တန-ချာချာလည်ခြင်းအနက်လည်း ရှိ၏။]
- ဝဗု = ဝဗုဇန-ကြီးပွားခြင်း၌။
- ဝတ္တု = ဝတ္တန အာဝတ္တဇနသု-ဖြစ်ခြင်း၊ ချာချာလည်ခြင်းတို့၌။ [ဝတုဓာတ်ဟုလည်း ဆိုကြ၏။]
- ဝဒ = ဝိပတ္တိယံ-အက္ခရာထင်ရှားသော၊ ဝါစာယံ-စကားပြောဆိုခြင်း၌။
- ဝဒိ = ဝန္ဓန+ထဝေသု-ရှိခိုးခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်းတို့၌။ [စုရာဒိဂိုဏ်းဝဒီဓာတ်လည်း ရှိ၏။]
- ဝဒ္ဓ = ဝဒ္ဓဇန-တိုးပွားခြင်း၌။
- ဝပ = ဖိဓသန္တာဇန-မျိုးစေ့အစဉ်ပြုခြင်း (စိုက်ပျိုးခြင်း)၌။
- ဝမု = ဥဂ္ဂိရဏေ-ထွေးအန်ခြင်း၌။
- ဝရ = ဝရဏေ-စောင့်ရှောက်ခြင်း၌။
- ဝလ = သာဓာရဏ+ဗန္ဓဇနသု-ဆက်ဆံခြင်း၊ ဖွဲ့ခြင်းတို့၌။

ဝလ္လ = သာဓာရဏ+ဗန္ဓုနေသု-ဆက်ဆံခြင်း၊ ဖွဲ့ခြင်းတို့၌။

ဝသ = နိဝါသေ-နေခြင်း၌။ [အတ္ထာဒန-ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ ဝတ်ခြင်း၊ သေစန-သွန်းလောင်းခြင်း (မိုးရွာခြင်း)အနက်များလည်း ရှိ၏။]

ဝဟ = ဝါပဏေ-ရောက်စေခြင်း (ရောက်အောင်ဆောင်ခြင်း)၌။

ဝါ = ဂတိဗန္ဓုနဂန္ဓေသု-ဂတိအနက်၊ ဖွဲ့ခြင်း၊ ပြုခြင်းတို့၌။ [“ဂတိ ဂန္ဓေသု ဂတိဗန္ဓုနေသု”ဟု ရူပသိဒ္ဓိ၌ ၂-ဌာန ရှိ၏။]

ဝါသ = သုရဘိကရဏေ-အနံ့ကောင်းအောင်ပြုခြင်း (ထုံခြင်း)၌။

ဝိစ = ဝိဝေခနေ-ကင်းဆိတ်ခြင်း၌။

ဝိဇိ = ဘယကမ္မနေသု-ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်းတို့၌။

ဝိဒ = ဉာဏေ-သိခြင်း၌။ [မင်္ဂလ္လ-မကောင်းသည်ကို ပယ်ခြင်း၊ သတ္တာ-ထင်ရှားရှိခြင်း၊ လာဘ-ရခြင်း အနက်များလည်းရှိ၏။]

ဝိဓ = ဝေဓနေ-ဖောက်ခွဲခြင်း၌။ [ဘာဂ-ဝေဖန်ခြင်း၊ ကမ္မန-တုန် လှုပ်ခြင်း၊ တာဠန-ပုတ်ခတ်ခြင်း အနက်များလည်း ရှိ၏။]

ဝိသ = ပဝေသနေ-ဝင်ခြင်း၌။

ဝိ = တန္တသန္တာနေ-ချည်ချောင်းအစဉ်ကိုပြုခြင်း (ရက်ကန်း ရက် ခြင်း)၌။

ဝိဇ = မိဇနေ-ယပ်လေခတ်ခြင်း၌။

ဝု = သံဝရဏေ-စောင့်ရှောက်ခြင်း၌။

ဝေ = တန္တသန္တာနေ-ချည်ချောင်းအစဉ်ကို ပြုခြင်း၌။ [“ရှည်သော အစဉ်ကို ပြုခြင်း”ဟု ရူပသိဒ္ဓိနိဿယ အနက်ပေးသည်ကား အကြံလွန်သည်။]

ဝေပု = ကမ္မနေ-တုန်လှုပ်ခြင်း၌။

ဝေ = အဝါယ+သဒ္ဓါဟံကာရေသု-ခေါ်ခြင်း၊ အသံပြုခြင်း၊ ငါတကား ဟု ထောင်လွှားခြင်းတို့၌။

သက = သတ္တိမှီ (သာမဇေတ္ထ)-စွမ်းနိုင်ခြင်း၌။ [ပူဇာ-ပူဇော်ခြင်း အနက်လည်း ရှိ၏။]

သကိ = သင်္ကာယံ-ယုံမှားခြင်း၌။

သက္က = ဂတိမှီ-ဂတိအနက်၌။

သင်္ဂါမ = ယုဒ္ဓေ-စစ်ထိုးခြင်း၌။

သန္ဓ = ဝိသဇ္ဇေ-စွန့်လွှတ်ခြင်း၌။ [ဝိရှေ့ရှိလျှင် “ဝိသဂ္ဂ-စွန့်လွှတ်ခြင်း” သံရှေ့ရှိလျှင် “သံသဂ္ဂ-ရောနှောခြင်း”စသည်ဖြင့် ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ အနက်များစွာ ဆို၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ သံပုဗ္ဗသဇဓာတ်ကို “ဝိသဂ္ဂ” ဟု ဆို၏။ သဇ္ဇဓာတ်မှာ “အာလိင်္ဂ-လည်ဖက်ခြင်းအနက်၌”ဟု ဆိုသည်။]

သဉ္ဇ = (သန္ဓ) = သင်္ဂေ-ကပ်ငြိခြင်း၌။

သဉ္ဇိ = ဂုဗ္ဗတ္ထေ-ပေါင်းစုခြင်းအနက်၌။

သဏ = အဗျတ္တဇ္ဇေ-အကွရာမထင်ရှားသော အသံကို ပြုခြင်း၌။

သတ = သာတဇ္ဇေ-မပြတ်မစဲ မြဲခြင်း၌။

သဒ = ဝိသရဏဂတျာ . ဝသာနေသု-ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ဂတိအနက်၊ နစ်မြုပ်ချောက်ချား ရွှေ့ရှား ပင်ပန်းခြင်းတို့၌။ [ဝိသရဏကို မရွှေ့မရှားခြင်းဟု ဆိုကြ၏။ “မရွှေ့မရှား”ခြင်းဟူသည် ထိုင်နေခြင်းတည်း။ ထိုထိုင်နေခြင်းကို နိရှေ့ရှိသော သဒဓာတ်က ဟော၏။ (“ဝိသရဏ-ဖြစ်စေခြင်း”ဟု မုဒ္ဓဗောဓနိဿယ ၁၃၁ ၌ အနက်ဆို၏။) ဂတျာဝသာန (ဂတိ+အဝသာန)ကို သွားခြင်း၏အဆုံးဟု ကြံကြ၏။ “သွားခြင်း၏အဆုံး”ဟူရာ၌ ထိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုဟန်တူသည်။ ထိုအကြံအားလုံး မသင့်ပုံကို ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟဝယ် အသီးသီးပြသော ဓာတ်နက်နှင့် ပုံစံများကို ရှုပါ။]

သဒ္ဓ = ဟရိတေ-စိမ်းစိုခြင်း၌။

သနု = ဒါနေ-ပေးခြင်း၌။

သပ = အက္ခရာသေ-ဆဲရေးခြင်း၌။

သပ္ပ = ဂတိမို-ဂတိအနက်၌။

သမိ = မဏ္ဍလေ-ဝန်းဝိုင်းခြင်း၌။ [မဏ္ဍန-တန်ဆာဆင်ခြင်းလည်း ရှိ၏။]

သမု = (သမ) = ဥပသမေ-ငြိမ်းအေးခြင်း၌။

သမ္ဘု = ဝိဿမ္ဘေ-အကျွမ်းဝင်ခြင်း၌။

သရ = ဂတိစိန္တာယံ-ဂတိအနက်, အောက်မေ့ခြင်း၌။ [ဟိသာ-ညှဉ်းဆဲခြင်းလည်း ရှိ၏။]

သလ = (သလ္လ) = ဂတိမို-ဂတိအနက်၌။

သသ = ပါဏဇေ-ရှုရှိုက်ခြင်း၌။

သသု = ဟိသာဂတိသု-ညှဉ်းဆဲခြင်း, ဂတိအနက်တို့၌။

သဟ = ခန္တိအဘိဘဝေသု-သည်းခံခြင်း, လွှမ်းမိုးခြင်းတို့၌။

သာ = သာမဇ္ဈေ-စွမ်းနိုင်ခြင်း၌။

သာဒ = သာဒဇေ-သာယာနှစ်သက်ခြင်း၌။

သာဓ = သိဒ္ဓိမို-ပြီးစီးခြင်း၌။

သာသ = အနုသိဒ္ဓိမို-သွန်သင်ခြင်း၌။ [သာသုဓာတ်လည်း ရှိ၏။]

သိ = သေဝါယံ-မှီဝဲခြင်း၌။ [ဗန္ဓန-ဖွဲ့ခြင်းလည်း ရှိ၏။]

သိက္ခ = ဝိဇ္ဇောပါဒါဇေ (ဝိဇ္ဇော+ဥပါဒါဇေ)-အတတ်ကို သင်ယူခြင်း၌။

သိစ = ပဋ္ဌရဏေ-သွန်းလောင်းခြင်း၌။

သိဒ = သိင်္ဂါဇေ-တင့်တယ်စံပယ်ခြင်း၌။

သိဓ = သံသိဒ္ဓိမို-ပြီးစီးခြင်း၌။

သိနာ = သောဓေ-သုတ်သင်ခြင်း (ရေချိုးခြင်း)၌။

သိနိဟ = သေနေဟေ-စေးကပ် စိုစွပ်ခြင်း၌။

သိလာဃ = ကတ္တဇေ-ချိုးမွမ်းခြင်း၌။

- သိလိသ = သိလေသနေ-ငြိကပ်ခြင်း၌။
- သိဝု = တန္တသန္တာနေ-ချည်ချောင်းအစဉ်ကို ပြုခြင်း (ချုပ်ခြင်း)၌။
- သိ = သယေ-အိပ်ခြင်း၌။ [“သိ = သယေ” လည်း ရှိ၏။]
- သု = သဝနေ-ကြားနာခြင်း၌။ [ဂတိအနက်, ဟိသာ-ညှဉ်းဆဲခြင်း, အဘိဿဝ-ယိုစီးခြင်းအနက်များလည်း ရှိ၏။]
- သုစ = သောကေ-စိုးရိမ်ခြင်း၌။ [“သုဒ္ဓိ-စင်ကြယ်ခြင်း”လည်း ရှိ၏။]
- သုဏ = ဟိသာကုလသန္တာနေသု-ညှဉ်းဆဲခြင်း, အမျိုးအစဉ်ပြုခြင်းတို့၌။
- သုပ = သယေ-အိပ်ခြင်း၌။
- သုတ = ဒိတ္တိဟိသာသု-ထွန်းပတင့်တယ်ခြင်း, ညှဉ်းဆဲခြင်းတို့၌။
- သုသ = သောသနေ-ခြောက်သွေ့ခြင်း၌။
- သု = ပသုတိယံ-သားဖွားခြင်း၌။ [ခေပ-ပစ်ပယ်ခြင်းလည်း ရှိ၏။ “သု-ဟိသာယံ”မှာ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌ မရှိ။]
- သုစ = ဂန္ဓ+ပေသုဉေ-ပြုခြင်း, ကုန်းတိုက်စကားပြောဆိုခြင်း၌။
- သုဒ = ပဠရဏေ-သွန်ချခြင်း၌။
- သော = နိသာနနာသနေ-ထက်အောက်သွေးခြင်း, ဖျက်ဆီးခြင်း၌။ [အဝရေ့ရှိလျှင် ဩသာန-ပြီးဆုံးခြင်းအနက်လည်း ရှိ၏။]
- သံသ = ပသံသနေ-ချီးမွမ်းခြင်း၌။ [ပြောဆိုခြင်း, ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်များလည်း ရှိ၏။]
- ဟန = ဟိသာဂတိသု-ညှဉ်းဆဲခြင်း, ဂတိအနက်တို့၌။
- ဟနု = စောရေ-ခိုးဝှက် လိမ်လည်ခြင်း၌။
- ဟရ = ဟရဏေ-ဆောင်ခြင်း၌။
- ဟရေ = လန္ဒာယံ-ရှက်ခြင်း၌။

ဟသ = ဟသနေ-ရယ်ရွှင်ခြင်း၌။

ဟာ = စာဂေ-စွန့်ခြင်း၌။ [ဟာနိ-ဆုတ်ယုတ်ခြင်းလည်း ရှိ၏။]

ဟိ = ဂတိမိုး-ဂတိအနက်၌။

ဟိရိ = လဇ္ဇနေ-ရှက်ခြင်း၌။

ဟု = ခါနာဒန+ဟဗ္ဗပ္ပဒါနေသု-ပေးလှူခြင်း၊ စားခြင်း ယဇ်စာ
ပေးခြင်းတို့၌။ [ဟဝန-ပူဇော်ခြင်းလည်း ရှိ၏။]

ဟုလ = ဂတိမိုး-ဂတိအနက်၌။

ဟုဿ = ဟဿနေ ဟု ၆၂၅ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ပါဌ်ပျက်လျက် ရှိ၏။ “ဗုဿ =
ဗဿနေ-တွေ့ထိခြင်း၌”ဟု သိဟိုဠ်မူမှာ ရှိသည်။

ဟု = သတ္တာယံ-ထင်ရှားရှိခြင်း၌။

ဟံသ = ပိတိမိုး-နှစ်သက်ခြင်း၌။

အခြေပြုစာတ်စဉ်ပြီး၏။

သမာသ်အချီ

“သမသနံ သမာသော” သမသနံ-အကျဉ်းချုံးခြင်းသည်၊ သမာသော-သမာသ်မည်၏။ [သံပုဗ္ဗ အသဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ အ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို မ် ပြု၍ “သမာသ”ဟု ဖြစ်၏။] ပုဒ် ၂-ပုဒ် ကိုဖြစ်စေ၊ ၃-ပုဒ် ၄-ပုဒ်စသည် အများကိုဖြစ်စေ စကားတိုအောင် ချုံးမှု၊ စကားကျဉ်းအောင် ချဉ်းစပ်မှုကို သမာသ်ဟု ခေါ်၏။ မြန်မာ စကားသုံး၌လည်း ထိုကဲ့သို့ သမာသ်စကားလုံးတွေ များစွာ ပါရှိ၏။ မချုံး မချဉ်းအပ်သော စကားကို ပါဠိလို “ဝါကျ”ဟု ခေါ်သည်။

ပါဠိဝါကျ-“ရညော+ပုတ္တော” . . . မြန်မာဝါကျ-“မင်း၏+သား”
ပါဠိသမာသ်-“ရာဇပုတ္တော”... . မြန်မာသမာသ်-“မင်းသား”

ဤပုံစံ၌ ဝါကျတုန်းက စကားကျယ်၍ သမာသ်မှာ စကားကျဉ်း ပုံကို ကြည့်၊ ဝါကျတုန်းက ရညော၌ သဝိဘတ်၊ မင်း၏၌ “၏”ဟူသော မြန်မာဝိဘတ်တို့သည် သမာသ်သို့ရောက်က ကျေပျောက်ရကုန်၏။ ဝါကျအခိုက်၌ ကိုယ့်ဝိဘတ်နှင့်ကိုယ် ရညော တစ်ပုဒ်၊ ပုတ္တော တစ်ပုဒ်ဟု ၂-ပုဒ် ကွဲသော်လည်း သမာသ်ဖြစ်သည့်အခါ သဝိဘတ် ကျေပျောက်၍ “ရာဇပုတ္တော”ဟု တစ်ပုဒ်တည်း ဖြစ်ရတော့သည် ဟူလို၊ အနက်အားဖြင့်လည်း ဝါကျတုန်းက ရညော အတွက် မင်းခြပ်၊ ပုတ္တော အတွက် သားခြပ်ဟု အနက်ခြပ် ၂-မျိုးရသော်လည်း သမာသ်ဖြစ်သည့်အခါ မင်းသား တစ်ယောက်တည်းကို ရခြင်းသည် အနက်ကို ချုံးချဉ်း စပ်ထားခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဝိဘတ်ကျေပျက် သဖြင့် ပုဒ်အနက် ၂-ပါးကို ချုံးချဉ်းစပ်ထားခြင်းသည်ပင် သမာသ်၏ သဘောတည်း။

သန္တိစပ်နှင့်သမာသ်စပ်အထူး။ ။ပုဒ် ၂-ပါးကို စပ်ထားခြင်း၌ သန္တိစပ်လည်း ရှိ၏။ သို့သော် ထိုသန္တိစပ်၌ ရှေ့ပုဒ်နှင့် နောက်ပုဒ် အနက်ချင်းလည်း တစ်သားတည်းဖြစ်အောင် မစပ်သည့်ပြင် ဝိဘတ် ကျေပျောက်၍ တစ်ပုဒ်တည်း ဖြစ်အောင်လည်း မစပ်နိုင်၊ သန္တိ

စပ်လိုက်သည့်အခါ ရွတ်ဖတ်လို့ ပြေပြစ်ညက်ညောရုံသာရှိသည်။ ဥပမာ-“ယဿ+ဣန္ဒြိယာနိ” ဟူသော ၂-ပုဒ်ကို “ယဿိန္ဒြိယာနိ” ဟု သန္တိစပ်သည့်အခါ ယဿ၌ သ ဝိဘတ် မကျေသည့်အတွက် “ယဿိန္ဒြိယာနိ” ဟူသော သန္တိသည် တစ်ပုဒ်တည်း မဟုတ်။ မူလ အတိုင်း နှစ်ပုဒ်- နှစ်ပုဒ်ပင် ဖြစ်၏။ သန္တိစပ်ထားသော်လည်း အနက် ဆိုသည့်အခါ “ယဿ-အကြင်သူ၏+ဣန္ဒြိယာနိ-ဣန္ဒြေတို့” ဟု နှစ် နက်ပင် ခွဲရသောကြောင့် အနက်ခြေလည်း မဆက်စပ်ချေ။ ထို့ ကြောင့် “ဝိဘတ်ကျေပျက်၍ ပုဒ်ရော အနက်ပါ စပ်ခြင်းသည် သမာဓိစပ်တည်း။ အနက်လည်း မစပ်၊ ဝိဘတ်လည်း မကျေ၊ ရွတ်ရာ၌ ပြေပြစ်ညက်ညော ချောမောရုံသာ စပ်ခြင်းသည် သန္တိစပ် တည်း” ဟု မှတ်။

[ဆောင်] ဝိဘတ်ကျေပျက်၊ ပုဒ်အနက်၊ စပ်ချက် သမာဓိထုံး။
အနက်မစပ်၊ ဝိဘတ်မကျေ၊ ပုဒ်သာပြေ၊ မှတ်လေ သန္တိသုံး။

သမာဓိ ၆ ပါးနှင့် လိင်အခွဲ။ ။ “ဗျ ကမ် ဒိ တပ်၊ ဗ ဒွန် ထပ်၊ ခြောက်ရပ်သမာဓာ” အရ အဗျယိဘောသမာဓိ၊ ကမ္မဓာရည်း သမာဓိ၊ ဒိဂုသမာဓိ၊ တပျရိသ်သမာဓိ၊ ဗဟုဗ္ဗိတိသမာဓိ၊ ဒွန် သမာဓိဟု ၆-မျိုး ရှိ၏။ ထို ၆-မျိုး၏ လက္ခဏာနှင့် လိင်အထူးကို ဆိုင်ရာသုတ်များ၌ ထင်ရှားပြအံ့။ လိင်အတွက် မှတ်နှင့်ရန် ဆောင်ပုဒ် ကား-

[ဆောင်] ၁။ ဗျယိ နပုံး၊ ကမ်တပ်ထုံး၊ အဆုံးလိင်နှင့်တိုက်။

၂။ ဒိဂု ဒွန္တာ၊ အသမာ၊ ဆုံးရာလိင်သို့လိုက်။

၃။ သမာဟာရ၊ ဒိ ဒွန္တာ၊ ကေ နပုံးဆိုက်။

၄။ ဗဟုဗ္ဗိထုတ်၊ အညပုဒ်၊ လိင်ဝှစ်ကြည့်၍ကိုက်။

သမာဓိအချီပြီး၏။

သမာသ်သုတ်နက်

၁။ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထော။ ။နာမာနံ-နာမ်ပုဒ်တို့၏။ ယုတ္တတ္ထော-ပေါင်းအပ် စပ်အပ်သော အနက်သည်။ သမာသော-သမာသ်မည်၏။ ကထိနဒူသံ စသည်တည်း။

သုတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်

၁။ ဤ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်သည် အဗျယိဘော စသော ၆-ပါးလုံးကို သမာသ်အမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ဖြင့် သမာသ်ဟူသမျှကို သမာသ်နာမည် မှည့်ရလိမ့်မည်။ ကထိနဒူသံ-ကထိန်လျာအဝတ်။ [မင်းဖြစ်မည့်သူကို “အလောင်းအလျာ”ဟု ခေါ်ရသလို ကထိန်ခင်းရမည့် အဝတ်ကို “ကထိန်လျာ”ဟု ခေါ်သည်။]

နာမာနံ-ဤပုဒ်၌ နာမအရ နာမနာမ်-သဗ္ဗနာမ်-သမာသ်နာမ်-တဒ္ဓိတ်နာမ်-ကိတ်နာမ်နှင့်တကွ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်များကိုပါ ယူ။ နာမနာမ် ဟူသည် သမာသ် တဒ္ဓိတ် ကိတ်သဘော မပါသော တိဿဒတ္တ စသော ဝိဂြိုဟ်မပြုရသော ရိုးရိုးနာမ်ပုဒ်တည်း။ သဗ္ဗ, ကတရ, ကတမ စသည်ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တည်း။ ဥပသာရ နိပါတ်များလည်း နာမ်ဝိဘတ်သက်ရသော ပုဒ်များဖြစ်၍ နာမအရတွင် ပါဝင်သည်။ အချုပ်မှာ-အာချာတ်ပုဒ်မှ တစ်ပါးသော ပုဒ်အားလုံးကို နာမာနံ အရ “နာမ”ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည်။ ဤ“နာမာနံ”ဟူသော ပုဒ်ကို ထောက်၍ ပြခဲ့သော နာမ်ပုဒ်အချင်းချင်းသာ သမာသ်တွဲစပ်နိုင်သည်။ အာချာတ်ပုဒ်နှင့် သမာသ်မစပ်နိုင်ဟု မှတ်။

ယုတ္တတ္ထော-[ယုတ္တ=ပေါင်းအပ်သော, တစ်နည်း-စပ်အပ်သော+အတ္ထ=အနက်။] ဤအရာ၌ “ပေါင်းအပ် စပ်အပ်သောအနက်”ဟု ဆိုသော်လည်း ထိုအနက်ကို “သမာသ်”ဟု မှည့်မည် မဟုတ်။ ပေါင်းအပ်စပ်အပ်သော အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဓါကိုသာ “သမာသ်”ဟု မှည့်လိမ့်မည်။

၂။ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စ။ ။တေသံ-ထိုယုတ္တတ္ထ ဖြစ်သော သမာဿတို့၏၊ ဝိဘတ္တိယော-ဝိဘတ်တို့သည်၊ လောပါ စ-ချေအပ်ကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ကထိနဒုဿံ စသည်တည်း။

ထင်ရှားစေအံ့-“နာမာနံ ယုတ္တတ္ထော”အရ “နာမ်တို့၏ ပေါင်းစပ် အပ်သော အနက်”ဟု ဆိုမှသာ စကားသွားဖြောင့်၏။ “နာမ်တို့၏ ပေါင်းစပ် အပ်သောသဒ္ဒါ”ဟု ဆိုလျှင်“နာမာနံ”အရလည်း သဒ္ဒါ၊ “ယုတ္တတ္ထ”အရလည်း သဒ္ဒါကိုပင် ရနေသောကြောင့် ရှေ့နောက် အဆင်မပြေဘဲ ရှိသည်၊ သို့အတွက် “နာမ်တို့၏ ပေါင်းစပ်အပ်သော အနက်”ဟု အဆက်တွဲအောင် ဆိုထားသော်လည်း အနက်ကို အကြောင်းပြု၍ သဒ္ဒါကိုသာ သမာဿဟု မှည့်ရမည်။

တစ်နည်း။ ။ယုတ္တအရ သဒ္ဒါကို တိုက်ရိုက်ရအောင် “နာမာနံ-နာမ်တို့တွင်၊ ယုတ္တတ္ထော-ပေါင်းအပ် စပ်အပ်သောအနက်ရှိသော သဒ္ဒါ အပေါင်းသည်၊ သမာသော-သမာဿမည်၏”ဟု သုတ်နက်ကို တစ်မျိုး ပြင်လျှင် “နာမ်ပုဒ်တို့တွင် ပေါင်းအပ်စပ်အပ်သောအနက်ရှိသော နာမ်ပုဒ်အပေါင်းသည် သမာဿမည်၏”ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသဖြင့် ရှေ့ နောက် အဆင်သင့်၏။ [ပေါင်းအပ်-စပ်အပ်” အဓိပ္ပာယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

၂။ ဤသုတ်ကား သူပုဒ်နှင့်သူ သမာဿမစပ်ခင်တုန်းက သက်ထား သော ဝိဘတ်တွေကို သမာဿစပ်ပြီးတဲ့အခါ ချေတဲ့သုတ်တည်း၊ ချေပုံကို ရုပ်တွက်သည့်အခါ ထင်ရှားလတ္တံ့။

တေသံ ဝိဘတ္တိယော။ ။တေသံ၌ တသဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့သုတ်က “သမာသော ယုတ္တတ္ထော”ကို ညွှန်ပြသည်၊ ထိုသို့ ညွှန်ပြရာဝယ် “သမာသော”က ဧကဝုစံ ဖြစ်၍ “တဿ-ထို ယုတ္တတ္ထသမာဿ၏”ဟု

၃။ ပကတိ ၁ . သာ သရန္တဿ။ ။ဝိဘတ္တိသု-ဝိဘတ်တို့သည်၊
လုတ္တာသု-ကျေကုန်ပြီးသည်ရှိသော်၊ သရန္တဿ ၈-သရအဆုံး
ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အဿ-ထို ယုတ္တတ္ထသမာသ်ပုဒ်၏။

ဧကဝုဇ်ညွန့်သင့်လျက် “တေသံ”ဟု ဗဟုဝုဇ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းသည်
ပိုလွန်၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၊ နာသတို့၌ ထို“တေသံ”သဒ္ဓါပိုဖြင့် တဒ္ဓိတ်
အာချာတ် ကိတ် ဆိုင်ရာနာမ်ဝိဘတ်များကိုသာ ချေ၏။ စနိပါတ်ပုဒ်၊
သအာဝံစသည်ကိုကား “ဝုတ္တတ္ထာနမပ္ပယောဂေါ” ပရိဘာသာဖြင့်
ချေကြသည်။

ဝုတ္တတ္ထာန။ ။ဝုတ္တတ္ထာနံ-ဟောအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသော
သဒ္ဓါတို့၏ (ဆိုင်ရာအနက်ကို ဟောပြီးဖြစ်သောသဒ္ဓါတို့၏)၊ အပ္ပ
ယောဂေါ-မသုံးစွဲရခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ “ဆိုင်ရာအနက်ကို
ဟောပြီးလျှင် ထိုပုဒ်များကို သုံးစွဲဖွယ်မလို၊ ချေပစ်လိုက်တော့” ဟူလို။

လောပါ ၁။ ။ဤ၌ စသဒ္ဓါကား “ပဘင်္ဂရော”စသော အချို့ရုပ်
များဝယ် ပဘံ၌ ၊ ဝိဘတ်၏ ကျေခြင်းကို တားမြစ်သည်။ ထိုသမာသ်
မျိုးကား ဝိဘတ်မကျေသော အလုတ္တသမာသ်တည်း၊ ရုပ်ကို နောက်မှ
တွက်။

၃။ ဤသုတ်ကား တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့်
ဝိဘတ်များကို ချေပြီးနောက် သမာသ်ပုဒ်များကို ပကတိအတိုင်းပြု
သော သုတ်တည်း။ “သရန္တဿ ၈”ဟု သရန္တဿနောင် ရွှေ့ထိုင်သော
စသဒ္ဓါဖြင့် “ကိ-ဣဒံ”ကဲ့သို့ ဗျဉ္ဇနန္တ (နိဂ္ဂဟိတ်တည်းဟူသော ဗျဉ်း
အဆုံးရှိသော)ပုဒ်များကိုလည်း ပကတိပြုဖို့ရန် ဆည်းယူသည်။

မေး။ ။ ပကတိပြုရခြင်းသည် ဘာအကျိုးရှိသနည်း။

ဖြေ။ ။ နောက်က ဝိဘတ်အတွက် ပျောက်ကွယ်နေသော
သရ၊ သို့မဟုတ် ဗျဉ်းများကို ပင်ကိုအတိုင်း ပြန်၍
ပေါ်လာစေခြင်းအကျိုး ရှိ၏။

ပကတိ-ပင်ကိုအတိုင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ စက္ခုသောတံ၊ ရာဇပုတ္တော စသည်တည်း။

ဇဲ့ဦးအံ့။ ။ စန္ဒိကာန္တအမည်ရှိသော ကျောက်သည် လရောင်နှင့် တွေ့သည့်အခါ ရေကို ထွက်စေ၏။ ထိုစန္ဒိကာန္တကျောက်ကြောင့်ဖြစ်သော ရေသည် ကျောက်ကို ဖယ်လိုက်သော်လည်း ရေမပျောက်ဘဲ ရှိမြဲရှိသကဲ့သို့ ထိုအတူ ကိစ္စသည်၌ သိဝိဘတ်သက်၍ သိကြောင့် ကိစ္စကို ကပြသည့် အခါ ၊ သရနှင့် နိဂ္ဂဟိတံပါ ပျောက်၏။ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို ချေလိုက်သော်လည်း သိဝိဘတ်ကြောင့် ကျေနေသော ၊ သရနှင့် နိဂ္ဂဟိတံတို့သည် ကျေမြဲ ကျေနေသည်။ [ကျောက်နှင့် ဝိဘတ်၊ ကျောက်ကြောင့် ရေထွက်ခြင်း နှင့် ဝိဘတ်ကြောင့် သရ ဗျဉ်းတို့ ကျေပျက်ခြင်း၊ ကျောက်ကို ဖယ် လိုက်သော်လည်း ထွက်ပြီးရေ မပျောက်ခြင်းနှင့် ဝိဘတ်ကို ဖယ် လိုက်သော်လည်း ကျေပြီးအကွရာများ ကျေမြဲကျေခြင်းသည် တူ၏။]

ထိုကဲ့သို့ ကျေမြဲကျေနေသော သရ ဗျဉ်းတို့ ပြန်၍ ပေါ်ပြီးလျှင် ပင်ကို ပကတိပုဒ်အတိုင်း တည်ရှိဖို့ရာ ဤ ပကတိ စသော သရန္တဿ သုတ်ကို အားထုတ်ရလေသည်။ စက္ခုပုဒ်ကဲ့သို့ ဝိဘတ်သက်သော် လည်း ပင်ကိုအနေ မပျက်သောပုဒ်များကား “မြဲရာ သံပတိ”ဆိုသလို ရှိနေပြီးသော အနေကိုပင် ခိုင်မြဲအောင် ပကတိပြုရသည်။ [စန္ဒိ-လကို+ကာန္တ-နှစ်သက်သောကျောက်၊ လရောင်နှင့်တွေ့က ရေထွက် သဖြင့် လရောင်ကြိုက်သော ကျောက်တည်း၊ နေရောင်နှင့် တွေ့က မီးထွက်ရသဖြင့် နေရောင်ကြိုက်သော “သူရိယကာန္တ”ကျောက်တစ် မျိုးလည်း ရှိသေး၏။]

[ဆောင်] ၁။ ပျောက်သည့်သရ၊ ဗျဉ်းဟူက၊ မူလ ပြန်စေလို။

၂။ မပျောက်ခဲ့ပြန်၊ ခိုင်မြဲရန်၊ ပြုဟန် ပကတိဆို။

၄။ ဥပသဂ္ဂနိပါတပုဗ္ဗကော အဗျယိဘာဝေါ။ ။ဥပသဂ္ဂ
နိပါတပုဗ္ဗကော-ဥပသာရ နိပါတ် ပြဇာန်းရှေ့ရှိသောသဒ္ဓါသည်၊
သမာသော-သမာသ်ဖြစ်၏။ အဗျယိဘာဝေါ-အဗျယိဘော
လည်းမည်၏။ ဥပနဂရံ စသည်တည်း။

၄။ ဤသုတ်ကား ဥပသာရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ် ပြဇာန်းရှေ့ရှိသော
သဒ္ဓါကို သမာသ်ဖြစ်အောင် စီရင်၍ အဗျယိဘောဟုလည်း နာမည်
မှည့်သောသုတ်တည်း။ ဆိုလိုရင်းကား-“ဤသုတ်သည် ဥပသာရပုဒ်
နိပါတ်ပုဒ်တို့နှင့် နောက်ပုဒ်ကို သမာသ်ဖြစ်အောင်လည်း စပ်ပေး၏။
စပ်ပေးပြီးနောက် အဗျယိဘောဟုလည်း နာမည်မှည့်သည်”ဟု ဆိုလို
သည်။ နျာသ ရူပသိဒ္ဓိ အဆိုကို သေသေချာချာ ကြည့်ပါ။

ဇေယျက ပြောမိုး။ ။နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်သည်
သမာသ် ၆-ပါးလုံးကို “သမာသ်”ဟု နာမည်မှည့်သော သာမညသညာ
သုတ်တည်း။ ဤ ဥပသဂ္ဂနိပါတပုဗ္ဗကောကား “အဗျယိဘောသ
မာသ်”ဟု နာမည်မှည့်သော ဝိသေသသညာသုတ်တည်းဟု ပြောဆိုရိုး
ရှိသည်။ ထိုအဓိပ္ပာယ်သည် နျာသ ရူပသိဒ္ဓိတို့ အဖွင့်နှင့် လုံးဝ မသင့်။

ဥပသဂ္ဂနိပါတပုဗ္ဗကော။ ။ဥပသဂ္ဂအရ ပ ပရာ နိ နိစသော
ဥပသာရပုဒ် ၂၀ တည်း။ နိပါတအရ “အန္တော-တိရော-အဓော-
ဟေဋ္ဌာ-ဥပရိ-ဩရ-သဟ(သ)-ယထာ-ယာဝ-ယာဝတာ”စသော
နာမ်ရုပ်စဉ်၍ မရကောင်းသော ပုဒ်များတည်း။ ပုဗ္ဗကသဒ္ဓါသည်
“ရှေ့”ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ ပုဗ္ဗကသဒ္ဓါသည် “ပြဇာန်း”ဟူသော
အနက်ကို ဟော၏။ ဥပသဂ္ဂနိပါတပုဗ္ဗကနှင့် ဥပသဂ္ဂနိပါတပုဗ္ဗဂ
၂-ပုဒ်ကို ဧကသေသ် (တစ်ပုဒ်ချေ၊ တစ်ပုဒ်ချန်) လုပ်၍ “ဥပသဂ္ဂ
နိပါတပုဗ္ဗကော-ဥပသာရ နိပါတ် ပြဇာန်းရှေ့ရှိသောသဒ္ဓါ”ဟု
အနက်ထွက်အောင် ဆိုရသည်။ ဤ အနက်အရ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်
တို့ ရှေ့ရှိရုံမျှဖြင့် အဗျယိဘော မဖြစ်နိုင်၊ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်တို့

ရှေ့လည်း ရှိ၊ ပြဇာန်းလည်း ပြဇာန်းမှသာ အဗျယိဘောအမည် ရနိုင်သည်ဟု မှတ်။ [အဗျယိဘာဝ အမည်ရပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

အဗျယိဘောသမာဿလက္ခဏာ။ ။ရှေ့ပုဒ်၌ ပဌမာဝိဘတ်ကျေ၍ နောက်ပုဒ်၌ ဝိဘတ် ၇-သွယ်တို့တွင် တစ်ခုခုကျေခြင်း၊ အဗျယ မည်သော ဥပသာရ နိပါတ်တို့ ရှေ့ရှိပြဇာန်းခြင်း ဤလက္ခဏာ ၂-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော သမာဿသည် အဗျယိဘော မည်၏။ ထို့ကြောင့် သမာဿပုံစံတွေ့လျှင် ဤလက္ခဏာ ၂-ပါးကို ဆင်ခြင်၍ အဗျယိဘောသမာဿ ဟုတ်-မဟုတ် စစ်တမ်းထုတ်ကြပါ။

[ဆောင်] ၁။ ရှေ့ပဌမာ၊ နောက်ပုဒ်မှာ၊ သတ္တာ ဝိလောပေါ။

၂။ ပြဇာန်း ရှေ့နေ၊ အဗျယေ၊ ခေါ်လေ ဗျယိဘော။

သမာဿနှစ်မျိုးနှင့် ဝိဂြိုဟ်။ ။သမာဿသည် နိစ္စသမာဿ၊ အနိစ္စသမာဿဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ခွဲ၍ မရ-အမြဲစပ်နေသော ပုဒ် ၂-ရပ်ကို “နိစ္စသမာဿ”ဟု ခေါ်၏။ “ရညော+ပုတ္တော၊ ရာဇပုတ္တော”ကဲ့သို့ သမာဿလည်း ရ-ဝါကျလည်း ရ၍ သမာဿအဖြစ် မမြဲသောသမာဿကို “အနိစ္စသမာဿ”ဟု ခေါ်၏။ “ဥပနဂရံ”စသော အဗျယိဘောသမာဿများသည် နိစ္စသမာဿတည်း။ ဥပနှင့်နဂရကို ဝိဂြိုဟ်လုပ်ဖို့ရာ ခွဲ၍မရ၊ ခွဲ၍မရခြင်းမှလည်း ဥပဟူသော ဥပသာရပုဒ်က သူ့ချည်း သက်သက် “ဥပေါ၊ ဥပါ၊ ဥပံ”စသည်ဖြင့် မနေနိုင်၍ နဂရကို အတင်း ကပ်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ နဂရသဒ္ဓါကား သူ့ချည်း နေနိုင်ပါ၏။ ဤသို့ ဥပနှင့်နဂရတို့ ခွဲ၍ မရသဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ မလုပ်ကောင်း။

တစ်ပါးပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ။ဝိဂြိုဟ်လုပ်ချင်လျှင် သူတို့၏ အနက်ကို ဟောပြနိုင်သော ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရမည်။ ဥပမာ-ဥပသည် “အနီး”ဟူသော အနက်ကို ဟောရကား ဥပနှင့်အနက်တူသော သမိပပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်လုပ်ရသကဲ့သို့တည်း။ နဂရကား ပင်ကို ကပင် သူ့ချည်းနေနိုင်သောကြောင့် ပရိယာယ်ပုဒ်တစ်ပါး ရှာဖွယ်မလို။ နဂရသ-မြို့၏။ သမိပ-အနီးတည်း။ ဥပနဂရ-မြို့၏အနီး။

၅။ သော နပုံသကလိင်္ဂီ။ ။သော-ထိုအဗျယိဘောသမာသံ
ကို၊ နပုံသကလိင်္ဂီ-နပုံလိင်္ဂီ၏ ဟူ၍သာလျှင်၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-
မှတ်ထိုက်၏၊ အဓိကုမာရိ စသည်တည်း။

[ဆောင်] အဗျယိဘာဝ၊ သမာသမှာ၊ နိစ္စဧကန်၊ စင်စစ်မှန်၍၊
ပြုရန် ဝိဂြိုဟ်၊ မရှိဆို၏၊ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၊ ပြုလိုကမူ၊
တစ်ပါးကပုဒ်၊ ဆောင်ကာထုတ်၍၊ လုပ်လေ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ
တည်း။

အမှာ။ ။ရုပ်တွက်သည့်အခါ၌ကား မည်သည့်ပုဒ်နောင် မည်သည့်
ဝိဘတ်ရှိ၏ဟု သူငယ်များ နားလည်ဖို့ရာ “ဥပ+နဂရ”ဟု ၂-ပုဒ်
ခွဲပြရလိမ့်မည်၊ ရုပ်တွက်ဆိုသည်မှာ အရုပ်ရေးပြခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်၍
အစစ် “ဥပနဂရ”ကို ခွဲသည်ဟု မမှတ်ရ၊ အတူ ဥပနဂရကို ခွဲပြခြင်း
တည်း၊ “တစ်ပါးပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရမည်”ဟူသော စကားကိုလည်း
ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောသည်၊ “နဂရဿ+အန္တော၊ အန္တောနဂရံ”
စသော အဗျယိဘောမျိုးမှာ သူ့ပုဒ်ဖြင့်ပင် ဝိဂြိုဟ်ပြုလိမ့်မည်၊ ရုပ်ကို
နောက်မှ တွက်။

၅။ ဤသုတ်ကား အဗျယိဘောသမာသံကို နပုံလိင်္ဂီဟု မှတ်ဖို့ရာ
ပရိဘာသာပြုသော သုတ်တည်း၊ ဥပသာရ နိပါတ်ပုဒ်တို့က ပြဇာန်း
နေသည့်အတွက် ဥပသာရ နိပါတ်တို့ကဲ့သို့ လိင်္ဂအထူးမရှိ၊ “အလိင်”
ဟု ထင်မှားမည်စိုးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္မဓာရည်းစသည်
ကဲ့သို့ သုံးလိင်္ဂရကောင်းသည်ဟု ထင်မည်စိုးသောကြောင့်လည်း
ကောင်း ဤသုတ်ကို ဆိုရသည်၊ ဤသုတ်အရ “ဗျယိ နပုံ”ဟု အချို့
စကား၌ ပြခဲ့ရသည်။

အဓိကုမာရိ။ ။ [အဓိ+ကုမာရိ] အဓိသဒ္ဒါသည် “စွဲ၍ ဖြစ်သော”
ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် အဓိ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော
အာဓိကိစ္စိကာပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်လုပ်ရမည်ဟု ဆရာတို့ မိန့်ကြ၏၊

၆။ ဒိဂုဿေ . ကတ္တံ။ ။ဒိဂုဿ-သမာဟာရဒိဂုသမာသ်၏။
ဧကတ္တံ-ဧကဝုဏ်အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ နပုံသကလိင်္ဂတ္ထဉ္စ-
နပုံလိင်ရှိသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
တိလောကံ စသည်တည်း။

ကစ္စည်းဂုတ္တိအတိုင်း “အဓိကိစ္စ ပဝတ္တတိ”ပုဒ်တို့ဖြင့်လည်း ဝိဂြိုဟ်
လုပ်နိုင်သည်။ [အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ အာဓိကိစ္စိကာ၊ အဓိကိစ္စ-စွဲ၍၊
ပဝတ္တာ-ဖြစ်သောစကားတည်း၊ အာဓိကိစ္စိကာ-စွဲ၍ဖြစ်သောစကား၊
ဤပုဒ်ကား သမာသ်မဟုတ်၊ အဓိ၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သော တဒ္ဒိတ်
ပုဒ်တည်း။] ကုမာရီသု အာဓိကိစ္စိကာ အဓိကုမာရိ၊ ကုမာရီသု-
မိန်းမပျိုတို့၌၊ အာဓိကိစ္စိကာ-စွဲ၍ဖြစ်သောစကားတည်း၊ အဓိကုမာရိ-
မိန်းမပျိုတို့၌ စွဲ၍ဖြစ်သောစကား။

၆။ ဒိဂုသမာသ်သည် သမာဟာရဒိဂု၊ အသမာဟာရဒိဂုဟု ၂-
မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ဤသုတ်သည် သမာဟာရဒိဂုကို စီရင်သောသုတ်
တည်း။ ဤသုတ်ကို နိပုံးဧကတ်အဖြစ် ဝိညွှန်းသော အတိဒေသသုတ်
ဟုလည်း ဆိုကြသေး၏။ ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ၌ စိစစ်ထားသည်။

သမာဟာရ။ ။အနက်များကို တပေါင်းတည်း ပေါင်းယူရာဖြစ်
သော သမာသ်ကို သမာဟာရဒိဂုဟု ခေါ်၏။ တယော လောကာ
တိလောကံ၊ တယော-၃ မျိုးကုန်သော၊ လောကာ-သတ္တလောကတို့
တည်း။ တိလောကံ-၃ မျိုးသောလောက၊ ဤသမာသ်၌ လောကအရ
လူ နတ် ဗြဟ္မာဟု သတ္တလောက ၃-မျိုးဖြစ်၍ များ၏။ သို့အတွက်
ဝါကျတုန်းက ဗဟုဝုဏ်ဖြင့် “တယော လောကာ”ဟု ဆိုရ၏။ သမာသ်
ရုပ်ပြီးသည့်အခါ၌ကား ထို လောက ၃-မျိုးကို တပေါင်းတည်း ပေါင်း
လိုက်သဖြင့် “တိလောကံ”ဟု ဧကဝုဏ် ဖြစ်ရလေသည်။

ဆက်ဦးအံ့-ဘယ်အရာမဆို တစ်ခုစီခွဲထားလျှင် များ၏။ ဗဟုဝုဏ်
ဖြင့် စကားသုံးရ၏။ ထိုအများကို ပေါင်းထားလိုက်လျှင် သိန်း သန်း
ကုဋေပင် ဖြစ်သော်လည်း တစ်ခုတည်း ဖြစ်ရရိုးတည်း။ ဥပမာ-

၇။ တထာ ဒွန္ဓေ ပါဏိတူရိယယောဂ္ဂသေနင်္ဂဗုဒ္ဓဇ္ဈကဝိဝိဓ
ဝိရုဒ္ဓဝိသဘာဝ . ဣာဒီနဉ္စ။ ။တထာ-ထိုသမာဟာရဒိဂု
သမာသ် အတူ၊ ဒွန္ဓေ-ဒွန်သမာသ်၌လည်း၊ ပါဏိတူရိယ
ယောဂ္ဂသေနင်္ဂဗုဒ္ဓဇ္ဈကဝိဝိဓဝိရုဒ္ဓဝိသဘာဝ . ဣာဒီနဉ္စ-
သတ္တဝါ၏အင်္ဂါ၊ တူရိယာ၏အင်္ဂါ၊ ယာဉ်၏အင်္ဂါ၊ စစ်၏အင်္ဂါ၊
ငယ်သောသတ္တဝါ၊ အထူးထူးအပြားပြား ဆန့်ကျင်ဘက်၊
လက္ခဏာကွဲလျက် ကိစ္စတူ အနက်ရှိသော သဒ္ဓါအစရှိသည်တို့
၏လည်း၊ ဧကတ္ထံ-ဧကဝုဏ်အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ နပုံသက
လိင်္ဂတ္ထဉ္စ-နပုံလိင်္ဂရှိသည်၏အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ စက္ခုသောတံ စသည်တည်း။

ငွေတစ်ထောင်ကို ခွဲ၍ထုပ်လျှင် အထုပ်များစွာဖြစ်၏။ ပေါင်းလိုက်
လျှင်ကား တစ်ထုပ်တည်း ဖြစ်ရသကဲ့သို့တည်း။ သို့အတွက် သမာ
ဟာရဒိဂုသမာသ်၌ ဧကဝုဏ်ကိန်းကိုသာ အသုံးပြုရ၏။ အများနှင့်
ဆက်ဆံ၍ သာမန်ဖြစ်ရကား နပုံလိင်္ဂဖြင့်သာ အသုံးအစွဲ များလေ
သည်။ ဤသမာဟာရဒိဂု၌ ဝိဂြိုဟ်ပြုတဲ့အခါ သမာဟာရဖြစ်ကြောင်း
ထင်ရှားဖို့ရာ သမာဟဋပုဒ်ကို ထည့်၍ ဝိဂြိုဟ် ပြုတတ်ကြ၏။
တယော လောကာ သမာဟဋ္ဌာ တိလောကံ စသည်တည်း။ သို့သော်
သမာဟဋ္ဌသဒ္ဓါ မပါဘဲ “တယော လောကာ တိလောကံ”ဟု ပြုလျှင်
လည်း အပြစ်မရှိချေ။ ရုပ်တွက်ပုံနှင့် ဒိဂုလက္ခဏာကို သင်္ချာပုဗ္ဗော
ဒိဂုသုတ်ကျမှ ပြမည်။

၇။ ဒိဂုသမာသ်ကဲ့သို့ ဒွန်သမာသ်လည်း သမာဟာရဒွန်, အသ
မာဟာရ ဒွန်ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထို ၂-မျိုးတွင် ဤသုတ်က သမာဟာရ
ဒွန်အရာ၌ နပုံလိင်္ဂဧကဝုဏ်အဖြစ်ကို ဝဲညွှန်းသောသုတ်တည်း။
စက္ခုသောတံ၌ “စက္ခု-မျက်စိ+သောတ-နား” ဤသို့ “မျက်စိနား”

အနက် ၂-ခု ဖြစ်၍ ဗဟုဝုဏ်ဆိုသင့်သော်လည်း မျက်စိနှင့်နားကို တပေါင်းတည်း သမာဟာရပြု၍ ဧကဝုဏ်ဝိဘတ်ဖြင့် “စက္ခုသောတံ” ဟု ဆိုသည်။ အပေါင်းသာမညဖြစ်၍ ပုံလိင် က္လုတ္တိလိင် မထင်ရှားရ ကား နပုံလိင်သာ ဖြစ်ရလေသည်။

အမှာ။ ။ သုတ်၌ သေနင်္ဂမှ အင်္ဂသဒ္ဓါကို ပါဏိ တူရိယ ယောဂ္ဂပုဒ်တို့၌လည်း လိုက်စေ၍ “ပါဏျင်္ဂံ၊ တူရိယင်္ဂံ၊ ယောဂ္ဂင်္ဂံ၊ သေနင်္ဂံဟု မှတ်၊ ဝိသဘာဂတ္ထမှ အတ္ထသဒ္ဓါကိုလည်း ရှေ့ပုဒ်အားလုံး သို့ လိုက်စေ၍ ပါဏျင်္ဂတ္ထ၊ တူရိယင်္ဂတ္ထ၊ ယောဂ္ဂင်္ဂတ္ထ၊ သေနင်္ဂတ္ထ၊ ခုဒ္ဒဇန္တကတ္ထ၊ ဝိဝိဓဝိရုဒ္ဓတ္ထ၊ ဝိသဘာဂတ္ထဟု မှတ်။

ပါဏျင်္ဂ . ဣ။ ။ [ပါဏိ+အင်္ဂ+အတ္ထ၊ ပါဏ=သတ္တဝါ၏+အင်္ဂ= အင်္ဂါကြီးငယ်ဖြစ်သော+အတ္ထ=အနက်ရှိ သောသဒ္ဓါ။] သတ္တဝါ၏ မျက်စိ နား နှာ လက်စသော အင်္ဂါကြီးငယ် အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဓါသည် ပါဏျင်္ဂတ္ထ မည်၏။ ထိုသဒ္ဓါမျိုးကို ဤသုတ်က နပုံဧကတ် ငဲ့သည်။ စက္ခု စ သောတဉ္စ စက္ခုသောတံ၊ [စက္ခု စ သောတဉ္စကား ဒွန်သမာသ်ဝိဂြိုဟ်၊ စက္ခုသောတံ ကား ဒွန်သမာသ်ပုဒ်တည်း။] စက္ခု စ-မျက်စိလည်း၊ သောတဉ္စ-နားလည်း၊ စက္ခုသောတံ-မျက်စိနား။

တူရိယင်္ဂတ္ထ။ ။ [တူရိယ=တူရိယာမျိုး၏+အင်္ဂတ္ထ=အစိတ် အင်္ဂါအနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါ။] တီးမှုတ်သီဆိုဖွယ်ဟူသမျှကို တူရိယာဟု ခေါ်၏။ ထိုတူရိယာ၏ အစိတ်အင်္ဂါအနက်ကို ဟောသော သဒ္ဓါကို တူရိယင်္ဂတ္ထဟု ခေါ်သည်။ ဂီတဉ္စ-သီဆိုခြင်းလည်း၊ ဝါဒိတ္ထဉ္စ- တီးမှုတ်ခြင်းလည်း၊ ဂီတဝါဒိတ္ထ-သီဆိုတီးမှုခြင်း။

ယောဂ္ဂင်္ဂတ္ထ။ ။ ယောဂ္ဂ=ယာဉ်၊ အင်္ဂတ္ထ=အစိတ်အင်္ဂါအနက်ဟော သဒ္ဓါ။ လှည်း၊ ထွန်၊ ထယ် ဆိုင်ရာအားလုံးကိုပင် ယောဂ္ဂဟု မှတ်၊ ဖာလဉ္စ=ထယ်သွားလည်း၊ ပါဇနဉ္စ-နှင်တံလည်း၊ ဖာလပါဇန=ထယ် သွားနှင့်တံ။ [“ဖာလ-ထွန်သွား”ဟုလည်း ဆို၊ နွားမောင်း တုတ်တံကို “နှင်တံ”ဟု ခေါ်၏။]

သေနင်္ဂတ္ထ။ ။ သေနာ=စစ်တပ်+အင်္ဂ=အစိတ်အပိုင်း။ စစ်သည်ကို လည်းကောင်း၊ စစ်အသုံးအဆောင်ကိုလည်းကောင်း “သေနင်္ဂ”ဟု ခေါ်၏။ ထိုသေနင်္ဂကို ဟောသောသဒ္ဒါသည် “သေနင်္ဂတ္ထ”မည်၏။ ဟတ္ထိ စ-ဆင်တို့လည်း၊ အဿာ စ-မြင်းတို့လည်း၊ ဟတ္ထိအသံ-ဆင်မြင်း။

ခုဒ္ဒဇ္ဈကတ္ထ။ ။ [ခုဒ္ဒ=သေးငယ်သော+ဇ္ဈက=သတ္တဝါ+အတ္ထ= အနက်ဟောသဒ္ဒါ။] လက်ခုပ်တစ်ခုတည်းမှာပင် အကောင်များစွာ တည်နေနိုင်သော၊ အရိုးလည်း သိသိသာသာ မပါသော ပိုးငယ်များ ကို “ခုဒ္ဒဇ္ဈက”ဟု ခေါ်၏။ ခုံသာ စ-မှက်တို့လည်း၊ မကသာ စ-ခြင်တို့လည်း၊ ခုံသမကသံ-မှက်ခြင်။ [“မသက”ဟုလည်း ရှိ၏။]

ဝိဝိဓဝိရုဒ္ဓတ္ထ။ ။ [ဝိဝိဓ=အထူးထူး အဖုံဖုံ+ဝိရုဒ္ဓ=ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော သတ္တဝါ။] ကမ္ဘာရန်သဘောအားဖြင့် အချင်းချင်း ရန်ဘက် ဖြစ်နေသော သတ္တဝါသည် “ဝိဝိဓဝိရုဒ္ဓ”မည်၏။ အဟိ စ-မြေလည်း၊ နကုလော စ-မြေပါလည်း၊ အဟိနကုလံ-မြေ၊ မြေပါ။

ဝိသဘာဝတ္ထ။ ။ [ဝိ=မတူထူးခြား ကွဲပြားသော+သဘာဝ=သဘော တူသော+အတ္ထ=အနက်ရှိသော သဒ္ဒါ။] သဘောလက္ခဏာချင်း မတူ ကွဲပြား၍၊ ဝိ-အရ “ကွဲပြား”ဟု ဆိုသည်။ လိုရင်းကိစ္စမှာ သဘောတူနေ ကြသဖြင့် သဘာဝ-အရ “သဘောတူ”ဟု ဆိုသည်။ သီလဉ္စ-သီလ လည်း၊ ပညာဇာတိ-ပညာလည်း၊ သီလပညာဇာတိ-သီလပညာ။ ဤပုံစံ၌ သီလသည် အေးမြခြင်းလက္ခဏာရှိ၍ ပညာက သိခြင်းလက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် လက္ခဏာချင်း ကွဲပြား၏။ သို့သော် ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ၌ သဘောချင်းတူကြသဖြင့် သဘာဝဖြစ်သည်။ အာဒိ ဖြင့်ယူရသော ပုဒ်များကို ကစွည်းဘာသာဋီကာနှင့် ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

အမှာ။ ။ ဤ သမာဟာရဒွန်နှင့် ဒိဂုသမာသ်တို့ နပုံလင် ဧကဝုဇ် ဖြစ်သောကြောင့် “သမာဟာရ ဒိ ဒွန္န၊ ဧကနပုဉ်ဆိုက်”ဟု အချိစကား၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ နပုံလင် ဧကဝုဇ်ချည်း ရုပ်စဉ်ပါ။ ရုပ်တွက်ပုံနှင့် လက္ခဏာကို နာမာနံ သမုစ္စယော ဒွန္နောသုတ်ကျမှ ပြအံ့။

၈။ ဝိဘာသာ ရုက္ခတိဏပသုဓနဓညဇနပဒါဒီနဉ္စ။ ။ဒွန္ဓေ-
ဒွန်သမာဿံ။ ရုက္ခတိဏပသုဓနဓညဇနပဒါဒီနဉ္စ-သစ်ပင်၊
မြက်၊ သားကောင်၊ ဥစ္စာ၊ စပါး၊ ဇနပုဒ်အနက်ဟောသဒ္ဓါအစရှိ
သည်တို့၏လည်း။ ဝိဘာသာ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဧကတ္ထံ-ဧကဝုဏ်
အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ နပုံသကလိင်္ဂတ္ထဉ္စ-နပုံလိင်အဖြစ်
သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အဿတ္ထကပီတနံ၊
အဿတ္ထကပီတနာ စသည်တည်း။

သမာဟာရဒိဂုဿမာဿပုဒ်ရုပ်စဉ်ဟန်ကား-(ပဌမာ) တိလောကံ၊
(အာလုပ်) ဘော တိလောက၊ တိလောကာ၊ (ဒုတိယာ) တိလောကံ၊
(တတိယာ) တိလောကေန၊ (စတုတ္ထိ) တိလောကဿ၊ (ပဉ္စမိ)
တိလောကဿ၊ တိလောကမ္မာ၊ တိလောကာ၊ (ဆဋ္ဌိ) တိလောကဿ၊
(သတ္တမိ) တိလောကသ္မိ၊ တိလောကမ္ပိ၊ တိလောကေ။

သမာဟာရဒ္ဓန္ဒနိဂုဿမာဿပုဒ်ရုပ်စဉ်ဟန်ကား-(ပဌမာ) စက္ခုသောတံ၊
(အာလုပ်) ဘော စက္ခုသောတ၊ စက္ခုသောတာ၊ (ဒုတိယာ) စက္ခု
သောတံ၊ (တတိယာ) စက္ခုသောတေန၊ (စတုတ္ထိ) စက္ခုသောတဿ၊
(ပဉ္စမိ) စက္ခုသောတဿ၊ စက္ခုသောတမ္မာ၊ စက္ခုသောတာ၊ (ဆဋ္ဌိ)
စက္ခုသောတဿ၊ (သတ္တမိ) စက္ခုသောတသ္မိ၊ စက္ခုသောတမ္ပိ၊ စက္ခု
သောတေ၊ ကြွင်းပုံစံများကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း စဉ်ပါ။

၉။ ဤသုတ်ကား သစ်ပင်စသည်ကို ဟောသောသဒ္ဓါတို့ကို ဒွန်တွဲ
ရာ၌ ရံခါ နပုံဧကတ် ဝဲ၍ ရံခါ နပုံဧကတ် မဝဲရဟု ပြသော သုတ်
တည်း။ အဿတ္ထကပီတနံသည် နပုံဧကတ်ဝဲသော ပုံစံ၊ အဿတ္ထ
ကပီတနာကား နပုံဧကတ် မဝဲသော ပုံစံတည်း။ [အဿတ္ထော စ-
ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်လည်း၊ ကတပီနော စ-ညောင်ချဉ်ပင်လည်း၊
အဿတ္ထကပီတနံ-ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ ညောင်ချဉ်၊ အဿတ္ထကပီတနာ-

ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ ညောင်ချဉ်တို့၊ နပုံ ဧကတ် မမြဲသောကြောင့် ဗဟုဝုစ် ပုံစံလည်း ရှိရသည်။] ဤကား ရုက္ခအရ ပုံစံတည်း၊ တိဏစသော နောက်ပုံစံများကို တစ်ခုစီသာ ပြမည်။

တိဏ။ ။ဥသိရဉ္စ-ပန်းရင်းလည်း၊ ဗီရဏဉ္စ-မြက်မွေးလည်း၊ ဥသိရဗီရဏ-ပန်းရင်းမြက်မွေး၊ ဥသိရဗီရဏာ-ပန်းရင်းမြက်မွေးတို့။ [“ဗီရဏ-ပြိတ်မြက်”ဟုလည်း ဆိုကြ၏။]

ပသု။ ။အဇော စ-ဆိတ်လည်း၊ ဧဋ္ဌကော စ-သိုးလည်း၊ အဇေဋ္ဌကံ- ဆိတ်သိုး၊ အဇေဋ္ဌကာ-ဆိတ်သိုးတို့။ [“အမွေးနည်း၍ မြန်မာနှင့် တူသော ဆိတ်ကို ဆိတ်မြန်မာ၊ အမွေးရှည်၍ ကုလားနှင့် တူသော ဆိတ်ကို “ဆိတ်ကုလား”ဟု ရှေးက သုံး၏။]

ဇနု။ ။ဟိရညဉ္စ-ငွေလည်း၊ သုဝဏ္ဏဉ္စ-ရွှေလည်း၊ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ- ငွေရွှေ၊ ဟိရညသုဝဏ္ဏာ-တို့။

ညေ။ ။သာလိ စ-သလေးစပါးလည်း၊ ယဝေါ စ-မုယောစပါး လည်း၊ သာလိယဝံ-သလေးမုယော၊ သာလိယဝါ-သလေးမုယောတို့။

ဇနုပဒ။ ။ကာသီ စ-ကာသီတိုင်းတို့လည်း၊ ကောသလာ စ- ကောသလတိုင်းတို့လည်း၊ ကသိကောသလံ-ကာသီတိုင်းကောသလ တိုင်း၊ “ကာသီ ကောသလာ”ဟုလည်း ရှိ၏။ [တစ်တိုင်း တစ်နယ်ကို ဇနုပုဒ်ဟု ခေါ်၏၊ ဇနုပုဒ်ဟောသဒ္ဒါတို့သည် ပုံလိင်ဗဟုဝုစ်ချည်းသာ ဖြစ်၍ “ကာသီ”ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ထားသည်။]

အမှာ။ ။ဇနုပဒါဒိနံ၌ အာဒိဖြင့် ယူရသော ပုံစံများကို ကစွည်း ဘာသာဋီကာနှင့် ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ ဤသုတ်က ပုံစံများကို နပုံဧကတ် ငဲ့ရာ၌ နပုံလိင် ဧကဝုစ်ချည်း ရုပ်စဉ်၊ နပုံဧကတ် မငဲ့ရာ၌ နောက်ပုဒ် ၏ လိင်ကို ကြည့်၍ ဗဟုဝုစ်ချည်း ရုပ်စဉ်ပါ။ ။

၉။ ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယော။ ။ဒွိပဒေ-
နှစ်ပုဒ်သည်။ တုလျာဓိကရဏေ-တူသောတည်ရာအနက်ရှိ
လတ်သော်၊ သမာသော-သမာဿဖြစ်၏။ ကမ္မဓာရယော-
ကမ္မဓာရည်းလည်း မည်၏။ မဟာပုရိသော၊ နီလုပ္ပလံ၊
ဗြာဟ္မဏဒါရိကာ စသည်တည်း။

၉။ ဤသုတ်ကား တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော ၂-ပုဒ်ကို သမာဿ
စပ်၍ ကမ္မဓာရည်းမှည့်သောသုတ်တည်း။ “သမာဿစပ်ပေးသည့်
အတွက် ဝိမိ၊ ကမ္မဓာရည်းအမည်မှည့်သည့်အတွက် သညာသုတ်”ဟု
၂-ချက်ရသည်။

ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ။ ။“မဟန္တော စ သော ပုရိသော
စာတိ မဟာပုရိသော” မဟန္တော စ-မြတ်သူလည်း ဟုတ်၏။ သော-
ထိုမြတ်သူဟူသည်။ ပုရိသော စ-ယောက်ျားလည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ-
ထို၂-ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ မဟာပုရိသော-မဟာပုရိသ မည်၏။
ဤပုံစံ၌ မဟန္တအရ မြတ်သူသည် ယောက်ျားတည်း။ ပုရိသအရ
ယောက်ျားဟူသည်လည်း မြတ်သူတည်း။

ဤသို့ ၂-ယောက်ပိုင် အိမ်တစ်လုံးပေါ်မှာ ထိုအိမ်ရှင် ၂-ယောက်
တည်နေသလို၊ ယောက်ျားဖြစ်တည်းဟူသော အနက်တစ်ခုပေါ်မှာ
မဟန္တသဒ္ဒါ၊ ပုရိသသဒ္ဒါ ၂-ခုတို့ တည်နေကြသည်။ ဤသို့ တည်ရာ
အနက်အားဖြင့် တူကြသည်ကို “တုလျာဓိကရဏ=တူသော တည်ရာ
အနက်ရှိကြသည်”ဟု ဆိုသည်။ [တုလျ=တူသော+အဓိကရဏ=
တည်ရာအနက် ရှိသည်။ “ဒွိပဒေ”ဟု များရာအနက်လိုက်၍
ဆိုထားသည်။ တိပဒလည်း အချို့ ရှိ၏။] ကမ္မဓာရယမည်ပုံကို
ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှူ။

လက္ခဏာ စသည်။ ။“သမာဿပုဒ်ချင်း အနက်တူလျှင် ကမ္မဓာ
ရည်းသမာဿ”ဟု လက္ခဏာကို မှတ်ရာ၏။ ဝိဂြိုဟ်ပြုသည့်အခါ၌ကား

ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ်၌ ပဌမာဝိဘတ်ရှိရ၏။ ဧကဝုဓ် ဗဟုဝုဓ်မှာ သင့်သလိုသာတည်း။

စသဒ္ဒါ တသဒ္ဒါများလည်း ပါရှိသည်သာ များ၏။ သို့သော် မပါခြင်းကြောင့်လည်း အပြစ်မရှိပေ။ စသဒ္ဒါဖြင့် “မြတ်သူလည်း ယောက်ျားပင်တည်း၊ ယောက်ျားဟူသည်လည်း မြတ်သူပင်တည်း” ဟု အပြန်အလှန် ပေါင်းဆည်းသော အညမညသမုစ္စည်းကို ထင်ရှားစေလိုသည်။ တသဒ္ဒါကား မဟန္တဟူသည်လည်း ထိုသူပင်တည်း၊ ပုရိသဟူသည်လည်း ထိုသူပင်တည်းဟု တစ်ယောက်တည်းဖြစ်ကြောင်း၊ အနက်အရတူကြောင်းကို ပြသည်။ ဝိဂြိုဟ်ပြုသည့်အခါ ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ် လိင်မတူလျှင် တသဒ္ဒါကို ရှေ့ပုဒ်နှင့် လိင်တူအောင် ထားရမည်။

[ဆောင်] ၁။ ပဒနုဓ်ဆူ၊ အရတူ၊ မတ်ယူ ကမ္မဓာရဲ။

၂။ နုဓ်ပုဒ်လုံးမှာ၊ ပဌမာ၊ သက်ပါ ဝိဂြိုဟ်ထဲ။

၃။ စ တသဒ္ဒါ၊ ပါ-မပါ၊ နုဓ်ဖြာ သင့်ချည်းပဲ။

၄။ မတူလိင်ဝုဓ်၊ ရှေ့နောက်ပုဒ်တွင်၊ ရှေ့ပုဒ်တူစွာ၊ တသဒ္ဒါ၊ ထားပါ ဝိဂြိုဟ်ထဲ။

လိင်မှတ်ဗွယ်။ ။ဤကမ္မဓာရည်းသမာသ်ပုဒ်၏ လိင်ကား “ဗျယ်နပုံး၊ ကမ် တပ်ထုံး၊ အဆုံး လိင်နှင့်တိုက်”ဟူသည်နှင့်အညီ အဆုံးပုဒ်၏ လိင်သာ လိုရင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် “မဟန္တော စ သော ပုရိသော စာတိ မဟာပုရိသော”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ပုရိသဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ကြည့်လျက် ပုံလိင်ဟု မှတ်။ “နီလဉ္စ တံ ဥပ္ပလဉ္စာတိ နီလုပ္ပလံ” ဥပ္ပလဟူသော နောက်ပုဒ်အရ နပုံလိင်တည်း။ [နီလဉ္စ-အညိလည်း ဟုတ်၏၊ တံ-ထို အညိဟူသည်၊ ဥပ္ပလဉ္စ-ကြာလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ နီလုပ္ပလံ-ကြာညိ မည်၏။]

“ဗြာဟ္မဏီ စ+သာ+ဒါရိကာ စာတိ ဗြာဟ္မဏဒါရိကာ” ဤ၌ကား ဒါရိကာဟူသော နောက်ပုဒ်အရ ဣတ္ထိလိင်တည်း။ ဗြာဟ္မဏီ စ-ပုဏ္ဏေးမလည်း ဟုတ်၏။ သာ-ထိုပုဏ္ဏေးမဟူသည်၊ ဒါရိကာ စ-သူငယ်မလည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဗြာဟ္မဏဒါရိကာ-မည်၏။

ပြာဟ္မဏဒါရိကာ-ပုဏ္ဏေည်းမငယ်၊ ဤသို့ ကမ္မဓာရည်းသမာသ်၌ လိင် ၃-မျိုး ရသည်။ [သော-ထိုသူသည်၊ မဟန္တော စ-မြတ်သူလည်း ဟုတ်၏၊ ပုရိသော စ-ယောက်ျားလည်း ဟုတ်၏၊ ဤသို့ ဝိဂြိုဟ်တွင်းက “သော၊ တံ၊ သာ” ပုဒ်များကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးကြသေး၏။]

ဝိသေသန ဝိသေသျှ။ ။ “အထူးပြုတတ်သောပုဒ်ကို ဝိသေသန၊ အထူးပြုအပ်သော ပုဒ်ကို ဝိသေသျှ”ဟု ခေါ်၏။ “ဝိသေသေတိတိ ဝိသေသနံ” ယံ-အကြင်ပုဒ်သည်၊ ဝိသေသေတိ-အထူးပြုတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တံ-ထိုပုဒ်သည်၊ ဝိသေသနံ-ဝိသေသနမည်၏။ “ဝိသေသီယတိတိ ဝိသေသျှ” ယံ-အကြင်ပုဒ်ကို၊ ဝိသေသီယတိ-အထူးပြုအပ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုပုဒ်သည်၊ ဝိသေသျှ-ဝိသေသျှမည်၏။ မဟာပုရိသော၌ ပုရိသအရာဝယ် ယုတ်သောယောက်ျား၊ မြတ်သောယောက်ျား ၂-မျိုးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်နေသဖြင့် ပုရိသဟူသောပုဒ်သည် အထူးပြုထိုက်သော ဝိသေသျှပုဒ်တည်း၊ မဟာ (မဟန္တ)ပုဒ်သည် ထိုပုရိသအရ ယုတ်သောယောက်ျားကို တားမြစ်၍ မြတ်သောယောက်ျားဟု ယောက်ျား ၂-မျိုး ကွဲပြားအောင် အထူးပြုပေးသောကြောင့် ဝိသေသနပုဒ်တည်း၊ ထိုကဲ့သို့ ဝိသေသန၊ ဝိသေသျှ ၂-မျိုးတွင် ဝိသေသနပုဒ်ကို ရှေ့က ထားရသည်။

ရုပ်တွက်ဆိုင်ရာ မှာထားချက်

၁။ သမာသ်ပုဒ်၌ နာမ်ပုဒ် ၂-ပုဒ် ၃-ပုဒ်စသည် ပေါင်းထားသောကြောင့် ရုပ်တွက်သည့်အခါ မူလနာမ်ပုဒ်အတိုင်း တည်၍ ဆိုင်ရာ ဝိဘတ်များသက်လျက် ဝိဂြိုဟ်ဝါကျဖြစ်အောင် ရုပ်တွက်ရမည်။ [ဤကိစ္စမှာ နာမ်ရုပ်တွက်ရန်ကိစ္စသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် အတော်နည်းရသည့်အခါ နာမ်ရုပ် တွက်မပြတော့ဘဲ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျကို တစ်ခါတည်း တည်ပြခြင်းက သာ၍ ရှင်းသည်။]

၂။ ဆိုင်ရာဝိဂြိုဟ်နက်ကို ဖော်ပြ၍ “ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌”ဟု ဆို။

၃။ ထိုသို့ ဝိဂြိုဟ်အနက်ဆို၍ ဆိုင်ရာသုတ်ဖြင့် သမာသ်စပ်လျက် ကမ္မဓာရည်းစသော အမည်တစ်ခုခုကို မှည့်ရမည်။

၄။ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာသ်အမည်လည်း မှည့်ရမည်။

၅။ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်တုန်းက ဝိဘတ်များ သမာသ်တွင်း၌ မလိုတော့သဖြင့် ချေပစ်ရမည်။

၆။ ဝိဘတ်မှတစ်ပါး ချေဖွယ်ရာ စ တ ယစသောသဒ္ဒါစုကို “ဝုတ္တတ္ထာန မပ္ပယောဂေါ”ဟူသော ပရိဘာသာဖြင့် ချေပစ်ရမည်။

၇။ ပကတိ စသသ ရန္တသသသုတ်ဖြင့် မူလတုန်းကအတိုင်း ပကတိပြု ရမည်။ [ပကတိပြုရာ၌ “မဟန္တပုရိသကို မဟန္တပုရိသဟု ပကတိ ပြု”ဟု ပေါင်း၍ ပကတိပြုရိုးရှိသော်လည်း မဟန္တကို မဟန္တဟု ပကတိ ပြု၊ ပုရိသကို ပုရိသဟု ပကတိပြုဟု ဆိုလိုရင်းတည်း။ ဂဝံပတိ စသော အလုတ္တသမာသ်များ၌ “ဂဝံပတိကို ဂဝံပတိဟု ပကတိပြု”လို့ ဆို၍ မဖြစ်၊ ပတိ တစ်ခုတည်းကိုသာ ပကတိပြု၍ ဖြစ်သည်။]

၈။ တဒ္ဓိတသမာသကိတကာနာမံ ဝါ တဝေတုနာဒီသု စသုတ်ဖြင့် နာမ်ကဲ့သို့ ငဲ့၊ သိ ယော တစ်ခုခု သက်၍ ဆိုင်ရာရုပ်ဖြစ်အောင် စီရင်ရမည်။

- [ဆောင်] ၁။ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၊ ဖြစ်အောင်ပြ၊ မူလ နာမ်ရုပ်တွက်။
- ၂။ ဣတိအတ္ထေ၊ ဆိုရိုးပေ၊ ဖော်လေ ဝိဂြိုဟ်နက်။
  - ၃။ သမာသ်စပ်ကာ၊ ဆိုင်သင့်ရာ၊ သညာ အထူးဆက်။
  - ၄။ သမာသ်နာမံ၊ သာမညံ၊ တစ်ဖန် ထပ်၍စွက်။
  - ၅။ ဝါကျတွင်းဆို၊ ဝိဘတ်ကို၊ မလို ရှင်းအောင်ဖျက်။
  - ၆။ ပရိဘာသာ၊ သူ့တွက်တာ၊ ကြွင်းရာ အားလုံးပျက်။
  - ၇။ ပကတိခတ်၊ နာမ်ငဲ့လတ်၊ ဝိဘတ် သင့်ရာသက်။
  - ၈။ သမာသ်တွက်နည်း၊ အစဉ်မှီး၊ ကစွည်းဦးကာမြက်။

၁၀။ သင်္ချာပုဗ္ဗော ဒိဂု။ ။သင်္ချာပုဗ္ဗော-သင်္ချာရှေ့ရှိသော ကမ္မဓာရည်းသမာဿသည်၊ ဒိဂု-ဒိဂုလည်း မည်၏၊ တိလောကံ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။နီလုပ္ပလံကို “နီလ+စ+တ+ဥပ္ပလ+စ”တည်၊ လိင်္ဂတ္ထေ ပဌမာသုတ်ဖြင့် ပဌမာဧကဂုဏ် သိဝိဘတ် ၅-လုံးသက် (နီလသိ+စသိ+တသိ+ဥပ္ပလသိ+စသိ)၊ သိဟူသောသုတ်ဖြင့် နီလ-တ-ဥပ္ပလတို့နောင် သိကို ၊ ပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သဗ္ဗာသမာဝုသော ပသဂ္ဂနိပါတာဒီဟိ စ သုတ်ဖြင့် စ ၂-လုံးနောင် သိ ၂-လုံးကို ချေ၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နီလ-ဥပ္ပလတို့နောင် နိဂ္ဂဟိတ်ကို စဝဂ္ဂန္တံ ဥပြု၊ ဉ်ကို စသို့ ကပ်၊ နီလဉ္စ တံ ဥပ္ပလဉ္စဟု သမာဿဝါကျ ပြီး၏။ နီလဉ္စ-အညိလည်း ဟုတ်၏။ တံ-ထိုအညိဟူသည်၊ ဥပ္ပလဉ္စ-ကြာလည်းဟုတ်၏။ ဣတိအတ္ထေ-ဤအနက်၌၊ ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယောသုတ်ဖြင့် နီလံနှင့် ဥပ္ပလံကို သမာဿစပ်၍ ကမ္မဓာရည်း အမည်မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာဿ အမည် မှည့်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် သမာဿ၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ဝုတ္တတ္ထာနမပ္ပယောဂေါဟူသော ပရိဘာသာအရ စ တသဒ္ဒါတို့ကို ချေ၊ ပကတိံ စသေ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် သရ အဆုံးရှိသော နီလ ဥပ္ပလတို့ကို နီလဥပ္ပလဟု ပကတိပြု၊ လခွင်း၊ ရှေ့ ၊ ကို ချေ၊ လကို နောက်ဥသို့ ကပ် (နီလုပ္ပလ)၊ နာမ်ကဲ့သို့၌၊ သိသက်၊ ၊ ပြု၊ လ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နီလုပ္ပလံ ပြီး၏။ [မဟာပုရိသော၊ ဗြာဟ္မဏ ဒါရိကာ တို့ကို နောက်နောက်သုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်။]

၁၁။ ဤသုတ်ကား ထိုကမ္မဓာရည်းသမာဿသည်ပင် သင်္ချာပုဒ် ရှေ့ရှိ သည့်အခါ “ဒိဂု”ဟု နာမည်တစ်မျိုးတိုး၍ မှည့်သောသုတ်တည်း။ ဆိုလိုရင်းကား-ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ် အရတူသောကြောင့် ကမ္မဓာရည်း အမည်ရပြီးသော သမာဿသည်ပင် ဧက ဒွိ တိ စတု စသော သင်္ချာတို့ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ရှေ့ကရှိသည့်အခါ ဒိဂုဟု အမည်ရပြန်သည်။ “ကမ္မဓာရည်းနာမည်၊ ဒိဂုနာမည် ၂-မျိုး ရသည်”ဟူလို။ [ရုပ်တွက်

သည့်အခါ နာမည် ၂-မျိုး မှည့်ရလိမ့်မည်။ ဒီဂုအမည်ရပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

[ဆောင်] ကမ္မဓာရယ၊ သမာသပင်၊ ရှေ့ကသင်္ချာ၊
ရှိလေရာ၊ ဆင့်ကာ ဒီဂုခေါ်။

သမာဟာရဒီဂု။ ။ဤဒီဂု၌ သမာဟာရဒီဂု၊ အသမာဟာရဒီဂုဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် သမာဟာရဒီဂုသည် ဒီဂုသေ့ . ကတ္တံသုတ်အရ နပုံလင် ဧကဝုဏ်ချည်းသာတည်း။ ဝိဂြိုဟ်အခိုက်၌ကား လင်ကို သင့်သလို ထားရမည်။ ပုံစံကား- တယော လောကာ တိလောကံ၊ သတ္တ အဟာနိ သတ္တာဟံ၊ သတ္တ-ခုနစ်ခုကုန်သော၊ အဟာနိ-ရက်တို့သည်၊ သတ္တာဟံ- ခုနစ်ရက်၊ (ဝိဂြိုဟ်တွင်း၌ နပုံလင် ဗဟုဝုဏ်)၊ စတသော ဒိသာ စတုဒ္ဓိသံ-၄ ပါးသော အရပ်မျက်နှာ၊ (ဝိဂြိုဟ်တွင်း၌ ကုတ္တိလင် ဗဟုဝုဏ်တည်း)၊ ဤကား သမာဟာရဒီဂုတည်း။

အသမာဟာရဒီဂု။ ။အသမာဟာရဒီဂု၌ကား နပုံဧကတ် မငဲ့ရ၊ ကမ္မဓာရည်းသမာသ်ကဲ့သို့ လင် ၃-ပါး ဝုဏ် ၂-ပါး ရကောင်း၏။ နောက်ပုဒ်လင်အတိုင်း ထားရမည်။ ပုံစံကား-“ဧကော ပုဂ္ဂလော ဧကပုဂ္ဂလော-တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်” (ပုံလင်ဧကဝုဏ်တည်း)၊ ဧကော ကုတ္တိ ဧကိတ္တိ (ကုတ္တိလင်ဧကဝုဏ်)၊ တယော ဘဝါ တိဘဝါ- သုံးပါးကုန်သောဘဝတို့၊ (ပုံလင်ဗဟုဝုဏ်)၊ စတသော ဒိသာ စတုဒ္ဓိ သာ-၄ ပါးကုန်သောအရပ်မျက်နှာတို့၊ (ကုတ္တိလင် ဗဟုဝုဏ်တည်း)၊ စတုဒ္ဓိသကို ကစွည်းဝတ္ထိ၌ သမာဟာရ၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ အသမာဟာရဟု ရှိ၏။ သို့အတွက် နှစ်ဖက်လုံး ထုတ်ပြလိုက်သည်။

ဒသသဟဿံ စက္ကဝါဠာနိ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠာနိ၊ ဒသသ ဟဿံ-တစ်သောင်းသော၊ စက္ကဝါဠာနိ-စကြဝဠာတို့တည်း။ ဒသ သဟဿစက္ကဝါဠာနိ-တစ်သောင်းသောစကြဝဠာတို့၊ (နပုံလင် ဗဟုဝုဏ် တည်း)၊ ဒသသဟဿံပုဒ်က ဧကဝုဏ်မြီသောကြောင့် ဧကဝုဏ်ဖြင့် ထားသည်။ (ဤကဲ့သို့ ဝုဏ်အမြီမရှိလျှင် နောက်ပုဒ်နှင့် လင် ဝုဏ်တူ အောင် ထားရသည်) ပိဋကတော်၌ အသမာဟာရဒီဂု နည်းပါး၍ သမာဟာရဒီဂုသာ များ၏။

ရုပ်တွက်။ ။တိလောကံကို “တ+လောက”တည်း။ လိင်္ဂိတ္ထေ ပဌမာ သုတ်ဖြင့် ပဌမာဗဟုဝုစ် ယော ၂-လုံးသက်, (တိယော+လောကယော), တိစတုန္တံတိသောစတသောတယောစတ္တာရောတိဏိစတ္တာရိသုတ် ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ တိကို တယောပြု, သဗ္ဗယောနိနမာဇသုတ်ဖြင့် ယောကို^၁ပြု, ကံခွင်း, ချေ, ကပ်, တယော လောကာဟု သမာဿဝါကျ ပြီး၏။ ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယောသုတ်ဖြင့် တိနှင့် လောကကို သမာဿစပ်၍ ကမ္မဓာရည်းအမည်မှည့်, သင်္ချာပုဗ္ဗော ဒိဂုသုတ်ဖြင့် ဒိဂုလည်း အမည်မှည့်, နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထော သုတ်ဖြင့် သမာဿအမည်မှည့်, တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ် ဖြင့် သမာဿ၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ, ပကတိ စသေ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် သရအဆုံးရှိသော တိ+လောကတို့ကို တိ+လောကဟု ပကတိပြု, ဒိဂုဿေကတ္တံသုတ်ဖြင့် တိလောကကို နပုံဧကတ်ငဲ့, နာမ်ငဲ့, သိသက်, ၊ ပြု, ခွင်း, ချေ, ကပ်, တိလောလံ ပြီး၏။ [ဒိဂုဿေကတ္တံသုတ်ကို အတိဒေသသုတ်ဟု ဆိုရိုးရှိသောကြောင့် “နပုံဧကတ်ငဲ့”ဟု ဆိုလိုက် သည်။]

သတ္တာဟံကို “သတ္တ+အဟ”တည်း။ ယော ၂-လုံးသက်, ပဉ္စာဒီန မကာရောသုတ်ဖြင့် ထွ၏အဆုံး ၊ ကို ဝိဘတ်နှင့်တကွ ၊ ပြု, အတော နိစ္စံသုတ်ဖြင့် အဟနောင် ယောကို နိပြု, ယောသု ကတနိကာရ လောပေသု ဒီဃံသုတ်ဖြင့် ဟ၏ အဆုံး ၊ ကို^၁ဒီဃပြု, သတ္တ+အဟာနိ ဟု သမာဿ ဝါကျ ပြီး၏။ “သတ္တ-ခုနစ်ခုကုန်သော+အဟာနိ-ရက်တို့” က္ကတိအတ္ထေ-၌,ဟု ဆို၍ ဆိုခဲ့သည့်သုတ်များဖြင့် သမာဿစပ်၍ ကမ္မဓာရည်း, ဒိဂုသမာဿအမည်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု, နပုံ ဧကတ်ငဲ့, နာမ်ငဲ့, သိ သက်, ၊ ပြု, သတ္တာဟံ ပြီး၏။ [စတုဒ္ဓိသံကို သရော ရသော နပုံသကေ သုတ်ကျမှ တွက်တတ်လတ္တံ့။]

ဧကပုဂ္ဂလောကို “ဧက+ပုဂ္ဂလ”တည်း။ သိ ၂-လုံးသက်, သောသုတ် ဖြင့် သိကို -၁ ပြု, ဧကော ပုဂ္ဂလောဟု သမာဿဝါကျပြီး၏။ သမာဿ စပ်၍ ကမ္မဓာရည်း, ဒိဂုသမာဿအမည်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု စသည်။ [ကြွင်းရုပ်များကို နောင်ခါ တွက်ရလတ္တံ့။]

၁၁။ ဥဘော တပ္ပုရိသော။ ။ဥဘော-ကမ္မဓာရည်း၊ ဒိဂုဿမာသ်
နှစ်ခုတို့သည်။ တပ္ပုရိသော-တပ္ပုရိသ်လည်း မည်ကုန်၏။ မဟာ
ပုရိသော၊ တိလောကံ စသည်တည်း။

၁၁။ ဤသုတ်ကား ကမ္မဓာရည်းသမာသ် ဒိဂုဿမာသ်တို့ကို
တပ္ပုရိသ်ဟု အမည်ထပ်၍မှည့်သော သုတ်တည်း။ ရှေ့ ၂-သုတ်၌
တွက်ပြခဲ့သော ရုပ်များကို ဤသုတ်ဖြင့် တပ္ပုရိသ်ထပ်၍ မှည့်ရမည်။
သို့သော် ဉာဏ်ရှုပ် နေမည်စိုး၍ ရှေ့သုတ်များ၌ မမှည့်ဘဲ ရုပ်တွက်ခဲ့
သည်။ [တပ္ပုရိသအမည်ရပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

နောက်ပုဒ်အရ ပြဇာန်းပုံ။ ။မဟာပုရိသဟူသော ကမ္မဓာရည်း
သမာသ်၌ မဟန္တပုဒ်၏အနက်ဖြစ်တဲ့ “မြတ်”ဟူသော ဂုဏ်ကို မရ၊
ပုရိသ၏ အနက်ဖြစ်တဲ့ ယောက်ျားခြင်သာ ရ၏။ “မြတ်သော
ယောက်ျားကို ခေါ်ခဲ့စမ်း”ဟု ဆိုလျှင် အမြတ်ဂုဏ်ကို မခေါ်ရ၊
ယောက်ျားခြင်ကိုသာ ခေါ်ခဲ့ရလိမ့်မည်။ ဤသို့ နောက်ပုဒ်အနက်
ပြဇာန်းရကား မဟာပုရိသဟူသော ကမ္မဓာရည်းသမာသ်သည်ပင်
တပ္ပုရိသ်လည်း မည်၏။

တိလောကံဟူသော ဒိဂုဿမာသ်၌ တိသဒ္ဓါ၏အနက်ဖြစ်တဲ့ “၃-
ခု” အရေအတွက်သင်္ချာသည် ပဓာနမဟုတ်၊ လောက၏အနက်ဖြစ်
တဲ့ လူ နတ် ဗြဟ္မာတို့သာ လိုရင်းပဓာနတည်း။ ဤသို့ နောက်ပုဒ်
အနက် ပြဇာန်းရကား တိလောကဟူသော ဒိဂုဿမာသ်လည်း
တပ္ပုရိသ် မည်ရပြန်သည်။

တပ္ပုရိသ် ၂ မျိုး။ ။ထို့ကြောင့် မဟာပုရိသကဲ့သို့ ကမ္မဓာရည်း
တပ္ပုရိသ်ရောသော ကမ္မဓာရယမိဿကတပ္ပုရိသ်တစ်မျိုး၊ တိလောကံ
ကဲ့သို့ ကမ္မဓာရည်း ဒိဂုလက္ခဏာ ၂-ခုရောသော ကမ္မဓာရယဒိဂု
မိဿကတပ္ပုရိသ်တစ်မျိုးဟု တပ္ပုရိသ် ၂-မျိုးကို မှတ်ပါ။
[ကမ္မဓာရည်းလက္ခဏာ မပါသော ဒိဂုမိဿကတပ္ပုရိသ်ကား မရ
ရှိနိုင်။] တိလောကံကို ထပ်၍ ရုပ်တွက်ပြအံ့။

၁၂။ အ . မာဒယော ပရပဒေဘိ။ ။ အ . မာဒယော-
အံအစရှိသော ဝိဘတ်အဆုံးရှိသောသဒ္ဒါတို့ကို၊ ပရပဒေဘိ-
နောက်ပုဒ်တို့နှင့်တကွ၊ သမဿန္တေ-ချဉ်းစပ်အပ်ကုန်အံ့၊ သော-
ထိုသမာဿသည်၊ တပျရိသော-တပျရိသ်မည်၏။ ဘူမိဂတော
စသည်တည်း။

တိလောကံကို တိ+လောကတည်း၊ ယောသက်၊ တယော လောကာ
ဟု သမာဿဝါကျပြီးစေ၊ (ဝိဂြိုဟ်နက်ပေး)။ ဣတိအတ္ထေ-၌၊ ဒွိပဒေ
တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယောသုတ်ဖြင့် တိနှင့်လောကကို
သမာဿစပ်၍ ကမ္မဓာရဉ်းအမည်မှည့်၊ သင်္ချာပုဗ္ဗော ဒိဂုသုတ်ဖြင့်
ဒိဂုအမည်မှည့်၊ ဥဘေ တပျရိသာသုတ်ဖြင့် တပျရိသ်အမည်မှည့်၊
နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာဿအမည်မှည့်၊
တေသံ ဝိဘတ္တိယောစသည်ဖြင့် ဝိဘတ်ချေ၊ ပကတိပြု၊ နပုံဧကတံငဲ့၊
နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ပြု၊ ပြီး၏။ [ကမ္မဓာရယမိဿကများကား နောက်၌
များစွာ လာလတ္တံ့။]

၁၂။ ဤသုတ်ကား ကမ္မဓာရဲ ဒိဂုတို့နှင့် မရောဘဲ သီးခြား
တပျရိသ် အမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤတပျရိသ်ကို
သုဒ္ဓတပျရိသ်ဟု ခေါ်စမှတ်ပြု၏။ [သုဒ္ဓ-ကမ္မဓာရဲ ဒိဂုတို့၏ လက္ခဏာ
နှင့် မရောမယှက် သက်သက် သန့်သန့်ဖြစ်သော+တပျရိသ-တပျ
ရိသ်။]

ဤသုဒ္ဓတပျရိသ်၌ “အမာဒယော”ဟူသော စကားအရ ရှေ့ပုဒ်
က အံ အစရှိသော ဝိဘတ် ၆-လုံး(ဧကဝုဏ် ဗဟုဝုဏ် ၁၂-လုံး)တွင်
တစ်လုံးလုံး ကျေစေရမည်။ နောက်ပုဒ်၌ ပဌမာဝိဘတ် အမြီကျေ
သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့ပုဒ်၌ ကျေသောဝိဘတ်ကို မှတ်၍ ဒုတိယာ
တပျရိသ်၊ တတိယာ၊ စတုတ္ထိ၊ ပဉ္စမိ၊ ဆဋ္ဌိ၊ သတ္တမိတပျရိသ်ဟု
သုဒ္ဓတပျရိသ် ၆-မျိုးရှိ၏။ ဤ သုဒ္ဓတပျရိသ်ကို “အမာဒိတပျရိသ်”ဟု

လည်း ခေါ်၏။ လိင်မှာ နောက်ပုဒ်အနက်ကို လိုက်၍ ၃-လိင်ပင်၊
ဝုဇ်၂-ပါး ရကောင်း၏။ [ရှေ့ပုဒ်၌ ပဌမာဝိဘတ်ကျေသော တပျူရိသ်
မှာ(ကမ္မဓာရည်း၊ ဒိဂုတို့နှင့် ရောသော) မိဿကတပျူရိသ်သာတည်း။]

[ဆောင်] အမာဒိကျေ၊ ရှေ့ပုဒ်နေ၊ နောက်ကျေ ပဌမာ၊
တပျူရိသ၊ နောက်ပုဒ်ရ၊ သုဒ္ဓ-လက္ခဏာ။

ဒုတိယာတပျူရိသ်။ ။ဘူမိံ ဂတော ဘူမိဂတော၊ ဘူမိံ-မြေသို့၊
ဂတော-သွားသူတည်း။ ဘူမိဂတော-မြေသို့ သွားသူ။ [ဂတောကို
ကြည့်၍ ပုလ္လိင်ဧကဝုဇ်ဟု သိလေ၊ ဘူမိဂတာ-မြေသို့ သွားသူတို့
(ပုလ္လိင်ဗဟုဝုဇ်)၊ ဘူမိဂတာ-မြေသို့ သွားသောမိန်းမ (ဣတ္ထိလိင်)၊
ဘူမိဂတံ-မြေသို့သွားသော အမျိုး (နပုလ္လိင်) ဤသို့ နောက်ပုဒ်အနေ
အထားကို ကြည့်၍ လိင်အမျိုးမျိုး ဝုဇ်အမျိုးမျိုး ရှိနိုင်၏။ ပုရိသာဒိ၊
ကညာဒိ၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်းသွင်း၍ ရုပ်စဉ် ရမည်။] သဗ္ဗရတ္တိံ သောဘနော
သဗ္ဗရတ္တိံသောဘနော-အလုံးစုံသော ညဉ့်ပတ်လုံး တင့်တယ်သူ၊
ပဘင်္ဂ်ရော-အရောင်ကို ပြုတော်မူတတ်သော ဘုရား။ [ဤ
ပဘင်္ဂ်ရော၌ ပဘံဝယ် အံဝိဘတ် မကျေသောကြောင့် အလုတ္တ
သမာသ်ဟု ခေါ်သည်။]

တတိယာတပျူရိသ်။ ။သလ္လေန ဝိဒ္ဓေါ သလ္လဝိဒ္ဓေါ၊ သလ္လေန-
မြားဖြင့်၊ ဝိဒ္ဓေါ-ပစ်ခွင်းအပ်သော သားကောင်သည်၊ သလ္လဝိဒ္ဓေါ-
မြားဖြင့် ပစ်ခွင်းအပ်သော သားကောင်။

စတုတ္ထိတပျူရိသ်။ ။ကထိနဿ ဒုဿံ ကထိနဒုဿံ၊ (အနက်
ပေးခဲ့ပြီ)၊ အာဂန္တုကဿ ဘတ္တံ အာဂန္တုဘတ္တံ-ဧည့်သည်အကျိုးငှာ
ထမင်း၊ “ဧည့်သည်ကျွေးဖို့ထမင်း” ဟူလို။

ပဇ္ဇမိတပျူရိသ်။ ။မေထုနာ အပေတော မေထုနာပေတော၊
မေထုနာ-မေထုန်မှ၊ အပေတော-ကင်းသူတည်း။

ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်။ ။ရညော ပုတ္တော ရာဇပုတ္တော-မင်းသား၊
ရာဇပုရိသော-မင်းချင်းယောက်ျား၊ ဗုဒ္ဓသာဝကော-ဘုရားတပည့်။

သတ္တမိတပွရိသ်။ ။သံသာရေ ဒုက္ခံ သံသာရဒုက္ခံ-သံသရာ၌ ဆင်းရဲ၊ စက္ခုသို့-စက္ခု၌၊ နိဿိတံ-မှီသော၊ ဝိညာဏံ-ဝိညာဏ်တည်း၊ စက္ခုဝိညာဏံ-စက္ခု၌မှီသောဝိညာဏ်။

ရုပ်ဗွက်။ ။ဘူမိဂတောကို “ဘူမိ+ဂတ”တည်၊ ဘူမိနောင် အံဝိဘတ် သက်၊ တေ ဣတ္ထိချာပေါသုတ်ဖြင့် ခံ ကို ပအမည်မှည့်၊ အံမောနိဂ္ဂဟိတံ ဈလပေဟိသုတ်ဖြင့် ခံဝိဘတ်ကို နိဂ္ဂဟိတံပြု၊ ဂတ နောင် သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ ဘူမိဂတောဟု သမာသ်ဝါကျပြီး၏။ ဘူမိ- သို့၊ ဂတော-တည်း၊ ဣတိ အတ္ထေ-၌၊ အမာဒယော ပရပဒေဟိ သုတ်ဖြင့် ဘူမိနှင့် ဂတောကို သမာသ်စပ်၍ တပွရိသ်အမည်မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာသ်အမည်မှည့်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် သမာသ် ၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ပကတိ စသေ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် သရအဆုံးရှိသော ဘူမိ ဂတပုဒ်တို့ကို ဘူမိဂတဟု ပကတိပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ ဘူမိဂတော ပြီး၏။

ပဘာဏ်ရောကို “ပဘာ+ကရ”တည်၊ ပဘာနောင် အံဝိဘတ်သက်၊ ဘ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ကရနောင် သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ ပဘံ ကရောဟု သမာသ်ဝါကျ ပြီး၏။ ပဘံ-အရောင်ကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏။ ဣတိ အတ္ထေ-၌၊ သမာသ်စပ်၍ တပွရိသ်မှည့်၊ သမာသ်မှည့်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် ကရ၌ သိဝိဘတ်၏ အပြုဖြစ်သော ဧ- ကို ချေ၊ (အလုတ္တသမာသ်ဖြစ်၍ ပဘံ၌ အံဝိဘတ်ကို မချေရ)၊ ပကတိ စသေ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် ကရကို ကရဟု ပကတိပြု၊ (ပဘံကို ပကတိပြုဖွယ် မလို)၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံကို “ င် ”ပြု၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ ပဘာဏ်ရော ပြီး၏။ [ကြွင်းသော ရုပ်များကိုလည်း ဤနည်းမှီ၍ တွက်နိုင်လောက်ပြီ၊ ဆိုင်ရာ သမာသ်ဝါကျ ပြီးအောင်ကား နာမ်တုန်းကအတိုင်း တွက်ရုံသာ။]

၁၃။ အညပဒဏ္ဍေသု ဗဟုဗ္ဗိဟိ။ ။ အညပဒဏ္ဍေသု-အညပုဒ်၏အနက်တို့၌၊ နာမာနိ-နာမ်ပုဒ်တို့ကို၊ သမဿန္တေ-ချဉ်းစပ်အပ်ကုန်အံ့၊ သော-ထိုသမာသ်သည်၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိ-ဗဟုဗ္ဗိဟိမည်၏၊ ဇိတမာရော စသည်တည်း။

၁၃။ ဤသုတ်ကား ဗဟုဗ္ဗိဟိအမည်မှည့်သော သုတ်တည်း၊ သမာသ် အခန်းဖြစ်၍ သမာသ်ပုဒ်ကို “သကပဒ-မိမိပုဒ်”ဟု ခေါ်၏၊ သမာသ်စပ်ရာတွင် မပါဝင်သော ပုဒ်ကို “အညပဒ-တစ်ပါးသောပုဒ်”ဟု ခေါ်၏၊ “သမာသ်ပုဒ်မှတစ်ပါး အခြားသောပုဒ်”ဟူလို၊ ထိုအညပုဒ်၏ အနက်၌ စပ်ရသောသမာသ်ကို “ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်”ဟု ခေါ်၏၊ ပုံစံကား . . . “ဇိတော+မာရော ယေနာတိ ဇိတမာရော (ဇိနော)”တည်း၊ ယေန-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာရော-မာရ်ကို၊ ဇိတော-အောင်တော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဇိတမာရော-ဇိတမာရ မည်၏၊ ဇိနော-ဘုရားတည်း။

ဤ“ဇိတမာရော”၌ “ဇိတောနှင့်မာရော”သည် စပ်အပ်သော သမာသ်ပုဒ်တည်း၊ ဇိနောပုဒ်နှင့် ယေနပုဒ်တို့ကား သမာသ်ပုဒ်တွင် မပါဝင်သော “အညပုဒ်”တည်း၊ ဇိတောနှင့် မာရောကို သမာသ်စပ်သည့်အခါ “အောင်အပ်သော+မာရ်”ဟူသော မိမိအနက်၌ မစပ်ဘဲ ယေန၊ ဇိနောတို့၏ အရဖြစ်သော “ဘုရား”ဟူသော အနက်၌ စပ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် “အညပဒဏ္ဍေသု နာမာနိ သမဿန္တေ-သမာသ်ပုဒ်မှ တစ်ပါးသောပုဒ်တို့၏ အနက်တို့၌ ဇိတော မာရော ကဲ့သို့သော နာမ်တို့ကို သမာသ်စပ်ထားအပ်ကုန်၏”ဟု ဆိုသည်။

အညပုဒ်။ ။ ဤပြခဲ့သော စကားစဉ်အရ “ဇိတမာရ ဇိနော”ဟု သမာသ်စပ်ရာတွင် “ပါဝင်သင့်လျက် မပါဝင်သော ဇိနော”ပုဒ်ကို လည်းကောင်း၊ ထိုဇိနောနှင့် အရတူသော “ယေန”ပုဒ်ကိုလည်းကောင်း “အည ပုဒ်” ခေါ်သည်ဟု မှတ်၊ “တေန အနေန ဧတေန”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် ထိုပုဒ်များလည်း အညပုဒ်ပင်တည်း၊ ယခုကား-

“ယ၊ တ၊ ဧတ၊ ဣမ” ၄-ပုဒ်ကိုသာ “အညပုဒ်”ဟု ခေါ်ကြ၏။
 ဇိနောကဲ့သို့သော အဘိဓမ္မေယျ (အနက်ပြု)ပုဒ်ကို အညပုဒ်ဟု မခေါ်
 ကြ။ သေချာစွာ စဉ်းစားလျှင် ဇိနောကဲ့သို့သော ပုဒ်သာ အညပုဒ်
 အစစ်ဖြစ်ထိုက်၏။ ယေနစသည်တို့၌ ပါသော “ယ၊ တ၊ ဧတ၊ ဣမ”
 သဗ္ဗနာမ်တို့ကား ဇိနောစသည်တို့၏ ကိုယ်စား ထည့်ရသော သာမည
 ပုဒ်များ ဖြစ်၍ အပဓာနအားဖြင့်သာ အညပုဒ်ဟု ခေါ်နိုင်သည်။
 အကျယ်ကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

အညပုဒ် ပဓာနဖြစ်ပုံ။ ။ဤဗဟုဗွိတိသမာသ်၌ ဝိဂြိုဟ်ပြုတဲ့အခါ
 အညပုဒ်သည် လွန်စွာအရေးကြီး၏။ ပုံလိုင် ဧကဝုဏ်အနက်ကို ရစေလို
 လျှင် ယ စသော အညပုဒ်ကို ပုံလိုင်ဧကဝုဏ်ဖြင့် ထားရမည်။ ဗဟုဝုဏ်
 အနက်ကို ရစေလိုလျှင် အညပုဒ်ကို ပုံလိုင်ဗဟုဝုဏ်ဖြင့် ထားရမည်။
 ဣတ္ထိလိုင် နပုံလိုင်ကို ရစေလိုရာ၌ အညပုဒ်ကို ဣတ္ထိလိုင် နပုံလိုင်
 ထားရမည်။ သမာသ်ပုဒ်၌ကား လိုင်ဝုဏ်အထူးမပြောင်းတော့ပြီ။ ပင်ကို
 လိုင်ဝုဏ်အတိုင်းသာတည်း။

ပုံစံများ။ ။ “ဇိတော မာရော ယေနာတိ ဇိတမာရော-မာရ်အောင်
 တော်မူပြီးသောဘုရား” (ပုံလိုင် ဧကဝုဏ်ဖြစ်၍ “ယေန”ဟု ထားသည်။)
 “ဇိတော မာရော ယေဟိတိ ဇိတမာရော-မာရ်အောင်တော်မူပြီးသော
 ဘုရားရှင်တို့” (ဘုရားအများကို ရစေလိုသဖြင့် “ယေဟိ”ဟု ဗဟုဝုဏ်
 ထား၍ “ဇိတမာရော”ဟု ဗဟုဝုဏ် ချသည်။ ဇိတော မာရောကား
 ပင်ကိုအတိုင်းသာတည်း။)

ဇိတာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ယေနာတိ ဇိတိန္ဒြိယော၊ ယေန-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်
 သည်၊ ဣန္ဒြိယာနိ- ဣန္ဒြေတို့ကို၊ ဇိတာနိ- အောင်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-
 ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဇိတိန္ဒြိယော-ဇိတိန္ဒြိယ မည်၏။
 (ပုံလိုင် ဧကဝုဏ်ဖြစ်၍ “ယေန-ဇိတိန္ဒြိယော”ဟု ထားသည်။) ဇိတာနိ
 ဣန္ဒြိယာနိ ကား လိုရင်းမဟုတ်၊ ဣန္ဒြိယပုဒ်က နပုံလိုင်ဖြစ်၍ နပုံလိုင်၊
 ဣန္ဒြေတွေက များသောကြောင့် ဗဟုဝုဏ်ဖြင့် ပြထားသည်။

“ဇိတာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ယေဟိတိ ဇိတိန္ဒြိယာ-ဣန္ဒြေတို့ကို အောင်ပြီး
 သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့” (ပုံလိုင် ဗဟုဝုဏ်ဖြစ်၍ “ယေဟိ-ဇိတိန္ဒြိယာ”ဟု

ထားသည်။) ဇိတာနိ ကုန္ဒိယာနိ ယာယာတိ ဇိတိန္ဒိယာ၊ ယာယ-
အကြင်မိန်းမသည်။ ကုန္ဒိယာနိ-တို့ကို၊ ဇိတာနိ-ကုန်ပြီ၊ ကုတိ-ထို့
ကြောင့်၊ သာ-ထိုမိန်းမသည်။ ဇိတိန္ဒိယာ-ဇိတိန္ဒိယာ မည်၏၊ (ကုတ္တိ
လိင် ဧကဝုစ်မို့ “ယာယ-ဇိတိန္ဒိယာ” ဟု ထားသည်။) ဇိတာနိ ကုန္ဒိယာနိ
ယာဟိတိ ဇိတိန္ဒိယာယော-ကုန္ဒိယာတို့ကို အောင်ပြီးသော မိန်းမတို့၊
ကုတ္တိလိင် ဗဟုဝုစ်မို့ “ယာဟိ-ဇိတိန္ဒိယာယော” ဟု ထားသည်။

ဇိတာနိ ကုန္ဒိယာနိ ယေနာတိ ဇိတိန္ဒိယံ-ကုန္ဒိယာတို့ကို အောင်ပြီး
သော စိတ်၊ (နပုံလိင် ဧကဝုစ်မို့ “ယေန-ဇိတိန္ဒိယံ” ဟု ထားသည်။
ယေန-အကြင် စိတ်သည်ဟု အနက်ဆို၊) ဇိတာနိ ကုန္ဒိယာနိ ယေဟိတိ
ဇိတိန္ဒိယာနိ- ကုန္ဒိယာတို့ကို အောင်ပြီးသော စိတ်တို့၊ (နပုံလိင် ဗဟုဝုစ်မို့
“ယေဟိ-ဇိတိန္ဒိယာနိ” ဟု ထားသည်။)

ဤသို့လျှင် လိုရာအနက်ရအောင် အညပုဒ်၏ လိင်ဝုစ်ကို အထူး
သတိပြုရမည်။ ဤသို့ အညပုဒ်၏ လိင်ဝုစ်နှင့်အနက် အရတူလေ
သောကြောင့် “ဗဟုဗ္ဗိထုတ်၊ အညပုဒ်၊ လိင်ဝုစ် ကြည့်၍ကိုက်” ဟု
အချိစကား၌ ဆိုခဲ့ပြီ၊ ဤဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်၌ အညပုဒ်ဝယ် သက်သော
ဝိဘတ်ကို စွဲ၍ ပဌမာဗဟုဗ္ဗိဟိ၊ ဒုတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိ စသောအားဖြင့်
၇-ပါး ပြား၏။

ပဌမာဗဟုဗ္ဗိဟိ။ ။သဟ ဝိတက္ကေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သဝိတက္ကာ၊
ယေ-အကြင်တရားတို့သည်။ ဝိတက္ကေန-ဝိတက်နှင့်၊ သဟ-တကွ၊
ဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ကုတိ-ကြောင့်၊ တေ-တရားတို့သည်။ သဝိတက္ကာ-
သဝိတက္ကတို့ မည်၏၊ (ယ ဟူသော အညပုဒ်၌ ပဌမာယောဝိဘတ်
သက်၏၊) အညပုဒ်နှင့် တွဲဖက်ကြိယာကို ကတ္တား ကြိယာ စပ်ရလျှင်
ပဌမာဗဟုဗ္ဗိဟိဟု မှတ်၊ ယေ ဝတ္တန္တိ၌ ယေ က ကတ္တား၊ ဝတ္တန္တိက
ကြိယာတည်း၊ ကြိယာကို “ကတ္တိ” ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။

ဒုတိယာ။ ။အညပုဒ်နှင့် သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ ကံ+ကြိယာ
စပ်၍ ရလျှင် ဒုတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိ မှတ်၊ အာဂတာ သမဏာ ကုမံတိ
အာဂတ သမဏော၊ ကုမံ-ဤကျောင်းတိုက်သို့၊ သမဏာ-ရဟန်း
တို့သည်၊ အာဂတာ-လာကုန်၏၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုကျောင်း

တိုက်သည်။ အာဂတသမဏော-အာဂတသမဏ မည်၏။ ရဟန်းတို့ လာရောက်အပ်သော ကျောင်းတိုက်။ ဤ၌ “ဣမံ”ဟူသော အညပုဒ် နှင့် အာဂတဟူသော သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်သည် ကံ+ကြိယာ အဖြစ် ဖြင့် စပ်ထိုက်၏။ ထို့ကြောင့် “ဣမံ”ဟူသော ကံပုဒ်အရ “လာရောက် အပ်”ဟု ကံအနက်ပေါ်အောင် ဆို။ [ကြိယာကို “ကမ္မိ”ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။]

တတိယာ။ ။အညပုဒ်နှင့် သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ ကတ္တား+ ကြိယာ, ကရိုဏ်း+ကရိုဏ်း၏ကြိယာအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရလျှင်လည်း ကောင်း, သဟာဒိယောဂ စပ်ရလျှင်လည်းကောင်း တတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိ မှတ်။ “ဇိတော မာရော ယေနာတိ ဇိတမာရော” ဤ၌ ယေနနှင့် ဇိတသည် ကတ္တား+ကြိယာ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသည်။ ကရိုဏ်း, သဟာဒိ ယောဂပုံစံကို ကစွည်း ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

စတုတ္ထိ။ ။အညပုဒ်နှင့် သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ သမ္ပဒါန+ သမ္ပဒါနီ (သမ္ပဒါနံ+သမ္ပဒါနီရှိသောပုဒ်)အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရလျှင် စတုတ္ထိဗဟုဗ္ဗိဟိဟု မှတ်။ “ဒိန္နော သုကော ယဿာတိ ဒိန္နသုကော” ယဿ-အကြင်မင်းအား၊ သုကော-အခွန်ကို၊ ဒိန္နော-ပေးအပ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ အခွန်ကို ပေးအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုမင်း သည်၊ ဒိန္နသုကော-ဒိန္နသုကံ မည်၏။ အခွန်ပေးရာဖြစ်သောမင်း, ဤ၌ ယဿဟူသော အညပုဒ်နှင့် ဒိန္နဟူသော သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ် တို့ သမ္ပဒါန+သမ္ပဒါနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ ရကောင်း၏။ သမ္ပဒါနီအနက် ထင်ရှားဖို့ရန် “ပေးရာ”ဟု အနက်ဆို။

ပဉ္စမိ။ ။အညပုဒ်နှင့် သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ အပါဒါန+ အပါဒါနီ (အပါဒါနံ+အပါဒါနီရှိသောပုဒ်)အဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ရကောင်း လျှင် ပဉ္စမိ ဗဟုဗ္ဗိဟိဟု မှတ်။ “နိဂ္ဂတာ ဇနာ အသ္မာတိ နိဂ္ဂတဇနော” အသ္မာ-ဤရွာမှ၊ ဇနာ-လူတို့သည်၊ နိဂ္ဂတာ-ထွက်သွားကုန်ပြီ၊ ဣတိ- ထိုသို့ လူတို့ထွက်သွားရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုရွာသည်၊ နိဂ္ဂတဇနော-နိဂ္ဂတဇန မည်၏။ လူတို့ ထွက်သွားရာ ဖြစ်သောရွာ၊ ဤ၌ “အသ္မာ”ဟူသော အညပုဒ်နှင့် “နိဂ္ဂတ”ဟူသော သမာသ်ပုဒ်

တစ်စိတ်တို့ အပါဒါန+အပါဒါနီ အဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ ရကောင်း၏။ အပါဒါနီအနက် ထင်ရှားစေရန် “ထွက်သွားရာ”ဟု “ရာ”သံပါအောင် အနက်ဆို။

ဆဋ္ဌိ။ ။အညပုဒ်နှင့် သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ သမ္ပန္န+သမ္ပန္နီ (သမ္ပန္န+ သမ္ပန္နရိုသောပုဒ်)အဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ ရကောင်းလျှင် ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗွိဟိဟု မှတ်၊ ဆိန္နော ဟတ္ထော ယဿာတိ ဆိန္နဟတ္ထော၊ ယဿ- အကြင်ယောက်ျား၏၊ ဟတ္ထော-လက်သည်၊ ဆိန္နော-ပြတ်ပြီ၊ (တစ် နည်း) ဆိန္နော-သော၊ ဟတ္ထော-သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ပြတ်ပြီးသော လက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုယောက်ျား သည်၊ ဆိန္နဟတ္ထော-ဆိန္နဟတ္ထ မည်၏၊ ပြတ်သောလက်ရှိသူ၊ ဤ၌ “ယဿ”ဟူသော အညပုဒ်နှင့် ဟတ္ထဟူသော သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ သမ္ပန္န+သမ္ပန္နီအဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ ရကောင်း၏၊ ဥစ္စာရှင်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားဖို့ရာ “လက်ရှိ”ဟု “ရှိ”သံပါအောင်ဆို။ [စတုတ္ထိနှင့် ဆဋ္ဌိအထူးကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

သတ္တမိ။ ။အညပုဒ်နှင့် သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ အာဓာရ+ အာဓေယံ (တည်ရာ+တည်တတ်သောပုဒ်)အဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ ရကောင်းလျှင် သတ္တမိဗဟုဗွိဟိဟု မှတ်၊ ဗဟဝေါ ဝိဟယော ယသ္မိတိ ဗဟုဗွိဟိ၊ ဤ၌ ယသ္မိ ဟူသော အညပုဒ်နှင့် ဗဟဝေါ ဟူသော သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်တို့ အာဓာရ အာဓေယံအဖြစ်ဖြင့် စပ်၍ရကောင်း ၏၊ ယသ္မိ-အကြင်ဇနပုဒ်၌၊ ဗဟဝေါ-များကုန်သော၊ ဝိဟယော- ကောက်စပါးတို့သည်၊ သန္တိ-ရှိကုန်၏၊ (တစ်နည်း) ဝိဟယော-တို့သည်၊ ဗဟဝေါ-များကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ကောက်စပါးတို့ ပေါများရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗဟုဗွိဟိ-မည်၏။

ရုပ်တွက်။ ။သဝိတက္ကကို “သဟ+ဝိတက္က+ယ”တည်၊ သဟ နောင် သိသက်၊ ချေ၊ ဝိတက္ကနောင် နာသက်၊ နာကို ဇ-နပြု၊ ယနောင် ယောသက်၊ သဗ္ဗနာမကာရတေ ပဌမောသုတ်ဖြင့် ယောကို ဇ-ပြု၊ ယ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ “သဟ ဝိတက္ကေ ယေ”ဟု သမာသ်ဝါကျပြီး၏၊ (ဝိဂြိုဟ်နက်ပေး) ဣတိ အတ္ထေ-၌၊ အညပဒတ္ထေသု ဗဟုဗွိဟိသုတ်

၁၄။ နာမာနံ သမုစ္ဆယော ဒွန္ဓော။ ။နာမာနံ-ဝိဘတ်တူသော နာမ်ပုဒ်တို့၏။ သမုစ္ဆယော-ပေါင်းစည်းခြင်းသည်။ သမာသော-သမာသ်ဖြစ်၏။ ဒွန္ဓော-ဒွန်လည်း မည်၏။ သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ စက္ခုသောတံ စသည်တည်း။

ဖြင့် သဟနှင့် ဝိတက္ကေနကို သမာသ်စပ်၍ ဗဟုဗ္ဗိဟိအမည်မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တက္ကောသုတ်ဖြင့် သမာသ်အမည်မှည့်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် သမာသ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ဝုတ္တတ္ထာနမပ္ပယောဂေါဟူသော ပရိဘာသာအရ ယပုဒ်ကို ချေ၊ ပကတိ စသော သရန္တဿသုတ်ဖြင့် သရအဆုံးရှိသော သဟ ဝိတက္က ပုဒ်တို့ကို သဟ ဝိတက္ကဟု ပကတိပြု၊ တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် သဟ ကို သပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ ယောသက်၊ သဗ္ဗယောနိနမာဓ သုတ်ဖြင့် ယောကို ၁ပြု၊ က္လိခွင်း ချေ၊ ကပ်၊ ပြီး၏။ [ကြွင်းရုပ်များကို နောက်အခါ အလိုလို တွက်တတ်လတ္တံ့။]

၁၄။ ဤသုတ်ကား ဒွန်အမည် မှည့်သောသုတ်တည်း။

နာမာနံ သမုစ္ဆယော။ ။သမဏောစ ဗြာဟ္မဏောစ သမဏ ဗြာဟ္မဏာ၊ ဤ၌ သမဏနှင့် ဗြာဟ္မဏဟူသော နာမ်ပုဒ် ၂-ခုသည် ပဌမာ သိ ဝိဘတ်ချင်း တူကြ၏။ “သမဏဗြာဟ္မဏာ-ရဟန်းပုဏ္ဏား တို့သည်၊ အာဂစ္ဆန္တိ-လာကုန်၏”ဟု ပြောဆိုရာ၌ သမဏချည်း လာ သည်မဟုတ်၊ ဗြာဟ္မဏလည်း လာ၏။ ထို့ကြောင့် သမဏသည် ဗြာဟ္မဏကို ပေါင်းဆည်း ဆွဲယူလျက် ရှိ၏။ ဗြာဟ္မဏကလည်း သမဏကို ပေါင်းဆည်းဆွဲယူလျက် ရှိ၏။ ဤသို့ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ နာမ် တို့၏ ပေါင်းစပ် စည်းလုံးမှုကို “သမုစ္စယ” ဟု ခေါ်၏။ ထို သမုစ္စယ အနက် ထင်ရှားအောင် စသဒ္ဓါသွင်း၍ ဝိဂြိုဟ် ဝါကျ ခင်းကျင်းရ သည်။

ဒွန္တ။ ။ဒွန္တသဒ္ဒါသည် အစုံ အစုံဟူသောအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့၊
ထို့အတူ အစုံအစုံဟူသော အနက်ကိုရသော သမာသ်သည် ဒွန်
သမာသ် မည်၏။ သမဏ ဗြာဟ္မဏ၌ ရဟန်းတစ်မျိုး ပုဏ္ဏားတစ်မျိုး
တည်းသာ မရဘဲ၊ ရဟန်း ပုဏ္ဏား၂-မျိုးစုံကို ရသည်ဟူလို၊ ဒွန္တော
ဝိယာတိ ဒွန္တော၊ ယော-အကြင် သမာသ်သည်၊ ဒွန္တော ဝိယ-ဒွန္တသဒ္ဒါ
နှင့် တူ၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုသမာသ်သည်၊ ဒွန္တော-ဒွန်
မည်၏။ ၂-ပုဒ်တွဲက များသောကြောင့် ယေဘုယျနည်းအားဖြင့်
“ဒွန္တ”ဟု ဆိုသည်၊ ၃-ပုဒ်၊ ၄-ပုဒ် စသည် တွဲကောင်းပါ၏။

[ဆောင်] ၁။ အနက်စုံတွဲ၊ ရစမြ၊ မှတ်စွဲ ဒွန်သမာသ်။

၂။ ပဌမာ ကျေ၊ စ ပါစေ၊ မသွေ ဝိဂြိုဟ်မှတ်။

ဤ ဒွန်သမာသ်၌ သမာဟာရဒွန်၊ အသမာဟာရဒွန်ဟု ၂-မျိုး
ရှိကြောင်းကို တထာ ဒွန္တေသုတ်တုန်းက ပြခဲ့ပြီ၊ သမာဟာရဒွန်၏
ပုံစံများကိုလည်း ထိုသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ အသမာဟာရဒွန်၌ နပုဇကတ်
မဇရ၊ ဒွန် တွဲဖက်ပုဒ်များသလောက် အနက်လည်း များသောကြောင့်
ဗဟုဝုစ်ချည်းသာတည်း၊ လိင်မှာ နောက်ဆုံးပုဒ်၏ လိင်သာ ပဓာနဖြစ်
၍ ၃-လိင် ရကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် “ဒိဂု-ဒွန္တာ၊ အသမာ၊ ဆုံးရာ
လိင်သို့လိုက်”ဟု ဆိုခဲ့သည်။

သမဏော စ-ရဟန်းသည်လည်း၊ ဗြာဟ္မဏော စ-ပုဏ္ဏာလည်း၊
သမဏဗြာဟ္မဏာ-ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့၊ (ပုံလိင်ဖြစ်၍ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း
ဗဟုဝုစ် သက်သက်) . . . “(ပဌမာ) သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ (အာလုပ်)
ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ (ဒုတိယာ) သမဏဗြာဟ္မဏေ၊ (တတိယာ)
သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ၊ ဘိ၊ (စတုတ္ထိ) သမဏဗြာဟ္မဏာနံ၊ (ပဇ္ဇမိ)
သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ၊ ဘိ၊ (ဆဋ္ဌိ) သမဏဗြာဟ္မဏာနံ၊ (သတ္တမိ)
သမဏဗြာဟ္မဏေသု”ဟု ရုပ်စဉ်လေ။

ရုပ်တွက်။ ။သမဏဗြာဟ္မဏာကို “သမဏ+စ+ဗြာဟ္မဏ+စ”
တည်၊ သိဝိဘတ် ၄-လုံးသက်၊ သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့နောင် သိဝိဘတ်

ကို -၀ါပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သဗ္ဗာသမာဝုသောစသောသုတ်ဖြင့် စနောင် သိတို့ကို ချေ၊ သမဏော စ ဗြာဟ္မဏော စဟု သမာသ်ဝါကျ ပြီး၏။ သမဏော စ-လည်း၊ ဗြာဟ္မဏော စ-လည်း၊ ဣတိ အတ္ထေ-၌၊ နာမာနံ သမုစ္စယော ဒွန္ဒောသုတ်ဖြင့် သမဏောနှင့်ဗြာဟ္မဏောကို သမာသ်စပ်၍ ဒွန်အမည် မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ် ဖြင့် သမာသ်အမည်မှည့်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် သမာသ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ဝုတ္တတ္တာနမပ္ပယောဂေါဟူသော ပရိဘာသာအရ စ ပုဒ်တို့ကို ချေ၊ ပကတိ စသ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် သရအဆုံးရှိသော သမဏ ဗြာဟ္မဏ တို့ကို သမဏ ဗြာဟ္မဏဟု ပကတိပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ ယောသက်၊ ၁ပြု၊ သမဏ ဗြာဟ္မဏာ ပြီး၏။

စက္ခုသောတံကို “စက္ခု+စ+သောတ+စ”တည်၊ သိဝိဘတ် ၄-လုံး သက်၊ စက္ခုနောင် သိကို သေသတော လောပံ ဂသိပိဖြင့်ချေ၊ စနောင် သိတို့ကို သဗ္ဗာသမာဝုသော စသောသုတ်ဖြင့် ချေ၊ သောတ နောင် သိကို သိ ဟူသောသုတ်ဖြင့် ၊ ပြု၊ ဝဂ္ဂန္တံ ဝါ ဝဂ္ဂေသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံကို စဝဂ္ဂန္တံ ဉ်ပြု၊ ဉ်ကို စသို့ ကပ်၊ စက္ခု စ သောတဉ္စဟု သမာသ်ဝါကျ ပြီး၏။ စက္ခု စ-လည်း၊ သောတဉ္စ-လည်း၊ ဣတိ အတ္ထေ-၌၊ နာမာနံ သမုစ္စယော ဒွန္ဒောသုတ်ဖြင့် စက္ခုနှင့် သောတံကို သမာသ် စပ်၍ ဒွန်အမည် မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာသ်အမည်မှည့်၊ ဝိဘတ် ချေ၊ စပုဒ်တို့ကို ချေ၊ ပကတိပြု၊ တထာ ဒွန္ဒေ ပါဏိတူရိယယောဂ္ဂသေနံ ခုဒ္ဒဇန္တုကဝိဝိဓဝိရုဒ္ဓဝိသဘာဂတ္ထာ ဒီနဉ္စ သုတ်ဖြင့် စက္ခုသောတကို နပုံ ဧကတ်ငဲ့၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ၁ပြု၊ စက္ခုသောတံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ ကြွင်းသော သမာဟာရဒွန်တို့ကို နောင်ခါ တွက်တတ် လိမ့်မည်။ ဝါကျတုန်းက ဝိဘတ်ကို ချေရာ၌ စပုဒ်တို့က နိပါတ်ဖြစ်၍ သေသတော လောပံ ဂသိပိသုတ်ဖြင့် မချေဘဲ သဗ္ဗာသမာဝုသော ပသဂ္ဂနိပါတာဒီဟိ စသုတ်ဖြင့် ချေရသည်ကို သတိပြုပါ။

၁၅။ မဟာတံ မဟာ တုလျာဓိကရဏေ ပဒေ။ ။တုလျာဓိ
ကရဏေ-တူသောတည်ရာအနက်ရှိသော၊ ပဒေ-ပုဒ်ကြောင့်၊
မဟာတံ-မဟန္တသဒ္ဒါတို့၏၊ မဟာ-မဟာအပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ မဟာပုရိသော၊ မဟာဒေဝီ၊ မဟာဓနံ စသည်တည်း။

၁၅။ “တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော နောက်ပုဒ်နှောင်းရာဝယ် ရှေ့က
မဟန္တသဒ္ဒါကို မဟာပြု”ဟု စီရင်သောသုတ်တည်း။ မဟန္တသဒ္ဒါ တစ်ခု
တည်းဖြစ်လျက် မဟာတံဟု ဗဟုဝစ် နံဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုခြင်းကြောင့်
အချို့အရာ၌ မဟလည်း ပြုနိုင်၏။ ပုံစံကား-မဟပ္ပလံ၊ မဟဗ္ဘယံ၊
မဟဒ္ဒနံ စသည်တည်း။ ဤမဟာ၊ မဟ အပြုကို ကမ္မဓာရည်း သမာသံ၌
သာမက ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ၌လည်း ပြုနိုင်၏။ “မဟာပညော-ကြီး
သောပညာရှိသူ၊ မဟဒ္ဒနော-များစွာသောဥစ္စာရှိသူ” စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ မဟာပုရိသောကို “မဟန္တ+စ+တ+ပုရိသ+စ”
တည်၊ သိဝိဘတ် ၅-လုံးသက်၊ ဧတတေ သန္တောသုတ်ဖြင့် တကို
သပြ၊ သော ဟူသောသုတ်ဖြင့် မဟန္တ-သ-ပုရိသ တို့နှောင် သိကို
ဂေါ ပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သဗ္ဗာသမာဂုသော စသော သုတ်ဖြင့်
စပုဒ်တို့ နှောင် သိချေ၊ မဟန္တော စ သော ပုရိသော စဟု သမာသံ
ဝါကျ ပြီး၏။ မဟန္တော စ-လည်းဟုတ်၏။ သော-သည်၊ ပုရိသော စ-
ဟုတ်၏။ ဣတိ အထွေ-၌၊ ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယော
သုတ်ဖြင့် မဟန္တောနှင့် ပုရိသောကို သမာသံစပ်၍ ကမ္မဓာရည်း
အမည်မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာသံ
အမည်မှည့်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါစသုတ် ဖြင့် သမာသံ၏
ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ဝုတ္တတ္တာနမပ္ပယောဂေါဟူသော ပရိဘာသာအရ
စ-တ ပုဒ်တို့ကို ချေ၊ ပကတိ စသေ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် သရ
အဆုံးရှိသော မဟန္တ ပုရိသ ပုဒ်တို့ကို မဟန္တ ပုရိသဟု ပကတိပြု၊
မဟာတံ မဟာ တုလျာဓိကရဏေ ပဒေသုတ်ဖြင့် မဟန္တသဒ္ဒါကို မဟာ
ပြု၊ (မဟာပုရိသ) နာမိဒေ၊ သိသက်၊ ဂေါပြု၊ မဟာပုရိသော ပြီး၏။

၁၆။ ဣတ္ထိယံ ဘာသိတပုမိတ္ထိပုမာဝ စေ။ ။ ဣတ္ထိယံ-
 ဣတ္ထိလိင်၌၊ ဝတ္တမာနေ-ဖြစ်သော၊ တုလျာဓိကရဏေ-တူသော
 တည်ရာအနက်ရှိသော၊ ပဒေ-နောက်ပုဒ်ကြောင့်၊ ဘာသိတ
 ပုမာ-ဟောအပ်ဖူးသော ပုံလိင်ရှိသော၊ ဣတ္ထိ-ဣတ္ထိလိင်သဒ္ဒါ
 သည်၊ စေ အတ္ထိ-အကယ်၍ရှိအံ့၊ သော-ထိုဣတ္ထိလိင်သဒ္ဒါကို၊
 ပုမာဝ-ပုံလိင်ကဲ့သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗေ-မှတ်ထိုက်၏၊ ဒီဃဇယော စသည်
 တည်း။

မဟန္တဉ္စ တံ နေဉ္စာတိ မဟာဓနံ၊ မဟန္တဉ္စ-များသည်လည်း ဟုတ်
 ၏၊ တံ-ထိုအများဟူသည်၊ နေဉ္စ-ဥစ္စာလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ-
 ထို့ကြောင့်၊ မဟာဓနံ-မဟာဓန မည်၏၊ မဟာဓနံ-များသောဥစ္စာ၊
 “မဟန္တဉ္စ+တံ+နေဉ္စ”ဟု သမာဿဝါကျပြု၍ သမာဿစပ်မှုစသည်
 ပြုပြီးလျှင် မဟန္တဓနဟု ပကတိပြုပြီးသည့်အခါ ဤသုတ်ဖြင့် မဟန္တကို
 မဟာပြုလျှင် ပြီး၏၊ ကြွင်းရပ်များကို နောင်ခါတွက်တတ်လတ္တံ့။

၁၆။ ဤသုတ်ကား ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်သော ရှေ့ပုဒ်ကို ပုံလိင်ဖြစ်အောင်
 ဝဲညွှန်းသော အတိဒေသသုတ်တည်း၊ “ဒီဃာ ဇယံ ယဿာတိ ဒီဃ
 ဇယော” ယဿ-အကြင်သူ၏၊ ဇယံ-ခြေသလုံးမြင်းခေါင်းတို့ သည်၊
 ဒီဃာ-ရှည်ကုန်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဒီဃဇယော-ဒီဃဇယံ မည်၏။

ဣတ္ထိယံ ဝတ္တမာနေ တုလျာဓိကရဏေ ပဒေ။ ။ ဒီဃာနှင့်ဇယံ
 သည် တုလျာဓိကရဏဖြစ်၏၊ (“အရှည်”ဟူသည် မြင်းခေါင်းတည်း၊
 မြင်းခေါင်းဟူသည် ရှည်သောအရာဝတ္ထုတည်း၊) ထိုသို့ တုလျာဓိက
 ရဏ ဖြစ်သည့်ပြင် ဇယံဟူသော နောက်ပုဒ်သည် ဣတ္ထိလိင်
 ဖြစ်သည်။

ဘာသိတပုမာ ဣတ္ထိ။ ။ ဒီဃာဟူသော ရှေ့ပုဒ်သည် “ဒီဃော
 သံသာရော”ဟူသော ပါဠိ၌ ပုံလိင်ကို ဟောဖူး၏၊ ယခု ဒီဃာ ဇယံ
 ၌ကား ဣတ္ထိလိင်ကိုပင် ဟောသည်၊ ဤသို့လျှင် “ဒီဃဇယော” ပုံစံ၌

၁၇။ ကမ္မဓာရယသညေ ၁။ ။ ကမ္မဓာရယသညေ ၈-ကမ္မဓာရည်းအမည်ရှိသော သမာသ်၌လည်း၊ ကုတ္တိယံ-ကုတ္တိလိင်၌၊ ဝတ္ထမာနေ-ဖြစ်သော၊ တုလျာဓိကရဏေ-တူသော တည်ရာ အနက်ရှိသော၊ ပဒေ-နောက်ပုဒ်ကြောင့်၊ ဘာသိတပုမာ-ဟောအပ်ဖူးသော ပုံလိင်ရှိသော၊ ကုတ္တိ-ကုတ္တိလိင်သဒ္ဒါသည်၊

တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော ကုတ္တိလိင် ဇယံဟူသော နောက်ပုဒ်ကြောင့် အခြားပါဠိ၌ ပုံလိင်ကို ဟောဖူး၍ ယခု ကုတ္တိလိင်ဟောခိုက် ဒီဃာ ကို ပုံလိင်ကဲ့သို့ ဝဲရမည်၊ ဤသို့ ဝဲသည့်အခါ ဒီဃာ၌ အာပစ္စည်းပျောက်၍ “ဒီဃ”ဟု ပုံလိင်ရုပ် ဖြစ်ရလေသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ဒီဃဇယောကို “ဒီဃာ+ဇယံ+ယ”တည်၊ ဒီဃာ ဇယံတို့နောင် သိ ၂-လုံးသက်၊ ချေ၊ ယနောင် သသက်၊ သ်လာ၊ ဒီဃာ ဇယံ ယဿဟု သမာသ်ဝါကျပြီး၏၊ ယဿ-၏၊ ဒီဃာ-ရှည်သော၊ ဇယံ-မြင်းခေါင်းသည်၊ အတ္တိ၊ ကုတိ အတ္ထေ-၌၊ အညပဒတ္ထေသု ဗဟုဗ္ဗိဟိ သုတ်ဖြင့် ဒီဃာနှင့်ဇယံကို သမာသ်စပ်၍ ဗဟုဗ္ဗိဟိအမည်မှည့်၊ သမာသ်မှည့်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ သ်အာဝုံချေ၊ ဒီဃာ ဇယံဟု ပကတိပြု၊ ကုတ္တိယံ ဘာသိတပုမိတ္တိ ပုမာဝ စေသုတ်ဖြင့် ဘာသိတပုမဖြစ်သော ဒီဃာဟူသော ရှေ့ကုတ္တိလိင်သဒ္ဒါကို ပုံလိင်ကဲ့သို့ ဝဲ၊ (ဒီဃဇယံ)، ကွစာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ စသောသုတ်ဖြင့် ဇယံ၏အဆုံး ၇ ကို ရဿပြု၊ နာမ်ဝဲ၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ ဒီဃဇယော ပြီး၏။

၁၇။ ဤသုတ်လည်း တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော ကုတ္တိလိင်နောက်ပုဒ် နှောင်းရာ၌ ဘာသိတပုမဖြစ်၍ ယခု ကုတ္တိလိင်ဟောခိုက်သဒ္ဒါကို ပုံလိင်ကဲ့သို့ ဝဲညွှန်းသောသုတ်တည်း၊ ကမ္မဓာရယသညေ ၈ဟု ဆိုသောကြောင့် ဤသုတ်က ကမ္မဓာရည်းသမာသ်အရာ၌ပုံလိင်ဝဲ၍ ရှေ့သုတ်က ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်အရာ၌ ဝဲသည်ဟု ခွဲခြားပါ။

စေ အတ္တိ-အကယ်၍ ရှိအံ့၊ သော-ထိုကုတ္တိလိင်သဒ္ဒါကို၊ ပုမာဝ-ပုံလိင်ကဲ့သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-မှတ်ထိုက်၏၊ ပြာဟ္မဏဒါရိကာ စသည်တည်း။

ပြာဟ္မဏီ စ သာ ဒါရိကာ စာတိ ပြာဟ္မဏဒါရိကာ-ပုဏ္ဏေးမသတို့ သမီး၊ ဤပုံစံ၌ ဒါရိကာဟူသော နောက်ပုဒ်သည် ပြာဟ္မဏီဟူသော ရှေ့ပုဒ်နှင့် တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော ကုတ္တိလိင်ပင်တည်း၊ ပြာဟ္မဏီ ဟူသော ရှေ့ပုဒ်လည်း “ပြာဟ္မဏော”ဟု ပုံလိင်ကို ဟောဖူး၍ ယခု အခါမှာကား ကုတ္တိလိင်ကို ဟောဆဲဖြစ်၏၊ ဤသို့ တုလျာဓိကရဏ ကုတ္တိလိင် ဒါရိကာဟူသော နောက်ပုဒ်ကြောင့် ဘာသိတပုမဖြစ်သော ပြာဟ္မဏီဟူသော ရှေ့ပုဒ်ကို ပုံလိင်ကဲ့သို့ ငဲ့သည့်အခါ ပစ္စည်းကျ ပျောက်၍ “ပြာဟ္မဏဒါရိကာ”ဟု ဖြစ်၏၊ ရှေ့ပုဒ်၌ အာပစ္စည်း ရှိလျှင်လည်း အာပစ္စည်း ပျောက်သည်၊ ခတ္တိယကညာကို ရုပ်တွက်အံ့။

ခတ္တိယကညာကို “ခတ္တိယာ+စ+သာ+ကညာ+စ”တည်း၊ သိ ၅-လုံး သက်၊ ဧတေသန္တောသုတ်ဖြင့် တကို သပြု၊ သေသတော လောပံ ဂသိပိ သုတ်ဖြင့် ခတ္တိယာ+သာ+ကညာတို့နောင် သိ ၃-လုံးကို ချေ၊ သဗ္ဗာသမာဝုသော စသောသုတ်ဖြင့် စ ၂-လုံးနောင် သိ ၂-လုံးကို ချေ၊ ခတ္တိယာ စ သာ ကညာ စဟု သမာသ်ဝါကျ ပြီး၏၊ ခတ္တိယာ စ-မင်းမျိုးလည်း ဟုတ်၏၊ သာ-သည်၊ ကညာ စ-သတို့သမီးလည်း ဟုတ်၏၊ ကုတိ အတ္ထေ-၌၊ ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ ကမ္မဓာရယောသုတ်ဖြင့် ခတ္တိယာနှင့်ကညာကို သမာသ် စပ်၍ ကမ္မဓာရည်းအမည်မှည့်၊ ဥဘေ တပုရိသာသုတ်ဖြင့် တပုရိသ် အမည်လည်းမှည့်၊ သမာသ်မှည့်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ စပုဒ်တို့ကို ချေ၊ ခတ္တိယ ကညာဟု ပကတိပြု၊ ကမ္မဓာရယသညေ စသုတ်ဖြင့် ဘာသိတ ပုမဖြစ်သော ရှေ့ ခတ္တိယာဟူသော ကုတ္တိလိင်သဒ္ဒါကို ပုံလိင်ကဲ့သို့ ငဲ့၊ (ခတ္တိယ ကညာ)، နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ခတ္တိယကညာ ပြီး၏။ [ခတ္တိယကညာ-မင်းမျိုးဖြစ်သော သတို့သမီး။]

၁၈။ အတ္တံ နဿ တပျူရိသေ။ ။ တပျူရိသေ-တပျူရိသ်
သမာသ်၌၊ နဿ-န နိပါတ်ပုဒ်၏။ အတ္တံ-အ အဖြစ်သည်။
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အပြာဟူဏော စသည်တည်း။

၁၉။ သရေ အနံ။ ။ တပျူရိသေ-တပျူရိသ်သမာသ်၌၊ သရေ-
နောက်သရကြောင့်၊ နဿ-န နိပါတ်ပုဒ်၏။ အနံ-အနံ
အပြုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အနသော စသည်တည်း။

၁၈။ တပျူရိသ်သမာသ်အရာဝယ် န ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်ကို (အ)
ပြုသော သုတ်တည်း။ “အတ္တံ နဿ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်
“အတုလော” စသော ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်၌လည်း “န” ကို “အ” ပြုသေး၏။

န ပြာဟူဏော အပြာဟူဏော၊ ပြာဟူဏော-ပုဏ္ဏားအစစ်သည်။
န-မဟုတ်၊ အပြာဟူဏော-ပုဏ္ဏားစစ်မဟုတ်၊ (ပုဏ္ဏားတု ဟူလို၊
ဤပုဒ်သည် သုဒ္ဓတပျူရိသ် မဟုတ်၊ ကမ္မဓာရယမိဿကတပျူရိသ်
တည်း။)

အပြာဟူဏောကို “န+ပြာဟူဏ”တည်၊ သိ ၂-လုံးသက်၊ သဗ္ဗသ
မာဝုသော စသောသုတ်ဖြင့် နနောင် သိကိုချေ၊ ပြာဟူဏနောင်
သိကို ခေါ် ပြု၊ န+ပြာဟူဏောဟု သမာသ်ဝါကျပြီး၏။ ပြာဟူဏော-
ပုဏ္ဏားစစ်သည်။ န-မဟုတ်၊ ဣတိ အတ္ထေ-၌၊ ဒွိပဒေ တုလျာဓိကရဏေ
ကမ္မဓာရ ယောသုတ်ဖြင့် န နှင့် ပြာဟူဏောကို သမာသ်စပ်၍
ကမ္မဓာရည်းအမည် မှည့်၊ ဥဘေ တပျူရိသာသုတ်ဖြင့် တပျူရိသ်အမည်
မှည့်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ပကတိပြု၊ အတ္တံ နဿ တပျူရိသေသုတ်ဖြင့် နကို
(အ)ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ သက်၊ ခေါ် ပြု၊ အပြာဟူဏော ပြီး၏။

၁၉။ ဤသုတ်ကား နောက်သရကြောင့် ရှေ့က နနိပါတ်ပုဒ်ကို
အနံပြု သောသုတ်တည်း။ အတ္တံ နဿ တပျူရိသေသုတ်၌ နောက်
ပုဒ်အစမှာ ကပ်ဖို့ရာ သရ မရှိသောကြောင့် အနံ မပြုဘဲ၊ အ-သာ
ပြုရသည်။ န+အသော အနသော၊ အသော-မြင်းအစစ်သည်။ န-
မဟုတ်၊ အနသော-မြင်းအစစ်မဟုတ်၊ (မြင်းနှင့်တူသော မြည်း
သတ္တဝါ ဟူလို။)

၂၀။ ကဒ် ကုဿ။ ။တပျရိသေ-တပျရိသ်သမာသ်၌၊
သရေ-နောက်သရကြောင့်၊ ကုဿ-ကုနိပါတ်၏၊ ကဒ်-ကဒ်
အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကဒန္တံ စသည်တည်း။

၂၁။ ကာပွတ္တေသု စ။ ။အပွတ္တေသု စ-အနည်းငယ်
ဟူသော အနက်တို့၌လည်း၊ ဝတ္တမာနဿ-ဖြစ်သော၊ ကုဿ-
ကုနိပါတ်၏၊ ကာ-ကာအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကာလဝဏံ
စသည်တည်း။

အနုဿောကို “န+အဿ”တည်း၊ နနောင် သိသက်၊ သဗ္ဗာသ
မာဝုသော စသောသုတ်ဖြင့် ချေ၊ အဿနောင် သိသက်၊ ခေါ် ပြု၊ န
အဿောဟု သမာသ်ဝါကျပြီး၏၊ သမာသ်စပ်၍ ကမ္မဓာရည်းမှည့်၊
ဝိဘတ်ချေ၊ ပကတိပြု၊ သရေ အန်သုတ်ဖြင့် နကို အန်ပြု၊ နံ ၊
သို့ကပ်၊ (အနဿ)، နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ အနုဿော ပြီး၏။ [ကြွင်းရုပ်
များကို ရူပသိဒ္ဓိမှာရှု။]

၂၀။ ဤသမာသ်လည်း နိစ္စသမာသ်ဖြစ်၍ ကု၏ အနက်ကို ပြ
သော ပုဒ်တစ်ပါးဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်၊ ကုစ္ဆိတံ အန္တံ ကဒန္တံ၊ ကုစ္ဆိတံ-
စက်ဆုပ်အပ်သော၊ အန္တံ-ထမင်းတည်း၊ ကဒန္တံ-စက်ဆုပ်အပ်သော
ထမင်း။

ကဒန္တံကို “ကု+အန္တံ”တည်း၊ ကုနောင် သိသက်၊ ချေ၊ အန္တနောင်
သိ သက်၊ ၊ ပြု၊ ကု အန္တံဟု သမာသ်ဝါကျ ပြီး၏၊ ကုစ္ဆိတံ-သော၊
အန္တံ-တည်း၊ ကုတိ အတ္ထေ-၌၊ သမာသ်စပ်၍ ကမ္မဓာရည်းမှည့်၊
တပျရိသ်မှည့်၊ သမာသ်မှည့်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ကု+အန္တံဟု ပကတိပြု၊
ကဒ် ကုဿသုတ်ဖြင့် ကုကို ကဒ်ပြု၊ ဒ် ၊ သို့ကပ် (ကဒန္တံ)، နာမ်ငဲ့၊ သိ
သက်၊ ၊ ပြု၊ ကဒန္တံ ပြီး၏။

၂၁။ ဤ ကာလဝဏံလည်း နိစ္စသမာသ်ပင်၊ အပ္ပကံ လဝဏံ ကာလ
ဝဏံ၊ အပ္ပကံ-အနည်းငယ်သော၊ လဝဏံ-ဆားတည်း၊ ကာလ ဝဏံ-
အနည်းငယ်သောဆား၊ ဗဟုဝုဏ်သဒ္ဓါပို၏ အကျိုးကို ကစွည်းမှာ ရှု။

၂၂။ ကွဓိ သမာသန္တဂတာနံ . မကာရန္တော။ ။
 သမာသန္တဂတာနံ-သမာသ်ပုဒ်၏ အဆုံး၌ တည်ကုန်သော
 နာမ်တို့၏။ အန္တော-အဆုံးသရသည်။ ကွဓိ-အချို့သောအရာ၌၊
 အကာရော-အပြုသည်။ ဟောတိ၊ ဒေဝရာဇော၊ ဒေဝရာဇာ
 စသည်တည်း။

ကာလဝဏ်ကို “ကု+လဝဏ”တည်, ကု လဝဏ်ဟု သမာသ်ဝါကျ
 ပြီးစေ၊ ကုစ္ဆိတံ-သော၊ လဝဏ်-တည်း၊ ကုတိ အထွေ-၌၊ သမာသ်
 စပ်၍ ကမ္မဓာရေ, တပျရိသ်, သမာသ်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ, ပကတိပြု,
 ကာပုထွေသု စ သုတ်ဖြင့် ကု ကို က ပြု, နာမ်ငဲ့ စသည် စီရင်။

၂၂။ ဒေဝ+ရာဇဟူသော သမာသ်၌ ရာဇသည် သမာသ်ပုဒ်၏
 အဆုံး၌ တည်သော နာမ်တည်း။ ထိုရာဇဟူသော နာမ်ပုဒ်၏အဆုံးမှာ
 ၌ အ သရရှိ၏။ ထို အ သရကိုပင် အချို့အရာ၌ (အ)ထပ်ပြုဟု
 ဆိုလိုသည်။

မေး။ အသရကို (အ)ထပ်ပြုခြင်းသည် ဘာအကျိုးရှိသနည်း။

ပြေ။ ရာဇာဒိဂိုဏ်းစသော နဂိုဂိုဏ်းကို ဖျက်ရခြင်းအကျိုးရှိ၏။

အသရကို (အ)ထပ်မပြုလျှင် ရာဇာဒိဂိုဏ်းထုံးစံအတိုင်း သျှာ စ
 စသော သုတ်တို့က စီရင်၍ “ဒေဝရာဇာ၊ ဒေဝရာဇာနော၊ ဒေဝရာ
 ဇာနံ”စသည်ဖြင့်သာ ရုပ်စဉ်ရလိမ့်မည်။ (အ)ကို (အ)ထပ်ပြုတဲ့
 အလိုက “သင်တို့တစ်တွေ ရာဇာဒိဂိုဏ်းမဟုတ်တော့ဘူး, အကာရန္တ
 ပုရိသာဒိဂိုဏ်း ဖြစ်ပြီ”ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤသို့ ရာဇာဒိဂိုဏ်းကို ဖျက်
 ခြင်းအကျိုးငှာ (အ)ကို (အ) ထပ်ပြုရသည်။ ရုပ်ကိုလည်း ပုရိသာဒိ
 ဂိုဏ်းအတိုင်း စဉ်ရမည်။

ဒေဝါနံ-နတ်တို့၏။ ရာဇာ-မင်းတည်း။ ဒေဝရာဇော-နတ်တို့မင်း၊
 (သိကြားမင်း)။ ဒေဝါနံ သခါ ဒေဝသခေါ-နတ်တို့မိတ်ဆွေ၊ ဤသုတ်၌
 ကွဓိသဒ္ဒါအရ အချို့(အ)မပြုတဲ့ ရာဇာဒိဂိုဏ်းထုံးစံအတိုင်း ဒေဝ
 ရာဇာ၊ ဒေဝသခါ ဟု ဖြစ်၏။

ဒေဝရာဇောကို “ဒေဝ+ရာဇ”တည်, ဒေဝနောင် နံသက်, ၁ ဒီဃ ပြု, ရာဇနောင် သသက်, သျှာ စဖြင့် သိကို ၁ ပြု, ဒေဝါနံ+ရာဇာဟု သမာသ်ဝါကျ ပြီး၏။ အမာဒယော ပရပဒေဘိသုတ်ဖြင့် ဒေဝါနံနှင့် ရာဇာကို သမာသ်စပ်၍ တပျရိသ်အမည် မှည့်, ဝိဘတ်ချေ, ဒေဝ+ ရာဇဟု ပကတိပြု, ကွစိ သမာသန္တဂတာနမကာရန္တောသုတ်ဖြင့် ရာဇ၏အဆုံး ၊ ကိုပြု, နာမ်ငဲ့, သိ -၁ ပြု, ဒေဝရာဇောပြီး၏။ [ဒေဝသခေါ်၌လည်း ဤနည်းပင်။]

ဤသုတ်ဖြင့် (အ)ကိုသာ (အ)ထပ်ပြုသည်မဟုတ်, ရတ္တိ, အင်္ဂုလိ ဂေါဒါဝရီပုဒ်တို့၏ အဆုံး ူ , ူ ကိုလည်း (အ)ပြု၏။ ဒွေ ရတ္တိယော ဒွိရတ္တိ (၂-ညဉ့်)၊ ဒွေ-၂ ခုကုန်သော၊ အင်္ဂုလိယော-လက်ချောင်းတို့ တည်း။ ဒွင်္ဂုလံ-လက် ၂ ချောင်း၊ ဝါ-လက် ၂ သစ်၊ သတ္တ-၇ စင်းကုန် သော၊ ဂေါဒါဝရီယော-ဂေါဒါဝရီမြစ်တို့တည်း။ သတ္တဂေါဒါဝရံ-၇ စင်းသော ဂေါဒါဝရီမြစ်။

ဒွိရတ္တိကို “ဒွေ+ရတ္တိယော”ဟု ဝါကျပြီးစေ၊ သမာသ်စပ်၍ ကမ္မဓာရဲ မှည့်, ဒိဂုလည်း မှည့်, သမာသ်မှည့်, ဝိဘတ်ချေ, ဒွိရတ္တိဟု ပကတိပြု, ကွစိ သမာသန္တဂတာနမကာရန္တောသုတ်ဖြင့် ရတ္တိ၏ အဆုံး ူ ကို ၊ ပြု, ဒိဂုသေကတ္တံသုတ်ဖြင့် နပုံဧကတ်ငဲ့, နာမ်ငဲ့, သိသက်, ၊ ပြု, ဒွိရတ္တိ ပြီး၏။ [ဒွိကို ဒိပြုလျှင် “ဒိရတ္တိ”ဟု ဖြစ်၏။]

ဒွင်္ဂုလံ၌ ဒွိအင်္ဂုလိဟု ပကတိပြုပြီးနောက် ဒွိ၌ ူ ချေ, ၊ သို့ ကပ်ရုံ သာ ထူး၏။ သတ္တဂေါဒါဝရံ၌ သတ္တဂေါဒါဝရီဟု ပကတိပြုပြီး သည့် အခါ ဤသုတ်ဖြင့် ူ ကို ၊ ပြု၍ သတ္တဂေါဒါဝရ, နပုံဧကတ်ငဲ့, ၊ ပြု။

ကာရဝိ။ ။ “ကွစိ သမာသန္တဂတာန . မန္တော” ဟူသာ မဆိုဘဲ, မကာရန္တောဟု ဆိုအပ်သော ကာရသဒ္ဒါပိုဖြင့် သမာသ်အဆုံး၌ ကပစ္စည်း သက်၍ “ဗဟုနဒိကော ဗဟုကတ္တုကော”ဟူသော ပုံစံ, အဆုံးသရကို ူ ပြု၍ “သုရဘိဂန္ဓိ”စသော ပုံစံများလည်း ဖြစ်ရသေး သတဲ့။ [သမာသ်အဆုံး၌ ကပစ္စည်းသက်ခွင့်ကြုံလျှင် ဤသုတ်ကို အမြဲသတိပြုပါ။]

၂၃။ နဒိမှာ စ။ ။သမာသန္တဂတာ-သမာသ်ပုဒ်၏ အဆုံး၌ တည်သော၊ နဒိမှာ စ-နဒိမည်သော ဤ ၂၊ အက္ခရာမှ နောက်၌ လည်း၊ က-ကပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗဟုနဒိကော၊ ဗဟုဇမ္ဗူကော စသည်တည်း။

ဗဟူ နဒိယော ယသ္မိတိ ဗဟုနဒိကော၊ ယသ္မိ-အကြင် ဇနပုဒ်၌၊ နဒိယော-မြစ်တို့သည်၊ ဗဟူ-များကုန်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဗဟုနဒိ ကော-မည်၏၊ ဗဟဝေါ ကတ္တာရော ယဿာတိ ဗဟုကတ္တူကော- များသော အလုပ်သမားရှိသူ။ [ကတ္တာ-အလုပ်သမား။]

ဗဟုနဒိကော “ဗဟု+နဒိ+ယ”တည်, “ဗဟူ+နဒိယော+ယသ္မိ”ဟု ဝါကျ ပြီးစေ၊ သမာသ်စပ်ခြင်းစသည် ပြု၍ ဗဟု+နဒိဟု ပကတိပြု၊ ကွစိ သမာသန္တဂတာနမကာရန္တောသုတ်၌ ကာရသဒ္ဒါပိုဖြင့် အဆုံး၌ ကပစ္စည်းသက်, ကွစာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ ဒီဃရဿာပစ္စယေသု စ သုတ် ဖြင့် နဒိ၏အဆုံး ိ ကို ိ ရဿပြု၊ နာမ်ငဲ့, သိ ခေါ် ပြု, ဗဟုနဒိကော ပြီး၏။

သုရဘိနော-ကောင်းသောပန်း၏၊ ဂန္ဓော-အနံ့တည်း၊ သုရဘိဂန္ဓိ- ကောင်းသောပန်းအနံ့၊ “သုရဘိ+ဂန္ဓိ”တည်၍ “သုရဘိနော+ဂန္ဓော” ဟု ဝါကျဖြစ်ပြီးနောက် သမာသ်စသည် စီရင်, ပကတိပြု, ဤသုတ်၌ ကာရသဒ္ဒါဖြင့် ဂန္ဓ၏အဆုံး ၊ ကို ိ ပြု, နာမ်ငဲ့, သိသက်, ချေ။

[ဆောင်] ၁။ သုတ်ရင်း အ-ပြု, ကာရမူ, ဣပြု ကပစ္စည်း။

၂။ ကွစိသမာ, သန္တလာ, ပြုရာများသတည်း။

၂၃။ သက္ကတကျမ်းတို့၌ ဤ ၂၊ အက္ခရာကို “နဒိ”ဟု နာမည် မှည့်၏၊ ထို့ကြောင့် နဒိမှာအရ နဒိ ဇမ္ဗူစသည်၌ ဤ ၂၊ သရတို့ကို ယူ၊ စသဒ္ဒါ ဖြင့် ကတ္တူ အဆုံးရှိသော သမာသ်နောင်လည်း ကပစ္စည်း သက်သေး၏၊ ဤသုတ်မရှိလျှင် ကွစိ သမာသန္တဂတာနမကာရန္တော

၂၄။ ဇာယာယ တု ဒံဇာနီ ပတိမိ။ ။ပတိမိ-ပတိသဒ္ဓါကြောင့်၊ ဇာယာယ-ဇာယာသဒ္ဓါ၏။ ဒံဇာနီ တု-ဒံအပြု၊ ဇာနီအပြုတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဒံပတိ၊ ဇာနီပတိဟူသည်တည်း။

သုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်း သက်နိုင်လျက် ဤသုတ်ကို ဆိုရခြင်းသည် နဒိမည်သော ဤ ဥ နောင် ကပစ္စည်း အမြဲသက်ဟု သိစေခြင်း အကျိုးရှိ၏။ ဗဟုနဒိကော၊ ဗဟု ကတ္ထုကောတို့ကို ရှေ့သုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ။ ကပစ္စည်းကို ရှေ့သုတ်ဖြင့် မသက်ဘဲ ဤသုတ်ဖြင့် သက်ရုံသာတည်း။

ဗဟူ ဇမ္ဗုယော ယသ္မိတိ ဗဟုဇမ္ဗုကော-များသော သပြေပင်ရှိသော ဇနပုဒ်၊ “ဗဟု+ဇမ္ဗု+ယ”တည်၊ “ဗဟူ+ဇမ္ဗုယော+ယသ္မိ”ဟု ဝါကျဖြစ်စေ၊ ဆိုင်ရာ စီရင်၍ ဗဟု ဇမ္ဗု ဟု ပကတိပြု၊ နဒိမှာ စသုတ်ဖြင့် နဒိမည်သော ဥအက္ခရာနောင် ကပစ္စည်း သက်၊ ကွစာဒိ မဇ္ဈတ္တရာနံစသော သုတ်ဖြင့် ။ ကို ၊ ရဿပြု (ဗဟုဇမ္ဗုက)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ ဗဟုဇမ္ဗုကော ပြီး၏။

၂၄။ နောက် ပတိသဒ္ဓါကြောင့် ဇာယာသဒ္ဓါကို ဒံ - ဇာနီ ပြုသော သုတ်တည်း။ တုသဒ္ဓါဖြင့် ဇံအပြုကို ဆည်း၍ “ဇံပတိ”ဟုလည်း ရှိ၏။ ဇာယာ စ-မယားလည်း၊ ပတိ စ-လင်လည်း၊ ဒံပတိ၊ ဇာနီပတိ၊ ဇံပတိ-လင်မယားတို့။ [အသမာဟာရဒွန်ဖြစ်၍ ဗဟုဝုတ်ဖြင့်ရှိရသည်။]

ဒံပတိကို “ဇာယာ+စ+ပတိ+စ”ဟု တည်၊ သိ ၄-လုံးသက်၊ ချေ၊ ဇာယာ စ ပတိ စဟု သမာသ်ဝါကျဖြစ်၏။ နာမာနံ သမုစ္စယော ဒွန္နော သုတ်ဖြင့် ဇာယာနှင့် ပတိကို သမာသ်စပ်၍ ဒွန်အမည်မှည့်၊ သမာသ်မှည့်၊ (ဝိဘတ်ချေဖွယ် မလို)၊ ဝုတ္တတ္ထာနမပ္ပယောဂေါ အရ စ ၂-လုံးကို ချေ၊ ဇာယာပတိဟု ပကတိပြု၊ ဇာယာယ တု ဒံဇာနီ ပတိမိသုတ်ဖြင့် ဇာယာကို ဒံပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ ယောသက်၊ ဝိ ကို ဈမှည့်၊ ယော ချေ၊ ဝိ ကို ဝိ ဒီယ ပြု၊ ဒံပတိ (နိဂ္ဂဟိတံကို မ် ပြုလျှင် ဒမ္ပတိ)

၂၅။ ခနုမှာ စ။ ။သမာသန္တဂတာ-သမာသ်ပုဒ်၏အဆုံး၌ တည်သော၊ ခနုမှာ စ-ခနုသဒ္ဒါမှ နောက်၌လည်း၊ အာ-အာ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂါဏ္ဍိဝဇ္ဇော၊ ပစ္စက္ခမ္မောစ သည်တည်း။

ပြီး၏၊ ဇာနိပတိ၌ ဇာနိ ပြုလေ၊ ဇံပတိ ဝယ် “ဤသုတ်၌ တုသဒ္ဒါဖြင့် ဇာယာ ကို ဇံ ပြု” ဟု ဆို။

၂၅။ ခနုမှာကို “ခနုမှာ+အာ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ စသဒ္ဒါဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဒါ နောင် အာပစ္စည်းသက်၍ ပစ္စက္ခမ္မောဟု ရှိသေး၏။

ဂါဏ္ဍိဝေါ ခနု ယဿာတိ ဂါဏ္ဍိဝဇ္ဇော၊ ယဿ-အကြင် အဇ္ဈနမင်း ၏၊ ဂါဏ္ဍိဝေါ-အဖုအဆစ်များသော၊ ခနု-လေးသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုမင်းသည်၊ ဂါဏ္ဍိဝဇ္ဇော-ဂါဏ္ဍိဝဇ္ဇော မည်၏။

ပစ္စက္ခော ဓမ္မော ယဿာတိ ပစ္စက္ခမ္မော၊ ယဿ-အကြင်သူ၏၊ ပစ္စက္ခော-မျက်မှောက်ပြုအပ်သော၊ ဓမ္မော-တရားသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပစ္စက္ခမ္မော-ပစ္စက္ခမ္မော မည်၏။

“ဂါဏ္ဍိဝ+ခနု+ယ”တည်၊ ဂါဏ္ဍိဝေါ+ခနု+ယဿ ဟု ဝါကျ ပြီးစေ၊ သမာသ်စပ်၍ ဗဟုဗွိဟိမှည့်၊ စသည်စီရင်၊ ဂါဏ္ဍိဝေါ+ခနုဟု ပကတိပြု၊ ခနုမှာ စသုတ်ဖြင့် ခနုသဒ္ဒါနောင် ၁ ပစ္စည်းသက်၊ န၏ အစိတ် ၂ ကို လ အမည် မှည့်၊ ယဝကာရာ စသုတ်ဖြင့် ၂ ကို ဝ် ပြု၊ ဝ် ၁ သို့ ကပ်(ဂါဏ္ဍိဝဇ္ဇော၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဂါဏ္ဍိဝဇ္ဇော ပြီး၏။

ပစ္စက္ခမ္မောဟု ပကတိပြုပြီးနောက် ဤသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ၁ ပစ္စည်းသက်လျှင် ပစ္စက္ခမ္မောဟု ဖြစ်၏၊ ဤသုတ်က မစီရင်တဲ့အခါ ပစ္စက္ခမ္မောဟုလည်း ရှိ၏၊ ဤဂါဏ္ဍိဝဇ္ဇော၊ ပစ္စက္ခမ္မောပုဒ်တို့သည် ရတ္တာဒိဂိုဏ်းဝင်သော အာကာရန္တ ပုံလိင်သဒ္ဒါများတည်း၊ သို့သော် ထိုဂိုဏ်းက ပုံလိင် “သာ” သဒ္ဒါနှင့် ရုပ်စဉ် မတူတတ်၍ ရုပ်စဉ်ပုံကို သဒ္ဒန်တိမှာ ရှုလေ။

၂၆။ အံ ဝိဘတ္တိနံ - မကာရန္တာ အဗျယီဘာဝါ။ ။
 အကာရန္တာ-အ အက္ခရာအဆုံးရှိသော၊ အဗျယီဘာဝါ-
 အဗျယီဘောသမာဿမှ၊ ပရာသံ-ကုန်သော၊ ဝိဘတ္တိနံ-တို့၏၊
 အံ-အံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဥပနဂရံ၊ အဓိစိတ္တံ
 စသည်တည်း။

၂၆။ ဥပနဂရ၊ အဓိစိတ္တ တို့၌ ရ နှင့် ဣ တို့ဝယ် အ သရဆုံးလျက်
 ရှိ၏၊ ထိုကဲ့သို့ အကာရန္တဖြစ်သော အဗျယီဘောသမာဿနောင်
 အာလုပ်နှင့် တကွ ဧကဝုဉ် ဗဟုဝုဉ် ဝိဘတ် ၁၆-လုံးကို အချို့အရာ၌
 အံပြုသော သုတ်တည်း။

ဥပနဂရံ	ဥပနဂရံ ဥပနဂရာ၊ ဥပနဂရာနိ၊
ဘော ဥပနဂရံ ဥပနဂရ၊ ဥပနဂရာ	ဘဝန္တာနိ ဥပနဂရံ ဥပနဂရာ၊
ဥပနဂရာနိ၊	
ဥပနဂရံ	ဥပနဂရံ ဥပနဂရေ၊ ဥပနဂရာနိ၊
ဥပနဂရံ ဥပနဂရေန	ဥပနဂရံ ဥပနဂရေဟိ၊ ဘိ၊
ဥပနဂရံ ဥပနဂရဿ	ဥပနဂရံ ဥပနဂရာနံ၊
ဥပနဂရံ ဥပနဂရသ္မာ၊ မှာ၊ ဥပနဂရာ ဥပနဂရံ ဥပနဂရေဟိ၊ ဘိ၊	
ဥပနဂရံ ဥပနဂရဿ	ဥပနဂရံ ဥပနဂရာနံ၊
ဥပနဂရံ ဥပနဂရသ္မိ၊ နိ၊ ဥပနဂရေ	ဥပနဂရံ ဥပနဂရေသု။

ဥပနဂရံ ကို “ဥပ+နဂရ”တည်၊ ဥပနောင် သိသက်၊ သဗ္ဗာသမာဝု
 သော စသောသုတ်ဖြင့် ချေ၊ နဂရနောင် သသက်၊ သံလာ၊
 ဥပ+နဂရဿ ဟု သမာဿဝါကျ ဖြစ်၏၊ “နဂရဿ-မြို့၏၊ သမိပံ-
 အနီးတည်း” ဣတိ အတ္ထေ-၌၊ ဥပသဂ္ဂနိပါတပုဗ္ဗကော အဗျယီဘာဝေါ
 သုတ်ဖြင့် ဥပနှင့် နဂရဿကို သမာဿစပ်၍ အဗျယီဘောအမည်
 မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာဿမှည့်၊ ဝိဘတ်

၂၇။ သရော ရသော နပုံသကေ။ ။နပုံသကေ-နပုံလိင်၌၊
ဝတ္ထမာနဿ-ဖြစ်သောသမာသ်၏။ သရော-အဆုံးသရသည်။
ရသော-ရဿ အပြုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အဓိကုမာရိ
စသည်တည်း။

ချေ၊ ပကတိ စဿ သရန္တဿ သုတ်ဖြင့် သရအဆုံးရှိသော ဥပ+
နဂရ ကို ဥပ+နဂရ ဟု ပကတိပြု၊ သော နပုံသကလိင်္ဂေါသုတ်ဖြင့်
ဥပနဂရ ကို နပုံလိင်ဟု မှတ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ အံ ဝိဘတ္တိနမကာရန္တာ
အဗျယိဘာဝါသုတ်ဖြင့် သိကို ၊ ပြု၊ ရ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဥပနဂရံ
ပြီး၏။ [ယော-အံ-ယော-နာ-ဟိ စသော ဝိဘတ်များ သက်၍လည်း
ဤသုတ်ဖြင့် အံ ပြု၍ ဘဝန္တာနိ ဥပနဂရံ စသော ရုပ်များ ပြီး၏။
ကြွင်းရုပ်များကို ကစွည်း၊ ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

၂၇။ ဤသုတ်ကား သမာသ်၏ အဆုံးသရကို ရဿပြုသော သုတ်
တည်း။ ကစွည်းဝတ္ထိ၌ ရှေ့သုတ်မှ အဗျယိဘာဝ သဒ္ဓါကို လိုက်စေ၍
အဗျယိဘောသမာသ်အရာ၌သာ ရဿအပြုကို ဆို၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌
အဗျယိ ဘာဝသဒ္ဓါကို မလိုက်စေဘဲ ဒိဂု၊ ဒွန်၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိတို့၌လည်း
ရဿပြုသည်။

အဓိကုမာရိကို “အဓိ+ကုမာရိ”တည်၊ အဓိနောင် သိသက်၊ ချေ၊
ကုမာရိနောင် သုသက်၊ အဓိ ကုမာရိသုဟု သမာသ်ဝါကျပြီး၏။
ကုမာရိသု-မိန်းမပျိုတို့၌၊ အဓိကိစ္စ-၍၊ ကထာ-သည်၊ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်၏။
ဣတိအတ္ထေ-၌၊ ဥပသဂ္ဂနိပါတပုဗ္ဗကော အဗျယိဘာဝေါသုတ်ဖြင့်
အဓိနှင့်ကုမာရိသုကို သမာသ်စပ်၍ အဗျယိဘောအမည် မှည့်၊
သမာသ်မှည့်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ အဓိ+ကုမာရိ ဟု ပကတိပြု၊ သော နပုံ
သကလိင်္ဂေါသုတ်ဖြင့် အဓိကုမာရိကို နပုံလိင်ဟုမှတ်၊ သရော ရသော
နပုံသကေသုတ်ဖြင့် ရီ၏ ။ ကို ဝိရဿ ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊
အညသ္မာ လောပေါ စ သုတ်ဖြင့် သိကို ချေ၊ အဓိကုမာရိ ပြီး၏။

၂၈။ အညသ္မာ လောပေါ စ။ ။အညသ္မာ-အကာရန္တ အဗျယိဘောမှ တစ်ပါးသော အဗျယိဘောမှ၊ ပရာသံ-နောက် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိဘတ္တိနံ-ဝိဘတ်တို့၏၊ လောပေါ စ-ကျေခြင်း သည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဓိတ္ထိ၊ ဥပဝဓု စသည်တည်း။

၂၈။ အံ ဝိဘတ္တိနမကာရန္တာ အဗျယိဘာဝါသုတ်က အကာရန္တ အဗျယိဘောနောင် ဝိဘတ်တို့ကို အံ ပြု၏၊ ဤသုတ်က အကာရန္တမှ တစ်ပါးသော ဣ၊ ဥ ကာရန္တ အဗျယိဘောနောင် ဝိဘတ်တို့ကို ချေ သည်။

ဥပဂင်္ဂီ စသည်၌ ပင်ကိုက ဂင်္ဂါ ဟု အာကာရန္တ ဖြစ်သော်လည်း သရော ရသော နပုံသကေသုတ်ဖြင့် ရဿပြုလိုက်သည့်အခါ အကာရန္တ ဖြစ်သွားသဖြင့် ဝိဘတ်များကို ၊ ပြုရတော့၏၊ အဓိတ္ထိ၊ ဥပဝဓု၊ ဥပဂု တို့၌ ပင်ကိုက ဤ၊ ဥ၊ ဩ ကာရန္တ ဖြစ်သော်လည်း ရဿပြုလိုက်သည့် အခါ ဣ၊ ဥ ဖြစ်လာရသည်၊ ထို့ကြောင့် အညသ္မာ လောပေါ စသုတ်ဖြင့် ဣ၊ ဥ ကာရန္တနောင် ဝိဘတ်ကို ချေသည်ဟု မှတ်၊ ဝိဘတ်အားလုံးကို ချေထားသဖြင့်လည်း အဓိတ္ထိ-မိန်းမတို့၌ စွဲ၍ဖြစ်သော စကားသည်၊ တို့သည်၊ ကို၊ တို့ကို၊ ဖြင့်၊ တို့ဖြင့်၊ အား၊ တို့အား၊ မှ၊ တို့မှ၊ ၏၊ တို့၏၊ ၌၊ တို့၌”ဟု ဝိဘတ် ၇-သွယ်လုံး အဓိတ္ထိ တစ်ရပ်သာ ရှိရသည်၊ “အဓိ+ဣတ္ထိ” တည်၍ အဓိကုမာရိကဲ့သို့ တွက်။

ဥပဝဓု-ချွေးမ၏ အနီးဖြစ်သော စကား၊ ဥပ+ဝဓု တည်၊ ဝဓု နောင် သသက်၊ ။ ကို ပ မှည့်၊ အယောရဿ စသောသုတ်ဖြင့် ။ ကို ၊ ရဿပြု၊ ပတော ယာသုတ်ဖြင့် သ ကို ယာ ပြု၊ ဥပ ဝဓုယာ ဟု သမာသ်ဝါကျ ပြီး၏၊ ဆိုင်ရာ စီရင်၊ ဥပဝဓု ဟု ပကတိပြု၊ နပုံလိင်ဟု မှတ်၊ ရဿ ပြု၊ နာမ်ငှ်၊ သိသက်၊ အညသ္မာ လောပေါ စသုတ်ဖြင့် ချေ၊ ဥပဝဓု ပြီး၏။ [ကြွင်းရုပ်များနှင့် မှတ်သားဖွယ်များကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

ဣတိ သမာသကပ္ပော။ ။ သမာသကပ္ပော-သမာသ်ပိုင်း
သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

သမာသ်ပုဒ်စစ်တမ်း။ ။အနည်းဆုံး ၂-ပုဒ်တွဲ၍ တစ်ဝိဘတ်
တည်း နေပုံကို မြင်လျှင် သမာသ်ပုဒ်ဟု မုချ ဆုံးဖြတ်ပေတော့၊
ကုမ္ဘကာရော စသော ကိတ်ပုဒ်များလည်း သမာသ်ပင် ဖြစ်၏။
သမာသ်တွဲလျက် ကိတ်ပစ္စည်း သက်ရသောကြောင့် “ကိတန္တသမာသ်”
ဟု ခေါ်သည်။ ဘူမိဂတော စသည်၌ ဂတောသည် ကိတ်ပုဒ်ပင်
ဖြစ်သော်လည်း သမာသ်တွဲ၍ တ ပစ္စည်း သက်ရသည်မဟုတ်၊ ဂတ
တစ်ပုဒ်တည်း နေနိုင်သောကြောင့် ကိတန္တသမာသ်ဟု မခေါ်ရ။
သမာသ်ပုဒ်ဟု ဆုံးဖြတ်ပြီးသည့်အခါ သမာသ် ၆-ပါးတွင် ဘယ်
သမာသ် ဖြစ်ထိုက်သလဲဟု လက္ခဏာကို ကြည့်၊ အောက်ပါ ပါဠိ၌
မည်သည့်ပုဒ်သည် မည်သည့် သမာသ် ဖြစ်၏ဟု ဆုံးဖြတ်စမ်းပါ။

လောကနာထော မဟာတဏှေ ဒေဝမနုဿေ ပဉ္စစတ္တာလီသဝဿာနိ
အနုဒိနံ ဓမ္မနာဝါယ တိဝဋ္ဋာ ဥတ္တာရေသိ။

လောကနာထော-လောက၏ ကိုးကွယ်ရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊
မဟာတဏှေ-ကြီးစွာသော တဏှာရှိကုန်သော၊ ဒေဝမနုဿေ-နတ်
လူတို့ကို၊ ပဉ္စစတ္တာလီသဝဿာနိ-၄၅ နှစ်တို့ပတ်လုံး၊ အနုဒိနံ-နေ့စဉ်၊
ဓမ္မနာဝါယ-သင်္ဘောနှင့်တူသော တရားတော်ဖြင့်၊ တိဝဋ္ဋာ-ဝဋ် ၃
ပါးမှ၊ ဥတ္တာရေသိ-ထုတ်ဆောင် ကယ်တင်တော်မူပြီ။

သမာသ်သုတ်နက်နှင့်
ရုပ်တွက် အဓိပ္ပာယ် ပြီးပြီ။

တဒ္ဒိတ်အချို့

“တေသံ+ဟိတံ တဒ္ဒိတ်” တေသံ-ထိုနာမ်ပုဒ်တို့၏၊ ဟိတံ-စီးပွားတည်း၊ တဒ္ဒိတ်-ထိုနာမ်ပုဒ်တို့၏စီးပွား၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ နာမ်ပုဒ်တို့၏ စီးပွားဖြစ်သော (နာမ်တို့၌ စီးပွားတက်လာသလို အနက်တိုးပွားအောင် ပြုတတ်သော) ဣ အစရှိသော ပစ္စည်းသည် တဒ္ဒိတ်မည်၏။ ထိုပစ္စည်းနှင့် တွဲဖက်ရသော ပုဒ်များလည်း မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် တဒ္ဒိတ်ပုဒ် မည်၏။

နာမ်ပုဒ်တို့၌ စီးပွားတက်ပုံ။ ။ဝသိဌ ဟူသော နာမ်ပုဒ်သည် “ဝသိဌ” အမည်ရှိသူကို ဟော၏။ ဝသိဌနောင် တဒ္ဒိတ်ဏပစ္စည်းသက်၍ ဝါသိဌောဟု ဖြစ်လာသည့်အခါ “ဝသိဌ၏သား”ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ဤပုဒ်၌ “၏” ဟူသော အနက်, “သား” ဟူသော အနက်များလည်း ဣပစ္စည်းအတွက် တိုးတက်လာသော စီးပွားပေတည်း။ ဤသို့ နာမ်ပုဒ် များကို အနက်တိုးပွားလျက် စီးပွားတက်အောင် ပြုတတ်သောကြောင့် “တေသံ+ဟိတံ” အရ “တဒ္ဒိတ်” ဟု ခေါ်ဝေါ်ရလေသည်။

ဓိဂ္ဂဟ။ ။“တ+ဟိတံ”တည်, တေသံ ဟိတံဟု ဝါကျပြီးစေ, သမာသ်စပ်၍ တပျရိသ်စသည် မှည့်, တ+ဟိတဟု ပကတိပြု, ဒေါဓယ စ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဟကို ခပြု, (ယ တ သဒ္ဒါနှင့် သမာသ်တွဲရာ၌ နောက်ပုဒ်သော်လည်း ဒွေဘော်ဆင့်, မဆင့်လျှင် ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟိတ် လာစမြဲ ဖြစ်၏။) ထို့ကြောင့် နောက်၌ နိ ဒွေဘော် လာ၍သော်လည်း ကောင်း, သို့မဟုတ် ရှေ့၌ နိဂ္ဂဟိတ် လာပြီးလျှင် နိဂ္ဂဟိတ်ကို နိ ပြု၍ သော်လည်းကောင်း တဒ္ဒိတ်ဟု ပြီး၏။

တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်း ဆိုင်းဆမ်းနည်း။ ။“ဝသိဌဿ+အပစ္စံ”ဟု ဝါကျဖြစ်ပြီးနောက် ဣပစ္စည်း သက်သည့်အခါ ဝသိဌဿ၌ သဝိဘတ်၏ အနက် အပစ္စပုဒ်၏ အနက် ၂-ဖက်လုံးကို ဟောနိုင်ဖို့ရာ ၂-ပုဒ် အလယ်၌ သက်၍ ဝသိဌဿ+ဣ+အပစ္စံဟု ဖြစ်ရသည်။ ဥပမာ-

ရှေ့နောက် ဆိုင်း ၂-ခုကို ထမ်းယူလိုလျှင် အလယ်ခေါင်ဝင်၍ ထမ်းမှ ၂-ဖက်လုံး ပါသကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့် “တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်း ဆိုင်းထမ်း နည်း”ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြ လေသည်။ [အချို့ပစ္စည်းများ၌ ဤနည်း အတိုင်း မဟုတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရဦးလတ္တံ့။]

ရုပ်တွက်ရာ၌ မှာထားချက်။ ။ရှေးထုံးစံမှာ ဝါသိဋ္ဌောကို ရုပ်တွက် ရာ၌ ဝသိဋ္ဌသဒ္ဒါ အပစ္စသဒ္ဒါ တည်၍ ဆိုင်ရာဝိဘတ် သက်လျက် “ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စ”ဟု ဝါကျဖြစ်အောင် ရုပ်တွက်ကြ၏။ ထိုရုပ်သည် တဒ္ဒိတ်ရုပ် မဟုတ်၊ နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နာမ်ရုပ်သာတည်း။ ဒက္ခိဏံ အရဟတိတိ ဒက္ခိဏေယျော စသည်၌လည်း “ဒက္ခိဏံ+အရဟ”တည် ၍ ဒက္ခိဏံ+အရဟတိဟု ဝါကျဖြစ်အောင် ရုပ်တွက်ကြ၏။ ထိုဝါကျ ရုပ်သည် နာမ် အာချာတ်ရုပ်များသာ ဖြစ်၏။

နာမ် အာချာတ် မကျေသူကို ဤနေရာကျမှ တွက်ပြနေသဖြင့် အကျိုးမရ၊ ပျင်းရိပြီးငွေ့ဖွယ်ရာ အပြစ်များစွာကိုသာ တွေ့ရလိမ့်မည်။ နှာသ ရူပသိဒ္ဓိတို့၌လည်း ထိုဝိဂြိုဟ်များကို ရုပ်တွက်မပြ၊ ဝသိဋ္ဌဿ+ အပစ္စ ဟု တစ်ခါတည်း ဝိဂြိုဟ်ဝါကျကိုသာ ပြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်း၌လည်း ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ ပြီးပြီးသား အနေအားဖြင့် ရုပ်တည်၍ ပြလတ္တံ့။

ထို့ပြင်-ဆိုင်ရာပုဒ် ဝိဘတ်များကို ချေပြီးနောက် ပကတိ စဿ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် “ဝသိဋ္ဌ”ဟု ပကတိပြုကြသေး၏။ နှာသ၌ ပကတိ ပြုသောနည်း မလာ၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ပကတိ စဿ သရန္တဿ သုတ်တုန်းက တဒ္ဒိတ်ကိုလည်း ပကတိပြုဖို့ရန် ပြခဲ့သဖြင့် ပကတိပြုခြင်းကြောင့် လည်း အပြစ်မရှိ၊ မပြုသော်လည်း အကျိုးမယုတ်လှသဖြင့် နှာသ အတိုင်း ပကတိမပြုဘဲ ရုပ်တွက်လိမ့်မည်။

တဒ္ဒိတ်အချိပြီး၏။

တဒ္ဒိတ်သုတ်နက်

၁။ ဝါ က.ပစ္စေ။ ။အပစ္စေ-အပစ္စအနက်၌၊ က-ကပစ္စည်းသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝါသိဋ္ဌော၊ ဝါသိဋ္ဌိ၊ ဝါသိဋ္ဌံ စသည်တည်း။

သုတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်

၁။ ဤသုတ်ကား အပစ္စအနက်၌ ကပစ္စည်းသက်သော သုတ်တည်း။ “န ပတတိ ဝံသော ဧတေနာတိ အပစ္စံ” ဧတေန-ဤ သားသမီးအစဉ် အဆက်ဖြင့်၊ ဝံသော-အမျိုးအနွယ်သည်၊ န ပတတိ-မကျတတ်၊ ဝါ-မပြတ် မစဲတတ်၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုသားသမီးအစဉ်အဆက်သည်၊ အပစ္စံ-အပစ္စ မည်၏။

[နပုဗ္ဗ ပတဓာတ်၊ ကျော စသုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်း၊ ကာရိတ်မှည့်၊ က် အနုဗန် ချေ၊ တ် ယသို့ ကပ် (နပတျ၊)၊ ယဝတံ တလနစသော သုတ်ဖြင့် တျကို စပြု၊ သဒိသဒ္ဓေဘော် စ်လာ (နပစ္စ၊)၊ အတ္တံ နဿ တပျရိသေ သုတ်ဖြင့် န ကို အ ပြု (အပစ္စ၊)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၊ ပြု၊ အပစ္စံ ပြီးသည်၊ ပစ္စကား ကိတ်ပုဒ်၊ န နှင့်တွဲသည့်အခါ ကမ္မဓာရည်း တပျရိသ်လက္ခဏာရှိသော သမာသ်ပုဒ်တည်း။]

ရှေးအထက်က နာမည်ကြီးသောလူတစ်ယောက်ကို စွဲ၍ အမျိုးအနွယ်တစ်ခု ပေါ်လာခဲ့၏။ နောက်နောက် သားသမီးအစဉ်အဆက်သည် ထိုအမျိုးအနွယ်ကို မပျက်စီးအောင် ဆက်သွယ်လာသောကြောင့် အပစ္စဟု အမည်ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် အပစ္စသဒ္ဓါသည် သားကိုလည်းကောင်း၊ သမီးကိုလည်းကောင်း၊ အမျိုးသားမန်ကိုလည်းကောင်း ဟောပြနိုင်၏။ တစ်မျိုးလုံး တစ်နွယ်လုံးနှင့် ဆိုင်သောကြောင့် အပစ္စဟု နပုံလိင်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ် ပြုလိမ့်မည်။ အများနှင့်ဆိုင်ရာဝယ် နပုံလိင်ဖြင့်ထားခြင်းသည် သဒ္ဓထုံးစံပင်တည်း။ အပြီးသတ်ချတဲ့အခါ ဆိုင်ရာလိင်နှင့် သင့်တင့်အောင် ဝါသိဋ္ဌော၊ ဝါသိဋ္ဌိ၊ ဝါသိဋ္ဌဟု ချရ

လိမ့်မည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ “တဒ္ဓိတာဘိဓေယျလိင်္ဂီ”ဟု မိန့်ကြလေသည်။ တဒ္ဓိတာ-တဒ္ဓိတ်တို့သည်။ အဘိဓေယျလိင်္ဂီ-ဟော အပ်သောအနက်၏ လိင်္ဂီကုန်၏။ ဝါ-ဟောအပ်သော အနက်၏ လိင်္ဂီသို့ လိုက်ရကုန်၏။

ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံ ဝါသိဋ္ဌော၊ ဝိသိဋ္ဌဿ-ဝိသိဋ္ဌ၏။ အပစ္စံ-သား တည်း။ ဝါသိဋ္ဌော-ဝသိဋ္ဌ၏သား (ပုံလိင်)၊ ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံ ဝါသိဋ္ဌိ၊ အပစ္စံ-သမီးတည်း။ ဝါသိဋ္ဌိ-ဝသိဋ္ဌ၏သမီး (ဣတ္ထိလိင်)၊ ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံ ဝါသိဋ္ဌံ၊ အပစ္စံ-အမျိုးအနွယ်တည်း (နပုံလိင်)၊ တဒ္ဓိတ်ဟူသည် ကျေလေပြီးသော ပုဒ်ကို စွဲ၍ နာမည်တပ်ရသော ပုဒ်မျိုးတည်း။ ဤ၌ အပစ္စပုဒ်ကျေသောကြောင့် ဝါသိဋ္ဌောသည် အပစ္စတဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း။

အမှာ။ ။ကိတ်ပိုင်း၌ ကာရိတာနံ ဣတိ လောပံသုတ်ကဲ့သို့ ဤ တဒ္ဓိတ်ပိုင်း၌လည်း တေသံ ဣတိ လောပံသုတ်က “ဣ”အနုဗန် ကို ချေ၏။ အာချာတ်၊ ကိတ်တို့၌ အသံယောဂန္ထဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေ သုတ်ကဲ့သို့ ဤ တဒ္ဓိတ်ပိုင်း၌လည်း ဝုဒ္ဓိဒိသရဿ ဝါ သံယောဂန္ထဿ သဏေ စသုတ်က ဝုဒ္ဓိ ပြုသည်။ ထိုသုတ်များသည် အဆုံးနား၌ လာမည်ဖြစ်သော်လည်း စောစောကပင် အသုံးပြုရတော့လတ္တံ့။

ရုပ်တွက်။ ။ဝါသိဋ္ဌောကို “ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စံ”ဟု တဒ္ဓိတ်ဝါကျ တည်၊ ဝါ ဣပစ္စေသုတ်ဖြင့် ဝသိဋ္ဌဿနောင် ဣပစ္စည်းသက် (ဝသိဋ္ဌဿ+ဣ+ အပစ္စံ)၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်၌ တေသံသဒ္ဓါဖြင့် တဒ္ဓိတ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ (ဝသိဋ္ဌသံ+ဣ+အပစ္စံ)၊ ဝုတ္တတ္တာနမပယော ဂေါဟူသော ပရိဘာသာအရ အပစ္စပုဒ် (သံ) အာဂုံကို ချေ၊ တေသံ ဣတိ လောပံသုတ်ဖြင့် ဣအနုဗန်ကို ချေ (ဝသိဋ္ဌံ ၊ ဌခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်(ဝသိဋ္ဌ)၊ ဝုဒ္ဓိဒိသရဿ ဝါ သံယောဂန္ထဿ သဏေ စသုတ်ဖြင့် ဝဏီအဆုံး ၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု (ဝါသိဋ္ဌ)၊ တဒ္ဓိတ သမာသကိတကာ နာမံ ဝါ တဝေတုနာဒိသုစ သုတ်ဖြင့် ဝါသိဋ္ဌဟူ သော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကို နာမ်ကို ကဲ့သို့၌၊ သိသက်၊ ခေါ ပြု၊ ဌခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဝါသိဋ္ဌော ပြီး၏။

၂။ ကာယနုကာနု ဝစ္ဆာဒိတော။ ။အပစ္စေ-အပစ္စအနက်၌၊ ဝစ္ဆာဒိတော-ဝစ္ဆအစရှိသော သဒ္ဒါအပေါင်းတို့မှနောက်၌၊ ကာယနုကာနု-ကာယနုပစ္စည်း၊ ကာနုပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဝစ္ဆာယနော၊ ဝစ္ဆာနော စသည်တည်း။

ဝါသိဋ္ဌိ၌ ဝါသိဋ္ဌ အပြီးတွင် (ဏပစ္စည်း ဆုံးသောကြောင့်) ဏဝဏိက ဧကယျဏန္တုဟိသုတ်ဖြင့် ူ ပစ္စည်းသက်ပြီးမှ နာမ်ငဲ့ သိသက်၊ ချေ၍ နဒါဒိဂိုဏ်း ရုပ်စဉ်ရမည်။ ဝါသိဋ္ဌော၊ ဝါသိဋ္ဌတို့ကား ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း ရုပ်များတည်း။ ဝါ ဏပစ္စေ၌ ဝါသဒ္ဓါက ဝိကပ်ပြုသောကြောင့် တဒ္ဒိတ်မဟုတ်ဘဲ “ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံ”ဟု ဝါကျအတိုင်းလည်း ပါ၍ရှိနိုင်သည်။

၂။ ဝါ ဏပစ္စေသုတ်မှ ဝါသဒ္ဓါသည် နောက်နောက် တဒ္ဒိတ်ဆိုင်ရာ သုတ်တိုင်းလိုက်၏။ သို့အတွက် မည်သည့်တဒ္ဒိတ်မဆို ဝါကျအတိုင်းလည်း ရှိကောင်းဟု မှတ်။ အပစ္စပုဒ်ကား ဧကေရ ဝိဝေဒိတောသုတ်တိုင်ရုံသာ လိုက်လိမ့်မည်။

ဝစ္ဆာယနု။ ။ဝစ္ဆဟူသည် ရှေးက ထင်ရှားသော လူတစ်ယောက်တည်း။ ထိုလူ၏ သား မြေး အစဉ်အဆက်ကို “ဝစ္ဆဿ အပစ္စံ”ဟူသော ဝိပြိုတ်အရ ဝစ္ဆာယနု ဝစ္ဆာနု၊ ဝစ္ဆာယနီ ဝစ္ဆာနီဟု အမည်ရလေသည်။ ပုံ၊ နပုံ၊ ဣတ္ထိ လိင် ၃-မျိုးပင် ရကောင်း၏။

ရုပ်ဗွက်။ ။ဝစ္ဆာယနောကို “ဝစ္ဆဿ+အပစ္စံ”ဟု တည်၊ ကာယနု ကာနု ဝစ္ဆာဒိတောသုတ်ဖြင့် ဝစ္ဆဿနောင် ကာယနုပစ္စည်း သက်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်၌ တေသံသဒ္ဓါဖြင့် တဒ္ဒိတ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ဝုတ္တတ္တာနမပ္ပယောဂေါဟူသော ပရိဘာသာအရ အပစ္စပုဒ်၊ သ်အာဂုံ ကို ချေ၊ တေသံ ဧကော လောပံသုတ်ဖြင့်

၃။ ဧကယျော ကတ္တိကာဒီဟိ။ ။အပစ္စေ-အပစ္စအနက်၌၊
ကတ္တိကာဒီဟိ-ကတ္တိကာအတူရှိသော ဣတ္ထိလိင်သဒ္ဒါတို့မှ
နောက်၌၊ ဧကယျော-ဧကယျပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
ကတ္တိကေယျော စသည်တည်း။

ဏ်အနုဗန်ကို ချေ၊ နှိခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဝစ္ဆာယနု)، နာမ်ငဲ့၊ သိ -
ပြု၊ ဝစ္ဆာယနော ပြီး၏။ [ဝစ္ဆာနော၌ ဣနု ပစ္စည်း သက်ရံသာ။]

၃။ ကတ္တိကာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဒါသည် “အတူ”ဟူသော အနက်ကို
ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ကတ္တိကာနှင့် ဣတ္ထိလိင်ချင်းတူသော ဝိနတာ၊
ဂင်္ဂါ၊ ဘဂိနီ၊ ရောဟိနီ စသော သဒ္ဒါများနောင် ဧကယျပစ္စည်း
သက်၏။

ကတ္တိကာယ-ကတ္တိကာမည်သော မိန်းမ၏၊ အပစ္စံ-သားတည်း၊
ကိတ္တိကေယျော-ကတ္တိကာ၏သား၊ ဝိနတာယ အပစ္စံ ဝေဒတေယျော-
ဝိနတာမည်သော မိန်းမ၏ သား၊ ဂင်္ဂါယ အပစ္စံ ဂင်္ဂေယျော-ဂင်္ဂါ
မည်သော မိန်းမ၏သား၊ ဘဂိနိယာ-နုမ၏၊ အပစ္စံ-တည်း၊ ဘာဂိ
နေယျော-နုမ၏သား (တူ)၊ ရောဟိနိယာ အပစ္စံ ရောဟိဏေယျော-
ရောဟိဏီမည်သောမိန်းမ၏ သား၊ သမီးကို ဟောလိုရာ၌ ကတ္တိကေ
ယျိ၊ ဝေဒတေယျိ စသည် ဖြစ်၏၊ နပုံလိင်၌ ကတ္တိကေယျံ စသည်
ဖြစ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ကတ္တိကေယျောကို “ကတ္တိကာယ+အပစ္စံ”ဟု တည်၊
ဧကယျော ကတ္တိကာဒီဟိသုတ်ဖြင့် ကတ္တိကာယနောင် ဧကယျ
ပစ္စည်းသက်၊ တဒ္ဒိတ်၏ ဝိဘတ်ကို ချေ၊ အပစ္စပုဒ်ကိုချေ(ကတ္တိကာ
ဧကယျိ၊ ဧကယျပစ္စ ချေ၊ က်ခွင်း၊ ၁ ချေ၊ က် - သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊
သိသက်၊ -၁ ပြု၊ ကတ္တိ ကေယျော ပြီး၏။[ဝေဒတေယျော စသည်ကို
လည်း ဤအတိုင်းတွက်။]

၄။ အတော အံ ဝါ။ ။အပစ္စေ-အပစ္စအနက်၌၊ အတော-
အကာရန္တမှ နောက်၌၊ အံဝါ-အံပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ သကျပုတ္တိ စသည်တည်း။

ယောဂဝိဘာဂ။ ။ဧကယျော ကတ္တိကာဒီဟိ၌ ကတ္တိကာဒီဟိကို
ဖြုတ်၍လည်းကောင်း၊ အပစ္စေဟူသော လိုက်ပုဒ်ကို ကြဉ်၍လည်း
ကောင်း “ဧကယျော”ဟု ယောဂဝိဘာဂပြု၍ အဿ ဒီယတေအနက်၊
ဟိတအနက်၊ အရဟတိအနက်၊ ဝသတိအနက်၊ ဇာတအနက် ဤ ၅-
နက်၌လည်း ဧကယျပစ္စည်းသက်သေး၏။ ပုံစံကို ရူပသိဒ္ဓိစသည်မှာ ရူ။
[ဆောင်] ဧကယျောသုတ်က၊ ဝိဘာဂဖြင့်၊ အဿ ဒီယတေ၊ ဟိတေ
အရဟတိ၊ ဝသတိ ဇာတာ၊ ငါးနက်မှာ၊ သက်ပါ ဧကယျကို။

၄။ အပစ္စအနက်၌ သကျပုတ္တကဲ့သို့ အကာရန္တနောင် အံပစ္စည်း
သက်သော သုတ်တည်း။ သကျပုတ္တဿ-သကျပုတ္တ၏။ အပစ္စံ-သား
တည်း။ သကျပုတ္တိ-သကျပုတ္တ၏သား၊ ဒါသပုတ္တိ-ဒါသပုတ္တ၏သား၊
နာဓပုတ္တိ-နာဓပုတ္တ၏ သား၊ ဝါရုဏိ-ဝရုဏ၏ သား၊ ဇေနဒတ္တိ-
ဇိနဒတ္တ၏ သား၊ အာနုရုဒ္ဓိ-အနုရုဒ္ဓ၏ သား၊ သုဒ္ဓေါဓနိ-သုဒ္ဓေါဓ၏
သား စသည်။

ရုပ်ဗွက်။ ။သကျပုတ္တိကို “သကျပုတ္တဿ+အပစ္စံ”ဟု တည်၊
အတော အံ ဝါသုတ်ဖြင့် သကျပုတ္တဿနောင် အံပစ္စည်းသက်၊
တဒ္ဒိတ်၏ ဝိဘတ်ကို ချေ၊ အပစ္စပုဒ် သ်အာဂုံကို ချေ၊ အာနုဗန်ချေ၊
တ္တိ ဝိ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ပြီး၏။ [အဂ္ဂိသဒ္ဓါကို မှီ၍
ရုပ်စဉ်လေ။]

ဝါသဒ္ဓါ သမုစ္ဆည်း။ ။ဝါ အပစ္စေသုတ်မှလိုက်သော ဝါသဒ္ဓါရှိ
လျက် အတော အံ ဝါဟု ထပ်၍ ဆိုပြန်၏။ “ထို ဝါသဒ္ဓါဖြင့် အက-
အံ-ဧက-ဗျ-ဥ-ဥဿ-ဥသဏ်ပစ္စည်းများကို ဆည်းယူသည်”ဟု ထိုထို
ကျမ်းတို့၌ ဖွင့်ပြကြ၏။ ဝါ အပစ္စေသုတ်မှ လိုက်သော ဝါသဒ္ဓါသည်

၅။ ကာဝေါပက္ခာဒီဟိ။ ။အပစ္စေ-အပစ္စအနက်၌၊ ဥပက္ခာဒီဟိ-ဥပကု အတူရှိသော ဥကာရန္တသဒ္ဒါတို့မှနောက်၌၊ ကာဝေါ-ဏဝပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဩပကဝေါ၊ မာနဝေါ စသည်တည်း။ [“ကာဝေါပက္ခာဒီဟိ”ဟု သိဟိုဠ်မူ ရှိ၏။]

ဝိကပ်အနက်ရှိသောကြောင့် ကိကစသော ပစ္စည်းများကို ဆည်းယူဖို့ရာ သမုစ္စည်းအနက်ရှိသော ဝါသဒ္ဒါကို ထပ်၍ ဆိုရပြန်သည် ဟူလို၊ ဥဿနှင့်ဥသဏ ပစ္စည်းအတွက် ပုံစံကို ပြအံ့၊ ကြွင်းပုံစံများကို နောင်ခါသိလိမ့်မည်။

ပုံစံ။ ။မနုနော-ကမ္ဘာဦးက မနမည်သောမင်း၏၊ အပစ္စံ-သားစဉ်မြေးဆက်သည်၊ မနုဿော-မနုဿ မည်၏၊ အပစ္စအနက်၌ ဥဿပစ္စည်း သက်၊ ဥသဏပစ္စည်း၌ ဏအနုဗန်ကို ချေ၊ မ၏ ၊ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိပြု၍ မာနသဟု ဖြစ်၏၊ ကမ္ဘာဦးက မင်းသည် မနု မည်၏၊ ထိုမင်း၏ အဆုံးအမအတိုင်း လိုက်နာနေထိုင်ရသဖြင့် သားသမီးအရာ၌ တည်သောကြောင့် လူဟူသမျှ ကို မနုဿ-မာနသဟု ခေါ်ဝေါ်သတဲ့၊ မနု ပုရ သုဏာဒီဟိ ဥဿနုသိသာ သုတ်၌လည် တစ်နည်း ပြခဲ့ပြီ။
[ဆောင်] အတော ဏိ ဝါ၊ ဝါသဒ္ဓါကား၊ ဏိကာ ဏိယ၊ ဣဗျုနှင့်၊ ဥ ဥဿုသဏံ၊ ခုနစ်တန်၊ ယူရန် ဆည်းသတဲ့။

၅။ ဥပက္ခာဒီဟိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဥပကုနှင့်ဥကာရန္တချင်း တူသော မနု၊ ပဏ္ဏ၊ ဘဂ္ဂ၊ စသည်ကို ယူ၊ ဥပကုဿ အပစ္စံ ဩပကဝေါ-ဥပကုမည်သောသူ၏သား၊ မနုနော အပစ္စံ မာနဝေါ-မနုမင်း၏သား၊ [သက္ကတ အဘိဓာန်၌ ကကြီးပြန်၍ မာဏဝဟု ရေးသည်။] ပဏ္ဏနော အပစ္စံ ပဏ္ဏဝေါ-ပဏ္ဏ၏သား၊ ဘဂ္ဂနော အပစ္စံ ဘဂ္ဂဝေါ-ဘဂ္ဂ၏သား။

၆။ ဧကေရ ဝိဝေဒိတော။ ။ အပစ္စေ-အပစ္စအနက်၌၊ ဝိဝေဒိတော-ဝိဝေဒါ အစရှိသောသဒ္ဒါမှနောက်၌၊ ဧကေရ-ဧကရပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝေဓဝေရော၊ သာမဏေရော စသည်တည်း။

ရုပ်ဗ္ဗင်္ဂ။ ။ ဩပကဝေါကို “ဥပကုဿ+အပစ္စ”တည်း၊ ဧကဝေါပက္ခာ ဒီဟိသုတ်ဖြင့် ဥပကုဿနောင် ဧကပစ္စည်းသက်၊ သဝိဘတ်ချေ၊ အပစ္စ ပုဒ်ကို ချေ၊ ဧကအနုဗန်ချေ (ဥပကု ၊ ဝ)၊ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿဝါ စသောသုတ် ဖြင့် ဥ ကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ ကံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဩပကဝ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ ဩပကဝေါ ပြီး၏။ [ဣတ္ထိလိင်၌ ဩပကဝီ၊ မာနဝီ၊ ပဏ္ဍဝီဟု ဖြစ်၏။]

၆။ ဝိဝေဒိယ-မုဆိုးမ၏။ အပစ္စံ-သားတည်း။ ဝေဓဝေရော-မုဆိုးမ၏သား။ သမဏဿ-ဆရာရဟန်း၏။ အပစ္စံ-သားတည်း။ (သားမဟုတ်သော်လည်း သားကဲ့သို့ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၏ အဆုံးအမကို နာယူသူတည်း။) သာမဏေရော-ရဟန်း၏သား။

ရုပ်ဗ္ဗင်္ဂ။ ။ ဝေဓဝေရောကို “ဝိဝေဒိယ+အပစ္စံ”တည်း၊ ဧကရ ဝိဝေဒါ ဒိတောသုတ်ဖြင့် ဝိဝေဒိယနောင် ဧကရပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ အပစ္စပုဒ်ချေ၊ ဧကအနုဗန်ချေ (ဝိဝေဒိ-ရ)၊ ဝိ ခွင်း၊ ဧ ချေ၊ ဧ- သို့ ကပ် (ဝေဓဝေရ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ ဝေဓဝေရော ပြီး၏။

[သာမဏေရောကိုလည်း ထွက်တတ်လောက်ပြီ။]

အပစ္စတဒ္ဒိတ်ပြီးပြီ။

၇။ ယေန ဝါ သံသဋ္ဌတရတိစရတိဓဟတိ ကိကော။ ။
 ယေန ဝါ-အကြင်ဝတ္ထုဖြင့်လည်း၊ သံသဋ္ဌ-ရောနှောအပ်၏။
 တရတိ-ကူးသွား၏။ စရတိ-လှည့်လည်၏။ ဓဟတိ-ရွက်ဆောင်
 ၏။ တတော-ထို တတိယန္တလိင်မှ နောက်၌၊ သံသဋ္ဌာဒီသု-
 သံသဋ္ဌ အစရှိသော အနက်တို့၌၊ ကိကော-ကိကပစ္စည်းသည်၊
 ဟောတိ-ဖြစ်၏။ တေလိကံယ၊ နာဝိကော၊ သာကဋိကော၊
 သီသိကော စသည်တည်း။

အနေကတ္ထတဒ္ဓိတ်

၇။ ယေန ဝါဟူသောပုဒ်ကို သံသဋ္ဌတွင်မက၊ ယေန ဝါ တရတိ၊
 ယေန ဝါ စရတိ၊ ယေန ဝါ ဓဟတိဟု လိုက်၍ စပ်ရမည်။ မည်သည့်
 ဝတ္ထုဟု လက်ဆုပ်လက်ကိုင် မပြဘဲ ယေနဟု သာမညဆိုသော
 ကြောင့် မည်သည့်ဝတ္ထုမဆို ရောနှောကြောင်း၊ ကူးသွားကြောင်း၊
 လှည့်လည်ကြောင်း၊ ရွက်ဆောင်ကြောင်း ဝတ္ထုဟူသမျှကိုပင် ယူနိုင်
 သည်။

တိလေန+သံသဋ္ဌ တေလိကံ၊ တိလေန-နှမ်းဖြင့်၊ သံသဋ္ဌ-ရောနှော
 အပ်သော ဘောဇဉ်တည်း။ ဤပုံစံ၌ ကိကပစ္စည်းသည် တိလေန
 ဟူသော တတိယန္တပုဒ်နောင် သက်၏။ စုတေလေပြီးသော မိဘ၏
 အမွေအနှစ်ကို သားသမီးတို့က ခံယူသကဲ့သို့ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းများလည်း
 ကျေလေပြီးသော ပုဒ်၏အနက်ကို အမွေခံလျက် ဟောပြကြ၏။
 ထို့ကြောင့် “တတော-ထို တတိယန္တလိင်မှနောက်၌၊ သံသဋ္ဌာဒီသု-
 သံသဋ္ဌ အစရှိသော အနက်တို့၌” ဟု သုတ်နက်ဆိုရသည်။ ကျေသော
 ပုဒ်ကို စွဲ၍ သံသဋ္ဌတဒ္ဓိတ်၊ တရတိတဒ္ဓိတ် စသည်ဖြင့် တဒ္ဓိတ်နာမည်
 မှည့်ရသည်။ ဤသို့ သံသဋ္ဌအနက်၊ တရတိအနက် စသည်ဖြင့် များ
 သောအနက်ရှိသောကြောင့် ယခုပြမည့် တဒ္ဓိတ်များကို “အနေကတ္ထ
 တဒ္ဓိတ်”ဟု ခေါ်ဝေါ်ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။တေလိကံကို “တိလေန+သံသဋ္ဌ”တည်, တိလေန-
ဖြင့်၊ သံသဋ္ဌ-တည်း၊ ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌၊ ယေန ဝါ သံသဋ္ဌ
တရတိ စရတိ ဝဟတိ ကိကောသုတ်ဖြင့် တိလေနနောင် ကိက
ပစ္စည်း သက်, တဒ္ဒိတ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ, သံသဋ္ဌပုဒ်ကို ချေ,
ဏ်အနုဗန် ချေ, ဝုဒ္ဓါဒိ သရဿ ဝါ စသောသုတ်ဖြင့် တိ၏ ဝိ ကို
- ဝုဒ္ဓိပြု, လ်ခွင်း, ချေ, ကပ် (တေလိက), နာမ်ငဲ့, သိသက်, ၊ ပြု,
တေလိကံ ပြီး၏။

နပုံလိင် ဘောဇနံကို ငဲ့၍ တေလိကံဟု စိတ္တာဒိဂိုဏ်းချသည်၊
ဩဒေနောကို ငဲ့လျှင် “တိလေန သံသဋ္ဌော တေလိကော-နှမ်းဖြင့်
ရောနှောအပ်သော ထမင်း”ဟု ဖြစ်၏၊ ယာဂုကို ငဲ့လျှင် “တိလေန
သံသဋ္ဌော တေလိကာ-နှမ်းဖြင့် ရောအပ်သော ယာဂု”ဟု ပုရိသာဒိ,
ကညာဒိဂိုဏ်း ဖြစ်၏။

နာဝါယ တရတိတိ နာဝိကော=လှေဖြင့် ကူးသန်းသွားလာသူ၊
လှေသူကြီး၊ ဣဝဏိကဏေယျဏ န္တုဟိဟု ဆိုသောကြောင့် ကိက
ပစ္စယန္တ နောင် ဝိ ပစ္စည်းသက်၍ ဣတ္ထိလိင်၌ နာဝိကီ (လှေသူကြီး
ကတော်)ဟု ဖြစ်၏၊ (ဤ)ပစ္စည်း မမြဲသောကြောင့် “တေလိကာ”ဟု
အာပစ္စည်းဖြင့်လည်း ရူပသိဒ္ဓိပြသည်၊ နပုံလိင်၌ နာဝိကံ-လှေဖြင့်
ကူးသန်းသွားလာသော အမျိုး၊ “နာဝါယ+တရတိ”တည်၍ ကိက
ပစ္စည်းသက်, ဆိုင်ရာချေလျှင် ပြီး၏။

သကဋေန စရတိတိ သာကဋိကော=လှည်းဖြင့် လှည့်လည်သူ၊
လှည်းသမား၊ သကဋေန+စရတိ တည်၍ ရုပ်တွက်၊ သ၏ အစိတ် ၊
ကို ၇ ဝုဒ္ဓိ ပြုရုံသာ ထူးသည်၊ သီသေန ဝဟတိတိ သီသိကော=
ဦးခေါင်းဖြင့် ရွက်ဆောင်သူ, ခေါင်းရွက်ဈေးသည်၊ သီသေန+ဝဟတိ
တည်၍ ရုပ်တွက်၊ ယေန ဝါ၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ယူရသော အနက်တွေ
များစွာ ရှိလေသေး၏၊ ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှူ။]

၈။ တမဓိတေ တေန ကတာဒိသန္နိဓာနနိယောဂသိပ္ပာဏ္ဍာ
 ဒီဝိကဏ္ဍေသု ၁။ ။တံ-ထိုကျမ်းဂန်ကို၊ အဓိတေ-ရွတ်အံ၏၊
 ဣတိ အတ္ထေ စ-ဤအနက်၌လည်းကောင်း၊ တေန ကတာဒိ
 သန္နိဓာနနိယောဂသိပ္ပာဏ္ဍာဒီဝိကဏ္ဍေသု စ-ထိုဖြင့် ပြုအပ်၏
 အစရှိသောအနက်၊ ထို၌ စွဲကပ်တည်နေတတ်၏ဟူသော
 အနက်၊ ထို၌ ယှဉ်၏ဟူသောအနက်၊ ထိုသူ၏ အတတ်
 ဟူသောအနက်၊ ထိုသူ၏ ဘဏ္ဍာဟူသောအနက်၊ ထိုသူ၏
 အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဟူသောအနက်တို့၌လည်းကောင်း၊
 ကိကော-ကိက ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝေနယိကော၊
 ကာယိကော၊ သာရီရိကာ၊ ဒေါဝါရိကော၊ ဝေဏိကော၊
 ဂန္ဓိကော၊ ဩရုပ္ပိကော စသည်တည်း။

၉။ ဝေနယိကောကား တမဓိတေ၏ ပုံစံတည်း၊ ဝိနယံ-ဝိနည်း
 ပိဋကကို၊ အဓိတေ-ရွတ်အံ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝေနယိကော-
 ဝေနယိက မည်၏၊ အဘိဓမ္မံ အဓိတေ အဘိဓမ္မိကော-အဘိဓမ္မာကို
 ရွတ်အံသု၊ သုတ္တန္တံ အဓိတေ သုတ္တန္တိကော-သုတ္တန်ကို ရွတ်အံသု၊
 (ဝိနည်းဆောင်၊ အဘိဓမ္မာ ဆောင်၊ သုတ္တန်ဆောင် ဟူလို။)
 [အဓိတေ၌ အဓိပုဗ္ဗ ဣဓာတ် တေဝိဘတ်၊ အဓိ ပုဗ္ဗ ဣဓာတ်သည်
 ရွတ်အံသရဇ္ဈာယ်ခြင်း အနက်ဟောတည်း၊ “အဓိတေ-သင်ယူ၏”
 ဟူသော အနက်ကား အဓိပ္ပာယ်နက်သာ။]

ရုပ်တွက်။ ။ဝေနယိကောကို “ဝိနယံ+အဓိတေ”တည်း၊ တမဓိတေ
 တေန ကတာဒိစသောသုတ်ဖြင့် ဝိနယနောင် ကိကပစ္စည်းသက်၊
 ဝိဘတ် ချေ၊ အဓိတေပုဒ်ကို ချေ၊ ကိအနုဗန်ချေ၊ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ
 ဝါ သံယောဂန္တဿ သဏေ စသုတ်ဖြင့် ဝိ၏ ဝိ ကို - ဝုဒ္ဓိပြု၊
 ယံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ခေါ် ပြု ဝေနယိကော ပြီး၏။

တေန ကတ။ ။ကာယိကောကား-တေန ကတ အရ ပုံစံတည်း၊ ကာယေန ကတော ကာယိကော-ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်သော ပယောဂ၊ ကာယိက-ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအမှု၊ ဝစယာ ကတံ ဝါစသိကံ-နှုတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော အမှု၊ မာနသိကံ-စိတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော အမှု။

အာဒိဖြင့် ယူရသောအနက်။ ။တေန ကတာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ယူရသော အနက်တွေ လွန်စွာ များလေ၏။ ပုံစံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု၊ ကစွာယနသံခိပ်လာ အကျဉ်းဆောင်ပုဒ်ကား-

[ဆောင်] ဟတ ဗန္ဓ၊ အာဗာဓနှင့်၊ အာဝုဓ ပရိမာဏံ၊ ကိတံ အရဟတိ၊ ရာသိ ပသန္နာ၊ သန္တကာ ဒိဗ္ဗ၊ အာဂတနှင့်၊ ဇာတ သမ္ဘူ၊ နည်းတူသီလ၊ ဝသ ဝိဒိတာ၊ ဘတ္တိကာ သကတ္ထ၊ သံဝတ္တဟ၊ ပယောဇနပေါင်းလစ်၊ နှစ်ဆယ့်တစ်မှာ၊ ပစ္စယာ ဏိက၊ ဝိသယသည်၊သက်ကြ တမဓိသုတ်ဖြင့် တည်း။

သန္နိဓာန။ ။ “သာရိရိကာ” ကား သန္နိဓာနအရ ပုံစံတည်း၊ တေန ကတာဒိမှ တသဒ္ဓါကိုလည်း သန္နိဓာနစသော နောက်နောက်ပုဒ်များ သို့ လိုက်စေ၍ “ထို၌ စွဲကပ်တည်နေတတ်၏” စသည်ဖြင့် တသဒ္ဓါ အတွက် “ထို၌” ဟူသော အနက်ကို ထည့်၍ ဆိုခဲ့ရသည်။ သရီရေ-ကိုယ်၌၊ သန္နိဓာနာ-စွဲကပ် တည်နေသော ဝေဒနာတည်း၊ သာရိရိကာ-ကိုယ်၌ စွဲကပ် တည်နေသော ဝေဒနာ၊ သာရိရိကံ-ကိုယ်၌ စွဲကပ် တည်နေသော ဒုက္ခ၊ မာနသိကံ-စိတ်၌ စွဲကပ်တည်နေသော ဒုက္ခ၊ စသည်။

ရုပ်တွက်။ ။သာရိရိကာကို “သရီရေ+သန္နိဓာနာ”တည်၊ တမဓိတေ တေန ကတာဒိ သန္နိဓာနစသောသုတ်ဖြင့် သရီရေနောင် ဏိကပစ္စည်း သက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ သန္နိဓာနချေ၊ ဏိအနုပန်ချေ (သရီရ-ိက)၊ ဝုဒ္ဓါဒိ သရဿ ဝါစသောသုတ်ဖြင့် သ၏အစိတ် ၊ ကို ၇၀၅ပြု၊ ရ်ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောသုတ်ဖြင့် ၇ ပစ္စည်း သက်၊ က် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ သာရိရိကာ ပြီး၏။ [ဣတ္ထိလိင်မှန်သမျှ အာ ဤ ဣနိပစ္စည်း တစ်ခုခု သက်ပြီးမှ

နာမ်ငဲ့ရမည်။]

နိယောဂ။ ။ဒေါဝါရိကောကား နိယောဂအရ ပုံစံတည်း၊ ဒွါရေ-
တံခါး၌၊ နိယုတ္တော-ယှဉ်သတည်း၊ ဒေါဝါရိကော-တံခါး၌ယှဉ်သူ
(တံခါး စောင့်၊ ဒရဝမ်)၊ မာယူနမာဂမောသုတ်ကျမှ ရုပ်တွက်။

သိပ္ပ။ ။ဝေဏိကောကား သိပ္ပအရပုံစံတည်း၊ “ဝိဏာ အဿ
သိပ္ပတိ ဝေဏိကော” အဿ-ထိုသူ၏၊ သိပ္ပ-အတတ်ကား၊ ဝိဏာ-
စောင်းတီးခြင်း တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝေဏိကော-ဝေဏိကမည်၏၊
(စောင်းတီးတတ်သူ)။ [ဝိဏာအရ စောင်းကိုသာ ဟောရိုးရှိသော်
လည်း ဌာနစောင်း၏ အမည်ကို ဌာနီ တီးမှုတ်မှု၌ တင်စား၍ ဌာနူ
ပစာရအားဖြင့် စောင်းတီးခြင်းကို ဝိဏာဟု ခေါ်သည်။]

ရုပ်တွက်။ ။“ဝိဏာ အဿ သိပ္ပ”တည်၊ တမဓိတေ တေန
ကတာဒိ သန္နိဓာနနိယောဂသိပ္ပ စသောသုတ်ဖြင့် ဝိဏာနောင် ဣက
ပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ဝုတ္တတ္တာနမပ္ပယောဂေါ အရ အဿ သိပ္ပ
ပုဒ်ကို ချေ၊ ဣ အနုဗန်ချေ (ဝိဏာ ၁-က)၊ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါစသော
သုတ်ဖြင့် ဝိဇီ အဆုံး ၁ ကို - ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဣခွင်း၊ ၂ ချေ၊ ဣ ၁ သို့ ကပ်
(ဝေဏိက)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ -ဂါ ပြု၊ ဝေဏိကော ပြီး၏။

ဘဏ္ဍ။ ။ဂန္ဓိကောကား ဘဏ္ဍအရ ပုံစံတည်း၊ “ဂန္ဓော အဿ
ဘဏ္ဍတိ ဂန္ဓိကော” အဿ-ထိုသူ၏၊ ဘဏ္ဍ-ဥစ္စာဘဏ္ဍာကား၊ ဂန္ဓော-
နံ့သာတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သော-ထိုသူသည်၊ ဂန္ဓိကော-ဂန္ဓိက
မည်၏၊ (နံ့သာဘဏ္ဍာရှိသူ)၊ “ဂန္ဓော အဿ ဘဏ္ဍ”တည်၊ အဿ
ဘဏ္ဍ အနက်၌ ဤသုတ်ဖြင့် ဣက ပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်တွက်။

ဇိဝိက။ ။ဩရုပ္ပိကောကား ဇိဝိကအရ ပုံစံတည်း၊ ဇိဝိကတ္ထမှ
အတ္ထသဒ္ဓါကို ရှေ့ပုဒ်များသို့လည်း လိုက်စေရသည်၊ ဥရုပ္ပံ ဟန္တာ
ဇိဝိတိံ ဩရုပ္ပိကော၊ ယော-အကြင်သူသည်၊ ဥရုပ္ပံ-ဆိတ်ကို၊ ဟန္တာ-
သတ်၍၊ ဇိဝိတိ-အသက်မွေးတတ်၏၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ သော-ထို
သူသည်၊ ဩရုပ္ပိကော-ဩရုပ္ပိက မည်၏၊ ဆိတ်ကို သတ်၍ အသက်
မွေးသူ၊ ဆိတ်သတ်၍ ရောင်းစားသူ၊ ဆိတ်သတ်သမား။)

၉။ ။ ဧရာဂါ တသေဒေမညဇ္ဇေသု ၁။ ။ ဧရာဂါ-ဆိုးရည် အနက်ဟောသဒ္ဓါမှနောက်၌၊ တေန-ထိုဆိုးရည်ဖြင့်၊ ရတ္တံ-ဆိုးအပ်၏။ ဣတိ အတ္ထေ စ-ဤအနက်၌လည်းကောင်း၊ တဿ-ထိုသူ၏။ ဣဒံ-ဥစ္စာတည်း၊ ဣတိ အတ္ထေ စ-ဤအနက်၌လည်းကောင်း၊ အညဇ္ဇေသု စ-တစ်ပါးသောအနက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဧ-ဧကပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ကာသာဝံ၊ သောကရံ၊ မာထုရော၊ စိတ္တော စသည်တည်း။

ရုပ်ဗ္ဗင်္ဂ။ ။ “ဥရုဗ္ဗံ ဟန္တာ ဇီဝတိ”တည်း၊ တမဓိတေ စသောသုတ်ဖြင့် ဥရုဗ္ဗံနောင် ဣကပစ္စည်းသက်၊ တဒ္ဒိတ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ဝုတ္တတ္ထာန မပ္ပယောဂေါ ပရိဘာသာအရ ဟန္တာ ဇီဝတိပုဒ်တို့ကို ချေ၊ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါ စသောသုတ်ဖြင့် ဥကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ ဗ္ဗံခွင်း၊ ချေ၊ ကင်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ဧ- ပြု၊ ဩရုဗ္ဗိကော ပြီး၏။

၉။ ကာသာဝံကား ရာဂအရပ်စံတည်း၊ ရာဂသဒ္ဓါသည် ဤအရာ၌ သင်္ကန်းစသောအဝတ်ကို ဆိုးသော “ဆိုးရည်”ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ ကသာဝေန ရတ္တံ ကာသာဝံ၊ ကသာဝေန-ဖန်ရည်ဖြင့် (ဖန်သောအရသာရှိသော ဆိုးရည်ဖြင့်) ရတ္တံ-ဆိုးအပ်သောအဝတ်တည်း၊ ကာသာဝံ-ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သောအဝတ်(သင်္ကန်း)၊ “ကသာယေန ရတ္တံ ကာသာယံ”ဟုလည်း ရှိ၏။ နည်းတူပင်တည်း၊ ဤပုံစံ၌ ကသာဝသဒ္ဓါကား ဆိုးရည်ဟူသော အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊ ထိုဆိုးရည်အနက်ဟောသဒ္ဓါနောင် ရတ္တံအနက်၌ ဧကပစ္စည်းသက်သည်။

ရုပ်ဗ္ဗင်္ဂ။ ။ ကာသာဝံကို “ကသာဝေန+ရတ္တံ”တည်း၊ ဧကပစ္စည်းသက်၊ တဒ္ဒိတ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ရတ္တံပုဒ်ကို ချေ၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ (ကသာဝံ ၊) ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါ စသော သုတ်ဖြင့် က၏ အဆုံး

၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ကာသာဝ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ၊ ပြု၊ ကာသာဝံ ပြီး၏။[ကာသာယေန ရတ္တံတည်၍ ကာသာယံလည်း တွက်။]

ကုသုမ္ဘေန-ဝတ်ပန်းရည်ဖြင့်၊ ရတ္တံ-ဆိုးအပ်သော အဝတ်သည်၊ ကောသုမ္ဘ-ကောသုမ္ဘ မည်၏။ [ဆူးပန်းပွင့်ကို ဝတ်ပန်း (အဝတ်ဆိုး တဲ့ပန်း) ဟု ခေါ်သတဲ့၊ ကု၏အဆုံး ၊ ကို ၈-၇ ဝုဒ္ဓိပြုရုံသာ၊ ရုပ်တွက် လေ။]

တသေသံ။ ။သောကရံကား တသေသံ (တဿ+ကုဒံ)အရ ပုံစံတည်း၊ သူကရဿ-ဝက်၏၊ ကုဒံ-ဥစ္စာတည်း၊ သောကရံ-ဝက်၏ ဥစ္စာ (ဝက်သား၊ ဝက်ရေ၊ ဝက်ရိုး အားလုံးတည်း) မဟိသဿ+ကုဒံ မဟိသံ-ကွဲ၏ဥစ္စာ၊ ကစ္စာယနဿ+ကုဒံ ကစ္စာယနံ-အရှင်ကစ္စည်း၏ ဥစ္စာ (အရှင်ကစ္စည်း စီရင်အပ်သော သဒ္ဓါကြီးဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ကစ္စာယနကျမ်း-ကစ္စည်းကျမ်းတည်း၊) မောဂ္ဂလ္လာနဿ+ကုဒံ မောဂ္ဂလ္လာနံ-အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန် စီရင်အပ်သော မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်း တည်း။ [ဤပုဒ်တို့ကို ကုဒံတဒ္ဓိတ်ဟု မှတ်။]

သောကရံကို “သူကရဿ+ကုဒံ”တည်၊ ဣ ရာဂါတသေသဒ္ဓံ၊ မည ဣသု ၈ သုတ်ဖြင့် သူကရဿနောင် ဣပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ကုဒံ ချေ၊ ဣ အနုဗန် ချေ၊ သူ၏ အစိတ် ။ ကို ၈-၇ ဝုဒ္ဓိပြု (သောကရ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ၊ ပြု၊ ပြီး၏။ (မဟိသံ၌ ၇ ဝုဒ္ဓိပြုရုံသာ၊ ကြွင်းရုပ်များ လွယ်ပြီ။)

အညဏ္ဍေသု အရ တစ်ပါးသောအနက်များ

[ဆောင်] ဇာတာ.ဂတ၊ နိဝါသနံ၊ ဣဿရ ယုတ္တာ၊ သမ္မဟာတည်း၊ ဝိနုရာ ဝိသယ၊ ဝိကာရ ဓီတေ၊ ဘဝေ ရဟာ၊ နိဗ္ဗတ္တာ ပရိမာဏ၊ စသည်များပြား၊ အနက်များဝယ်၊ ဣရာဂါပြ၊ အညတ္တဖြင့်၊ သက်ကြ ဣပစ္စည်းကိုတည်း။

အမှာ။ ။ ဇာတ အာဂတ စသည်တို့၏ ပုံစံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု အသုံး များသော ယုတ္တပုံစံကိုသာ ပြအံ့။

စိတ္တာယ ယုတ္တော စိတ္တော၊ စိတ္တာယ-စိတ္တနက္ခတ်နှင့်၊ ယုတ္တော-ယုဉ်သောလတည်း၊ စိတ္တော-စိတ္တနက္ခတ်နှင့် ယုဉ်သောလ (တန်ခူးလကို ဆိုသည်) တန်ခူးလ၌ စိတ္တနက္ခတ်သည် စန်းဟု ခေါ်သော လနှင့် ယုဉ်၍ အထက်က လမင်းကိုသာ စိတ္တဟု ခေါ်ဝေါ်သင့်သော်လည်း ထိုလမင်း၏ စိတ္တအမည်ကို ယခုလူတို့ ခေါ်ဝေါ်ကြသော တန်ခူးလပေါ်၌ တင်စား၍ သဟစရဏနည်းအားဖြင့် တန်ခူးလကိုလည်း စိတ္တဟု ခေါ်ဝေါ်ရတော့သည်။ “ဝေသာခ-ကဆုန်လ” စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။

၁၂ လနာမည်များ

စိတ္တော ဝေသာခေါ ဇေဋ္ဌော စ၊ အာသာဋ္ဌော သာဝနောပိ စ၊
ပုဗ္ဗုတ္တရဘဒ္ဒပဒေါ၊ အဿယုဇ္ဇော စ ကတ္တိကော၊
မာဂသိရော ပုဿော မာယော၊ ပဂ္ဂုနောတိ ဒုဝေ ဒသ။

စိတ္တော-(စိတ္တနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **တန်ခူးလ၊ ဝေသာခေါ**-(ဝိသာခါ နက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **ကဆုန်လ၊ ဇေဋ္ဌော**-(ဇေဋ္ဌနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **နယုန်လ၊ အာသာဋ္ဌော**-(အာသဋ္ဌာနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **ဝါဆိုလ၊ သာဝနော**-(သာဝနနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **ဝါခေါင်လ၊ ပုဗ္ဗုတ္တရ ဘဒ္ဒပဒေါ**-(ပုဗ္ဗဘဒြပိုဒ်၊ ဥတ္တရဘဒြပိုဒ်နက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **တော်သလင်းလ၊ အဿယုဇ္ဇော**-(အဿယုဇ္ဇနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **သီတင်းကျွတ်လ၊ ကတ္တိကော**-(ကြတ္တိကာနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **တန်ဆောင်မုန်းလ၊ မာဂသိရော**-(မာဂသိရ၊ တစ်နည်း-မိဂသိနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **နတ်တော်လ၊ ပုဿော**-(ပုဿနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **ပြာသိုလ၊ မာယော**-(မာယနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **တပို့တွဲလ၊ ဖဂ္ဂုနော**-(ဖဂ္ဂုနီနက္ခတ်နှင့်ယုဉ်သော) **တပေါင်းလ၊ ဣတိ-ဤ**သည်ကား၊ ဒုဝေဒသ-၁၂ လတို့တည်း။ ။

၁၀။ ဇာတာဒီနုမိမိယာ ၁။ ။ဇာတာဒီနု-ဇာတ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့၏၊ အထွေ-အနက်၌၊ ကုမိယာ ၈-ကုမပစ္စည်း၊ ကုယ ပစ္စည်းတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ပစ္ဆိမော၊ မနုဿ ဇာတိယော စသည်တည်း။

၁၀။ ပစ္ဆာ ဇာတော ပစ္ဆိမော၊ ပစ္ဆာ-နောက်၌၊ ဇာတော-ဖြစ်သည် တည်း။ ပစ္ဆိမော-နောက်၌ဖြစ်သည်၊ ကုတ္တိလိင်၌ “ပစ္ဆိမာ-နောက်၌ ဖြစ်သော၊ ဇနတာ-သတ္တဝါအပေါင်း”၊ နပုလိင်၌ “ပစ္ဆိမ-နောက်၌ဖြစ် သော စိတ်”ဟု ဖြစ်၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊ ဇာတော-ဖြစ်သည်တည်း၊ အန္တိမော-အဆုံး၌ ဖြစ်သည်၊ ဥပရိ ဇာတော ဥပရိမော-အထက်၌ ဖြစ်သည်၊ ဟေဋ္ဌာ ဇာတော ဟေဋ္ဌိမော-အောက်၌ဖြစ်သည်။ [ပစ္ဆာ၊ ဟေဋ္ဌာ၊ ဥပရိတို့ကား နိပါတ်ပုဒ်တည်း။]

ရုပ်တွက်။ ။ပစ္ဆိမောကို “ပစ္ဆာ+ဇာတော”တည်း၊ ဇာတာဒီနု. မိမိယာ ၈ သုတ်ဖြင့် ပစ္ဆာနောင် ို မပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ဇာတပုဒ်ကို ချေ၊ (ပစ္ဆာ ို မ)၊ နှ် ခွင်း၊ ၇ ချေ၊ ဣ ို သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ ပစ္ဆိမော ပြီး၏။ [အန္တိမောကိုလည်း “အန္တော+ဇာတော” တည်း၊ ဆိုင်ရာချေပြီးတဲ့ အခါ အန္တိ ို မ) ဖြစ်၏၊ (ဟေဋ္ဌာ ို မ၊ ဥပရိ ို မ) ဖြစ်ပုံကိုလည်း သိလေ။]

မနုဿဇာတိယောကား ကုယပစ္စည်း၏ ပုံစံတည်း၊ မနုဿ ဇာတိယာ-လူဇာတ်ဖြင့်၊ ဇာတော-ဖြစ်သူတည်း၊ မနုဿဇာတိယော- လူဇာတ်ဖြင့် ဖြစ်သူ၊ ဗောဓိသတ္တဇာတိယာ ဇာတော ဗောဓိသတ္တ ဇာတိယော= ဘုရား အလောင်းဇာတ်ဖြင့် ဖြစ်သူ၊ လောကေ-လောက ၌၊ ဇာတော-ဖြစ်သော တရားတည်း၊ လောကိယော-လောက၌ ဖြစ်သောတရား။

ရုပ်တွက်။ ။မနုဿဇာတိယောကို “မနုဿဇာတိယာ+ ဇာတော”တည်း၊ ဇာတာဒီနုမိမိယာ ၈သုတ်ဖြင့် မနုဿဇာတိယာ နောင် ို ယ ပစ္စည်း သက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ဇာတပုဒ်ချေ(မနုဿဇာတိ

၁၁။ သမ္မဟတ္ထေ ကဏ်ဏာ။ ။သမ္မဟတ္ထေ-အပေါင်း
ဟူသောအနက်၌၊ ကဏ်ဏာ-ကဏ်ပစ္စည်း၊ ဣပစ္စည်းတို့
သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ရာဇပုတ္တကော၊ ရာဇပုတ္တော၊
မာနုဿကော၊ မာနုဿော စသည်တည်း။

၁၂။ ဂါမဇနဗန္ဓုသဟာယာဒီဟိ တာ။ ။သမ္မဟတ္ထေ-
အပေါင်းဟူသောအနက်၌၊ ဂါမဇနဗန္ဓုသဟာယာဒီဟိ-ဂါမ ဇန

ဝိ ယ), တံ ခွင်း, ဝိ ချေ, တံ ဝိ သို့ ကပ်, နာမ်ငဲ့ စသည် မနုဿ
ဇာတိယော ပြီး၏။

အာဒိပြင့် ယူဖွယ်။ ။ဇာတာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် နိယုတ္တအနက်၊
ဘာဝအနက်တို့၌လည်း ဣမ ဣယ ပစ္စည်းသက်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော
အနက်များ၌ ဣယ ပစ္စည်းလည်း သက်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့်
ရူပသိဒ္ဓိ၌ များစွာ ဆိုထား၏။ ကြည့်ရှုကြတော့။

၁၁။ ရာဇပုတ္တာနံ-မင်းသားတို့၏။ သမ္မဟော-အပေါင်းတည်း။
ရာဇပုတ္တကော-မင်းသားတို့၏အပေါင်း၊ မနုဿာနံ သမ္မဟော
မာနုဿကော၊ မာနုဿော-လူတို့၏အပေါင်း၊ [ဒွိန္ဒံ သမ္မဟော ဒွယံ=၂
ခုအပေါင်း၊ ၂-ခုလုံး၊ တိဏ္ဏံ သမ္မဟော တယံ=၃-ခုအပေါင်း၊ ၃-
ခုလုံး၊ ရတနာနံ တယံ ရတနတ္ထယံ=ရတနာသုံးပါးအပေါင်း၊ ရုပ်ကို
နောင်ခါ ပြီးလတ္တံ့။]

ရာဇပုတ္တကောကို “ရာဇပုတ္တာနံ+သမ္မဟော”တည်၊ သမ္မဟတ္ထေ
ကဏ်ဏာသုတ်ဖြင့် ရာဇပုတ္တာနံနောင် ကဏ်ပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်
တို့ကို ချေ၊ သမ္မဟပုဒ်ကို ချေ၊ ဣအနုပဇ် ချေ (ရာဇပုတ္တ), နာမ်ငဲ့,
သိ ခေါ် ပြု၊ ရာဇပုတ္တကော ပြီး၏။ ရာဇပုတ္တော၌ ဣပစ္စည်းသက်၊
ဣအနုပဇ်ချေ, (ရာဇပုတ္တ ၁), ထွ် ခွင်း, ချေ, ကပ်, ပြီး၏။
မာနုဿကော မာနုဿော၌ မနုဿာနံ+သမ္မဟော တည်၍တွက်၊
မ၏ ၊ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိပြုရုံသာ။

ဗန္ဓု၊ သဟာယ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့မှနောက်၌၊ တာ-
တာပစ္စည်း သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂါမတာ စသည်တည်း။

၁၃။ တဒဿ ဌာနမိယော စ။ ။ တံ-ထိုအရာသည်၊
အဿ-ထိုသဘော၏၊ ဌာနံ-တည်ရာအကြောင်းတည်း၊ က္ကတိ
အထွေ-ဤအနက်၌၊ က္ကယော စ-က္ကယပစ္စည်းသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မဒနိယံ စသည်တည်း။

၁၂။ ဂါမာနံ သမူဟော ဂါမတာ-ရွာတို့၏အပေါင်း၊ ဇနာနံ
သမူဟော ဇနတာ-သတ္တဝါတို့၏အပေါင်း၊ ဗန္ဓုနံ သမူဟော ဗန္ဓုတာ-
ဆွေမျိုးတို့၏ အပေါင်း၊ သဟာယာနံ သမူဟော သဟာယတာ-
သဟာယ်ချင်း (သူငယ်ချင်း) တို့၏အပေါင်း။ [သုတ္တတဒ္ဓိတ်ကို
ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

ရုပ်တွက်။ ။ ဂါမတာကို “ဂါမာနံ+သမူဟော”တည်၊ ဂါမဇနဗန္ဓု
သဟာယာဒိဟိ တာသုတ်ဖြင့် ဂါမာနံနောင် တာပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်
တို့ကို ချေ၊ သမူဟပုဒ်ကို ချေ (ဂါမတာ)، နာမိဌေ၊ သိသက်၊ ချေ၊
ဂါမတာ ပြီး၏၊ သဟာယာဒိဟိ၌ အာဒိဖြင့် “နာဂရာနံ သမူဟော
နာဂရတာ”ကို ယူ၊ “နာဂရာနံ-မြို့သူမြို့သားတို့၏”ဟု ဆို။

၁၃။ တံ အဿတို့၏ အနက်ကို မည်သည့်ဝတ္ထုဟု သေချာစွာ
မဆိုရ၊ အားလုံးနှင့်ဆိုင်အောင် “တံ-ထိုအရာသည်၊ (ထိုဟာသည်
ဟူလို)၊ အဿ-ထိုသဘော၏”ဟု သာမန်ဆိုရသည်၊ သုတ်၌ပါသော
“အဿ+ဌာနံ”ကို ကြည့်၍ “မဒနဿ+ဌာနံ မဒနိယံ”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊
မဒနဿ-ယစ်မူခြင်း၏၊ ဌာနံ-တည်ရာအကြောင်းသည်၊ မဒနိယံ-
မဒနိယ မည်၏။

မဒနိယံကို “မဒနဿ+ဌာနံ”တည်၊ တဒဿ ဌာနမိယော စသုတ်
ဖြင့် မဒနဿနောင် ဝိယပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ဌာနပုဒ်ချေ
(မဒန ဝိယ)، နံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမိဌေ၊ သိ ၊ ပြု၊ မဒနိယံ ပြီး၏။

၁၄။ ဥပမတ္တာ-ယိတတ္တံ။ ။ ဥပမတ္ထေ-ဥပမာအနက်၌၊
အာယိတတ္တံ-အာယိတတ္တ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
ဓူမာယိတတ္တံ စသည်တည်း။

၁၅။ တန္နိဿိတတ္ထေ လော။ ။ တန္နိဿိတတ္ထေ-ထိုအရာကို
မှီ၏ဟူသောအနက်၌လည်းကောင်း၊ တံ-ထိုအရာသည်၊
အဿ-ထိုသဘော၏၊ ဌာနံ-တည်ရာအကြောင်းတည်း၊ ဣတိ
အတ္ထေ-ဤအနက်၌လည်းကောင်း၊ လော-လပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒုဋ္ဌုလ္လံ , ဝေဒလ္လံ စသည်တည်း။

စသဒ္ဒါ။ ။ ဣယော စဉ် စသဒ္ဒါဖြင့် ဟိတ စသော အနက်၌လည်း
ဣယပစ္စည်းသက်၍ “ဥပါဒါနံ-ဥပါဒါနံတို့၏၊ ဟိတာ-စီးပွားတို့တည်း၊
ဥပါဒါနိယာ-ဥပါဒါနံတို့၏စီးပွားတို့”ဟု ဖြစ်၏။

၁၄။ ဓူမော ဝိယဟူသောအနက်၌ ဓူမာယိတတ္တံဟု ရုပ်ဖြစ်၏၊
အဒံ ဝနံ-ထိုတောကို၊ ဓူမာယိတတ္တံ-မီးခိုးကဲ့သို့၊ ဒိဿတိ-ရှုမြင်အပ်
၏။

ရုပ်တွက်။ ။ ဓူမာယိတတ္တံကို “ဓူမော+ဝိယ”တည်၊ ဥပမတ္တာ
ယိတတ္တံ သုတ်ဖြင့် ဓူမောနောင် အာယိတတ္တပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊
ဝိယပုဒ်ချေ၊ မံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဓူမာယိတတ္တံ၊) နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊
i ပြု၊ ဓူမာယိတတ္တံ ပြီး၏။ [ရှေးက “ဓူမော+ဝိယ+ဒိဿတိ”တည်၍
ရုပ်တွက်၏။]

၁၅။ တဒဿ ဌာနမိယော စသုတ်မှ တဒဿ ဌာနပုဒ်တို့ကို
လိုက်စေသည်။ ထို့ကြောင့် နိဿတအနက်၊ အဿဌာနအနက်တို့၌
လပစ္စည်း သက်သောသုတ်တည်းဟု မှတ်၊ ဒုဋ္ဌုကား နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍
လိုရာဝိဘတ် သက်ပြီးနောက် ချေထားသည်၊ ဒုဋ္ဌု-မကောင်းမှုကို၊
နိဿိတံ-မှီသည်တည်း၊ ဒုဋ္ဌုလ္လံ-မကောင်းမှုကို မှီသည်၊ (တစ်နည်း)

၁၆။ အာလု တဗ္ဗဟုလေ။ ။တဗ္ဗဟုလေ-ထိုသူ၏ ထိုတရားများ၏ဟူသောအနက်၌၊ အာလု-အာလုပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဘိဇ္ဈာလု စသည်တည်း။

ဒုဋ္ဌ-မကောင်းမှု၏၊ ဌာနံ-တည်ရာအကြောင်းတည်း၊ ဒုဋ္ဌလ္လံ-မကောင်းမှု၏ တည်ရာအကြောင်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဒုဋ္ဌလ္လံကို “ဒုဋ္ဌ+နိဿိတံ”တည်၊ တနိဿိတတ္ထေ လောသုတ်ဖြင့် လပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ နိဿိတပုဒ်ကို ချေ၊ သဒိသ ဒွေဘော် လံလာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ၊ i ပြု၊ ဒုဋ္ဌလ္လံ ပြီး၏။ [ဒုဋ္ဌ+ဌာနံ တည်၍လည်း ဌာနအနက်၌ လပစ္စည်းသက်။]

၁၆။ တဒေဝ-ထိုတရားသည်ပင်၊ ဗဟုလံ-များသည်တည်း၊ တဗ္ဗဟုလံ-ထိုတရားများသည်၊ အဿ-ထိုသူ၏၊ အဘိဇ္ဈာ-အဘိဇ္ဈာသည်၊ ဗဟုလာ-များ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ အဘိဇ္ဈာလု-မည်၏၊ (အဘိဇ္ဈာအားကြီးသူ)၊ သိတံ အဿ ဗဟုလံတိ သိတာလု-များသော အချမ်းရှိသော (အလွန်ချမ်းတတ်သူ)၊ ဒယာ အဿ ဗဟုလာတိ ဒယာလု-များသော သနားခြင်းရှိသူ။

ရုပ်တွက်။ ။အဘိဇ္ဈာလုကို “အဘိဇ္ဈာ+အဿ+ဗဟုလာ”တည်၊ အာလု တဗ္ဗဟုလေသုတ်ဖြင့် ၇လ ပစ္စည်း သက်၊ ဝိဘတ် ချေ၊ အဿ၊ ဗဟုလာ ပုဒ်တို့ကို ချေ၊ နှစ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (အဘိဇ္ဈာလု)، နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ အဘိဇ္ဈာလု ပြီး၏။ [ဘိက္ခုကဲ့သို့ နာမ်ရုပ်စဉ်လေ၊ သိတာလု စသည်တို့ကိုလည်း တွက်။]

အနေကတ္ထတဒ္ဓိတ်ပြီး၏။

၁၇။ ဣတ္တတာ ဘာဝေ ဓာ။ ။ဘာဝေ-ဘောအနက်၌၊ ဣတ္တတာ တု-ဣပစ္စည်း၊ တပစ္စည်း၊ တာပစ္စည်းတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ပဏ္ဍိစုံ၊ ဒဏ္ဍိတ္တံ၊ ဒဏ္ဍိတာ စသည်တည်း၊ တုသဒ္ဓါဖြင့် တွန၊ ဧကယျ စသောပစ္စည်း သက်၍ ပုထုဇနတ္တနံ၊ သောစေယျ စသည်လည်း ဖြစ်သေး၏။

ဘာဝတဒ္ဒိတ်

၁၇။ ဤ၌ ဘာဝဟူသည် ကိတ်ပိုင်း၌ လာသော “ခြင်း-ရာ”ဟု အနက်ဆိုရသော ဘောမဟုတ်။ သဒ္ဓါတစ်ခုခု ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကို “သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ္တ”ဟု ခေါ်၏။ ထိုသဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ် အနက်ကို “ဘော”ဟု ခေါ်သည်။ [သဒ္ဓဿ+ပဝတ္တိ သဒ္ဓပဝတ္တိ-သဒ္ဓါ၏+ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ သဒ္ဓပဝတ္တိယာ+နိမိတ္တံ သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ္တံ-သဒ္ဓါဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏အကြောင်း။]

ဘာဝ၏ဝိဂ္ဂဟ။ ။ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဓါ ဧတေနာတိ ဘာဝေါ။ ဧတေန-ဤ သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ်ဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဓါ-အသိဉာဏ်သဒ္ဓါတို့သည်၊ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ အသိဉာဏ်သဒ္ဓါတို့ဖြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထို သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ်သည်၊ ဘာဝေါ-ဘာဝ မည်၏။ [ဗုဒ္ဓိ အရ အသိဉာဏ်ဆိုသော်လည်း ဉာဏ်သိ မဟုတ်၊ စိတ်သိတည်း၊ သဒ္ဓါကျမ်း၌ ဗုဒ္ဓိဟု လာတိုင်း ဉာဏ်ကို မယူရ၊ အချို့အရာ၌ စိတ်ကို ယူရသည်။]

အသိဉာဏ်နှင့်သဒ္ဓါ ဖြစ်လာပုံ။ ။လူတစ်ယောက်သည် တုတ်ကို ကိုင်လာ၏။ ထိုသူ့ကို မြင်လျှင် စိတ်ထဲ၌ ဘယ်လို ထင်မည်လဲ? သူများထက် ထူးခြားသော တုတ်ကို မြင်၍ ဒဏ္ဍီ(တုတ်ရှိသူ)လို့ ထင်လိမ့်မည်။ ဝါ-သိလိမ့်မည်။ ဤစကားအရ ဒဏ္ဍီလို့ အသိဉာဏ် ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား တုတ်တည်း။ ထိုတုတ် ကိုင်လာသူကို ပါဠိစိလျှင်“ဒဏ္ဍီ”ဟု စိရလိမ့်မည်။ ဤစကားအရ ဒဏ္ဍီသဒ္ဓါ၏

ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းလည်း တုတ်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဒဏ္ဍိနော+ဘာဝေါ ဒဏ္ဍိတ္တံ” ဒဏ္ဍိနော-ဒဏ္ဍိသဒ္ဒါ၏၊ ဝါ-ဒဏ္ဍိဟု သိသောဉာဏ်၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းတုတ်တည်း။ ဤဝိဂြိုဟ်အရ တုတ်ကို “ဒဏ္ဍိတ္တံ”ခေါ်၏ဟု မှတ်။

ဘာဝအနက် ၅ မျိုး။ ။ဤစကားအရ သဒ္ဒပဝတ္ထိနိမိတ်ခေါ်သော တုတ်စသောအနက်သည် ဘာဝအနက် မည်၏။ “ဣတ္တ တာ စသော ပစ္စည်းတို့သည် ထိုဘာဝအနက်ကို ဟောကြ၏”ဟု မှတ်။ ထိုဘာဝအနက်များသည် ဇာတ်၊ ဂုဏ်၊ ကြိယာ၊ ခြိမ်၊ နာမ်ဟု ရိုးရာအားဖြင့် ၅-မျိုးပြား၏။ ထို ဘာဝအနက် ၅-မျိုးကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

[ဆောင်] ၁။ သဒ္ဓါဖြစ်ရိပ်, အကြောင်းဟိတ်, နိမိတ် ဘာဝနက်။
၂။ ဇာတ် ဂုဏ် ကြိယာ, ခြိမ် နာမ်, ငါးတန် အပြားထွက်။

ပဏ္ဍိစုံ။ ။ပဏ္ဍိတဿ ဘာဝေါ ပဏ္ဍိစုံ။ ပဏ္ဍိတဿ-ပဏ္ဍိတသဒ္ဓါ, ပဏ္ဍိတဟု သိသောဉာဏ်၏။ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းသည်။ ပဏ္ဍိစုံ-ပဏ္ဍိစုံ မည်၏။ ဉာဏ်ပညာကိုရသော ဂုဏဘာဝတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ပဏ္ဍိစုံကို “ပဏ္ဍိတဿ+ဘာဝေါ”တည်, ဣတ္တတာ ဘာဝေ တုသုတ်ဖြင့် ပဏ္ဍိတဿနောင် ဣပစ္စည်းသက်, ဝိဘတ်ချေ, ဘာဝပုဒ်ချေ, ဣအနုဗန်ချေ (ပဏ္ဍိတယ), တ် ခွင်း, အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ချေ, တ် ယသို့ ကပ်, ယဝတ် တလန စသော သုတ်ဖြင့် တျကို စပြု, စ်ဒွေဘော်လာ, နာမ်ငဲ့, သိံပြု, ပဏ္ဍိစုံ ပြီး၏။

ဒဏ္ဍိတ္တံကို “ဒဏ္ဍိနော+ဘာဝေါ”တည်, တ္တပစ္စည်းသက်၍ ဆိုင်ရာ ချေပြီးသည့်အခါ “ဒဏ္ဍိတ္တံ”ဟု ဖြစ်၏။ ကွစာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ ဒီယ ရဿာ ပစ္စယေသု စသုတ်ဖြင့် ခို ကို ခို ရဿပြုလေ။ ဒဏ္ဍိတာ၌ တာ ပစ္စည်း သက်ရုံသာ ထူး၏။

ပုထုဇ္ဇနတ္တနံ၌ “ပုထုဇ္ဇနဿ+ဘာဝေါ”တည်, ဣတ္တတာ ဘာဝေ တု သုတ်၌ တုသဒ္ဓါဖြင့် တ္တနပစ္စည်းသက်ရုံသာ၊ (ပုထုဇဉ်၏အဖြစ်)ဟု ဆို၊ သောစေယံ၌ “သုစိနော+ဘာဝေါ”တည်, တုသဒ္ဓါဖြင့် ဧကေယျပစ္စည်းသက်,

၁၈။ က ဝိသမာဒီဟိ။ ။ဘာဝေ-ဘောအနက်၌၊ ဝိသမာဒီဟိ-ဝိသမ အစရှိသောသဒ္ဒါတို့မှနောက်၌၊ က-ဏပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝေသမံ၊ ဂါရဝံ စသည်တည်း။

ဆိုင်ရာချေ (သုစိ -ယျှု), သု၏ အစိတ် ၂ ကို -၇ ဝုဒ္ဓိပြု, စံ ခွင်း, ချေ, - သို့ ကပ်, နာမ်ငဲ့ စသည်၊ သောစေယျံ-စင်ကြယ်သူ၏အဖြစ်။

လိင်ခွဲ။ ။ဣ, ဣ, ဣန ပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်တို့သည် နပုံလိင်တည်း၊ တာပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်ကား ဣတ္ထိလိင်တည်း၊ နောက်လာမည့်ဘောဟော ပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်တို့မှာ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ လိင် ၃-ပါး၌ ဖြစ်၏။

[ဆောင်] ၁။ ဣ ဣ ဣန, ပစ္စယဆုံး, ဤသုံးလုံး, နပုံ: ကေနိဗ္ဗိ။
၂။ တာ ပစ္စယန္တာ, ဣတ္ထိသာ, ကြွင်းမှာ သုံးလိင်ခွဲ။

၁၈။ ဝိသမဿ-မညီညွတ်သူ၏၊ ဘာဝေါ-အဖြစ်သည်၊ ဝေသမံ-မညီညွတ်သူ၏အဖြစ်၊ (အနက်ကို အလွယ်ဆိုသည်၊) ဂရုနော-အလေးပြုသူ၏၊ ဘာဝေါ-အဖြစ်တည်း၊ ဂါရဝံ-အလေးပြုသူ၏အဖြစ်၊ (ရိုသေလေးစားခြင်း။)

ရုပ်ဗွက်။ ။ဝေသမံကို “ဝိသမဿ+ဘာဝေါ”တည်, က ဝိသမာဒီဟိ သုတ်ဖြင့် ဝိသမဿနောင် ဧပစ္စည်းသက်, ဝိဘတ်ချေ, ဘာဝပုဒ်ချေ, ဣအနုဗန် ချေ, ဝိ၏အစိတ် ၂ ကို - ၇ ဝုဒ္ဓိပြု, ခွင်း, ချေ, ကပ်, နာမ်ငဲ့, သိ ၁ ပြု, ဝေသမံ ပြီး၏။

ဂါရဝံကို “ဂရုနော+ဘာဝေါ”တည်, ဧပစ္စည်းသက်, ဝိဘတ်, ဘာဝ ပုဒ်, ဣအနုဗန် ချေ (ဂရု ၁), ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါ စသောသုတ်ဖြင့် ဝိ ၏ အစိတ် ၁ ကို ၁ ဝုဒ္ဓိပြု, (ဂါရု ၁), ဩ သရေ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ရှု၏ အစိတ် ၂ ကို ၁ ဝိ ပြု, ဝိ ၁ သို့ ကပ် (ဂါရဝ), နာမ်ငဲ့, သိ ၁ ပြု, ဂါရဝံ ပြီး၏။

၁၉။ ရမဏီယာဒိတော ကဏ်။ ။ဘာဝေ-ဘောအနက်၌၊
ရမဏီယာဒိတော-ရမဏီယ အစရှိသောသဒ္ဒါမှ နောက်၌၊
ကဏ်-ကဏ်ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ရာမဏီယကံ၊
မာနုညကံ စသည်တည်း။

၂၀။ ဝိသေသေ တရတမိ.သိကိ.ယိ.ဋ္ဌာ။ ။ဝိသေသေ-
ဝိသေသအနက်၌၊ တရတမိ.သိကိ.ယိ.ဋ္ဌာ-တရပစ္စည်း၊ တမ
ပစ္စည်း၊ ဣသိကပစ္စည်း၊ ဣယပစ္စည်း၊ ဣဋ္ဌပစ္စည်းတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ပါပတရော၊ ပါပတမော၊ ပါပိသိကော၊
ပါပိယော၊ ပါပိဋ္ဌော စသည်တည်း။

၁၉။ ရမဏီယဿ-မွေ့လျော်ဖွယ်၏။ ဘာဝေါ-အဖြစ်တည်း၊
ရာမဏီယကံ-မွေ့လျော်ဖွယ်၏အဖြစ်၊ မနုညဿ-စိတ်ကို လွန်စွာ
နှစ်သက် စေတတ်သောအာရုံ၏။ ဘာဝေါ-အဖြစ်တည်း၊ မာနုညကံ-
စိတ်ကို လွန်စွာနှစ်သက်စေတတ်သော အာရုံ၏အဖြစ်။

ရုပ်တွက်။ ။ရာမဏီယကံကို “ရမဏီယဿ+ဘာဝေါ”တည်၊
ရမဏီယာဒိတော ကဏ်သုတ်ဖြင့် ရမဏီယဿနောင် ကဏ်ပစ္စည်း
သက်၊ ဝိဘတ်၊ ဘာဝပုဒ်၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ရ၏အစိတ် ၊ ကို ၁
ဝုဒ္ဓိပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၊ ပြု၊ ရာမဏီယကံ ပြီး၏။ မာနုညကံကိုလည်း
တွက်လေ။

ဝိသေသတဒ္ဓိတ်

၂၀။ အကောင်းဂုဏ်အားဖြင့် သူတစ်ပါးထက် ထူးကဲခြင်း၊
မကောင်းဂုဏ်အားဖြင့် သူတစ်ပါးအောက် ထူးကဲ ဆိုးဝါးခြင်းကို
ဝိသေသအနက်ဟု ဆိုရသည်။ “အောက်၊ ထက်” သုံးစွဲရိုး ကွဲပြားပုံကို
နာမ်ပိုင်း “အပ္ပဿ ကန်”သုတ်အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။

ပါပါနံ ဝိသေသောတိ ပါပတရော၊ ပါပါနံ-ယုတ်မာသူတို့အောက်၊
ဝိသေသော-ထူးကဲ ယုတ်မာသူတည်း၊ ပါပတရော-အထူး ယုတ်မာ
သူ၊ တမပစ္စည်းကား တရပစ္စည်း၏ အနက်ထက် ပိုလွန်ထူးကဲ၏၊
ထို့ကြောင့် “ပါပတမော-အလွန်အကြူးယုတ်မာသူ (အယုတ်မာဆုံး)”
ဟု ဆိုရသည်၊ ဝိဂြိုဟ်ကိုကား “ပါပါနံ+ဝိသေသောတိ ပါပတမော”ဟု
ရှေးအတိုင်းပင် ပြုပါ။

ဣသိက ဣယ ဣဌပစ္စည်းတို့၏အနက်ကား တစ်ခုထက်တစ်ခု
သာလွန် ထူးခြားသည်ဟုလည်းကောင်း၊ မထူးခြားဟုလည်းကောင်း
အမျိုးမျိုး ဆိုကြ၏၊ ပါဠိပုံစံ မတွေ့သမျှ ဆုံးဖြတ်ဖို့ ခဲယဉ်း၏၊ “ပါပါနံ
ဝိသေသောတိ ပါပိသိကော=ပါပိယော=ပါပိဋ္ဌော”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊
ပါပိသိကော=ပါပိယော=ပါပိဋ္ဌော-အထူးယုတ်မာသူ။

ကောင်းသောအရာ၌ “ပဋျူနံ ဝိသေသောတိ ပဋျူတရော၊
ပဋျူတမော၊ ပဋိသိကော၊ ပဋိယော၊ ပဋိဋ္ဌော”ဟု ဖြစ်၏၊ ပဋျူနံ-
ထက်မြက်သူတို့ထက်၊ ဝိသေသော-ထူးကဲသူတည်း၊ ပဋျူတရော-
အထူးထက်မြက်သူ၊ ပဋျူတမော-အလွန်အကြူး ထက်မြက်သူ၊
ပဋိသိကော စသည်၌ “အထူးထက်မြက်သူ”ဟု ဆို။

ရုပ်ဗွက်။ ။ပါပတရောကို “ဝိသေသေန+ပါပေါ”တည်၊
ဝိသေသေ တရတမိ.သိကိ.ယိ.ဌာသုတ်ဖြင့် ပါပေါ နောင် တရ
ပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ် ချေ၊ ဝိသေသေနပုဒ် ချေ (ပါပတရေ၊ နာမ်ဝဲ၊
သိ ဝေါ ပြု၊ ပါပတရော ပြီး၏။ [ပါပတမော စသည်၌ တမပစ္စည်း
စသည်သက်ရံသာ၊ ပဋျူတရော စသည်လည်း မထူးပြီ။]

ဝိသေသတစ္ဆိတ်ပြီး၏။

၂၁။ တဒဿ.တ္ထိတိ ဝိ စ။ ။အဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအရာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌၊ ဝိ စ-ဝိပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မေဓာဝိ၊ မာယာဝိ စသည်တည်း။

အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်

၂၁။ မေဓာ အဿ အတ္ထိတိ မေဓာဝိ၊ အဿ-ထိုသူ၏၊ မေဓာ-ပညာ သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ မေဓာဝိ-မေဓာဝိ မည်၏၊ မေဓာဝိ-ပညာရှိသူ၊ ဣတ္ထိလိင်၌ ပတိဘိက္ခုရာဇိကာရန္တေဟိ ဣနိ သုတ်အရ ခိ ကာရန္တ ဖြစ်၍ ဣနိပစ္စည်းသက်လျှင် မေဓာဝိနိ (ပညာရှိသောမိန်းမ)ဟု ဖြစ်၏၊ နပုလိင်၌ သုခကာရိကဲ့သို့ မေဓာဝိ (ပညာရှိသောအမျိုး)ဟု ဖြစ်၏။

အမှာ။ ။အဿ အတ္ထိပုဒ် ကျေသောကြောင့် အဿ အတ္ထိတဒ္ဓိတ် ဟု ခေါ်သည်၊ သုတ်၌ အဿတ္ထိကို မှတ်၍ ဆိုထားသည်၊ “ယဿ အတ္ထိ ယသ္မိ ဝိဇ္ဇတိ”ဟုလည်း ထိုက်သလို ဝိဂြိုဟ်ပြုနိုင်ပါ၏၊ “အဿ-ထိုသူအား”ဟု သမ္ပဒါန်သုံးရိုးရှိသည်ကား သမ္ပဒါန်ထုံးစံမကျ၊ အဿကို မေဓာတွင် စပ်၍ “ထိုသူ၏ ပညာ”ဟု သမ္ပန်အနက်သာ အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။မေဓာဝိကို “မေဓာ အဿ အတ္ထိ”တည်၊ တဒဿတ္ထိ တိ ဝိ စသုတ်ဖြင့် မေဓာ နောင် ဝိပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ တ၊ အတ္ထိပုဒ်ကို ချေ (မေဓာဝိ)، နာမ်ငဲ့၊ သိချေ၊ ပြီး၏၊ (ဒဏ္ဍိကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်။)

[အဿ၌ ပုဒ်ရင်းက (တ)ပုဒ်တည်း၊ သဝိဘတ်ချေလိုက်တဲ့အခါ (တ) ပြန်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် တ၊ အတ္ထိပုဒ်ကို ချေဟု ဆိုသည်။] မာယာ အဿ အတ္ထိတိ မာယာဝိ-မာယာရှိသူ (မာယာများသူ)။

စသဒ္ဓါအနက်။ ။ရူပသိဒ္ဓိ၌ တဒဿတ္ထိတိ ဝိ စသုတ်လာ စသဒ္ဓါ ဖြင့် သ၊ ဣလ၊ ဝ၊ အာလ စသောပစ္စည်းများသက်၍ သုမေဓသော

၂၂။ တပါဒိတော သီ။ ။ အဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအရာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌၊ တပါဒိတော-တပ အတူရှိသော သဒ္ဓါမှ(နောက်၌)၊ သီ-သီပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တပဿီ၊ ယသဿီ စသည်တည်း။

စသည် ဆိုသေး၏။ သုမေဓသော-ကောင်းသော ပညာရှိသူ၊ ဇဋ္ဌိလော-ဆံကျစ်ရှိသော ရသေ့၊ ကေသဝေါ-ဆံပင်ရှိသူ (ဆံပင် ကောင်းသူ)၊ ဝါစာလော-စကားရှိသူ (စကားများသူ)တို့ကား ပုံစံတည်း။

[ဆောင်] တဒဿတ္ထိ၊ စ အရှိဖြင့်၊ သ ဣလ ဝ၊ အာလ စသား၊ ပစ္စည်းများ၊ သက်ငြား ရူပသိဒ္ဓိ။

၂၂။ တပေါ အဿ အတ္ထိတိ တပဿီ-အကျင့်ရှိသော ရသေ့၊ တပါဒိတော၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် တပနှင့်မနောဂိုဏ်းချင်းတူသော ယသ၊ တေဇ၊ မနစသည်ကိုယူ၊ ယသဿီ-အခြံအရံရှိသူ(အခြွေအရံများသူ)၊ တေဇဿီ-တန်ခိုးရှိသူ (အရှိန်ကြီးသူ)၊ မနဿီ-စိတ်ရှိသူ (စိတ်မြင့်မြတ်သူ)။

အမှာ။ ။ သက္ကတ၌ “တပသ်” စသည်ဖြင့် (သ်)ဆုံးလျက် ရှိသောကြောင့် (သ်)လာ၍ တပဿီ၊ ယသဿီ၊ တေဇဿီ၊ မနဿီ စသည်ဖြင့် ရှိရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ တပဿီကို “တပေါ+အဿ+အတ္ထိ” တည်၊ တပါဒိတော သီသုတ်ဖြင့် တပေါနောင် သီပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ (တပသီ)، သဒ္ဓါသဒ္ဓေဘော် သ်လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ တပဿီ ပြီး၏၊ (ဒက္ကိ ကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်)၊ [ယသဿီ စသည်၌လည်း “ယသော အဿ အတ္ထိ” စသည် တည်၍ ရုပ်တွက်။]

၂၃။ ဒဏ္ဍာဒိတော ဣကဏ္ဍိ။ ။အဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအရာသည်၊ အတ္ထိ- ရှိ၏၊ ဣတိ အထွေ-ဤအနက်၌၊ ဒဏ္ဍာဒိတော-ဒဏ္ဍာအတူရှိသော အဝဏ္ဏန္တမှနောက်၌၊ ဣကဏ္ဍိ-ဣကပစ္စည်း၊ ဤပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ဒဏ္ဍိကော၊ ဒဏ္ဍိစသည်တည်း။

၂၄။ မဇ္ဇာဒိတော ဧဝါ။ ။အဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအရာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ အထွေ-ဤအနက်၌၊ မဇ္ဇာဒိတော-

၂၃။ ဒဏ္ဍော အဿ အတ္ထိတိ ဒဏ္ဍိကော၊ ဒဏ္ဍိ-တုတ်ရှိသူ၊ ဣတ္ထိလိင်၌ ဒဏ္ဍိနိဟု ဖြစ်၏။ ဒဏ္ဍာဒိတော၌ အာဒိသဒ္ဓါသည် “အတူ”ဟူသော အနက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဒဏ္ဍနှင့် အဝဏ္ဏန္တ (အအာအဆုံးရှိ)ချင်းတူသော “ဟတ္ထော ယဿ အတ္ထိတိ ဟတ္ထိကော၊ ဟတ္ထိ-လက်ရှိသူ၊ နှာမောင်းတည်းဟူသော လက်ရှိသောဆင်၊ မာလာအဿ အတ္ထိတိ မာလိကော၊ မာလီ=ပန်းကုံးရှိသူ (ပန်းသည်)” စသောပုဒ်များကို ယူ။

ရုပ်တွက်။ ။ဒဏ္ဍိကောကို “ဒဏ္ဍော+အဿ+အတ္ထိ”တည်၊ ဒဏ္ဍာဒိတော ဣကဏ္ဍိသုတ်ဖြင့် ဒဏ္ဍနောင် ၊ ကပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ တ အတ္ထိပုဒ်တို့ကို ချေ၊ ဣ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဒဏ္ဍိက)، နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ ဒဏ္ဍိကော ပြီး၏။ [ဒဏ္ဍိ၌ ၊ ပစ္စည်းသက်၊ သိချေရုံသာ၊ ဟတ္ထိကော၊ မာလိကော စသည်၌လည်း နည်းတူ၊ ဉာဏီ-ဉာဏ်ရှိသူ၊ သံဃီ-သံဃာရှိသော ဂိုဏ်းဆရာ၊ စသည်ဖြင့် ပေါများ၏။]

၂၄။ မဇ္ဇ အဿ အတ္ထိတိ မဇ္ဇရော၊ အဿ-ထိုတင်လဲ၏၊ မဇ္ဇ-ချိုသော အရသာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုတင်လဲ (ထန်းလျက်) သည်၊ မဇ္ဇရော-မဇ္ဇရ မည်၏၊ ဣတ္ထိလိင်၌ “မဇ္ဇ အဿ အတ္ထိတိ မဇ္ဇရော-ချိုသောအရသာရှိသော သကာ”။

မဇ္ဇိမနိကာယသုတ်၊ သဒ္ဓမ္မနောကံ၌၊ ရော-ရပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ မဇ္ဇိမနော၊ ကုဉ္ဇရော စသည်တည်း။

၂၅။ ဂုဏာဒိတော ဝန္တု။ ။ အဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအရာ
သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏။ ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌၊ ဂုဏာဒိတော-
ဂုဏ အတူရှိသောသဒ္ဓါမှ နောက်၌၊ ဝန္တု-ဝန္တုပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂုဏဝါ၊ ဂဏဝါ စသည်တည်း။

နပုံလိင်၌ “မဇ္ဇိမ-ချိုသောအရသာရှိသော နို့ရည်”ဟု ဖြစ်၏။

ကုဉ္ဇရော။ ။ ကုဉ္ဇော အဿ အတ္ထိတိ ကုဉ္ဇရော၊ အဿ-ထိုဆင်၏၊
ကုဉ္ဇော-ရှည်သောမေးသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကုဉ္ဇရော-
မည်၏။ အဿ-ထိုသူ၏၊ မုခံ-ကြမ်းသောနှုတ်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊
မုခရော-ကြမ်းသောနှုတ်ရှိသူ-မုန်းစရာ စကားများသူ။

ရုပ်ဗ္ဗကံ။ ။ မဇ္ဇိမနောကို “မဇ္ဇ+အဿ+အတ္ထိ”တည်း၊ မဇ္ဇာဒိတော
ရောသုတ်ဖြင့် မဇ္ဇနောင် ရပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊ တ အတ္ထိပုဒ်တို့ကို
ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ မဇ္ဇရော ပြီး၏။ [ကြွင်းသောရုပ်များ လွယ်ပြီ။]

၂၅။ ဂုဏော အဿ အတ္ထိတိ ဂုဏဝါ-ဂုဏ်ရှိသူ၊ ဂဏော အဿ
အတ္ထိတိ ဂဏဝါ-ဂိုဏ်းရှိသောဆရာ၊ ကုလံ အဿ အတ္ထိတိ ကုလဝါ-
အမျိုးကောင်းရှိသူ၊ ဣတ္ထိလိင်၌ ဂုဏဝန္တိ၊ ဂုဏဝတိ စသည် ဖြစ်ပုံကို
နာမ်ပိုင်း နဒါဒိဂိုဏ်းကြည့်၍ သိလေ။

ရုပ်ဗ္ဗကံ။ ။ ဂုဏဝါကို “ဂုဏော+အဿ+အတ္ထိ”တည်း၊
ဂုဏာဒိတော ဝန္တု သုတ်ဖြင့် ဂုဏနောင် ဝန္တု ပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊
တ အတ္ထိပုဒ်တို့ကို ချေ (ဂုဏဝန္တု)، နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ အာသိမ္ပိ
သုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်နှင့်တကွ ဝန္တု ကို ၁ ပြု၊ ဝ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊
ဂုဏဝါ ပြီး၏။

၂၆။ သတျာဒီဟိ မန္တူ။ ။အဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအရာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌၊ သတျာဒီဟိ-သတိ အတူ ရှိသောသဒ္ဒါတို့မှနောက်၌၊ မန္တူ-မန္တူပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သတိမာ၊ ဗန္ဓုမာ စသည်တည်း။

၂၇။ သဒ္ဓါဒိတော ဣ။ ။အဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအရာ သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ အတ္ထေ-ဤအနက်၌၊ သဒ္ဓါဒိတော-

၂၆။ သတိ အဿ အတ္ထိတိ သတိမာ=သတိရှိသူ (သတိကောင်း သူ)၊ ဗန္ဓု အဿ အတ္ထိတိ ဗန္ဓုမာ=ဆွေမျိုးရှိသူ (ဆွေမျိုးကောင်းသူ)၊ ဂါဝေါ အဿ အတ္ထိတိ ဂေါမာ=နွားရှိသူ။

သတျာဒီဟိ ယောဂဝိဘာဂ။ ။ရှေ့က “ဂုဏာဒိတော ဝန္တူ”ဟု ဧကဝုဉ် တောပစ္စည်းဖြင့် ဆို၍ နောက်၌ “သဒ္ဓါဒိတော ဣ”ဟု ဧကဝုဉ် တောပစ္စည်းဖြင့် ဆိုပြန်၏၊ ဤအလယ်က “သတျာဒီဟိ မန္တူ”သုတ်၌သာ ဗဟုဝုဉ် ဟိဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုပုံကို ထောက်လျှင် “သတျာဒီဟိ ဣမန္တူ”ဟု ယောဂဝိဘာဂ ပြုစေလိုကြောင်း ထင်ရှား သတဲ့၊ ထို့ကြောင့် “သတျာဒီဟိ”ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဣမန္တူ ပစ္စည်းသက်၍ “စန္ဒိမာ-လဗိမာန်ရှိ သော နတ်သား (လနတ်သား ရှိသောဗိမာန်)၊ ပါပိမာ-မကောင်းမှုရှိသူ၊ ပုတ္တိမာ-သား သမီးရှိသူ” စသော ပုံစံများ ဖြစ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။သတိမာကို “သတိ+အဿ+အတ္ထိ”တည်၊ သတျာဒီဟိ မန္တူသုတ်ဖြင့် သတိနောင် မန္တူပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊ တ အတ္ထိပုဒ်တို့ကို ချေ (သတိမန္တူ)၊ နာမ်ငဲ့၊ သိဝိဘတ်နှင့်တကွ နှုတ် ၁ ပြု။

၂၇။ သဒ္ဓါ အဿ အတ္ထိတိ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါရှိသူ၊ ပညာ အဿ အတ္ထိတိ ပညော-ပညာရှိသူ။ [သတော၌ကား “သရတိတိ သတော”ဟု ကိတ်ပုဒ် ဖြစ်၏။]

သဒ္ဓါအတူရှိသော သဒ္ဓါမှ နောက်၌၊ ဣ-ဣပစ္စည်းသည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သဒ္ဓါ၊ ပညော စသည်တည်း။

၂၈။ အာယုဿ.ကာရာ.သ မန္တမ္ပိ။ ။မန္တမ္ပိ-မန္တပစ္စည်း
ကြောင့်၊ အာယုဿ-အာယုသဒ္ဓါ၏၊ ဥကာရာ-ဥအက္ခရာ
သည်၊ အသ-အသ် အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အာယသွာ
ဟူသည်တည်း။

သဒ္ဓေါကို “သဒ္ဓါ+အဿ+အတ္ထိ”တည်၊ သဒ္ဓါဒိတော ဣသုတ်ဖြင့်
သဒ္ဓါနောင် ဣပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊ တ၊ အတ္ထိပုဒ်၊ ဣအနုဗန်
ချေ၊ (သဒ္ဓါ ၊) ခွံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၁-၁ ပြု၊ သဒ္ဓေါ ပြီး၏။

၂၉။ အသ်ဟု သီဟိုဠ် ရူပသိဒ္ဓိ၌ ရှိ၏၊ ထိုအလို သ၌ (အ)သရ
မပါ၊ အသ ပြုလျှင် သ၏အစိတ် ၊ ကို ချေရမည်၊ ထိုသို့ ချေရန်ကို
လည်း နာသ ရူပသိဒ္ဓိတို့ မပြကြသဖြင့် “အသ်”အပြုသာ သင့်ရာ၏၊
အာယု ယဿ အတ္ထိတိ အာယသွာ-အသက်ရှိသူ-အသက်ရှည်သူ၊
(ပညတ်နက်ကား “အရှင်”တည်း။)

ရုပ်ဗွက်။ ။အာယသွာကို “အာယု+ယဿ+အတ္ထိ”တည်၊ သတျာ
ဒီဟိ မန္တသုတ်ဖြင့် မန္တပစ္စည်းသက်၊ အာယုဿ.ကာရာ.သ မန္တမ္ပိ
သုတ်ဖြင့် အာယု၏ အစိတ် ၊ ကို အသ် ပြု (အာယသ် မန္တမ္ပိ၊ နယေ
ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် သ် ကို မ သို့ ကပ် (အာယသ္မန္တမ္ပိ၊ နာမ်ငဲ့၊
သိဝိဘတ်နှင့်တကွ နှု ကို ၁ ပြု၊ သွံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ အာယသွာ
ပြီး၏။

အဿတ္ထိအနက်များ

ပဟူတေ စ ပသံသာယံ၊ နိန္ဒာယံ ဓာတိသယနေ၊

နိစ္စယောဂေ စ သံသဂ္ဂေ၊ ဟောန္တိ.ဓမ မန္တုအာဒယော။

၂၉။ တပွကတိဝစနေ မယော။ ။တပွကတိဝစနေ-ထိုဖြင့် ပြုအပ်၏ဟူသောအနက်ကို ဟောသည်ရှိသော်၊ မယော-မယ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သုဝဏ္ဏမယော စသည်တည်း။

ပဟူတေ စ-အများဟူသောအနက်၌လည်းကောင်း၊ ပသံသာယံ- ချီးမွမ်းခြင်းအနက်၌လည်းကောင်း၊ နိန္ဒာယံ စ-ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်၌ လည်းကောင်း၊ အတိသယနေ-အလွန်အကဲဟူသောအနက်၌လည်း ကောင်း၊ နိစ္စယောဂေ စ-အမြဲယှဉ်ခြင်းအနက်၌လည်းကောင်း၊ သံသဂ္ဂေ-ရောနှောခြင်း အနက်၌လည်းကောင်း၊ ဣမေ မန္တအာ ဒယော-ဤ မန္တအစရှိသော ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

အစဉ်အတိုင်းပုံစံကား- “ဂေါမာ-နွားအများရှိသူ၊ အာယသွာ- သက်တော်ရှည်သောအရှင်၊ ကကုဒါဝတ္တိနီ-နွားလဘို့ဗွေရှိသော အပျို (ထိုဗွေပါလျှင် အပြစ်ရှိသည်၊) ဗုဒ္ဓိမာ-ဉာဏ်ရှိသူ၊ သတိမာ-သတိရှိသူ၊ ဒဏ္ဍိ-တုတ်ရှိသူ။

ဤဂါထာကား...မောဂ္ဂလ္လာန်၌လာသော ဂါထာတည်း၊ ထိုကျမ်း၌ မန္တပစ္စည်းကို စ၍ အဿတ္ထိအနက်၌ ပြသောကြောင့် “မန္တအာဒယော” ဟု ဆိုသည်၊ အဿတ္ထိအနက်ရှိသော ဝိ စသောပစ္စည်းများလည်း ပဟူတ စသောအနက်တို့တွင် သင့်ရာအနက်၌ ဖြစ်ကြ၏။

ပကတိတဒ္ဓိတ်

၂၉။ ပကရိယတိတိ ပကတိ၊ ပကရိယတိ-ပြုအပ်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ပကတိ-ပကတိ မည်၏၊ တေန ပကတိ တပွကတိ၊ တေန- ထိုရွှေစသည်ဖြင့်ဟု အနက်ဆို၊ ဤဝစနတ္ထအရ တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် ပြုအပ်သော ဝတ္ထုကို “ပကတိ”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအရာဝတ္ထုကို ဟောလို လျှင် ပကတိအနက်၌ မယပစ္စည်းသက်ဟု ဆိုလိုသည်၊ “ထိုဖြင့် ပြုအပ်”ဟု ဆိုလျှင် တစ်စုံတစ်ခုကြောင့် ဖြစ်သော အရာဝတ္ထုလည်း

ရသင့်သောကြောင့် နိဗ္ဗတ္တအနက်၊ နိပ္ပန္နအနက်များ၌လည်း မယပစ္စည်း သက်သေး၏။

သုဝဏ္ဏေန ပကတော သုဝဏ္ဏမယော၊ သုဝဏ္ဏေန-ရွှေဖြင့်၊ ပကတော-ပြုအပ်သောရထားတည်း၊ သုဝဏ္ဏမယော-ရွှေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သောရထား၊ ရထားငဲ့၍ ပုံလိင်ချသည်၊ သုဝဏ္ဏေန ပကတော သုဝဏ္ဏမယာ=ရွှေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော၊ ဘာဇနဝိကတိ-အိုးခွက်အထူး၊ သုဝဏ္ဏေန ပကတံ သုဝဏ္ဏမယံ=ရွှေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော၊ ဘာဇနံ-အိုးခွက်၊ ဤသို့ ၃-လိင် ရနိုင်၏၊ ကတော၊ ကတံ ဟူသော ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့်လည်း လိင်အား လျော်စွာ ဝိဂြိုဟ်ပြုကောင်းသည်၊ ဣဒ္ဓိယာ-တန်ခိုးကြောင့်၊ နိဗ္ဗတ္တံ-ဖြစ်သည်တည်း၊ ဣဒ္ဓိမယံ-တန်ခိုးကြောင့် ဖြစ်သည်၊ မနတော နိပ္ပန္နံ မနောမယံ=စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။သုဝဏ္ဏမယောကို “သုဝဏ္ဏေန+ပကတော”တည်၊ တပွကတိဝစနေ မယောသုတ်ဖြင့် သုဝဏ္ဏေန နောင် မယပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊ ပကတပုဒ်ကို ချေ (သုဝဏ္ဏမယ)，နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ်ပြု၊ ပြီး၏။ [သု၌ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိ ပြု၍ “သောဝဏ္ဏမယော”ဟုလည်း ရှိ၏၊ ဣဒ္ဓိမယံကို “ဣဒ္ဓိယာ+နိဗ္ဗတ္တံ”တည်၊ နိဗ္ဗတ္တအနက်၌ မယပစ္စည်းသက်ဟု ဆို၊ “ဣဒ္ဓိမယ၊ ပတ္တစိဝရ” ဟူရာ၌ ကမ္မဇိဒ္ဓိကြောင့် ဖြစ်သော သပိတ်သက်န်းကို “ဣဒ္ဓိမယ”ဟု ခေါ်သည်။]

မနောမယံကို “မနတော+နိပ္ပန္နံ”တည်၊ တပွကတိဝစနေ မယောသုတ်ဖြင့် မနတော နောင် နိပ္ပန္နအနက်၌ မယပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊ နိပ္ပန္နပုဒ်ကို ချေ (မနမယ)，ဧတေသမော လောပေသုတ်ဖြင့် မန၏အဆုံး ၊ ကို ခေါ် ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၊ ပြု၊ မနောမယံ ပြီး၏။ [ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်ရသော ရုပ်များကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

ပကတိတဒ္ဓိတ်ပြီးပြီ။

၃၀။ သင်္ချာပူရဏော မော။ ။သင်္ချာပူရဏော - သင်္ချာ၏ ပြည့်ကြောင်းအနက်၌၊ မော-မပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပစ္စမော၊ သတ္တမော စသည်တည်း။

သင်္ချာတဒ္ဒိတ်

၃၀။ ပူရယတိ အနေနာတိ ပူရဏော၊ သင်္ချာယ ပူရဏော သင်္ချာ ပူရဏော၊ အနေန-ဤအနက်ဖြင့်၊ ပူရယတိ-ပြည့်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ပြည့်ကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုအနက်သည်၊ ပူရဏော-ပူရဏမည်၏၊ သင်္ချာယ-သင်္ချာ၏၊ ပူရဏော-ပြည့်ကြောင်းတည်း၊ သင်္ချာပူရဏော-သင်္ချာ၏ပြည့်ကြောင်း၊ ၄-ခုပြီးတဲ့အခါ ၅-ခုပြည့်ဖို့ရန် တစ်ခုထပ်၍ ထည့်ရသည်၊ ထို နောက်ထပ် ထည့်အပ်သော တစ်ခု သည် “ပစ္စမ-၅ ခုမြောက် တစ်ခု” မည်၏၊ ထို့အတူ ၇-ခုမြောက် တစ်ခု၊ ၈-ခုမြောက် တစ်ခု၊ စသည်ဖြင့် တစ်ခု တစ်ခုကိုသာ ပူရဏ အနက်ဟု မှတ်။

ပုံခံ။ ။ပစ္စန္ဒ-ငါးခုတို့၏၊ ပူရဏော-ပြည့်ကြောင်းတည်း၊ ပစ္စမော-ငါးခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ ဝါ-ငါးခုမြောက်၊ သတ္တန္တံ ပူရဏော သတ္တမော-ခုနစ်ခုမြောက်၊ အဋ္ဌမော-ရှစ်ခုမြောက်၊ နဝမော-ကိုးခုမြောက်၊ ဒသမော-ဆယ်ခုမြောက်၊ စသည်ဖြင့် သိလေ။

အမှာ။ ။၂-၃-၄-၆ ခုမြောက်ဆိုင်ရာရုပ်များကား တစ်မျိုးလာ လတ္တံ့၊ ရှေးဦးအစ “၁”ကို ပဌမဟု ခေါ်၏၊ ဥဏာဒိ ပထဿ ပုထု ပဌမော ဝါ သုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ “ပဌမော-တစ်ခုမြောက်”ဟု မဆိုနှင့်၊ မြောက်ဖို့ရာ “အောက်ခံ” မရှိသေး၊ “ပဌမော-ရှေးအစ”ဟုသာ ဆို။

ရုပ်တွက်။ ။ပစ္စမောကို “ပစ္စန္ဒ+ပူရဏော”တည်၊ သင်္ချာပူရဏော မောသုတ်ဖြင့် ပစ္စန္ဒနောင် မပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊ ပူရဏပုဒ်တို့ကို ချေ၊ (ပစ္စမ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ ပစ္စမော ပြီး၏။ [ပစ္စမိ-ငါးခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ-ငါးခုမြောက်ဖြစ်သော၊ ပါရမီ-ပါရမီတရား၊

၃၁။ သ ဆဿ ဝါ။ ။သင်္ချာနေ-သင်္ချာအရာ၌၊ ဆဿ-ဆ၏၊ သ-သအပြုသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သာဟံ၊ ဆာဟံ၊ သဠာယတနံ စသည်တည်း။

၃၂။ ကောဒိတော ဒသဿိ။ ။သင်္ချာပူရဏေ-သင်္ချာ၏ ပြည့်ကြောင်းအနက်၌၊ ကောဒိတော-ဧက အစရှိသော သဒ္ဒါမှ၊ ပရဿ-သော၊ ဒသဿ-ဒသသဒ္ဒါ၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊ ဤ-ဤ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ကောဒသိ စသည်တည်း။

ပဉ္စမ-ငါးခုမြောက်ဖြစ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်၊ ဤသို့ ၃-လိင်ရကောင်း၏၊ သတ္တမာ သတ္တမိ သတ္တမံ စသည်၌လည်း နည်းတူ။

၃၁။ ဆ အဟာနိ သာဟံ၊ ဆာဟံ၊ ဆ-ခြောက်ခုကုန်သော၊ အဟာနိ-ရက်တို့တည်း၊ သာဟံ၊ ဆာဟံ-၆-ရက်၊ ဆ အာယတနာနိ သဠာယတနံ-၆-ပါးသော အာယတနံ။

ရုပ်ဗွက်။ ။သာဟံကို “ဆာဟံ”တည်၊ သ ဆဿ ဝါသုတ်ဖြင့် ဆကို သပြု၊ သာဟံ ပြီး၏။ [သမာသ်ရုပ်အကျယ်ကို သမာဟာရဒိဂု ထုံးစံအတိုင်း တွက်၊ ဆာဟံ၌ ဝါသဒ္ဒါကြောင့် သ မပြုရ။] သဠာယတနံကို ဆအာယတနံတည်၊ သ ဆဿ ဝါသုတ်ဖြင့် ဆကို သပြု၊ ယဝမဒနတရ လာစာဂမာသုတ်ဖြင့် ဠလာ၊ သဠာယတနံ ပြီး၏။

၃၂။ ကောဒသန္တံ-တစ်ဆယ့်တစ်ယောက်တို့၏၊ ပူရဏီ-ပြည့်ကြောင်း မိန်းမတည်း၊ ကောဒသိ-၁၁ ယောက်တို့၏ပြည့်ကြောင်း မိန်းမ၊ ဤသုတ်က ။ ပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်များသည် ဣတ္ထိလိင်သာတည်း၊ နဒါဒိရုပ်စဉ်။

ရုပ်ဗွက်။ ။ကောဒသိကို “ကောဒသန္တံ+ပူရဏီ”တည်၊ ကောဒိတော ဒသသိသုတ်ဖြင့် ဒသသဒ္ဒါ၏အဆုံး၌ ။ ပစ္စည်းသက်၊

၃၃။ ဒသေ သော နိစ္စဉ္စ။ ။ ဒသေ-ဒသ သဒ္ဒါကြောင့်၊ ဆဿ-ဆ သင်္ချာသဒ္ဒါ၏၊ နိစ္စဉ္စ-အမြဲသာလျှင်၊ သော-သော အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သောဠသ ဟူသည်တည်း။

ဝိဘတ်၊ ပူရဏီ ပုဒ်တို့ကို ချေ၊ သ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ် (ဧကဒသီ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဧကဒသီ ပြီး၏။

ခွါဒသနံ ပူရဏီ ခွါဒသီ-၁၂ ယောက်မြောက်မိန်းမ၊ တေရသနံ ပူရဏီ တေရသီ-၁၃ ယောက်မြောက်မိန်းမ၊ စတုဒ္ဒသီ-၁၄ ယောက်မြောက်မိန်းမ၊ [ဒ် ဒွေဘော်လာ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် စ၏အစိတ် ၊ ကို ၇ ဝုဒ္ဓိပြုလျှင် စာတုဒ္ဒသီ (၁၄-ရက်မြောက် ပဝါရဏာ စသည်) ဖြစ်၏၊ စတုဒ္ဒသနောင် ပူရဏအနက်၌ ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိသုတ်ကြီးဖြင့် (အ)ပစ္စည်း သက်လျှင် “စာတုဒ္ဒသော-၁၄ ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့”ဟု ဖြစ်၏။]

၃၃။ ဆ စ ဒသ စ သောဠသ၊ ဆ စ-၆ ခုတို့လည်း၊ ဒသ စ-ဆယ်ခု တို့လည်း၊ သောဠသ-တစ်ဆယ့်ခြောက်ခုတို့ (ဒွန်သမာသ်)။

သောဠသကို “ဆ စ ဒသ စ”ဟု သမာသ်ဝါကျတည်၊ နာမာနံ သမုစ္စယော ဒွန္နောသုတ်ဖြင့် ဆနှင့်ဒသကို သမာသ်စပ်၍ ဒွန်အမည် မှည့်၊ သမာသ်အမည်မှည့်၊ (ဝိဘတ်ချေစရာ မရှိ၊) ဝုတ္တတ္ထာန မပ္ပယောဂေါ ဟူသော ပရိဘာသာအရ စ ၂-လုံးကို ချေ၊ ပကတိ စဿ သရန္တဿသုတ် ဖြင့် ဆ+ဒသဟု ပကတိပြု၊ ဒသေ သော နိစ္စဉ္စသုတ်ဖြင့် ဆကို သောပြု၊ လဒရာနံသုတ်ဖြင့် ဒကို ဠပြု (သောဠသ၊) နာမ်ငဲ့၊ ယောသက်၊ ပဉ္စာဒီန မကာရောသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ (အ)ကို (အ)ထပ်ပြု၊ သောဠသ ပြီး၏။ [နောက်၌ သမာသ်ရုပ်မတွက်ဘဲ ဆိုင်ရာအစီအရင်ကိုသာပြမည်။]

၃၄။ အန္တေ နိဂ္ဂဟိတဉ္စ။ ။ အန္တေ-သင်္ချာသဒ္ဓါတို့၏ အဆုံး၌၊
နိဂ္ဂဟိတဉ္စ-နိဂ္ဂဟိတ်လာသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
စာတုဒ္ဒသိံ၊ ပဉ္စဒသိံ ဟူသည်တည်း။

၃၅။ တိ ခ။ ။ သင်္ချာနံ-သင်္ချာသဒ္ဓါတို့၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊
တိ စ-တိအက္ခရာလာသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝိသတိ၊
တိသတိ ဟူသည်တည်း။

၃၄။ သန္တိ၊ အာချာတ်တို့၌လည်း နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ် ရှိခဲ့၏။ သန္တိ
“နိဂ္ဂဟိတဉ္စ”ကား သရဖြစ်စေ၊ ဗျည်းဖြစ်စေ နိမိတ်တစ်ခုခုနှောင်းရာ
၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၏။ အာချာတ်“နိဂ္ဂဟိတဉ္စ”သည် အဗ္ဘာသ၏ အဆုံး၌
လာ၏။ ဤ“နိဂ္ဂဟိတဉ္စ”သုတ်ကား သင်္ချာသဒ္ဓါ၏အဆုံး၌ နိဂ္ဂဟိတ်
လာသည်။ ဤသို့ လာပုံ ကွဲပြားသဖြင့် “နိဂ္ဂဟိတဉ္စ” ၃-သုတ် ပြထား
သည်။ သို့သော် ရူပသိဒ္ဓိ၌ ဤသုတ်မရှိ၊ စာတုဒ္ဒသိံ၊ ပဉ္စဒသိံ၌
နိဂ္ဂဟိတ်များလည်း အစွန္တ သံယောဂအနက်၌ သက်သော ဒုတိယာ
ဝိဘတ်သာတည်းဟု သဒ္ဓနီတိ မိန့်ဆိုသည်။

ရုပ်ဇွက်။ ။ စာတုဒ္ဒသိံကို စာတုဒ္ဒသိံတည်း၊ ကုစာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ
စသော သုတ်ဖြင့် ဝိ-ကို-ဝိ ရသပြု၊ နိဂ္ဂဟိတဉ္စသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊
စာတုဒ္ဒသိံ ပြီး၏။ [ပဉ္စဒသိံ၌လည်း နည်းတူ၊ နိဂ္ဂဟိတဉ္စ၌ စသဒ္ဓါက
အချို့အရာ၌ မလာဖို့ရန် တားမြစ်သောကြောင့် စာတုဒ္ဒသိံ၊ ပဉ္စဒသိံ
ဟု ကောဒိတော ဒသသိသုတ်က ရုပ်အတိုင်းလည်း ရှိ၏။]

၃၅။ “တိ”လာဟု ဆိုသော်လည်း ဝိသ၊ တိသ နောင်သာ လာ
သည်။ ဝိသတိ-နှစ်ဆယ်၊ တိသတိ-သုံးဆယ်။ ဝိသတိကို “ဝိသံ”တည်း၊
တိ စ သုတ်ဖြင့် ဝိသံနောင် တိလာ၊ ဗျဉ္စနေ စသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို
ချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝိသတိ ပြီး၏။

၃၆။ လ ဒရာနံ။ ။ သင်္ချာနံ-သင်္ချာဖြစ်ကုန်သော၊ ဒရာနံ-ဒအက္ခရာ၊ ရအက္ခရာတို့၏။ လ-လအပြုသည်။ ဝါ-ပိုင်းခြားမှတ်သားသောအားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သောဠသ၊ စတ္တာလီသံ စသည်တည်း။

“ဝိသကျာဒိ၊ နဂုတိ၊ ဣတ္ထိဧကဂုဏ်”ဟု ဆိုသောကြောင့် “ဝိသတိ၊ ဝိသတိ၊ (တတိယာ စတုတ္ထိ ပဉ္စမိ ဆဋ္ဌိ၌) ဝိသတိယာ၊ (သတ္တမိ၌) ဝိသတိယာ၊ ဝိသတိယံ”ဟု ဖြစ်၏။ [ဒုတိယာ အဝိဘတ်ဖြင့် “ဝိသတိ”ဟုလည်း အချို့စာရှိ၏။ တိသတိ၌လည်း “တိသံ”တည်၍ ရုပ်တွက်လေ။]

၃၆။ သ ဆဿ ဝါသုတ်မှ လိုက်လာသော ဝါသဒ္ဓါသည် ၀၀တ္ထိတ ဝိဘာသာ အနက်ရှိသောကြောင့် သောဠသ၌ (နိစ္စဝိဓိ) အမြဲ လ ပြု၊ စတ္တာလီသ၊ တေလသတို့၌ စတ္တာရီသ၊ တေရသဟုလည်း ရှိသောကြောင့် (အနိစ္စဝိဓိ) လ အပြု မမြဲ၊ စုဒ္ဒသ၊ ပန္နရသ စသည်တို့၌ (အသန္တဝိဓိ) လ အပြု မရှိဟု ပိုင်းခြားပေး၏။

[ဆောင်] လ ဒရာရူ၊ ဝါလိုက်မှုကြောင့်၊ ဠပြုနိစ္စ၊ သောဠသတည်း၊ အနိစ္စမှာ၊ စတ္တာလီသ၊ တေရသနှင့်၊ အသန္တမှု၊ မှတ်ယူစုဒ္ဒသံ၊ ပန္နရသံ၊ ပိုင်းဖြတ် ရူပသိဒ္ဓိ။

သောဠသကို “သောဒသ”တည်၊ လ ဒရာနံသုတ်ဖြင့် ဒကို ဠပြု၊ သောဠသ ပြီး၏။ [ဆ စ ဒသ စ ဟု အရင်းကစ၍ တွက်လိုကလည်း တွက်လေ။] စတ္တာလီသံ-၄၀၊ စတ္တာရီသံ တည်၍ ရ ကို လ ပြု၊ တေလသ-တစ်ဆယ့်သုံးခုတို့၊ တေရသ တည်၍ ရ ကို လ ပြု၊ [“အမူတေလသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ”ဟုပါဠိ ရှိ၏။ “လဠာနံ-လငယ် ဠကြီးတို့၏၊ အဝိသေသော-အထူးမမှတ်အပ်”ဟုဆိုသောကြောင့် လ-ဠ သင့်ရာပြုနိုင်သည်။]

၃၇။ ဝိသတိဒသေသု ဗာ ခွိဿ တု။ ။ဝိသတိဒသေသုတု-
ဝိသတိသဒ္ဓါ၊ ဒသသဒ္ဓါတို့ကြောင့်လည်း၊ ခွိဿ-ခွိသဒ္ဓါ၏၊ ဗာ-
ဗာ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗာဝိသတိ၊ ဗာရသ ဟူသည်
တည်း၊ တုသဒ္ဓါဖြင့် တိသသဒ္ဓါကြောင့် ဗာ အပြုကို ဆည်း၍
ဗာတ္ထိသ ဟုလည်း ဖြစ်သေး၏။

၃၈။ ဧကာဒိတော ဒသ ရ သချံာနေ။ ။သချံာနေ-သချံာ-
သဒ္ဓါကြောင့်၊ ဧကာဒိတော- ဧက အစရှိသောသဒ္ဓါမှ၊ ပရဿ-

၃၇။ ဗာဝိသတိ-နှစ်ဆယ့်နှစ်၊ ဗာရသ-၁၂ တို့၊ ဗာတ္ထိသ-၃၂၊
ဤ ဗာဝိသတိ စသည်တို့ကား သမာသ်ပုဒ်များတည်း၊ “ဒေ ၈ ဝိသတိ
၈ ဗာဝိသတိ၊ ဒေ ၈ ဒသ ၈ ဗာရသ၊ ဒေ ၈ တိသ ၈ ဗာတ္ထိသ”ဟု
ဒွန်သမာသ်သော်လည်းကောင်း၊ “ဒွိဟိ အဓိကာ တိသ ဗာတ္ထိသ”ဟု
အဓိက အလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပိ တပျရိသ်သော်လည်း
ကောင်း ပြုလေ၊ ဒေ ၈-၂ ခုတို့လည်း၊ ဝိသတိ ၈-၂၀လည်း၊
ဗာဝိသတိ-၂၂၊ ဒွိဟိ-၂ ခုတို့ဖြင့်၊ အဓိကာ-လွန်သော၊ ဝိသတိ-၂၀
တည်း၊ ဗာဝိသတိ-၂၂။

ရပ်တွက်။ ။ဗာဝိသတိကို “ဒွိ+ဝိသတိ”တည်၊ ဝိသတိဒသေသု
ဗာ ခွိဿ တုသုတ်ဖြင့် ခွိကို ဗာ ပြု၊ ဗာဝိသတိ ပြီး၏။ [ဗာရသကို
“ဒွိ+ဒသ”တည်၊ ဗာတ္ထိသကို “ဒွိ+တိသ”တည်၊ တံ ဒေဘော်လာ။]

အမှာ။ ။ကစည်းဝတ္ထိ၌ တုသဒ္ဓါကို ဗာနောင် ထိုင်စေ၍ “ဗာ
တု-ဗာအပြုသည်လည်း”ဟု ဆို၏။ ထို တုသဒ္ဓါဖြင့် “ဒု-ဒိ-ဒေါ” ပြု၍
ဒုရတ္တံ၊ ဒိရတ္တံ၊ ဒိဂုဏံ၊ ဒေါဟဋ္ဌိနီ ပုံစံများ ဖြစ်သေးသတဲ့။

၃၈။ ဧကာဒိတော၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ဗာရသ၊ တေရသတို့၌ ဗာ၊
တေ သဒ္ဓါတို့ကိုသာ ယူရမည်ဟု ဆိုသည်။ “ဒသဿ”ဟု ဆိုလိုလျက်
ဆဋ္ဌိ သကို ချေ၍ “ဒသ”ဟု ဆိုထားသည်။

နောက်ဖြစ်သော၊ ဒသ-ဒသသဒ္ဒါ၏၊ ရ-ရ အပြုသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ဧကာရသ၊ ဗာရသ၊ တေရသ ဟူသည်တည်း။

၃၉။ အဋ္ဌာဒိတော စ။ ။သင်္ချာနေ-သင်္ချာသဒ္ဒါကြောင့်၊
အဋ္ဌာဒိတော စ-အဋ္ဌ အစရှိသောသဒ္ဒါမှလည်း၊ ပရသ-
နောက်ဖြစ်သော၊ ဒသ-ဒသသဒ္ဒါ၏၊ ရ-ရအပြုသည်၊ ဟောတိ-
၏၊ အဋ္ဌာရသ၊ သတ္တရသ၊ ပန္နရသ ဟူသည်တည်း။

သင်္ချာနေ။ ။အရေအတွက်သင်္ချာဟောသဒ္ဒါကို သင်္ချာနသဒ္ဒါဟု
လည်းကောင်း၊ ရေတွက်အပ်သော အရာဝတ္ထုဟောသဒ္ဒါကို သင်္ချေယျ
သဒ္ဒါဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏။ “ဧကာဒသ၊ ဧကာရသ-တစ်ဆယ့်
တစ်ခုတို့” ဟူရာ၌ ဒသသည် သင်္ချာနသဒ္ဒါတည်း၊ “ဧကာဒသ-ကာမ
တစ်ဆယ့်တစ်ဘုံတို့” ဟူရာ၌ “ဒသ” ကား ရေတွက်အပ်သော ဘုံကို
ဟောသည့် သင်္ချေယျသဒ္ဒါတည်း၊ ထို၂-မျိုးတွင် သင်္ချာနဖြစ်သော
“ဒသ” နှောင်းမှသာ ဧက စသည်နှောင် ဒသ၏ ဒ ကို ရ ပြုရသည်၊
သင်္ချေယျ “ဒသ” နှောင်းလျှင်ကား မပြုရ၊ ဧကာရသ-၁၁ တို့၊
ဗာရသ-၁၂ တို့၊ တေရသ-၁၃ တို့။

ရုပ်တွက်။ ။ဧကာရသကို “ဧကာဒသ”တည်၊ ဧကာဒိတော
ဒသ ရ သင်္ချာနေသုတ်ဖြင့် ဧကနှောင် ဒ ကို ရ ပြု၊ ဧကာရသ
ပြီး၏၊ ဗာဒသ၊ တေဒသ တည်၍ ဗာရသ၊ တေရသတို့ကို တွက်လေ။
[အကျယ်ကို “ဧကော စ ဒသ စ”ဟု ချီ၍ တွက်လေ။]

၃၉။ ဤအဋ္ဌာဒိတော စသုတ်မရှိလျှင် ဧကာဒိတော၌ အာဒိ
သဒ္ဒါဖြင့် အဋ္ဌတိုင်အောင် ယူနိုင်စရာရှိ၏၊ သို့ပါလျက် ဘာကြောင့်
ဤသုတ်ကို ဆိုရသနည်းဟု စဉ်းစားဖွယ်ရှိသည်၊ ဧကာဒိတော ဒသ
ရ သင်္ချာနေသုတ်အရ “ဧကာရသ၊ ဗာရသ၊ တေရသ”ဟု ဖြစ်ပြီး
နောက် စုဒ္ဒသ၌ ရ ပြုခွင့်မရှိ၊ အဋ္ဌာဒိတော စသုတ် မရှိလျှင်

၄၀။ ဒွေ.ကဋ္ဌာန.မာကာရော ဝါ။ ။သင်္ချာနေ-သင်္ချာသဒ္ဓါ
ကြောင့်၊ ဒွေ.က.ဌာန-ဒွိ, ဧက, အဋ္ဌသဒ္ဓါတို့၏၊ အန္တော-အဆုံး
သရသည်၊ ဝါ-ပိုင်းခြားမှတ်သားသောအားဖြင့်၊ အာကာရော-
အာအပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒွါဒသ, ဧကာဒသ, အဋ္ဌာဒသ
စသည်တည်း။

ဧကာဒသတော၌ အာဒိဖြင့် အဋ္ဌတိုင်အောင် ယူ၍ စုဒ္ဓသ, သောဠသ
တို့၌ “စုရသ, သောရသ”ဟု စီရင်သွားလိမ့်မည်။ ထို ၁၄-၁၆ သင်္ချာ
တို့၌ ရ အပြု မရှိ”ဟု နောက်ပိုင်းက ထပ်၍ အုပ်ဖို့ရန် တစ်သုတ်
တည်ရပြန်သတဲ့။

ထို့ပြင်- အဋ္ဌာဒသတော၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် အထက်သို့ တက်ယူဖို့ရာ
ဒသနှင့်ဆိုင်သောသင်္ချာ မရှိ၊ ၁၉ ဆိုလျှင် “ဧကူနဝိသတိ”ဟု သင်္ချာ
ပြောင်းသွားပြီ။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌာဒသတော၌ အာဒိဖြင့် အောက်ပိုင်းက
သတ္တရသ (၁၇ တို့) ပန္နရသ (၁၅ တို့)ဟူသော သင်္ချာကိုသာ ယူရမည်
တဲ့၊ (အလွန်ဆန်းသောသုတ်တည်း။)

ရုပ်တွက်။ ။အဋ္ဌာရသကို “အဋ္ဌာဒသ”တည်, အဋ္ဌာဒသတော စ
သုတ်ဖြင့် အဋ္ဌနောင် ဒကို ရ ပြု, အဋ္ဌာရသ ပြီး၏။ [သတ္တဒသ,
ပန္နဒသ တည်၍ သတ္တရသ, ပန္နရသတို့ကိုလည်း ရုပ်တွက်လေ။]

၄၁။ နောက်က သင်္ချာသဒ္ဓါကြောင့် ဒွိ၏အဆုံး ဝိ နှင့် ဧက အဋ္ဌ
တို့၏ အဆုံး ၊ ကို ၁ ပြုသောသုတ်တည်း။

ဒွါဒသကို “ဒွိဒသ”တည်, ဒွေ.ကဋ္ဌာန.မာကာရော ဝါသုတ်ဖြင့်
ဒွိ၏ အဆုံး ဝိ ကို ၁ ပြု, ဒွါဒသ ပြီး၏။ [ဧကဒသ, အဋ္ဌဒသ တည်၍
ဧကာဒသ, အဋ္ဌာဒသတို့ကို တွက်။] ဤသုတ်လာ ဝါသဒ္ဓါ၏ သတ်မှတ်
ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှူ။

၄၁။ စတုဆေဟိ ထ ဌာ ။ ။ သင်္ချာပူရဏေ-သင်္ချာ၏ ပြည့်ကြောင်းအနက်၌၊ စတုဆေဟိ-စတုသဒ္ဓါ၊ ဆသဒ္ဓါတို့မှ နောက်၌၊ ထ ဌာ-ထ ပစ္စည်း၊ ဌ ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ စတုတ္ထော၊ ဆဋ္ဌော ဟူသည်တည်း။

၄၂။ ဒွိတိဟိ တိယော။ ။ သင်္ချာပူရဏေ-သင်္ချာ၏ ပြည့်ကြောင်းအနက်၌၊ ဒွိတိဟိ-ဒွိသဒ္ဓါ၊ တိသဒ္ဓါတို့မှနောက်၌၊

၄၁။ စတုန္ဒ-လေးခုတို့၏၊ ပူရဏေ-ပြည့်ကြောင်းတည်း၊ စတုတ္ထော-လေးခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း=၄-ခုမြောက်၊ ဆန္ဒ ပူရဏော ဆဋ္ဌော-၆-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း=၆-ခုမြောက်၊ ဣတ္ထိလိင်၌ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိဟု - ပစ္စည်းသက်၍ ပြီး၏။ နပုံလိင်၌ စတုတ္ထံ၊ ဆဋ္ဌံ ဟု ဖြစ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ စတုတ္ထောကို “စတုန္ဒ+ပူရဏော”တည်း၊ စတုဆေဟိ ထ ဌာ သုတ်ဖြင့် စတုန္ဒ နောင် ထပစ္စည်းသက်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်၌ တေသံသဒ္ဓါဖြင့် တဒ္ဓိတ်၏ ဝိဘတ်တို့ကိုချေ၊ ဝုတ္တတ္တာန မပ္ပယောဂေါဟူသော ပရိဘာသာအရ ပူရဏပုဒ်ကို ချေ (စတုထ)၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော် တ် လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ -၀- ပြု၊ စတုတ္ထော ပြီး၏။

အမှာ။ ။ ဆဋ္ဌော၌လည်း “ဆန္ဒ+ပူရဏော”တည်း၊ (ဆဋ္ဌ)ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် အသဒိသဒ္ဓေဘော် ငဲ့ လာ၍ ဆဋ္ဌဟု ဖြစ်သည်။ “စတု ဆနင့်၊ သန္တကို ပြု၊ သဗျည်းစုနောက်၊ ဒွေးဘော်ရောက်၏”ဟူသည်ကို သတိပြု၊ ဆဋ္ဌပုဒ်နောင် သင်္ချာပူရဏေ မောသုတ်၌ “မော”ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သကတ္တ၌ မ ပစ္စည်းသက်၍ ဆဋ္ဌမော၊ ဆဋ္ဌမိဟု ရုပ်ဖြစ်၏။ [မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား ဆ နောင် ဌ ပစ္စည်း၊ ဌမ ပစ္စည်း သက်သည်။]

၄၂။ ဒွိန္ဒ ပူရဏော ဒုတိယော-၂-ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း=၂-ခု မြောက်၊ တိတ္ထံ ပူရဏော တတိယော-၃-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း=၃

တိယော-တိယ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒုတိယော၊
တတိယော ဟူသည်တည်း။

၄၃။ တိယေ ဒုတာပိ ခ။ ။တိယေ-တိယ ပစ္စည်းကြောင့်၊
ဒွိတိနံ-ဒွိသဒ္ဓါ၊ တိသဒ္ဓါတို့၏၊ ဒုတာပိ စ-ဒုအပြု၊ တအပြုတို့
သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ဒုတိယော၊ တတိယော ဟူသည်
တည်း။

၄၄။ တေသ.မဗျုပ္ပဒေန အဗျုပ္ပဒိဝဗျုပ္ပဒိယဗျုပ္ပတိယာ။ ။
တေသံ-ထို စတုတ္ထ၊ ဒုတိယ၊ တတိယသဒ္ဓါတို့၏၊ အဗျုပ္ပဒေန-
အဗျုပ္ပတိယော ရှေ့အနီးပုဒ်နှင့်တကွ၊ အဗျုပ္ပဒိဝဗျုပ္ပဒိယဗျုပ္ပတိယာ-

ခုမြောက်၊ ကုတ္တိလိင်၌ ဒုတိယာ၊ တတိယာ၊ နပုလိင်၌ ဒုတိယံ၊ တတိယံ
ဟု ဖြစ်၏။ [“ဒုတိယ၊ တတိယ” မူကွဲရှိပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၄၃။ ဒုတိယောကို “ဒွိန္ဒုပ္ပရဏော”တည်၊ ဒွိတိဟိ တိယောသုတ်
ဖြင့် ဒွိန္ဒုနောင် တိယပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊ ပူရဏောပုဒ်တို့ကို ချေ
(ဒွိတိယ)၊ တိယေ ဒုတာပိ စသုတ်ဖြင့် ဒွိကို ဒုပြု၊ (ဒုတိယ) နာမ်ငဲ့၊
သိ-၁ ပြု၊ ဒုတိယော ပြီး၏။ [တတိယောကို “တိန္ဒုပ္ပရဏော”တည်၊
တိယပစ္စည်း သက်၊ ဆိုင်ရာ ချေ၊ “တတိယ” အပြီးတွင် ဤသုတ်ဖြင့်
တိ ကို ထ ပြု၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။]

၄၄။ စတုဆေဟိ ထ ဌာ၊ ဒွိတိဟိ တိယောဟူသော သုတ်တို့ဖြင့်
စတု၊ ဒွိ၊ တိ တို့ကို ဆိုခဲ့ခြင်းကြောင့် ထိုအစဉ်ကို ကြည့်၍ “တေသံ-
ထိုစတုတ္ထ ဒုတိယ တတိယသဒ္ဓါတို့၏”ဟုအနက်ဆိုရသည်။ အမံ
စတုတ္ထံ ယဿာတိ အဗျုပ္ပေ၊ ယဿ-အကြင်အရာ၏၊ အမံ-အခွဲ
ဟူသော၊ စတုတ္ထံ-လေးခု မြောက်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ကုတိ-ထို့ကြောင့်၊
သော-ထိုအရာသည်၊ အဗျုပ္ပေ-မည်၏၊ အခွဲဟူသော လေးခုမြောက်
ရှိသောအရာ၊ ဝါ-သုံးခုခွဲ၊

အမူမူအပြု၊ ဒီဝမူအပြု၊ ဒီယမူအပြု၊ အမူတိယအပြုတို့သည်၊
ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ အမူမော၊ ဒီဝမော၊ ဒီယမော၊ အမူတိယာ
ဟူသည်တည်း။

၄၅။ သရူပါန-မေကသေသွ-သကိံ ။ ။ အသကိံ-တစ်ကြိမ်
မဟုတ်ရာ၌၊ သရူပါနံ-တူသောသုတိရှိသော ပုဒ်တို့၏။

မူလက ငွေ ၃-ကျပ်ရှိ၏။ နောက်ထပ် ထက်ဝက် (တစ်ခွဲ)သည်
ကျပ်ပြည့် မဟုတ်သော်လည်း နဂို ၃-ကျပ်ထောက်၍ ၄-ခုမြောက်
ထက်ဝက်တည်း။ ဤထက်ဝက်ဟူသော ၄-ခုမြောက်ရှိသော (၃ ခဲ)
သည် အမူစတုတ္ထ=အမူမူမည်၏။ [အမုံ ဒုတိယံ ယဿာတိ ဒီဝမော၊
ဒီယမော=အခွဲဟူသော ၂-ခုမြောက်ရှိသောအရာ၊ ဝါ-၁ ခု ခွဲ၊ အမုံ
တတိယံ ယဿာတိ အမူတိ ယော=အခွဲဟူသော ၃-ခုမြောက်ရှိသော
အရာ၊ ဝါ-၂ ခု ခွဲ။]

ရုပ်တွက်။ ။ အမူမောကို “အမုံ စတုတ္ထံ ယဿ”ဟုတည်၊ သမာသ်
စပ်၍ ဗဟုဗ္ဗိဟိမ္မညံ၊ သမာသ်မ္မညံ၊ ဝိဘတ်ချေ၊ ယပုဒ်ချေ၊ အမူ
စတုတ္ထ ဟု ပကတိပြု၊ တေသ-မမူမူပဒေနစသောသုတ်ဖြင့် အမူ
စတုတ္ထကို အမူမူ ပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ခေါ် ပြု၊ အမူမော ပြီး၏။

အမှာ။ ။ “အမုံ ဒုတိယံ ယဿ”တည်၊ အမူ ဒုတိယဟု ပကတိ
ပြုပြီးနောက် ဤသုတ်ဖြင့် ဒီဝမူပြု၊ ဒီယမူလည်းပြု၍၊ ဒီဝမော၊
ဒီယမောဟု ၂-ရပ်ဖြစ်၏။ “အမုံ တတိယံ ယဿ”တည်၍ အမူ
တတိယကို အမူတိယ ပြုလေ။ [ကစွည်းဝတ္ထိအဆိုကို ထို၏ဘာသာ
ဋီကာမှာ ရှု။]

၄၅။ ပုရိသော စ-ယောက်ျားလည်း၊ ပုရိသော စ-ယောက်ျား
လည်း၊ ပုရိသာ-ယောက်ျားတို့၊ သမာနံ ရှုပ် ယေသံတိ သရူပါ။ ယေသံ-
အကြင်သဒ္ဒါတို့၏။ သမာနံ-တူသော၊ ရှုပ်-ရုပ်အသွင်သည်၊ ဝါ-

ကေသေသော-တစ်ပုဒ်၏ ကြွင်းကျန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏၊ ပုရိသော စ ပုရိသော စ ပုရိသာ စသည်တည်း။

သုတိသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တေ-ထိုသဒ္ဒါတို့သည်၊
သရူပါ-သရူပတို့မည်၏။ [သမာနကို တေသု ပုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် သပြု၍
သရူပဟု ဖြစ်၏။]

သုတိ၊ သရူပ။ ။သဒ္ဒါဟူသည် အရင်းခံအားဖြင့် သဒ္ဓရုပ်ဖြစ်သော
အသံတည်း။ ထို့ကြောင့် နား၌ ကြားအပ်သည်ကို စွဲ၍ “သူယတိတိ”
အရ သုတိ ဟုလည်းကောင်း၊ ရေးထားအပ်သော ရုပ်သွင်ကို စွဲ၍
ရူပ ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ပုရိသ-ပုရိသ”ဟု ၂-
ပုဒ်ရှိလျှင် တစ်ပုဒ်နှင့် တစ်ပုဒ်သည် အသံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
ရုပ်သွင်အားဖြင့်လည်းကောင်း တူကြသဖြင့် တူသောသုတိ ရှိကြ၏၊
သရူပလည်း ဖြစ်ကြလေသည်။

အသကိ။ ။သရူပါနံ (သုတိတူသောပုဒ်များ)ဟု ဆိုလျှင် တစ်ကြိမ်
မက အနည်းဆုံး ၂ ကြိမ်ဆိုမှ သရူပဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် ဝိဘတ်ချင်း
မတူဘဲ “ပုရိသာ ပုရိသာ အပေန္တိ၊ ပုရိသာ-ယောက်ျားတို့သည်၊
ပုရိသာ-ယောက်ျားမှ၊ အပေန္တိ-ဖဲကုန်၏”ဟု ဆိုရာ၌ ရှေ့ပုဒ် နောက်
ပုဒ် ဝိဘတ်ချင်း မတူဘဲလျက် ပုဒ်အနေတူသောကြောင့် သရူပပင်
ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဝိဘတ်ကွဲသော သရူပကို မယူဖို့ရန် အသကိ
သဒ္ဒါကို ဆိုရသည်။

ထင်ရှားစေအံ့-စကားတစ်လုံးကို အထပ်ထပ် သုံးရာ၌သာ ပါဠိ
လို အသကိ၊ မြန်မာလို “တစ်ကြိမ်မက အကြိမ်ကြိမ်”ဟု ဆိုရသည်။
အခြား စကားလုံးကို ပြောင်းလွှဲသုံးစွဲရာ၌ကား အသကိဟု မဆိုရ။
ထို့ကြောင့် “ပုရိသော ပုရိသော” စသည်ဖြင့် ဝိဘတ်ချင်းတူသော
စကားတစ်လုံးကို တစ်ကြိမ်မက ၂-ကြိမ်မှစ၍ အထပ်ထပ် သုံးစွဲထား
သည်ကို “သရူပ”ဟု ယူကြဖို့ရန် အသကိသဒ္ဒါကို ဆိုရသည်။

၄၆။ ဂဏနေ ဒသဿ ခွိတိစတုပဉ္စဆသတ္တအဋ္ဌနဝကာနံ
 ဝိတိစတ္တာရပညာဆသတ္တာ.သနဝါ ယောသု၊ ယောနဉ္စိ သ.
 မာသံ ဌိရိ.တိတုတိ။ ။ဂဏနေ-ဂဏန်းသင်္ချာအရာ၌၊ ယောသု-
 ယောဝိဘတ်တို့ကြောင့်၊ ဒသဿ-ဒသသဒ္ဒါ၏၊ ခွိ တိ စတု ပဉ္စ
 ဆ သတ္တအဋ္ဌနဝကာနံ-၂ ခုအပေါင်း၊ ၃ ခုအပေါင်း၊ ၄ ခု

ဧကသေသော။ ။ဧကသေဝ+သေသော ဧကသေသော-အရ
 ၂-ပုဒ် ၃-ပုဒ် စသည်ရှိရာ၌ တစ်ပုဒ်တည်း ကျန်နေခြင်း (အခြား
 ပုဒ်တို့ကို ချေခြင်း)ကို ဧကသေသ်ဟု ခေါ်သည်။ ဒွန်သမာသ်လုပ်၍
 ရုပ်တွက်ကြ၏။

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသာကို “ပုရိသော စ ပုရိသော စ”တည်၊
 သမာသ် စပ်၍၊ ဒွန်မှည့်၊ သမာသ်မှည့်၊ ဝိဘတ်၊ စပုဒ်တို့ကို ချေ၊
 ပုရိသ ပုရိသဟု ပကတိပြု၊ သရူပါနမေကသေသကီသုတ်ဖြင့်
 ပုရိသ ပုရိသကို တစ်ပုဒ် ကြွင်းပြု (ပုရိသ)၊ ပဌမာ ဗဟုဝုဇ် ယော
 သက်၊ သဗ္ဗယောနိနမာဇသုတ်ဖြင့် ပဌမာ ယောကို ၁ ပြု၊ သ် ခွင်း၊
 ချေ၊ ကပ်၊ ပုရိသာ ပြီး၏။

ယောက်ျား ၃-ယောက်ကို ဆိုလိုလျှင် ပုရိသ ၃-ခုတည်၊ တစ်ရာကို
 ဆိုလိုလျှင် တစ်ရာတည် စသည်ဖြင့် တစ်ပုဒ်ကြွင်းပြု၊ အခြားပုဒ်တွေ
 ချေ၊ “ပူရေန္တိတိ ပုရိသာ”ဟု ဗဟုဝုဇ်ဝိဂြိုဟ် လုပ်တဲ့အခါ ဤသုတ်နှင့်
 မဆိုင်တော့ပြီ၊ တစ်ခါတည်း ပုရိသတည်၊ ယောဝိဘတ် သက်ရုံသာ။
 [ဥဏာဒိ အဆုံးသုတ် ကြည့်၊ ဝိရူပေကသေသ်လည်း ရှိသေး၏၊
 ဆိုင်ရာ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ ရှူ။]

၄၆။ ဆိုခဲ့ပြီးသုတ်များဖြင့် အဋ္ဌာရသ(၁၈)တိုင်အောင် သင်္ချာများ
 ကို စီရင်ခဲ့ပြီ၊ ရုပ်စဉ်ပုံကိုလည်း နာမ်ဂိုဏ်း၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဤသုတ်ကား
 ဝိသ-၂၀ အစ၊ နဂုတိ-၉၀ တိုင်အောင်သော သင်္ချာတို့ကို ရုပ်စီရင်ပြ
 သော သုတ်တည်း။ [၁၉ ကို ဧကူနဝိသတိ၊ ၉၉ ကို နဝနဂုတိဟု
 ပါဠိစီရသဖြင့် ထိုသင်္ချာများသည် ဝိသတိ၊ နဂုတိတွင် ပါဝင်လေပြီ၊

အပေါင်း၊ ၅ ခုအပေါင်း၊ ၆ ခုအပေါင်း၊ ၇ ခုအပေါင်း၊ ၈ ခု
အပေါင်း၊ ၉ ခုအပေါင်းတို့၏။ ဝီ တိ စတ္တာရ ပညာ ဆ သတ္တာ-
သနဝါ-ဝီအပြု၊ တိ အပြု၊ စတ္တာရအပြု၊ ပညာအပြု၊ ဆအပြု၊
သတ္တအပြု၊ အသအပြု၊ နဝအပြုတို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။
ယောနဉ္စ-ယောဝိဘတ် တို့၏လည်း။ ဤသ-မာသံ ဌိ ရံ တီတုတိ-
ဤသံအပြု၊ အာသံအပြု၊ ဌိ အပြု၊ ရံ အပြု၊ တိ အပြု၊ ဤတိ
အပြု၊ ဥတိ အပြုတို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဝီသံ၊ တီသံ၊
စတ္တာလီသံ၊ ပညာသံ၊ သဌိ၊ သတ္တရံ၊ သတ္တတိ၊ အသီတိ၊ နဝတိ
စသည်တည်း။

“ဂဏနေ-သင်္ချာပဓာန အရာ၌”ဟု အနက်ဆိုကြသည်ကို စဉ်းစားရာ
၏။ သင်္ချာပဓာန ဟုတ်ဟုတ် မဟုတ်ဟုတ် ဝီသံ စသည် ပြုရမည့်သုတ်
တည်း။]

ဒေသဿ ဒွိတိစတုပဉ္စဆသတ္တအဋ္ဌနဝကာနံ။ ။နဝကာနံ၌ က
အက္ခရာသည် ပရိမာဏအနက်၌ သက်သော ကပစ္စည်းတည်း။
ထိုက၏ အနက်က ဒွိ တိ စသော ရှေ့ပုဒ်များ၌လည်း ပါဝင်စေ၍
“၂-ခုအပေါင်း၊ ၃-ခုအပေါင်း”စသည်ဖြင့် အနက်ဆိုရသည်။ ရှေ့က
ဒေသဿပုဒ်နှင့်တွဲ၍ “ဒေသဿ ဒွိက-ဒေသ ၂-ခုအပေါင်း”ဟု
အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ဆိုလိုရင်းမှာ-“ဒေသ စ ဒေသ စ”ဟု တည်၊ ဆိုင်ရာ
သမာသ်စသည် ပြု၍ “ဒေသ ဒေသ” ဟု ပကတိပြု၊ သရူပါနမေက
သေသွသကီသုတ်ဖြင့် ဒေသတစ်ပုဒ်ကြွင်းပြု၊ “ဒေသ”တစ်ပုဒ်သာ
ကျန်၏။ “ဒေသဿ ဒွိက”အရ ဒေသ ၂-ခုတို့၏အပေါင်းဟူသည်
ဧကသေသ်ပြုထားသော ဤ ဒေသတစ်ပုဒ်ပင်တည်း။ ဒေသဿ တိက
အရ ဒေသ ၃-ခုတို့၏ အပေါင်းဟူသည် ဒေသ ၃-ခုကို ဧကသေသ်
ပြုထားသော ဒေသတစ်ပုဒ်ပင်တည်း။ ဒေသဿ စတုက္က စသည်၌လည်း
ဤ အဓိပ္ပာယ်အတိုင်း မှတ်။ ဒေသဿ နဝက ဟူသည် ဒေသ ၉-ခုကို
ဧကသေသ်ပြုထားသော ဒေသတစ်ပုဒ်တည်း။

ဝီတိစတ္တာရပညာ၊ ဖေ၊ တုတိ။ ။ယောဝိဘတ်နှောင်းရာ၌ ဒသ ၂-ခု အပေါင်းကို ဝီ၊ ယောဝိဘတ်ကို ဝီ သံ ပြု၍ ဝ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်လျှင် (၂၀ ဟော) ဝီသံ ဖြစ်၏။ ဒသ ၃-ခုအပေါင်းကို တိ၊ ယောဝိဘတ်ကို ဝီ သံ ပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၍ ဝီ ကို ရသပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာလျှင် (၃၀ ဟော) တိသံ ဟု ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ၄၀ ဟောရာ၌ ဒသ ၄-ခုပေါင်းကို စတ္တာရပြု၊ ယောကို ဝီ သံ ပြု၊ စတ္တာရိသံ-စတ္တာလိသံ၊ ၅၀ ဟောရာ၌ ဒသ ၅-ခု ပေါင်းကို ပညာ ပြု၊ ယောကို အာသံပြု၊ ပညာသံ၊ ၆၀ ဟောရာ၌ ဒသ ၆-ခုပေါင်းကို ဆပြု၊ ယောကို ဌိပြု၊ ဋ္ဌဒ္ဒေဘော်လာ၊ ဆကို သပြု၊ သဌိ၊ ၇၀ ဟောရာ၌ ဒသ ၇-ခုပေါင်းကို သတ္တပြု၊ ယောကို ရိပြု၊ တိပြု၊ သတ္တရိ၊ သတ္တတိ၊ ၈၀ ဟောရာ၌ ဒသ ၈-ခုပေါင်းကို အသပြု၊ ယောကို ဝီ တိ ပြု၊ အသိတိ၊ ၉၀ ဟောရာ၌ ဒသ ၉-ခုပေါင်းကို နဝပြု၊ ယောကို တြိ ပြု၊ နဝတိဟု ဖြစ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဝီသံကို “ဒသ စ ဒသ စ”ဟုတည်၊ နာမာနံ သမုစ္စယော ဒွန္နောသသုတ်ဖြင့် ဒသ ၂-ပုဒ်ကို သမာသ်စပ်၍ ဒွန်အမည်မှည့်၊ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောသုတ်ဖြင့် သမာသ်အမည်မှည့်၊ တေသံ ဝိဘတ္တိယော လောပါ စသုတ်ဖြင့် သမာသ်၏ ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ ဝုတ္တတ္တာန မပ္ပယောဂေါ ပရိဘာသာအရ စပုဒ်တို့ကို ချေ၊ ပကတိစဿ သရန္တဿသုတ်ဖြင့် ဒသ ဒသဟု ပကတိပြု၊ သရူပါနမေကသေသ္မသကီသုတ်ဖြင့် ဒသတစ်ပုဒ်ကြွင်းပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ ယောသက်၊ ဂဏနေ ဒသဿ၊ ဖေ၊ တုတိ သုတ်ဖြင့် ၂-ပုဒ်အပေါင်းဖြစ်သော ဒသကို ဝီပြု၊ ယောဝိဘတ်ကိုလည်း ဝီ သံ ပြု၊ ဝ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဝီသံ ပြီး၏။

အမှာ။ ။ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ဝီသံ၌ ဝီသံပြီးသည့်အခါ နာမ်ငဲ့၊ ဝိဘတ်သက်၊ ကွစိ လောပံသုတ်ဖြင့် သံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ သ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဝီသံ (၂၀ ကို)ဟု ပြီး၏။ ဝိသာယ၌ ဝီသံ အပြီးတွင် တေသု ဝုဒ္ဓိဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေပြီးမှ ဣတ္ထိယမတော အာပစ္စယောသုတ်ဖြင့် ၁ ပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့၍ နာ စသည်သက်လျှင် ကညာယကဲ့သို့ ရုပ်ဖြစ်၏။

၄၇။ စတူပပဒဿ လောပေါ တု.တ္ထရပဒါဒိစဿ စုစောပိ နဝါ။ ။ ဂဏနေ-ဂဏန်းသင်္ချာအရာ၌၊ စတူပပဒဿ-စတူဟူသော အနီးပုဒ်၏၊ တု-တုအက္ခရာသည်၊ လောပေါ-ကျေပျောက်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဥတ္ထရပဒါဒိစဿ-နောက်ပုဒ်၏ အစဖြစ်သော စအက္ခရာ၏၊ စုစောပိ-စုအပြု၊ စောအပြုတို့ သည်လည်း၊ နဝါ-အချို့သောအရာ၌၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ စုဒ္ဓသ, စောဒ္ဓသ ဟူသည်တည်း။

၄၇။ [တုတ္ထရပဒါဒိစဿကို “တု+ဥတ္ထရပဒါဒိစဿ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဥတ္ထရပဒ-နောက်ပုဒ်၏+အာဒိစဿ=အစဖြစ်သော အက္ခရာ၏၊] စုဒ္ဓသ, စောဒ္ဓသ, စတုဒ္ဓသ-၁၄ ခုတို့၊ “စတုဒ္ဓသ”ဟု ရုပ်ဖြစ်သည့်အခါ “**စတူပ ပဒဿ လောပေါ တု**”အရ ဒသ၏ ရှေ့အနီးပုဒ်ဖြစ်သော စတု မှ တုသဒ္ဓါ ကို ချေလျှင် “စုဒ္ဓသ”ဟု ဖြစ်၏၊ “**ဥတ္ထရပဒါဒိစဿ**” အရ ဒသဟူသော နောက်ပုဒ်၏ အစဆုံးက စလုံးတည်း၊ “**စုစောပိ နဝါ**”အရ ထို စလုံးကို စု ပြု၍ “စုဒ္ဓသ”, စောပြု၍ “စောဒ္ဓသ”ဟု ဖြစ်၏၊ နဝါသဒ္ဓါက ရံခါ မပြုဟု ဆိုသောကြောင့် ဘာမှ မပြုဘဲ စတုဒ္ဓသဟုလည်း ရှိ၏၊ “**စတု ဆနှင့်, သန္တကိပြု**”စသော လင်္ကာအရ ၆ ဒွေဘော်လာရကြောင်းကိုလည်း သတိပြု။

ရုပ်တွက်။ ။**စတုဒ္ဓသ**ကို “စတ္တာရော စ ဒသ စ”တည်, သမာသ် စပ်၍ ဒွန်မှည့်, သမာသ်မှည့်, ဝိဘတ်, စပုဒ်တို့ကို ချေ, “စတု+ဒသ” ဟု ပကတိပြု, ၆ လာ (စတုဒ္ဓသ), နာမ်ငဲ့, ယော သက် စသည်။

စုဒ္ဓသကို “စတုဒသ”တည်, ၆ ဒွေဘော်လာ, စတူပပဒဿ လောပေါ တုတ္ထရပဒါဒိစဿ စုစောပိ နဝါသုတ်ဖြင့် စတူဟူသော ရှေ့အနီးပုဒ်၏ တုကို ချေ, စ ကိုလည်း စုပြု, နာမ်ငဲ့, ယောသက်, ပဉ္စာဒီန.မကာရော သုတ်ဖြင့် ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ သ၏ အဆုံး ၊ ကို ၊ ပြု, စုဒ္ဓသ ပြီး၏။ [စောဒ္ဓသ၌ စောပြုရုံသာ။]

၄၈။ ယံ.ဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိဇ္ဈန္တိ။ ။ယံ-အကြင်သဒ္ဓါတို့သည်၊ အနုပပန္နာ-ရုပ်မပြီးနိုင်ကြကုန်၊ တေ-ထိုသဒ္ဓါတို့သည်၊ နိပါတနာ-ဝန်ကျစေခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဤသုတ်ကြီးဖြင့်၊ သိဇ္ဈန္တိ-ပြီးစီးရကုန်၏၊ အဇ္ဇ , သဇ္ဇ စသည်တည်း။

အပိသဒ္ဓါ၏အကျိုး။ ။စုစောပိဌ အပိသဒ္ဓါဖြင့် ရှေ့အနီးပုဒ် မရှိသော “စတ္တာလီသံ”၌ စင်္ခါကျေခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ စုအပြု၊ စောအပြုကိုလည်းကောင်း ဆည်း၍ “တာလီသံ၊ စုတ္တာလီသံ၊ စောတ္တာလီသံ (၄၀)”ဟု ဖြစ်၏။ တာလီသံကို “စတ္တာလီသံ”တည်၊ စတူပပဒဿ လောပေါ တုတ္တရ ပဒါဒိစဿ စုစောပိ နဝါသုတ်၌ အပိသဒ္ဓါဖြင့် စကို ချေ၊ နာမ်ငဲ့ စသည်။

၄၉။ [ယံကို နိပါတ်ပုဒ်ကြံ၍ “အကြင်သဒ္ဓါတို့သည်”ဟု ဗဟုဝုဇ် အနက်ဆို။] ဤသုတ်သည် သုတ်ကြီး ၄-သုတ်တွင် ပါဝင်သော သုတ်တည်း။

[ဆောင်] ဣမနောကံ ဇ္ဇ၊ သမာနန္တံ၊ အပရနောကံ ဇ္ဇ၊ ရှေး၂ခုကို၊ ပြုလေ အ-သ၊ ကာလတ္တတည်း။ အဇ္ဇ ပုရာ၊ သွေမှာ တနော၊ ဟိယျော ဣန၊ ဘဝတ္ထသိ၊ ပဋိဘာဂ၊ ကုစ္ဆိတ သညာ၊ နုကမ္မာ က၊ နက်ဘာတမှာ၊ ဣ ဥလေ ယျဏ်၊ တစ်တန် မာတာ၊ ပိတာဒိနက်၊ မဟသက်ရ၊ ကိ ယ တနင့်၊ ဧတနောကံမှာ၊ ပရိမာဏ၊ နက် ဣကနင့်၊ သက်ရ အာဝန္တ၊ အစပြုသည်၊ ယဒန သုတ်ကြီးအရာတည်း။

ဣမနောကံ ဇ္ဇ၊ သမာနန္တံ၊ အပရနောကံ ဇ္ဇ၊ ရှေး၂ခုကို၊ ပြုလေ အ-သ၊ ကာလတ္တတည်း။ ။ကာလအနက်၌ ဣမသဒ္ဓါနောင်၊ ဇ္ဇပစ္စည်း သက်၍ ဣမကို အ ပြု၊ သမာနန္တံအပရနောင် ဇ္ဇပစ္စည်း

၄၉။ ဒွါဒိတော ကော.နေကတ္ထေ စ။ ။အနေကတ္ထေ စ-
များစွာသော အနက်၌လည်း၊ ဒွါဒိတော-ဒွိအစရှိသောသဒ္ဒါမှ
နောက်၌၊ ကော-ကပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဒွိကံ၊ တိကံ၊
စတုက္ကံ စသည်တည်း။

သက်၍ သမာနကို သပြု ဟူလို၊ အဇ္ဇပုဒ်သည် ဤနေ့ဟူသောအနက်၊
ဤအခါဟူသောအနက် ဤ ၂-နက်ကို ဟော၏။ ဤပုဒ်များသည်
ဝိဂြိုဟ်လုပ်ရသော ပုဒ်များမဟုတ်၊ ဂိုဏ်းစဉ်၍ မရ၊ နိပါတ်ပုဒ်
သဘောမျိုးသာ ဖြစ်၏။ သို့အတွက် “**ဣမသ္မိ ကာလေ အဇ္ဇ**”စသည်၌
“ဣမသ္မိ ကာလေ”သည် ဝိဂြိုဟ်မဟုတ်၊ အဇ္ဇကို အနက်ထင်ရှား
အောင် ဖွင့်ပြသော ဝါကျတစ်မျိုးတည်း။ [ဣမသ္မိ အဟနိ-ဤနေ့၌၊
အဇ္ဇ-ဤနေ့၌၊ ဝါ-ယခုနေ့၌။]

ရပ်တွက်။ ။အဇ္ဇကို “ဣမ”တည်၊ ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ
သိဇ္ဇန္တိသုတ်ဖြင့် ကာလအနက်၌ ဣမ နောင် ဇ္ဇ ပစ္စည်းသက်၍၊
ဣမကိုလည်း အ ပြု၊ အဇ္ဇ ပြီး၏။

သမာနေ-တူသော၊ ကာလေ-အခါ၌၊ သဇ္ဇ-တူသောအခါ၌၊ [ယနေ
အဖို့သည် ယနေ့ ကာလချင်း တူမျှ၍ သဇ္ဇ မည်၏။] သဇ္ဇကို သမာန
တည်၊ ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ကာလအနက်၌ ဇ္ဇပစ္စည်းသက်၍ သမာနကို
သပြု၊ သဇ္ဇ ပြီး၏။ [ကြွင်းပုံစံများကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၄၉။ ဤသုတ်၌ အနေကတ္ထဟူသည် သကတ်အနက်၊ ပရိမာဏ
အနက် စသည်တည်း။ တစ်နက်မက ၂-နက်၊ ၃-နက် စသည်၌
သက်သောကြောင့် “အနေကတ္ထေ”ဟု ဆိုသည်။

ဒွေ ပရိမာဏာနိ ယဿာတိ ဒွိကံ၊ ယဿ-အကြင် ဝတ္ထု၏။
ဒွေ-၂ ခုကုန်သော၊ ပရိမာဏာနိ-အတိုင်းအရှည်တို့သည်၊ သန္တိ-
ရှိကုန်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုဝတ္ထုသည်၊ ဒွိကံ-ဒွိက မည်၏။

၅၀။ ဒေသဒေသကံ သတံ၊ ဒေသကာနံ သတံ သဟဿဉ္စ
ယောမိ။ ။ယောမိ-ယောဝိဘတ်ကြောင့်၊ ဒေသဒေသကံ-ဒေသ
ဆယ်ခု၊ ဧကသေသံပြုသည့်၊ တစ်ခုသော ဒေသသဒ္ဒါသည်၊
သတံ-သတံ အပြုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဒေသကာနံ-ဆယ်ခု
အတိုင်းအရှည်ရှိသော သတတို့၏၊ သတံ-ဧကသေသံပြု၊
တစ်ခုသော သတသဒ္ဒါသည်၊ သဟဿဉ္စ-သဟဿံအပြု
သည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သတံ၊ သဟဿံ ဟူသည်တည်း။

ဒွိကံ-၂ ခု အတိုင်းအရှည်ရှိသောဝတ္ထု။

ရုပ်တွက်။ ။ဒွေ ပရိမာဏာနိ ယဿ တည၊ ဒွါဒိတော ကော
နေကထေ စသုတ်ဖြင့် ဒွိနောင် ပရိမာဏအနက်၌ ကပစ္စည်းသက်၊
ဝိဘတ်၊ ပရိမာဏ၊ ယပုဒ်တို့ကို ချေ (ဒွိက)နာမ်ငှ်၊ သိ ၁ ပြု၊ ဒွိကံ
ပြီး၏။ [ဒွေ၌ ယောဝိဘတ် ချေလိုက်တဲ့အခါ ဒွိဟု ဖြစ်သည်ကို
သတိပြုပါ။]

အမှာ။ ။“ဒွေယေဝ ဒွိကံ”ဟု သကတ်အနက်၌လည်း ကပစ္စည်း
သက်၏။ “ဒွိကံ-၂ ခု”ဟု အနက်ဆို၊ တိကံ-၃ ခု အတိုင်းအရှည်ရှိသော
ဝတ္ထု၊ တစ်နည်း-၃ ခု၊ စတုကံ-၄ ခုအတိုင်းအရှည်ရှိသောဝတ္ထု၊ ဝါ-
၄ ခု၊ ပဉ္စကံ၊ ဆက္ကံ၊ သတ္တကံ၊ အဋ္ဌကံ စသည်ကိုလည်း သိလေ၊
ဤကား ရူပသိဒ္ဓိ အတိုင်း ထုတ်အပ်သောပုံစံများတည်း၊ ကစ္စည်း
ဝုတ္တိ၌ကား “သတဿ ဒွိကံ ဒွိသတံ” စသည်ကို ထုတ်၏။

၅၁။ “ဒေသ ဒေသကံ သတံ ယောမိ” အရ ဒေသဆယ်ခု တည်၊
ဧကသေသံပြု၍ တစ်ခုကျန်သော ဒေသကို သတံ ပြုရမည်၊ “ဒေသကာနံ
သတံ သဟဿဉ္စ ယောမိ”အရ သတ ဆယ်ခု တည်၊ ဧကသေသံပြု၍
တစ်ခုကျန်သော ဒေသကို သဟဿံ ပြုရမည်။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ သတံ
သဟဿံ ဟု နိဂ္ဂဟိတ်နှင့်တကွ ပြုသည်၊ ဝီသံ တီသံ ပညာသံ

စသည်၌လည်း နိဂ္ဂဟိတ်နှင့်တကွ ပြုခဲ့သောကြောင့် သတံ သဟဿံ ပြု၍ ရုပ်တွက် ရမည်။ ယောကိုလည်း ဤသုတ်ဖြင့်ပင် ချေ။]

ရုပ်တွက်။ ။သတံကို “ဒသ စ ဒသ စ”ဆယ်ခုတည်း၊ သမာသံ စပ်၍ ဒွန်မှည့်၊ သမာသံမှည့်၊ (ဝိဘတ်ချေဖွယ်မရှိ၊ ဒသတွက်တုန်းက ကျေလေပြီ) စဆယ်လုံးချေ၊ ဒသ ဒသ ဆယ်ခု ပကတိပြု၊ သရူပါန မေကသေသွ သကီသုတ်ဖြင့် ဒသတစ်ပုဒ်ကြွင်းပြု၊ (ဒသ ၉-ပုဒ်ချေ)، နာမ်ငဲ့၊ ယော ဝိဘတ်သက် (ဒသယော)，ဒသ ဒသကံ သတံ၊ ဒသကာနံ သတံ သဟဿဉ္စ ယောမှီသုတ်ဖြင့် ဧကသေသံ ဒသကို သတံပြု၊ သတံ ဟူသော ဤနိပါတနနှင့်ယောဝိဘတ်ကိုလည်း ချေ (သတံ)，နာမ်ငဲ့၊ သိသက် (သတံ သိ)，ဗျဉ္ဇနေ စသုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ သိကို ၊ ပြု၊ သတံ ပြီး၏။

သဟဿံကို “သတံ စ သတံ စ”ဆယ်ခုတည်း၊ သမာသံစသည် မှည့်၊ “သတံ သတံ”ဟု ဆယ်ခု ပကတိပြု၊ သတ တစ်ပုဒ်ကြွင်းပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ ယော ဝိဘတ်သက်၊ ဤသုတ်ဖြင့် ဧကသေသံ သတကို သဟဿံပြု၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ သိ ၊ ပြု၊ သဟဿံ ပြီး၏။ [သတံစအုံး၊ သချေဆုံး၊ နပုံးဧကဝုဇ်”အရ “သတံ သတံ သတေန သတဿ သတသ္မာ သတဿ သတသ္မိ”ဟု ရုပ်စဉ်လေ။ သဟဿံလည်း နည်းတူ။]

ဝဂ္ဂဘောဒ။ ။နှစ်ရာ၊ သုံးရာ၊ နှစ်ထောင်၊ သုံးထောင်စသည်၌ ရာပုံ နှစ်ပုံ၊ ထောင်ပုံ နှစ်ပုံ ကွဲပြားမှုကို “ဝဂ္ဂဘောဒ”ဟု ခေါ်၏။ [ဝဂ္ဂ-အစုအပုံ၏။ ဘောဒ-ကွဲပြားခြင်း။] ထိုသို့ ဝဂ္ဂဘောဒ ဖြစ်သည့် အခါ သတ သဟဿ သင်္ချာသာမက၊ ဝိသတိစသော သင်္ချာတို့လည်း ဗဟုဝုဇ်ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ပုံစံကား-ဒွေ ဝိသတိယော (ဝိသတိ ၂-ခုတို့သည်၊ ၂၀+၂ လီတို့သည်။) ဒွီဟိ ဝိသတိဟိ၊ ဒွန္တံ ဝိသတိနံ၊ ဒွီသု ဝိသတိသု၊ နဝုတိတိုင်အောင် ဤနည်းတည်း။ ဒွေသတာနိ (နှစ်ခုကုန်သော အရာတို့၊ နှစ်ရာတို့)၊ ဒွီဟိ သတေဟိ၊ ဒွိန္တံ သတာနံ၊ ဒွီသု သတေသု၊ သဟဿလည်း နည်းတူ။ ဤအဓိပ္ပာယ် ကို ရည်ရွယ်၍ “အစုံကွဲတုံ၊

၅၁။ ယာဝ တဒတ္တရိ ဒသဂုဏိတဉ္စ။ ။ယာဝ တဒတ္တရိ-
သဟဿမှဆက်၍ အထက် အသင်္ချေယျတိုင်အောင်၊ ဒသဂုဏိ
တဉ္စ-ဆယ်ခုဖြင့် မြှောက်အပ်သည်ကိုလည်း၊ ကာတဗ္ဗ-ပြုထိုက်
၏။ သဟဿဿ ဒသဂုဏိတံ ဒသသဟဿံ စသည်တည်း။

အလုံးစုံ၊ မှတ်ကုန် ဗဟုဝဏ်”ဟု နာမ်ဂိုဏ်း၌ ဆိုခဲ့သည်။ ရူပသိဒ္ဓိ
ဤသုတ်မှာလည်း ဤအဓိပ္ပာယ်များပါ၏။

၅၁။ ဤသုတ်ကား ရုပ်စီရင်သော ဝိမိသုတ်မဟုတ်၊ အထက်
သင်္ချာများ၌ မြှောက်ပုံကို ပြသော ပရိဘာသာသုတ်တည်း။ “ဒသဂု
ဏိတံ”အရ သဟဿဿ-တစ်ထောင်၏(အထက်၌)၊ ဒသဂုဏိတံ-
ဆယ်ခုဖြင့် မြှောက်အပ်သောသင်္ချာသည်။ ဒသသဟဿံ-တစ်
သောင်းတည်း။ မြန်မာလို ဆိုလိုရင်းမှာ “တစ်ထောင်ကိုတည်
ဆယ်ဖြင့် မြှောက် တစ်သောင်း ဖြစ်၏”ဟု ဆိုလိုရင်းတည်း။ ထို့အတူ
တစ်သောင်းတည် ဆယ်ဖြင့် မြှောက် (သတ သဟဿ) တစ်သိန်း
ဖြစ်၏။ တစ်သိန်းတည် ဆယ်ဖြင့် မြှောက် (ဒသသတ သဟဿ)
တစ်သန်း ဖြစ်၏။ တစ်သန်းတည် ဆယ်ဖြင့် မြှောက် (ကောဋိ)
တစ်ကုဋေ ဖြစ်၏။

“ဒသ+သဟဿာနိ ဒသသဟဿံ၊ ဒသ-ဆယ်ခုကုန်သော၊ သဟ
ဿာနိ-တစ်ထောင်တို့တည်း။ ဒသသဟဿံ-ဆယ်ထောင်၊ ဝါ-
တစ်သောင်း”။ ဤသို့ ဒီဂုဿမာသ်ပြု၍ဖြစ်စေ၊ “ဒသဟိ ဂုဏိတံ
သဟဿံ ဒသသဟဿံ”၊ ဒသဟိ-ဆယ်ခုတို့ဖြင့်၊ ဂုဏိတံ-မြှောက်
အပ်သော၊ သဟဿံ-အထောင်တည်း။ ဒသသဟဿံ-ဆယ်ခုတို့ဖြင့်
မြှောက်အပ်သော အထောင်၊ ဝါ-တစ်သောင်း” ဤသို့ ဂုဏိတံ
အလယ်ပုဒ်ကျေသော မဇ္ဈေလောပီ တပျရိသ်ပြု၍ဖြစ်စေ သမာသ်
ရုပ်ထုံးစံအတိုင်း တွက်လေ။ [သတသဟဿံ၊ ဒသသတသဟဿံ
တို့လည်း နည်းတူ။]

၅၂။ သကနာမေဟိ။ ။ အနိဒ္ဓိဌနာမဓေယျာနံ-မညွန်ပြအပ်သော နာမည်ရှိကုန်သော သင်္ချာတို့၏။ သကနာမေဟိ-မိမိ နာမည်တို့ဖြင့်၊ သိဇ္ဈန္တိ-ပြီးကုန်၏။ ကောဋိ၊ ပကောဋိ၊ ကောဋိပကောဋိ စသည်တည်း။

ကောဋိအထက်သင်္ချာများ

ကုဋေတစ်ခု၊ ကုဋေဆယ်၊ ကုဋေရာ၊ ကုဋေထောင်၊ ကုဋေသောင်း၊ ကုဋေသိန်း၊ ကုဋေသန်း၊ ပကောဋိတစ်ခု၊ ပကောဋိဆယ်၊ ပကောဋိရာ၊ ပကောဋိထောင်၊ ပကောဋိသောင်း၊ ပကောဋိသိန်း၊ ပကောဋိသန်း စသည်ဖြင့် အသင်္ချေယျတိုင်အောင် ဌာနတစ်ခုမှ ဌာနတစ်ခုသို့ ဆယ်ဖြင့် မြှောက်၍ တိုးတက်နိုင်၏။ ကုဋေတစ်ခုကို ဆယ်ဖြင့်မြှောက် ကုဋေဆယ် ဖြစ်၏။ ကုဋေဆယ်ကို ဆယ်ဖြင့်မြှောက် ကုဋေရာဖြစ်၏။ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကုဋေတစ်သန်းကို ဆယ်ဖြင့်မြှောက် ပကောဋိဖြစ်၏။ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်းသိလေ။ [သိန်းတစ်ရာဖြင့် မြှောက်နည်းကို ရူပသိဒ္ဓိမှာရှု။]

၅၂။ ဤသုတ်သည် ရုပ်စီရင်ပုံကို ပြသော ဝိမိသုတ် မဟုတ်။ ကောဋိမှ စ၍ အထက်သင်္ချာများကို မညွန်ပြခဲ့ရသေး။ ထိုသင်္ချာများ သည် သူ့နာမည် နှင့်သူ ပြီး၏။ ကောဋိဖြစ်အောင် “ဒသသတ သဟဿ ဆယ်ခုတည်း၊ ဧကေသေသံပြု၊ ဧကေသေသံ ဒသသတ သဟဿကို ကောဋိ ပြု”ဟု ရုပ်တွက်နေဖွယ် မလိုဟု ပြောသော ပရိဘာသာသုတ်တည်း။

အထက်သင်္ချာတို့၏ နာမည်များ

သတ် သဟဿံ နိယုတံ, လက္ခံ ကောဋိ ပကောဋိ စ၊
 ကောဋိပကောဋိ နဟုတံ, တထာ နိန္ဒဟုတံပိ စ၊
 အက္ခောဘိနီ(ဏ္ဍိယံ) မိန္ဒ၊ အဗ္ဗုဒ္ဓံ စ နိရဗ္ဗုဒ္ဓံ၊
 အဟဟံ အမမံ ဧဝေ, အဋ္ဌဋ္ဌံ သောဂန္ဓိကုပ္ပလံ၊
 ကုမုဒ္ဓံ ပုဏ္ဏရိကံ စ, ပဒုမံ ကထာနံပိ စ၊
 မဟာကထာနံ အသချေယျံ, ဣတိ သင်္ချာက္ခမော မတော။

အမှာ။ ။ ဤဂါထာတို့၌ “သတ, သဟဿ, နိယုတ, လက္ခတို့ကား အဘိဓာန်ဂါထာအတိုင်း ထည့်လိုက်ရသော သင်္ချာများတည်း၊ ဤသုတ်နှင့် မဆိုင်၊ ကောဋိစသော သင်္ချာ ၂၁-ခုသာ ဤသုတ်နှင့်ဆိုင်သည်။ ဂါထာအစဉ်ကို ကြည့်၍ ကောဋိ, ပကောဋိ, ကောဋိပကောဋိ, နဟုတ, နိန္ဒဟုတ, အက္ခောဘိနီ, မိန္ဒ စသည်ဖြင့် ပါဠိနာမည်အတိုင်းပင် သင်္ချာနာမည်များကို သိလေ၊ ထိုသင်္ချာအားလုံးပင် ခု, ဆယ်, ရာ, ထောင်, သောင်း, သိန်းတိုင်အောင် အစဉ်ရှိ၏၊ (သန်းကား အချို့ ကျမ်း၌ မရှိ) ကုဋေတစ်ခု, ကုဋေတစ်ဆယ် စသည်ဖြင့် အသချေခု, အသချေဆယ်, အသချေရာ စသည်တိုင်အောင် ရေတွက်လေ။

မှတ်ချက်။ ။ “ခေါင်းအုံးထိပ်ပိတ်, တဒ္ဓိတ်သင်္ချာ”ဟု ဆိုရိုးရှိသည့် အတိုင်း ရှေးက လေးထောင့်ခေါင်းအုံးများ၌ ထိပ်ပိတ် အချုပ်ခက် သလို, ဤသင်္ချာခန်းသည် အလွန်ရှုတ်လှ၏၊ ရုပ်တွက်ပုံနှင့် သုတ် အဓိပ္ပာယ် ယူဆပုံများ၌လည်း ဆရာတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အယူ မတူကြ၊ အလွယ်ဆုံးနည်းကိုသာ ဤ၌ အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။

သင်္ချာတဒ္ဓိတ်ပြီး၏။

၅၃။ တေသံ ဧကော လောပံ။ ။တေသံ-ထိုတဒ္ဒိတ်ပစ္စည်းတို့၏၊ ဧကော-ဧကအနုဗန်သည်၊ လောပံ-ကျေပျောက်ခြင်းသို့၊ ပပွေတိ-ရောက်၏၊ ဝါသိဋ္ဌော စသည်တည်း။

၅၄။ ဝိဘာဂေ ဓာ ခ။ ။ဝိဘာဂေ-အဖို့အစုဟူသောအနက်၌၊ ဓာ စ- ဓာပစ္စည်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧကဓာ၊ ဒွိဓာ စသည်တည်း။

၅၃။ ဤသုတ်ကား တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်း၌ ပါသမျှ (ဏ်)အနုဗန်ကို ချေသောသုတ်တည်း၊ ဏ် အနုဗန်မှန်သမျှ ဝုဒ္ဓိပြုဖို့အကျိုးငှာ ထည့်သည်ဟုချည်း မှတ်၊ ဝါသိဋ္ဌောကို ဝါဏပစ္စေသုတ်၌ ရုပ်တွက်ခဲ့ပြီ။

အဗျယတဒ္ဒိတ်

၅၄။ လိင် ၃-ပါး ဝိဘတ် ၇-သွယ်တို့ကြောင့် ရုပ်အနေအထား မပျက်ပြားသော တဒ္ဒိတ်သည် အဗျယတဒ္ဒိတ်မည်၏၊ ဧကဓာ စသည်တို့သည် ဝိဘတ်အမျိုးမျိုး၊ လိင်အမျိုးမျိုးကြောင့် ရုပ်နေ မပြောင်းကုန်၊ အနက်မှာ တွဲဖက်ကြိယာကို ကြည့်၍ “ဧကဓာ-တစ်ပါးသောအဖို့ဖြင့်၊ တစ်ပါးသောအဖို့ကို” စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး သုံးစွဲနိုင်သည်။

ဝိဘာဂ။ ။ ဝိဘဇိယတေတိ ဝိဘာဂေါ၊ ဝိဘဇိယတေ-ခွဲခြမ်းဝေဖန်အပ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝိဘာဂေါ-ဝိဘာဂမည်၏၊ ခွဲခြမ်းဝေဖန်အပ်သော အဖို့အစုကို ဝိဘာဂဟု ခေါ်၏၊ ဧကဓာ-တစ်ဖို့တစ်စုဖြင့်၊ ဒွိဓာ-နှစ်ဖို့နှစ်စုတို့ဖြင့် စသည် အနက်ဆို။

အမှာ။ ။ရုပ်တွက်သည့်အခါ ဧကဓာစသည်ကို “ဧကေန ဝိဘာဂေန” တည်၍ တွက်ရိုးရှိ၏၊ “တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်း ဆိုင်းထမ်းနည်း” အရ ဧကေနနှင့် ဝိဘာဂေန ၂-ပုဒ် အလယ်၌ သက်မှ စည်းကမ်းကျသည်ဟု ထင်ဟန် တူသည်၊ “ဧကေန+ဝိဘာဂေန”ကား ဧကဓာ၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌ “ဧက”တည်၍သာ ရုပ်တွက်ပါ။

၅၅။ သဗ္ဗနာမေဟိ ပကာရဝစနေ တု ထာ။ ။ သဗ္ဗနာမေဟိ-
သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့မှ နောက်၌၊ ပကာရဝစနေ-အပြားဟူသော
အနက်ကို ဟောသည်ရှိသော်၊ ထာ တု-ထာ ပစ္စည်းသည်လည်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သဗ္ဗထာ၊ ယထာ၊ တထာ စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ ဧကဓာကို “ဧက”တည်း၊ ဝိဘာဂေ ဓာ စသုတ်ဖြင့်
ဝိဘာဂအနက်၌ ဓာပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဧကဓာ
ပြီး၏။ [နိပါတ်ပုဒ်မျိုးဖြစ်သောကြောင့် သိကို သဗ္ဗာသမာဂုသောသုတ်
ဖြင့် ချေ၊ ကို ဟု အနက်ပေးလျှင် အံသက်၊ ချေ၊ ဒွိဓာ တိဓာ
စသည်တို့၌လည်း ဒွိ တိ စသည်တည်၍ တွက်၊ ဒွေဓာ တေဓာဟု
ရှိရာ တေသု ဝုဒ္ဓိဖြင့် ဝိကို - ပြု။]

၅၅။ သဗ္ဗထာ-အလုံးစုံသောအပြားသည်၊ တို့သည်၊ ကို၊ တို့ကို၊
ဖြင့်၊ တို့ဖြင့် စသည်ဖြင့် ဝိဘတ် ၇-သွယ်လုံး ရနိုင်သည်။ “ယထာ-
အကြင်အပြားသည်၊ တထာ-ထိုအပြားသည်”စသည်ဖြင့် ဝိဘတ် ၇-
သွယ်တွင် သင့်ရာ အနက်ဆို၊ အနက်နှင့်ဆိုင်သော ဝိဘတ် သက်၊ ချေ။

အမှာ။ ။ သဗ္ဗနာမေဟိဟု ဆိုသောကြောင့် ဣတရ-အည-
ဥဘယ သဗ္ဗနာမ်များနောင်လည်း ထာပစ္စည်းသက်၍ ဣတရထာ၊
အညထာ (တစ်ပါးသောအပြားဖြင့်)، ဥဘယထာ (နှစ်ပါးသော
အပြားအားဖြင့်) စသည်လည်း ရှိ၏။ ဤ ထာပစ္စည်းသည် အာကာရ
(အခြင်းအရာဟူသော) အနက်၌ သက်သည်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။
“ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်” စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ သဗ္ဗထာကို သဗ္ဗတည်း၊ သဗ္ဗနာမေဟိ ပကာရဝစနေ
တု ထာသုတ်ဖြင့် ထာပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ သဗ္ဗထာ
ပြီး၏။ ယထာစသည်၌လည်း နည်းတူ၊ တုသဒ္ဓါဖြင့် ပကာရအနက်၌
ပင် ထတ္တာ ပစ္စည်းသက်၍ “ယထတ္တာ၊ တထတ္တာ”စသောပုံစံများ
လည်း ဖြစ်သေးသတဲ။

၅၆။ ကိ.မိမေဟိ ထံ။ ။ကိ.မိမေဟိ-ကိသဒ္ဓါ၊ ဣမသဒ္ဓါတို့မှ နောက်၌၊ ပကာရဝစနေ-အပြားဟူသောအနက်ကို ဆိုလိုသည် ရှိသော်၊ ထံ-ထံ ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ကထံ၊ ဣတ္ထံ ဟူသည်တည်း။

၅၆။ ကထံ-အဘယ်သို့သောအပြားသည်၊ အဘယ်သို့သောအပြားကို၊ အဘယ်သို့သောအပြားဖြင့်၊ အဘယ်သို့သောအပြားတို့ဖြင့် ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝိဘတ် ၇-သွယ် ၃၈၂-ပါး၌ သင့်လျော်သလို အနက်ဆို၊ အနက်နှင့် ဆိုင်သော ဝိဘတ်သက်၊ ချေ၊ ဣတ္ထံ-ဤသို့ သောအပြားသည်၊ တို့သည် စသည်လည်း နည်းတူ။

အမှာ။ ။“အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ၊ ဣမံ ပကာရံ ဣတ္ထံ” စသည်ကား ဝိပြိုဟ်မဟုတ်၊ ဣတ္ထံပုဒ်၏ အနက်ကို ပြသော ဝါကျသာ ဖြစ်သည်။ ရုပ်တွက်ရာ၌လည်း “အယံ+ပကာရော”ဟု တည်၍ တွက်ဖွယ် မလို။

ရုပ်တွက်။ ။ကထံကို “ကိ”တည်၊ ကိမိမေဟိ ထံသုတ်ဖြင့် ကိသဒ္ဓါ နောင် ထံပစ္စည်းသက်၊ ကိဿ ကဝေ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ကိကို ကပြ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ကထံ ပြီး၏။ [ကိုဟု အနက်ဆိုလျှင် အံသက်၊ ချေ၊ စသည်ဖြင့် ဆိုင်ရာ ဝိဘတ်သက်၍ ချေ။]

ဣတ္ထံကို “ဣမ”တည်၊ ကိမိမေဟိ ထံသုတ်ဖြင့် ထံပစ္စည်းသက်၊ ဣမဿိ ထံ ဒါနိ ဟတောဓေသု စသုတ်ဖြင့် ဣမသဒ္ဓါကို ဣပြ၊ ဝဂ္ဂေ ယောသာယောသာနံ စသောသုတ်ဖြင့် တ၏ အသဒိသ ဒွေဘော် တ်လာ၊ နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ဣတ္ထံ ပြီး၏။

ရုဇ္ဈိ.ချာတံ နိပါတဉ္စ.ပသဂ္ဂါ.လပနံ တထာ၊

သစ္စနာမံ.တိ မေတေသု၊ န ကတော ဝိဂ္ဂဟော ဆသု။

ရုဇ္ဈိ-တိဿ၊ ဒတ္တကဲ့သို့ ဓာတ်ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ရုပ်ပြီးစေရသည် မဟုတ်သော အထင်ရုဇ္ဈိပုဒ်မျိုးလည်းကောင်း၊ အာချာတံ-အာချာတ် ပုဒ်လည်းကောင်း၊ နိပါတဉ္စ-ဝ ဝါ အစရှိသော နိပါတ်ပုဒ်လည်းကောင်း၊

၅၇။ ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါသံယောဂန္တဿ သဏေ စ။ ။
သဏေ-ဏာအနုဗန်ရှိသော တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းကြောင့်၊ အသံယော
ဂန္တဿ-သံယုဂ်အဆုံးမရှိသော၊ အာဒိသရဿ ဝါ-အစ သရ၏
လည်းကောင်း၊ အာဒိဗျဉ္ဇနဿ ဝါ-အစဗျဉ်း၏ အစိတ်သရ၏
လည်းကောင်း၊ ဝုဒ္ဓိ-ဝုဒ္ဓိအပြုသည်၊ ဟောတိ စ-ဖြစ်သည်လည်း
ရှိ၏၊ ဩဠမ္ပိကော၊ ဥဠမ္ပိကော၊ ဝါသိဋ္ဌော စသည်တည်း။

ဥပသဂ္ဂေါ-ပ၊ ပရာစသော ဥပသာရပုဒ်လည်းကောင်း၊ အာလပနံ-
ဘော ပုရိသ စသော အာလုပ်အနက် ဟောခိုက်ပုဒ်လည်းကောင်း၊
တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ သဗ္ဗနာမံ-သဗ္ဗ ကတရ စသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်
လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဆသု-၆ မျိုးကုန်သော၊ ဧတေသု-ဤပုဒ်
တို့၌၊ ဝိဂ္ဂဟော-ဝိဂြိုဟ်ကို၊ န ကတော-မပြုအပ်။

အဗျယဒ္ဓိတ်ပြီး၏။

၅၇။ ၎် အနုဗန်ရှိသော တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းနှောင်းရာဝယ် ဝုဒ္ဓိပြုသော
သုတ်တည်း၊ အာဒိသရဿ ဝါ၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် အာဒိဗျဉ္ဇနဿကို ဆည်း
သတဲ့၊ ဩဠမ္ပိက စသော ပုံစံကား အာဒိသရဿအရ အစဖြစ်သော
ဥသရကို ဩဝုဒ္ဓိပြုသောပုံစံတည်း၊ ဝါသိဋ္ဌော စသောပုံစံကား အာဒိ
ဗျဉ္ဇနဿအရ အစဖြစ်သော ဝဗျဉ်း၏ အစိတ်သရကို ဝုဒ္ဓိပြုသော
ပုံစံတည်း၊ [ဩဠမ္ပိကော-ဖောင်ဖြင့် ကူးသွားသူ၊ “ဥဠမ္ပေန+တရတိ”
တည်၊ ယေန ဝါ သံသဋ္ဌံ တရတိ စသောသုတ်ဖြင့် ဣကပစ္စည်းသက်၊
ဤသုတ်ဖြင့် ဥ ကို ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ စသည်။]

အမှာ။ ။အသံယောဂန္တဿ၌ သံယောဂန္တ (သံယုဂ်အဆုံးရှိပုံ)ကို
အသံယောဂန္တဿ ဝုဒ္ဓိ ကာရိတေသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ သဏေ စ၌ စသဒ္ဓါ
ကား ဝုဒ္ဓိ မဖြစ်ခြင်းကို ပေါင်းခြင်းအနက် ရှိ၏၊ “တချို့ပုံစံ၌ ဝုဒ္ဓိ
မပြုဖို့ရန် တားမြစ်သည်”ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဥဠမ္ပိကော ပုံစံ၌ ဝုဒ္ဓိ
မပြုရ၊ နီလံ ဝိတံ ပုံစံများ၌လည်း ဝုဒ္ဓိ မပြုရ။

၅၈။ မာ ယူန.မာဂမော ဌာနေ။ ။ဌာနေ-သင့်လျော်ရာဌာန၌၊ သဏေ-ဏ်အနုဗန်ရှိသောပစ္စည်းကြောင့်၊ အသံယောဂန္တာနံ-သံယုဂ်အဆုံးမရှိကုန်သော၊ ယူနံ-ဣအက္ခရာ၊ ဥအက္ခရာတို့၏၊ ဝုဒ္ဓိ-ဝုဒ္ဓိအပြုသည်၊ မာ ဟောတိ-မဖြစ်၊ တတြ-ထိုဝုဒ္ဓိပြုမည့် အရာ၌၊ အာဂမော-ဧဝုဒ္ဓိ ဩဝုဒ္ဓိလာခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဝေယျာကရဏိကော၊ ဒေါဝါရိကော စသည်တည်း။

၅၈။ ဤသုတ်၌ “မာယူနံ”ဟူသောစကား “အာဂမော”ဟူသောစကားနှစ်ရပ်ကို ကြည့်၍ ပဋိသေဓဝိမိ၊ အာဂမဝိမိ အစီအရင်နှစ်ခုရှိသောသုတ်ဟု မှတ်၊ “ပါဠိတော်နှင့်လျော်အောင် ချင့်၍ သင့်တော်ရာဌာန၌ ဣ၊ ဥတို့ကို ဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ၊ ထိုဝုဒ္ဓိပြုရမည့်အရာဝယ် ဧ၊ ဩဝုဒ္ဓိ လာရမည်”ဟူလို။

ဗျာကရဏံ။ ။ဗျာကရဏံ၌ ဝိ+အာ+ပုဗ္ဗကရဓာတ် ယုပစ္စည်းတည်း၊ “သဒ္ဓါ ဗျာကရိယန္တေ ဧတေနာတိ ဗျာကရဏံ၊ ဧတေန-ဤကျမ်းဖြင့်၊ သဒ္ဓါ-သဒ္ဓါတို့ကို၊ ဗျာကရိယန္တေ-အထူးထူး အဖုံဖုံ ပြုစီရင်အပ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုသဒ္ဓါကျမ်းသည်၊ ဗျာကရဏံ-ဗျာကရိဏ်းမည်၏၊ ဗျာကရဏံ-ဗျာကရိဏ်းကျမ်းကို၊ အဓိတေ-၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝေယျာကရဏိကော-မည်၏၊ မြန်မာလို “ဗျာ”ဟု ဗထက်ခြိုက်ဖြင့် ရွတ်ဖတ် ရေးသားရသော်လည်း သက္ကတ၌ ဝိ၏ အစိတ် ဝိ ကို ဣဝဏ္ဏော ယံ နဝါသုတ်ဖြင့် ယပြု၍ ဝေယုပင်ဖြင့် “ဗျာကရဏ”ဟု ရေး၏၊ ထိုရေးနည်းသာလျှင် ရုပ်ပြီးပုံနှင့် သင့်သည်၊ “ဗျာကရဏံ+အဓိတေ”ဟု ရုပ်တည် ပြီးမှ “ဝိအာကရဏ”ဟု ပကတိပြုသည်မှာ ရိုးရာ မဟုတ်ပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ဝေယျာကရဏိကောကို “ဗျာကရဏံ+ အဓိတေ”တည်၊ တမဓိတေ တေန ကတာဒိသန္နိဓာန.နိယောဂသိပ္ပာဏက္ခ

ဒီဝိကတ္ထေသု စသုတ်ဖြင့် ဂျာကရဏ်နောင် ဣကပစ္စည်းသက်၊
 တေသံ ဝိဘတ္တိယော စသောသုတ်၌ တေသံသဒ္ဓါဖြင့် တဒ္ဓိတ်၏
 ဝိဘတ်တို့ကို ချေ၊ တေသံ ဣော လောပံသုတ်ဖြင့် ဣအနုဗန်ချေ
 (ဂျာကရဏ ၁ က)، မာယူနမာ ဂမော ဌာနေသုတ်ဖြင့် မူလရင်းက
 ဝိ၏အစိတ် ၁ ကို - ဝုဒ္ဓိ မပြုဘဲ ယ ပြုပြီးဖြစ်သောကြောင့် ထို
 ဝုဒ္ဓိအရာ၌ - ဝုဒ္ဓိလာ၊ (ဝေယျာကရဏ ၁ က)، ဣ ခွင်း၊ ချေ၊
 ဣ ၁ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ - ၁ ပြု၊ ဝေယျာကရဏီကော
 ပြီး၏။

ဒေါဝါရိကော။ ။ဒေါဝါရိကော၌ ဒွါရပုဒ်ရင်းကား ဒွိပုဗ္ဗ အရ
 ဓာတ်၊ ဣပစ္စည်းတည်း။ ဒွေ အရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒွါရံ ဧတ္ထ-ဤအရပ်၌၊
 ဒွေ-ထွက်သူ ဝင်သူ နှစ်ဖက်လူတို့သည်။ အရန္တိ-ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဣတိ-
 ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုအရပ်သည်။ ဒွါရံ-ဒွါရ မည်၏။ [ဒွိအာရဟု
 အပြီးတွင် ဒွိကို ဝိသတိ ဒေသေသု ဟု ဒွိဿ တုသုတ်၌ တုသဒ္ဓါဖြင့်
 ဒုပြု၊ ဝမောဒုဒန္တာနံသုတ်ဖြင့် ၊ ကို ဝ ပြု၍ “ဒွါရ”ဟု ဖြစ်သည်။
 ဒွါရကို အက္ခရာစဉ်အတိုင်းရေးလျှင် “ဒိဝါရ”ဟု ရေးရလိမ့်မည်။
 ထို့ကြောင့် - ၁ လာဟု ဆိုသည့်အခါ အဆင်သင့် “ဒေါဝါရ” ဟု
 ဖြစ်သည်။ ဝေယျာကရဏ ဖြစ်ပုံကိုလည်း ဤအတိုင်း သိလေ။]

ရုပ်တွက်။ ။ဒေါဝါရိကောကို “ဒွါရေ+နိယုတ္ထော”တည်၊
 တမဓိတေ စသော သုတ်ဖြင့် ဒွါရနောင် ဣကပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊
 နိယုတ္ထပုဒ်၊ ဣ အနုဗန်တို့ကို ချေ (ဒွါရ ၁ က)، မာယူနမာဂမော
 ဌာနေသုတ်ဖြင့် ဒု၏ အစိတ် ၊ ကို - ၁ ဝုဒ္ဓိမပြုဘဲ ဝ ပြုပြီး
 ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဝုဒ္ဓိအရာ၌ - ၁ ဝုဒ္ဓိ လာ (ဒေါဝါရ ၁ က)، ရံ
 ခွင်း၊ ချေ၊ ရံ ၁ သို့ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ - ၁ ပြု၊ ဒေါဝါရိကော ပြီး၏။

၅၉။ အာတ္တဇ္ဇ။ ။ဌာနေ-၌၊ သဏေ-ကြောင့်၊ ယူနံ-ဣ
အက္ခရာ၊ ဥအက္ခရာတို့၏။ အာတ္တံ-အာအဖြစ်သည်လည်း
ကောင်း၊ ရိကာရာဂမော စ-ရိအက္ခရာလာသည်လည်းကောင်း၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အာရိသျံ၊ အာဏျံ၊ အာသဘံ၊ အဇ္ဇဝံ ဟူသည်
တည်း။

၅၉။ ဣသိဿ+ဘာဝေါ အာရိသျံ၊ ဣသိဿ-ရသေ့၏။ ဘာဝေါ-
တည်း၊ အာရိသျံ-ရသေ့၏အဖြစ်၊ ဣဏဿ+ဘာဝေါ အာဏျံ၊
ဣဏဿ-ကြွေးမြီ၏။ ဘာဝေါ-အဖြစ်တည်း၊ အာဏျံ-ကြွေးမြီ၏
အဖြစ်၊ ဥသဘဿ-ဥသဘ၏ (ဥသဘကဲ့သို့ ရဲရင့်သူ)၊ ဘာဝေါ-
အဖြစ်တည်း၊ အာသဘံ-ဥသဘအတူ ရဲရင့်သူ၏အဖြစ်၊ ဥဇ္ဇနော+
ဘာဝေါ အဇ္ဇဝံ-ဖြောင့်မတ်သူ၏ အဖြစ်။ [လိုက်သော“ဌာနေ” သဒ္ဒါ၏
သတ်မှတ်ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

ရုပ်ဗ္ဗင်္ဂ။ ။အာရိသျံကို “ဣသိဿ+ဘာဝေါ”တည်၊ ဣတ္ထတာ
ဘာဝေ တုသုတ်ဖြင့် ဣသိဿနောင် ဣပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊
ဘာဝပုဒ်၊ ဣအနုဗန်တို့ကို ချေ၊ ဣသိဟု ပကတိပြု၊ အာတ္တဇ္ဇသုတ်
ဖြင့် ဣအနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းကြောင့် ဣသိ၏ ဣကို အာပြု၍
ရိအက္ခရာလည်းလာ(အာရိသိယ)，သ် ခွင်း၊ အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စ
သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ိ ကို ချေ၊ သ် ယသို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၊ ပြု၊
အာရိသျံ ပြီး၏။

အာဏျံကို “ဣဏဿ+ဘာဝေါ”တည်၊ ဣပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်၊
ဘာဝပုဒ်၊ ဣအနုဗန်ချေ၊ ဣဏဟု ပကတိပြု (ဣဏဿ)，အာတ္တဇ္ဇ
သုတ်ဖြင့် ဣဏ၏ ဣကို အာပြု၊ ဣ ခွင်း၊ အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စ
သုတ်ဖြင့် ၊ ချေ၊ ဣကို ယသို့ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၊ ပြု၊ အာဏျံ ပြီး၏။

အာသဘံကို “ဥသဘဿ+ဘာဝေါ”တည်၊ ဣ ဝိသမာဒိဟိသုတ်
ဖြင့် ဥသဘနောင် ဣပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်စသည်ချေ၊ ပကတိပြု၊
အာတ္တဇ္ဇသုတ်ဖြင့် ဥကို အာပြု၊ ဘ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ နာမ်ငဲ့၊ သိ ၊ ပြု၊
အာသဘံပြီး၏။

၆၀။ ကွ.စာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ ဒီဃရဿာ ပစ္စယေသု စ။ ။
 ပစ္စယောသု-ပစ္စည်းတို့သည်၊ ပရေသု စ-နှောင်းကုန်သော်လည်း
 ကောင်း၊ အပရဘူတေသု စ-မနှောင်းကုန်သော်လည်းကောင်း၊
 ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ အာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ-ပုဒ်၏ အစ၊ အလယ်၊
 အဆုံးတို့၏၊ ဒီဃရဿာ-ဒီဃအပြု၊ ရဿာအပြုတို့သည်၊
 ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ပါကဋ္ဌော၊ အနုပယာတော၊ မဓုဝါ၊ အဇ္ဇဝံ၊
 ဣတ္ထိရူပံ၊ ဗဟုနဒိကော စသည်တည်း။

အဇ္ဇဝံ ကို “ဥဇ္ဇနော+ဘာဝေါ”တည်၊ ဣပစ္စည်းသက်၊ ပကတိပြု၊
 (ဥဇ္ဇ) ဟု ဖြစ်သည့်အခါ ဥဇ္ဇ၏ ဥကို အာပြု (အာဇ)၊ ဩ သရေ စ
 သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ဇ၏အဆုံး ၊ ကို ၊ ဝံ ပြု၊ ဝံ ၊ သို့ ကပ် (အာဇဝံ)၊
 ပရဒ္ဒေဘာဝေါ ဌာနေသုတ်ဖြင့် သဒ္ဒါသဒ္ဒေဘော ဇ် လာ၊ နာမ်ဝဲ၊
 သိ ၊ ပြု (အာဇဝံ)၊ ကွ.စာဒိမဇ္ဈတ္တရာနံ ဒီဃရဿာ ပစ္စယေသု
 စသုတ်ဖြင့် အာကို အ ရဿပြု၊ အဇ္ဇဝံ ပြီး၏။ [ရူပသိဒ္ဓိနည်းအတိုင်း
 တွက်သည်၊ နှာသနှင့် မတူတတ်။]

၆၀။ နောက်၌ ပစ္စည်းနှောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ မနှောင်းသည်ဖြစ်စေ
 ပုဒ်၏ အစ အလယ် အဆုံးတို့၌ ဒီဃ၊ ရဿပြုသော သုတ်တည်း။

ဒီဃတ္ထံ ပါကဋ္ဌာ.နုပ-ယာတာဒေါ မဓုဝါဒိသု၊

ရဿတ္ထံ အဇ္ဇဝေ ဣတ္ထိ-ရူပါဒေါ စ က-တာဒိသု။

ပါကဋ္ဌာ.နုပယာတာဒေါ-ပါကဋ္ဌ၊ အနုပယာတ အစရှိသော ပုံစံ၌
 လည်းကောင်း၊ မဓုဝါဒိသု-မဓုဝါ မညတိ ဗာလော အစရှိသောပုံစံ
 တို့၌လည်းကောင်း၊ ဒီဃတ္ထံ-အာဒိ၊ မဇ္ဈ၊ ဥတ္တရ၌ ဒီဃ၏အဖြစ်သည်၊
 ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဇ္ဇဝေ-အဇ္ဇဝံ ပုံစံ၌လည်းကောင်း၊ ဣတ္ထိရူပါဒေါ
 စ-ဣတ္ထိရူပ အစရှိသော ပုံစံ၌လည်းကောင်း၊ ကတာဒိသု-ကပစ္စည်း၊
 တာပစ္စည်းအစရှိသည် နှောင်းရာတို့၌လည်းကောင်း၊ ရဿတ္ထံ-အာဒိ၊

၆၁။ တေသု ဝုဒ္ဓိလောပါ.ဂမဝိကာရဝိပရိတာ.ဒေသာ စ။
 တေသု-ထိုပုဒ်တို့၏ အစ အလယ် အဆုံးတို့၌ ကွစိ-အချို့အရာ
 ၌၊ ဝုဒ္ဓိလောပါ.ဂမဝိကာရဝိပရိတာ.ဒေသာ စ-ဝုဒ္ဓိပြုခြင်း၊ ကျေ
 ခြင်း၊ လာခြင်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ပြောင်းပြန်ဖြစ်ခြင်း၊ အာဒေသ
 ပြုခြင်းတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ- ဖြစ်ကုန်၏။ ကောဏ္ဍညော
 စသည်တည်း။

မဇ္ဈ၊ ဥတ္တရ၌ ရဿ၏အဖြစ်သည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

ပါကဋေ-ထင်ရှား၏။ ပပုဗ္ဗ ကရဓာတ် တပစ္စည်း၊ ရကို ချေ၊
 တကို ဒေါ ခဿ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ပြု၍ ပကဋေဟု အဖြစ်မှာ
 ဤသုတ်ဖြင့် ပ၏ အဆုံး ၊ ကို၂ ဒီဃပြု၍ ပါကဋေ ဟု ဖြစ်၏။ အစ၌
 ဒီဃပြုသော အာဒိဒီဃပုံစံတည်း။

အနုပယာတော-မညဉ်းဆဲအပ်၊ န+ဥပယာတော၌ န ကို သရေ
 အန် သုတ်ဖြင့် အန်ပြု၍ အနုပယာတောအဖြစ်မှာ အလယ် ၊ ကို ။
 ဒီဃပြု သော မဇ္ဈဒီဃတည်း။ မဓုဝါကို မဓုဝတည်၊ ဤသုတ်ဖြင့်
 ဝ ၌ ၊ ကို၂ ဒီဃပြု၊ ဥတ္တရဒီဃပုံစံတည်း။

အဇ္ဇဝံကား အာဒိရဿပုံစံတည်း၊ ရုပ်တွက်ခဲ့ပြီ။ ဣတ္ထိရူပ-မိန်း
 မရုပ်၊ အလယ်ရဿပုံစံတည်း၊ ဣတ္ထိရူပ တည်၊ ဗဟုနဒိကောကား
 ကပစ္စည်း နှောင်းရာ၌ ရဿပြုသော ဥတ္တရ ရဿပုံစံတည်း၊ ရုပ်ကို
 သမာသ်ပိုင်း နဒိမှာ စသုတ်၌ တွက်ခဲ့ပြီ။

၆၁။ ဤသုတ်လည်း သုတ်ကြီးလေးသုတ်တွင် ပါဝင်သောသုတ်
 တည်း။ ဤသုတ်များ၏ “သုတ်ကြီး”ဟူသောနာမည်ကို ကစွည်းကျမ်းက
 တိုက်ရိုက်မည့်သည် မဟုတ်။ သို့သော် အခြားသုတ်ဖြင့် မပြီးသမျှ
 ဤသုတ်များက စီရင်သောကြောင့် စီရင်ရာ အရာကျယ်သည့်အတွက်
 သုတ်ကြီးဟု ဆရာအဆက်ဆက်တို့ ခေါ်စမှတ် ပြုကြသည်။ သုတ်ကြီး

လေးသုတ် နာမည်ကို ကွစိ ဓာတုဝိဘတ္တိပစ္စယာနံ စသော အာချာတ် သုတ်ကြီး၌ ပြခဲ့ပြီ။ [ကောဏ္ဍညော-ကုဏ္ဍနိဇာသား။]

ဓုဒ္ဓိ။ ။တိုးပွား ကြီးကျယ်လာခြင်းကို “ဓုဒ္ဓိ”ဟု ခေါ်၏။ ရဿ ဟူသမျှမှ ဒီဃဖြစ်ခြင်းသည် တိုးပွားကြီးကျယ်လာခြင်း ဖြစ်၍ ဓုဒ္ဓိဆိုသင့်သော်လည်း “အယုဝဏ္ဏာနဉ္စာယောဓုဒ္ဓိ”သုတ်အရ အကို အာ၊ ဣဝဏ်ကို ဇ၊ ဥဝဏ်ကို ဩပြုခြင်းကိုသာ ဓုဒ္ဓိဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် “အာ၊ ဇ၊ ဩ”ဟု ဓုဒ္ဓိ သုံးမျိုးရှိသည်ဟု မှတ်။ [အ ကို အာပြုရာ၌ ဒီဃနှင့် ရောနေသော်လည်း နောက် က်အနုဗန်ရှိရာ၌ အာပြုလျှင် ဓုဒ္ဓိ၊ က်အနုဗန် မရှိရာ၌ အာပြုလျှင် ဒီဃဟု ခွဲခြား သင့်၏။]

လောပ၊ အာဂမ။ ။ရှိပြီးသောအရာ၏ ကျေပျောက်ခြင်းသည် လောပ မည်၏။ မရှိသေးသော အက္ခရာ၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် အာဂမ မည်၏။

ဝိကာရ။ ။[ဝိ=တစ်မျိုး+ကာရ=ပြုခြင်း။] သရကို သရတစ်မျိုးဖြစ် အောင် (သို့မဟုတ်) ဗျည်းဖြစ်အောင်၊ ဗျည်းကို ဗျည်းတစ်မျိုးဖြစ် အောင်၊ (သို့မဟုတ်) သရဖြစ်အောင်၊ သရဗျည်း တွဲနေသော အက္ခရာကို တစ်မျိုးဖြစ်အောင် ပြုခြင်းသည် ဝိကာရ မည်၏။ [ဝိပရိတအဓိပ္ပာယ်ကို တဗ္ဗိ ပရိတူပပဒေ ဗျဉ္ဇနေ စသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

အာဒေသ။ ။ယော-အကြင်အက္ခရာကို၊ အာဒိဿတိ-အာဒေသီ အရာ၌ ညွှန်ပြအပ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုအက္ခရာသည်၊ အာဒေသော-အာဒေသ မည်၏။ ပင်ကိုမူလတည်ရှိသော သရ-ဗျည်း သည် အာဒေသရှိသောကြောင့် အာဒေသီ မည်၏။ ထိုအာဒေသီ အက္ခရာကို တစ်မျိုးပြုလိုက်သည့်အခါ မူလအာဒေသီပျောက်၍ အက္ခရာတစ်မျိုး ရောက်လာ၏။ ထိုအက္ခရာသည် အာဒေသီ နေရာ ဝယ် ညွှန်ပြအပ်သောကြောင့် အာဒေသ မည်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ကောဏ္ဍညောကို “ကုဏ္ဍနိဇာ+အပစ္စံ”တည်၊ အတော ကိ ဝါ၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ဣအနုဗန်ချေ၊

၆၂။ အယုဝဏ္ဏာနဉ္စာ.ယော ဝုဒ္ဓိ။ ။အယုဝဏ္ဏာနံ-အ
အက္ခရာ, က္ကဝဏ်, ဥဝဏ်တို့၏။ အာယော-အာ ဧ ဩတို့သည်၊
ဝုဒ္ဓိ-ဝုဒ္ဓိသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဝါသိဋ္ဌော, ဝေဒနတေယျော,
ဩဠုမ္ပိကော စသည်တည်း။

ဣတိ တဒ္ဓိတကပ္ပော။ ။တဒ္ဓိတကပ္ပော-တဒ္ဓိတ်ပိုင်းသည်၊
ဣတိ-ပြီးပြီ။

ဤသုတ်ကြီးဖြင့် ကုဉ်း ၂ ကို ခေါ် ဝုဒ္ဓိပြု, အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စသ္မိ
စသဒ္ဓါဖြင့် နိဉ်း ၁ ကို ချေ, ယဝတံ စသောသုတ်ဖြင့် နှစ်ကို ၂ပြု,
ဥဒ္ဓေဘော်လာ, နာမ်ငဲ့, သိ ခေါ် ပြု, ကောဏ္ဍညော ပြီး၏။

၆၂။ ဤသုတ်ကား ဝုဒ္ဓိပြုရာ ဌာနနှင့် ဝုဒ္ဓိဖြစ်သော သရတို့ကို
သတ်မှတ်ပြသော နိယမသုတ်တည်း။ ဝုဒ္ဓိမည်သော သရများကား
အာ ဧ ဩတို့တည်း။ ဝုဒ္ဓိပြုရာ ဌာနကား အဝဏ် က္ကဝဏ် ဥဝဏ်တို့
တည်း။ “အ ကို အာဝုဒ္ဓိ, က္က ဤကို ဧဝုဒ္ဓိ, ဥ ဥကို ဩဝုဒ္ဓိ ပြုရမည်”
ဟူလို၊ ဤ နိယမသုတ်ကိုပင် ပရိဘာသာသုတ်ဟုလည်း ဖွင့်ကြသည်၊
ရုပ်များကို ရှေ့သုတ်၌ တွက်ပြခဲ့ပြီ။

အမှာ။ ။ယုဝဏ္ဏကို “ဣ + ဩဏ္ဏ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်, က္ကဝဏ္ဏော ယံ
နဝါ သုတ်ဖြင့် က္ကကို ယံပြု, ယံ ၊ သို့ကပ်၍ ယုဝဏ္ဏဟု ဖြစ်၏။
အာယောကိုလည်း “အာ+ဧ+ခေါ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်, ယမေဒန္တဿာ
ဒေသောသုတ်ဖြင့် ဧကို ယံ ပြု, ယံ ခေါ သို့ ကပ်၍ “အာယော”ဟု
ဖြစ်၏။

တဒ္ဓိတ်သုတ်နက်နှင့်
ရုပ်တွက် အဓိပ္ပာယ် ပြီးပြီ။

ကာရကအချီ

“ကြိယံ ကရောတိ (အဘိနိပ္ပာဒေတိ)တိ ကာရကံ” ယံ-အကြင် သတ္တိသည်။ ကြိယံ-ကြိယာကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏။ (“အဘိနိပ္ပာဒေတိ-ဖြစ်စေတတ်၏”ဟု ဆိုလိုသည်။) ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုသတ္တိသည်။ ကာရကံ-ကာရက မည်၏။ “ကြိယာကို ပြုတတ်၏” ဟူရာ၌ “ပြု”ဟူသည် ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်း။ လောက၌လည်း တစ်စုံတစ်ခုသော အရာဝတ္ထု ဖြစ်လာစေမှုကို “ပြုသည်=လုပ်သည်”ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကရောတိအရ “ပြု၏”ဟူသော အနက်၏အဓိပ္ပာယ်ကို “အဘိနိပ္ပာဒေတိ-ဖြစ်စေ၏”ဟု ဖွင့်ပြရသည်။

သတ္တိကာရက။ ။ “ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ-ယောက်ျားသည် လမ်းကို သွား၏”ဟူရာ၌ သွားခြင်းကြိယာဟူသည် ခြေထောက်ကို မြှောက်ကာ ချကာ ရှေ့သို့ တိုး၍ တိုး၍ နေသော အမူအရာတည်း။ ထိုသွားခြင်း ကြိယာကို ဖြစ်စေနိုင်သူကား ယောက်ျားမဟုတ်၊ ယောက်ျားသန္တာန် မှာရှိသော သွားစွမ်းနိုင်သော သတ္တိတည်း။ ယောက်ျားအထည် ကိုယ်ခြံက သွားခြင်းကြိယာကို မဖြစ်စေနိုင်။ ဒုလ္လာပါဒရက်စွဲ၍ ပုံလဲနေသောယောက်ျားဖြစ်၌ သွားခြင်းကြိယာကို ဖြစ်စေနိုင်သော သတ္တိမရှိချေ။ ထို့ကြောင့် “ကြိယံ ကရောတိတိ ကာရကံ”အရ ပြုလုပ်တတ်၊ ပြီးစေတတ်သော ကာရက ဟူသည် မုချဧကန် အမှန် အားဖြင့် သတ္တိသာတည်းဟု မှတ်။ ထို့ကြောင့် နောက်၌ “သတ္တိမုချ၊ ကာရကံ”ဟု ဆိုထားသည်။

ဒဗ္ဗကာရက။ ။ သို့သော် ယောက်ျားအထည်ကိုယ်ခြံကြီးလည်း ထိုသွားစွမ်းနိုင်သောသတ္တိ၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဌာနီသတ္တိ၏ ကာရကဟူသော နာမည်ရင်းကို ဌာနဖြစ်ပေါ်မှာ တင်စား၍ ဌာနျူပစာရ (ဌာနီ၏နာမည်)အားဖြင့် ကာရကဟု အမည်ရ၏။ ထို့ကြောင့် နောက်၌ “ဒဗ္ဗဌာနျူပစာ”ဟု ဆိုထားသည်။

သဒ္ဓကာရက။ ။ယခုကာလ၌ကား ပုရိသော စသော သဒ္ဓါကို ကာရကဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။ ထိုသို့ ခေါ်ဆိုရာ၌ အကြောင်းဖြစ်သော ဖြစ်အနက်၏ ကာရကဟူသော နာမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော သဒ္ဓါပေါ်တွင် တင်စား၍ ကာရဏူပစာရ (အကြောင်း၏နာမည်)အားဖြင့် ကာရက ခေါ်သည်ဟု မှတ်။ ထို့ကြောင့် “သဒ္ဓါ၌မူ၊ ကာရဏူ”ဟု နောက်၌ ဆိုထားသည်။

အကြောင်းအကျိုး။ ။အနက်ရှိမှ သဒ္ဓါဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ ကမ္ဘာဦးက အနက်ဖြစ်တွေ ဖြစ်ပြီးရှိနေသော်လည်း သဒ္ဓါနာမည်တွေ မဖြစ်ပေါ်သေး၊ နောက်မှ ကမ္ဘာဦးလူကြီးတို့က သင့်သလို သဒ္ဓါနာမည်တွေကို တီထွင် ကြလေသည်။ ကလေးတစ်ယောက် ဖွားမြင်လာသော်လည်း သဒ္ဓါနာမည် မရှိသေး၊ နောက်မှ ကလေးနှင့်ဆိုင်ရာ သဒ္ဓါနာမည်ကို မိဘတို့က တီထွင်ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် အနက်ကအကြောင်း၊ သဒ္ဓါက ထိုအနက်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ရသောအကျိုးဟု အမြဲမှတ်ပါ။ သူတစ်ပါးပြောသည်ကို တစ်ဆင့်ကြားရာ၌ကား ကြားပြီးမှ အနက်ဖြစ်ကို သိရသောကြောင့် သဒ္ဓါက အကြောင်း၊ အနက်က အကျိုးတည်း။

[ဆောင်] ၁။ သတ္တိမုချ၊ ကာရက၊ ဒဗ္ဗဌာချူပစာ။

၂။ သဒ္ဓါ၌မူ၊ ကာရဏူ၊ မှတ်ယူ မြဲသေချာ။

ကာရကနှင့်သာဓနအထူး။ ။ပြခဲ့သောသတ္တိကိုပင် ကိတ်ပိုင်းတုန်းက သာဓနဟု ခေါ်ခဲ့ပြီ။ “ပါစကံ ပဿတိ-ချက်တတ်သူကို မြင်၏”ဟူရာ၌ “ချက်တတ်”ဟူသည် ပါစကံ၌ ပစဓာတ် ဣပစ္စည်း၏ အနက်တည်း။ ထိုသို့ ဓာတ်နှင့်တွဲဖက်နေသည့် ကိတ်ပစ္စည်း၏ အနက်ဖြစ်သော သတ္တိကို သာဓနဟု ခေါ်၏။ “ချက်တတ်သူကို” ဟူရာ၌ “ကို”ဟူသော အနက်ကား အဝိဘတ်၏အနက်တည်း။ ထို “ကို”ဟူသော အနက်သည် နောက်ကြိယာ တစ်ခုနှင့် တွဲဖက်ရမှ ပေါ်ထွက်နိုင်၏။ ထိုသို့ ကြိယာ တစ်ပါးနှင့်တွဲဖက်ရမှ ပေါ်ထွက်လာသော နာမ်ဝိဘတ်၏ အနက်သည် ကာရက မည်၏။ [“ဂစ္ဆတိ-

သွားတတ်၏”ဟူရာ၌ အာချာတ်ဝိဘတ်၏အနက် ဖြစ်သော သွားစွမ်း နိုင်သော သတ္တိသည်လည်း ကာရကပင်တည်း။]

[ဆောင်] ၁။ ဓာတ်နှင့်စပ်ဖက်၊ ပစ္စည်းနက်၊ မှတ်ချက် သာဓက။
၂။ ဝိဘတ်နက်တွေ၊ အထွေထွေ၊ ခေါ်လေ ကာရက။

ကာရက ၆ မျိုး၊ ။ “ကတ္တု၊ ကမ္မ၊ ကရုဏာနှင့်၊ သမ္ပဒါနာ၊ အပါဒါ၊ တစ်ဖြာ ဩကာသ”နှင့်အညီ၊ ထိုကာရကသည် ကတ္တု၊ ကမ္မ၊ ကရုဏာ၊ သမ္ပဒါနာ၊ အပါဒါနာ၊ ဩကာသဟု ၆-မျိုးရှိ၏။ ထို ၆-မျိုးကို ပြရာဖြစ်သောကြောင့် ဤအပိုင်းကိုလည်း ဌာနီသဒ္ဓါတို့၏ ကာရကအမည်ကို ဌာနအပိုင်းပေါ်တွင် တင်စား၍ ဌာနျူပစာရ အားဖြင့် ကာရကပိုင်းဟု ခေါ်ဝေါ် ရလေသည်။

အမှာ။ ။ ယခုအခါ ထိုနာမ်ဝိဘတ်နက်တွေကို ပြရာဖြစ်သော ကာရကပိုင်းကို ပြဆိုရတော့မည်။ ဤကာရကပိုင်း၌ ရုပ်တွက်ဖို့ အရေး မကြီးလှ၊ အားလုံး နာမ်ရုပ်တွေသာ ဖြစ်သည်။ ဝိဘတ်သက်ပုံ ကိုသာ ဆိုင်ရာသုတ်၏အဆိုနှင့် ညီညွတ်အောင် သက်တတ်ဖို့ အရေး ကြီးသည်။ ကာရက ၆-မျိုးတွင် ကတ္တုကာရကသည် အစဆုံး ဖြစ်သော်လည်း အပါဒါနာ၊ သမ္ပဒါနကာရကတို့က ကျယ်ဝန်းသည့် အတွက် ထိုကာရကတို့ကို ရှေးဦးစွာ ထုတ်ပြလတ္တံ့။

ကာရကအချီပြီး၏။

ကာရကသုတ်နက်

၁။ ယသ္မာဒပေတိ ဘယ . မာဒတ္ထေ ဝါ၊ တဒ . ပါဒါနံ။ ။
ယသ္မာ ဝါ-အကြင်ကာရကမှလည်း၊ အပေတိ-ဖဲသွား၏။ ယသ္မာ
ဝါ-အကြင်ကာရကမှလည်း၊ ဘယံ-ဘေးသည်၊ ဇာယတေ-

သုတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ရုပ်တွက်

၁။ ဤသုတ်ကား အပါဒါန်အမည် မှည့်သော သညာသုတ်တည်း။
သို့သော် နေရာတိုင်းမှာ မှည့်နိုင်သည်မဟုတ်၊ “ယသ္မာ အပေတိ” အရ
ဖဲသွားရာ ရှောင်သွား ထွက်သွားရာ ဌာနဖြစ်သော ကာရက တစ်မျိုး၊
“ယသ္မာ ဘယံ ဇာယတေ” အရ ဘေးဥပဒ်အန္တရာယ်ဖြစ်ရာ ကာရက
တစ်မျိုး၊ “ယသ္မာ အာဒတ္ထေ” အရ အတတ်ပညာစသည်ကို သင်ယူရာ
ကာရကတစ်မျိုး ဤ ၃-မျိုးကိုသာ အပါဒါန်အမည်မှည့်သည်။ ဝါသဒ္ဓါ
ဖြင့် နောက်နောက်သုတ်တို့ မမှည့်နိုင်သော အရာများကိုလည်း မှည့်
နိုင်ပါသေး၏။

အပါဒါန်ခေါ်ဝံ့။ ။ပင်ကိုက ပေါင်းစပ်နေသော အရာဝတ္ထု
ဖြစ်စေ၊ အာရုံနှင့်အာရုံပြုသော စိတ်၏အဖြစ်ဖြင့် ပေါင်းမိသော
သဘောတရားဖြစ်စေ ပေါင်းစပ်ပြီးနောက် ခွဲခွာခြင်းကြိယာ ပေါ်လာ
သည့်အခါ အရင်းခံ တည်ရာကို အပါဒါန်ဟု ခေါ်သည်။ “ဣတော
အပနေတွာ အညံ အာဒဒါတီတိ အပါဒါနံ”၊ ဣတော-ဤအရာမှ၊
အပနေတွာ-ဖဲခွာ၍၊ အညံ-တစ်ပါးသောအရာကို၊ အာဒဒါတီ-
ယူတတ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ဖဲခွာရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုအရာသည်၊
အပါဒါနံ-အပါဒါန် မည်၏။ ကာရကဟူသည် အချီစကား၌ ပြခဲ့သည့်
အတိုင်း သတ္တိ၊ ဖြစ်၊ သဒ္ဓါဟု ၃-မျိုးလုံးပင်ဖြစ်သောကြောင့် “ယသ္မာ
ဝါ-အကြင် ကာရကမှလည်း”ဟု ဆိုရာ၌ ရွာ၊ ခိုးသူ၊ ဆရာ စသော
ခြံမြားကို ကာရကဟု ခေါ်နိုင်သည်။

ဖြစ်၏။ ယသွာ ဝါ-အကြင် ကာရကမှလည်း၊ အာဒတ္တေ-ယူ၏။ တံ-ထိုကာရကမျိုးသည်။ အပါဒါနံ-အပါဒါန်မည်သည်။ ဟောတိ-၏။ ဂါမာ အပေန္တိ မုနယော၊ စောရာ ဘယံ ဇာယတေ၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ သိက္ခံ ဂဏှာတိ သိဿော စသည်တည်း။

ပုံစံများ။ ။မုနယော-ရဟန်းတို့သည်။ ဂါမာ-ရွာမှ၊ အပေန္တိ-ဖဲသွားကုန်၏။ ဤကား “ယသွာ ဒပေတိ”အရ ပုံစံ၊ ဤပုံစံ၌ ဂါမာပုဒ် သာ လိုရင်းတည်း။ အပေန္တိစသည်ကား တွဲဖက်ဖြစ်၍ ထည့်ရသည်။ နောက်နောက်၌လည်း လိုရင်းပုဒ်နှင့်တွဲဖက်ဖြစ်၍ ထည့်ရသော ပုဒ်များကို သတိပြုလေ။ စောရာ-ခိုးသူမှ၊ ဘယံ-ဘေးသည်။ ဇာယတေ-ဖြစ်၏။ ဤကား “ယသွာ ဘယံ”အရ ပုံစံ၊ အာစရိယု ပဇ္ဈာယေဟိ-ဆရာ ဥပဇ္ဈာယ်တို့မှ၊ သိက္ခံ-သိက္ခာကို၊ သိဿော-တပည့်သည်။ ဂဏှာတိ-ယူ၏။ “ယသွာ အာဒတ္တေ”အရ ပုံစံ။

ရုပ်တွက်။ ။ဂါမာကို ဂါမတည်၊ ယသွာ ဒပေတိ ဘယမာဒတ္တေ ဝါ တဒပါဒါနံသုတ်ဖြင့် ဂါမကို အပါဒါန်အမည်မှည့်၊ မှဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အပါဒါနေ ပဉ္စမိသုတ်ဖြင့် ပဉ္စမိဧကဝုဓ် သွာဝိဘတ်သက် (ဂါမသွာ)، မ် ခွင်း၊ သွာသ္မိနံ ဝါသုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို ၁ ပြု၊ သရ လောပေါ စသောသုတ်ဖြင့် မ၏ ၊ ကို ချေ၊ နယေ ပရံ ယုတ္တေသုတ်ဖြင့် မ် ကို ၁ သို့ ကပ်၊ ဂါမာ ပြီး၏။

“စောရာကို စောရ တည်၊ ယသွာ ဒပေတိ ၊ပေ၊ ပါဒါနံသုတ်ဖြင့် စောရကို အပါဒါန်အမည် မှည့်”စသည် ဆိုလေ။ “အာစရိယုပဇ္ဈာ ယေဟိ ကို အာစရိယုပဇ္ဈာယတည်၊ ယသွာ ဒပေတိ စသောသုတ်ဖြင့် အာစရိယုပဇ္ဈာယကို အပါဒါန်အမည်မှည့်”စသည်ဖြင့် ဆို၍ ပုရိသေဟိကဲ့သို့ ရုပ်စီရင်လေ။

၂။ ဓာတုနာမာနံ . မုပသဂ္ဂယောဂါဒိသ္မံ . ပိ ခ။ ။
 ဓာတုနာမာနံ-ဓာတ်, နာမ်တို့၏။ ယောဂေ-ယှဉ်ရာပုဒ်၌လည်း
 ကောင်း၊ ဥပသဂ္ဂ ယောဂါဒိသ္မံပိ စ-ဥပသာရ၏၊ ယှဉ်ရာပုဒ်
 အစရှိသည်တို့၌လည်းကောင်း၊ အပါဒါနံ-အပါဒါန် မည်သည်၊
 ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓသွာ ပရာဇေန္တိ အညတိတ္ထိယာ၊ ဥရသွာ
 ဇာတော ပုတ္တော၊ အပသာလာယ အာယန္တိ ဝါဏိဇာ စသည်
 တည်း။

၂။ ဓာတုနာမာနံ၌ ဓာတုအရ အပါဒါန်ငဲ့သော အချာတ်ဓာတ်
 ကိုယူ၊ နာမအရ အပါဒါန်ကို ငဲ့သော ကိတ်နာမ်ပုဒ်တို့ကို ယူ၊ ထိုဓာတ်၊
 နာမ် ဥပသာရစသည်တို့၏ ယှဉ်ရာပုဒ်များကို ဤသုတ်က အပါဒါန်
 မှည့်သည်။

ဓာတုယောဂ။ ။အညတိတ္ထိယာ-သာသနာတော်မှ တစ်ပါးသော
 အယူရှိသော တိတ္ထိတို့သည်၊ ဗုဒ္ဓသွာ-ဘုရားမှ၊ ပရာဇေန္တိ- ရှုံးကုန်၏။
 ဓာတုယောဂပုံစံ၊ ပရာဇေန္တိ၌ ပရာပုဗ္ဗ ဇိဓာတ် အန္တိဝိဘတ်တည်း၊
 စာစပ်သည့်အခါ ဗုဒ္ဓသွာကို ပရာဇေန္တိ၌ စပ်ရသောကြောင့် ဓာတု
 ယောဂပုဒ် (ပရာပုဗ္ဗ ဇိဓာတ်၏ ယှဉ်စပ်ရာပုဒ်) ဟု ခေါ်ဆိုအပ်
 သည်။ [ဓာတု-ဓာတ်၏+ယောဂ-ယှဉ်ရာပုဒ်၊ “ဓာတ်၏ယှဉ်ရာပုဒ်၊
 ဓာတ်၌ စာစပ်ရသောပုဒ်”ဟု ဆိုလိုသည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ဗုဒ္ဓသွာကို “ဗုဒ္ဓ”တည်၊ ဓာတုနာမာနမုပသဂ္ဂယောဂါ
 ဒိသ္မံပိ စသုတ်ဖြင့် ဗုဒ္ဓကို အပါဒါန်အမည်မှည့်၊ မှဟူ၍ အနက်ပေး
 သောကြောင့် အပါဒါနော ပဉ္စမိသုတ်ဖြင့် ပဉ္စမိဧကဝုဏ် သွာဝိဘတ်
 သက်၊ ဗုဒ္ဓသွာ ပြီး၏။

နာမယောဂ။ ။ဥရသွာ-ရင်မှ၊ ဇာတော-ဖြစ်သော၊ ပုတ္တော-
 သား၊ ဤကား နာမယောဂပုံစံတည်း၊ ဇာတကား ဇနဓာတ် တပစ္စည်း
 ဖြင့် ပြီးသော ကိတ်နာမ်ပုဒ်တည်း၊ စာစပ်သည့်အခါ ဥရသွာကို

ဇာတော၌ စပ်ရသောကြောင့် ဥရသွာကို နာမယောဂ (နာမ်၏ ယှဉ်စပ်ရာပုဒ်) ဟု ခေါ်သည်။ [ရုပ်ကို ဗုဒ္ဓသွာအတိုင်းတွက်။]

ဥပသဂ္ဂယောဂ။ ။ဝါဏီဇာ-ကုန်သည်တို့သည်၊ အပသာလာယ-ကင်းတဲကို ရှောင်လွှဲကြကုန်၍၊ အာယန္တိ-လာခဲ့ကြကုန်၏။ (ကင်းတဲနား ရောက်သွားလျှင် ကင်းကောက်အခွန် ပေးရမည် စိုးသောကြောင့် ကင်းတဲကို ရှောင်၍ လာခဲ့ကြသည် ဟူလို၊) ဤကား ဥပသဂ္ဂယောဂ (အပဟူသော ဥပသာရ၏ ယှဉ်ရာ) သာလာကို အပါဒါန်မှည့်သော ပုံစံတည်း။ (စာစပ်သည့်အခါ “သာလာယကား ကိုဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အပဉ္စကံ၊ အပကား ထိုကံကို ထွန်းပြသော ဥပသာရပုဒ်တည်း”ဟု စပ်ရမည်။)

ရုပ်တွက်။ ။သာလာယကို “သာလာ”တည်း၊ ဓာတုနာမာနုပပ သဂ္ဂယောဂါဒိသွပိ စသုတ်ဖြင့် သာလာပုဒ်ကို အပါဒါန်အမည်မှည့်၊ သွာဝိဘတ်သက် (သာလာသွာ)၊ ၁ ကို ဃအမည်မှည့်၊ ဃတော နာဒိနံ သုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်ကို ၁ ယ ပြု၊ လ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ သာလာယ ပြီး၏။

အပါဒါန် ၃ မျိုး။ ။ပဉ္စမိဝိဘတ်သာ သက်၍ အနက်ကို “မှ”ဟု အပါဒါန်အနက် မဆိုရလျှင် သဒ္ဓအပါဒါန် မည်၏။ ပုံစံကား- “အပ သာလာယ အာယန္တိ ဝါဏီဇာ”၌ သာလာယပုဒ်တည်း။ ဤ သာလာယ ၌ သဒ္ဓါက အပါဒါနကာရကဖြစ်၍ အပါဒါနော ပဉ္စမိသုတ်ဖြင့် ပဉ္စမိဝိဘတ် သက်နိုင်သည်။ ပဉ္စမိဝိဘတ် မသက်မူ၍ အနက်ကို “မှ”ဟု အပါဒါန် အနက်ဆိုရလျှင် အတ္ထအပါဒါန်မည်၏။ ပုံစံကား- “ဓမ္မဿ ပရိဟာယန္တိ”၌ ဓမ္မဿပုဒ်တည်း။ [ဓမ္မဿ-တရားမှ၊ ပရိဟာယန္တိ-ယုတ်လျော့ကုန်၏။] ပဉ္စမိဝိဘတ်လည်း သက်၊ အနက်ကိုလည်း “မှ”ဟု ဆိုရလျှင် သဒ္ဓတ္ထအပါဒါန် မည်၏။ ပုံစံကား- “ဂါမာ အပေန္တိ”၌ ဂါမာ စသည်တည်း။ [အာဒိ အပိ စ တို့၏ အနက်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

၃။ ရက္ခဏတ္ထာနံ . မိစ္ဆိတံ။ ။ ရက္ခဏတ္ထာနံ-စောင့်ရှောက်ခြင်းအနက်ရှိသောဓာတ်တို့၏။ ပယောဂေ-ယှဉ်ရာ၌၊ ဣစ္ဆိတံ စ-အလိုရှိအပ်သော ကာရကသည်လည်း၊ အပါဒါနံ-အပါဒါန်မည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ကာကေ ရက္ခန္တိ တဏှာလာ၊ ယဝါ ပဋိသေဓေန္တိ ဂါဝေါ စသည်တည်း။

၄။ ယေနဝါ . ဒဿနံ။ ။ ယေန-အကြင် ကာရကသည်၊ အဒဿနံ-မမြင်ခြင်းကို၊ ဣစ္ဆိတံ-အလိုရှိအပ်၏။ တံ-

၃။ ဤသုတ်လည်း အပါဒါန်မှည့်သောသုတ်ပင် ဖြစ်၏။ ဤသုတ်၌ “ရက္ခဏ”အရ စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသည် မဖြစ်သေးသော ဘေးအန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ခြင်း၊ ဖြစ်လာသော ဘေးရန်ကို တားမြစ်ခြင်းတည်း။ ထိုအနက်မျိုးကို ဟောသည့်ဓာတ်တို့၏ ယှဉ်ရာ၌ အလိုရှိအပ်သော ဝတ္ထုသည် အပါဒါန် မည်၏။

စောင့်ရှောက်ပုံစံ။ ။ တဏှာလာ-ဆန်မှ၊ ကာကေ-ကျီးတို့ကို၊ ရက္ခန္တိ-စောင့်ရှောက်ကုန်၏။ ဤ၌ ကျီးမထိုးအောင် လေး၊ ပိုက်စသည်တို့ဖြင့် ကာကွယ်ခြင်းကို စောင့်ရှောက်ခြင်းဟု ဆိုသည်။ ဆန်ကား ဥစ္စာရှင်တို့ အလိုရှိအပ်သော ဝတ္ထုတည်း။ တဏှာလာကို “တဏှာလ”တည်၊ ရက္ခဏတ္ထာနမိစ္ဆိတံသုတ်ဖြင့် တဏှာလကို အပါဒါန်အမည်မှည့်၊ အပါဒါနေ ပဉ္စမိ သုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ်သက်၊ ၁ ပြု၊ တဏှာလာ ပြီး၏။

တားမြစ်ပုံစံ။ ။ ယဝါ-မုယောစပါးမှ၊ ဂါဝေါ-နွားတို့ကို၊ ပဋိသေဓေန္တိ-တားမြစ်ကုန်၏။ ဤ၌ မုယောစပါးကို နွားမစားအောင် တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် တားဆီးတားခြင်းသည် စောင့်ရှောက်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ စောင့်ရှောက်ခြင်းအနက်ရှိသော ပဋိပုဗ္ဗ သီဇောတ၏ ယှဉ်ရာယဝ ဟူသော ဣစ္ဆိတပုဒ်ကို အပါဒါန်မှည့်၍ ရုပ်တွက်လေ။

ထိုကာရကသည်၊ ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ အပါဒါနံ-အပါဒါနံ
မည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဥပဇ္ဈာယာ အန္တရဇာယတိ
သိသော စသည်တည်း။

၅။ ဒူရ . နိက္ခိက . ဒွိကာလနိဗ္ဗာနတွာလောပဒိသာယောဂ
ဝိဘတ္တာ . ရပ္ပယောဂသုဒ္ဓပမောစနဟေတုဝိတ္တပမာဏပုဗ္ဗယောဂ
ဗန္ဓနဂုဏဝစနပဉ္စကထနထောကာ . ကတ္တုသု ၁။ ။ [ဒူရ . နိက္ခိက
မှ စ၍ ကတ္တုသုတိုင်အောင် တစ်ပုဒ်တည်း ဖြစ်သော်လည်း
ရှင်းအောင် သင့်သလို ခွဲ၍ အနက်ဆိုမည်။]

ဒူရ . နိက္ခိက-အဝေးဟောသဒ္ဓါ၊ အနီးဟောသဒ္ဓါတို့၏ ယှဉ်ရာ၊
အဒွိကာလနိဗ္ဗာန-ခရီးကို တိုင်းတာ၊ အခါကို ပိုင်းခြားရာ၊

၄။ ဤသုတ်လည်း အပါဒါနံမှည့်သော သုတ်ပင်တည်း။ သိသော-
တပည့်သည်၊ ဥပဇ္ဈာယာ-ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမှ၊ အန္တရဇာယတိ-ပုန်း
ကွယ်၏၊ ဤ၌ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၏ မမြင်ခြင်းကို တပည့်သည် အလိုရှိ
၏၊ ထို့ကြောင့် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ မမြင်အောင် ပုန်းကွယ်နေ၏၊ ထိုပုန်း
ကွယ်ရာ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာသည် အပါဒါနံမည်၏၊ ဥပဇ္ဈာယာကို
ဥပဇ္ဈာယတည်း၊ ယေန ဝါ . ဒဿနံသုတ်ဖြင့် ဥပဇ္ဈာယကို အပါဒါနံ
အမည်မှည့်၊ အပါဒါနေန ပဉ္စမိ သုတ်ဖြင့် သွာ သက်၊ ၁ ပြု၊ ဥပဇ္ဈာယာ
ပြီး၏။

၅။ ဒူရ . နိက္ခိကကို ဒူရ+အနိက္ခိကဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဒူရ-အဝေးဟူသော
အနက်ဟောသဒ္ဓါ+အနိက္ခိက-အနီးဟူသော အနက်ဟောသဒ္ဓါ၊
ဒိသာယောဂမှ ယောဂသဒ္ဓါကို လိုက်စေ၍ အတ္ထသဒ္ဓါ အကျေကြံပြီး
လျှင် “ဒူရနိက္ခိကယောဂ”ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်၊ “အဝေးအနက်၊ အနီး
အနက်ဟော သဒ္ဓါတို့၏ ယှဉ်ရာပုဒ်၌ အပါဒါနံမှည့်သည်” ဟူလို။

တွာလောပ-တွာပစ္စယန္တပုဒ် ကျေသော ကံ အာဓာရအရာ၊
 ဒိသာယောဂ-အရပ်မျက်နှာဟောသဒ္ဓါတို့၏ယှဉ်ရာ၊ ဝိဘတ္တ-
 ခွဲခြားဝေဖန်ရာ၊ အာရပ္ပယောဂ-ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်ရှိသော
 သဒ္ဓါတို့၏ယှဉ်ရာ၊ သုဒ္ဓ-စင်ကြယ်ရာ၊ ပမောဓန-လွတ်မြောက်
 ရာ၊ ဟေတု-ဟိတ်အနက်ရှိသောသဒ္ဓါ၊ ဝိဇိတ္တ-ကင်းဆိတ်ရာ၊
 ပမာဏ-တိုင်းတာရာ၊ ပုဗ္ဗယောဂ-ပုဗ္ဗသဒ္ဓါ၏ယှဉ်ရာ၊ ဗန္ဓန-
 နှောင်ဖွဲ့ကြောင်းအရာ၊ ဂုဏဝဓန-ဂုဏ်ကို ပြောဆိုကြောင်း
 အရာ၊ ပဉ္စ-မေးမြန်းအပ်သောအရာ၊ ကထန-ဖြေဆိုအပ်သော
 အရာ၊ ထောက-အနည်းငယ်ဟူသောအနက်ဟောသဒ္ဓါ၊
 အကတ္တုသု ခ-ဟေတုကတ္တားမဟုတ်သော ဟိတ်အနက်ဟော
 သဒ္ဓါတို့၌လည်း၊ အပါဒါနံ-အပါဒါနံမည်သည်၊ ဟောတိ-
 ဖြစ်၏။ [ပုံစံကို အဓိပ္ပာယ်၌ ထုတ်ပြအံ့။]

ဒူရယောဂပုံစံကား။ ။ကိဝ ဒူရော ကုတော နဠကာရဂါမော၊
 ကုတော-ဤအရပ်မှ၊ နဠကာရဂါမော-ကျယ်ဝန်းသည်တို့ရွာသည်၊ ကိဝ
 ဒူရော-ဘယ့်လောက်ဝေးသနည်း၊ အာရကာ တေ မောဃပုရိသာ
 ကုမသွာ ဓမ္မဝိနယာ၊ တေ မောဃပုရိသာ-ထိုအချင်းနှီးသော
 ယောက်ျားတို့သည်၊ ကုမသွာ ဓမ္မဝိနယာ-ဤသာသနာတော်မှ၊
 အာရကာ-ဝေးကုန်၏၊ ဤပုံစံ၌ အဝေးအနက်ဟော ဒူရ၊ အာရကာ
 သဒ္ဓါတို့၏ ယှဉ်ရာဖြစ်သော ကုတော၌ ကုမပုဒ် ဓမ္မဝိနယပုဒ်တို့ကို
 အပါဒါနံမှည့်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ကုတောကို ကုမတည်၊ ဒူရန္တိကဒ္ဓကာလနိမ္မာန
 ပေ၊ ကတ္တုသု စသုတ်ဖြင့် ကုမကို အပါဒါနံအမည်မှည့်၊ ကွစိတော
 ပဉ္စမုက္ကေသုတ်ဖြင့် တောပစ္စည်းသက်၊ တွာဒယော ဝိဘတ္တိ သညာ
 ယောသုတ်ဖြင့် တောပစ္စည်းကို ပဉ္စမိဝိဘတ်အမည်မှည့်၊ ကုမသိ
 ထံဒါနိဟတောဓေသုစ သုတ်ဖြင့် ကုမကို ကုပြု၊ ကုတော ပြီး၏။

[ဣမသွာကို ဣမတည်၊ ဓမ္မဝိနယာကို ဓမ္မဝိနယ တည်၍ တွက်။]

အန္တိကယောဂပုံစံများ။ ။“အန္တိကံ ဂါမာ၊ အာသန္တံ ဂါမာ၊ သမိပံ ဂါမာ”စသည်တည်း၊ ဂါမု-ရွာမှ၊ ဝါ-ရွာ၏၊ အန္တိကံ-အနီးတည်း၊ (အာသန္တံ၊ သမိပံ-အနီးတည်း။)

ရုပ်တွက်။ ။ဂါမာကို ဂါမတည်၊ ဒုရန္တိက စသောသုတ်ဖြင့် ဂါမကို အပါဒါန်မှည့်၊ သွာဝိဘတ်သက်၊ သွာကို ၁ ပြု၊ ဂါမာ ပြီး၏။ [“ဂါမာ-ရွာ၏”ဟု အနက်ဆိုရာ၌ကား အနက်က “မှ”ဟု မဆိုရ၍ သဒ္ဒါအပါဒါန်ဟု မှတ်၊ ရုပ်ကို ပဉ္စမိဝိဘတ်သက်၍ တွက်ရမည်။]

အဒ္ဓကာလနိမ္မာန။ ။အဒ္ဓ=ခရီး (အဝှမ်းဟုလည်း ခေါ်သည်။) ကာလ=အချိန်အခါ+နိမ္မာန=တိုင်းတာရာ၊ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရာ၊ ထို ခရီး ကာလတို့ကို တိုင်းတာ သတ်မှတ်ရာဖြစ်သော ပုဒ်ကို အပါဒါန် မှည့်။

ပုံစံကား။ ။ဣတော မထုရာယ=ဤမထုရာပြည်မှ၊ စတူသု ယောဇနေသု-၄ ယူဇနာတို့၌၊ သင်္ကဿံ-သင်္ကဿမြို့ ရှိ၏၊ ဤပုံစံ၌ “မထုရာပြည်မှ သင်္ကဿမြို့သည် ၄-ယူဇနာဝေး၏”ဟု ခရီးတိုင်းတာ ခြင်းတည်း၊ ထိုသို့ တိုင်းတာရာ၌ မူလဌာနကား ဣတော မထုရာယ တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဣမနှင့် မထုရာပုဒ်တို့ကို အပါဒါန် မှည့်ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဣတောကို ဣမတည်၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် ဣမကို အပါဒါန်မှည့်ဟု ဆို၍ တွက်လေ၊ မထုရာယကိုလည်း မထုရာ ဟု အာ ပစ္စည်းနှင့်တကွ တည်၍ တွက်၊ ကညာယကဲ့သို့ သွာကို ၁ယ ပြုရုံသာ။

ကာလနိမ္မာန။ ။ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဝိပဿီ ဘဂဝါ လောကေ ဥဒပါဒိ၊ ဣတော-ဤကမ္ဘာမှ၊ ဧကနဝုတိ ကပ္ပ မတ္ထကေ-၉၁ ကမ္ဘာထက်၌၊ ဝိပဿီ-ဝိပဿီမည်သော၊ ဘဂဝါ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ လောကေ-လောက၌၊ ဥဒပါဒိ-ပွင့်တော်မူဖူး ပြီ၊ ဣတောကို ဣမတည် ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် ဣမကို အပါဒါန် မှည့်ဟု ဆို၍ တွက်။

တွာလောပ။ ။ ပါဠိစီသည့်အခါ တွာပစ္စည်းဆုံးသော တွာပစ္စယန္တပုဒ် ပါခွင့်ရှိလျက် စကားကျဉ်းစေလို၍ တွာပစ္စယန္တပုဒ်ကို မထည့်ဘဲ စီကုံးခြင်းကို “တွာလောပ”ဟု ခေါ်သည်။ ရှိပြီးတွာပစ္စယန္တပုဒ်ကို ချေထားသည်ဟု မမှတ်လင့်။

[ဆောင်] တွာပစ္စယန္တ၊ ဖော်ထုတ်ပြဖို့ မုချအသင့်၊ ရှိပါလင့်လည်း၊
အခွင့်လျော်စေ၊ မဖော်ချေ၊ ခေါ်လေ တွာလောပ။

ပုံစံ။ ။ ထိုတွာလောပအရာဝယ် (တွာပစ္စယန္တနှင့် တွဲဖက်၍ ပါဠိစီလျှင် ကံပုဒ်၊ အာဓာရပုဒ် ဖြစ်သင့်သောအရာ၌) အပါဒါန်မှည့်သည်။ ပုံစံကား-“ပါသာဒါ သင်္ကမေယျ၊ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟေယျ” စသည်တည်း။ ပါသာဒါ-ပြာသာဒ်မှ၊ သင်္ကမေယျ-ပြောင်းရွှေ့ရာ၏၊ အာသနာ-နေရာမှ၊ ဝုဋ္ဌဟေယျ-ထရာ၏။

ကံနေရာ၌ တွာလောပ။ ။ “ပါသာဒါ သင်္ကမေယျ-ပြာသာဒ်မှ ပြောင်းရွှေ့သည်”ဟု ဆိုရာဝယ် ရှေးဦးစွာ ပြာသာဒ်ပေါ်သို့ မတက်ဘဲ ပြာသာဒ်မှ မရွှေ့နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ပါသာဒ် အဘိရဟိတွာ သင်္ကမေယျ-ပြာသာဒ်သို့ တက်ပြီး၍ ပြောင်းရွှေ့ရာ၏”ဟု တွာ ပစ္စယန္တပုဒ်ဖြင့် ပါဠိစီခွင့် ရှိ၏။ ပါသာဒ်ကိုလည်း ကံပုဒ်အနေအားဖြင့် ထားခွင့် ရှိ၏။ သို့သော် စကားကျဉ်းအောင် အဘိရဟိတွာဟူသော တွာပစ္စယန္တပုဒ်ကို မသုံးစွဲဘဲ တွာလောပ ပြုလိုက်သည့်အခါ ပါသာဒ်ဟူသော ကံပုဒ်၏အရာဝယ် အပါဒါန် မှည့်၍ “ပါသာဒါ”ဟု ရှိရသည်။

အာဓာရနေရာ၌ တွာလောပ။ ။ “အာသနာ ဝုဋ္ဌဟေယျ-နေရာမှ ထသည်”ဟု ဆိုရာ၌လည်း ရှေးဦးစွာ မထိုင်ဘဲနှင့် ထ၍ မဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် “အာသနာ နိသီဒိတွာ ဝုဋ္ဌဟေယျ”ဟု တွာပစ္စယန္တပုဒ်၊ အာသနာကိုလည်း အာသနာဟု အဓိကရဏပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ပါဠိစီခွင့် ရှိ၏။ သို့သော် စကားကျဉ်းအောင် နိသီဒိတွာကို တွာလောပ ပြုလိုက်သည့်အခါ အာသနာဟူသော အာဓာရအရာဝယ် အပါဒါန်မှည့်၍ အာသနာဟု ရှိရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ပါသာဒါကို “ပါသာဒ်”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသော သုတ်ဖြင့် ပါသာဒ်ကို အပါဒါန်မှည့်၊ သွာသက်၊ အာသနာကိုလည်း

အာသနတည်၍ နည်းတူ ဆိုလေ။

ဒိသာယောဂ။ ။အရှေ့ အနောက် အထက် အောက် စသော အရပ်မျက်နှာကို ဟောသောသဒ္ဒါသည် ဒိသာမည်၏။ ထိုဒိသာ သဒ္ဒါ၏ ယှဉ်ရာပုဒ်ကို အပါဒါန်မူည့်သည်။ ပုံစံကား-“အဝီစိတော ယာဝ ဥပရိဘဝဂ္ဂါ၊ ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ၊ အဓော ကေသမတ္ထကာ” စသည် တည်း။ အဝီစိတော-အဝီစိမှ၊ ယာဝ ဥပရိဘဝဂ္ဂါ-အထက် ဘဝဂ်တိုင် အောင်၊ ပါဒတလာ-ခြေဖဝါးအပြင်မှ၊ ဥဒ္ဓံ-အထက် ဆံဖျားတိုင် အောင်၊ ကေသမတ္ထကာ-အထက်ဆံဖျားမှ၊ အဓော-အောက်ခြေဖဝါး တိုင်အောင်၊ ဤပုံစံတို့၌ ဥပရိ၊ ဥဒ္ဓံ၊ အဓောဟူသော ဒိသာသဒ္ဒါတို့၏ ယှဉ်ရာဖြစ်သော အဝီစိ၊ ပါဒတလ၊ ကေသမတ္ထကပုဒ်ကို အပါဒါန် မူည့်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။အဝီစိတောကို “အဝီစိ”တည်၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ် ဖြင့် အဝီစိကို အပါဒါန်အမည်မူည့်၊ တောပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်မူည့်၍ ပြီးစေ၊ ပါဒတလ၊ ကေသမတ္ထက တည်၍ နောက်ရုပ်များလည်း တွက်လေ။

ဝိဘတ္တ။ ။တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး မရောနှောအောင် ခွဲခြားဝေဖန်မှု ကို ဝိဘတ္တဟု ခေါ်၏။ ဤနေရာ၌ ခွဲခြားဝေဖန်ရာပုဒ်ကို အပါဒါန် မူည့်သည်။ ပုံစံကား-“ယတော ပဏိတတရော ဝါ ဝိသိဋ္ဌတရော ဝါ နတ္ထိ”တည်း။ ယတော-အကြင် ဘုရားတရားတော်ထက်၊ ပဏိတ တရော ဝါ-သာလွန် မြင့်မြတ်သောတရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝိသိဋ္ဌတရော ဝါ-ထူးကဲသော တရားသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဤပုံစံ၌ ပင်ကိုက ကွဲပြားပြီးဖြစ်သော ဘုရားတရားတော်နှင့် အခြား တရားများကို ဂုဏ်အားဖြင့် ထပ်၍ ခွဲခြားမှုသည် ဝိဘတ္တမည်၏။ [ဤဝိဘတ္တကို ဝိဘတ္တဝိဘဇနဟု ခေါ်၏။ နောက်၌ အဝိဘတ္တ ဝိဘဇနခေါ်သော နိဒ္ဒါရဏလည်း လာလိမ့်ဦးမည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ယတောကို “ယ”တည်၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် ယကို အပါဒါန်မူည့်၊ တောပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ်မူည့်၍ ပြီးစေ။

အာရပ္ပယောဂ။ ။အာရတိပ္ပယောဂဟု ဆိုလိုလျက် တိကို ချေထားသည်။ [အာရတိ-ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်ရှိသော သဒ္ဓါတို့၏+ ပယောဂ- ယှဉ်ရာပုဒ်] အသဒ္ဓမ္မာ-မသူတော်တို့၏တရားမှ၊ အာရတိ-ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ပါဏာတိပါတာ-ပါဏာတိပါတမှ၊ ဝေရမဏိ-ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းသိကွာပုဒ်၊ ဤပုံစံတို့၌ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက် ဟော အာရတိ၊ ဝေရမဏိသဒ္ဓါတို့၏ ယှဉ်ရာ အသဒ္ဓမ္မ၊ ပါဏာတိပါတပုဒ်တို့ကို အပါဒါန်မည်။

ရုပ်တွက်။ ။အသဒ္ဓမ္မာကို “အသဒ္ဓမ္မ”တည်၊ ဒုရန္တိကစသော သုတ်ဖြင့် အသဒ္ဓမ္မကို အပါဒါန်မည်၊ သွာသက်၊ ၁ ပြု၍ ပြီးစေ၊ ပါဏာတိပါတာကိုလည်း ပါဏာတိပါတ တည်၍ နည်းတူတွက်။

သဒ္ဓန္တိ။ ။စင်ကြယ်ရာဖြစ်သောအရာဝတ္ထုကို အပါဒါန်မည်၏။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ စင်ကြယ်ခြင်းအနက်ရှိသောသဒ္ဓါ၏ ယှဉ်ရာဟု ဆို၏။] ပုံစံကား-“လောဘနီယေဟိ ဓမ္မေဟိ သုဒ္ဓေါ” စသည်တည်း။ လောဘနီယေဟိ-လောဘ၏အာရုံဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ-တရားတို့မှ၊ သုဒ္ဓေါ-စင်ကြယ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။လောဘနီယေဟိကို “လောဘနီယ”တည်၊ ဒုရန္တိက စသော သုတ်ဖြင့် လောဘနီယကို အပါဒါန်မည်၊ ပဉ္စမိဗဟုဝုစ် ဟိဝိဘတ်သက်၊ သုဟိသ္မကာရော ဧသုတ်ဖြင့် ယ၏ အစိတ် ၊ ကို - ပြု၊ လောဘနီယေဟိ ပြီး၏၊ ဓမ္မေဟိလည်း နည်းတူ။

ပမောဇန။ ။လွတ်မြောက်ရာပုဒ်ကို အပါဒါန်မည်သည်။ [လွတ်မြောက်ခြင်းအနက်ရှိသောသဒ္ဓါ၏ယှဉ်ရာဟုလည်း အဆိုရှိ၏။] ပုံစံကား-“ပရိမုတ္တော ဒုက္ခသွာ၊ မုတ္တော . သွိ မာရဗန္ဓနာ”စသည်တည်း။ ဒုက္ခသွာ-ဆင်းရဲအပေါင်းမှ၊ ပရိမုတ္တော-လွတ်မြောက်ပြီ၊ မာရဗန္ဓနာ-မာရ်မင်း၏ အနှောင်အဖွဲ့မှ၊ မုတ္တော-လွတ်မြောက်သည်၊ အသွိ-ဖြစ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဒုက္ခသွာကို “ဒုက္ခ”တည်၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် ဒုက္ခကို အပါဒါန်မည်၊ သွာဝိဘတ်သက်၊ ဒုက္ခသွာ ပြီး၏၊ မာရဗန္ဓနာ

ကိုလည်း မာရဗန္ဓန တည်၍ တွက်။

ဟေတု။ ။ဟိတ်အနက်ကို မှည့်၍ မဖြစ်၊ ဟိတ်အနက်ဟောသော သဒ္ဓါကိုသာ အပါဒါန်မှည့်၍ဖြစ်သောကြောင့် ဟေတုအရ ဟိတ် အနက် ရှိသောသဒ္ဓါကို ယူရသည်။ ပုံစံကား-“ကသ္မာ န တုမံ ကုလေ ဒဟရာ န မိယျရေ”တည်း။ ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်၊ တုမံ-သင်တို့၏၊ ကုလေ-အမျိုး၌၊ ဒဟရာ-ကလေးတို့သည်၊ န မိယျရေ နု-သေကြရိုး မရှိကုန်သနည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ကသ္မာကို “ကိ”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် ကိ သဒ္ဓါကို အပါဒါန်အမည် မှည့်၊ အပါဒါနေ ပဉ္စမီသုတ်ဖြင့် အပါဒါန ကာရက၌ ပဉ္စမီကေဝုဏ်သ္မာဝိဘတ်သက်၊ (မှဟု အနက်မဆို ရသော်လည်း အပါဒါန်အမည်ရသဖြင့် ပဉ္စမီဝိဘတ်သက်နိုင်၏။) ကိဿ က ဝေ စ သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ကိ ကို က ပြု၊ ကသ္မာ ပြီး၏။

ဝိဝိတ္ထ။ ။ကင်းဆိတ်ရာဖြစ်သော သဒ္ဓါကိုလည်း အပါဒါန် မှည့်၏။ [ကင်းဆိတ်ခြင်းအနက်ရှိသော သဒ္ဓါတို့၏ယှဉ်ရာဟုလည်း အဆိုရှိ၏။] ပုံစံကား-“ဝိဝိတ္ထော ပါပကာ ဓမ္မာ၊ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ” စသည်တည်း။ ပါပကာ-ယုတ်မာသော၊ ဓမ္မာ-အကုသိုလ်တရားမှ၊ ဝိဝိတ္ထော-ကင်း ဆိတ်၏၊ ကာမေဟိ-ကာမတို့မှ၊ ဝိဝိစ္စေဝ-ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။

ရုပ်တွက်။ ။ပါပကာကို “ပါပက”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် ပါပကကို အပါဒါန်အမည်မှည့်၊ သ္မာသက်၊^၁ ပြုလေ။ [ဓမ္မ၊ ကာမ တည်၍ ဤအတိုင်း ဆိုပါ။]

ပမာဏ။ ။နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာရာဖြစ်သော သဒ္ဓါကို အပါဒါန် မှည့်သည်။ “အာယာမတော စ ဝိတ္ထာရတော စ ယောဇနံ” စသည် တည်း။ အာယာမတော စ-အလျားမှလည်းကောင်း၊ ဝိတ္ထာရတော စ-အနံမှလည်းကောင်း၊ ယောဇနံ-တစ်ယူဇနာတည်း။ “အလျားက တစ်ယူဇနာ၊ အနံက တစ်ယူဇနာ” ဟူလို။

ရုပ်တွက်။ ။အာယာမတောကို “အာယာမ”တည်း၊ ဒုရန္တိက စသော သုတ်ဖြင့် အာယာမကို အပါဒါန်အမည်မှည့်၊ တောပစ္စည်း

သက်၊ ပဉ္စမိ ဝိဘတ်မှည့်။ [ဝိတ္ထာရတောကိုလည်း ဝိတ္ထာရ တည်၍ တွက်။]

ဒီဃသော နဝဝိဒတ္ထိယော။ ။ ဤပုံစံကိုလည်း ထုတ်ပါ။ ဒီဃသော- အလျားမှ၊ နဝဝိဒတ္ထိယော-၉ ထွာတို့တည်း။ “အလျားက ၉-ထွာ” ဟူလို၊ ဒီဃသောကို “ဒီဃ”တည်း၊ ဤသုတ်ဖြင့် အပါဒါန် မှည့်၊ သွာ သက်၊ ဒီဃောရေဟိသုတ်ဖြင့် သွာကို သော ပြု၊ ဒီဃသော ပြီး၏။

ပုဗ္ဗယောဂ။ ။ ဤပုဗ္ဗသဒ္ဒါကား “အရှေ့”ဟူသော ဒိသာအနက် ဟော မဟုတ်၊ ဒိသာ အနက်ဟောပုဒ်မှာ ဒိသာယောဂ၌ ပါဝင်လေပြီ။ ရှေး-ရှေ့ဟူသော အခါကာလနှင့် နေရပ်ဌာနကို ဟောသောသဒ္ဒါ တည်း။ ပုဗ္ဗကို ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့် မှတ်၍ ဆိုသည်။ ပရ အပရ စသည် ယှဉ်ရာ၌လည်း အပါဒါန်မှည့်၏။ **ပုံစံကား-**“ပုဗ္ဗေဝ သမ္မောဓာ၊ တတော အပရေန”စသည်တည်း။ သမ္မောဓာ-သစ္စာလေးပါးကို သိတော်မူရာအခါမှ၊ ပုဗ္ဗေဝ-ရှေးတုန်းကပင်လျှင်၊ တတော-ထိုမှ၊ အပရေန သမယေန-နောက် အခါ၌။

ရုပ်တွက်။ ။ သမ္မောဓာကို “သမ္မောဓ”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသော သုတ်ဖြင့် သမ္မောဓကို အပါဒါန်မှည့်၊ သွာသက်၊^၁ ပြု။ [တတောကို တ တည်း၊ တ ကို အပါဒါန်မှည့်။]

ဗန္ဓန။ ။ နှောင်ဖွဲ့ကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါကိုလည်း အပါဒါန် မှည့်သည်။ [နှောင်ဖွဲ့ခြင်းအနက်ရှိသော သဒ္ဒါတို့၏ ယှဉ်ရာဟုလည်း ဆို၏။] **ပုံစံ-**“သတသ္မာ ဗန္ဓော နရော”စသည်တည်း။ သတသ္မာ- တစ်ရာသော ကြွေးမြီကြောင့်၊ နရော-လူကို၊ ဗန္ဓော-နှောင်ဖွဲ့အပ်၏။ ဤပုံစံ၌ ကြွေးမြီသည် နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၏အကြောင်းတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ သတသ္မာကို “သတ”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် သတ ကို အပါဒါန်မှည့်၊ သွာ သက်။

ဂုဏဝစန။ ။ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးကျူးပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါကို အပါဒါန်မှည့်၏။ ဤအရာ၌ ချီးကျူးပြောဆိုကြောင်းကား ဂုဏ်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဣဿရိယာ ဇနံ ရက္ခတိ ရာဇာ၊ သီလတော

နံ ပသံသန္တိ” စသည်၌ ကုဿရိယဂုဏ် သီလဂုဏ်ကို ဟောသောသဒ္ဓါကိုပင် အပါဒါန် မှည့်ရသည်။ ကုဿရိယာ-အစိုးရသူ၏အဖြစ်ဟူသောဂုဏ်ကြောင့်၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ ဇန-လူအပေါင်းကို၊ ရက္ခတိ-စောင့်ရှောက်၏၊ သီလတော-သီလဂုဏ်ကြောင့်၊ နံ-ထိုသူကို၊ ပသံသန္တိ-ချီးမွမ်းကုန်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ကုဿရိယာကို “ကုဿရိယ”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသော သုတ်ဖြင့် ကုဿရိယကို အပါဒါန်မှည့်၊ သွာဝိဘတ်သက်၊ ၁ ပြုလေ။ [သီလတောကိုလည်း “သီလ” တည်၍ တွက်။]

ကစ္ဆည်းပုံစံ။ ။ကစ္ဆည်းဝုတ္တိ၌ “ပုညာယ သုဂတိ ယန္တိ-ကောင်းမှုကြောင့် သုဂတိသို့ ရောက်ကုန်၏” စသည်ကို ထုတ်၏။ ထို၌ ပုညာယ စသည်ကို လိင်္ဂဝိပလ္လာသနည်း (လိင်ပြောင်းနည်း)ဟု မှတ်၊ ပုညကား နပုလိင်တည်း၊ သို့သော် ဤနေရာ၌ ကုတ္တိလိင်ပြောင်းထားသဖြင့် သွာကို ၁ယ ပြုသည်။ စာဂါယ ဝိပုလံ ခနံ-စွန့်ကြမှုကြောင့် ပြန်ပြောသောဥစ္စာ ဖြစ်၏။ [ဤ၌လည်း စာဂပုလိင်မှ ကုတ္တိလိင် ပြန်နေ၏။]

ပဉ္စ၊ ကထန။ ။မေးအပ်သောအနက်၊ ဖြေဆိုအပ်သောအနက် ဟောသဒ္ဓါကိုလည်း အပါဒါန်မှည့်၏။ ပုံစံကား- “ကုတော ဘဝံ အာဂစ္ဆတိ၊ ပါဋုလိပုတ္တတော”စသည်တည်း၊ ဘဝံ-အရှင်သည်၊ ကုတော-ဘယ်အရပ်မှ၊ အာဂစ္ဆတိ-လာခဲ့သနည်း၊ (ဤကား ပဉ္စတည်း၊) ပါဋုလိပုတ္တတော-ပါဋုလိပုတ်ပြည်မှ၊ အာဂစ္ဆာမိ-လာခဲ့၏။ (ဤကား ကထနတည်း။)

ရုပ်တွက်။ ။ကုတောကို “ကိ”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသောသုတ်ဖြင့် ကိကို အပါဒါန်မှည့်၊ ကွစိ တော ပဉ္စမုက္ကေသုတ်ဖြင့် တောပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ် မှည့်၊ ကြတောထေသု စသုတ်ဖြင့် ကိ ကို ကု ပြု၊ ကုတော ပြီး၏။ [“ပါဋုလိပုတ္တ”တည်၍ ပါဋုလိပုတ္တကို အပါဒါန်မှည့်ဟု ဆိုလေ၊ ကစ္ဆည်းဝုတ္တိလာ “အဘိဓမ္မာ ပုစ္ဆန္တိ”စသောပုံစံများမှာ တွာ လောပတွင် ပါဝင်ပြီးဖြစ်၍ ရူပသိဒ္ဓိအတိုင်း ပုံစံထုတ်လိုက်သည်။]

ထောက။ ။အနည်းငယ်ဟူသော အနက်ဟောသဒ္ဓါကိုလည်း အပါဒါန်မှည့်၏။ ပုံစံကား-“ထောကာ မုစ္စတိ၊ အပ္ပမတ္တကာ မုစ္စတိ”

စသည်တည်း၊ ထောကာ-အနည်းငယ်ဖြင့်၊ မုစ္စတိ-လွတ်မြောက်၏။
[ရူပသိဒ္ဓိက ကရိုဏ်းအနက်ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဖြင့်”ဟု အနက်ဆို
သည်။]

ရုပ်တွက်။ ။ထောကာကို “ထောက”တည်း၊ ဒုရန္တိကစသော
သုတ်ဖြင့် ထောကကို အပါဒါန်မှည့်၊ သွာသက်၊ ၁ ပြုလေ။
[အပ္ပမတ္တကာလည်း ဤနည်းပင်တည်း။]

အကတ္တု။ ။ဤအကတ္တုအရ “ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ
ဥဿန္တတ္တာ ဝိပုလတ္တာ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ စက္ခုဝိညာဏံ”ဟု ပုံစံထုတ်၏။
ကမ္မဿ-ကံ၏၊ ဝါ-ကံကို၊ ကတတ္တာ-ပြုအပ်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
ဥပစိတတ္တာ-ဆည်းပူးအပ်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥဿန္တတ္တာ-
ပေါများသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိပုလတ္တာ-ပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ်
ကြောင့်၊ စက္ခုဝိညာဏံ-စက္ခုဝိညာဏ်သည်၊ ဥပ္ပန္နံ-ဖြစ်သည်၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဤပုံစံ၌ ကတတ္တာ စသည်ဝယ် သွာဝိဘတ်သည်
ဟိတ်အနက်ကို ဟော၏။

မှန်၏-ဟိတ်သည် “ယော ကာရေတိ သ ဟေတု”သုတ်ဖြင့်
မှည့်အပ်သော ဟေတုကတ္တားခေါ်သော ဟိတ်၊ အကျိုးကို ပြီးစေတတ်
သော အကြောင်းဟိတ်ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ဟေတုကတ္တားဖြစ်သော
ဟိတ်ကို တားမြစ်လို၍ အကတ္တုဟု ဆိုသည်။ ဟေတုကတ္တားဟိတ်
မဟုတ်လျှင် အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော အကြောင်းဟိတ်ဟု သိသာ
လေပြီ၊ ထို့ကြောင့် “အကတ္တု-ဟေတုကတ္တား မဟုတ်သော ဟိတ်
အနက်ဟောသဒ္ဓါ”ဟု အနက်မှန် ဆိုပါ။

ရုပ်တွက်။ ။ကတတ္တာကို ကတတ္တတည်း၊ ဒုရန္တိကစသော
သုတ်ဖြင့် ကတတ္တကို အပါဒါန်မှည့်၊ အပါဒါနေ ပဉ္စမိသုတ်ဖြင့်
အပါဒါနကာရက၌ ပဉ္စမိဧကဝုဏ် သွာဝိဘတ်သက်၊ သွာကို ၁ ပြု၊
တ္ထခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ကတတ္တာ ပြီး၏။ [ဥပစိတတ္တ၊ ဥဿန္တတ္တ၊
ဝိပုလတ္တ တည်၍ တွက်။]

၆။ ယဿ ဒါတုကာမော ရောစတေ ဓာရယတေ ဝါ တံ သမ္ပဒါနံ။ ။ယဿ ဝါ-အကြင် ကာရကအားလည်း၊ ဒါတု ကာမော-ပေးခြင်းငှာ အလိုရှိ၏။ ယဿ ဝါ-အကြင် ကာရက အားလည်း၊ ရောစတေ-နှစ်သက်၏။ ယဿ ဝါ-အကြင် ကာရကအားလည်း၊ ဓာရယတေ-ဆောင်၏။ တံ-ထိုကာရက သည်၊ သမ္ပဒါနံ-သမ္ပဒါနမည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဘိက္ခုဿ စီဝရံ ဒဒါတိ၊ သမဏဿ ရောစတေ သစ္စံ၊ ဒေဝဒတ္တဿ သုဝဏ္ဏဆတ္တံ ဓာရယတေ ယညဒတ္တော စသည်တည်း။

၆။ ဤသုတ်ကား သမ္ပဒါနိမ့်သော သုတ်တည်း။ ပေးရာ၊ နှစ်သက်ရာ၊ ဆောင်ရာ ဤ ၃-ဌာနကို သမ္ပဒါနိမ့်သော သမ္ပဒါနိမ့်သော ဝါသဒ္ဓါ ဖြင့် နောက်သုတ်က မမည်နိုင်သော ပုံစံများကိုလည်း သမ္ပဒါနိ မ့်သောသေး၏။

သမ္ပဒါနံ။ ။သံသဒ္ဓါသည် သမ္မာအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “သမ္မာ ပဒီယတေ ယဿာတိ သမ္ပဒါနံ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ယဿ-အကြင် ကာရကအား၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ပဒီယတေ-အပိုင်ပေးအပ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ အပိုင်ပေးရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုကာရကသည်၊ သမ္ပဒါနံ-မည်၏။ သမ္မာအရ “ကောင်းစွာ”ဆိုသည်ကား ငယ်ရွယ် သူက ကြီးသူ-မြတ်သူအား ပူဇော်လိုခြင်း၊ ကြီးသူ-မြတ်သူက ငယ်ရွယ်သူ-အောက်ကျသူ အား ချီးမြှောက်လို၍ ပေးခြင်းမျိုးတည်း။

ပုံစံ။ ။ဘိက္ခုဿ-ရဟန်းအား၊ စီဝရံ-သင်္ကန်းကို၊ ဒဒါတိ-ပေးလှူ ၏။ ဤကား ယဿ ဒါတုကာမောအရ ပုံစံတည်း။ သမဏဿ- ရဟန်းအား၊ သစ္စံ-သစ္စာစကားသည်၊ ရောစတေ-နှစ်သက်၏။ (သူများ က မှန်မှန်ပြောသော စကားကို ရဟန်းက သဘောကျသည် ဟူလို၊ ရဟန်း၏ သစ္စာ မဟုတ်၊ သူများ၏သစ္စာကို ရဟန်းက သဘောကျ ခြင်း ဖြစ်သည်။) ဤကား ယဿ ရောစတေအရ ပုံစံတည်း။

၇။ သိလာဃ ဟန ဌာ သပ ဓာရ ပိဟ ကုဓ ဒုဟိ . သော .
 သူယ ရာဓိ . က္ခ ပစ္စာသုဏ အနုပတိဂိဏ ပုဗ္ဗကတ္တာ .
 ရောဓနတ္ထ တဒတ္ထ တုမတ္တာ . လမတ္ထမညာ . နာဒရ . ပှာဏိနိ၊
 ဂတုတ္ထကမ္မနိအာသိသတ္ထ သမ္မတိဘိယျ သတ္တမုတ္တေသု ခ။
 သိလာဃ-သိလာဃဓာတ်၊ ဟန-ဟနဓာတ်၊ ဌာ-ဌာဓာတ်၊ သပ-
 သပဓာတ်၊ ဓာရ-ဓာရဓာတ်၊ ပိဟ-ပိဟဓာတ်၊ ကုဓ-ကုဓဓာတ်၊
 ဒုဟိသော . သူယ-ဒုဟဓာတ်၊ က္ကဿဓာတ်၊ ဥသူယဓာတ်၊
 ရာဓိက္ခ-ရာဓဓာတ်၊ က္ကုတ္တဓာတ်တို့၏ ယှဉ်ရာ၊ ပစ္စာသုဏ

ဒေဝဒတ္တဿ-ဒေဝဒတ်အား၊ ယညဒတ္တော-ယညဒတ်သည်၊ သုဝဏ္ဏ
 ဆတ္တံ-ရွှေထီးကို၊ ဓာရယတေ-ဆောင်၏၊ (ဆောင်းမိုး၍ ပေးသည်ကို
 “ဆောင်”ဟု ဆိုသည်။) ဤကား ယဿ ဓာရယတေ အရ ပုံစံတည်း။

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဘိက္ခုဿကို “ဘိက္ခု”တည်၊ အားဟူ၍ အနက်ပေး
 သောကြောင့် သမ္ပဒါန်အနက်ကို အလိုရှိရကား ယဿ ဓာတုကာမော
 ရောစတေ ဓာရယတေ ဝါ တံ သမ္ပဒါန်သုတ်ဖြင့် ဘိက္ခုကို သမ္ပဒါန်
 အမည်မှည့်၊ သမ္ပဒါနော စတုတ္ထိသုတ်ဖြင့် သမ္ပဒါန်အနက်၌ စတုတ္ထိ
 ဧကဝုဏ် သဝိဘတ် သက်၊ သာဂမော သေသုတ်ဖြင့် သံ လာ၊ ဘိက္ခုဿ
 ပြီး၏။ [သမဏဿ၊ ဒေဝဒတ္တဿ တို့ကိုလည်း တွက်လေ။]

၇။ သိလာဃ။ ။ သိလာဃဓာတ်သည်၊ ကတ္ထနေ-ချီးကျူးခြင်း၌
 ဖြစ်၏၊ ချီးကျူးပြောဆိုခြင်းအနက်ဟော သိလာဃဓာတ်၏ ယှဉ်ရာ
 ပုဒ်ကို ဤသုတ်က သမ္ပဒါန် မှည့်၏။ “ဗုဒ္ဓဿ သိလာဃတေ” စသည်
 တည်း၊ ဗုဒ္ဓဿ-ဘုရားအား၊ သိလာဃတေ-ချီးကျူးလျှောက်ထား၏၊
 “ဘုရား ဂုဏ်တော်များကို ဘုရားအား ချီးကျူးလျှောက်ထားသည်”
 ဟူလို။

အနုပတိဂိဏ ပုဗ္ဗကတ္တု-ပတိ+အာပုဗ္ဗ သုဓာတ်၊ အနု+ပတိပုဗ္ဗ
ဂိဓာတ်တို့၏ ရှေ့ဝါကျ၌ ကတ္တာ၊ အာရောစနတ္ထ-ပြောဆိုခြင်း
အနက်ရှိသောဓာတ်၊ တဒတ္ထ-ထိုကြိယာ၏အကျိုးဟောသဒ္ဒါ၊
တုမတ္ထ-တုံပစ္စည်း၏ အနက်ဟော သဒ္ဒါ၊ အလမတ္ထ-အလံ
သဒ္ဒါ၏အနက်ဟောသဒ္ဒါ၊ မညာ . နာဒရ . ပွာဏိနိ-မနဓာတ်
၏ယှဉ်ရာ၊ မလေးစားအပ်သော သတ္တဝါအနက်ဟော မဟုတ်
သောသဒ္ဒါ၌လည်းကောင်း၊ ဂတုတ္ထကမ္မနိ-ဂတိအနက်ရှိသော
ဓာတ်တို့၏ ကံ၌လည်းကောင်း၊ အာသိသတ္ထ-တောင့်တခြင်း
အနက်ရှိသော သဒ္ဒါ၏ယှဉ်ရာ၊ သမ္မုတိ-သမ္မုတိသဒ္ဒါ၏ ယှဉ်
ရာ၊ ဘိယျ-ဘိယျသဒ္ဒါ၏ ယှဉ်ရာ၊ သတ္တမုတ္တေသု စ-သတ္တမီ
ဝိဘတ်၏အနက်ဟော သဒ္ဒါတို့၌လည်းကောင်း၊ သမ္ပဒါနံ-
သမ္ပဒါနံမည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ (ပုံစံကို အဓိပ္ပာယ်၌
ပြမည်။)

ရုပ်တွက်။ ။ဗုဒ္ဓဿကို “ဗုဒ္ဓ”တည်၊ အားဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် သမ္ပဒါနံအနက်ကို အလိုရှိရကား သိလာဃဟနဌာ စသော
သုတ်ဖြင့် ဗုဒ္ဓကို သမ္ပဒါနံအမည်မှည့်၊ သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိသုတ်ဖြင့်
သမ္ပဒါနံအနက်၌ စတုတ္ထိဧကဝုဇ် သဝိဘတ်သက်၊ သာဂမော သေ
သုတ်ဖြင့် သံ လာ၊ ဗုဒ္ဓဿ ပြီး၏။ [နောက်၌ ထူးရာရုပ်ကိုသာ
တွက်ပြမည်။]

ဟနု။ ။ဟနုဓာတ်သည်၊ အပနယနေ-ပယ်ရှားခြင်းအနက်၌
ဖြစ်၏၊ ရညော ဟနုတေ၊ ရညော-မင်းအား၊ ဟနုတေ-ပယ်ရှား၏၊
“မင်းနှင့် မဆက်ဆံချင်၍ မင်းကို ပယ်ရှားသည်”ဟူလို၊ [ဆရာတို့
ကား “ဟနု-အပလပနေ=စကားမပြောခြင်း”ဟူသော ရူပသိဒ္ဓိ
ထောက်၍ “တုယုမေဝ-သင့်အားသာလျှင်၊ ဟနုတေ-ခွန်းတုံ့မပြန်၊
အလိမ္မဉာဏ်ဖြင့် နေ၏”ဟု ဆိုကြသည်။]

ဌာ-ဌာဓာတ်သည်။ ဂတိနိဝတ္တိမှိ-သွားခြင်း၏ ဆုတ်နစ်ခြင်း၌ ဖြစ်၏။ “ဥပတိဋ္ဌေယျ သကျပုတ္တာနံ ဝဗ္ဗကီ” ဝဗ္ဗကီ-လက်သမားသည်။ သကျပုတ္တာနံ-သာကီဝင်မင်းသား ဘုရားရှင်၏ သားတော်တို့အား၊ ဥပတိဋ္ဌေယျ-ဆည်းကပ်လုပ်ကျွေးရာ၏။ [ဥပတိဋ္ဌေယျ၌ ဥပပုဗ္ဗ ဌာဓာတ်ကို တိဋ္ဌ ပြုထားသည်။]

သပ- သပ ဓာတ်သည်။ သပတေ-သစ္စာဆိုခြင်းအနက်၌ ဖြစ်၏။ “တုယံ သပတေ” တုယံ-သင့်အား၊ သပတေ-ယုံကြည်စေလို သစ္စာ ဆို၏။ [“တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ယုံကြည်ကျေနပ်လောက်အောင် သစ္စာ ဆိုသည်”ဟူလို။]

ဓရ-ဓရဓာတ်သည်။ ဓာရဏေ-ဆောင်နှင်း၊ ဆပ်သွင်းခြင်း၌ ဖြစ်၏။ ထီးကို ဆောင်းရာ၌ “ဆောင်”ဟု အနက်ဆို၍ ကြွေးမြီကို ပေးဆပ်ရာ၌ “ဆပ်သွင်း”ဟု ဆိုသည်။ “အခွန်တော် ဆောင်ရမည်” စသည်၌ ပေးခြင်းကိုပင် “ဆောင်”ဟု ပြောဆိုရိုးရှိသည်ကို သတိပြု။ “ယဿ ဒါတုကာမော သုတ်လာ ဓရဓာတ်နှင့် ဤက ဓရဓာတ်သည် အနက်တူ”ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယျာဒိကဏ္ဍ ၂၅ သုတ်၌ ဆုံးဖြတ် လျက် ရှိ၏။ “သုဝဏ္ဏံ တေ ဓာရယတေ” တေ-သင့်အား၊ သုဝဏ္ဏံ-ရွှေကို၊ ဓာရယတေ-ဆောင်၏။ ဝါ-ဆပ်ပေး၏။

ပိဟ-ပိဟဓာတ်သည်။ ဣစ္ဆာယံ-နှစ်သက်ခြင်း၌ ဖြစ်၏။ “ဗုဒ္ဓဿ ပိဟယန္တိ အညတိတ္ထိယာ” အညတိတ္ထိယာ-သာသနာပ တိတ္ထိတို့သည်။ ဗုဒ္ဓဿ-ဘုရားရှင်အား၊ ပိဟယန္တိ-နှစ်သက်လိုလားကြကုန်၏။

ကုဓ-ကုဓဓာတ်သည်။ ကောပေ-အမျက်ထွက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း ၌ ဖြစ်၏။ မဟာဝီရ-ကြီးမြတ်ရဲရင့်သော အရှင်ရသေ့၊ တဿ-ထို ကလာဗမင်းအား၊ ကုဇ္ဈ-အမျက်ထွက်တော်မူပါ။ [ရသေ့က စိတ်ဆိုး လျှင် ကျူးလွန်သော မင်းမှာ အပြစ်သက်သာ၏။ ထို့ကြောင့် တိုင်းပြည် ပျက်မည် စိုး၍ “မင်းကို စိတ်ဆိုးပါ”ဟု ခန္တိဝါဒီရသေ့အား လျှောက် သော စကားတည်း။]

ဒုဟ-ဒုဟဓာတ်သည်။ ဇိယံသာယံ-ဖျက်ဆီးခြင်း၌ ဖြစ်၏။
“ဒုဟယတိ ဒိသာနံ မေယော” မေယော-မိုးသည်။ ဒိသာနံ-အရပ်
မျက်နှာတို့အား၊ ဒုဟယတိ-ဖျက်ဆီး၏။

ဣဿ-ဣဿဓာတ်သည်။ ဣဿာယံ-ငြူစူခြင်း၌ ဖြစ်၏။
“တိတ္ထိယာ ဣဿယန္တိ သမဏာနံ” တိတ္ထိယာ-တိတ္ထိတို့သည်။
သမဏာနံ-ရဟန်းတို့အား၊ ဣဿယန္တိ-ငြူစူကြကုန်၏။

ဥဿယ-ဥဿယဓာတ်သည်။ ဒေါသာ . ဝိကရဏေ-အပြစ်ကို
ထင်စွာပြုခြင်း၌ ဖြစ်၏။ “ဒုဇ္ဈနာ ဂုဏဝန္တာနံ ဥဿယန္တိ” ဒုဇ္ဈနာ-
ယုတ်မာသော လူတို့သည်။ ဂုဏဝန္တာနံ-ဂုဏရှိသူတို့အား၊ ဥဿယန္တိ-
အပြစ်ကိုပြု၊ ရှုတ်ချကြကုန်၏။ ဝါ-စောင်းမြောင်းကြကုန်၏။

ရာဓ-ရာဓဓာတ်သည်။ ဟိသာ သံရာဓေသု-ညှဉ်းဆဲခြင်း ပြီးစီး
ခြင်းတို့၌ ဖြစ်၏။ (သံသိဒ္ဓိယံ-ပြီးစီးခြင်း၌ ဖြစ်၏ဟုလည်း ရှိ၏။)
“အာရာဓော.ဟံ ရညော၊ ကျာဟံ (ကိ+အဟံ) အယျာနံ အပရဇ္ဈာမိ”
အဟံ-ကျွန်တော်မျိုးသည်။ ရညော-မင်းအား၊ အာရာဓော-နှစ်သက်
ပါ၏။ အဟံ-တပည့်တော်သည်။ အယျာနံ-အရှင်တို့အား၊ ကိ
အပရဇ္ဈာမိ-အဘယ်သို့ ချွတ်ယွင်းမိပါသနည်း။

မှတ်ချက်။ ။ ရှင်ဘုရင်သည် ပုဏ္ဏားအား စကားမပြောဘဲနေရာ
ပုဏ္ဏားက မိမိမှာ ဘာအပြစ်များ ရှိပါလိမ့်မည်နည်းဟု မိမိမူပြစ်
ပေါ်အောင် “အာရာဓော.ဟံ ရညော”ဟု သံတော်ဦးတင်၏။
မေတ္တိယာ မည်သောဘိက္ခုနီကို ဆဗ္ဗဂ္ဂီရဟန်းတို့က စကားမပြောဘဲ
နေရာ၊ ဘိက္ခုနီက မိမိမူပြစ်ရှိလျှင် ပြောစေလို၍ “ကျာဟံ အယျာနံ
အပရဇ္ဈာမိ”ဟု လျှောက်သည်။ ဤသို့ မိမိအပြစ်ကို ထင်ရှားပြောပြ
စေလို၍ စကားမပြောဘဲ နေသူအား အဖန်ဖန် မေးရာ၌ အမေး
ခံရသူသည် သမ္ပဒါန်ဖြစ်၏။

ဣက္ခ-ဣက္ခဓာတ်သည်။ ဒဿနဏီသု-ကြည့်ရှုခြင်း၊ အမှတ်
အသားပြုခြင်းတို့၌ ဖြစ်၏။ “အာယသ္မတော ဥပါလိတ္ထေရဿ
ဥပသမ္ပဒါ.ပေက္ခော ဥပတိဿော” ဥပတိဿော-ဥပတိဿသည်။

အာယသ္မတော ဥပါလိတ္ထေရဿ-အရှင်ဥပါလိထေရ်အား၊ ဥပသမ္မဒါ.ပေက္ခော-ရဟန်းအဖြစ်ကို ရှုငဲ့၏။ ဥပသမ္မဒါ.ပေက္ခော၌ ဥပသမ္မဒါကား တွဲဖက်ဖြစ်၍ ပါလာသော ပုဒ်တည်း။ အပေက္ခောသာ လိုရင်းတည်း။ အပေက္ခော၌ အပပုဗ္ဗ ဣက္ခဓာတ်၏ ယှဉ်ရာ ဥပါလိတ္ထေရကို သမ္မဒါန်အမည် မှည့်သည်။

ပစ္ဆာသုဏအနုပတိဂိဏပုဗ္ဗကတ္တူ။ ။ပုဗ္ဗကတ္တာ.ရောစနတ္ထကို ပုဗ္ဗကတ္တူ+အာရောစနတ္ထဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ သုဏ ဂိဏတို့၌ ဧကကား “တိ ဏ ဣ ဥ၊ ဤလေးခု၊ ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ” ဟူသည့်အတိုင်း သုဓာတ် ဂိဓာတ်ကို ညွှန်ပြသော အက္ခရာတည်း။ ဧက အက္ခရာဖြင့် ညွှန်ပြသည့် အတွက် သုဏာတိဟု ရုပ်ဖြစ်သော သုဓာတ်၊ ဂိဏာတိဟု ရုပ်ဖြစ်သော ဂိဓာတ်မှန်း သိရသည် ဟူလို။

အမှာ။ ။ဝါကျ ၂-ဝါကျရှိရာဝယ် ရှေ့ဝါကျ၌ ကတ္တားသည် နောက်ဝါကျသို့ ရောက်သည့်အခါ ပတိ+အာ ပုဗ္ဗ သုဓာတ်၊ အနု+ပတိ ပုဗ္ဗ ဂိဓာတ်၏ သမ္မဒါန်ဖြစ်ရမည်။ သို့အတွက် ပုံစံကို ၂-ဝါကျစီ ယှဉ်လျက် ထုတ်ပြအံ့။

ပစ္ဆာသုဏပုံစံ။ ။“ဘဂဝါ ဘိက္ခု ဧတဒဝေါစ၊ တေ ဘိက္ခု ဘဂဝတော ပစ္စယောသုံ” ပတိပုဗ္ဗ သုဓာတ် ၊ ဝိဘတ်တည်း။ ရှေ့ဝါကျ၌ ဘဂဝါဟူသော ကတ္တားသည် နောက်ဝါကျသို့ ရောက်သည့်အခါ ပတိပုဗ္ဗ သုဓာတ်၏ ယှဉ်ရာဝယ် “ဘဂဝတော”ဟု သမ္မဒါန် ဖြစ်လာရသည်။ အာပုဗ္ဗ သုဓာတ်၏ ယှဉ်ရာ၌ “အာသုဏန္တိ ဗုဒ္ဓဿ ဘိက္ခု”ဟု ပုံစံထုတ်၏။

ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းတို့ကို၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ အဝေါစ-မိန့်တော်မူပြီ၊ တေ ဘိက္ခု-ထို ရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားအား၊ ပစ္စယောသုံ-ရှေးရှုနားထောင်ကုန်ပြီ၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းတို့သည်၊ ဗုဒ္ဓဿ-ဘုရားရှင်အား၊ အာသုဏန္တိ-ရိုသေစွာ နာယူကုန်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဘဂဝေတာကို ဘဂဝန္တတည်း၊ သိလာယစသော သုတ်ဖြင့် ပတိပုဗ္ဗ သုဓာတ်၏ယှဉ်ရာ ရှေ့ဝါကျ၌ ကတ္တားဖြစ်သော ဘဂဝန္တကို သမ္ပဒါန်အမည် မှည့်ဟု ဆို။ [ဗုဒ္ဓဿ၌ ဗုဒ္ဓတည်း၊ အာပုဗ္ဗ သုဓာတ်၏ ယှဉ်ရာဟု ဆိုလေ။]

အနုပတိဂိဏသုံစံ။ ။အနု+ပတိပုဗ္ဗ ဂိဓာတ်၏ယှဉ်ရာပုံစံကား “ဘိက္ခု ဇနံ ဓမ္မံ သာဝေတိ၊ တဿ ဘိက္ခုနော ဇနော အနုဂိဏာတိ (ပတိဂိဏာတိ)”တည်း။ ရှေ့ဝါကျ၌ ကတ္တားကား ဘိက္ခုတည်း။ ထိုဘိက္ခုဟူသော ကတ္တားသည် နောက်ဝါကျ၌ အနု+ပတိ ပုဗ္ဗ ဂိဓာတ်၏ ယှဉ်ရာဝယ် ဘိက္ခုနောဟု သမ္ပဒါန် ဖြစ်လာသည်။ ဘိက္ခု-ရဟန်းသည်။ ဇနံ-လူအပေါင်းကို၊ ဓမ္မံ-တရားကို၊ သာဝေတိ-နာယူစေ၏။ ဝါ-ဟော၏။ တဿ ဘိက္ခုနော-ထို ရဟန်းအား၊ ဇနော-တရားနာသူ လူအပေါင်းသည်။ အနုဂိဏာတိ-သာဓု သာဓု၊ ကောင်း ချီးပြုလျက်၊ အားတက်စေလို၊ လျော်စွာဆို၏။ ပတိဂိဏာတိ-သာဓု သာဓု၊ ကောင်းချီးပြုလျက်၊ အားတက်စေလို၊ ခွန်းတုံ့ဆို၏။

အာရောဇနတ္ထ။ ။ပြောဆိုခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်တို့၏ယှဉ်ရာ ပုဒ်ကို သမ္ပဒါန်မှည့်။ “အာရောစယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ၊ အာမန္တယာမိ ဝေါ”စသည်တည်း။ ဘိက္ခဝေ-ရဟန်းတို့၊ ဝေါ-သင်တို့အား၊ အာရော စယာမိ-မိန့်တော်မူ၏။ ဝေါ-သင်တို့အား၊ အာမန္တယာမိ-သိစေတော် မူ၏။ [“သိစေခြင်း” ဟူသည် သိအောင် ပြောဆိုခြင်းပင်တည်း။]

တဒတ္ထ။ ။တဿ အတ္ထော တဒတ္ထော၊ တဿ-ထိုကြိယာ၏။ အတ္ထော-အကျိုးတည်း။ တဒတ္ထော-ထိုကြိယာ၏အကျိုး၊ ထိုကြိယာ၏ အကျိုးကို ဟောသောပုဒ်၌ သမ္ပဒါန်မှည့်ရသည်။ “ဗုဒ္ဓဿ အတ္တာယ ဇီဝိတံ ပရိစ္စယမိ” ဗုဒ္ဓဿ-ဘုရား၏၊ အတ္တာယ-အကျိုးငှာ၊ ဇီဝိတံ-အသက်ကို၊ ပရိစ္စယမိ-စွန့်နိုင်ပါ၏။ “ဘုရားအတွက် အသက်ကိုပင် စွန့်ရဲပါ၏”ဟူလို၊ ဤ၌ အသက်ကို စွန့်နိုင်ခြင်းကြိယာသည် အကြောင်း၊ အသက်စွန့်သည့်အတွက် ဘုရားမှာ ကျေးဇူးများခြင်းသည် အကျိုး တည်း။ ဤသို့ ထိုထိုကြိယာအကျိုးကို တဒတ္ထဟု ခေါ်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။အတ္ထာယကို အတ္ထ တည်၊ သိလာယစသော သုတ်ဖြင့် တဒတ္ထဖြစ်သော အတ္ထကို သမ္ပဒါန်အမည်မှည့်၊ ငှာဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိသုတ်ဖြင့် သမ္ပဒါန်အနက် ၌ စတုတ္ထိဧကဝုဇ် သဝိဘတ်သက်၊ အာယ စတုတ္ထေကဝစနဿ တုသုတ်ဖြင့် သကို ၂၂ ဖြ၊ ထွ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ အတ္ထာယ ပြီး၏။

တုမတ္ထ။ ။တုံပစ္စယဿ-တုံပစ္စည်း၏။ အတ္ထော-အနက်တည်း။ တုမတ္ထော-တုံပစ္စည်း၏အနက်။ ဤ၌ တုံပစ္စည်း၏အနက်ကို ဟော သော သဒ္ဓါသည် တုမတ္ထ မည်၏။ ထိုသဒ္ဓါကို သမ္ပဒါန် မှည့်ရသည်။

ပုံစံ။ ။“လောကာ.နုကမ္မာယ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာနံ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” လောကာ.နုကမ္မာယ-လောကကို သနားစောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ-နတ်လူတို့ ၏။ အတ္ထာယ-အကျိုးငှာ၊ ဟိတာယ-စီးပွားအလိုငှာ၊ သုခါယ-ချမ်းသာ ခြင်းငှာ၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားရှင်သည်။ လောကေ-လောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ် တော်မူလာ၏။

တုမတ္ထဇေါရပုံ။ ။ဤပုံစံ၌ အနုကမ္မာယသည် အနုကမ္မိတုံ၏ အနက်တည်း။ အတ္ထာယသည် အတ္ထ ကာတုံ၏၊ ဟိတာယသည် ဟိတံ ကာတုံ၏၊ သုခါယသည် သုခံ ကာတုံ၏ အနက်တည်း။ ဤသို့ တုံ ပစ္စည်း၏အနက်ဟော ပုဒ်များဖြစ်၍ တုမတ္ထသမ္ပဒါန်ဟု ခေါ်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။လောကာ.နုကမ္မာယကို လောကာ.နုကမ္မ တည်၊ သိလာယ စသောသုတ်ဖြင့် တုမတ္ထဖြစ်သော လောကာ.နုကမ္မကို သမ္ပဒါန်အမည် မှည့်၊ သဝိဘတ်သက်၍ အတ္ထာယအတိုင်း တွက်။ [ဟိတာယ၊ သုခါယတို့လည်း နည်းတူ။] တဒတ္ထ တုမတ္ထအထူးကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာမူကာမှာရူ။

အလမတ္ထ။ ။အလံသဒ္ဓါ၏အနက်ဟူသည် “ထိုက်တန်၏”ဟူ သော အရဟတိအနက်၊ “မသင့်-အကျိုးမရှိ”ဟူသော ပဋိက္ခေပ အနက်များတည်း။ “အလံ မေ ရဇ္ဇံ၊ အရဟတိ မလ္လော မလ္လဿ” ဤကား အရဟတိအနက်ဟော ပုံစံတည်း။ “အလံ တေ ဣဓ ဝါသေန၊

ကိံ တေ ဇဏှဟိ ဒုဗ္ဗေမ” ဤကား ပဋိက္ခေပအနက်ဟော ပုံစံတည်း၊
ထိုအလံအနက်ဟောသဒ္ဒါ၏ ယှဉ်ရာပုဒ်ကို သမ္ပဒါန်မှည့်သည်။

မေ-ငါအား၊ ရန္တု-တိုင်းပြည်သည်၊ အလံ-ထိုက်၏၊ မလ္လော-
လက်ဝှေ့သည် တစ်ယောက်သည်၊ မလ္လဿ-လက်ဝှေ့သည်တစ်
ယောက်အား၊ အရဟတိ-ထိုက်တန်၏၊ တေ-သင့်အား၊ ဣမ-ဤ
ကျောင်း၌၊ ဝါသေန-နေခြင်းဖြင့်၊ အလံ-အကျိုးမရှိ၊ ဒုဗ္ဗေမ-ပညာ
မရှိသော ရသေ့၊ တေ-သင့်အား၊ ဇဏှဟိ-ဆံကျစ်တို့ဖြင့်၊ ကိံ-အဘယ်
အကျိုးရှိအံ့နည်း။

မညာ . နာဒရ . ပွာဏိနိ။ ။[မည=မနဓာတ်၏ ယှဉ်ရာဖြစ်
သော+အနာဒရ=မလေးစားအပ်သော+အပွာဏိ=သတ္တဝါမဟုတ်
သောအနက်၊ (နိကား သို့ကိုပြုသော နိတည်း၊)] မနဓာတ်၏ ယှဉ်ရာ
ဝယ် မလေးစားအပ် သတ္တဝါမဟုတ်သောအနက်ဟော သဒ္ဒါကို
သမ္ပဒါန် မှည့်သည်။

ပုံစံ။ ။“ကဋ္ဌဿ တုဝံ မညေ၊ ကလိင်္ဂရဿ တုဝံ မညေ” တုဝံ-
သင့်ကို၊ ဝါ-နှင့်လိုလူစားကို၊ ကဋ္ဌဿ-ထင်းတုံးလောက်၊ မညေ-မှတ်
ထင်၏၊ တုဝံ-သင့်ကို၊ ကလိင်္ဂရဿ-ထင်းနုပင်ထင်းဖွဲလောက်၊ မညေ-
၏၊ [မီးထည့်ဖို့မျှ အသုံးမကျသော ထင်းအနုပင်အဖွဲကို ကလိင်္ဂရ ဟု
ခေါ်၏၊ အဘိဓာန်၌ ထုသ-စပါးခွံ(ဖွဲ)ကိုလည်း ကလိင်္ဂရဟု ဆို၏၊]
ဤပုံစံ၌ ကဋ္ဌကလိင်္ဂရ တို့သည် မညေအရ မနဓာတ်၏ ယှဉ်ရာလည်း
ဟုတ်၏၊ လေးလည်း မလေးစားအပ်၊ သတ္တဝါလည်း မဟုတ်၊
ထို့ကြောင့် သမ္ပဒါန်မှည့်သည်။

ရုပ်တွက်။ ။ကဋ္ဌဿကို ကဋ္ဌတည်၊ သိလာဃ စသောသုတ်ဖြင့်
မနဓာတ်၏ ယှဉ်ရာ မလေးစားအပ် သတ္တဝါအနက်ဟော မဟုတ်
သော ကဋ္ဌကို သမ္ပဒါန်အမည်မှည့်၊ သဝိဘတ် သက်၊ သ် လာ၊
ကဋ္ဌဿ ပြီး၏။ [ကလိင်္ဂရဿ လည်း နည်းတူ။]

အမှာ။ ။အားဟု အနက်မဆိုရသော်လည်း ဤသုတ်က သမ္ပဒါန်
မှည့်လိုက်လျှင် သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိသုတ်က စတုတ္ထိဝိဘတ်ကို အနှောင့်

အယုက်မရှိ သက်နိုင်ပြီ။ “ကဋ္ဌဿ-ထင်းတုံးလောက်” ဟူရာ၌လည်း “ထင်းတုံးကိုကဲ့သို့”ဟု ကံအနက် ဆိုလိုသည်။

ဂဗျတ္တကမ္မနိ။ ။ဂတိအနက်ရှိသော ဓာတ်ကား ဂမဓာတ်သာ မက ဝဇ္ဇဓာတ်၊ ကသဓာတ် စသည်ဖြင့် များ၏။ ထိုဓာတ်တို့၏ ကံပုဒ် ကို သမ္ပဒါန်မှည့်သည်။ “အပ္ပော သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ” အပ္ပော-အနည်း ငယ်သော သူတော်ကောင်းသည်။ သဂ္ဂါယ-နတ်ပြည်သို့၊ ဂစ္ဆတိ-ရောက်နိုင်၏။ [အများကား အပါယ်သို့ သွားကြသည် ဟူလို။]

အာသိသတ္တ။ ။တောင့်တခြင်းအနက်ဟောသဒ္ဓါ၏ ယှဉ်ရာပုဒ် ကိုလည်း သမ္ပဒါန်မှည့်၏။ “အာယသ္မတော ဒီဃာယု ဟောတု”စသည် တည်း။ အာယသ္မတော-အရှင်အား၊ ဒီဃာယု-ရှည်သောအသက်သည်၊ ဟောတု-ဖြစ်ပါစေသတည်း။ [“ဒီဃာယု-ရှည်သောအသက်ရှိသည်”ဟု မပေးရ။]

သမ္မုတိ။ ။“သာဓု သမ္မုတိ မေ ဘဂဝတော ဒဿနာယ” ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနာယ-ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ မေ-ငါအား၊ သမ္မုတိ-သမုတ်ခြင်းသည်၊ သာဓု-ကောင်း၏။

ဘိယျ။ ။“ဘိယျောသော မတ္တာယ” မတ္တာယ-အတိုင်းအရှည် ထက်၊ ဘိယျောသော-လွန်စွာ။ [ရှေးရိုက်စာအုပ်များ၌ “သော-ထိုခွေးသည်”ဟု ပေးခဲ့၏။]

ရုပ်ဗ္ဗင်္ဂ။ ။မတ္တာယကို မတ္တာတည်း၊ သိလာဃစသောသုတ်ဖြင့် ဘိယျသဒ္ဓါ၏ယှဉ်ရာ မတ္တာကို သမ္ပဒါန်မှည့်၊ သဝိဘတ်သက်၊ ၇ ကို ဃမှည့်၊ ဃတော နာဒိနံသုတ်ဖြင့် သကို ၇ ယ ပြု။

သတ္တမုတ္တ။ ။“တုယုဉ္ဇဿ အာဝိကရောမိ၊ တဿ မေ သက္ကော ပါတုရဟောသိ” အဿ တုယု-ထိုသင့်အထံ၌ (စအနက် မလို)၊ အာဝိ ကရောမိ-ထင်စွာပြု၏။ တဿ မေ-ထိုငါအထံ၌၊ သက္ကော-သိကြား သည်၊ ပါတုရဟောသိ-ထင်ရှားဖြစ်ပြီ။ [ရုပ်များကို ဤသုတ်ဖြင့် သမ္ပဒါန်မှည့်၍ တွက်ပါ။]

၈။ ယော • ဓာရော, တ • မောကာသံ။ ။ယော-အကြင်
ကာရကသည်။ အာဓာရော-ကြိယာ၏မှီရာဖြစ်သော ကတ္တား
ကံတို့၏ တည်ရာသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ တံ-ထိုတည်ရာ
ကာရကသည်။ သြကာသံ-သြကာသမည်သည်။ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ ကဋေ နိသီဒတိ ဒေဝဒတ္တော, ထာလိယံ သြဒနံ ပစတိ
စသည်တည်း။

၉။ ဤသုတ်ကား သြကာသ အမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။
အဝကသန္တိ (ပတိဋ္ဌဟန္တိ) ကတ္တုကမ္မာနိ ဧတ္တာတိ သြကာသံ၊ ဧတ္ထ-
ဤကာရက၌၊ ကတ္တု ကမ္မာနိ-ကတ္တား ကံတို့သည်။ အဝကသန္တိ
(ပတိဋ္ဌဟန္တိ)-တည်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ကတ္တား ကံတို့၏
တည်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုကာရကသည်။ သြကာသံ-သြကာသ
မည်၏။ ကာရကမှန်လျှင် ကြိယာကို ဖြစ်စေတတ်သော သတ္တိရှိရမည်။
ထို့ကြောင့် ဤကာရက၏ ကြိယာဖြစ်စေပုံကို (ကြိယာ၏ တည်ရာ
ဖြစ်ပုံကို) ပုံစံဖြင့် ရှင်းလင်းရာ၏။

ကတ္တား၏တည်ရာ။ ။ဒေဝဒတ္တော-ဒေဝဒတ်သည်။ ကဋေ-
ဖျာပေါ်၌၊ နိသီဒတိ-ထိုင်၏။ ဤကား ကြိယာ၏မှီရာဖြစ်သော
ကတ္တား၏တည်ရာ ပုံစံတည်း။ ဖျာပေါ်၌ ဒေဝဒတ်သည် တည်၏။
ထို့ကြောင့် ဖျာသည် ဒေဝဒတ္တောဟူသော ကတ္တား၏ တည်ရာဖြစ်၏။
နိသီဒတိအရ “ထိုင်ခြင်း” ကြိယာကား ဒေဝဒတ်၌ မှီ၍ဖြစ်၏။ ထို့
ကြောင့် ကဋေဟူသော အာဓာရသည် ထိုင်ခြင်းကြိယာ၏ မှီရာ
ဖြစ်သော ဒေဝဒတ်ဟူသော ကတ္တား၏ တည်ရာဖြစ်၍ (တိုက်ရိုက်
မဟုတ်သော်လည်း ဆက်သွယ်သောအားဖြင့်) ထိုင်ခြင်းကြိယာ၏
တည်ရာလည်း ဖြစ်သည်။

ကံ၏တည်ရာ။ ။ထာလိယံ-ထမင်းအိုး၌၊ သြဒနံ-ထမင်းကို၊
ပစတိ-ချက်၏။ ဤကား-ကြိယာ၏ မှီရာဖြစ်သော ကံ၏တည်ရာ ပုံစံ
တည်း။ ထမင်းအိုး၌ ထမင်းသည် တည်၏။ ထို့ကြောင့် ထမင်းအိုးသည်

၉။ ယေနဝါ ကယိရတေ၊ တံကရဏံ။ ။ယေနဝါ-အကြင်
ကာရကဖြင့်လည်း၊ ကယိရတေ-ပြုတတ်၏။ တံ-ထိုပြုကြောင်း
ကာရကသည်၊ ကရဏံ-ကရိုဏ်းမည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
ဒတ္တေန ဝိဟိ လုနာတိ စသည်တည်း။

ဩဒနံဟူသော ကံ၏တည်ရာ ဖြစ်၏။ ပစတိအရ “ကျက်ခြင်း” ကြိယာ
ကား ထမင်း၌ မှီ၏။ ထို့ကြောင့် ထာလိယံဟူသော အာဓာရသည်
ကျက်ခြင်း ကြိယာ၏ တည်ရာလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ [ဤ ဩကာသ
ကာရကကို အဓိကရဏကာရကဟုလည်း သုံးစွဲကြ၏။ အာဓာရ
ကာရကဟုလည်း တချို့နေရာ၌ သုံးစွဲ၏။ အာဓာရ ၄-မျိုး အကျယ်ကို
နောင်ခါ သိရလတ္တံ့။]

ရုပ်တွက်။ ။ကဋေကို ကဋတည်၊ ယော ဓာရော တမောကာသံ
သုတ်ဖြင့် ကဋကို ဩကာသအမည်မှည့်၊ သ္မိဝိဘတ်သက်၊ သ္မာသ္မိနံ
ဝါသုတ်ဖြင့် သ္မိကို - ပြု၊ ဋံခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ကဋေ ပြီး၏။
[ထာလိယံ-ထာလီတည်၊ ဣတ္ထိယံကဲ့သို့ ရုပ်တွက်။]

၉။ ဤသုတ်ကား ကရဏအမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။
ကယိရတေ ယေနာတိ ကရဏံ၊ ယေန-အကြင်ကာရကဖြင့်၊
ကယိရတေ-ပြုတတ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ပြုကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊
တံ-ကာရကသည်၊ ကရဏံ-ကရိုဏ်းမည်၏။ တစ်စုံတစ်ခု ပြုလုပ်
ရာဝယ် ပြုလုပ်သူ ကတ္တားအား အလွန်ကျေးဇူးများသော (သူပါမှ
မြန်မြန်ပြီးနိုင်၊ တချို့အရာဝယ် သူမပါလျှင် ပြီးကို မပြီးနိုင်သော)
ကာရကကို ကရဏဟု ခေါ်သည်။

ပုံစံ။ ။ဒတ္တေန-တံစဉ်ဖြင့်၊ ဝိဟိ-ကောက်စပါးကို၊ လုနာတိ-
ရိတ်ဖြတ်၏။ ဤပုံစံ၌ ကောက်ရိတ်သူ ကတ္တား၏ ကောက်ရိတ်မှုကို
ပြုရာဝယ် တစဉ်သည် အလွန်ကျေးဇူးများ၏။

၁၀။ ယံ ကရောတိ၊ တံ ကမ္မံ။ ။ယံ ဝါ-အကြင်ကာရကကို မူလည်း၊ ကရောတိ-ပြု၏။ တံ-ထိုပြုအပ်သောကာရကသည်၊ ကမ္မံ-ကံမည်သည်၊ ဟောတိ-၏။ ဆတ္တံ ကရောတိ စသည် တည်း။

၁၁။ ယော ကရောတိ၊ သ ကတ္တာ။ ။ယော-အကြင် ကာရကသည်၊ ကရောတိ-ကိုယ်တိုင် ပြုတတ်၏။ သ, သော-

ရုပ်တွက်။ ။ဒတ္တေနကို “ဒတ္တ”တည်, ယေန ဝါ ကယိရတေ တံ ကရဏံသုတ်ဖြင့် ဒတ္တကို ကရိုဏ်းအမည် မှည့်, နာဝိဘတ်သက်, နာ ဝိဘတ်ကို -ေန ပြု, ဣ ခွင်း, ချေ, ကပ်, ဒတ္တေန ပြီး၏။

၁၀။ ဤသုတ်ကား ကံအမည် မှည့်သော သုတ်တည်း။ ယေန ဝါ ကယိရတေသုတ်မှ ဝါသဒ္ဓါလိုက်သောကြောင့် ထိုဝါဖြင့် ထူးအောင် ပြုအပ်သော ကာရက, ရောက်အပ်သော ကာရက စသည်ဖြင့် ကံမှည့် ထိုက်သမျှကို မှည့်ဖို့ရန် ဆည်းသည်။ ကရိယတေတိ ကမ္မံ၊ ယံ-အကြင်ကာရကကို၊ ကရိယတေ-ပြုအပ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ပြုအပ် သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုကာရကသည်၊ ကမ္မံ-ကံ မည်၏။

ပုံစံ။ ။ဆတ္တံ-ထီးကို၊ ကရောတိ-ပြု၏-လုပ်၏။ ဤပုံစံ၌ ပြုလုပ် အပ်သော ထီးသည် ကမ္မကာရက မည်၏။ ဆတ္တံကို “ဆတ္တ” တည်, ယံ ကရောတိ တံ ကမ္မံသုတ်ဖြင့် ဆတ္တကို ကံအမည်မှည့်, ဝိဘတ် သက်, ဣ ခွင်း, ချေ, ကပ်, ဆတ္တံ ပြီး၏။

၁၁။ ကတ္တားသည် သုဒ္ဓကတ္တား, ဟေတုကတ္တားဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထို ၂-မျိုးတွင် ဤသုတ်သည် သုဒ္ဓကတ္တားအမည် မှည့်သော သုတ် တည်း။ ကရောတိတိ ကတ္တာ၊ ယော-အကြင် ကာရကသည်၊ ကြိယံ- ကြိယာကို၊

ထိုကာရကသည်၊ ကတ္တာ-သုဒ္ဓကတ္တာမည်၏။ အဟိနာ ဒဋ္ဌော နရော စသည်တည်း။

ကရောတိ-ပြုတတ်၊ ဖြစ်စေတတ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ကြိယာကို ပြုတတ် ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုကာရကသည်၊ ကတ္တာ- ကတ္တုကာရက မည်၏။ သုဒ္ဓေါ ကတ္တာ သုဒ္ဓကတ္တာ၊ သုဒ္ဓေါ-ဟိတ်နှင့် မဖက် သက်သက်သော၊ ကတ္တာ-ကတ္တားတည်း။ သုဒ္ဓကတ္တာ-ဟိတ်နှင့် မဖက် သက်သက်သော ကတ္တား၊ ဟေတုကတ္တားသည် ဟေတုသတ္တိ နှင့် ရောယှက်သောကြောင့် သက်သက်မဟုတ်၊ ဤကတ္တားကား ဟေတုသတ္တိနှင့် မရောယှက်သဖြင့် သက်သက်သန်သန် ဖြစ်သည် ဟူလို။

သုဒ္ဓကတ္တား ၂ မျိုး။ ။ဤ သုဒ္ဓကတ္တားသည် ဝုတ္တကတ္တား၊ အဝုတ္တ ကတ္တားဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ထို ၂-မျိုးလုံးကိုပင် ဤသုတ်က ကတ္တုကာရက အမည်မှည့်နိုင်၏။ သို့သော် ဝုတ္တကတ္တားကို အာချာတ် ကိတ်တို့က ဟောထားသဖြင့် ဝုတ္တကတ္တားအနက်၌ ဝိဘတ်သက်ဖွယ် မလိုသောကြောင့် အဝုတ္တကတ္တားကိုသာ ထုတ်ပြသည်။ [ယံ ကရောတိ တံ ကမ္မံ သုတ်၌လည်း ဤသဘောအတိုင်းပင်တည်း။]

ပုံနံ။ ။အဟိနာ-မြွေသည်၊ နရော-လူကို၊ ဒဋ္ဌော-ကိုက်အပ်၏။ ဤ ပုံစံ၌ မြွေသည် ကိုက်ခြင်းကြိယာကို ပြုတတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သော ကြောင့် “ကြိယံ ကရောတိတိ”အရ ကတ္တုကာရက အမည်ရသည်။

ရုပ်ဗ္ဗဏ်။ ။အဟိနာကို “အဟိ”တည်း၊ သော ကရောတိ သ ကတ္တာ သုတ်ဖြင့် အဟိကို သုဒ္ဓကတ္တုကာရက အမည်မှည့်၊ သည် ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် အဝုတ္တကတ္တား အနက်၌ တတိယာ ဧကဝုဉ် နာဝိဘတ်သက်၊ အဟိနာ ပြီး၏။

၁၂။ ယော ကာရေတိ၊ သ ဟေတု။ ။ယော-အကြင်
ကာရကသည်။ ကတ္တာရံ-ကတ္တားတစ်ပါးကို၊ ကာရေတိ-
ပြုစေတတ်၏။ သ၊ သော-ထိုကာရကသည်။ ဟေတု-ဟေတု
ကတ္တားမည်သည်။ ဟောတိ-၏။ သာမိကော ဒါသံ ကမ္မ
ကရောတိ စသည်တည်း။

၁၂။ ဤသုတ်ကား “ဟေတုကတ္တား”မှည့်သော သုတ်တည်း။
ဟေတု စ သော ကတ္တာ စာတိ ဟေတုကတ္တာ၊ ဟေတု စ-အကြောင်း
လည်း ဟုတ်၏။ သော-ထိုအကြောင်းဟူသည်။ ကတ္တာ စ-ကတ္တား
လည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဟေတုကတ္တာ-ဟေတုကတ္တား
မည်၏။

ပုံခံ။ ။သာမိကော-သခင်သည်။ ဒါသံ-ကျွန်ကို၊ ကမ္မ-အမှုကို၊
ကာရေတိ-ပြုစေတတ်၏။ သခင်သည် ကျွန်ကို အမှုလုပ်စေရာ၌
ကိုယ်တိုင် မလုပ်၊ ကျွန်ကသာ ကိုယ်တိုင်လုပ်သည်။ သို့သော် ကျွန်
လည်း သူ့ဘာသာ လုပ်သည် မဟုတ်၊ သခင်က စေခိုင်းသောကြောင့်
သာ ပြုလုပ်ရကား သခင်သည် ပြုလုပ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍
ဟေတုလည်း မည်၏။ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆို၍ဖြစ်စေ၊ လက်ဖြင့် ပြ၍
ဖြစ်စေ စေခိုင်းခြင်းကြိယာကို ပြုတတ်သောကြောင့် ကတ္တားလည်း
မည်၏။ ထို့ကြောင့် သာမိကောကို ဟေတုကတ္တားဟု ခေါ်ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။သာမိကောကို သာမိကတည်း၊ ယော ကာရေတိ
သ ဟေတုသုတ်ဖြင့် သာမိကကို ဟေတုကတ္တားအမည် မှည့်၊ လိင်္ဂဏ္ဌေ
ပဌမာ သုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်သက်၊ သိကို ဝေ ပြု၊ ကံ ခွင်း၊ ချေ၊
ကပ်၊ ပြီး၏။

ကာရိတ် ကတ္တား ကံ ခွဲပုံ။ ။ဤကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့်စပ်၍ ကတ္တား
ကံ ခွဲနည်းကို အာချာတ်တုန်းက မပြခဲ့ရသေး၍ ယခုမှ ပြအံ့။ ကာရိတ်
ပစ္စည်း မပါလျှင် သုဒ္ဓဝါကျဟု မှတ်၊ သုဒ္ဓဝါကျတုန်းက သုဒ္ဓကတ္တား
သည် ကရိတ်ဝါကျ၌ ကံဖြစ်လာ၏။ မြန်မာလို “ကျွန်သည် ရွာသို့

သွား၏”ဟူရာ၌ “ကျွန်သည်” ဟူသော သုဒ္ဓကတ္တားသည် ကာရိတ် ပစ္စည်း ပါသည့်အခါ “သခင်သည် ကျွန်ကို ရွာသို့ သွားစေ၏”ဟူသော ဝါကျ၌ “ကျွန်ကို”ဟု ကံဖြစ်လာသည်။

သုဒ္ဓဝါကျ - ဒါသော ဂါမံ ဂစ္ဆတိ။

ကာရိတ်ဝါကျ - သာမိကော ဒါသံ ဂါမံ ဂမယတိ။

ကာရိတ်ဇာတ် ကတ္တားနှင့်ကံ။ ။ဒါသောသည် ဂစ္ဆတိ၌ ဂမုဇာတ်၏ ကတ္တားဖြစ်၍ ဇာတ်ကတ္တား မည်၏။ သာမိကောသည် ဂမယတိ၌ ကာရိတ် ဣယပစ္စည်း၏ ကတ္တားဖြစ်၍ ကာရိတ်ကတ္တား မည်၏။ ဒါသံသည် ထို ဣယပစ္စည်း၏ ကံဖြစ်၍ ကာရိတ်ကံ မည်၏။ ကာရိတ်ကံနှင့်ဇာတ်ကတ္တားသည် “ဒါသံ”ချည်း ဖြစ်ရကား အရမပြား တော့ပြီ။ ဇာတ်ကတ္တားအခိုက်၌ ဝုတ္တကတ္တားဖြစ်၍ ကာရိတ်ကံ၏ အခိုက်မှာ အဝုတ္တကံ ဖြစ်ရခြင်းသာ ထူး၏။ ထိုကာရိတ်ပစ္စည်း၏ အဝုတ္တကံနေရာ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သာမက၊ တတိယာ ဆဋ္ဌိဝိဘတ် များလည်း သက်နိုင်၏ဟု ဆို၏။ ပါဠိအဋ္ဌကထာများ၌ကား တတိယာ ဝိဘတ်ဖြင့် အရှိများသည်။

[ဆောင်] ၁။ ကာရိတ်ကံကား၊ ဇာတ်ကတ္တား၊ မပြား ဝုတ္တ၊
အဝုတ္တတည်း။

၂။ ကာရိတ်ကံမှာ၊ ဒုတိယာနှင့်၊ တတိယာ ဆဋ္ဌိ၊
သုံးလီ ဝိဘတ်၊ သက်တုံလတ်ဟု၊ ကျမ်းမြတ်
ဤသို့ မိန့်သတည်း။

၃။ ထိုသုံးပါးမှာ၊ တတိယာ၊ ကျမ်းလာ အရှိ
များသတည်း။

ပုံစံကား - သာမိကော ဒါသံ ဂါမံ ဂမယတိ (သွားစေ၏)။
- သာမိကော ဒါသေန ဂါမံ ဂမယတိ (သွားစေ၏)။
- သာမိကော ဒါသဿ ဂါမံ ဂမယတိ (သွားစေ၏)။

၁၃။ ယဿ ဝါ ပရိဂ္ဂဟော၊ တံ သာမီ။ ။ယဿ ဝါ-
အကြင်ဥစ္စာရှင်၏လည်း၊ ပရိဂ္ဂဟော-သိမ်းပိုက်အပ်သောဥစ္စာ
တည်း၊ တံ-ထိုဥစ္စာရှင်သည်၊ သာမီ-သာမီမည်သည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ ဘိက္ခုနော ပဋိဝိသော စသည်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။တတိယနှင့်ဆဋ္ဌိကို ကံအနက်မဟုတ်၊ ကတ္တား
အနက်၌ သက်ရမည်ဟုလည်း ဝါဒတစ်မျိုးရှိသေး၏။ ထိုဝါဒအလို
“ဒါသေန၊ ဒါသဿ-ဤကျွန်သည်”ဟု ကတ္တားအနက် ဆိုရမည်။ ထိုသို့
ကတ္တားအနက် ဆိုရာ၌ ဂမယတိဝယ် ဂမုဓာတ်၏ ကတ္တားဟု မှတ်၊
တိဝိဘတ်က ထို ဒါသကို မဟော၊ သာမိကောကို ဟောသောကြောင့်
“မဟောကတ္တာ၊ တတိယာ”ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း တတိယာဝိဘတ်ဖြင့်
ထားရသည်။ “ဆဋ္ဌိ ကတ္တား၊ ရံခါငြားမူ၊ ကတ္တား တတိယာနှင့် တူမြဲ
တည်း”ဟု အဆိုရှိသောကြောင့် အဝုတ္တကတ္တားအရာဝယ် တတိယာ၏
ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ဖြင့် ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ကိုလည်း သုံးစွဲခွင့်ရှိသည်။

ကံဟော ကာရိတ်ဝါကျ။ ။ကာရိတ်ပစ္စည်းက ကံကို ဟောရာ၌
ကား “မဟောကတ္တာ၊ တတိယာ-ဟောရာ ဟောရာ၊ ပဌမာ”ဟူသည်
တို့နှင့်အညီ၊ ကတ္တား၌ တတိယာ၊ ကာရိတ်ကံ၌ ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့်
ထားရာ၏။ ဓာတ်ကံကို မဟောသောကြောင့် ဓာတ်ကံမှာလည်း
ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ထားရာ၏။ ပုံစံကား-“သာမိကေန ဒါသော ဂါမံ
ဂမာပိယတေ”တည်း၊ သာမိကေန-သခင်သည်၊ ဒါသော-ကျွန်ကို၊ ဂါမံ-
ရွာသို့၊ ဂမာပိယတေ-သွားစေအပ်၏။ [ကြွင်းသော မှတ်ဖွယ်များကို
ရူပသိဒ္ဓိ “ဓာတူဟိ ဇောဇာယ” စသော သုတ်မှာ ရှု။]

၁၃။ ယသ္မာ ဒပေတိသုတ်မှ စ၍ ယော ကာရေတိ သဟေတု
တိုင်အောင်သောသုတ်များသည် ကာရက ၆-ပါးကို အသီးအသီး
နာမည်မှည့် သောသုတ်များတည်း၊ ဤသုတ်ကား အကာရကတို့တွင်
သာမိမည်သော အကာရကကို နာမည်မှည့်သော သုတ်တည်း။

၁၄။ လိင်္ဂိတ္ထေ ပဌမာ။ ။လိင်္ဂိတ္ထေ-လိင်အနက်မျှ၍၊ ပဌမာ-ပဌမာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ပုရိသော၊ ပုရိသာ၊ ဧကောဒေ၊ ဒေါဏော၊ စ၊ ဝါ စသည်တည်း။

ဘိက္ခုနော-ရဟန်း၏၊ ပဋိဝိသော-အဖို့ဖြစ်သောဥစ္စာတည်း၊ “ရဟန်းဖို့ဥစ္စာ” ဟူလို။

ယဿ ဝါ ပရိဂ္ဂဟော။ ။ဥစ္စာသည် ရဟန်းက (ငါ့ဥစ္စာ)ဟု သိမ်းပိုက်အပ်သော အရာဝတ္ထုတည်း။ တံ သာမိ-ဥစ္စာရှင်ဖြစ်သော ထိုရဟန်းကို သာမိဟု နာမည်မှည့်သည်။ သံ ယဿ အတ္ထိတိ သာမိ၊ ယဿ-အကြင် သူ၏၊ သံ-ဥစ္စာသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုသူသည်၊ သာမိ-သာမိမည်၏။ [အဿတ္ထိအနက်၌ သုတ်ကြီးဖြင့် အာမိပစ္စည်း သက်၊ သံ၌ နိဂ္ဂဟိတံကို ချေ၊ သာမိ ပြီးစေ။]

ဝါအတွက်။ ။သုတ်ရင်းအဆိုအတိုင်း မှည့်လျှင် ဥစ္စာရှင်ကိုသာ “သာမိ”ဟု မှည့်နိုင်၏။ သို့သော် ယဿ ဝါ၌ ဝါသဒ္ဓါသည် အတ္တန္တရ ဝိကပ္ပန (အနက်တစ်မျိုးကို စီရင်ခြင်း) အနက်ရှိသောကြောင့် ထိုဝါသဒ္ဓါဖြင့် ဥစ္စာရှင် မဟုတ်သော အနက်များကိုလည်း သာမိမှည့်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဒေဝါနံ ဣန္ဒြော” စသည်၌ ဒေဝါနံသည် သိကြားမင်း၏ဥစ္စာ (သံ) ဖြစ်ပါလျက် ဤသုတ်က သာမိအမည် မှည့်သည်။ [ဒေဝါနံ-တို့၏၊ ဣန္ဒြော-အရှင်သခင်ဖြစ်သော သိကြားမင်း။]

ရုပ်တွက်။ ။ဘိက္ခုနောကို “ဘိက္ခု”တည်း၊ ယဿ ဝါ ပရိဂ္ဂဟော တံ သာမိသုတ်ဖြင့် ဘိက္ခုကို သာမိအမည် မှည့်၊ သာမိအနက်၌ ဆဋ္ဌိဧကဝုဏ် သဝိဘတ်သက်၊ ၊ ကို လမှည့်၊ ဈလတော သဿ နော ဝါသုတ်ဖြင့် သကို နော ပြု၊ ဘိက္ခုနော ပြီး၏။

၁၄။ ဤသုတ်ကား လိင်္ဂအနက်၌ ပဌမာဝိဘတ်သက်သော သုတ်တည်း။ “လိင်္ဂအနက်”ဆိုသော်လည်း အနက်၌ ဝိဘတ် သက်၍ မဖြစ်၊ လိင်္ဂအနက်ကို ဟောသော သဒ္ဓါ၌သာ သိဝိဘတ် သက်၍ ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် “လိင်္ဂတ္ထာ . ဘိဓာနမတ္တေ” ဟု ကစ္စည်းဝုတ္တိ ဖွင့်လေသည်။ “လိင်္ဂတ္ထာ . ဘိဓာနမတ္တေ-လိင်္ဂအနက်မျှကို ဟောသောသဒ္ဓါ၌” ဟု ဆို၊ အဘိဓာနမတ္တေ၌ မတ္တသဒ္ဓါသည် ပါဠိလို “သာမည” အနက်၊ မြန်မာလို “မျှ” ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ ထိုမတ္တသဒ္ဓါဖြင့် ကံ ကတ္တား စသော ဝိဘတ်နက်များကို ကန့်ကွက်သည်။ “သည်မျှသာ၊ သည်လောက်သာ၊ သည့်ပြင်အထူးမရှိပါ” ဟု ဆိုသကဲ့သို့ “လိင်္ဂအနက်မျှသာ၊ လိင်္ဂအနက်လောက်သာ၊ လိင်္ဂအနက်အပြင် အပိုအမို ‘သည်’ ကို ဖြင့်’ စသော ဝိဘတ်နက်တွေ မပါ” ဟု ဆိုလိုသည်။

လိင်္ဂနှင့်လိင်္ဂအနက်။ ။ ယခုပြမည့်လိင်္ဂကား ဣတ္ထိလိင်္ဂ ပုံလိင်္ဂ နပုံလိင်္ဂဟု ခေါ်ရသော အခြင်းအရာ အာကာရပညတ် မဟုတ်၊ လိင်္ဂဉ္စ နိပစ္စတေသုတ်အရ အာချာတ်ပုဒ်မှ တစ်ပါးသော သဒ္ဓါဟူသမျှကိုခေါ်သော လိင်္ဂတည်း။ ထိုလိင်္ဂနှင့်လိင်္ဂအနက်ကို ရှင်းပြပါမည်။

ရုက္ခောတိဝစနံ လိင်္ဂံ၊ လိင်္ဂတ္ထော တေန ဒီပိတော၊
ဧဝံ လိင်္ဂဉ္စ လိင်္ဂတ္ထံ၊ ဥတွာ ယောဇေယျ ပဏ္ဍိတော။

ရုက္ခောတိဝစနံ-ရုက္ခဟူသောသဒ္ဓါသည်၊ လိင်္ဂီ-လိင်္ဂမည်၏။ တေန-ထိုရုက္ခသဒ္ဓါသည်၊ ဒီပိတော-ပြအပ်သော သစ်ပင်ဖြစ်သည်။ လိင်္ဂတ္ထော-လိင်္ဂတ္ထမည်၏။ ဧဝံ-ဤသို့၊ လိင်္ဂဉ္စ-လိင်္ဂကိုလည်းကောင်း၊ လိင်္ဂတ္ထဉ္စ-လိင်္ဂ၏အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥတွာ-သိပြီး၍၊ ပဏ္ဍိတော- ပညာရှိသည်၊ ယောဇေယျ-သုံးစွဲရာ၏။

ဤဂါထာနှင့် အညီ “ရုက္ခ” သဒ္ဓါသည် လိင်္ဂ၊ ထိုရုက္ခသဒ္ဓါ၏ဟောနက်ဖြစ်သော သစ်ပင်အထည်ကိုယ်ဖြစ်ကား လိင်္ဂ၏အနက်တည်း။ ထို့အတူ “ပုရိသ” သဒ္ဓါသည် လိင်္ဂ၊ ယောက်ျားဖြစ်ကား လိင်္ဂ၏အနက်တည်း။ အာချာတ်မှ တစ်ပါး သမာဿ်၊ တဒ္ဓိတ်၊ ကိတ်သဒ္ဓါစုနှင့် တိဿ ဒတ္တစသော ရုဋ္ဌိသဒ္ဓါ၊ သင်္ချာ၊ ဥပသာရ၊ နိပါတ်ဟူသမျှတို့ လိင်္ဂအရတွင် ပါဝင်ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇပုတ္တသည် လိင်္ဂ၊ မင်းသားဖြစ်ကား လိင်္ဂတ္ထ၊ ဝါသိဋ္ဌသည် လိင်္ဂ၊ ဝသိဋ္ဌ၏သားဖြစ်ကား လိင်္ဂတ္ထ၊ ပါစကသည် လိင်္ဂ၊ စားဖို့သည်ဖြစ်ကား လိင်္ဂတ္ထ၊ သဗ္ဗသဒ္ဓါ

သည် လိင်၊ အလုံးစုံကား လိင်္ဂတ္ထု၊ တိဿသဒ္ဓါသည် လိင်၊ တိဿမည် သူ လူခြံကား လိင်္ဂတ္ထု၊ ဧကသဒ္ဓါသည် လိင်၊ တစ်ဟူသော သင်္ချာ အနက်ကား လိင်္ဂတ္ထု၊ ဒေါဏသဒ္ဓါသည် လိင်၊ တစ်စိတ်ဟူသော အရေ အတွက်သင်္ချာကား လိင်္ဂတ္ထု၊ ပ ပရာ စသော ဥပသာရသည် လိင်၊ ထိုသဒ္ဓါ၏ဆိုင်ရာအနက်ကား လိင်္ဂတ္ထု၊ စ ဝါ ဟေ အဟေ ရေ အရေ စသော နိပါတ်သည် လိင်၊ ထိုနိပါတ်တို့၏ သမုစ္စည်း စသော အနက်ကား လိင်္ဂတ္ထု၊ ဤသို့ လိင်နှင့် လိင်အနက်ကို နားလည်ပါစေ။

လိင်အနက်ပေးပုံ။ ။သည် ကို ဖြင့် နှင့်စသော အနက်စုမှာ လိင်အနက်တွင် မပါ၊ ဝိဘတ်၏ အနက်များသာတည်း။ ထိုကဲ့သို့ ဝိဘတ်နက် မပါ၊ လိင်္ဂတ္ထုသက်သက်ကိုသာ ဟောသော သဒ္ဓါနောင် ဤလိင်္ဂတ္ထေ ပဌမာသုတ်က ပဌမာဝိဘတ် သက်၏။ ပဌမာဝိဘတ် အတွက်ကြောင့် အနက်ပို တစ်ခုမျှ မထွက်၊ ဝိဘတ်မပါလျှင် ပုဒ်ရာ မဝင်မည်စိုးသောကြောင့် မူလရှိရင်း လိင်အနက်ကို ထွန်းပြခြင်းငှာ ပဌမာဝိဘတ် သက်ရသည်။ သို့ဖြစ်၍ “ပုရိသော=ယောက်ျား၊ ပုရိသာ=ယောက်ျားတို့”ဟု ဤမျှသာ အနက်ဆိုနိုင်၏။ နောက်ကြိယာ နှင့် တွဲသည့်အခါလည်း “ပုရိသော+ဂစ္ဆတိ=ယောက်ျား+သွား၏၊ ပုရိသာ+ဂစ္ဆန္တိ=ယောက်ျားတို့+သွားကြ၏”ဟု ဆိုရသည်။

ကံဟော လိင်္ဂတ္ထု။ ။ကံဟောကြိယာနှင့် တွဲဖက်ရာ၌လည်း “မဂ္ဂေါ+ဂစ္ဆိယတေ=လမ်း+သွားအပ်၏၊ မဂ္ဂါ+ဂစ္ဆိယန္တေ=လမ်းတို့+ သွားအပ်ကုန်၏”ဟုသာ အနက်ထွက်သည်။ ကတ္တားအနက် ကံ အနက်များကို တိ အန္တိ တေ အန္တေဟူသော အာချာတ်ဝိဘတ် တို့ကသာ ဟော၏။ ပဌမာဝိဘတ်က မဟောနိုင်၊ ထို့ကြောင့် နိဿယ အနက်ပေးရာ၌ “ပုရိသော-ယောက်ျားသည်၊ မဂ္ဂေါ-လမ်းကို”ဟု “သည်-ကို” ထည့်ပေးသော်လည်း အနက်ပိုဟူသာ မှတ်၊ ဝိဘတ်သွယ် ဆိုရိုးကိုလည်း “သည် ကို”မပါဘဲ တစ်မျိုးပြင်နိုင်မှသာ လိင်အနက် အစစ်ကို စနစ်ကျ နားလည်ဖွယ်ရှိသည်။ ဤအခြေပြု ဝိဘတ်သွယ်မှာ ပင် အများနှင့် မဆန့်ကျင်စေလိုသည့်အတွက် “သည်ဟူ၍ အနက်

၁၅။ အာလပနေ ၁။ ။အာလပနေ ၈-အာလုပ်အနက်အပို ရှိသော လိင်အနက်၌လည်း၊ ပဌမာ-ပဌမာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဘော ပုရိသ၊ ဘောန္တော ပုရိသာ စသည် တည်း။

ပေးသောကြောင့်”ဟု ဆိုခဲ့ရသည်။ ဝိဘတ်သွယ်ဆိုရိုးကို တစ်မျိုး ပြင်၍ ရုပ်တွက်ပြအံ့။

ရုပ်တွက် ။ ။ပုရိသောကို ပုရိသလိင်တည်၊ ပရသမညာ ပယောဂေသုတ်ဖြင့် ပုရိသကို လိင်အမည်မှည့်၊ ယောက်ျားဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် လိင်ဂိဏ္ဍေ ပဌမာသုတ်ဖြင့် လိင်အနက်မျှကို ဟောသောသဒ္ဒါနောင် ပဌမာဧကဝုဓ် သိဝိဘတ်သက် (ပုရိသသိ၊ သိကို ဂေါ ပြု၊ သ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပုရိသော ပြီး၏။ [ပုရိသာ၌ “ယောက်ျားတို့”ဟု ဆိုရုံသာ။]

ဧကော၌ “တစ်ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်”ဟု ဆို၊ ဒွေ၌ “နှစ်ခုတို့ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်”ဟု ဆို၊ ဒေါဏော၌ “တစ်စိတ် ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်”ဟု ဆို၊ စ၌ “လည်းဟူ၍ အနက်ပေး သောကြောင့်”ဟု ဆို၊ သဗ္ဗာသမာဝုသောသုတ်ဖြင့် သိချေ၊ ဝါကိုလည်း ဝါတည်၊ သော်လည်းဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်”ဟု ဆို။

၁၅။ ဤသုတ်ကား လိင်အနက်၌ အာလုပ်အနက်ပိုလာသည့် အခါ ပဌမာဝိဘတ် သက်သောသုတ်တည်း။ အာလပန၌ အာသဒ္ဒါ သည် ရှေးရှုဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ အဘိမုခံ-ရှေးရှု လပနံ- ပြောဆိုခြင်းသည်၊ အာလပနံ-အာလုပ်မည်၏။ ဤ၌ “ရှေးရှု”ဟူသည် “တိုက်ရိုက်”ဟူသော စကားနှင့် အဓိပ္ပာယ်ညီမျှ၏။ ထို့ကြောင့် တစ် ယောက်နှင့်တစ်ယောက် တိုက်ရိုက်ခေါ်ခြင်း၊ ခေါ်လိုက်သည့်အခါ ထူးခြင်းများကို အာလုပ်ဟုမှတ်၊ “ဥးတိဿ၊ အရှင်ဘုရား၊ ကိုရင်၊ ကိုကို၊ မောင်မောင်၊ မမ၊ မိမိ၊ ရှင်၊ တော်” စသော စကားများသည် အာလုပ်သံချည်းတည်း။

၁၆။ ကရဏေ တတိယာ။ ။ကရဏေ-ကရဏကာရက၌၊ တတိယာ-တတိယာဝိဘတ်သည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အဂ္ဂိနာ ကုဋိ ဈာပေတိ စသည်တည်း။

လိင်အနက်၌ အာလုပ်အနက် ပိုလာပုံ။ ။ယောက်ျားဟူသော အနက်သည် မူလလိင်အနက်တည်း။ “အိုယောက်ျားဟု ဆိုသည့်အခါ “အို” ဟူသော အာလုပ်အနက် ပိုလာသည်။ ထို့ကြောင့် “ပုရိသော-ယောက်ျား၊ ဘော ပုရိသ-အိုယောက်ျား၊ ကညာ-သတို့သမီး၊ ဘောတိ ကညေ-အို သတို့သမီး၊ စိတ္တ-စိတ်၊ ဘော စိတ္တ-အိုစိတ်” စသည်ဖြင့် မူလလိင်အနက်၌ အာလုပ်အနက် ပိုလာပုံကို သိပါ။

ရှေးနက်နှင့် အပြစ်။ ။လိင်အနက်ပေးရာ၌ “ပုရိသော-ယောက်ျားသည်”ဟု ရှေးက ပေးကြ၏။ ထိုအနက်ကို အမှန်ယူလျှင် အာလုပ်အနက် အပိုဝင်သည့်အခါ “ဘော ပုရိသ-အို ယောက်ျား သည်”ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ ထို့အတူ “ကညာ-သတို့သမီးသည်၊ ဘောတိ ကညေ-အို သတို့သမီးသည်” စသည်ဖြင့် ဆိုဖွယ်ရှိပုံကို ချဲ့ထွင်ကြည့်ပါ။ သို့အတွက် လိင်အနက်ဆိုရာ၌ “သည်”ဟူသော အနက်မှာ အပိုသာ တည်းဟု ဆိုခဲ့ပေသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ပုရိသကို “ပုရိသလိင်”တည်း။ အို ယောက်ျားဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ပရသမညာ ပယောဂေသုတ်ဖြင့် ပုရိသကို လိင် အမည်မှည့်၊ အာလပနေ စသုတ်ဖြင့် အာလုပ်အနက် အပိုရှိ သော လိင်အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဓါမှနောက်၌ ပဌမာဧကဝုဇ် သိဝိဘတ်သက်၊ သိကို ဂအမည်မှည့်၊ အကာရပိတာဒ္ဓန္တနမာသုတ် ဖြင့် သ၏အဆုံး၊ ကို၁ ပြု၊ အကာရော ဝါသုတ်ဖြင့်၁ ကို၊ ရသပြု၊ ဂသိကို ချေ၊ ပုရိသ ပြီး၏။ [ပုရိသာ၌ ယောသက်၍ တွက်လေ။]

၁၆။ “အဂ္ဂိနာ-မီးဖြင့်၊ ကုဋိ-ကုဋိကို (တဲကုတ်ကို)၊ ဈာပေတိ-လောင်ကျွမ်းစေ၏။ ဤ၌လောင်ကျွမ်းခြင်းကြိယာကို အထူးသဖြင့်

၁၇။ သဟာဒိယောဂေ ၁။ ။သဟာဒိယောဂေ ၈-သဟ
အစရှိသော သဒ္ဒါတို့နှင့်ယှဉ်ရာ၌လည်း၊ တတိယာ-တတိယာ
ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သဟာပိ ဂဂ္ဂေန သံယော
ဥပေါသထံ ကရေယျ စသည်တည်း။

ပြီးစေတတ်သော ကြိယာသာဓကတမသတ္တိသည် မုချအားဖြင့်
ကရဏကာရက မည်၏။ ထိုသတ္တိနက်ဟူသော ကရဏကာရက၌
တတိယာဝိဘတ် သက်၏။ “ထိုအနက်ကို တတိယာဝိဘတ်က ဟော
သည်”ဟူလို။ [ကြိယံ-ကြိယာကို+သာဓကတမ-အထူးသဖြင့် ပြီးစေ
တတ်သော+သတ္တိ=အစွမ်း။]

ဓမ္မ၊ သဒ္ဓကာရက။ ။မီးခြင်ကား သတ္တိ၏ တည်ရာဖြစ်၍
ဌာနပုစာရအားဖြင့် ကရဏကာရကမည်၏။ အဂ္ဂိနာသဒ္ဓါသည်
လည်း ခြင်္စိအနက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရဏပုစာရအားဖြင့်
ကရဏကာရကမည်၏။ ထို ဒဗ္ဗကာရက၊ သဒ္ဓကာရကတို့ကို တတိယာ
ဝိဘတ်က ဟောပြနေဖွယ်မလို၊ ထိုသတ္တိကာရကအနက်၌ တတိယာ
ဝိဘတ် သက်လိုသည်ရှိသော် “တတော ၈ ဝိဘတ္တိယော”ဟု ပရိဘာ
သာရှိသောကြောင့် အဂ္ဂိနာသော လိင်နောင် သက်ရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။အဂ္ဂိနာကို “အဂ္ဂိ”တည်၊ ဖြင့်ဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် “ယေန ဝါ ကယိရတေ၊ တံ ကရဏံ”သုတ်ဖြင့် အဂ္ဂိကို
ကရိုဏ်း အမည်မှည့်၊ ကရဏေ တတိယာသုတ်ဖြင့် တတိယာဧကဝုဇ်
နာဝိဘတ် သက်၊ အဂ္ဂိနာ ပြီး၏။

၁၇။ သဟ အစရှိသော သဒ္ဓါတို့နှင့်ယှဉ်ရာ၌ တတိယာဝိဘတ်
သက်သောသုတ်တည်း။ သဟာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် သဒ္ဓိ၊ သမံ၊ နာနာ၊
ဝိနာ၊ အလံ၊ ကိ စသည်တို့ကို ယူ၊ ယောဂေ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် သဟတ္ထ
ယောဂ (သဟသဒ္ဓါ၏ အနက်နှင့်ယှဉ်ရာ)၌လည်း တတိယာဝိဘတ်
သက်။

၁၈။ ကတ္တရိ ၁။ ။ကတ္တရိ ၁-အဝုတ္တကတ္တကာရက၌လည်း၊
တတိယာ-တတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ရညာ
ဟတော ပေါသော စသည်တည်း။

ပုံစံ။ ။သံယော-သံဃာသည်၊ ဂဂ္ဂေန-ရူးနေသော ဂဂ္ဂရဟန်းနှင့်၊
သဟာပိ-အတူတကွလည်း၊ ဥပေါသထံ-ဥပုသ်ကို၊ ကရေယျ-ပြုကောင်း
၏၊ ဤကား သဟသဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်သော သဟယောဂပုံစံ တည်း၊ ဝိနာပိ
ဂဂ္ဂေန-ရဟန်းရူးဂဂ္ဂနှင့် ကင်း၍လည်း (ဂဂ္ဂ မပါဘဲလည်း) ဥပုသ်ပြု
ကောင်း၏၊ ဤကား သဟာဒိယောဂပုံစံတည်း၊ ဒေဝဒတ္တော-ဒေဝဒတ်
သည်၊ ပစ္ဆာသမဏေန-နောက်လိုက်ရဟန်းဖြစ်သော၊ ကောကာ
လိကေန-ကောကာလိကနှင့်(တကွ)၊ ရာဇဂဟံ-ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့၊
ပါဝိသိ-ဝင်ပြီ၊ ဤကား သဟတ္ထယောဂပုံစံတည်း၊ [သဟတ္ထယောဂ၌
“သဟတ္ထ”ဟုလည်း (ယောဂသဒ္ဓါ မပါဘဲ) ဆိုကြ၏၊ ဝိနိစ္ဆယကို
ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ဂဂ္ဂေနကို ဂဂ္ဂတည်း၊ နှင့်ဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် သဟာဒိယောဂေ စသုတ်ဖြင့် တတိယာဧကဝုစ နာဝိဘတ်
သက်၊ နာ ဝိဘတ်ကို -ေန ပြု၊ ရှိ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဂဂ္ဂေန ပြီး၏။
[ကောကာလိကေနကို ကောကာလိကတည်း၊ “နှင့်တကွ”ဟူ၍
အနက်ပေးသောကြောင့် သဟာဒိယောဂေ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်
နာဝိဘတ်သက်၊ -ေန ပြု။]

၁၉။ အဝုတ္တကတ္တားအနက်၌ တတိယာဝိဘတ်သက်သောသုတ်
တည်း၊ ဝုတ္တကတ္တားအနက်ကိုကား အာချာတ် ကိတ်တို့က ဟောလေပြီး
ဖြစ်၍ လိင်အနက်မျှ၌ လိင်္ဂိတ္ထေ ပဌမာသုတ်က ပဌမာဝိဘတ်သက်
လေပြီ။ [ရညာ-မင်းသည်၊ ပေါသော-ယောက်ျားကို၊ ဟတော-သတ်
အပ်ပြီ။]

ရုပ်ဗွက်။ ။ရညာကို ရာဇတည်း၊ သည်ဟူ၍အနက်ပေးသော
ကြောင့် ကတ္တားအနက်ကို အလိုရှိရကား ယော ကရောတိ သကတ္တာ

၁၉။ ဟေတွတ္ထေ ခ။ ။ဟေတွတ္ထေ စ-ဟိတ်အနက်၌လည်း၊
တတိယာ-တတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အန္ဓေန
ဝသတိ စသည်တည်း။

သုတ်ဖြင့် ရာဇကို ကတ္တာအမည် မှည့်၊ ကတ္တရိ စသုတ်ဖြင့် ကတ္တာ
အနက်၌ တတိယာ ဧကဝုဇ် နာဝိဘတ်သက်၊ ရညာ နာမိ ဝါသုတ်ဖြင့်
ဝိဘတ်နှင့်တကွ ရာဇကို ရညာ ပြု၊ ရညာ ပြီး၏။

စသဒ္ဓါအနက်။ ။ကတ္တရိ စ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ကံအနက်၊ ပဌမာဝိဘတ်
၏ လိင်အနက်၊ အပါဒါန်အနက်၊ ကြိယာပဝဂ္ဂအနက်၊ ဣတ္ထမ္ဘူတ
လက္ခဏအနက်၊ ကလဟ၊ ပုဗ္ဗ စသည်တို့နှင့်ယှဉ်ရာ စသည်၌
တတိယာဝိဘတ် သက်သေး၏။ ပုံစံကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။

[ဆောင်] ကံ ပဌမာ၊ အပါဒါနှင့်၊ ကြိယာပဝဂ္ဂ၊ ဣတ္ထမ္ဘူတ-
လက္ခဏတည့်၊ ကလဟ ပုဗ္ဗာ၊ ယှဉ်ကုန်ရာဝယ်၊
စဖြင့် ဆွယ်၊ သက်ဖွယ် တတိယာ။

၁၉။ ဟိတ်အနက်၌ တတိယာဝိဘတ်သက်သော သုတ်တည်း၊
အန္ဓေန-ထမင်းကြောင့်၊ ဝသတိ-နေ၏။ [လိင်္ဂတ္ထေ ပဌမာသုတ်မှ
စ၍ ဝိဘတ်သက်သော သုတ်များကို (ဝိဘတ်ပေါ်လာအောင်
စီရင်သောကြောင့်) အာဂမဝိဓိသုတ်ဟု ဆိုကြ၏။]

ရုပ်တွက်။ ။အန္ဓေနကို အန္တတည်၊ ကြောင့်ဟူ၍ အနက်ပေး
သောကြောင့် ဟိတ်အနက်ကို အလိုရှိရကား ဟေတွတ္ထေ စသုတ်ဖြင့်
ဟိတ်အနက်၌ တတိယာဧကဝုဇ် နာဝိဘတ်သက်၊ နာကို -န ပြု၊
အန္ဓေန ပြီး၏။

၂၀။ သတ္တမုတ္တေ ၁။ ။သတ္တမုတ္တေ ၈-သတ္တမိဝိဘတ်၏ အနက်၌လည်း၊ တတိယာ-တတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ တေန ကာလေန စသည်တည်း။

၂၁။ ယေနနိဓိကာရော။ ။ယေန-အကြင် အစိတ်ဖြင့်၊ အင်္ဂဝိကာရော-အပေါင်း၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို၊ လက္ခိယတေ-

၂၀။ သတ္တမိဝိဘတ်၏ အနက်ဟူသည် “၌”ဟု ဆိုရသော အနက်တည်း။ ဤသုတ်က ထိုသတ္တမိအနက်၌ တတိယာဝိဘတ် သက်သည်။ [တေန ကာလေန-ထိုအခါ၌၊] ဤသတ္တမိအနက်၌ အခါကာလဟောသဒ္ဒါ၊ ခရီးအခွန်ဟောသဒ္ဒါ၊ အရပ်မျက်နှာ(ဒိသာ)ဟောသဒ္ဒါ၊ အရပ်ဌာနဒေသ ဟောသဒ္ဒါများနောင် တတိယာဝိဘတ်သက်လေ့ရှိသည်။

[ဆောင်] ကာလ အဒ္ဓါ၊ ဒိသာ ဒေသ၊ ဟူသမျှ၌၊ သတ္တမုတ္တော၊ တတိယာ၊ သက်ပါများလှသည်။

ရုပ်ဗွက်။ ။တေနကို “တ”တည်း၊ ၌ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဩကာသအနက်ကို အလိုရှိရကား ယော ဓာရော တ • မော ကာသံသုတ်ဖြင့် တကို ဩကာသအမည်မှည့်၊ သတ္တမုတ္တေ စသုတ်ဖြင့် ဩကာသအနက်၌ တတိယာ ဧကဝုဓ် နာဝိဘတ်သက်၊ -ေန ပြု။ [ကာလေနလည်း ကာလ တည်၍ နည်းတူတွက်လေ။]

၂၁။ ဤသုတ်ကား အင်္ဂဝိကာရလက္ခဏအနက်၌ တတိယာဝိဘတ် သက်သောသုတ်တည်း။ အင်္ဂိ ယဿ အတ္ထိတိ အင်္ဂိ၊ ယဿ-အကြင်အပေါင်းဖြစ်သော ကိုယ်၏၊ (အင်္ဂါကြီးငယ်တွေ ပေါင်းနေသော ကိုယ်၏၊) အင်္ဂိ-အစိတ်အင်္ဂါသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုအပေါင်းဖြစ်သောကိုယ်သည်၊ အင်္ဂိ-အင်္ဂမည်၏၊ ဤဝိဂြိုဟ်နက်အရ တစ်ကိုယ်လုံးကို အင်္ဂဟု ခေါ်၏၊ အင်္ဂဿ+ဝိကာရော အင်္ဂဝိကာရော=အပေါင်းဖြစ်သော ကိုယ်၏ ဖောက်ပြန်

မှတ်သားအပ်၏။ တတ္ထ-ထိုအစိတ်၌၊ တတိယာ-တတိယာ
ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အက္ခိနာ ကာဏော စသည်
တည်း။

ခြင်း၊ အပေါင်းတစ်ကိုယ်လုံး၏ ဖောက်ပြန်ချို့ယွင်းမှုကို အကြင်
ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းဖြင့် မှတ်သားရ၏။ ထိုကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်
အပိုင်းကို “အင်္ဂဝိကာရလက္ခဏာ”ဟု ခေါ်၏။ [အင်္ဂဝိကာရ=ကိုယ်
အင်္ဂါတစ်ခုလုံး၏ ဖောက်ပြန်ချို့ယွင်းမှုကို + လက္ခဏာ=မှတ်သား
ကြောင်းအနက်။]

ပုံစံ။ ။အက္ခိနာ-မျက်စိဖြင့်၊ ကာဏော-ကန်းသူ၊ ဤပုံစံ၌
ကာဏော အရ ကန်းသူတစ်ယောက်လုံး (တစ်ကိုယ်လုံး) ရ၏။
ဘာဖြင့် ကန်းသလဲ၊ ကန်းတဲ့အရာကို သေသေချာချာ မှတ်သားပြစမ်း
ပါဟုဆိုလျှင် အက္ခိကို ပြရလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် အက္ခိနာအရ
မျက်စိသည် ထိုကန်းသူကို မှတ်သား၍ ပြောပြကြောင်း ဖြစ်သော
ကြောင့် လက္ခဏာမည်၏။ ယခုကာလ၌လည်း လူတစ်ယောက်
မထင်ရှားလျှင် ထူးခြားသောအမှတ် အသားကို ပြ၍ “မျက်စိတစ်ဖက်
ကန်းတဲ့သူလေ၊ မင်း မသိဘူးလား၊ လက်ကောက်တဲ့ လူလေ၊ ခြေခွင်
တဲ့ လူဟာလေ” စသည်ဖြင့် ပြောလေ့ ရှိကြသည်။

ရုပ်တွက်။ ။အက္ခိနာကို “အက္ခိ”တည်၊ ဖြင့်ဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် အင်္ဂဝိကာရလက္ခဏာအနက်ကို အလိုရှိရကား ယေနင်္ဂ
ဝိကာရော သုတ်ဖြင့် အင်္ဂဝိကာရလက္ခဏာအနက်၌ တတိယာဧကဝုစ်
နာဝိဘတ် သက်၊ အက္ခိနာ ပြီး၏။ [ဣတ္ထမ္မူတလက္ခဏာကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ
၅။]

၂၂။ ဝိသေသနေ ခ။ ။ဝိသေသနေ စ-ဝိသေသနအနက်
၌လည်း၊ တတိယာ-တတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
ဂေါတ္ထေန ဂေါတမော နာထော စသည်တည်း။

၂၂။ ဝိသေသီယတိ ဝိသေသိတဗ္ဗံ အနေနာတိ ဝိသေသနံ
(အဝုတ္တ ကတ္ထုသာနေ)၊ အနေန-ဤအနက်ဖြင့်၊ ဝိသေသိတဗ္ဗံ-အထူး
ပြုထိုက်သော အနက်ကို၊ ဝိသေသီယတိ-အထူးပြုအပ်၏၊ ဣတိ-
ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုအနက်သည်၊ ဝိသေသနံ-ဝိသေသန မည်၏၊ အထူး
ပြုထိုက်သော အနက်ကို ဝိသေသိတဗ္ဗံ (တစ်နည်း) ဝိသေသျှဟု
ခေါ်သည်၊ ထိုဝိသေသျှကို အထူးပြုတတ်သောအနက်ကို ဝိသေသန
ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုဝိသေသန-ဝိသေသျှကို ဟောသောသဒ္ဒါများကို
လည်း (ကာရဏူပစာရအားဖြင့်) ဝိသေသန၊ ဝိသေသျှ ခေါ်ရသည်၊
ဤသုတ်ကား ထိုဝိသေသနအနက်၌ တတိယာဝိဘတ်သက်သော
သုတ်တည်း။

ပုံစံ။ ။နာထော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဂေါတ္ထေန-အနွယ်တော်
အားဖြင့်၊ ဂေါတမော-ဂေါတမ မည်တော်မူ၏၊ ဤ၌ မြတ်စွာဘုရား၏
ဂေါတမဟူသော အမည်တော်သည် အနွယ်တော်အားဖြင့် ရသော
အမည် ဖြစ်သည်၊ “အရဟံ”ဟူသော အမည်ကဲ့သို့ ဂုဏ်တော်အားဖြင့်
ရသော အမည်မဟုတ်၊ ဤသို့ ဂေါတ္ထေနသည် ဂေါတမအမည်တော်
ရမှုကို အခြားအကြောင်းတို့မှ ထူးခြားအောင် ပြုတတ်သောကြောင့်
ဝိသေသန မည်၏၊ ဂေါတမသဒ္ဒါသည် အထူးပြုအပ်သောကြောင့်
ဝိသေသျှ မည်၏။ [ဝိသေသနအမျိုးမျိုးကို ကစွည်းဘာသာဋီကာမှာ
၍။]

ရုပ်တွက်။ ။ဂေါတ္ထေနကို “ဂေါတ္ထ”တည်၊ အားဖြင့်ဟူ၍ အနက်
ပေးသောကြောင့် ဝိသေသနအနက်ကို အလိုရှိရကား ဝိသေသနေ
စသုတ်ဖြင့် ဝိသေသနအနက်၌ တတိယာ ဧကဝုဏ် နာဝိဘတ် သက်၊
နာကို -နေ ပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဂေါတ္ထေန ပြီး၏။

၂၃။ သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိ။ ။သမ္ပဒါနေ-သမ္ပဒါနကာရက၌၊ စတုတ္ထိ-စတုတ္ထိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဗုဒ္ဓဿ ဒါနံ ဒေတိ စသည်တည်း။

၂၄။ နမောယောဂါဒိသ္မ . ပိစ။ ။နမောယောဂါဒိသ္မပိ စ-နမောသဒ္ဓါ၏ယှဉ်ရာ အစရှိသည်တို့၌လည်း၊ စတုတ္ထိ-စတုတ္ထိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ နမော တေ ဗုဒ္ဓ ဝီရ .တ္ထ၊ စသည်တည်း။

၂၅။ အပါဒါနေ ပဇ္ဇမိ။ ။အပါဒါနေ-အပါဒါနကာရက၌၊ ပဇ္ဇမိ-ပဇ္ဇမိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ စသည်တည်း။

၂၃။ [ဗုဒ္ဓဿ-ဘုရားရှင်အား၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ ဒေတိ-ပေးလှူ၏။] ဗုဒ္ဓဿကို ယဿ ဒါတုကာမောသုတ်၌ ဘိက္ခုဿနည်းမှီ၍ ရုပ်တွက်လေ။

၂၄။ ဝီရ-ရဲရင့်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓ-ရှင်တော်ဘုရား၊ တေ-အရှင်မြတ်အား၊ နမော-တပည့်တော်၏ ရှိခိုးခြင်းသည်၊ အတ္ထု-ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ “အရှင်ဘုရားအားသာ တပည့်တော်၏ ရှိခိုးခြင်းသည် ဖြစ်ပါစေ၊ အခြားသူအား မဖြစ်စေလိုပါ၊ အရှင်ဘုရားကိုသာ ရှိခိုးပါ၏” ဟူလို။

ရုပ်တွက်။ ။တေကို “တုမှ”တည်၊ နမော ယောဂါဒိသ္မပိ စသုတ်ဖြင့် နမောသဒ္ဓါ၏ယှဉ်ရာ တုမှသဒ္ဓါနောင် စတုတ္ထိဧကပုဏ် သဝိဘတ်သက်၊ တေမေကဝစနေသု စသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ တုမှကို တေပြု၊ ပြီး၏။

၂၅။ [အဗ္ဘာ-တိမ်တိုက်မှ၊ မုတ္တော-လွတ်သော၊ စန္ဒိမာဣဝ-လကဲ့သို့၊] အဗ္ဘာကို “အဗ္ဘ”တည်၊ ဒုရန္တိက စသောသုတ်ဖြင့် အပါဒါနံမှတည်၊ ဤ သုတ်ဖြင့် သွာဝိဘတ် သက်၊ ၁ ပြု။

၂၆။ ကာရကဏ္ဍေ ၁။ ။ ကာရကဏ္ဍေ ၁-ကာရကအနက်၌လည်း၊ ပဉ္စမိ-ပဉ္စမိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ စတုန္ဒအရိယသစ္စာနံ အနုနုပောဓာ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ ယထာဘူတံ အဒဿနာ သန္တာဝိတံ စသည်တည်း။

၂၇။ ကမ္မဏ္ဍေ ဒုတိယာ။ ။ ကမ္မဏ္ဍေ-အဝုတ္တကံအနက်၌၊ ဒုတိယာ-ဒုတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂါဝံ ဟနတိ စသည်တည်း။

၂၆။ စတုန္ဒ-လေးပါးကုန်သော၊ အရိယသစ္စာနံ-အရိယသစ္စာတို့ကို၊ အနုနုပောဓာ-လျော်စွာမသိခြင်းကြောင့်၊ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ-ထိုးထိုးထွင်းထွင်း မသိခြင်းကြောင့်၊ ယထာဘူတံ-ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ၊ အဒဿနာ-မမြင်ခြင်း ကြောင့်၊ သန္တာဝိတံ-ပြေးသွားအပ်ခဲ့လှလေပြီ။

ရုပ်ဇွက်။ ။ အနုနုပောဓာကို “အနုနုပောဓ”တည်၊ ကြောင့်ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကာရကဏ္ဍေ စသုတ်ဖြင့် ကာရကအနက်၌ ပဉ္စမိ ဧကဝုဉ် သွာသက်၊ ၁ ပြု၊ မိ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ အနုနုပောဓာ ပြီး၏။ [အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ၊ အဒဿနာ တို့ကိုလည်း တွက်လေ။]

၂၇။ ဝုတ္တကံအနက်ကို အာချာတ် ကိတ်ကြိယာတို့က ဟောအပ်သည် ဖြစ်၍ ထိုဝုတ္တကံအနက်၌ နာမ်ဝိဘတ် သက်ဖို့မလို၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်က အဝုတ္တကံအနက်၌သာ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ရသည်။ [ဂါဝံ-နွားကို၊ ဟနတိ-သတ်၏၊ ကြိယာဝိသေသနအကြောင်းကို ရူပသိဒ္ဓိမှာရှု။]

ရုပ်ဇွက်။ ။ ဂါဝံကို “ဂေါ”တည်၊ ယံ ကရောတိ တံ ကမ္မံသုတ်ဖြင့် ဂေါကို ကံအမည်မှည့်၊ ကိုဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကမ္မဏ္ဍေ ဒုတိယာသုတ်ဖြင့် ကံအနက်၌ ဒုတိယာဧကဝုဉ် ၁ ဝိဘတ်၊ အဝံမှို စသုတ်ဖြင့် စီရင်လေ။

၂၈။ ကာလဒွါနံ • မစ္ဆန္တသံယောဂေ။ ။ ကာလဒွါနံ-ကာလ
အခွန်တို့၏။ အစ္စန္တသံယောဂေ-ဖြစ် ဂုဏ် ကြိယာတို့နှင့်မပြတ်
ယှဉ်ရာ၌၊ ဒုတိယာ-ဒုတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။
မာသံ မံသောဒနော စသည်တည်း။

၂၈။ အစ္စန္တကို “အတိ+အန္တ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အန္တ အတိက္ကန္တ အစ္စန္တ”
(အဗျယိဘောသမာသံ)၊ အန္တ-အပိုင်းအခြားကို၊ အတိက္ကန္တ-လွန်သည်
တည်း။ အစ္စန္တ-အပိုင်းအခြားကို လွန်သည်၊ အကြားအကြား၌ ပိုင်းခြား
ကန့်သတ် ပြတ်နေခြင်းမရှိဘဲ တစ်ဆက်တည်းနေခြင်းကို “အစ္စန္တ”ဟု
ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “အစ္စန္တ=မပြတ်”ဟု အဓိပ္ပာယ်နက်ဆိုကြသည်။
အစ္စန္တ-အပိုင်းအခြားကို လွန်၍၊ ဝါ-မပြတ်၊ သံယောဂေါ-ယှဉ်ခြင်း
သည်၊ အစ္စန္တသံယောဂေါ-အစ္စန္တသံယောဂ မည်၏။

အစ္စန္တသံယောဂအပြား။ ။ ထိုအစ္စန္တသံယောဂသည် ကာလအစ္စန္တ
သံယောဂ၊ အဒွါအစ္စန္တသံယောဂဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ “ယှဉ်ခြင်း”ဟု ဆိုရာ
၌ “ဘာနှင့်ယှဉ်သနည်း”ဟု မေးလျှင် “ဖြစ် ဂုဏ် ကြိယာ ၃-မျိုးတွင်
တစ်မျိုးမျိုးနှင့် ယှဉ်သည်”ဟု ဖြေ၊ ထို့ကြောင့် ဒဗ္ဗအစ္စန္တသံယောဂ၊
ဂုဏအစ္စန္တသံယောဂ၊ ကြိယာအစ္စန္တသံယောဂဟု ၃-မျိုး ပြားပြန်၏။
အရင်းခံ ကာလ အဒွါ ၂-မျိုးကို ဒဗ္ဗ ဂုဏ ကြိယာ ၃-မျိုးဖြင့်
မြှောက်လျှင် အစ္စန္တသံယောဂ ၆-မျိုးပြား၏။ ထိုအစ္စန္တသံယောဂဖြစ်
သော ကာလ အဒ္ဓပုဒ်နောင် ဤသုတ်က ဒုတိယာဝိဘတ် သက်သည်။
[ကာလ-အခါ၊ အဒွါ-ခရီးအခွန်။]

ကာလဒဗ္ဗအစ္စန္တသံယောဂ။ ။ “မာသံ မံသောဒနော” မာသံ-
တစ်လပတ်လုံး၊ မံသောဒနော-အသားရောပြွမ်း၊ ခံပေါက်ဆွမ်းပေါ၏။
ဤ၌ သားပြွမ်းထမင်းဟူသည် အထည်ဖြစ်တည်း။ ထိုသားပြွမ်းထမင်း
ဖြစ်၏ တစ်လလုံးလုံး ဆက်ကာဆက်ကာ ပေါများနေသောကြောင့်
မာသံသည် ကာလဒဗ္ဗအစ္စန္တသံယောဂမည်၏။ “သားပြွမ်းထမင်းဖြစ်
နှင့် မပြတ်ယှဉ်ရာ တစ်လအချိန်အခါ” ဟူလို၊ [“တစ်လလုံးလုံး”

၂၉။ ကမ္မပ္ပဝဇ္ဇနီယယုတ္တေ။ ။ ကမ္မပ္ပဝဇ္ဇနီယယုတ္တေ-ကမ္မ
ပ္ပဝဇ္ဇနီယ အမည်ရသော ဥပသာရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်
လတ်သော်၊ ဒုတိယာ-ဒုတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊
ပဗ္ဗဇိတမနု ပဗ္ဗဇိသု စသည်တည်း။

စသော စကားသုံးကို ကြည့်၍ “ပတ်လုံး”ဟု အနက်သုံးကြသည်။]

အဒ္ဓါဒဗ္ဗအစ္စန္တသံယောဂ။ ။ ယောဇနံ ဝနရာဇိ၊ ယောဇနံ-
တစ်ယူဇနာတိုင်တိုင် (တစ်ယူဇနာတိုင်အောင်)၊ ဝနရာဇိ-တောတန်း
တည်၏၊ တောတန်းဟူသည် တောတန်းခြင်တည်း၊ ထိုတောတန်းခြင်
နှင့် တစ်ယူဇနာအတွင်းမှာ အကြားမပြတ်ဘဲ ယှဉ်သောကြောင့်
ယောဇနံသည် အဒ္ဓါဒဗ္ဗ အစ္စန္တသံယောဂမည်၏။ [“တိုင်တိုင်-
တိုင်အောင်”ဟု အနက်သုံးစွဲရိုး ပြုသည်၊ ဂုဏကြိယာအစ္စန္တသံယောဂ
ပုံစံများကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှု။]

ရုပ်တွက်။ ။ မာသံကို “မာသ”တည်၊ ပတ်လုံးဟူ၍ အနက်
ပေးသောကြောင့် အစ္စန္တသံယောဂအနက်ကို အလိုရှိရကား
ကာလဒ္ဓါနု - မစ္ဆန္တ သံယောဂေသုတ်ဖြင့် အစ္စန္တသံယောဂအနက်၌
ဒုတိယာ ဧကဝုဇ် ၊ ဝိဘတ်သက်၊ သံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ မာသံ ပြီး၏။
[ယောဇနံကိုလည်း တိုင်တိုင်ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်ဟု ဆို၍
ဤနည်းအတိုင်းတွက်။]

၂၉။ ကမ္မပ္ပဝဇ္ဇနီယဟူသောအမည်သည် သက္ကတကျမ်းတို့၌လာ
သော နာမည်တစ်မျိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပရိ ပတိ အနု အဘိ
ဥပသာရပုဒ်၊ မီ ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်များကို ပရသမညာ ပယောဂေ
သုတ်ဖြင့် ကမ္မပ္ပဝဇ္ဇနီယ အမည်မှည့်၍ ထိုကမ္မပ္ပဝဇ္ဇနီယအမည်ရ
သောပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်ရာပုဒ်၌ ဤသုတ်က ဒုတိယာဝိဘတ်သက်သည်၊
ကမ္မပ္ပဝဇ္ဇနီယ အဆုံးအဖြတ်မှာ အခြေပြုဉာဏ်နှင့် မသက်ဆိုင်သေး၊

၃၀။ ဂတိဗုဒ္ဓိဘုဇပဌဟရကရသယာဒီနံ ကာရိတေ ဝါ။ ။
ဂတိဗုဒ္ဓိဘုဇပဌဟရကရသယာဒီနံ-သွားခြင်း၊ သိခြင်း၊ စားခြင်း၊
ရွတ်ဆိုခြင်းအနက်ရှိသောဓာတ်၊ ဟရဓာတ်၊ ကရဓာတ်၊ သီအစရှိ
သော အကမ္မကဓာတ်တို့၏။ ကာရိတေ-ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်
လတ်သော်၊ ကမ္မနိ-ကံအနက်၌၊ ဒုတိယာ-ဒုတိယာဝိဘတ်သည်၊
ဝါ-ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သာမိကော ဒါသံ ဒါသေန
ဒါသဿ ဝါ ဂါမံ ဂမယတိ စသည်တည်း။

ပဗ္ဗဇိတံ အနု-ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြုလတ်သော်၊ ပဗ္ဗဇိသု-ရဟန်း
ပြုကြကုန်ပြီ။

ရုပ်တွက်။ ။ပဗ္ဗဇိတံကို “ပဗ္ဗဇိတ”တည်း၊ ကမ္မပ္ပဝစနီယယုတ္တေ
သုတ်ဖြင့် အနုဟူသော ကမ္မပ္ပဝစနီယ၏ယှဉ်ရာ ပဗ္ဗဇိတသဒ္ဓါနောင်
ဒုတိယာ ဧကဝုဏ် ၊ ဝိဘတ်သက်၊ တ် ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ပဗ္ဗဇိတံ
ပြီး၏။

အမှာ။ ။“ကမ္မပ္ပဝစနီယနှင့်ယှဉ်သည်”ဟု ဆိုရာ၌ ပုဒ်ချင်း
ယှဉ်စပ်နေမှ “အယှဉ်”ဟု မမှတ်ရ၊ ပုဒ်ချင်းဝေးသော်လည်း အနက်
သဘောအားဖြင့် ဆက်သွယ်နေလျှင် “အယှဉ်”ဟုပင် ဆိုရသည်။
ထို့ကြောင့် “တံ ခေါ ပန ဘဂဝန္တံ ဂေါတမံ ဧဝံ ကလျာဏော
ကိတ္တိသဒ္ဓေါ အဗ္ဗဂ္ဂတော” ဝါကျ၌ အဘိနှင့် ပုဒ်ချင်း ဝေးသော်လည်း
“တံ ဘဂဝန္တံ ဂေါတမံ”ကို “ကမ္မပ္ပဝစနီယနှင့်ယှဉ်သည်”ဟု ဆိုနိုင်
သည်။

၃၁။ ဤသုတ်ကား ဂတိအနက်ရှိသော ဓာတ်စသည်တို့ ကာရိတ်
ပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်သည့်အခါ ကာရိတ်ကံ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ဝိကပ်
အားဖြင့် သက်ရမည်ဟု ပြသောသုတ်တည်း။ “သာမိကော ဒါသံ
ဂါမံ ဂမယတိ”၌ ဒါသံကား ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ထားသော

ပုံစံတည်း၊ ဒုတိယာဝိဘတ် မသက်သောအခါ ကတ္တရိ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် တတိယာဖြစ်စေ၊ ဒုတိယာ ပဉ္စမိနဉ္စသုတ်ဖြင့် ဆဋ္ဌိဝိဘတ် ဖြစ်စေ သက်ရမည်။ ဒါသေန၊ ဒါသဿတို့ကား တတိယာဝိဘတ်နှင့် ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သက်ထားသော ပုံစံများတည်း။ [တတိယာနှင့် ဆဋ္ဌိကို တချို့က ကံအနက်၌၊ တချို့က ကတ္တားအနက်၌ သက်၏ဟု ဝါဒကွဲ သည်။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤသုတ်၌ ဂတိဖြင့် ဂမုဓာတ်တစ်ခုသာမက၊ ဂတိအနက်ရှိသော (ဓာတ်နက်ဆိုရာ၌ “ဂတိမှိ”ဟု ဆိုရသော) ဓာတ် များကို ယူ၊ ဗုဒ္ဓိ ဘူဇ ပဌတို့ဖြင့်လည်း သိခြင်း စားခြင်း ရွတ်ဆိုခြင်း အနက်ရှိသော ဓာတ်အားလုံးကို ယူ၊ သယဖြင့်လည်း သီအစရှိသော အကမ္မက (ကံမရှိသော)ဓာတ်များကို ယူ၊ ဤသုတ်၌ ပြအပ်သော ဓာတ်တို့၏ ကာရိတ်ကံ၌ ဒုတိယာ အမြဲမဟုတ်သောကြောင့် တတိယာ ဆဋ္ဌိများလည်း သက်ရသည်။ ပုံစံကို နောင်ခါ သိလတ္တံ့။

အမှာ။ ။ ဤသုတ်၌ ပြအပ်သော ဓာတ်မှတစ်ပါးသော ဓာတ်တို့ ဝယ် ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်ရာ၌ ဒုတိယာ မသက်ရ၊ ဓာတ်ကတ္တား အနေအားဖြင့် တတိယာသက်စေလို၏။ သို့သော် ပိဋကတော်မှာ ဤသုတ်အဆိုတွင် မပါဝင်သော ဓာတ်တို့၏ ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်ရာ၌လည်း ဒုတိယာ ရှိသည်ဟု ဆရာတို့ မိန့်ကြသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ဒါသံကို “ဒါသ”တည်၊ ကိုဟူ၍ အနက်ပေးသော ကြောင့် ယံ ကရောတိ တံ ကမ္ပံသုတ်ဖြင့် ဒါသကို ကံအမည်မှည့်၊ ဂတိဗုဒ္ဓိဘူဇပဌဟရကရသယာဒိနံ ကာရိတေ ဝါသုတ်ဖြင့် ဒုတိယာ ဧကဝုစံ၊ ဝိဘတ် သက်၊ သံ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဒါသံ ပြီး၏။ [ဒါသေန၊ ဒါသဿတို့ကား ဤသုတ်အရာ မဟုတ်။]

၃၁။ သာမိသို့ ဆဋ္ဌိ။ ။ သာမိသို့-သာမိအနက်၌၊ ဆဋ္ဌိ-ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ တဿ ဘိက္ခုနော ပတ္တော စသည်တည်း။

၃၂။ ဩကာသေ သတ္တမိ။ ။ ဩကာသေ-ဩကာသကာရက၌၊ သတ္တမိ-သတ္တမိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဂမ္ဘိရေ ဩဒကန္တိကေ၊ ပါပသို့ ရမတိ မနော စသည်တည်း။

၃၁။ တဿ ဘိက္ခုနော-ထိုရဟန်း၏၊ ပတ္တော-သပိတ်၊ ဤ၌ တဿ ဘိက္ခုနောကား ဥစ္စာရှင်ဖြစ်သောကြောင့် “သာမိ”တည်း၊ ပတ္တောကား ဥစ္စာဖြစ်သောကြောင့် “သံ”တည်း၊ တဿ ဘိက္ခုနောနှင့် ပတ္တောတို့၏ “သာမိ-သံ”အဖြစ်ဖြင့် ဆက်စပ်ခြင်း (တော်စပ်ခြင်း)ကို သမ္ပန်ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသမ္ပန်အနက်၌သာ ဆဋ္ဌိဝိဘတ် သက်ရ၏၊ သို့သော် သာမိပုဒ်နောင် သက်ရသောကြောင့် သက်ရာပုဒ်ကို စွဲ၍ “သာမိသို့-သာမိအနက်၌”ဟု ဆိုရလေသည်။ [ရုပ်တွက်ပုံကို ယဿ ဝါ ပရိဂ္ဂဟော တံ သာမိသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

၃၂။ ဂမ္ဘိရေ-နက်သော၊ ဩဒကန္တိကေ-ရေ၏အနီးဖြစ်သော တွင်း၌၊ နိဓိ-ရွှေအိုးကို၊ နိဓေတိ-မြုပ်၏၊ (ခုဒ္ဒကပါဌ၊ နိဓိကဏ္ဍပါဠိတော်၊ ရှေးက အနက်ပေး မှား၏) ပါပသို့-မကောင်းမှု၌၊ မနော-စိတ်သည်၊ ရမတိ-မွေ့လျော်၏၊ ဂမ္ဘိရေ၊ ဩဒကန္တိကေ၊ ပါပ တည်၍ ၃-ရုပ်လုံး ယောဓာရော တမောကာသံသုတ်၌ တွက်ခဲ့သည့်အတိုင်း ရုပ်တွက်လေ။

၃၃။ သာမိဿရာ . ဓိပတိဒါယာဒသက္ခိပတိဘူပသုတကုသလေဟိ ၁။ ။ သာမိဿရာ . ဓိပတိဒါယာဒသက္ခိပတိဘူပသုတကုသလေဟိ ၁-သာမိ၊ ဣဿရာ၊ အဓိပတိ၊ ဒါယာဒ၊ သက္ခိ၊ ပတိဘူ၊ ပသုတ၊ ကုသလသဒ္ဓါတို့နှင့်လည်း၊ ယောဂေယျဉ်ရာ၌၊ ဆဋ္ဌိ-ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ သတ္တမိ-သတ္တမိဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဂေါဏာနံ သာမိ၊ ဂေါဏေသု သာမိ ၁သည်တည်း။

၃၄။ နိဒ္ဒါရဏေ ၁။ ။ နိဒ္ဒါရဏေ ၁-နိဒ္ဒါရဏအနက်၌လည်း၊ ဆဋ္ဌိသတ္တမိယော-ဆဋ္ဌိဝိဘတ်၊ သတ္တမိဝိဘတ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ-

၃၃။ ဤသုတ်ကား သာမိသဒ္ဓါစသည်တို့နှင့် ယှဉ်ရာပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိသတ္တမိ ဝိဘတ် ၂-မျိုးသက်သုတ်တည်း။ ဂေါဏာနံ-နွားတို့၏။ သာမိ-အရှင်တည်း။ ဂေါဏေသု-နွားတို့၌၊ သာမိ-အရှင်တည်း။ ဂေါဏာနံ ဂေါဏေသု ဣဿရော၊ အဓိပတိ၊ ဒါယာဒေါ၊ သက္ခိ၊ ပတိဘူ၊ ပသုတော၊ ကုသလော ဟူသည်တည်း။ ဣဿရော-အစိုးရသူတည်း။ အဓိပတိ-အရှင်တည်း။ ဒါယာဒေါ-အမွေခံဆွေမျိုးတည်း။ သက္ခိ-မျက်မှောက်တည်း။ ပတိဘူ-ဝန်ခံတည်း။ ပသုတော-မွေးဖွားသောသားတည်း။ ကုသလော-လိမ်မာသော ဆရာတည်း။

ရုပ်ဗွက်။ ။ ဂေါဏာနံကို “ဂေါဏ”တည်၊ သာမိဿရာ . ဓိပတိဒါယာဒသက္ခိပတိဘူပသုတကုသလေဟိ ၁သုတ်ဖြင့် ဆဋ္ဌိဗဟုဝုဇ်နံဝိဘတ်သက်၊ ဣဏိအစိတ် ၊ ကို ၁ ဒီဃပြု၊ ဂေါဏာနံ ပြီး၏။ [ဂေါဏေသု၌ ဤသုတ်ဖြင့် သုဝိဘတ် သက်။]

၃၄။ နိဒ္ဒါရဏအနက်၌ ဆဋ္ဌိ သတ္တမိဝိဘတ်သက်သော သုတ်တည်း။ နိဟရိတွာ ဓာရဏံ နိဒ္ဒါရဏံ၊ နိဟရိတွာ-ထုတ်၍၊ ဓာရဏံ-ဆောင်ခြင်းသည်၊ နိဒ္ဒါရဏံ-နိဒ္ဒါရဏ မည်၏။ အများပေါင်းထားသည့်အထဲမှ ဇာတ်၊ ဂုဏ်၊ ကြိယာ (၃ မျိုးတွင်) တစ်မျိုးမျိုးကို

ဖြစ်ကုန်၏။ ကဏှာ ဂါဝိနံ သမ္ပန္နခီရတမာ၊ ကဏှာ ဂါဝိသု သမ္ပန္နခီရတမာ စသည်တည်း။

၃၅။ အနာဒရေ စ။ ။အနာဒရေ စ-အနာဒရကြိယာကို လည်း၊ ဂမ္ပမာနေ-သိအပ်သည်ရှိသော်၊ အနာဒရိယတော-အနာဒရိယလိင်မှ နောက်၌၊ ဆဋ္ဌိသတ္တမိယော-ဆဋ္ဌိဝိဘတ်၊

စွဲ၍ သီးခြားထုတ်ခြင်းကို နိဒ္ဒါရဏဟု ခေါ်သည်။ ဂါဝိနံ-နွားမတို့တွင် (ဂါဝိသု-နွားမတို့တွင်) ကဏှာ-နွားနက်မသည်၊ သမ္ပန္နခီရတမာ-အလွန်ချိုသော နို့ရည်ရှိ၏။

ဤပုံစံ၌ အဖြူ အနီ အနက် စသော နွားမအမျိုးမျိုးထဲမှ နက်သော နွားမတစ်မျိုးကို ခွဲထုတ်ခြင်းသည် နိဒ္ဒါရဏမည်၏။ ဇာတိ နိဒ္ဒါရဏစသော အပြားနှင့် နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ စသော ခွဲခြားချက်ကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ မှာ ရှု၊ မှတ်နှင့်ရန်ကား-

[ဆောင်] ၁။ ခွဲထုတ်ဖို့ရာ၊ အပေါင်းမှာ၊ မှတ်ပါ နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ။

၂။ ခွဲထုတ်အပ်ငြား၊ အစိတ်များ၊ မှတ်သား နိဒ္ဒါရဏီယ။

၃။ ခွဲထုတ်ဖို့ရန်၊ အကြောင်းခံ၊ မှတ်ရန် နိဒ္ဒါရဏဟေတုပြ။

၄။ ခွဲ၍ထုတ်ခြင်း၊ သရုပ်သွင်း၊ မယွင်းနိဒ္ဒါရဏ။

ရုပ်တွက်။ ။ဂါဝိနံကို “ဂါဝိ”တည်၊ တို့တွင်ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် နိဒ္ဒါရဏအနက်ကို အလိုရှိရကား နိဒ္ဒါရဏေ စသုတ်ဖြင့် နိဒ္ဒါရဏအနက်၌ ဆဋ္ဌိဗဟုဝုဇ် နံဝိဘတ်သက်၊ ဂါဝိနံ ပြီး၏။ [သုဝိဘတ်သက်လျှင် ဂါဝိသု ဟု ဖြစ်၏။]

၃၅။ န+အာဒရော အနာဒရော၊ အာဒရော-အလေးပြုခြင်း၊ ဂရုစိုက်ခြင်းသည်။ န- မဟုတ်၊ အနာဒရော-အလေးမပြုခြင်း၊ ဂရုမစိုက်ခြင်း၊ တစ်ဝါကျတည်း၌ ကြိယာ၂-ခုရှိရာဝယ် ရှေ့ကြိယာသည်

သတ္တမိဝိဘတ်တို့သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ရုဒတော
ဒါရကဿ ပဗ္ဗဇိ ပိတာ၊ ရုဒတိ ဒါရကေ ပဗ္ဗဇိ ပိတာ စသည်
တည်း။

နောက်ကြိယာ၏ အမှတ်အသားလည်း ဖြစ်၏။ နောက်ကြိယာ၏
ဖြစ်မှုကို စဉ်းစားကြည့်လျှင် အလေးမပြု ဂရုမစိုက်သောသဘော
လည်း ပါနေ၏။ ထို နောက်ကြိယာကို အနာဒရဟု ခေါ်သည်။

ပုံစံ။ ။ဒါရကဿ-သားကလေးသည်။ ရုဒတော-ငိုနေစဉ်၊
(ဒါရကေ-သည်။ ရုဒတိ-ငိုနေစဉ်)။ ပိတာ-အဘသည်။ ပဗ္ဗဇိ-ရဟန်း
ပြု၏။ မြန်မာလို “သားကလေး ငိုနေတုန်း၊ အဖေ ရဟန်းပြုသွား
သည်”ဟူလို၊ ဤပုံစံ၌ ငိုခြင်းကြိယာ၊ ရဟန်းပြုခြင်းကြိယာဟု
ကြိယာ ၂-ခု ရှိ၏။ ငိုခြင်းကြိယာသည် ရဟန်းပြုခြင်းကြိယာ၏ အမှတ်
အသားလည်း ဟုတ်၏။ ရဟန်းပြုခြင်းကြိယာကို စဉ်းစားကြည့်လျှင်
အဖေသည် သားကလေး ငိုနေမှုကို မငဲ့မရှု ဂရုမစိုက်ကြောင်း
ထင်ရှား၏။ ဤကဲ့သို့ ရှေ့ကြိယာဖြင့် နောက်ကြိယာကို မှတ်သား၍
အလေးမပြု ဂရုမစိုက်ခြင်းသဘောပါသော အရာကိုသာ အနာဒရ
ဆိုရမည်။

ထိုကဲ့သို့ အနာဒရသဘောမပါဘဲ ကြိယာ ၂-ခု ပြိုင်တူဖြစ်နေသော
အရာကို မြန်မာလို “စဉ်”ဟု အနက်ဆိုကြသော်လည်း အနာဒရ
မဟုတ်။ ဘဂဝါ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကထေသိ၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာ
ဘုရားသည်။ ဇေတဝနေ-ဇေတဝန်တိုက်တော်၌၊ ဝိဟရန္တော-နေတော်
မူလတ်သော်၊ ဝါ-နေတော်မူစဉ်၊ နေတော်မူခိုက်၊ နေတော်မူတုန်း၊
ကထေသိ-ဟောတော်မူပြီ။ ဤပုံစံ၌ နေခြင်းကြိယာ၊ ဟောခြင်း
ကြိယာ ၂-မျိုး ပြိုင်၏။ နေခြင်းကြိယာသည် ဟောခြင်းကြိယာ၏
အမှတ်အသား ဖြစ်၏။ မလေးစားသော အနာဒရသဘော မပါသော
ကြောင့် အနာဒရကား မဟုတ်။ ယခုကာလ၌ ကြိယာ ၂-ခု
ပြိုင်တူဖြစ်၍ “စဉ်”ဟု အနက်ဆိုရသမျှကို အနာဒရဟု ယူကြသည်။

အနက် ၄ ပါး ခွဲခြားချက်။ ။ “အနာဒရ-အနာဒရဝန္တ၊ အနာဒရိယ-
 အနာဒရိယဝန္တ၊ ဤလေးဝ၊ တကွ ရှိစမြဲ” နှင့်အညီ အနာဒရနှင့်စပ်၍
 ၄-မျိုးသော အနက်ကို မှတ်အပ်၏။ ရုဒတော ဒါရကဿ ပဗ္ဗဇိ ပိတာ၊
 ဤပုံစံ၌ ပဗ္ဗဇိသည် ဂရုမစိုက်ခြင်းသဘောပါသောကြောင့် အနာဒရ
 တည်း။ ပိတာကား အနာဒရကြိယာရှိသောကြောင့် အနာဒရဝန္တတည်း။
 (ဂုဏ်ရှိသူကို ဂုဏဝန္တ ခေါ်သကဲ့သို့တည်း။) ရုဒတောသည် ဂရုမစိုက်
 အပ်သော ကြိယာဖြစ်၍ အနာဒရိယတည်း။ ဒါရကဿကား ထို
 အနာဒရိယကြိယာ ရှိသောကြောင့် အနာဒရိယဝန္တတည်း။ ဤသို့
 အနာဒရဆိုင်ရာတိုင်းမှာ ၄-မျိုး ခွဲခြားထား၏။

ဆက်ဦးအံ့-အနာဒရကြိယာ၏ ကံ ကတ္တားကို အနာဒရဝန္တ၊
 အနာဒရိယကြိယာ၏ ကံ ကတ္တားကို အနာဒရိယဝန္တဟု မှတ်၊
 ဒါရကဿ၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ် သက်ထားသော်လည်း “ရုဒတော”အရ
 ရောဒနကြိယာ၏ ကတ္တားဖြစ်သောကြောင့် “သည်”ဟု ကတ္တား
 အနက်ပေးရသည်။ ဒါရကေ၌လည်း နည်းတူ၊ ဤခွဲပြချက်ကို
 ကြည့်လျှင် ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သည် အနာဒရကြိယာနောင် မသက်၊
 အနာဒရိယနောင်သာ သက်သည်ကို တွေ့ရမည်။ သို့အတွက် “အနာ
 ဒရေ-အနာဒရကြိယာကို၊ ဂမ္မမာနေ-သော်၊ အနာဒရိယတော-
 အနာဒရိယလိင်မှ နောက်၌”ဟု သုတ်နက်ဆိုရသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ရုဒတောကို “ရုဒန္တ”တည်း၊ စဉ်ဟူ၍ အနက်ပေးရ
 သောကြောင့် အနာဒရေ စသုတ်ဖြင့် ရုဒန္တနောင် ဆဋ္ဌိဧကဂုဏ်
 သဝိဘတ်သက်၊ သေသေသု နှုဝသုတ်ဖြင့် နှုကို နှုကဲ့သို့ စီရင်လေဟု
 ညွှန်ပြသောကြောင့် တောတိတာ သသ္မိနာသု သုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်
 တကွ နှုကို တောပြု၊ ရုဒတော ပြီး၏။ [ရုဒတိ၌ ဤသုတ်ဖြင့်
 သ္မိဝိဘတ်သက်၍ တောတိတာ သသ္မိနာသုသုတ်ဖြင့် သ္မိဝိဘတ်နှင့်
 တကွ နှုကို တိပြုလေ။]

အမှာ။ ။ ပဓာနပုဒ်ကို ယူလျှင် အပဓာနပုဒ်များသည်လည်း
 ယူပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ရုဒတော ရုဒတိဟူသော ပဓာနပုဒ်နှင့် အတူ
 ဒါရကဿ ဒါရကေဟူသော အပဓာနပုဒ်၌ လည်းဤသုတ်ဖြင့်ပင်
 ဝိဘတ်သက်ရသည်။

၃၆။ ကွစိ ဒုတိယာ ဆဋ္ဌိန . မတ္ထေ။ ။ဆဋ္ဌိနံ-ဆဋ္ဌိဝိဘတ်တို့၏။ အတ္ထေ-အနက်၌၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ ဒုတိယာ-ဒုတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အပိဿု မံ အဂ္ဂိဝေဿနတိဿော ဥပမာ ပဋိဘံသု စသည်တည်း။

၃၇။ တတိယာသတ္တမိနဉ္စ။ ။တတိယာသတ္တမိနံ-တတိယာသတ္တမိဝိဘတ်တို့၏။ အတ္ထေ စ-၌လည်း၊ ကွစိ-၌၊ ဒုတိယာ-ဒုတိယာဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သစေ မံ သမဏော ဂေါတမော အာလပိဿတိ၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ၊ ဧကံ သမယံ စသည်တည်း။

၃၆။ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်၏ “၏”ဟူသော အနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်ရသော သုတ်တည်း။ အဂ္ဂိဝေဿန- အဂ္ဂိဝေဿန၊ အပိဿု-စင်စစ်၊ တိဿော-၃ မျိုးကုန်သော၊ ဥပမာ-ဥပမာတို့သည်၊ မံ-ငါ၏ (ဉာဏ်၌)၊ ပဋိဘံသု-ထင်လာကုန်ပြီ။

ရုပ်တွက်။ ။မံကို “အမှ”တည်၊ ၏ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သာမိအနက်ကို အလိုရှိရကား ကွစိ ဒုတိယာဆဋ္ဌိန . မတ္ထေသုတ်ဖြင့် ဆဋ္ဌိအနက်၌ ဒုတိယာ ဧကဝုစ် အံဝိဘတ်သက်၊ တံမမံမှီသုတ်ဖြင့် အံဝိဘတ် နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မံ ပြု၊ ပြီး၏။

၃၇။ “နှင့်”ဟု ဆိုရသော တတိယာဝိဘတ်၏အနက်၊ “၌”ဟု ဆိုရသော သတ္တမိဝိဘတ်၏အနက်များဝယ် ဒုတိယာဝိဘတ် သက်သောသုတ်တည်း။ သမဏော ဂေါတမော-ရဟန်းဂေါတမသည်၊ မံ-ငါနှင့်၊ သစေ အာလပိဿတိ-အကယ်၍ စကားပြောအံ့၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ-နံနက်အခါ၌၊ ဧကံ-တစ်ပါးသော၊ သမယံ-အခါ၌။

ရုပ်တွက်။ ။မံကို “အမှ”တည်၊ နှင့်ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် တတိယာသတ္တမိနဉ္စသုတ်ဖြင့် တတိယာအနက်၌ ဒုတိယာ ဧကဝုစ် အံဝိဘတ်သက်၊ တံ မ . မံမှီသုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို

၃၈။ ဆဋ္ဌိ စ။ ။တတိယာသတ္တမိနံ-တတိယာ သတ္တမိ
ဝိဘတ်တို့၏၊ အတ္ထေ-အနက်၌၊ ဆဋ္ဌိ စ-ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သည်
လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ကတော မေ ကလျာဏော၊ ကုသလာ၊
နစ္စဂီတဿ သိက္ခိတာ စာတုရိတ္ထိယော စသည်တည်း။

မံ ပြု၊ ပြီး၏။ [ပုဗ္ဗဏှသမယံကို ပုဗ္ဗဏှသမယတည်း၊ တတိယာ
သတ္တမိနဉ္စ သုတ်ဖြင့် သတ္တမိဝိဘတ်၏အနက်၌ ဒုတိယာ ဧကဝုဇ် ၊
ဝိဘတ်သက်၊ ဧကံ ကို ဧက တည်း၊ သမယံ ကို သမယ တည်း၊
နည်းတူ။]

၃၉။ မေ-ငါသည်၊ ကလျာဏော-ကောင်းမှုကို၊ ကတော-ပြုအပ်ပြီ၊
ဤပုံစံဝယ် တတိယာဝိဘတ်၏ အဝုတ္တကတ္တား၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သက်၍
“မေ”ဟု ဖြစ်၏။ ဤကတ္တားမျိုးကို ဆဋ္ဌိကတ္တားဟု ခေါ်သည်။
တတိယာ ကတ္တား၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သော ကတ္တားတည်း။

[ဆောင်] ဆဋ္ဌိကတ္တား၊ ရံခါငြားမှု၊ ကတ္တားတတိယာနှင့် တူမြဲ
တည်း။

ပုံစံ။ ။နစ္စဂီတဿ-ကခြင်းသီဆိုခြင်း၌၊ ကုသလာ-ကျွမ်းကျင်
ကုန်သော၊ စာတုရိတ္ထိယော (စာတုရာ+က္ကတ္ထိယော)-တင့်တယ်သော
မိန်းမတို့သည်၊ ဤကား သတ္တမိဝိဘတ်တို့၏အနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်ပုံ
တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။မေကို “အမှ”တည်း၊ သည်ဟူ၍အနက်ပေးသော
ကြောင့် ကတ္တားအနက်ကို အလိုရှိရကား ဆဋ္ဌိ စသုတ်ဖြင့် တတိယာ
ဝိဘတ်၏အနက်၌ ဆဋ္ဌိ ဧကဝုဇ် သဝိဘတ်သက်၊ တေမေကဝစနေသု
စ သုတ်ဖြင့် ဝိဘတ်နှင့်တကွ အမှသဒ္ဒါကို မေပြု၊ ပြီး၏။ [“နိစ္စဂီတ”
တည်း၊ ၌ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဆဋ္ဌိ စသုတ်ဖြင့် သတ္တမိဝိဘတ်
၏အနက်၌ ဆဋ္ဌိဧကဝုဇ် သ ဝိဘတ်သက်၊ သံ လာ၊ နစ္စဂီတဿ
ပြီး၏။]

၃၉။ ဒုတိယာပဉ္စမိနဉ္စ။ ။ဒုတိယာပဉ္စမိနံ-ဒုတိယာ ပဉ္စမိ
ဝိဘတ်တို့၏။ အတ္ထေ စ-အနက်၌လည်း၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊
ဆဋ္ဌိ-ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ တဿ ဘဝန္တိ ဝတ္တာ
ရော၊ အဿဝနတာယ ဓမ္မဿ ပရိဟာယန္တိ စသည်တည်း။

၄၀။ ကမ္မကရဏနိမိတ္တဧတ္ထသု သတ္တမိ။ ။ကမ္မကရဏ
နိမိတ္တဧတ္ထသု-ကံ၊ ကရိုဏ်း၊ နိမိတ်အနက်တို့၌၊ သတ္တမိ-သတ္တမိ
ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သုန္နရာ . ဝုသော ဣမေ
အာဇီဝကာ ဘိက္ခုသု အဘိဝါဒေန္တိ၊ ဟတ္ထေသု ပိဏ္ဍာယ စရန္တိ၊
ဒီပိ စမေသု ဟညတေ စသည်တည်း။

၃၉။ တဿ-ထိုသူကို၊ ဝတ္တာရော-ပြောဆိုမည့်သူတို့သည်၊ ဘဝန္တိ-
ဖြစ်ကုန်၏ (ရှိကုန်၏)။ ဤကား ဒုတိယာဝိဘတ်၏ ကံအနက်၌
တဿဟု ဆဋ္ဌိသက်သော ပုံစံတည်း။ ဤသို့ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သက်၍
“ကို”ဟု အနက်ပေးရသော ကံကို ဆဋ္ဌိကံဟု ခေါ်၏။ ဆဋ္ဌိကတ္တား
သည် အဝုတ္တကတ္တား ဖြစ်သကဲ့သို့ ဆဋ္ဌိကံလည်း အဝုတ္တကံပင်တည်း။

[ဆောင်] ဆဋ္ဌိကမ္မ၊ ရံခါပြုမူ၊ ကမ္မဒုတိယာနှင့် တူမြီတည်း။

ပဉ္စမိအနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်ပုံ။ ။အဿဝနတာယ-မနာရခြင်း
ကြောင့်၊ ဓမ္မဿ-တရားမှ၊ ပရိဟာယန္တိ-ဆုတ်ယုတ်ကြကုန်၏။

ရုပ်ဗွက်။ ။တဿကို “တ”တည်း၊ ကိုဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့်၊ ဒုတိယာပဉ္စမိနဉ္စသုတ်ဖြင့် ဒုတိယာဝိဘတ်၏အနက်၌
ဆဋ္ဌိဧကဝုဏ် သ ဝိဘတ် သက်၊ သံ လာ၊ တဿ ပြီး၏။ [ဓမ္မဿကိုလည်း
တွက်လေ။]

၄၀။ အာဝုသော-ငါ့ရှင်တို့၊ ဣမေ အာဇီဝကာ-ဤတက္ကဒွန်းတို့
သည်၊ သုန္နရာ-တော်ပါပေကုန်၏။ ဘိက္ခုသု-တို့ကို၊ အဘိဝါဒေန္တိ-

၄၁။ သမ္ပဒါနေ ခ။ ။သမ္ပဒါနေ စ-သမ္ပဒါန်အနက်၌လည်း၊
သတ္တမိ-သတ္တမိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သံဃေ ဒိန္နံ
မဟပ္ပလံ စသည်တည်း။

ရှုခိုးကြကုန်၏။ ဤ၌ ဘိက္ခုသုကား ဒုတိယာဝိဘတ်၏ ကံအနက်၌
သတ္တမိဝိဘတ်သက်သော ပုံစံတည်း။ ဟတ္ထေသု-လက်တို့ဖြင့်၊
ပိဏ္ဍာယ-ဆွမ်းအလိုငှာ၊ စရန္တိ-လှည့်လည်ကြကုန်၏။ ဤကား
ကရိုဏ်းအနက်၌ “ဟတ္ထေသု”ဟု သတ္တမိသက်သော ပုံစံတည်း။ ဒီပိ-
သစ်သတ္တဝါကို၊ စမ္ပေသု-အရေတို့ကြောင့်၊ ဟညတေ-သတ်အပ်၏။
ဤကား “ကြောင့်”ဟူသော နိမိတ်အနက်၌ “စမ္ပေသု”ဟု သတ္တမိ
သက်သောပုံစံတည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဘိက္ခုသုကို “ဘိက္ခု”တည်း၊ တို့ကိုဟူ၍ အနက်ပေး
သောကြောင့် ကံအနက်ကို အလိုရှိရကား ကမ္မကရဏနိမိတ္တတ္ထေသု
သတ္တမိ သုတ်ဖြင့် ကံအနက်၌ သတ္တမိဗဟုဝဏ် သုဝိဘတ်သက်၊ ၊ ကို
။ ဒီဃပြု၊ ဘိက္ခုသု ပြီး၏။ ၊ဟတ္ထေသု၌ “ကရိုဏ်းအနက်၌ သတ္တမိ
ဝိဘတ်သက်” ဟု ဆို၊ စမ္ပေသု၌ “နိမိတ်အနက်၌ သတ္တမိဝိဘတ်
သက်” ဟု ဆို။]

၄၁။ သံဃေ-သံဃာအား၊ ဒိန္နံ-ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာ
သည်၊ မဟပ္ပလံ-များသောအကျိုးရှိ၏။ ဤသို့ သမ္ပဒါန်အနက်၌
သံဃေဟု သတ္တမိဝိဘတ်သက်ထားသည်။

ရုပ်တွက်။ ။သံဃေကို “သံဃ”တည်း၊ အားဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် သမ္ပဒါနေ စသုတ်ဖြင့် သမ္ပဒါနေ စသုတ်ဖြင့် သမ္ပဒါန်
အနက်၌ သတ္တမိ ဧကဝဏ် သ္မိဝိဘတ်သက်၊ - ပြု၊ ဃံ ခွင်း၊ ချေ၊
ကပ်၊ သံဃေ ပြီး၏။

၄၂။ ပဉ္စမုတ္တေ ခ။ ။ပဉ္စမုတ္တေ စ-ပဉ္စမိဝိဘတ်၏ အပါဒါန် အနက်၌လည်း၊ သတ္တမိ-သတ္တမိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ကဒလီသု ဂဇေ ရက္ခန္တိ စသည်တည်း။

၄၃။ ကာလဘာဝေသု ခ။ ။ကာလဘာဝေသု စ-ကာလ အနက်၊ ဘာဝလက္ခဏအနက်တို့၌လည်း၊ သတ္တမိ-သတ္တမိ ဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ဂတော၊ ဂေါသု ဒုယုမာနာသု ဂတော ပုရိသော စသည်တည်း။

၄၂။ ကဒလီသု-ငှက်ပျောပင်တို့မှ၊ ဂဇေ-ဆင်တို့ကို၊ ရက္ခန္တိ-စောင့်ရှောက်ကြကုန်၏။ ဤသို့ “တို့မှ”ဟူ၍ ဆိုရသော ပဉ္စမိဝိဘတ်၏ အနက်၌ “ကဒလီသု”ဟု သတ္တမိဝိဘတ် သက်ထားသည်။

ရုပ်ဗွက်။ ။ကဒလီသုကို “ကဒလီ”တည်၊ တို့မှဟူ၍ အနက်ပေး သောကြောင့် ပဉ္စမုတ္တေ စသုတ်ဖြင့် အပါဒါန်အနက်၌ သတ္တမိ ဗဟုဝုဏ် သုဝိဘတ်သက်၊ ကဒလီသု ပြီး၏။

၄၃။ တစ်ခဏ၊ တစ်လယ၊ တစ်မုဟုတ်၊ နံနက်၊ ညနေ စသော အခါများကို ကာလဟု ခေါ်၏။ ထိုကာလအနက်ဟော သဒ္ဓါနောင် သတ္တမိဝိဘတ်သက်၍ “ပုဗ္ဗဏှသမယေ-နံနက်အခါ၌”ဟု ဖြစ်၏။

ရုပ်ဗွက်။ ။ပုဗ္ဗဏှသမယေကို “ပုဗ္ဗဏှသမယ”တည်၊ ကာလ ဘာဝေသု စသုတ်ဖြင့် ကာလအနက်၌ သတ္တမိဧကဝုဏ် သို့ဝိဘတ် သက်၊ သို့ကို - ပြု၍ ရုပ်ပြီးစေ။ [“သာယနသမယေ-ညနေချမ်း အခါ၌” ဤပုံစံလည်း နည်းတူ။]

ဘာဝလက္ခဏ။ ။ဘာဝဟူသည် ကြိယာတည်း။ ထိုကြိယာသည် ထင်ရှားသော (အများနားလည်သော) ကြိယာ၊ မထင်ရှားသော ကြိယာဟု ၂-မျိုး ရှိ၏။ ထင်ရှားသော ကြိယာဖြင့် မထင်ရှားသော

ကြိယာကို မှတ်သား၍ ပြောဆိုရိုး ရှိ၏။ ဥပမာ- အိမ်တစ်အိမ်၌ နို့စားနွားမတွေ ရှိ၏။ အချိန်မှန်မှန် နို့ညှစ်ရ၏။ ထိုအိမ်က လူတစ်ယောက်မှာ ကိစ္စရှိသဖြင့် အပြင်သို့ ထွက်သွား၍ ပြန်လာ၏။ ထိုသူ၏ ထွက်သွားရာအခါ ပြန်လာရာအခါကို မသိ၍ တစ်စုံတစ်ယောက်က မေးလျှင် “နွားမတွေ နို့ညှစ်စက သွားသည်၊ နို့ညှစ်လည်း ပြီးရော၊ ပြန်လာသည်”ဟု ပြောလိုက်လျှင် “မည်သည့်အချိန်မှာ သွား၍ မည်သည့်အချိန်မှာ ပြန်လာသည်”ဟု မေးသူမှာ နားလည်လေသည်။ ဤ၌ ထင်ရှားသော နို့ညှစ်ခြင်းကြိယာသည် မထင်ရှားသော သွားခြင်း ကြိယာကို မှတ်သားကြောင်း “ဘာဝလက္ခဏာ”တည်း။

ဘာဝဿ-မထင်ရှားသော ကြိယာကို၊ လက္ခဏာ-မှတ်သားကြောင်း ဖြစ်သော ကြိယာတည်း။ ဘာဝလက္ခဏာ-မထင်ရှားသော ကြိယာကို မှတ်သားကြောင်း ကြိယာ၊ ဂေါသု-နွားမတို့ကို၊ ဒုယုမာနာသု-နို့ညှစ် အပ်ကုန်သော်၊ (ဝါ-နို့စ၍ ညှစ်တုန်းမှာ) ပုရိသော-ယောက်ျားသည်၊ ဂတော-သွား၏၊ ဂေါသု-တို့ကို၊ ဒုဒ္ဓါသု-နို့ညှစ်အပ်ကုန်ပြီးသော်၊ (ဝါ- နို့ညှစ်ပြီးချိန်မှာ) အာဂတော-ပြန်လာ၏။

အနက်လေးပါး ခွဲခြားချက်။ ။ “လက္ခဏာ-လက္ခဏဝန္တ၊ လက္ခ- လက္ခဝန္တ၊ ဤလေးဝ၊ တက္ခရှိစမြ”ဟူသည့်အတိုင်း ၄-မျိုး ခွဲခြားရာ၏။ ဒုယုမာနာသုသည် သွားခြင်းကြိယာကို မှတ်သားကြောင်းဖြစ်၍ လက္ခဏကြိယာ၊ ဂေါသုသည် ထိုလက္ခဏကြိယာရှိသောကြောင့် လက္ခဏဝန္တကံ၊ ဂတောသည် နို့ညှစ်ခြင်းကြိယာဖြင့် မှတ်သားအပ် သောကြောင့် လက္ခကြိယာ၊ ပုရိသောကား ထိုလက္ခကြိယာရှိသော ကြောင့် လက္ခဝန္တကတ္တား တည်း။

အရဇူ ဝိဘတ်ဇူ။ ။ လက္ခဏကြိယာ၏ ကံ ကတ္တားကို လက္ခဏဝန္တ ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏနှင့် လက္ခဏဝန္တသည် အနက်အရလည်း တူ၊ ဝိဘတ်လည်း တူမြဲတည်း။ “လက္ခိတဗ္ဗတိ လက္ခ-မှတ်သားအပ်သော ကြိယာ”၊ လက္ခကြိယာ၏ ကံ ကတ္တားသည် လက္ခဝန္တမည်၏။ ထို့ကြောင့် လက္ခကြိယာသည် “ဂတော”ကဲ့သို့

ကိတ်ပုဒ်ဖြစ်အံ့၊ လကျွနှင့်လကျွဝန္တတို့ အနက်ရလည်း တူ၊ ဝိဘတ်လည်း တူမြဲတည်း။ လကျွကြိယာသည် ဂစ္ဆတိကဲ့သို့ အာချာတ်ပုဒ်ဖြစ်အံ့၊ လကျွဝန္တနှင့် အနက်အရသာ တူသည်၊ ဝိဘတ်ကား မတူနိုင်။

မှတ်ချက်။ ။ “အနက်တူ ဝိဘတ်တူ” ဆိုသောစကားကို ဝုတ္တကံ ကတ္တားကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်။ အဝုတ္တကံ ကတ္တားမှာ ထုံးစံအတိုင်း ဒုတိယာ တတိယာသာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဂေါပါလေန ဂေါသု ဒုယု မာနာသု ပရိသော မဂ္ဂံ ဂတော” ဟု အစုံအလင် ထည့်လျှင် အဝုတ္တကတ္တား ကံဖြစ်သော ဂေါပါလေန မဂ္ဂံတို့၌ လက္ခဏာ လကျွကြိယာတို့နှင့် ဝိဘတ် မတူဘဲ တတိယာ ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်နေရလေသည်။

ရုပ်တွက်။ ။ ဒုယုမာနာသုကို ဒုယုမာနာတည်း၊ (ကညာသု၌ ကညာ တည်သကဲ့သို့ မှတ်၊) ကာလဘာဝေသု စသုတ်ဖြင့် ဘာဝလက္ခဏာအနက်၌ သတ္တမိဗဟုဝုဇ် သုဝိဘတ်သက်၊ ဒုယုမာနာသု ပြီး၏။

အနက်သတိပြု။ ။ ဤသုတ်က လက္ခဏာအနက်၌ သတ္တမိဝိဘတ်သက်သောကြောင့် မာန အန္တပစ္စည်း မပါ သတ္တမိဝိဘတ်လည်း မပါသောအရာဝယ် “သော်” ဟူ၍ အနက်မဆိုရ။ “ဝုတ္တော-ပြောဆိုအပ်သည်ရှိသော်” ဟု သုံးစွဲသောအနက်မှာ သတ္တမိဝိဘတ်မပါသဖြင့် သဒ္ဓါနက် မဟုတ်။ “ဝုတ္တော-ပြောဆိုအပ်သော်” ဟု ဆိုကြသော အနက်ကား သတ္တမိဝိဘတ်က လက္ခဏာအနက်ကို ဟောသောကြောင့် သင့်၏။ မာန အန္တ ပစ္စည်း ပါရာ၌မူ ထိုမာန အန္တတို့က လက္ခဏာအနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် မည်သည့်ဝိဘတ်ဖြင့် နေနေလက္ခဏာအနက်ကို သုံးစွဲနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဝုတ္တော-ပြောဆိုအပ်သည်၊ သမာနော-ဖြစ်လတ်သော်” ဟု မာနပစ္စည်း ဆုံးသောပုဒ်ဖြင့် ကူစွက်မှ သဒ္ဓါနည်းကျသည်။ [အနာဒရနှင့် လက္ခဏာအထူးကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၄၄။ ဥပါ . ချာ . ခိကိဿရဝစနေ။ ။ဥပါမိ-ဥပသဒ္ဓါ၊ အဓိသဒ္ဓါတို့နှင့်၊ ယောဂေ-ယှဉ်ရာ၌၊ အဓိကိ . သာရဝစနေ- အပိုအလွန်ဟူသောအနက်၊ အစိုးရသူ-အစိုးရရှိသူဟူသော အနက်ကို ဟောသည်ရှိသော်၊ သတ္တမိ-သတ္တမိဝိဘတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဥပါခါရိယံ ဒေါဏော၊ အဓိ ဗြဟ္မဒတ္တေ ပဉ္စာလာ၊ အဓိ နစ္စေ ဂေါတမိ စသည်တည်း။

၄၄။ “ဥပါမိဟိ”ဟု ဆိုလိုလျက် ဟိကျေသည်။ အဓိကိဿရကို လည်း အဓိက+ဣဿရဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဣဿရသဒ္ဓါသည် အစိုးရသူ အရှင်သခင်ကိုလည်းကောင်း၊ မိမိအထက်က အစိုးရရှိသူ ကျေးကျွန် ကိုလည်းကောင်း ဤ ၂-နက်ကို တစ်ပြိုင်နက်ဟော၏။ [နည်း ၄၀ လာ တန္တနည်းတည်း။] အဓိကအနက်ကို ဟောသော ဥပသဒ္ဓါ၏ ယှဉ်ရာပုဒ်၊ ဣဿရအနက်ကို ဟောသော အဓိသဒ္ဓါ၏ ယှဉ်ရာပုဒ်၌ ဤသုတ်က သတ္တမိဝိဘတ် သက်သည်။

ပုံခံ။ ။ခါရိယံ-တစ်တို့၏၊ ဥပါ-အပိုအလွန်ဖြစ်သော၊ ဒေါဏော-တစ်စိတ်၊ ၄ တင်းကို “တစ်တို့”ဟု ခေါ်၏။ “၄ တင်းအပြင် တစ်စိတ်၊ ၄ တင်းနဲ့ တစ်စိတ်” ဟူလို။

ရုပ်တွက်။ ။ခါရိယံကို “ခါရိ” တည်၊ ဥပါချာမိကိဿရဝစနေ သုတ်ဖြင့် ဥပသဒ္ဓါ၏ယှဉ်ရာ ခါရိသဒ္ဓါနောင် သို့ဝိဘတ်သက်၊ ခိ ကို ပမှည့်၊ အယော ရဿမေကဝစနယောသွပိ စသုတ်ဖြင့် ခိ ကို ခိ ရဿ ပြု၊ ဃပတော သို့ ယံ ဝါသုတ်ဖြင့် သို့ကို ယံပြု၊ ခါရိယံ ပြီး၏။

ပုံခံ။ ။ပဉ္စာလာ-ပဉ္စာလတိုင်းသူ တိုင်းသားတို့သည်၊ ဗြဟ္မဒတ္တေ-ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏၊ အဓိ-ကျေးကျွန်တို့တည်း၊ ဂေါတမိ-ဂေါတမိသည်၊ နစ္စေ-ကချေသည်အပေါင်း၏၊ အဓိ-အရှင်သခင်တည်း။

၄၅။ မဏ္ဍိတု . သုက္ကေသု တတိယာ ခ။ ။မဏ္ဍိတု . သုက္ကေသု-ကြည်လင်ခြင်းအနက်၊ အားထုတ်ခြင်းအနက် တို့ကို၊ ဂမုမာနေသု-သိအပ်ကုန်သည်ရှိသော်၊ တတိယာ စ-တတိယာဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ သတ္တမီ စ-သတ္တမီ ဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဉာဏေန ပသန္နော၊ ဉာဏသ္မိ ပသန္နော၊ ဉာဏေန ဥဿုကော၊ ဉာဏသ္မိ ဥဿုကော စသည်တည်း။

ရုပ်တွက်။ ။ဗြဟ္မဒတ္တေကို “ဗြဟ္မဒတ္တ”တည်၊ ဥပဓာဓိကိဿရ ဝစနေသုတ်ဖြင့် အဓိသဒ္ဓါ၏ယှဉ်ရာ ဗြဟ္မဒတ္တသဒ္ဓါနောင် သို့သက်၊ သွာသ္မိနံ ဝါ သုတ်ဖြင့် သ္မိကို - ပြု၊ ဣ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဗြဟ္မဒတ္တေ ပြီး၏။ [နစ္စေကို နစ္စ တည်၍ နည်းတူတွက်။]

စဉ်းစားဗွယ်။ ။ဥပခါရိယံ၊ အဓိဗြဟ္မဒတ္တေ၊ အဓိနစ္စေတို့ကို သမာသ်ပုဒ် ထင်ကြ၏။ သို့သော် “ဥပသဒ္ဓါ အဓိသဒ္ဓါတို့၏ ယှဉ်ရာ စပ်ရာ”ဟု ဆိုသဖြင့် စာစပ်သည့်အခါ “ခါရိယံကား ၏ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဥပ၌ သမ္ပန်၊ ဥပကား သမ္ပန္နိ”ဟု တစ်ပုဒ်စီ ခွဲခြား၍ စပ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် ဥပခါရိယံ စသည်မှာ သမာသ်မဟုတ် တစ်ပုဒ်စီသာတည်း။

၄၅။ ကြည်လင်ခြင်းအနက်ဟော၊ အားထုတ်ခြင်းအနက်ဟော သဒ္ဓါတို့၏ ယှဉ်ရာပုဒ်၌ တတိယာ၊ သတ္တမီဝိဘတ်သက်သော သုတ် တည်း။ တထာဂတော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဉာဏေန-ဉာဏ်အားဖြင့်၊ ဉာဏသ္မိ-ဉာဏ်၌၊ ပသန္နော-ကြည်လင်၏။ ဥဿုကော-အားထုတ်၏။

ရုပ်တွက်။ ။ဉာဏေနကို “ဉာဏ”တည်၊ မဏ္ဍိတုသုက္ကေသု တတိယာ စသုတ်ဖြင့် မဏ္ဍိတ ဥဿုက္က အနက်ရှိသောသဒ္ဓါတို့၏ ယှဉ်ရာ ဉာဏသဒ္ဓါနောင် တတိယာဧကဝုစ် နာဝိဘတ် သက်၊ နာဝိဘတ်ကို -နပြု၊ ချေ၊ ကပ်၊ ဉာဏေန ပြီး၏။ [ဉာဏသ္မိ၌ ဤသုတ်ဖြင့် သ္မိဝိဘတ်သက်။]

ဣတိ ကာရကကပ္ပော။ ။ကာရကကပ္ပော-ကာရကပိုင်း
သည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

ကာရက ၆ ပါး- သတ္တိ ၆ မျိုး

- ၁။ ကြိယာဘိနိပ္ပာဒနသတ္တိသည် ကတ္ထုကာရကမည်၏။ “ကြိယာကို
ဖြစ်စေနိုင်သောအစွမ်းကို ကတ္ထုကာရက ခေါ်သည်” ဟူလို။
- ၂။ ကြိယာပါပုဏနသတ္တိသည် ကမ္မကာရကမည်၏။ ကြိယာ- ကြိယာ
သည်+ပါပုဏန=ရောက်အပ်စပ်အပ်သော(ကြိယာ၏ ကပ်
ရောက်ရာဖြစ်သော)+သတ္တိ-အစွမ်းတည်း။
- ၃။ ကြိယာသာကေတမသတ္တိသည် ကရဏကာရကမည်၏။ ကြိယာကို
အထူးသဖြင့် ပြီးစေနိုင်သော အစွမ်းတည်း။
- ၄။ သမ္မာပဒါနသတ္တိသည် သမ္ပဒါနကာရကမည်၏။ ကြိယာကို ဖြစ်စေ၊
ဝတ္ထုကိုဖြစ်စေ ကောင်းစွာပေးရာဖြစ်သော အစွမ်းတည်း။
- ၅။ အပဂမနသတ္တိသည် အပါဒါနကာရကမည်၏။ ဖဲရာ ရှောင်ရာ
ဖြစ်သောအစွမ်းတည်း။
- ၆။ ပတိဋ္ဌာနသတ္တိသည် ဩကာသကာရကမည်၏။ ကြိယာ၏ မှီရာ
ဖြစ်သော ကတ္တား ကံတို့၏ တည်ရာအစွမ်းတည်း။

ကာရကသုတ်နက်နှင့်
ရုပ်တွက်အဓိပ္ပာယ်ပြီးပြီ။

အခြေပြုစာစပ်အချို့

ဆွေမျိုးစပ်ရာ၌ တော်စပ်သောနာမည်ကို ထုတ်ဖော်၍ “ဤကလေးသည် သား၊ ဤလူကြီးကား အဘ”ဟု ပြောသကဲ့သို့ ထို့အတူ အချင်းချင်း အဓိပ္ပာယ်ဆက်သွယ်နေသော ပုဒ်များ၏ နာမည်ကို ထုတ်ဖော်၍ ပုရိသော ဂစ္ဆတိ ၂-ပုဒ်တွင် “ပုရိသောက ဝုတ္တကတ္တား၊ ဂစ္ဆတိက ဝုတ္တကတ္တား၏ ကြိယာ”ဟု ပြောပြခြင်းသည် “စာစပ်”မည်၏။ ထိုစာစပ်သည် အချို့သူတို့ ဂရုမစိုက်သလောက် ကျမ်းဂန်တို့၌ အရေးရောက်၏။ အဓိပ္ပာယ် အယူအဆ၌ စာစပ်သာလျှင် အရင်းခံ ဖြစ်၏။ အနုသန္ဓေထွက်ဟုခေါ်သော ကျမ်းထွက်စာပြောနည်း၌လည်း ဤစာစပ်ပုဒ်ဆက်ကို ရှုလျက် ကျမ်းထွက် ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ယခုအခါ ပဌမာ ဒုတိယာ စသော ဝိဘတ်တို့၌ ရထိုက်သော အနက်အားလျော်စွာ ဆိုင်ရာပုံစံထုတ်၍ အတိုချုပ် စာစပ်ပုံကို ဆိုရိုးကျအောင် ညွှန်ပြပေအံ့။

မှတ်သားနှင့်ပွယ်

၁။ ပဌမာဝိဘတ်သက်ရာ၌ လိင်္ဂိတ္ထေ ပဌမာ - အာလပနေ စသုတ်တို့နှင့်အညီ ကြိယာမပါဘဲ လိင်္ဂအနက်သက်သက်ရှိရာဝယ် တုလျတ် လိင်္ဂိတ်စပ်နည်း၊ ကြိယာနှင့်တွဲဖက်ရာ၌ ဝုတ္တကတ္တား ဝုတ္တကံစပ်နည်း၊ ပကတိကတ္တားစပ်နည်း၊ အာလုပ်စပ်နည်းများ ပါဝင်၏။

ထို့တွင် “ဧသော မေ သတ္တာ=ဤသူကား ငါ၏ ဆရာတည်း”ကဲ့သို့ ကြိယာပုဒ် မပါရာ၌ ဧသောနှင့် သတ္တာသည် အနက်အရ တူသောကြောင့် ၂-ပုဒ်လုံးပင် တုလျတ္ထအမည်ရထိုက်၏။ ကံ ကတ္တား စသော အနက်ထူး မပါ၊ လိင်္ဂအနက်ချည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် ၂-ပုဒ်လုံးပင် လိင်္ဂိတ္ထအမည်ရထိုက်၏။ သို့သော် နာမည်ချင်း ကွဲပြား

အောင် ရှေ့ပုဒ်ကို တုလျှတ္ထ၊ ဝါ-တုလျှတ်ဟုလည်းကောင်း၊ နောက် ပုဒ်ကို လိင်္ဂတ္ထ-လိင်္ဂတ်ဟုလည်းကောင်း နာမည်တပ်ကြသည်။

ယဿ-အကြင်ပုဒ်၏။ တုလျော-တူသော၊ အတ္ထော-အနက်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုပုဒ်သည်၊ တုလျှတ္ထံ-တုလျှတ် မည်၏။ ယဿ-အကြင်ပုဒ်၏။ လိင်္ဂတ္ထော-လိင်္ဂအနက်သည်သာ၊ အတ္ထိ-ရှိ၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုပုဒ်သည်၊ လိင်္ဂတ္ထံ-လိင်္ဂတ္ထမည်၏။

ထိုတုလျှတ် လိင်္ဂတ်စပ်ရာ၌ “အဌ အက္ခရာ+သရာ နာမ=၈ လုံး သောအက္ခရာတို့+သရမည်ကြ၏”ဟု နာမည်မှည့်ရာ၌ ရှေ့ပုဒ်ဝယ် အမည်သညာရှိသောကြောင့် “သညီနာမိဖြစ်သော တုလျှတ်”ဟု နာမည်တပ်၍ နောက်ပုဒ်ကား အမည်သညာ ဖြစ်သောကြောင့် “သညာနာမဖြစ်သော လိင်္ဂတ်”ဟု နာမည်တပ်လျက် စာစပ်ကြသည်။ [သညာ ယဿ အတ္ထိတိ သညီ၊ နာမံ ယဿ အတ္ထိတိ နာမိ။]

ကံ ကတ္တားစပ်နည်း၌ အာချာတ် ကံ ကတ္တားခွဲအတိုင်း ဝုတ္တကံ ပုဒ် ဝုတ္တကတ္တားပုဒ်ဖြစ်၍ ထိုနာမည်ကို ဖော်ထုတ်စပ်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ပင်ကိုမူလအနေမှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြောင်းရာ၌ မူလကတ္တား ကို ပကတိ၊ ပြောင်းလွဲသောကတ္တားကို ဝိကတိဟုခေါ်သည်။ အာလုပ် ကို အထူး စာစပ်လေ့ မရှိကြ၊ အသက်ရှိသူကို ခေါ်ရာ၌ သဇီဝ အာလုပ်၊ အသက်မရှိသူကိုခေါ်ရာ၌ နိဇီဝအာလုပ်ဟု နာမည်ကိုသာ ဖော်ထုတ်ပြကြ၏။ သို့သော် ဘေဒစိန္တာ၌ ဗဟိဒ္ဓကြိယာဝိသေသနဟု နာမည်တပ်သဖြင့် ဆရာတို့ စာစပ်လေ့ရှိကြသည်။

၂။ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်ရာ၌ ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ၊ ကာလဒ္ဓါန မစ္စန္တသံယောဂေ၊ ကမ္မပုဝစနိယယုတ္တေ၊ ဂတိဗုဒ္ဓိံ ၊ပေ၊ ကာရိတေ ဝါသုတ်တို့နှင့် အညီ စာစပ်လတ္တံ့။ “ဧကမန္တံ နိသီဒိ” စသည်၌ ဧကမန္တံ ပုဒ်ကဲ့သို့၊ ကြိယာဝိသေသနစပ်နည်းလည်း ရှိ၏။ ဤကြိယာ ဝိသေသနပုဒ်မျိုး၌ ပဌမာဝိဘတ်ဟုလည်း အချို့ဆုံးဖြတ်သည်။

၃။ တတိယာဝိဘတ်သက်ရာ၌ ကရုဏေ တတိယာ၊ သဟာဒိ ယောဂေ စ၊ ကတ္တရိ စ၊ ဟေတွတ္တေ စ၊ ယေနဂံဝိကာရော၊ ဝိသေသနေ စသုတ်တို့နှင့်အညီ စာစပ်လတ္တံ့။

၄။ စတုတ္ထိဝိဘတ်သက်ရာ၌ သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိ-တဒတ္တ-တုမတ္တ သုတ်တို့နှင့်အညီ စာစပ်လတ္တံ့။ သိလာဃစသောပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်ရာ၌ အနက်အားလျော်စွာ စာစပ်ရ၏။ ထိုစာစပ်နည်းမှာ အထူးမဟုတ်၊ ကံအနက်ဖြစ်လျှင် ထုံးစံအတိုင်း အဝုတ္တကံ ဆိုရုံသာတည်း။

၅။ ပဉ္စမိဝိဘတ်သက်ရာ၌ အပါဒါနေ ပဉ္စမိသုတ်၊ ဒူရန္တိက သုတ် လာ ဝိဘတ္တအပါဒါန်ပုဒ်၊ ကာရုဏတ္တေ စသုတ်တို့နှင့်အညီ စာစပ် လတ္တံ့။

၆။ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သက်ရာ၌ သာမိသ္မိ ဆဋ္ဌိ၊ နိဒ္ဒါရဏေ စ၊ အနာဒရေ စသုတ်တို့နှင့်အညီ စာစပ်လတ္တံ့။

၇။ သတ္တမိဝိဘတ်သက်ရာ၌ ဩကာသေ သတ္တမိ၊ ကမ္မကရဏ နိမိတ္တတ္ထေသု သတ္တမိ၊ ကာလဘာဝေသု စသုတ်တို့နှင့်အညီ စာစပ် လတ္တံ့။ [စာစပ်ဆိုရိုး၌ ဆိုပုံကို နားမလည်လျှင် ထိုထိုသုတ်ကို ပြန်ကြည့်ပါ။]

၈။ “ပစိတွာ ဘုဉ္ဇတိ”ကဲ့သို့ တွာပစ္စယန္တပုဒ်တို့သည် ကြိယာကို အထူးပြုသောကြောင့် ကြိယာဝိသေသနပုဒ်များတည်း။ ထိုကြိယာ ဝိသေသနပုဒ်များ၌ ပုဗ္ဗကာလ၊ အပရကာလ၊ သမာနကာလ ခွဲတတ် လျှင် ခွဲ၍ မခွဲတတ်သေးလျှင် ကြိယာဝိသေသနဟု သာမညသာ စပ်ရာ၏။

၉။ တုလျာဓိကရဏဝိသေသန တုလျာဓိကရဏဝိသေသျှစပ်နည်း၊ အာကာရ အာကာရဝန္တ၊ နိဒဿန နိဒဿနဝန္တ၊ နိဒဿေတဗ္ဗ နိဒဿန၊ သရူပ သရူပဝန္တ စပ်နည်းများလည်း ရှိသေး၏။ ယခု

ညွှန်ပြခဲ့သော အစဉ်အတိုင်း ဥဒါဟရုဏ်ပုံစံနှင့်တကွ စာစပ်ဆိုရိုးကို ပြတော့မည်။ စာမစပ်ဖူးသေးသောသူတို့ နှုတ်တက်ရအောင် ကျက်ပြီးလျှင် ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ (မိမိတို့ သင်ယူအပ်သော) ကျမ်းစာဝယ် စာစပ်ကို လေ့လာကြပါကုန်။

ပဌမာဝိဘတ်ဆိုင်ရာစာစပ်

တုလျတ်-လိင်္ဂိတ်။ ။[ဧသော မေ သတ္တာ၊ ဧသော-ဤသူသည်၊ ဝါ-ဤသူကား၊ မေ-ငါ၏၊ သတ္တာ-ဆရာတည်း။] ဧသောကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သတ္တာ၌ တုလျတ်၊ သတ္တာကား လိင်္ဂိတ်။ (“ကား”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်ဟု ဆို၍လည်း စပ်လေ။)

သညီနာမိ-သညာနာမ။ ။[အဋ္ဌ အက္ခရာ သရာ နာမ၊] အက္ခရာကား “တို့သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သရာ နာမ၌ သညီ နာမိဖြစ်သော တုလျတ်၊ သရာ နာမကား သညာနာမဖြစ်သော လိင်္ဂိတ်။

ဝုတ္တကတ္တား-ကြိယာ။ ။[ပုရိသော ဂစ္ဆတိ၊] ပုရိသောကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂစ္ဆတိ၌ တိဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ်ကြိယာဝါစကသည် ဟောအပ်သော ဝုတ္တကတ္တား၊ ဂစ္ဆတိကား ထိုကတ္တားကို ဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစက။

ပကတိဝိကတိကတ္တား-ကြိယာ။ ။[သာမဏေရော ဥပသမ္ပန္နော အဟောသိ၊ သာမဏေရော-သာမဏေသည်၊ ဥပသမ္ပန္နော-ရဟန်းသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။] သာမဏေရောကား “သည်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အဟောသိ၌ ဤဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ်ကြိယာဝါစကသည် ဟောအပ်သော ပကတိဝုတ္တကတ္တား၊ ဥပသမ္ပန္နောကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အဟောသိ၌ ဝိကတိဝုတ္တကတ္တား၊ အဟောသိကား ထိုပကတိဝိကတိကတ္တားကို ဟောသော

အာချာတ်ကြိယာဝါစက။

အမှ။ ။ပကတိ ဝိကတိသဘော မသက်သော အမည်သညာ ပေးရာ “အဌ အက္ခရာ သရာ နာမ ဟောန္တိ” စသည်၌ အက္ခရာ ကား “တို့သည်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဟောန္တိ၌ အန္တိ ဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ်ကြိယာဝါစကသည် ဟောအပ်သော သညီနာမိဝုတ္တကတ္တား၊ သရာ နာမကား “တို့မည်သည်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဟောန္တိ၌ သညာနာမဖြစ်သော ဝုတ္တ ကတ္တား၊ ဟောန္တိကား သညီနာမိ သညာနာမ ကတ္တား ၂-မျိုးကို ဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစကဟု တစ်မျိုးပြင်၍ ဆိုလေ။

ဝုတ္တကံ-ကြိယာ။ ။[မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ၊] မဂ္ဂေါကား “ကို” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂစ္ဆိယတေ၌ တေဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ် ကြိယာဝါစကသည် ဟောအပ်သော ဝုတ္တကံ၊ ဂစ္ဆိယတေကား ထိုကံကို ဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစက။ [ပကတိဝိကတိ ဝုတ္တကံ၊ သညီနာမိ သညာနာမ ဝုတ္တကံတွေ့လျှင် ဝုတ္တကတ္တားကို နည်းမှီ၍ စပ်တတ်လောက်ပြီ။]

အာလုပ်။ ။[ဘော ပုရိသ=အို ယောက်ျား+ဂစ္ဆ=သွားလော၊] ဘော ပုရိသကား သဇီဝအာလုပ်ပုဒ်တည်း၊ တစ်နည်း-ဘော ပုရိသ ကား “အို ယောက်ျား” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂစ္ဆ၌ ဗဟိဒ္ဓ ကြိယာဝိသေသန၊ ဂစ္ဆကား ဗဟိဒ္ဓကြိယာဝိသေသန။

ဒုတိယာဝိဘတ်ဆိုင်ရာစာစပ်

အဝုတ္တကံ-ကြိယာ။ ။[မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ၊] မဂ္ဂံကား “ကို” ဟူ၍ အနက် ပေးသောကြောင့် ဂစ္ဆတိ၌ တိဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ်ကြိယာ ဝါစကသည် မဟောအပ်သော အဝုတ္တကံ၊ ဂစ္ဆတိကား ထိုကံကို မဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစက။ [မဂ္ဂံ ဂတော၊] စသည်ဖြင့် ကိတ်ကြိယာနှင့်တွဲဖက်ရာ၌လည်း “တပစ္စည်းဟူသော ကိတ်ကြိယာ

ဝါစကသည် မဟောအပ်သော”ဟု ဆိုရုံသာ၊ ကတ္တားအရာ၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။

ပကတိဝိကတိကံ-ကြိယာ။ ။[သုဝဏ္ဏံ ကဋကံ ကရောတိ။] သုဝဏ္ဏံကား “ကို”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကရောတိ၌ တိ ဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ်ကြိယာဝါစကသည် မဟောအပ်သော ပကတိအဝုတ္တကံ၊ ကဋကံကား “ကို”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကရောတိ၌ ဝိကတိအဝုတ္တကံ၊ ကရောတိကား ထိုပကတိဝိကတိကံ ကို မဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစက။ [ပကတိ ဝိကတိ သဘောကို “ယံ ကရောတိ တံ ကမ္မံ”သုတ်၌ ကြည့်။]

ကာလအစ္စန္တသံယောဂ-သံယောဂဝန္တိ။ ။[မာသံ+ဘုဇ္ဇတိ- တစ်လ ပတ်လုံး စား၏။] မာသံကား “ပတ်လုံး”ဟူ၍ အနက်ပေးသော ကြောင့် ဘုဇ္ဇတိ၌ ကာလအစ္စန္တသံယောဂ၊ ဘုဇ္ဇတိကား ကာလ အစ္စန္တသံယောဂဝန္တိ။

အဒ္ဓါအစ္စန္တသံယောဂ-သံယောဂဝန္တိ။ ။[ယောဇနံ + ဒီယော- တစ်ယူဇနာတိုင်တိုင် + ရှည်၏။] ယောဇနံကား “တိုင်တိုင်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဒီယော၌ အဒ္ဓါအစ္စန္တသံယောဂ၊ ဒီယော ကား အဒ္ဓါအစ္စန္တသံယောဂဝန္တိ။

ကမ္မပ္ပဝစနီယ-ကမ္မပ္ပဝစနီယယုတ္တ။ ။[ပဗ္ဗဇိတံ အနု ပဗ္ဗဇိသု၊ အနက်ကို သုတ်နက်မှာကြည့်။] ပဗ္ဗဇိတံကား အနု၌ ကမ္မပ္ပဝစနီယ ယုတ္တ၊ အနုကား ကမ္မပ္ပဝစနီယ။ [ဆရာတို့ကား တစ်မျိုးဆို၍ စပ်ကြ သေး၏။]

ကာရိတ်ဆိုင်ရာ။ ။သာမိကော ဒါသံ ဂါမံ ဂမယတိ-သခင်သည် ကျွန်ကို ရွာသို့ သွားစေ၏။ ဤ၌ ဒါသံသည် ဂမယတိ၌ ကာရိတ် ဣယပစ္စည်းတွင် စပ်၏။ “ကျွန်ကို+စေ”ဟူသော စကားကိုကြည့်၊ ဂါမံကား ဂမုဓာတ်၌ စပ်၏။ “ရွာသို့ သွား”ဟူသော စကားကို စဉ်းစား၊

သာမိကောကား ကာရိတ် ဣယပစ္စည်း၏ ကတ္တားတည်း။ “သခင် သည်+စေ”ဟူသော စကားကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။

စာစပ်။ ။သာမိကောကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂမယတိ၌ ဣယပစ္စည်းသည် ဟောအပ်သော ကာရိတ်ဝုတ္တကတ္တား၊ ဂမယတိကား ထိုကတ္တားကို ဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစက၊ ဒါသံကား “ကို”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂမယတိ၌ ဣယ ပစ္စည်းသည် မဟောအပ်သော ကာရိတ်အဝုတ္တကံ၊ ဂမယတိကား ထိုကံကို မဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစက၊ ဂါမံကား “သို့” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂမယတိ၌ ဂမုဓာတ် တိဝိဘတ် ဟူသော အာချာတ်ကြိယာဝါစကသည် မဟောအပ်သော အဝုတ္တကံ၊ ဂမယတိ ကား ထိုကံကို မဟောသော အာချာတ်ကြိယာဝါစက။ [အဝုတ္တကံ အဝုတ္တကတ္တားများကိုလည်း ဤနည်းမှီး၍ စပ်တတ် လောက်ပြီ။]

ကြိယာဝိသေသန။ ။[ဧကမန္တံ-သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ (သင့်တင့်လျောက်ပတ်အောင်)၊ နိသီဒိ-ထိုင်နေပြီ။] ဧကမန္တံကား “စွာ”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် နိသီဒိ၌ ကြိယာဝိသေသန၊ နိသီဒိကား ကြိယာဝိသေသန။

အမှာ။ ။မုဒံ-နူးနူးညံ့ညံ့၊ ပစတိ-ချက်၏၊ သုခံ-ချမ်းချမ်းသာသာ၊ သယတိ-အိပ်၏၊ ဤ၌ မုဒံ သုခံတို့သည် ကြိယာဝိသေသနပင် ဖြစ်၏။ မုဒံကား “နူးနူးညံ့ညံ့”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့်ဟု အနက် အတိုင်းဆို၍ စပ်၊ “ဒက္ခိဏာဝတ္ထံ-လက်ယာရစ်လည်၍၊ ဇာနံ-ဇာနန္ဒော-သိလျက်၊ ယထာဗာလံ-မိုက်သည့်အလျောက်၊ မိုက်သည့် အလိုက်၊ သီယံ-လျင်လျင်မြန်မြန်” စသည်ဖြင့် ကြိယာ ဝိသေသနတွေ များ၏၊ အနက်ရှိတိုင်းဆို၍ စာစပ်လေ။

တတိယာဝိဘတ်ဆိုင်ရာစာစပ်

ကရိုဏ်းကြိယာ။ ။ [ဒတ္တေန ဝိဟိ လုနာတိ] ဒတ္တေနကား
“ဖြင့်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် လုနာတိ၌ ကရိုဏ်း၊ လုနာတိ
ကား ကရိုဏ်းကြိယာ။

သဟယောဂ-သဟယောဂဝန္တ။ ။ [သဟာပိ ဂဂ္ဂေန] ဂဂ္ဂေနကား
“နှင့်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သဟာပိ၌ သဟယောဂ၊
သဟာပိကား သဟယောဂဝန္တ။

သဟာဒိယောဂ-သဟာဒိယောဂဝန္တ။ ။ [ဝိနာပိ ဂဂ္ဂေန] ဂဂ္ဂေန
ကား “နှင့်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဝိနာပိ၌ သဟာဒိ ယောဂ၊
ဝိနာပိကား သဟာဒိယောဂဝန္တ။

သဟတ္ထယောဂ-သဟတ္ထယောဂဝန္တ။ ။ [ကောကာလိကေန-
ကောကာလိကနှင့်(တကွ)၊ ပါဝိသိ-ဝင်ပြီ။] ကောကာလိကေနကား
“တကွ”ဟူသောအနက်၌ သဟတ္ထယောဂ၊ “တကွ”ဟူသောအနက်
ကား သဟတ္ထယောဂဝန္တ။

အဝုတ္တကတ္တား-ကြိယာ။ ။ [ပုရိသေန ဂစ္ဆိယတေ] ပုရိသေန
ကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂစ္ဆိယတေ၌ တေ
ဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ်ကြိယာဝါစကသည် မဟောအပ်သော
အဝုတ္တကတ္တား၊ ဂစ္ဆိယတေကား ထိုကတ္တားကို မဟောသော
အာချာတ်ကြိယာဝါစက။

ဟိတ်-ဖိုလ်။ ။ [အန္ဓေန ဝသတိ] အန္ဓေနကား “ကြောင့်”
ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဝသတိ၌ အကြောင်းဖြစ်သော ဟိတ်၊
ဝသတိကား အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်။

အင်္ဂိဝိကာရလက္ခဏ-လက္ခဏ။ ။[အက္ခိနာ ကာဏော] အက္ခိနာ ကား “ဖြင့်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကာဏော၌ အင်္ဂိဝိကာရ လက္ခဏ, ကာဏောကား အင်္ဂိဝိကာရလက္ခဏ။

ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏ-လက္ခဏ။ ။[တိဒဏ္ဍကေန ပရိဗ္ဗာဇကံ- တိဒဏ္ဍဖြင့် မှတ်အပ်သော ပရိဗ္ဗိဇ်ကို] တိဒဏ္ဍကေနကား “ဖြင့်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ပရိဗ္ဗာဇကံ၌ ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏ, ပရိဗ္ဗာဇကံကား ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏ။

ဘိန္နာဓိကရဏဝိသေသန-ဝိသေသန။ ။[ဂေါတ္ထေန ဂေါတမော၊ ဂေါတ္ထေနကား “အားဖြင့်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂေါတမော ၌ ဘိန္နာဓိကရဏဝိသေသန, ဂေါတမောကား ဘိန္နာဓိကရဏ ဝိသေသန။

အဘိန္နဝိသေသန-ဝိသေသန။ ။[ပရမတ္ထတော-ပရမတ္ထအားဖြင့်၊ စတုဓာ-လေးပါးပြားကုန်၏။] ပရမတ္ထတောကား “အားဖြင့်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် စတုဓာ၌ အဘိန္နဝိသေသန, စတုဓာကား အဘိန္နဝိသေသန။

ကြိယာဝိသေသန-ဝိသေသန။ ။[သမေန-ညီညွတ်သဖြင့် (ညီညီ ညွတ်ညွတ်)၊ ဓာဝတိ-ပြေး၏။] သမေနကား “သဖြင့်” ဟူ၍ အနက် ပေးသောကြောင့် ဓာဝတိ၌ ကြိယာဝိသေသန, ဓာဝတိကား ကြိယာ ဝိသေသန။

နာမဝိသေသန-ဝိသေသန။ ။[ယေဘုယျေန-များသောအားဖြင့်၊ မတ္တိကာ-မြေညက်တည်း။] ယေဘုယျေနကား “အားဖြင့်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် မတ္တိကာ၌ နာမဝိသေသန, မတ္တိကာကား နာမဝိသေသန။

သရူပက္ခာဝိသေသန-ဝိသေသျ။ ။[ပဋိသန္ဓိဘဝဂ်စုတိဝသေန-
ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိတို့၏အပြားအားဖြင့်၊ တိကိစ္စာနိ-၃ ကိစ္စ ရှိကုန်
၏။] ပဋိသန္ဓိဘဝဂ်စုတိဝသေနကား “အားဖြင့်”ဟူ၍ အနက်ပေး
သောကြောင့် တိကိစ္စာနိ၌ သရူပက္ခာဝိသေသန၊ တိကိစ္စာနိကား
သရူပက္ခာဝိသေသျ။

စတုတ္ထိဝိဘတ်ဆိုင်ရာစာစပ်

သမ္မဒါနိ-သမ္မဒါနီ။ ။[ဘိက္ခုဿ ဒဒါတိ၊] ဘိက္ခုဿကား
“အား”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဒဒါတိ၌ သမ္မဒါနိ၊ ဒဒါတိ
ကား သမ္မဒါနီ။

တဒတ္ထသမ္မဒါနိ။ ။[ဗုဒ္ဓဿ အတ္ထာယ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇာမိ၊]
အတ္ထာယကား “ငှာ”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ပရိစ္စဇာမိ၌
တဒတ္ထသမ္မဒါနိ၊ ပရိစ္စဇာမိကား တဒတ္ထသမ္မဒါနိ၏ ကြိယာ။

တုမတ္ထသမ္မဒါနိ။ ။[လောကာနုကမ္မာယ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊] လောကာနုကမ္မာယကား “ငှာ”ဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် ဥပ္ပဇ္ဇတိ၌ တုမတ္ထသမ္မဒါနိ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိကား တုမတ္ထသမ္မဒါနိ၏
ကြိယာ။ [နိန္ဒိတုံ အရဟတိကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း စပ်။]

ပဉ္စမိဝိဘတ်ဆိုင်ရာစာစပ်

အပါဒါနိ-အပါဒါနီ။ ။[ဂါမာ အပေန္တိ၊] ဂါမာကား “မှ”ဟူ၍
အနက်ပေးသောကြောင့် အပေန္တိ၌ အပါဒါနိ၊ အပေန္တိကား အပါဒါနီ။

ဝိဘတ္တအပါဒါနိ။ ။[ယတော-အကြင်ဝိနည်းတရားတော်ထက်၊
ပဏီတတရော ဝါ-ထူးသော တရားသည်လည်း၊ နတ္ထိ-မရှိ။]
ယတောကား “ထက်”ဟူ၍အနက်ပေးသောကြောင့် ပဏီတတရော
၌ ဝိဘတ္တအပါဒါနိ၊ ပဏီတတရောကား ဝိဘတ္တအပါဒါနီ။

အမှာ။ ။ “အယံ-ဤသူသည်၊ ဣတော-ဤသူအောက်၊ ဟိနတရော-အထူးယုတ်မာ၏”ကဲ့သို့ “အောက်”ဟု အနက်ပေးရာ၌လည်း ဤဝိဘတ္တအပါဒါန်ပင်တည်း၊ ဤဝိဘတ္တအပါဒါန်အနက်၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သက်၍ “အောက်၊ ထက်”ပေးရသော “ဆန္ဒဝုတိနံ ပါသဏ္ဌာနံ-၉၆ ပါးသော ပါသဏ္ဌာအယူတို့ထက်၊ ပဝရံ-မြတ်၏” စသော ပုံစံများလည်း ရှိသေး၏၊ အပါဒါန်၊ အပါဒါနီဟု စာစပ်။

ပဉ္စမိဟိတ်-ဖိုလ်။ ။ [အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ-အဝိဇ္ဇာဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရာ-သင်္ခါရတို့သည်၊ သမ္ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။] အဝိဇ္ဇာပစ္စယာကား “ကြောင့်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သမ္ဘဝန္တိ၌ အကြောင်းဖြစ်သော ဟိတ်၊ သမ္ဘဝန္တိကား အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်။

ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ဆိုင်ရာစာစပ်

သမ္ဗုဒ္ဓိ-သမ္ဗုဒ္ဓိ။ ။ [ဘိက္ခုနော ပတ္တော၊ ဘိက္ခုနောကား “၏”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ပတ္တော၌ သမ္ဗုဒ္ဓိ၊ ပတ္တောကား သမ္ဗုဒ္ဓိ။

နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ-နိဒ္ဒါရဏီယ။ ။ [ကဏှာ ဂါဝိနံ၊ ဂါဝိနံကား “တို့တွင်” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ကဏှာ၌ နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ၊ ကဏှာကား နိဒ္ဒါရဏီယ။ [သုဝိဘတ်သက်၍ “တို့တွင်” ဟု အနက်ပေးရာ၌လည်း စာစပ်အတူပင်။]

အနာဒရစသော ၄ ချက်။ ။ [ရုဒတော ဒါရကဿ ပဗ္ဗဇိ ပိတာ-အနက်နှင့်အဓိပ္ပာယ်ကို သုတ်နက်မှာ ကြည့်။] ဒါရကဿကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ရုဒတော၌ အနာဒရိယဝန္တ ဝုတ္တကတ္တား၊ ရုဒတောကား အနာဒရိယကြိယာ၊ ရုဒတောကား “စဉ်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ပဗ္ဗဇိ၌ အနာဒရိယ၊ ပဗ္ဗဇိကား အနာဒရ၊ ပိတာကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ပဗ္ဗဇိ၌ အနာဒရဝန္တဝုတ္တကတ္တား၊ ပဗ္ဗဇိကား ထိုကတ္တားကိုဟော သော အနာဒရဖြစ်သော အာချာတ်ကြိယာဝါစက။

သတ္တမိဝိဘတ်ဆိုင်ရာစာစပ်

အာဓာရ-အာဓေယျံ။ ။[ပါပသ္မိ ရမတိ၊] ပါပသ္မိကား “ဌ”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ရမတိ၌ အာဓာရ၊ ရမတိကား အာဓေယျံ။ [အာဓာရ၌ တည်သောအရာကို “အာဓေယ”ဟု ဆို၏။ “ထေရော-ထေရ်”ဆိုသလို၊ အာဓေယကိုလည်း “အာဓေယ”ဟု ဆိုသည်။ အာဓာရီဟု ဆိုကြသည်မှာ ကျမ်းဂန်လာ မဟုတ်။]

နိမိတ်-နိမိတ္တဝန္တံ။ ။[စမ္ပေသု ဟညတေ၊] စမ္ပေသုကား “တို့ကြောင့်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဟညတေ၌ နိမိတ်၊ ဟညတေကား နိမိတ္တဝန္တံ။ [သရာ သရေ လောပံ၌ “သရေနှင့် လောပံကိုလည်း စပ်ပါ။]

အပေါင်း-အစိတ်။ ။[ရုက္ခေ သာခါ-သစ်ပင်၌+သစ်ခက်။] ရုက္ခေကား “ဌ” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် သာခါ၌ အပေါင်း အာဓာရ၊ သာခါကား အစိတ်အာဓေယျံ။

လက္ခဏာစသော ၄ ချက်။ ။[ဂေါသု ဒုယုမာနာသု ဂတော ပုရိသော။] ဂေါသုကား “တို့ကို” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဒုယုမာနာသု၌ လက္ခဏာဝန္တဖြစ်သော ဝုတ္တကံ၊ ဒုယုမာနာသုကား ထိုကံကို ဟောသော လက္ခဏာဖြစ်သော ကိတ်ကြိယာဝါစက။ ။ ဒုယုမာနာသုကား “သော်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂတော၌ လက္ခဏာ၊ ဂတောကား လက္ခ။ ။ပုရိသောကား “သည်”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဂတော၌ လက္ခဝန္တဝုတ္တကတ္တား၊ ဂတော ကား ထိုကတ္တားကိုဟောသော လက္ခဖြစ်သော ကိတ်ကြိယာဝါစက။

ကြိယာဝိသေသန-ဝိသေသျ။ ။[ပစိတွာ ဘုဇ္ဇတိ၊] ပစိတွာကား “၍”ဟု အနက်ပေးသောကြောင့် ဘုဇ္ဇတိ၌ ကြိယာဝိသေသန၊ ဘုဇ္ဇတိ ကား ကြိယာဝိသေသျ။ [ပစိတွာ ဘုတ္တောဟု ကိတ်ပုဒ်၌လည်း နည်းတူ။]

တုလျာဓိကရဏဝိသေသန-ဝိသေသည။ ။[မဟန္တော ပုရိသော၊
မဟန္တောကား “သော”ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ပုရိသော၌
တုလျာဓိကရဏဝိသေသန၊ ပုရိသောကား တုလျာဓိကရဏ
ဝိသေသည။ [“သော”ဟု အနက်ပေးရသော ဝိသေသနမှန်လျှင်
ဤနည်းအတိုင်း စပ်။]

အာကာရ-အာကာရဝန္တ။ ။[အခြင်းအရာ အမျိုးမျိုးကို
အာကာရ ဟု ခေါ်၏။ တွာပစ္စည်းမပါဘဲ “ဟူ၍”အနက်ပေးလျှင်
အာကာရဟု မှတ်၊ ပုပ္ဖကရဏန္တိ + ဝုစ္စတိ = ပုပ္ဖကရဏဟူ၍ +
ဆိုအပ်၏။] ပုပ္ဖကရဏန္တိကား “ဟူ၍” ဟု အနက်ပေးသောကြောင့်
ဝုစ္စတိ၌ အာကာရ၊ ဝုစ္စတိကား အာကာရဝန္တ။

နိဒဿန-နိဒဿနဝန္တ။ ။[လက်ညှိုးညွှန်ပြသကဲ့သို့ “ဤသို့”ဟု
ညွှန်ပြသောပုဒ်ကို နိဒဿနဟု ခေါ်၏။ ဣတိ + စတုဓာ = ဤသို့+
လေးပါးပြားကုန်၏။] ဣတိကား “ဤသို့” ဟူ၍ အနက်ပေးသော
ကြောင့် စတုဓာ၌ နိဒဿန၊ စတုဓာကား နိဒဿနဝန္တ။ [ဧဝံ
ဝေဒိတဗွဲ-ဤသို့+သိအပ်၏။ ဣစ္စေဝံ-ဤသို့+ဝုတ္တနယေန-ဆိုအပ်
ပြီးသောနည်းဖြင့် စသော ပုဒ်များလည်း နည်းတူ။]

နိဒဿေတဗ္ဗ-နိဒဿန။ ။[ဣတိက ညွှန်ပြအပ်သောအရာကို
နိဒဿေတဗ္ဗဟု ခေါ်၏။ စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ နိဗ္ဗာနမီတိ။] စိတ္တံ
ကား “လည်းကောင်း” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဣတိ၌
နိဒဿေတဗ္ဗ၊ ဣတိကား နိဒဿန။

သရူပ-သရူပဝန္တ။ ။[သရုပ်ပြပုဒ်ကို သရူပဟု ခေါ်၏။ ဒွေ
ဓမ္မာ နာမံ ရူပံ-နာမ်ရုပ်ဟူသောတရား၂-ပါးတို့။] နာမံကား “နာမ်
လည်းကောင်း” ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် ဒွေ ၌ သရူပ၊ ဒွေ
ကား သရူပဝန္တ။ [ရူပံလည်း နည်းတူ၊ သရူပကို သင်္ချေယျ၊ သရူပဝန္တ
ကို သင်္ချာ ဟု ဆို၍လည်း စပ်ကြ၏။]

ထို့ပြင် “ဟောတိ ယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ တထာ-ထို့အတူ စသည် ဖြင့် လာရာ၌ ယထာသဒ္ဓါ၊ ဣဝသဒ္ဓါ၊ ဝိယသဒ္ဓါကား ဥပမာန ဇောတကနိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ တထာသဒ္ဓါ၊ ဧဝံသဒ္ဓါကား ဥပမေယျ ဇောတကနိပါတ်ပုဒ်တည်း။

ဤသို့လျှင် တစ်စုံတစ်ခုသော ပုဒ်၌ မစပ်ဘဲ၊ နာမည်ကို ထုတ် ဖော်ပြောပြရသော အရာများလည်း ရှိ၏၊ ဝါကျအချင်းချင်း ဆက်စပ် နည်း၊ ဟိ စ ပန နိပါတ်ပုဒ်စပ်နည်းများလည်း ရှိသေး၏၊ ထို အားလုံးမှာ ဝါကျ၏အရာသာ ဖြစ်၍ ဤအခြေပြုစာစပ်၌ လျစ်လျူ ရှုအပ်တော့သတည်း။

အခြေပြုစာစပ်ပြီး၏။

နိဂုံးချုပ်

သောတူနံ ပါဒတာဝါယ၊ ကစ္ဆာယနသုတ္တက္ကမော၊
မဏ္ဍိတော သာဓိပ္ပာယေန၊ နိဿယေန မယာ သုတော။
တောသယန္တော မနော သာဓု-သောတူနံ ဉာဏသံဟိတံ၊
မောဒယံ ဇောတတံ ကလ္လံ၊ ကရံ နိရုတ္တိပါဒကံ။
ယဒိ အညော ဥပ္ပဇ္ဇေတ၊ ဣတောပိ သာဓုသမ္ပတော၊
တဿောကာသံ ပဒါနာယ၊ အယံ အန္တရဇာယတံ။

“စာသင်ပျို့မြစ်တို့ အခြေဖြစ်ဖို့ရာ ကစွည်းသုတ်စဉ်ကို နိဿယ အဓိပ္ပာယ်တို့ဖြင့် တင့်တယ်စွာ တန်ဆာဆင်အပ်ပြီ။ ဤ ခြေပြု သဒ္ဒါသည် သူတော်စင် စာသင်သားတို့၏ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကို နှစ်သက်စေလျက် သဒ္ဒါဘက်အခြေပြုကာ ယခုအခါဝယ် ခံငြားစွာ ထွန်းလင်းပါစေ။ ဤ အခြေပြုထက် ကောင်းသည်ဟု ပညာရှိ သူတော်အပေါင်းတို့ အသိအမှတ်ပြုလောက်သော အခြေပြုတစ်မျိုး ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါ ထိုကျမ်းစာသစ် အခွင့်သာအောင် ဤ ကျမ်းစာအခြေပြုက ရှောင်တိမ်း ကွယ်ပရစ်ပါစေ”ဟူလို။

အခြေပြုသဒ္ဒါပြီးပြီ။

